

Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК»

**Науково-практична конференція
молодих учених**

Наукові тренди сучасності

26 жовтня 2017 року
м. Київ

Н 34 Наукові тренди сучасності : матеріали науково-практичної конференції (Київ, 26 жовтня 2017 року) / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 453 с.

Збірник містить матеріали учасників науково-практичної конференції «Наукові тренди сучасності», що була організована та проходила у вищому навчальному закладі «Університет економіки та права «КРОК» 26 жовтня 2017 року.

Призначено для здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, а також тих, хто цікавиться актуальними питаннями сучасної наукової думки.

Тези опубліковані в авторській редакції

Економіка

Candy Barai

student

University of economics and law “KROK”

Scientific adviser: Soroka I.A., Associate prof.

The economic impact of artificial intelligence

This work analyses how economic effects of AI project direct GDP growth.

Artificial Intelligence (“AI”), a term first conceived in 1956, is a branch of computer science that aims to create intelligent machines that work and react like humans. AI is the technology that appears to imitate human performance by learning, coming to its own conclusions, understanding complex content, engaging in dialogue with people, enhancing human cognitive performance, or replacing humans in executing both routine and non-routine tasks.

The study aims to take steps towards capturing the full economic potential of AI and the opportunities that it presents. We identify and measure impacts on the household consumption side of the economy through product enhancements resulting from AI.

To estimate the impact of future use of AI and an exploration of the economic impact in terms of new jobs, new products, and other secondary effects, an intensive secondary type of research was conducted. In order to present the following paper the information was gathered from various research journals. The report also focuses on geographical economic project.

During this time period, AI is predicted to have wide-ranging applications, including, but not limited to:

- Machine learning that automates analytical model building by using algorithms that allow machines to operate without human assistance.
- Improved natural language processing that allows computers to continue better analyzing, understanding, and generating language to interface with humans using natural human languages.
- Virtual personal assistants that help users by providing reminders, scheduling appointments, organizing their personal finances, and finding providers of various services.
- Machine vision that allows computers to identify objects, scenes and activities in images.

This increased data is already resulting in standardization, which naturally leads to automation, and the personalization of products and services. AI will exploit the digital data from people and things to automate and assist in what we do today, as well as find new ways of doing things that we’ve not imagined before.

We expect the economic effects of AI to include both direct GDP growth from sectors that develop AI technology, and indirect GDP growth through increased productivity in existing sectors that employ some form of AI. Growth in AI producing sectors could lead to increased revenues, and employment within these existing firms, as well as the potential creation of entirely new economic activity. Productivity improvements in existing sectors could be realized through faster and more efficient processes and decision making as well as increased knowledge and access to information [1].

The extent of AI’s economic effect is also likely to vary from region to region, though this variation may be more dependent on the predominant economic activity of a region, and thus AI’s ability to influence economic activity, rather than the economic or developmental status of the region [2]. For example, there will be significant gains across all UK regions with England set to see the greatest gains from AI both as a percentage of GDP and in absolute magnitude. GDP in 2030 will be up to 10.6% higher in England as a result of AI. Scotland and Wales are likely to experience similarly high gains of around 8.4 – 9.8%, while Northern Ireland may see a more muted gain of 5.4% of GDP.

However, artificial intelligence will have a similarly large impact on domestic components of GDP – consumption and investment – in each of the regions. Extra consumption per household per year could be up to £1,800-£2,300 higher in 2030.

Global GDP will be 14% higher in 2030 as a result of AI – the equivalent of an additional \$15.7 trillion. AI will contribute \$15.7 trillion to the global economy in 2030, more than the current output of China and India combined.

The greatest economic gains from AI will be in China (26% boost to GDP in 2030) and North America (14.5% boost), equivalent to a total of \$10.7 trillion and accounting for almost 70% of the global economic impact [2].

According to PwC, China will be the region receiving the most economic benefit (\$7.0 trillion) from AI being integrated into various industries. AI Impact on Industry on an individual level. Accenture’s recent report, which breaks down a similar projection of \$14 trillion of gross value added (GVA) by 2035, with estimates for AI’s impact on specific industries is the following [1; 3; 4]:

Industry	2035 GVA (Baseline)	2035 GVA (AI steady state)
Manufacturing	\$8.4 trillion	\$12.2 trillion
Professional Services	\$7.5 trillion	\$9.3 trillion
Wholesale & Retail	\$6.2 trillion	\$8.4 trillion
Public Services	\$4.0 trillion	\$4.9 trillion
Information & Communication	\$3.7 trillion	\$4.7 trillion
Financial Services	\$3.4 trillion	\$4.6 trillion
Construction	\$2.8 trillion	\$3.3 trillion
Transportation & Storage	\$2.1 trillion	\$2.9 trillion

Manufacturing will see nearly \$4 trillion in growth from AI alone and many other industries will undergo significant changes as well.

The economic impact of AI. These results may not show up directly future economic growth figures, as there will be many positive or negative forces that either amplify or cancel out the potential effects of AI (e.g. shifts in global trade policy, financial booms and busts, major commodity price changes, geopolitical shocks, etc.). Our results are compared to a baseline of long-term steady state economic growth. The baseline is constructed from three key elements: population growth, growth in the capital stock and technological change.

The assumed baseline rate of technological change is based on an average of historical trends. It is very difficult to predict how far AI will help economies to achieve long-term average growth rates (implying the contribution from existing technologies phases over time).

List of reference

1. PwC’s recent report on the topic. [Electronic resource] Retrieved from: <http://press.pwc.com/News-releases/ai-to-drive-gdp-gains-of--15.7-trillion-with-productivity-personalisation-improvements/s/3cc702e4-9cac-4a17-85b9-71769fba82a6>
2. Geographical economic projections. [Electronic resource] Retrieved from: <http://www.businessinsider.com/infographic-ai-effect-on-economy-2017-8-geographical-economic-projections>
3. http://www.analysisgroup.com/uploadedfiles/content/insights/publishing/ag_full_report_economic_impact_of_ai.pdf - economic literature
4. <https://www.pwc.co.uk/economic-services/assets/ai-uk-report-v2.pdf> - UK

Бердичевська О.С.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Наумова О.О., к.е.н., доцент кафедри маркетингу та поведінкової економіки Університету «КРОК»

Методи просування торговельних марок

У тезах досліджено інтеграцію маркетингових комунікацій в процесі просування торговельних марок.

Розкриваючи тему торговельних марок, не можна не згадати про її актуальність на сьогоднішній день, так як в комерційній діяльності інформація про товар має вирішальне значення. І з точки зору торгової функції, товарний знак повинен сприяти просуванню на ринку товарів. Використовуючи фірмовий знак, компанія ставить собі за мету підтвердження якості товару. Товарним знаком називається позначення, яке слугує для індивідуалізації товарів, виконуваних робіт або послуг юридичних або фізичних осіб.

Серед поширених методів просування торговельних марок науковці виділяють:

- інформування споживачів про товар (місце продажу, ціна, споживчі властивості товару);
- переконання в перевагах товару, мотивування до купівлі;
- нагадування про товар задля пожвавлення попиту.

Таким чином, просування є елементом комплексу маркетингу і спрямоване на створення та підтримання постійних зв'язків підприємства з ринком для інформування, переконання та нагадування про свою діяльність з метою активізації продажу товарів і формування позитивного іміджу на ринку. Програма просування – це сукупність інструментів (видів) просування, використовуваних фірмою (реклама, стимулювання збуту, персональні продажі та зв'язки з громадськістю).

Серед затребуваних підприємствами видів просування ми виокремимо: рекламу, зв'язки з громадськістю, стимулювання збуту, персональні продажі.

Розглянемо ці методи докладніше на прикладі українського бренду «2KOLYORY». Історія бренду розпочалася у 2015 році, коли подружжя Ігор та Оксана Коваленко заснували власне виробництво модних вишиванок. Бренд «2KOLYORY» – це поєднання двох стихій, початку і кінця, жіночого та чоловічого, минулого і майбутнього, чорного і червоного – вічне протистояння протилежностей. Місією бренду – збереження багатовікових традицій предків та передача сакральних знань дітям. Об'єднуючи традиції українського народу та світові тенденції, вони створюють сучасний одяг з вишивкою і вишиванки, які хочеться носити як на кожен день, так і на особливі події. Бренд пропонує різноманіття вишиванок як для жінок, так і для чоловіків, дитячі вишиванки та парні і сімейні вишиванки.

Серед методів просування продукції цього бренду використовується більше ефективних маркетингових онлайн-комунікацій, аніж офлайн.

У 2015 році «2KOLYORY» вперше заявили про себе як учасники виставки українських брендів «ВСІ.СВОЇ», де вони здобули багато прихильників та нових клієнтів. Після першої маленької перемоги в хід пішли онлайн маркетингові комунікації: створення сайту, на якому ведуться цікаві та актуальні блоги, лук буки (look book), розкрутка бренду у соціальних мережах (Facebook, Instagram та Youtube).

Результат успішного просування торговельної марки «2KOLYORY» вимірюється позитивними відгуками споживачів у соціальних мережах, стрімким зростанням попиту, зокрема частки імпорту вишиванок.

Список використаних джерел

1. Моисеева Н. К., Рюмин М. Ю., Слушаенко М. В. Брендинг в управлении маркетингом. – М.: Омега-Л, 2006.
2. Харрисон Ширли. Связи с общественностью: Учебник. – М.: «Вильямс», 2008 г.
3. ЭвансДж., Берман Б. Маркетинг – М.: Экономика, 2010 г.

Бойко І.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Літвін Н.М., к.е.н., доцент

Категорії «ризик», «загроза», «небезпека» в теорії безпеки підприємства

У тезах розглянуто та проаналізовано, як між собою відрізняються та проявляються ризик, загроза та небезпека у роботі підприємства.

В сучасних економічних умовах власники підприємств повинні чітко розуміти стан функціонування свого підприємства. Для цього їм потрібно бачити на скільки можливий реальний прояв можливих небезпек, які викликають ризики та загрози. Отже службам безпеки необхідно мати якісну теоретичну базу. Але на даний момент у науковій літературі немає єдиного підходу у трактуванні дефініцій безпеки, ризику, загрози та небезпеки.

Предметом дослідження є виявлення місця ризику загрози та небезпеки в теорії економічної безпеки підприємства.

Аналіз існуючих підходів та наочна демонстрація ризику, загрози, та безпеки у життєдіяльності підприємства.

У відповідності до мети було поставлено такі завдання:

- дослідити існуючі підходи в тлумаченні понять ризику, загрози та небезпеки у площині економічної безпеки підприємства;
- проаналізувати та показати різницю між цими поняттями та продемонструвати відмінність їх прояву.

Питаннями вивчення змісту та сутності понять ризику загрози, небезпеки та їх співвідношенням між собою займалися багато науковців, серед них, С.М. Лаптев [1], В.Г. Алькема [1], В.С. Сідак [1], М.І. Копитко [1], Г.М. Пазєєва [2], Є.М. Рудніченко [3], К.С. Горячева [4], Т.Г. Васильців [5], І.П. Мігус [6] А. А. Кравчук [7], В. М. Заплатинский [8] та ін.

На сьогоднішній день у розгляді питань ризику, загрози та небезпеки існують багато різних підходів. Деякі науковці розглядають ці категорії окремо [1], [6], а частина ототожнюють їх значення повністю або частково [4], [5]. Навіть у словнику С. В. Ожегова [7] присутня деякого роду тавтологія, коли загроза розуміється як «можлива небезпека», а небезпека як «загроза чогось дуже поганого». Також, що і законодавчі документи [9], що торкаються питання забезпечення безпеки підприємства, не несуть ясності у вирішенні даної проблеми, так як вище зазначені категорії не пов'язуються між собою та не розкриваються повністю. Виходячи з цього, доцільно продемонструвати наочно прояв ризиків, загроз та небезпек у роботі підприємства (Рис 1).

Якщо зважати на те що безпека – це відносний стан при якому всі системи суб'єкта чи об'єкта можуть працювати з максимальною ефективністю, то за даних малюнку ризик можна виявити, як момент появи можливої небезпеки. Його можна охарактеризувати, як явище, у котрого є один з компонентів – а саме наявність негативних факторів впливу на підприємство, чи можливості впливу негативних факторів заподіяти шкоду об'єкту економічної безпеки. Тобто ризик – це умова для появи небезпеки. Після появи ризику підприємство потрапляє у стан небезпеки, але при цьому небезпека є поняттям можливості, вона є гіпотетичною, тобто може бути прихованою, або тільки передбачуваною (табл. 1).

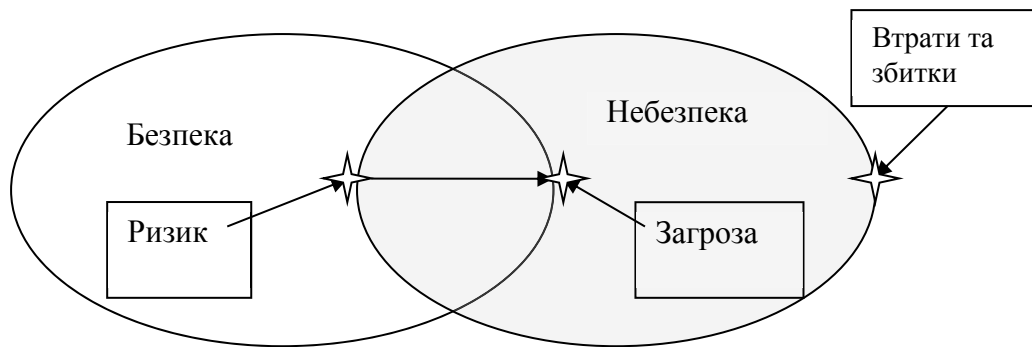

Рис. 1. Ілюстрація ризику та загрози, як точок прояву небезпеки

Джерело: систематизовано автором на підставі [1],[2], [3], [4], [5], [8]

Таблиця 1

Сутність категорій «ризик», «загроза», «небезпека» в теорії безпеки підприємства

Явища	Компоненти		Стани
	Негативні фактори	Можливості впливу негативних факторів	
Ризик	Є	Немає	Можлива (гіпотетична) небезпека
	Немає	Є	
Загроза	Є	Є	Реальна небезпека

Джерело: сформульовано автором на підставі [1],[4], [5], [6], [7]

В свою чергу загроза це вже реальна подія при якій небезпека переходить зі стану можливості у реальну площину. Для виникнення загрози є активними обидва компоненти – існують, як самі негативні фактори, так і можливості їх впливу на об’єкт економічної безпеки.

Тому можна стверджувати, що ризик – це явище зародження можливої небезпеки, при якому можливість бути убезпеченим падає і наступає стан небезпеки. Також частково можна погодитись з тими науковцями які ототожнюють між собою поняття загрози та небезпеки. Тобто загроза з небезпекою співпадають між собою, але загроза – це емпіричний прояв стану небезпеки.

З цього слідує, що категорією «небезпека» можна визначити ймовірність заподіяння шкоди об’єкту економічної безпеки, яка знаходиться у динамічному стані і постійно змінюється в залежності від конкретних ризиків, загроз в існуючих обставинах.

Тобто незважаючи на семантичну схожість категорій «ризик», «небезпека», «загроза», очевидно, що вони визначають різні характеристики можливості прояву негативних факторів і заподіяння шкоди. Так, найвища можливість заподіяння шкоди виходить від загроз безпеці підприємства, що характеризуються наявністю обох компонент. Високий або середній рівень небезпек, залежить від загроз, і мінімальна або середня небезпека полягає у ризиках безпеки підприємства, що характеризуються наявністю однієї компоненти в конкретний період часу, але мають тенденцію до появи іншої.

Список використаних джерел

1. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств: монографія / С.М. Лаптев, В.Г. Алькема, В.С. Сідак, М.І. Копитко; за ред. Копитко М.І. – К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 508 с.
2. Пазєєва Г.М. Комплексна діагностика в забезпеченні економічної безпеки підприємств (на матеріалах транспортно-експедиційних підприємств України). / Г.М. Пазєєва – Рукопис //ВНЗ К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 291 с.
3. Рудніченко Є.М. Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв’язок із системою економічної безпеки підприємства / Є.М. Рудніченко // Економіка, менеджмент, підприємництво. Збірник наукових праць. – Луганськ, 2013. – № 25. – С. 188-195.

4. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 / К.С. Горячева. – К.: Київський національний університет технологій та дизайну, 2006. – 17 с.
5. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: [монографія] / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
6. Міжнародний досвід щодо запобігання та протидії корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: udscn.guds.gov.ua/files/Dosl/3.doc
7. Кравчук А. А. Категории «вызов», «опасность», «угроза» в теории национальной безопасности / А. А. Кравчук // Вестн. Забайкал. гос. ун-та. 2016. Т. 22. № 11. – С. 65–74.
8. Заплатинский В.М. Терминология науки о безопасности // Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie «Bezpečnostna veda a bezpečnostne vzdelanie». — Liptovsky Mikulas: AOS v Liptovskom Mikulasi, 2006, (CD nosic).
9. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Закон України від 05.04.2007 № 877-V. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.

Бузовецька А.В.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Плетенецька С.М., к.е.н.

Наслідки підвищення мінімальної заробітної плати у 2017 році для громадян

В тезах автором розглянуто теоретичний аспект поняття мінімальної заробітної плати та її встановлення для громадян, досліджено вплив наслідків підвищення мінімальної заробітної плати у 2017 році на доходи громадян.

Тема є актуальною, адже життєвий рівень населення тісно пов'язаний із політикою оплати праці. Доходи громадян у вигляді заробітної плати в свою чергу є важливими для розвитку економіки в цілому, оскільки їхнє реальне зростання зумовлює зростання платоспроможного попиту, а відповідно і доходів підприємств. Тому, очікувати реального зростання заробітної плати без інфляційних процесів можна лише тоді, коли зростає продуктивність праці на підприємствах та у національній економіці загалом.

Мінімальний розмір заробітної плати у переважній більшості країн світу є одним із найголовніших видів державних соціальних гарантій населенню. В Україні на законодавчому рівні визначення терміну «мінімальна заробітна плата» закріплене у ст. 95 «Кодексу законів про працю України» та ст. Закону України «Про оплату праці» і трактується як законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці (обсяг робіт) [1; 2].

Встановлення мінімального рівня заробітної плати на законодавчому рівні сьогодні є одним з найважливіших елементів державного регулювання. Розмір мінімальної заробітної плати згідно ст.40 Бюджетного кодексу України визначаються Законом «Про Державний бюджет України» [3]. Таким чином, розмір мінімальної заробітної плати в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України та затверджується Верховною Радою України при прийнятті Закону України «Про Державний бюджет України» на відповідний бюджетний період (рік).

15 вересня 2016 р. Кабінетом міністрів України у Верховну Раду було подано Проект Державного бюджету України на 2017 р, в якому передбачалось підняття мінімальної заробітної плати до 1600 грн. [4]. Однак, 26 жовтня цього ж року Прем'єр-міністр України на засіданні уряду анонсував зростання мінімальної заробітної плати до 3200 грн. Як наслідок, 3 листопада 2016 р. до Верховної Ради України подано доопрацьований Проект Державного бюджету України на 2017 р., ст. 8 якого з 1 січня 2017 р. мінімальну заробітну плату у місячному розмірі визначено на рівні 3200 грн.

Дане рішення щодо такого стрімкого зростання мінімальної заробітної плати науковці і практики охарактеризовують по різному, окреслюючи як плюси, так і мінуси. Якщо говорити про наслідки для громадян, то з плюсів, варто все ж таки відзначити зростання доходів для працюючих громадян. Однак не так усе просто. Підвищення зарплат торкнулося в основному низькооплачуваних працівників. Розмір мінімальної заробітної плати за місяць на рівні 3200 грн. у доларовому еквіваленті становить 120 дол., що менше 4 дол. на день. За оцінками різних Міжнародних інститутів менше 5 дол. на день – це рівень бідності.

Оплата праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету здійснюється на основі тарифної системи, яка включає: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики. Згідно норм ст. 96 «Кодексу законів про працю України» та 6 Закону України «Про оплату праці» тарифна система оплати праці використовується для розподілу робіт залежно від їх складності, а працівників – залежно від їх кваліфікації та за розрядами тарифної сітки. Вона є основою формування та диференціації розмірів заробітної плати. Так, тарифна сітка (схема посадових окладів) формується на основі тарифної ставки робітника першого розряду, яка встановлюється у розмірі, що перевищує законодавчо встановлений розмір мінімальної заробітної плати та міжкваліфікаційних (міжпосадових) співвідношень розмірів тарифних ставок (посадових окладів) [1; 2].

Єдина тарифна сітка розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери містить 25 тарифних розрядів. Посадові оклади за єдиною тарифною сіткою на 2016 р. на кінець року були менші 3200 грн. лише у розрядах з 1 по 13. Отже, таким чином можна констатувати, що відбулася певна «зрівнялівка», посадові оклади працівників з 1 по 11 тарифний розряд встановлені на рівні 3200 грн. Як наслідок, окремі фахівці з вищою освітою отримують заробітну плату на рівні двірника, сторожа, прибиральниці тощо.

Таблиця

Зростання мінімальної заробітної плати з 2013 р. по 2017 р.

Початок дії	Розмір мінімальної заробітної плати	Роз. мін. зар. плати у \$	Нормативний акт, яким було встановлено новий розмір МЗП
01.01.2017 р.	3200 грн.	117\$	Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» (Стаття 8)
01.01.2016 р. 01.05.2016 р. 01.12.2016 р.	1378 грн. 1450 грн. 1600 грн.	52\$ 57,5\$ 58\$	Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» (Стаття 8)
01.01.2015 р. 01.09.2015 р.	1218 грн. 1378 грн.	72,5\$ 61\$	Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» (Стаття 8)
01.01.2014 р.	1218 грн.	142\$	Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» (Стаття 8)
01.01.2013 р. 01.12.2013 р.	1147 грн. 1218 грн.	141\$ 148\$	Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» (Стаття 8)

Варто відзначити, що згідно чинного законодавства посадові оклади окремих категорій службовців визначаються у мінімальних зарплатах. Для прикладу, посадовий оклад судді місцевого суду встановлено у розмірі 10 мінімальних зарплат.

Щодо зарплат у приватному секторі, то можна стверджувати, що не усі роботодавці були готові на таке різке підвищення зарплат. Незважаючи на гучні заяви посадовців про детінізація бізнесу все ж таки продовжується поглиблення тінізації заробітних плат. В іншому випадку в приватному секторі збільшення рівня мінімальної заробітної плати працівників перекладено на собівартість вироблених ними товарів чи послуг, і як наслідок, призвести до здорожчання товарів і послуг. В даному випадку наслідки для громадян від такого підвищення мінімальної заробітної плати будуть негативні, оскільки проявлять себе пізніше через зростання показників інфляції.

Різне підвищення рівня мінімальної заробітної плати також вплинуло для громадян на можливості отримати ними субсидії. Однак, з іншої сторони, для держави зменшаться витрати на субсидії, оскільки скоротилась кількість одержувачів субсидій.

Рішення про різке підвищення мінімальної заробітної плати також вплине і на податкове навантаження, оскільки ставки окремих податків і зборів розраховуються виходячи з розміру мінімальної заробітної плати станом на 1 січня звітного року, зокрема, єдиного податку, по-

датку на нерухомість, збору з місць парковки транспортних засобів тощо. Оскільки мінімальна заробітна плата зросла у двічі, то і для платників єдиного податку 1 та 2 групи ставка зростає у двічі, оскільки рохраховується виходячи із розміру мінімальної заробітної плати. Знову ж таки ці витрати були перекладені на собівартість товарів і послуг, які виробляють та надаються підприємцями, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, що призвело в подальшому до росту цін на ці товари і послуги.

З 1 січня 2017 р. вдвічі зросла різниця між мінімальною заробітною платою та прожитковим мінімумом. Отже, соціальні виплати, які залежать від прожиткового мінімуму залишаться незмінними, а доходи зростуть лише у працюючих осіб. Розмір пенсій так як і мінімальна заробітна плата не зріс. Таким чином, доходи найбільш незахищених верств населення не змінюються.

Підвищення рівня мінімальної заробітної плати з 1 січня 2017 р. дозволило державі накопичувати у бюджеті держави та у місцевих бюджетах більші обсяги доходів, зокрема від сплати податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, податку на нерухомість, судового збору, окремих штрафів. Підвищення удвічі мінімальної зарплати дозволило збільшити надходження єдиного соціального внеску, в результаті чого повинен зменшитися дефіцит Пенсійного фонду України. Відповідно зменшаться і видатки з державного бюджету на покриття дефіциту Пенсійного фонду, і відповідно, з'являться додаткові ресурси для підняття мінімальної заробітної плати у бюджетній сфері.

Отже, підсумовуючи вище викладене, можемо стверджувати, що запропонований механізм підвищення мінімального рівня заробітної плати в Україні з 1 січня 2017 р. в кінцевому результаті для громадян є неоднозначним, однак імовірно має негативні, аніж позитивні наслідки. Частина більш кваліфікованих робітників отримуватимуть заробітну плату на рівні менш кваліфікованих. Оскільки суттєвого зростання виробництва в країні не спостерігається, то не варто очікувати зростання заробітної плати без інфляційних процесів. Категорії найбільш незахищених верств населення ще більше збідніють в наслідок суттєвого збільшення різниці між мінімальною заробітною платою та прожитковим мінімумом. Проблема бідності громадян в Україні даний захід не вирішить, оскільки значна частина населення отримуватиме заробітну плату на рівні мінімальної (до 4 дол. на день), що за оцінками Міжнародних інститутів на рівні бідності.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 №322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
2. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 №108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.
3. Закон про Державний бюджет України на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=..
4. Грушко В.І., Наконечна О.С., Чумаченко О.Г. Національні фінанси: Підручник. – К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 225 с.

Бурдель Ю.С.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Терон І.В., к.е.н.

Бренд в системі маркетингової діяльності підприємства

У тезах досліджено еволюцію факторів конкурентоспроможності підприємства та відображено зростання ролі бренду. Дано визначення бренду в системі маркетингової діяльності підприємства.

На сучасному ринку існує дуже велика кількість торговельних марок з елементами бренду, але фактично дуже мало з них є брендами в повному розумінні цього слова. Саме ж слово «бренд» стало свого роду модним терміном, який використовують всюди, при цьому поступово змінюється його початкове значення. Багато діячів ринку тільки декларують наявність у них брендів, використовуючи слово «бренд» як рекламний або іміджевий хід [1].

Система маркетингу вітчизняних підприємств не здатна адаптуватися до нових умов і бути орієнтованою на відвоювання втрачених позицій. Підприємства, які працюють на споживчому ринку, недостатньо звертаються до системи маркетингу з метою зниження рівня ризику. Крім того, вітчизняні підприємства на споживчому ринку помітно відстають у використанні передових маркетингових технологій порівняно з закордонними компаніями. Так, на зарубіжних ринках у останні десятиріччя спостерігалось активне використання брендингу в системі маркетингу підприємства як технології, що забезпечує стійку конкурентну перевагу. Проте копіювання західних технологій роботи з брендами в умовах недостатньої теоретичної парадигми бренду не завжди виправдане з огляду на особливості українського ринку.

Підґрунтям для аналізу та розроблення поставленої проблеми стали дослідження наукових підходів до маркетингу, брендингу та позиціонування, що знайшли своє відображення у працях відомих зарубіжних вчених, серед яких: Д. Аакер, Т. Амблер, Д. Арнотт, Дж. Берет, Т. Гед, Д. Джоббер, К. Келлер, Ф. Котлер, Й. Кунде, С. Моріарті, Дж. Мур, К. Нордстром, Е. Райс, Й. Риддерстрале, А. Стюарт-Аллен, Дж. Траут, П. Фелдвік, Л. Чернатоні. Глибокі теоретичні дослідження та практичні рекомендації реалізації брендингу вітчизняними підприємствами надані у роботах: Л.В. Балабанової, О.В. Зозульов, В.М. Перції, В.А. Пустотіна, Є.В. Ромата, Л.М. Шульгіної [2, 3, 5].

На сьогодні важливим питанням є дослідження бренду в системі маркетингової діяльності підприємства. Так, наприклад, Д.Кревенс вважає, що товарна марка є частиною товарної політики підприємства. Інший погляд на цю проблему мають А.Ф. Павленко, І.Л. Решетнікова, А.В. Войчак [4], де брендинг виокремлено як складовий елемент синтетичних маркетингових комунікацій у загальній системі, разом з участю у виставках та ярмарках, івент-маркетингом, продукт-плейсментом, мерчендайзингом.

Бренд є ключовим елементом діяльності підприємства, який концентрує в собі споживчу цінність продукції та є джерелом конкурентоспроможності підприємства. Вся діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення формування бренду. Це означає, що бренд визначає не всі параметри комплексу маркетингу, а тільки комунікацій або продукту. Концепція бренду втілюється в ціновій, товарній, комунікаційній та розподільчій політиці підприємства. Наприклад, відповідно до того, які споживчі цінності пропонує своїм споживачам бренд (раціональні, емоційні, соціальні та ін.), формується товарна політика підприємства, а саме продуктова лінійка, яка повністю розкриває позиціонування бренду, є обґрунтованою та пропонує споживачу зрозумілі та підсилювальні конкурентні переваги бренду модифікації

товару. У разі, коли товарна політика формується без урахування концепції бренда, а лише за технічними можливостями підприємства, можливе виникнення ситуації нівелювання асортиментом продукції унікальних споживчих цінностей бренда, або навпаки, – неповне втілення всіх можливостей бренда в асортименті товару, що знижує рівень можливого прибутку.

Сучасний етап розвитку економіки України демонструє стрімке зростання інтересу до брендингу як до маркетингової технології. Це зумовлено відчутними конкурентними перевагами, що забезпечує використання цієї технології. Серйозним фактором, що прискорює впровадження брендингу в практичну діяльність вітчизняних підприємств, є посилення глобалізаційних процесів.

Отже, успішний бренд – це бренд, сутність якого всі розуміють і сприймають однаково, це більше ніж просто якісний товар або послуга, і насамперед, це постійний зв'язок зі споживачем, присутність якого являється головним інгредієнтом успішного бізнесу. А для підприємства яке продає не просто хороший товар, а відомий бренд, це значно збільшує шанси на успіх.

Список використаних джерел

1. Гаркавенко С.С. Маркетинг. Підручник. – К.: Лібра, 2008. – 450 с.
2. Зозульов О.В. Бренд як нематеріальний актив у постіндустріальному суспільстві / О. Зозульов, Ю. Нестерова // Економіка України. – 2008. – №3. – С. 4-11.
3. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент / Ф. Котлер, К.Л. Келлер – [14-е изд.]. – СПб.: Питер, 2014. – 800 с. – Серія: «Классический зарубежный учебник».
4. Павленко А.Ф. Маркетинг: підручник / А.Ф. Павленко, І.Л. Решетнікова, А.В. Войчак – К.: КНЕУ, 2008. – 600 с.
5. Ромат Є.В. Бренд-менеджмент: опор. Конспект лекцій / Є.В. Ромат. – К.: Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 90 с.
6. Чеховский А.В. Как не подорвать доверие к собственному бренду. Внутренний брендинг как средство укрепления бренда / А.В. Чеховский // Бренд-менеджмент. – 2011. – №6. – С. 390–395.

Гнілуша С.І., Казік Т.В.

магістранти

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Рокоча В.В., д.е.н., професор

Інформаційне забезпечення міжнародної експансії молоді ІТ-компанії

Розглянуто роль інформаційного забезпечення міжнародної експансії для розвитку ІТ-компанії, стратегічний досвід провідних компаній процесу виходу на міжнародний ринок.

Розвиток глобального ринку інформаційних технологій набирає все більше темпів за останні роки. Саме тому успішний вихід компанії на світовий ринок стає неможливим без застосування високотехнологічного забезпечення. Якщо взяти за основу статистичні дані розвитку ІТ-ринку у світі, то можна визначити, що перші роки, після завершення Світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 років, світові видатки всього ринку інформаційних технологій були не досить стабільними і тільки з 2010 року розпочали своє зростання. Так, наприклад, у 2010 році позначка досягла 1412 млрд. дол. США, коли у 2011 році вона зросла на 108 млрд. дол. США, і вже у 2012 році було зафіксовано цифрове значення – 1583 млрд. дол. США. Аналізуючі представлені дані Бабін О.С. спрогнозував динаміку розвитку ринку на наступні 2 роки, що в середньому означало збільшення світових видатків на 100 млрд. дол. США кожного року [1].

Тому можна зазначити, що **актуальність** проблеми формування ефективної стратегії використання інформаційного забезпечення міжнародної експансії молоді ІТ-компанією в Україні є досить важливим фактором розвитку та конкурентоспроможності у цій сфері.

Мета дослідження: аналіз інформаційного забезпечення міжнародної експансії молоді ІТ-компанії.

Об'єкт: забезпечення процесу експансії у інформаційному полі міжнародного ринку ІТ.

Предмет: стратегії та ризики міжнародної експансії для молоді ІТ-компанії.

Починаючи з другої половини попереднього століття активно розвивається процес глобалізації, інтегруючи економіку всього світу в єдине ціле. Компанії, бажаючи досягти міжнародного масштабу, все більше і більше прагнуть вийти на іноземні ринки.

Країни, що розвиваються з постійно зростаючим і молодим населенням, являють собою не тільки перспективні ринки збуту, але також джерела капіталу, талановитої робочої сили і інновацій. Це робить розвиваючі ринки критичними для освоєння компаніями в умовах світової глобалізації. В даний час, все більше і більше компаній прагнуть вийти на глобальний ринок, тим самим підтверджуючи позицію лідерства у галузі.

Основними причинами виходу компаній на зовнішні ринки виділяють:

- залучення нових клієнтів;
- підвищення конкурентоспроможності;
- оволодіння ключовими компетенціями.

Отже, компанії, які володіють ключовою компетенцією можуть досягти конкурентних переваг не тільки на внутрішньому ринку, але також і на зовнішньому, що в результаті сприяє підвищенню доходів, прибутку і забезпечення довгострокового зростання компанії [2].

В першу чергу, для визначення ефективної стратегії та ризиків виходу на світовий ринок молоді ІТ-компанії, котра є другорядним гравцем на внутрішньому ІТ-ринку України, необ-

хідно звернути увагу на досвід інших компаній в даній сфері аби виділити переваги та недоліки плану їх розвитку міжнародних відносин.

Інтернет-сервіс DOU на основі методу експертних оцінок створив та опублікував у січні 2017 року рейтингову таблицю 50 лідируючих ІТ-компаній в Україні [3]. Виділимо п'ятірку лідерів з даного рейтингу: EPAM, SoftServe, Luxoft, GlobalLogic та Ciklum.

Для ґрунтовного аналізу переваг та недоліків виходу на зарубіжний ринок візьмемо за приклад ІТ-компанію, яка має найбільшу кількість офісів в різних містах України (охоплення 7 міст) та знаходиться на 2 місці рейтингової таблиці – SoftServe. Співзасновник компанії Тарас Кицмей на зустрічі клубу DYB, тема якої була «Як прорватися на міжнародні ринки» розповів про помилки при перших спробах виходу на міжнародний ІТ-ринок. Орієнтуючись на його досвід, слід визначити основні правила міжнародних ринків:

- клієнтоорієнтованість та якість програмних продуктів;
- налагодженість внутрішніх процесів компанії;
- врахування деталей ринку, наприклад, менталітет;
- дотримання правил експансії.

Так можна визначити, що фундаментом вдалої експансії міжнародного ринку є саме інформаційне забезпечення молоді ІТ-компанії. Наприклад, для забезпечення виконання першого правила – клієнтоорієнтованість, велика кількість компаній використовують інформаційні технології Веб 2.0 (рис. 1).

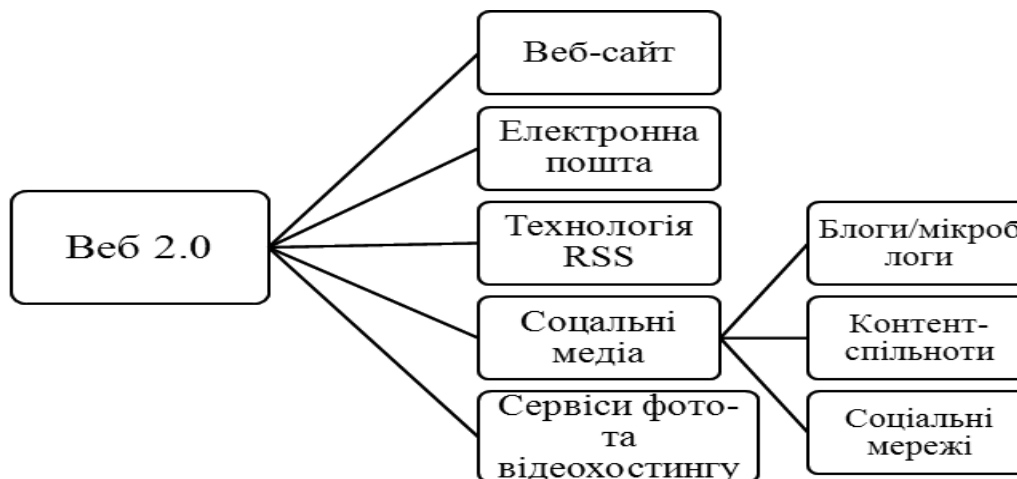

Рис. 1. Інформаційні інструменти технології Веб 2.0

Для підтримки контролю якості програмної продукції використовують, наприклад, такий сервіс для розробки по методології agile, як Jira Software. В той час, для налагодженості внутрішніх процесів компанії основним інформаційним забезпеченням є CRM. Наприклад, це може бути CRM Bitrix24, де всі внутрішні процеси автоматизовані і кожний співробітник має свої завдання та сферу відповідальності.

Варто зауважити, що основою стратегічного виходу на міжнародний ринок є дотримання 4 правил, які можливі тільки при правильному інформаційному забезпеченні, що автоматизує всі основні бізнес-процеси молоді ІТ-компанії, які безпосередню впливають на проведення процесу міжнародної експансії з позитивним результатом.

Аналізуючи досвід однієї із провідних ІТ-компаній України було визначено чотири основних правила успішного виходу компанії на світовий ринок сфери ІТ-послуг. Таким чином, слід виділити, що інформаційне забезпечення компанії складається з інформаційних потоків, які орієнтовані на підтримку контролю якості створення програмної продукції та на налагодженість внутрішніх процесів в компанії та з інформаційних ресурсів – веб-сайт, електронна пошта, соціальні медіа та ін.

Також потрібно не забувати про виділення ризиків. Основними з яких є ризик втрати контролю над основними функціями, такими як виробництво програмного забезпечення, мар-

кетинг та ризик втрати контролю над ноу-хау, що формує головну конкурентну перевагу компанії.

Одержані результати пропонується використовувати як фундамент для прийняття рішень по створенню стратегічного плану міжнародної експансії ІТ-компанії на різних ступенях її розвитку.

Список використаних джерел

1. Бабанін О. С. Статистика розвитку ІТ-ринку в США, Україні й світі / О. С. Бабанін // Статистика України. – 2013. – № 1. – С. 22–27.
2. Пиріг С. О. Інформаційні технології та їх використання на підприємствах України / С. О. Пиріг, О. А. Нужна // Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 190–195.
3. DOU.UA [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-jan-2017/> (переглянуто 8 жовтня 2017 року).

Гончарова О.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ушакова Н.М., к.е.н., професор

Маркетинг освітніх послуг

В дослідженні розкрито сутність та особливості сучасного ринку освітніх послуг, охарактеризовано базові чинники його формування, визначено напрямки розвитку в умовах глобалізації.

Забезпечення якості надання освітніх послуг загальноосвітнім навчальним закладом, набуває все більшої актуальності. Це пов'язано із тим, що умови, в яких сьогодні функціонують та розвиваються навчальні заклади – це умови ринкових відносин. Створення ринку освітніх послуг є одним із пріоритетів державної політики щодо розвитку освіти нашої держави. У таких умовах необхідність пошуку шляхів підвищення конкурентоспроможності навчальних закладів не викликає сумніву, у тому числі у ЗНЗ.

На думку А.П. Румянцева, Ю.О. Коваленко ринок освітніх послуг є сферою обігу або системою економічних відносин з приводу купівлі-продажу освітніх послуг. Для цього виду ринку обов'язкові три компоненти: покупець, продавець і товар. Кожен з них пов'язаний з категоріями попиту, пропозиції і ціни [2; с. 26]. Виходячи з цього, можна говорити про необхідність впровадження маркетингового підходу до формування ринку освітніх послуг. Використання маркетингу в освіті відображені в публікаціях Б. Братаніча, Н. Галетовой, С. Захаренкова, В. Зотова, М. Лукашенко, Г. Міщенко, Є. Оболенської, О. Панкрухина, З. Рябової, Т. Сорочан, П. Третьякова, М. Туберозової, Г. Федорова, Н. Шарай та інших.

Але, як засвідчує аналіз літературних джерел, питанню маркетингової діяльності саме у загальноосвітніх навчальних закладах приділено недостатньо уваги.

Об'єктом дослідження є маркетингові стратегії у загальноосвітньому навчальному закладі.

Предметом дослідження є механізм розвитку маркетингової діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах сучасної України.

Метою дослідження є вивчення та аналіз розвитку маркетингової діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах.

Для реалізації поставленої мети в роботі вирішували такі завдання:

- визначали сутність маркетингу освітніх послуг як функції управління навчальним закладом;

- досліджували ринок освітніх послуг і його особливості;

- вивчали попит і пропозицію освітніх послуг і фактори їх формування.

В процесі дослідження було використано такі методи: спостереження, аналіз та синтез при бібліографічному аналізі наукової літератури означеної проблеми, вивченні нормативних документів, інформації з офіційних сайтів в Інтернеті, а також узагальненні досвіду діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

На першому етапі дослідження розглядали теоретичні аспекти маркетингового управління загальноосвітнім навчальним закладом. Взагалі, маркетингове управління в освіті – це соціальна технологія, сутність якої полягає у вивченні та формуванні освітніх потреб споживачів їх задоволення на основі надання освітніх послуг з метою розвитку особистості споживача, піднесенні освіти як соціальної цінності та розробки стратегії розвитку освіти. Освітня діяльність в системі загальної середньої освіти здійснюється загальноосвітніми навчальними закладами. Тому, на основі попередньої дефініції можна зазначити, що маркетингове управління

загальноосвітнім навчальним закладом – це складний вид управлінської діяльності, який зорієнтовано на організацію цілеспрямованих впливів керуючої підсистеми (суб'єкта управління) на керовану (суб'єкт), через організацію спільної діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу, на основі виокремлення, задоволення та формування їх освітніх потреб для визначення пріоритетних напрямів розвитку закладу [3]. Маркетингове управління загальноосвітнім навчальним закладом визначається як ринкова система управління і, за своєю суттю, підпорядкована законам класичного управління соціально-педагогічними системами.

На другому етапі досліджували ринок освітніх послуг і його особливості. А саме - сегментацію цього ринку, освітню послугу як економічну категорію і суспільне благо, попит на освітні послуги і фактори його формування, пропозицію на ці послуги, проблему збалансування попиту і пропозиції тощо. Дослідження ринку включало в себе комплекс маркетингових проблем і проблемних блоків, серед яких: структура, стан і перспективи розвитку ринку в цілому, а також його основних складових: попиту, пропозиції і механізмів їх урівноваження, збалансування. Серед цих механізмів – ціноутворення, комунікаційна діяльність, товарорух [1, с. 62].

На завершальному етапі дослідження вивчали попит і пропозицію освітніх послуг і фактори їх формування. Першою необхідною сходинкою вивчення ринку, підставою для визначення його ємності та вибору пріоритетних сфер проведення ринкової активності фірми є сегментація ринку. Це діяльність з класифікації потенційних (включаючи і реальних) споживачів продукції (послуг) у відповідності до якісної структури їх попиту.

Сегментація ринку дозволяє уточнити і диференціювати попит, структурувати його, а, в кінцевому рахунку - виявити найбільш придатні умови (межі сфер дії) для вибору оптимального варіанту стратегії і тактики маркетингу. Сегментація ринку освітніх послуг здійснюється за: групами споживачів; за параметрами освітніх послуг; за конкурентами.

Освітні установи виступають в ролі суб'єктів, які формують пропозицію, що надають і продають освітні послуги.

Отже, на підставі проведеного дослідження було визначено, що маркетингове управління загальноосвітнім навчальним закладом виступає як системна діяльність із відповідними управлінськими впливами, що представлена у формі технології проведення маркетингових досліджень щодо: вивчення ринку та динаміки споживчого попиту; сегментування ринку відповідно до різних груп споживачів, різних запитів; точного визначення цільової групи споживачів; урахування вимог ринку в організації навчально-виховного процесу; організації впливу на ринок за допомогою педагогічних й управлінських засобів; заохочення педагогічних працівників щодо постійного оновлення змісту освіти відповідно до ринкових вимог та забезпечення її якості; урізноманітнення форм та видів освітніх послуг; сприяння розвитку професіоналізму педагогів; забезпечення своєчасного надання нових освітніх послуг; уникнення запізнення виходу на ринок; забезпечення переваги свого навчального закладу в умовах конкуренції за рахунок надання освітніх послуг, більших за обсягом та кращої якості.

Список використаних джерел

1. Панкрухин А.П. Маркетинг в образовании: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061500] / А.П. Панкрухин. — Москва : Омега-Л, 2012. — 194 с.
2. Румянцев А.П. Особливості надання освітніх послуг / А.П Румянцев, Ю.О. Коваленко // Маркетинг образовательных услуг: 2003. – № 1, с.25-31.
3. Сидоренко В.В. Концепція маркетингу освітніх послуг для професійного розвитку фахівців нової української школи / Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи» (15-22 травня 2017 року) КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» // Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. – №5(27). – Режим доступу: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/el_gurnal.html.

Даниленко І.В.

студентка 6-го курсу

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Тулуш Л.І., к.е.н.

Облік процесу реалізації товарів на підприємствах оптової торгівлі за допомогою інформаційних технологій

У тезах розкрито актуальні питання обліку процесу реалізації товарів на підприємствах оптової торгівлі за допомогою інформаційних технологій.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в процесі діяльності будь-якого підприємства оптової торгівлі виникає питання облікового відображення процесу реалізації товарів. Питання обліку процесу реалізації товарів, в тому числі на підприємствах оптової торгівлі, стали предметом дослідження таких учених-економістів, зокрема К.В. Безверхого, М.І. Бондаря, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, С.І. Ковач, М.М. Коцупатрого, М.М. Шигун та ін. Поряд з тим існує перелік проблемних та дискусійних питань, що залишаються недостатньо дослідженими та розкритими в обліковому аспекті.

Метою дослідження є висвітлення питання обліку процесу реалізації товарів на підприємствах оптової торгівлі за допомогою інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облік товарів на підприємствах оптової торгівлі ведеться відповідно до наступних нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку, а саме: а) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [1]; б) Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [2]; в) План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування [3].

Кореспонденція рахунків з обліку процесу реалізації товарів, коли відвантаження товарів відбувається без попередньої оплати, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку процесу реалізації товарів (перша подія – відвантаження товару)

Дата г/о	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
20.10	Реалізовано канцелярські товари (ручки, олівці, клей) покупцю на підставі видаткової накладної за фактичною собівартістю	902	281	2000,00
	Нараховано виручку за відвантажені товари	361	702	3000,00
	Нараховано податкове зобов'язання	702	641	600,00
25.10	Отримано на поточний рахунок підприємства в національній валюті кошти від покупців за реалізовані товари (Документ Банківська виписка).	311	361	3600,00

Кореспонденція рахунків з обліку процесу реалізації товарів, коли за товари надійшов аванс, наведено в табл. 2.

**Кореспонденція рахунків з обліку процесу реалізації товарів
(подія перша – отримання на поточний рахунок попередньої оплати за товар)**

Дата г/о	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
16.10	Отримано на поточний рахунок підприємства в національній валюті попередню оплату за канцелярські товари (ручки, олівці, клей) від покупця	311	681	3600,00
	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ при одержанні попередньої оплати від покупця за канцелярські товари (ручки, олівці, клей)	643	641	600,00
20.10	Реалізовано канцелярські товари (ручки, олівці, клей) покупцю на підставі видаткової накладної за фактичною собівартістю	902	281	2000,00
	Нараховано виручку за відвантажені (реалізовані) канцелярські товари (ручки, олівці, клей)	361	702	3600,00
	Зараховано податкові зобов'язання з ПДВ, раніше нараховані з одержаного авансу	702	643	600,00
20.10	Проведено взаємозалік заборгованостей	681	361	3600,00

Для автоматизації обліку процесу реалізації товарів на підприємствах оптової торгівлі пропонується використовувати програмний продукт компанії 1С на платформі 8.3, конфігурація «Бухгалтерський облік для України», реліз станом на 22.10.2017 р. – 1.2.42.1 (надалі – ПП 1С).

В ПП 1С автоматизація обліку процесу реалізації товарів реалізовано через документ «Реалізація товарів і послуг». Документ «Реалізація товарів і послуг» призначений для фіксації факту реалізації (відвантаження) товарів. Відвантаження та відпуск товарів на комісію (передачі товарів на реалізацію) в конфігурації фіксується одним і тим же документом з встановленим видом операції «Продаж, комісія». У тому випадку, якщо товар відвантажується комісіонеру, то в документі встановлюється договір з контрагентом, для якого визначено вид договору «З комісіонером». Якщо товар відвантажується покупцеві, то вибирається договір, в якому встановлений вид договору «З покупцем».

На закладці «Рахунки обліку розрахунків» в документі заповнюються «Рахунок обліку розрахунків з контрагентом» і «Рахунок обліку розрахунків за авансами». Ці рахунки заповнюються відповідно до заданих в реєстрі відомостей «Контрагенти організацій» значеннями за замовчуванням для кожного контрагента. При необхідності користувач може змінити кореспонденцію рахунків.

Оплата документа може бути зафіксована, як готівковими коштами за допомогою документа «Прибутковий касовий ордер» або шляхом перерахування грошей на розрахунковий рахунок шляхом оформлення документа «Платіжне доручення вхідне» з наступним акцептом. Можлива також змішана оплата одного документа.

Приклад оформленого документу ПП 1С «Реалізація товарів і послуг» наведено на рис. 1.

Використання ПП 1С при обліку процесу реалізації товарів дасть змогу автоматизувати бухгалтерський облік на всіх ділянках обліку на підприємствах оптової торгівлі, що значно зменшить трудомісткість ведення обліку процесу реалізації товарів в ручному режимі. Також, використання ПП 1С забезпечує автоматизоване складання податкових накладних, які можна зареєструвати в єдиному реєстрі податкових накладних при реалізації товарів покупцям.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства фінансів України від 10 січня 2007 року № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/metodicheskie-rekomendacii/metodichni-rekomendaciyi-z-1024317.html>.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

Реализация товаров и услуг: Продажа, комиссия. Проведен *

Операция: Цены и валюта... Действия: [Иконки] Советы

Номер: [Поиск] от: 30.06.2017 00:00:00

Организация: Добро

Контрагент: СтройКомплект

Документ расчетов: Счет на оплату покупателю ДОО0000000005 от 16.05.2011 12:00:00

Товары (2 поз.): Тара (0 поз.) Услуги (0 поз.) Счета учета расчетов Дополнительно Пеналь

№	Номенклатура	Ед.	К.	Цена	Сумм...	Скидка	Сумма	% НДС	Сумма НДС	Всего	Счет учета	Схем...
1	Вентилятор BINATONE ALPINE 160Вт, напольный	шт	1,000	47,55	713,25		713,25	20%	118,88	713,25	281	Товари
2	Телевизор "JVC"	шт	1,000	585,20	1170,00		1170,00	20%	195,66	1170,00	281	Товари
										Всего		
										Сумма НДС	118,88	
										Всего	1170,00	281
										Сумма НДС	195,66	281
										Всего	1365,66	

Тип цен: Оптова Автоматический расчет НДС

Всего (грн): 12 417,25

НДС (в т.ч.): 2 069,54

Комментарий:

Расходная накладная | Печать | ОК | Записать | Закрыть

Результат проведения документа Реализация товаров и услуг от 30.06.2017 00:00:00

Бухгалтерский учет | Продажи налоговый учет | Ожидаемый и подтвержденный НДС продаж

Счет Дт	Субkonto Дт	Количество Дт	Налог назн. Дт	Счет Кт	Субkonto Кт	Количество Кт	Налог назн. Кт	Сумма	Содержание
%	Товари	Валюта Дт	Сумма (н/у) Дт	Валюта Кт	Сумма (н/у) Кт	Вал. сумма Кт	Сумма	3 240,00	Реализация
%	Собвартельность реализованных покунт...	Вал. сумма Дт	<(не вкл.) Госп. д-сть>	Вал. сумма Кт	Опод. ПДВ	15,000	<3 240,00>	3 240,00	Списан ТМЦ
%	Собвартельность реализованных покунт...		<(не вкл.) Госп. д-сть>		Опод. ПДВ	20,000	<6 000,00>	6 000,00	Списан ТМЦ
%	СтройКомплект							713,25	Реализация товаров
%	Основной грн (Добро)							11 704,00	Реализация товаров
%	Счет на оплату покупателю ДОО00...							118,88	ПДВ: податкові зобов'язання; відвантаження...
%	Основной грн (Добро)							1 950,66	ПДВ: податкові зобов'язання; відвантаження...
%	Счет на оплату покупателю ДОО00...							118,88	
%	Доход операционной деятельности (вд...							1 950,66	
%	Товари								
%	Доход операционной деятельности (вд...								

Рис. 1. Документ ПП 1С «Реализация товаров и услуг»

Данілов Д.О.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Бобров Є.А., д.е.н., доцент

Використання електронних грошей в Україні

Термін “електронні гроші” нове і часто застосоване поняття до широкого спектру платіжних інструментів, що базуються на інноваційних технічних рішеннях. На сьогоднішній день не має єдиного визнаного у світі поняття електронних грошей, яке би однозначно висловлювало їх економічну правову сутність.

Метою дослідження є розкриття сутності системи електронних платежів та основних її елементів.

Поява такого феномену, як електронні гроші та їх популярність для здійснення розрахунків в мережі Інтернет була пов'язана з наступними їх перевагами:

Доступність. Для користування традиційними банківськими послугами користувачу потрібен банк або банкомат, а користувачу електронних грошей – лише Інтернет та комп'ютер.

Зручність. Саме цей фактор для багатьох є ключовим. Найважливішою складовою сучасного бізнесу є оперативність. А час, який витрачено на заповнення квитанцій, черги і т. п. це втрачені можливості. Користувач може отримати доступ до електронного гаманця в режимі 24/7 і вести свій бізнес без жорсткої прив'язки до банківської системи країни, в якій він знаходиться. Тобто, він може вести свій бізнес, отримувати сплату за товари і послуги та проводити миттєві розрахунки навіть тоді, коли банківська система не працює.

Мобільність. Де б не знаходився підприємець, він може продовжувати свій бізнес, використовуючи комп'ютер, ноутбук, мобільний телефон і Інтернет.

Безпечність. Системи електронних грошей дозволяють забезпечити достатній рівень захисту особистих даних і коштів користувача від здійснення шахрайських дій з боку третіх осіб.

Простота використання. Будь яка людина, навіть не фахівець в галузі ІТ, може ефективно працювати з електронними грошима. Наприклад, для реєстрації електронного гаманця потрібно витратити декілька хвилин, а для реєстрації і випуску банківської карти – декілька тижнів.

Оперативність. Розрахунки електронними грошима проходять миттєво і гарантовано.

Анонімність. Більшість систем електронних грошей потребують від користувача мінімальних особистих даних і дозволяють проводити анонімні платежі.

Підтримка мікроплатежів. Електронні гроші дозволяють ефективно проводити транзакції з платежами еквівалентом від 0,1 до 10 доларів США, за відсутності або низької комісії всередині системи.

Існує проблема використання електронних грошей як оплати за товари та послуги суб'єктами господарювання-платниками єдиного податку. Адже згідно з п. 291.6 ст. 291 ПКУ платники єдиного податку мають здійснювати розрахунки за товари (роботи або послуги) лише у грошовій формі (готівковою або безготівковою). Згідно Положення № 481, електронні гроші не можна вважати ані готівковою, ані безготівковою формою розрахунків.

Міжнародний досвід свідчить, що розвиток електронних платежів і, зокрема, електронних грошей сприяє зменшенню витрат на готівковий обіг та прискоренню економічного зростання.

Державне регулювання повинно стимулювати широке впровадження інноваційних платіжних інструментів та водночас забезпечити інтереси користувачів щодо безпеки операцій з електронними грошима, особливо враховуючи той факт, що проблеми щодо втрати електро-

них грошей через шахрайські операції та будь-які затримки з погашенням електронних грошей можуть мати негативний вплив на стабільність ринку в цілому. Краща міжнародна практика показує, що для того, щоб система регулювання була ефективною та стимулювала розвиток ринку електронних грошей, потрібно на законодавчому рівні закріпити наступне:

- Дозволити випуск електронних грошей широкому колу компаній (а не лише банкам). Водночас, для отримання дозволу на випуск електронних грошей, компанія повинна відповідати вимогам щодо розміру власного капіталу, технічної спроможності та ділової репутації. При цьому рівень капіталу повинен бути суттєво менший за обсяг, що встановлений для банків.

- Дозволити використання електронних грошей для всіх видів розрахунків між фізичними, юридичними особами та державним сектором.

- Забезпечити погашення випущених електронних грошей користувачам через вкладення залучених коштів в ліквідні та безпечні активи.

- Діяльність щодо випуску, обігу та погашення електронних грошей повинна бути ізольованою від операцій, що не є пов'язаними із платіжними послугами.

- Для уникнення ризику відмивання коштів анонімні операції з електронними грошима повинні бути обмеженими за розміром, а юридичні особи, що здійснюють такі операції та мають відповідні рахунки в системах електронних грошей, мають реєструвати їх згідно з вимогами податкового законодавства. Також повинен проводитись моніторинг можливих зловживань у системі електронних грошей.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №29. – С. 137.
2. Положення про електронні гроші в Україні // Постанова Правління НБУ. – 2010. – №480. – 56 с.
3. Директива 2009/110/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a18
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Балакіна Ю. С. Класифікація платіжних систем з точки зору їх оверсайта/ БІЗНЕСІНФОРМ № 9, 2014. – С. 286-291.
6. Віталій Кравчук, Дмитро Науменко, Андрій Глибовець. Електронні гроші в Україні. / Аналітичний звіт. – К.: Альфа-ПК, 2012. – 64 с.
7. Електронні гроші / Офіційне інтернет-представництво НБУ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=125412&cat_id=22918283
8. Кочергин Д. А. Электронные деньги : учебн. / Д. А. Кочергин. – М. : Изд-во Маркет ДС; Центр исследований платежных систем и расчетов (ЦИПСИР), 2011.
9. Кравчук В. Електронні гроші в Україні : аналітичний звіт / В. Кравчук, Д. Науменко, А. Глибовець. – К. : Альфа-ПК, 2012. – 64 с.
10. Талах Х. В. Обіг та регулювання електронних грошей в Україні/Економічний форум №2, 2017. – С.249-259.
11. У I півріччі 2016 року в Україні оплата електронними грошима зросла в 1,6 рази до 1,8 млрд грн. / Офіційне інтернет-представництво НБУ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36693445

Даценко Ю.М.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Одягайло Б.М., д.е.н., професор

Теоретичні аспекти поняття інституту

У тезах розглянуто теоретичні аспекти поняття інституту та проілюстровано прикладами з різних сфер економіки та суспільства.

Можна сумніватися чи варто використовувати науку й логіку до світу, адже люди поводять себе в ньому ірраціонально. Але виявилось, що в хаосі цього світу є своя система [2, С. 10].

Діяльність кожного економічного агента регулюється низкою правил або, по-іншому, інститутів. Ці правила структурують взаємодії, створюючи при цьому суттєві обмеження. Метою дослідження є окреслення теоретичних аспектів поняття інституту в контексті українських реалій.

Коли в суспільстві виникають правила, відразу з'являються стимули для того, щоб їх було порушено. Тому правила можуть супроводжуватися механізмами примушування до їх виконання. І саме правила гри в суспільстві, що мають механізми примушення до їх виконання є інститутами. Якщо інститути – це правила гри, то організації, які діють в різних сферах можна умовно називати «гравцями».

Для того, щоб розібрати на прикладі, можна розглянути інститут прав власності. Часто власники сільськогосподарських земель вимушені приймати рішення про використання своєї землі. Таке використання земельних ресурсів регулюється Земельним кодексом. При прийнятті рішень, стосовно використання сільськогосподарських угідь, власники можуть стикатися з великою кількістю обмежень. До прикладу, на землі, що призначена для сільськогосподарських угідь, неможливо побудувати завод і використовувати його для виробництва елементів живлення. І правила, що зафіксовані в Земельному кодексі пов'язані із санкціями за порушення. Це організовані санкції з боку держави, що застосовуються кожного разу коли спостерігається порушення правил. Відповідно дані правила, що зафіксовані в Земельному кодексі стосовно того, як можна використовувати сільськогосподарські угіддя і санкції, що виникають у разі порушення даних правил, в сукупності є інститутом прав власності.

Також можна зробити аналіз інститутів на прикладі автомобілістів. Живучи в мегаполісі, власник авто може часто стикатися з великою кількістю проблем, пов'язаних з парковкою. Приймаючи рішення де припаркуватись, автовласник вимушений дотримуватись правил парковки. Вони зафіксовані в Правилах дорожнього руху. У разі неправильної парковки, автовласник може зіткнутися з санкціями у вигляді штрафів або навіть евакуації авто. Тож, дане правило, а саме правило парковки, зафіксоване в Правилах дорожнього руху і санкції, які слідує за порушенням даного правила в сукупності є інститутом. Це інститут правил дорожнього руху в частині регулювання парковки.

Наступний приклад – прийняття рішень співробітниками організації про використання свого робочого часу. Те, яким чином співробітник повинен використовувати свій робочий час, зафіксовано в Кодексі правил поведінки, який затверджений в організації. Крім цього, певні правила, котрі не кодифіковані, можуть бути і в менш формальних правилах, які, тим не менше, добре відомі всім співробітникам організації. У випадку коли має місце порушення правил (формальних чи не формальних), використовуються санкції з боку керівництва. Як правило це організовані санкції за ті чи інші формальні порушення. Вони можуть виникати й з боку інших співробітників, у випадках, коли порушуються перш за все не формальні правила. Такі правила з санкціями разом є інститутом корпоративної культури в організації.

Однакові правила в різних спільнотах можуть призводити до зовсім різних результатів. При схожому або навіть однаковому законодавстві у двох частинах однієї країни рівень багатства, корупції та поваги до закону може суттєво відрізнятись [1].

Одні й ті ж правила можуть діяти в різних суспільствах по-різному у зв'язку з різним співвідношенням формальних і неформальних інститутів, наявністю різних неформальних обмежень, різною ефективністю формальних санкцій.

Формальне правило може супроводжуватися формальними санкціями за невиконання таких правил. У разі якщо люди знають, що за порушення правил відразу слідуватиме жорстке покарання, поведінка буде суттєво відрізнятись від тієї, коли вони знають, що можливо ніякого покарання не буде.

Також дані відмінності можуть бути пов'язані з наявністю різних неформальних обмежень. Іншими словами, при прийнятті рішення про парковку, індивід орієнтується не тільки на формальні, а й на неформальні правила. Наприклад, залишити місце іншим авто для того, щоб люди змогли з них спокійно вийти. Можуть бути якісь інші неформальні обмеження. У деяких спільнотах такі неформальні обмеження діють більш, а в деяких менш ефективно. Тобто одні й ті ж наслідки дії одних і тих самих правил можуть бути пов'язані в різних спільнотах з різним співвідношенням формальних і неформальних інститутів.

Доречним буде запитання: чи потрібна третя сторона для примусу до виконання правил, що лежать в основі інституту? Можна розглянути приклад, коли на вузькій дорозі зустрілись дві великі машини і їм важко роз'їхатись. Вони повинні між собою якимось чином домовитись про те, як вести себе на дорозі. Об'їжджати по лівій стороні чи по правій. У будь-якому випадку незалежно від того, якої домовленості вони досягнуть, кожній зі сторін буде не вигідно порушувати цю домовленість, тому що порушення такої домовленості може закінчитись трагічно. Іншими словами, часто, якщо тієї чи іншої домовленості досягнуто, то сторонам взаємодії не вигідно ці домовленості порушувати.

Для прикладу можна розглянути зміну дорожніх правил. Зараз в континентальній Європі переважає правосторонній рух. Проте це було далеко не завжди. В Європі відбувався поступовий перехід країн до єдиного стандарту правостороннього руху. Наприклад у Швеції перехід на правосторонній рух було здійснено відносно недавно. Всього лише в 1967 р. До цього в Швеції був лівосторонній рух [3]. І при переході від лівостороннього руху до правостороннього очікувалась велика кількість потенційних аварій, ризиків нерозуміння нових правил. Тому здійснювалась широка інформаційна кампанія по роз'ясненню нових правил і по донесенню інформації про впровадження нових правил до всіх автомобілістів. У багатьох місцях було розміщено знак символу переходу від лівостороннього руху до правостороннього. На ньому крім стрілки було ще вказано дату переходу. На другий день після зміни правил на вулицях Стокгольму частина автомобілістів, або не познайомившись з новими правилами, або не звикнувши до них, була дезорієнтована і рухалась не по тій частині дороги, по якій потрібно було.

Тим не менше не обійшлося без курйозів. Громадянин Швеції, котрий практично нікуди не виходив і не виїжджав зі свого хутору все ж вирішив це зробити [3]. Дуже швидко він потрапив в аварію. Намагаючись об'їхати «дивні» автомобілі, котрі з його точки зору рухались абсолютно проти правил, він врізався в стовп. Не маючи інформації про те, що багато років тому правила дорожнього руху змінилися, швед потрапив у дуже ризикову ситуацію. Більше того, він створив ризики для інших автомобілістів та пішоходів. Цей приклад показує важливість дотримання єдиних правил. У даному випадку, кожен з учасників дорожнього руху зацікавлений в тому, щоб усі дотримувались однакових стандартів. І навіть якщо правила й механізми контролю невідомі окремим учасникам, то все ж в інтересах кожного необхідно дотримуватись цих правил.

Висновок. У кожному суспільстві є як правила, так і стимули для їх порушення. Майже завжди правила супроводжуються механізмами примусу до їх виконання. Правила гри є інститутами і кожен учасник взаємодії теоретично повинен бути зацікавлений в дотриманні цих правил.

Список використаних джерел

1. Патнем Р. Чтобы демократия сработала. Гражданские традиции в современной Италии. / Р. Патнем. – М.: Ad Marginem Press, 1996. – 231 с.
2. Диксит А. Теория игр. Искусство стратегического мышления в бизнесе и жизни. / Диксит А., Нейлбафф Б. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2017. – 464 с.
3. Институциональная экономика: Понятие института #2. Лекция онлайн-курса НИУ ВШЭ «Институциональная экономика». [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://su0.ru/Nb9M>

Дубина В.С.

здобувач, 4 курс, «Логістика»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пазєєва Г.М., к.е.н.

Сучасні тренди «зеленої» логістики в умовах глобалізації

В тезах розглядаються сучасні тренди «зеленої» логістики в умовах процесу глобалізації. Проаналізовані способи застосування даних трендів в Україні та за кордоном.

У світі прискореного розвитку процесів міжнародного поділу праці, а також економічної інтеграції весь світ все більшу увагу приділяє питанням, що стосуються збереження навколишнього середовища. При цьому будь-яка діяльність світових господарюючих суб'єктів тісно пов'язана з логістичними процесами на глобальному рівні. Внаслідок чого у сфері логістики з'являються нові екологічні завдання, при вирішенні яких логістика стає «зеленою». «Зелена» логістика - сьогодні це не лише модний західний тренд, але і наукова теорія, концепція ведення сучасного бізнесу.

Об'єкт дослідження — система організації «Зеленої» логістики в світі в умовах глобалізації

Предмет дослідження — вплив «Зеленої» логістики на покращення екології в світі

Мета дослідження — аналіз світової «Зеленої» логістики на прикладах зарубіжних представників

На думку П. Мерфі, термін “зелена логістика” виник на початку 90-х років ХХ ст. як новий метод у логістиці, який скеровує стандартні логістичні вимоги до раціональності, ефективності і швидкості обробки і руху товару, та враховує заходи щодо охорони навколишнього середовища. Проте, досліджуючи змістове наповнення цього терміну, встановлено, що існують різні підходи до його трактування. Так, Ж.-П. Родріге окреслює змістове наповнення категорії “зелена логістика” достатньо широко, безвідносно до предмета й об'єкта дослідження: “зелена логістика – це екологічно прийнятна та ефективна транспортна система розподілу.”

Процес становлення “зеленої логістики” не був простим. Ж.-П. Родріге стверджує, що існують певні невідповідності понять “зелений” і “логістика”, оскільки стратегії економії витрат, що переслідуються операторами логістики, часто суперечать принципам охорони навколишнього середовища, оскільки вони зазвичай не враховують природоохоронні (екологічні) витрати. Крім того, логістична діяльність, зазвичай, не оплачує повністю витрати, пов'язані з використанням інфраструктури. Як результат, логістичні компанії використовують найбільш забруднювальні, найменш енергетично ефективні і найбільш інфраструктурно-інтенсивні види транспортування для збільшення швидкості доставки. Дослідник зазначає, що глобалізація і глобальна логістика завдають шкоди навколишньому середовищу нерівномірно, оскільки в розвинених країнах суб'єкти господарства зобов'язані забезпечувати високі стандарти якості навколишнього середовища, але можуть понизити їх менш розвинених. Д. Роджерс, Р. Тіббен-Лембке трактують “зелену логістику” як сукупність дій, спрямованих на мінімізацію екологічних наслідків логістичної діяльності. Втім, є незрозумілим, які саме дії мінімізують екологічні наслідки логістичної діяльності. Представники східної наукової школи Яньбо, Лю Сунсянь “зелену логістику” визначають як новий напрям, що передбачає застосування прогресивних технологій логістики та сучасного обладнання з метою мінімізації забруднень та підвищення ефективності використання логістичних ресурсів. Так, нагальною є необхідність мінімізації

забруднення, підвищення ефективності використання логістичних ресурсів, але також потрібно звернути увагу на оптимізацію процесу прийняття управлінських рішень щодо використання матеріальних, фінансових та інших ресурсів. У зв'язку з викладеним «зелену логістику» варто розглядати в контексті цілісної системи, а тому заслуговує на увагу підхід вітчизняного вченого І. Г. Смирнова, який розглядає «зелену логістику» з позиції забезпечення екологічної безпеки окремої системи і для всього суспільства, і для окремого споживача.

Останнім часом зростання уваги до «зеленої логістики обумовлений підвищенням інформованості споживачів, збільшенням попиту на кваліфікований персонал, який займається питаннями захисту навколишнього середовища, зростанням важливості економічних чинників підтримки навколишнього середовища.

Так, компанія експрес-доставки DHL запустила сервіс GoGreen, суть якого в тому, що DHL підраховує кількість викидів CO₂ при транспортуванні кожного вантажу з моменту його прийому і до часу доставки отримувачу. Клієнт може заплатити на 3% більше, ніж впливає з стандартних тарифів, і DHL інвестує зібрані гроші в програмі захисту клімату по всьому світу. Японська судноплавна компанія K Line встановила на окремих судах комп'ютерну систему, яка на основі постійного моніторингу погодних і гідрографічних умов оптимізує роботу двигуна, що, в свою чергу, призводить до зменшення обсягів шкідливих викидів в атмосферу. Оператор експрес-доставки UPS недавно придбав 130 автомобілів з гібридними двигунами, які в рік будуть використовувати на 66 тис. галонів палива (на 35%) менше, ніж транспорт з двигуном внутрішнього згоряння. Викидів CO₂ також стане на 671 тону менше. Розмір «зеконмлених» викидів еквівалентний обсягом вихлопів, котрий приходиться в рік на 128 легкових автомобілів.

Німецький перевізник Deutsche Bahn Schenker Rail вперше в європейській залізничній галузі запропонував спосіб доставки вантажів, повністю виключаючи викид вуглекислого газу. В рамках проекту Eco Plus компанія отримує електроенергію для своїх електровозів з поновлюваних джерел енергії, причому за рахунок додаткових зборів з клієнта, чий машини перевозить, наприклад, автоконцерну Audi. Всього ж Deutsche Bahn в рамках своєї програми по захисту клімату до 2020 року має намір скоротити вихлоп вуглекислого газу від своїх операцій по всьому світу на 20% по порівнянню з 2006-м.

В Україні існує ряд стримуючих факторів, які перешкоджають швидкому зростанню «зелених» технологій. Але результатом застосування екологічної логістики і «зелених» принципів побудови ланцюгів поставок у вітчизняному логістичному просторі є: раціональне використання всіх ресурсів підприємства: використання оборотної тари і її вторинна переробка, зниження енерговитрат за рахунок теплоізоляції складів і застосування сонячних батарей, відмова від паперового документообігу, планування оптимальних маршрутів; підвищення рівня екологічної безпеки, зниження рівня ушкодження навколишнього середовища за рахунок застосування всіх перерахованих вище методів і технологій зеленої логістики.

Оскільки в Україні розвиток логістики почався порівняно недавно, «зелена» логістика як найбільш інноваційний етап розвитку концепції, ще не найшла належного поширення. Часто «зелену» логістику зводять виключно до охорони навколишнього середовища, але варто відзначити, що в широкому сенсі, вона повинна мати соціальну спрямованість. «Зелена» логістика дає позитивний результат не тільки компаніям, але також державі та суспільству.

Список використаних джерел

1. https://studme.org/1163101814319/logistika/ekologicheskoe_obespechenie_logistiki
2. <http://novainfo.ru/article/6047>
3. http://www.dhl.ru/ru/logistics/green_logistics_solutions.html
4. <http://green-log.ru/company/project.html>

Іщук С.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пазєєва Г.М., к.е.н.

Удосконалення технології роботи припортової залізничної станції при виконанні митних операцій

У тезах запропоновано заходи щодо вдосконалення технології роботи припортової вантажної станції та порту при обслуговуванні міжнародних вантажопотоків.

У наш час аспект взаємодії залізничного та морського видів транспорту є одним із визначальних перспектив розвитку шляхів сполучення нашої держави з країнами дальнього та ближнього зарубіжжя. Головною причиною зниження обсягів перевезення вантажів при взаємодії залізниці та морського торговельного порту є діяльність митних органів, що відображають економічні та політичні процеси країни.

Виділена задача має більш ніж вікову історію: її різні аспекти були об'єктом дослідження в працях О.С. Балалаєва, М.В. Ботнарюк, В.В. Звонкова, В.А. Земблінова, О.Д. Каретникова, В.П. Клепікова, О.В. Комарова, П.В. Куренкова, О.Р. Магамадова, П.П. Мельникова, П.О. Новікова, В.Н. Образцова, В.В. Повороженко, М.В. Правдіна, С.М. Резера, К.Ю. Скалова, А.А. Сичева, В.Є. Тімонова, К.А. Хаблака.

У роботі морських портів існують дві схеми обробки контейнерів [1]: перша схема передбачає після перевантаження контейнерів із судна на контейнерний термінал переміщення їх до спеціального оглядового майданчику та вивезення автотранспортом контейнерів, після огляду, з території порту; друга схема відрізняється від першої тим, що контейнер повертається до місця зберігання та чекає на вивезення з території порту. На даний час більш доцільно економічною є перша схема обробки контейнерів із завантаження контейнера на автотранспортний засіб.

Варіантом спрощення обробки контейнерних вантажопотоків є розробка удосконалених схем обробки контейнерів, що запропоновані в роботі. Схема “об’єднання території” – створення об’єданого комплексу: контейнерний термінал поєднується з оглядовим майданчиком. Така схема дасть змогу уникнути подвійних перевантажувальних операцій та скоротити час на переміщення контейнерів. Схема «50/50» – оглядовий майданчик необхідно обладнати технічними засобами, із можливістю застосування технічних пристроїв до будь-якого з контейнерів, що знаходяться під митним контролем.

Зростання вантажопотоків в українських портах відбувається в основному за рахунок контейнерних перевезень, одного із найважливіших резервів підвищення продуктивності та зниження собівартості перевезення вантажів. У нинішніх умовах підвищується попит на такий спосіб доставки товарів як у межах транспортної системи України так і в міжнародному сполученні, що визиває необхідність модернізації всієї транспортної інфраструктури.

Недосконалена технологія митного оформлення імпорتنих вантажів, призводить до їх затримки від 4 годин до декількох діб. У результаті чого вагони накопичуються на коліях станції та порту. Необхідно розробити удосконалену модель функціонування пункту митного оформлення та контролю.

У вигляді мережі Петрі [2] запропонована узагальнююча модель лінії обробки вантажів

у митному відношенні на залізничній припортовій станції. Ця модель перевіряє можливість раціоналізації часу на виконання митних операцій у прискореному режимі.

Заходи зі спрощення та вдосконалення митних процедур, впровадження сучасних технологій митного оформлення та контролю, створення сприятливих умов для прискорення товарообігу через митний кордон України — усе це надасть можливість підвищити транзитний потенціал нашої держави.

Залізниця та порт – нерозривний технологічний транспортний комплекс, що обслуговує транзитні вантажопотоки та український імпорт. Порт може знайти кошти та спрямувати їх на модернізацію та відкриття нових потужностей, натомість станція такої можливості немає, оскільки вона працює на межі своїх можливостей. Тому зараз найбільш раціональним варіантом покращення роботи припортового комплексу є перебудова порткових об'єктів.

Під час огляду суден, що прибули можуть бути виявлені контейнери, які необхідно затримати за результатами митного контролю. Для покращення технології роботи при взаємодії припортової станції та порту, умов роботи припортової станції та взаємодії усього портового комплексу важливим доцільним є спорудження [3] пункту огляду затриманих вантажів (ПОЗВ) та пункту митного контролю (ПМК), що забезпечують безперебійну та чітку роботу контролюючих органів; швидку та якісну перевірку вантажів; надійну систему виявлення контрабанди, а також злагоджену співпрацю працівників усього припортового комплексу.

Запропоновані у роботі заходи сприятимуть скороченню часу переробки експортно-імпортних вантажів та, відповідно, підвищенню конкурентноздатності транспортної системи нашої держави на ринку міжнародних перевезень. Як наслідок, удосконалення системи міжнародних перевезень при взаємодії залізничного та морського транспорту, надасть можливість значно підвищити можливості реалізації транзитного потенціалу України.

Список використаних джерел

1. Гоцуенко, Е.Д. Контейнери на море и на суше / Е.Д. Гоцуенко // Транспорт и логистика. – 2007. – №10(25). – С. 14–17.
2. Можливості раціоналізації процесу виконання митних операцій на припортових залізничних станціях / Є.С. Альошинський, С.О. Світлична, Т.Г. Стягіна, І.О. Тушкіна // Східно-Європейський журнал передових технологій. – 2011. – №2/3(50). – С. 14–18.
3. Альошинський, Є.С. Оптимізація процесу виконання митних операцій на припортових пунктах переробки міжнародних контейнерних вантажів / Є.С. Альошинський // Інформаційно-керуючі системи на залізничному транспорті. – 2008. – №3. – С. 3–7.

Козленко П.С.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пекна Г.Б., к.е.н., доцент

Техніки латерального мислення в бізнесі

У тезах охарактеризовано поняття латерального маркетингу. Розкрито сутність, задачі та принципи латерального мислення в бізнесі.

У новітній економічній науці присутня велика кількість класифікацій маркетингу. Ведення бізнесу за допомогою нестандартного підходу, а саме латерального маркетингу, було започатковано Ф. Котлером. Передумовою появи латерального мислення в бізнесі стала одна із головних проблем маркетингу: насичення та переповнення ринків великою кількістю схожих товарів, які є наслідком збільшення конкуренції. За даних умов велика кількість підприємств змушені шукати нові шляхи ведення бізнесу, тому що застосування старих методів ведення бізнесу не задовольняє.

Метою статті є висвітлення технік латерального мислення в бізнесі.

Латеральне мислення в бізнесі вивчало багато вчених, зокрема Дж. Гілфорд, Е. де Боно, Е. Торренс, В. М. Дружинін та інші.

Латеральне мислення – це творчий нестандартний підхід до будь-якого предмета чи явища. Латеральне мислення включає перебудову звичних уявлень і створює умови для появи нових моделей. Найголовніша ціль цього типу мислення – генерувати нові ідеї.

Основними завданнями латерального мислення є:

- прийти не стільки до вірного, скільки до ефективного рішення проблеми;
- звільнитись від моделей-кліше, перебудувати стереотипні схеми.

Основні принципи латерального мислення, як виділив Е. де Боно наведено на рис. 1.

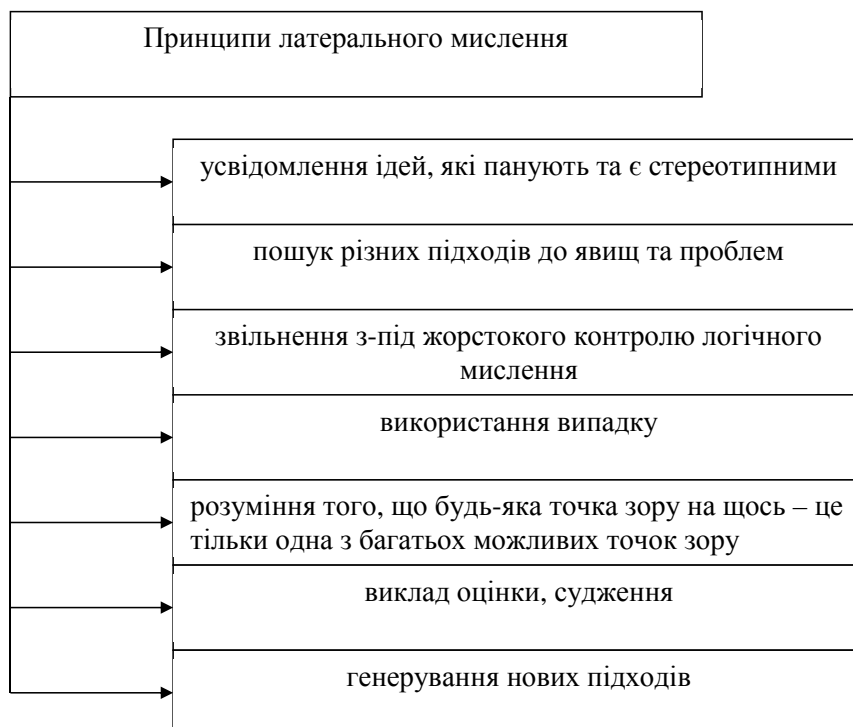

Рис. 1. Основні принципи латерального мислення за Е. де Боно

Латеральне мислення здійснюється завдяки «інструментам мислення», що дозволяють усебічно проаналізувати проблему, знайти альтернативні рішення, обрати оптимальніші з них.

Процес латерального мислення не можна описати за допомогою алгоритму, але він уможливує по-новому оцінити середовище.

Нестандартним та креативним підходом до ведення бізнесу підприємствами є латеральний маркетинг. Його сутність полягає в наборі технік, головною ціллю яких є використання інформації так, щоб відтворювати творчі ідеї через шлях проникнення та перебудови концепцій, які збереженні в мозку працівника. Отже, це побудова новітніх креативних ідей, товарів або послуг умовою яких є формування нового ринку для виходу за межі існуючого ринку [1, с. 63].

Для ефективного застосування технік латерального мислення в бізнесі, всім працівникам необхідно розуміти його основні принципи (рис. 2).

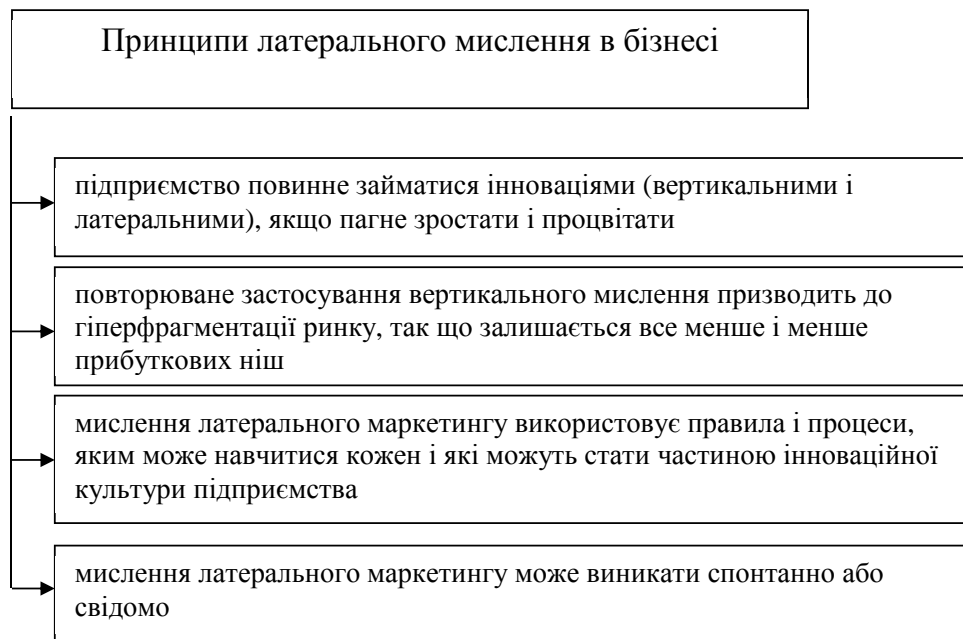

Рис. 2. Основні принципи латерального мислення в бізнесі

Отже, латеральне мислення в бізнесі базується на творчості, креативності та оригінальності мислення працівників підприємства, для створення новітніх послуг та товарів, що можуть задовольнити латентні потреби споживачів [2, с. 52].

Підприємства, які застосовують техніки латерального мислення в бізнесі мають постійний розвиток та забезпечать в майбутньому успішне функціонування.

Застосування латерального мислення в бізнесі можна описати як прорив у бізнесі, так як він передбачає створення новітнього, непоєднуваного та креативного, що в даний час є досить актуальним для існування та сталого розвитку підприємств.

Отже, особливостями сучасного латерального мислення в бізнесі є: критичність, системність, творчість, інноваційність, об'єктивність.

Критичність це погляд на все, що оточує із недовірою та виявлення можливих недоліків.

Системність це усвідомлення місця кожного підрозділу в ієрархії підприємства, місце підприємства у ієрархії ринку, а ринку в ієрархії економіки.

Творчість це креативний підхід до розробки вірного стратегічного шляху.

Інноваційність це застосування у бізнесі новітніх досягнень науки і техніки для забезпечення конкурентних переваг на ринку.

Об'єктивність це адекватне оцінення своїх можливостей з врахуванням різних варіантів розвитку підприємства.

Але незважаючи на всі позитивні риси латерального мислення в бізнесі в ньому присутні й ризики. Щоб уникнути можливих ризиків необхідно оцінити такі його площини, як:

ринкова ситуація,
становище економіки,
потенціал працівників та інше.

Потрібно завжди пам'ятати, що деякі креативні новинки ринок не сприймає, потрібен час щоб продати кардинально нові продукти. Тому латеральні продукти є більш ризикованими, але коли новинки завойовують ринок, то обсяг продажів в рази збільшується і стають набагато конкурентоздатнішими [3, с. 192].

Список використаних джерел

1. Гелюта І. Латеральний маркетинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності / І. Гелюта // Людина і праця. – 2012. – № 1. – С. 63.
2. Качура Ю. Латеральне мислення для менеджера: час нагострити клинок/ Ю. Качура // Маркетинг в Україні. – 2011. – № 3. – С. 52.
3. Котлер Ф. Нові маркетингові технології. Методики створення геніальних ідей / Філіп Котлер, Фернандо Тріас де Без. – СПб : Нева, 2008 – 192 с.

Коляда Д.О.

студент

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сова О.Ю., к.е.н.

Заощадження домогосподарств як ресурси комерційних банків

Визначено роль заощаджень домогосподарств у розвитку економіки, розглянуто види заощаджень та мотиви їх нагромадження. Охарактеризовано економічний зміст заощаджень населення для формування ресурсної бази комерційних банків.

В умовах ринкової економіки практично перед кожною людиною або домогосподарством постає проблема управління власними фінансами: витратити чи заощаджувати? На жаль, населення України через недостатній розвиток фінансових ринків має досить обмежений вибір інструментів капіталізації грошових заощаджень.

Виділяють мотивовані і немотивовані заощадження домогосподарств. Основні мотиви для здійснення заощаджень можна об'єднати в такі групи:

- придбання дорогих товарів;
- непередбачувані витрати;
- витрати майбутніх періодів (весілля, освіта та ін.);
- звичка заощаджувати кошти;
- заощадження з метою отримання прибутку.

Немотивовані заощадження домогосподарств виникають внаслідок перевищення платоспроможності над рівнем потреб. Це може відбуватися у таких випадках:

- рівень доходів досить великий, тобто домогосподарство має змогу задовольнити нинішні потреби;
- рівень пропозиції та якість пропонованих товарів або послуг не може задовольнити попит споживачів;
- в державі реалізується ефективна політика, спрямована на підвищення рівня заощаджень домогосподарств.

Домогосподарство усвідомлює, що зберігання коштів у банківських установах буде обтяжене депозитним ризиком. Депозитний ризик – можливість повного чи часткового неповернення вкладів або затримка їхнього повернення через імовірне банкрутство банку. Цей ризик може бути спричинений неправильним оцінюванням та невдалим вибором банківської установи для здійснення депозитних операцій. Зниження депозитного ризику можна забезпечити низкою методів та інструментів, зокрема шляхом страхування депозитних вкладів, формуванням депозитного портфеля домогосподарства тощо.

Практика свідчить, що значна частина громадян переконана у потребі диверсифікації своїх вкладів на депозитних рахунках у кількох банках, і хоча роздрібнення вкладів населення створює певні незручності для вкладників, водночас воно дає змогу знизити ступінь депозитного ризику.

У цьому контексті домогосподарство цікавлять в основному такі показники:

- ризик можливого банкрутства комерційних банків, у яких домогосподарство зберігає чи має намір розмістити свої кошти;
- публічний рейтинг банків, у яких домогосподарство розміщує свої заощаджені кошти;
- ставки відсотків за депозитами.

Формування залучених банківських ресурсів через проведення депозитних операцій є однією з найважливіших основ організації діяльності комерційних банків. Це пояснюється тим, що залученим ресурсам належить основна роль у покритті потреб банку в коштах для здійснення активних операцій.

Можливості комерційних банків у залученні коштів регулюються Національним банком України. Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій, з допомогою яких використовують різні види банківських рахунків.

Вже на першому етапі формування комерційних банків України саме вміння працювати з юридичними і фізичними особами, які розміщують свої кошти на депозити, перетворилося в один з показників надійності, стабільності банку.

Сучасна банківська практика характеризується великою різноманітністю депозитів і депозитних рахунків. Однак комерційним банкам доцільно було б розвивати додаткові послуги з ведення депозитів до запитання, оскільки це може позитивно вплинути на стан залученого банківського капіталу в цілому, сприяти досягненню стабільності ресурсної бази, що відповідно позитивно відобразиться на дохідності його активів і сприятиме зниженню ризику.

У сучасних умовах для комерційних банків України особливо актуальним є залучення коштів клієнтів на строкові депозити, що є значно стабільнішою складовою частиною залученого капіталу ніж вклади до запитання.

Важливим моментом на шляху до реалізації вказаного завдання може стати використання досвіду зарубіжних країн, їхніх банків щодо випуску депозитних сертифікатів. Завдяки вторинному ринку цінних паперів сертифікат може бути достроково переданий власником іншій особі з одержанням деякого прибутку за час зберігання і без зміни при цьому обсягу ресурсів банку, тоді як дострокове вилучення власником строкового вкладу означає для нього втрату прибутку, а для банку – втрату частини ресурсів.

У підсумку, зазначимо, що вітчизняні домогосподарства, незважаючи на певні труднощі, намагаються поводитися раціонально. Формуючи поточні плани щодо споживання, вони орієнтуються не лише на поточний реальний використовуваний дохід, а й враховують рівень доходів у попередньому та майбутньому часових періодах. Тому саме в умовах економічного зростання розширюються можливості застосування основних інструментів раціоналізації міжчасового вибору споживача – заощаджень.

Список використаних джерел

1. Носова Є. Заощадження домогосподарств як джерело інвестиційних ресурсів в Україні // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2015. – С. 73-80. – (Економіка; вип. 2 (167)).

2. Офіційний сайт Національного банку України / Електронний ресурс // Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/>

3. Тропіна В.Б. Заощадження населення як основа формування інвестиційного потенціалу домогосподарств // Економіка та держава : міжнародний науково-практичний журнал / Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України ; ТОВ «Ред. журн. «Економіка та держава». – Київ, 2016. – № 1. – С. 18-21.

Краснобокий В.В.

студент

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сова О.Ю., к.е.н.

Стратегічні напрями фінансової політики України

Належне функціонування фінансової системи є показником того, що країна є фінансово самостійною та конкурентоздатною. В даній роботі було визначено напрями реформування фінансової політики України.

Аналіз стану державних фінансів, які базуються на бюджетній політиці держави, та перспектив розвитку господарської системи України з урахуванням фінансових обмежень та макроекономічних ризиків впливають на стратегічну поведінку національних суб'єктів економічної діяльності.

Тому, на сучасному етапі, необхідною умовою є конструктивний підхід до формування ефективної державної фінансової системи, який полягає у визнанні необхідності врахування специфіки фінансових джерел та факторів, пріоритетних для модернізації економічної діяльності та розробки економічної, соціальної і фінансової політики держави і переході до прийняття обґрунтованих стратегій реформування бюджетної, зокрема фіскальної політики.

В сучасних умовах української економіки необхідне збільшення грошової маси, яке може дати позитивний ефект як у короткотерміновому, так і у довготерміновому періоді, але для цього потрібне створення відповідних спеціальних механізмів бюджетної, зокрема фіскальної політики, які здатні подолати існуючі бар'єри між фінансовою і виробничою сферами. Основним важелем фіскальної політики держави є зміна структури податків і, насамперед зміна податкових ставок згідно з метою ефективного реформування.

Реформування загальної фінансової системи повинно бути спрямовано на збереження ресурсів держави для досягнення поетапно певних цільових орієнтирів із використанням оптимальних інструментів, ефективність дії яких оцінюється з використанням моніторингу реалізації стратегії відповідними інститутами. Основними етапами розроблення стратегії реформування бюджетної, зокрема фіскальної системи є забезпечення взаємоузгоджених дій законодавчої та виконавчої влади; попереднього визначення загроз і можливостей реалізації стратегії, розрахунків наслідків дій, до яких вдаватимуться з метою реалізації цієї стратегії; налагодження партнерства між усіма учасниками реалізації зазначеної стратегії з метою їх мотивації до відповідних дій.

При загальному реформуванні всієї фінансової системи з урахуванням соціальної політики, як чинника перерозподілу доходів необхідно враховувати і різницю у структурі розподілу доходів у західній та вітчизняній економіках. Дохід, який отримує робітник у Європі, розподіляється приблизно у таких пропорціях: податки – 25%, оплата житла – 35%, відрахування у недержавні пенсійні фонди – біля 5%, купівля товарів і оплата послуг – 35%. В Україні, на сьогоднішній день, частка витрат на купівлю товарів і оплату послуг, особливо ЖКГ, складає 60-95%, тобто заробітної плати фактично не вистачає на харчування та інші першочергові платежі [3].

Тому необхідно передбачати в бюджеті, враховуючи світову практику, можливість проведення реформ не тільки комунального господарства, а й інших соціальних реформ, які будуть забезпечувати незахищені верстви населення. За роки реформ в Україні повинна була відбу-

тися лібералізація всіх факторів виробництва, а також оплати праці. Навіть враховуючи більш низьку продуктивність праці, на один долар заробітної плати український середньостатичний працівник виробляє приблизно у двічі-тричі більше кінцевої продукції, ніж аналогічний працівник у Європі. При цьому треба враховувати, що в Україні ціни на продукцію і послуги вже фактично наблизились до європейських. Необхідно передбачити поступове збільшення частки оплати праці з нинішніх приблизно 20-30% до 40-50% і далі до європейських параметрів (60-70%).

Сучасне збільшення мінімальної заробітної плати в 2 рази порівняно з 2016 роком може привести і до серйозних негативних наслідків. Але теперішній надто низький рівень доходів основної маси українського населення є головним стримуючим фактором проведення поетапних продуманих реформ на європейський зразок і реалізацію відповідного бюджетного, зокрема, фіскального реформування.

Стратегія реформування фінансової системи має спиратися на забезпечення середньорічних темпах економічного зростання не нижче 7-8 % і тривалий час для того, щоб тільки вийти на докризовий рівень, а на сьогодні ми ледь дотягуємо до 2.5-3 %. Для цього треба мати стратегічні пріоритети промислової політики. Необхідно визначитись, на які сектори виробництва треба зробити акцент у довгостроковій перспективі та шукати джерела зростання, на які можна розраховувати [2].

Заходи, які сьогодні впливають із завдань «Стратегії–2020», але не передбачаються умовами Угоди про асоціацію, необхідно здійснювати з урахуванням перспективи певних модифікацій інституціональної та функціональної структури фінансової системи ЄС, до якої необхідно буде адаптуватися з метою забезпечення готовності держави до подання заявки на повноцінне членство в Євросоюзі [1, с. 69].

Незбалансованість системи державних фінансів в наш час зумовлена не лише систематичними помилками в процесі провадження бюджетної політики, її суто фіскальною спрямованістю, але й проблемами в провадженні податкової політики. В Україні слабо розвинені механізми інформатизації та автоматизації збору податків і контролю в податковій сфері та досить складна податкова база. Великою перешкодою в сфері ефективної бюджетної політики є значний рівень видатків, що абсолютно не відповідає дохідній частині бюджету, а результатом цього є хронічний дефіцит фінансових ресурсів. Тому з метою підвищення доходності державного бюджету постійно зростає й податкове навантаження, що не завжди має обґрунтований і раціональний характер та не завжди відповідає принципу соціальної справедливості [4].

Перед владою на сьогоднішній день найскладнішим завданням є фінансова стабілізація в широкому розумінні, що передбачає, насамперед, розвиток підприємств та організацій, з одночасним зниженням інфляції, зменшення дефіциту бюджету, подолання платіжної кризи, досягнення економічного росту на рівні 7-8% в рік, а для цього потрібна гнучка стратегія реформування фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Бурбика М.М. Зарубіжний досвід та напрями удосконалення фінансової системи України в контексті євроінтеграції / М.М. Бурбика, Н.Ю. Заїка // Правові горизонти. – Суми, 2016. – Вип. 2 (15). – С. 66-71.
2. Жалило Я. Украина выходит из экономической кризисной ямы / Жалило Я. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informat.com.ua/ya-zhalilo-ukraina-vykhodit-iz-ekonomicheskoy-krizisnoj-yamy/>
3. Куделюк Є.В. Проблеми управління державним боргом в Україні / Є.В. Куделюк // Буковинська державна фінансова академія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/1/kudeliuk.php>
4. Черненко Л.В. Проблеми фінансової системи України в сучасних умовах / Черненко Л.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_105/51.pdf

Кривко М.С.

студент

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сова О.Ю., к.е.н.

Роль золотовалютних резервів у фінансовій політиці держави

В умовах фінансової нестабільності, наслідком якої сьогодні в Україні є валютна та банківська криза, надзвичайно великої актуальності набувають питання ефективного управління золотовалютними резервами НБУ та пошуку джерел їх поповнення.

Золотовалютні резерви (ЗВР), або їх ще називають міжнародні резерви, складаються з резервів у конвертованих іноземних валютах, спеціальних прав запозичення, монетарного золота, готівки в іноземній валюті або коштів на рахунках за кордоном, цінних паперів, що випущені нерезидентами, та будь-яких інших резервних активів за умови забезпечення їх надійності та ліквідності, що є в розпорядженні Національного банку України [2, с. 85].

Обсяги золотовалютних резервів дають можливість монетарним органам влади інтервенційними заходами локалізувати дію будь-яких чинників, що спричинюють порушення рівноваги на фінансовому ринку. Світова практика показує, що всі країни світу намагаються збільшувати свої валютні резерви навіть в умовах, коли стан економіки не сприяє цьому.

Важлива роль ЗВР у регулюванні фінансової та курсової стабільності постійно актуалізує проблему визначення оптимального розміру цих резервів, які повинна мати та чи інша країна. Адже занижений їх обсяг істотно обмежує регулятивні можливості держави, а завищений – призводить до заморожування значної частини національного доходу на тривалий період. Потреба держави в обсягах ЗВР залежить від обраного режиму обмінного курсу, доступу до міжнародних ринків капіталу, ступеню відкритості та гнучкості економіки [1, с. 65].

Провівши аналіз золотовалютних резервів України з 2004 по вересень 2017 року, можна побачити, що ЗВР зросли майже вдвічі за 13 років (таблиця), а теперішні показники вже в порівнянні з 2010 роком – зменшилися майже в два рази.

Таблиця

Офіційні ЗВР України, млн. дол. США [3]

Дата	Сума	Приріст, абсолютний	Приріст, відносний
на 31.12.2004	971.48	+277.18	+39.92%
на 31.08.2008	38046,87	+130.88	+0.34%
на 31.12.2010	34576,00	+8071.00	+30.45%
на 31.12.2016	15539,33	+268.46	+1.76%
на 31.01.2017	15444,98	-94.35	-0.61%
на 28.02.2017	15460,30	+15.32	+0.10%
на 31.03.2017	15123,30	-337.00	-2.18%
на 30.04.2017	17175,11	+2051.81	+13.57%
на 31.05.2017	17617,89	+442.78	+2.58%
на 30.06.2017	17971,20	+353.31	+2.01%
на 31.07.2017	17795,26	-175.94	-0.98%
на 31.08.2017	18035,51	+240.25	+1.35%

Кількість ЗРВ у вигляді золота зросла в майже 4 рази (рис.).

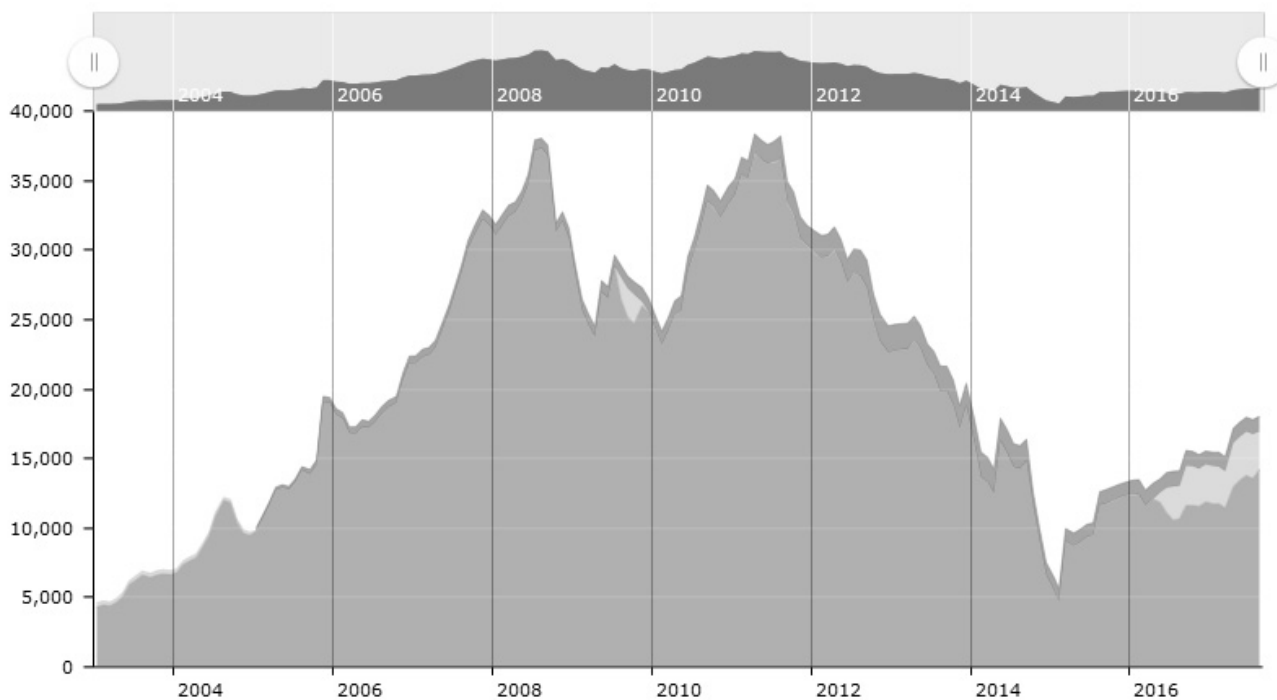

Рис. Динаміка та структура ЗРВ України, млн. дол. США [3]

Кількість ЗРВ у міжнародній валюті коливаються з року в рік, досягаючи піку у вересні 2008 року, що є майже в 3 рази більше, ніж на вересень 2017. На кінець 2017 і початок 2018 можна спрогнозувати підвищення золотовалютних резервів України.

Формування та ефективне управління золотовалютними резервами держави є важливим завданням, поставленим перед НБУ. Для проведення ефективної діяльності щодо регулювання золотовалютних резервів необхідно мати сукупність факторів, що відображають кількість резервів та їх якість.

Оскільки золотовалютні резерви є значними за обсягами державними активами, операції з їх розміщення проводяться на великі суми, то ризики втрат є також значними. Вищезазначене не дозволяє повністю делегувати функції з їх управління на нижчі рівні. Тому, вищому рівню управління центральним банком доцільно делегувати функції із поточного управління активами міжнародних резервів, залишаючи за собою право приймати стратегічні рішення та здійснювати контроль за їх виконанням. Для цього і потрібна система моніторингу поточних операцій менеджера резервів та пов'язаних із ними ризиків [4, с. 48].

Список використаних джерел

1. Береславська О.І. Золотовалютні резерви України: джерела поповнення та ефективність управління / О.І. Береславська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 27. – С. 63–68.
2. Вінницький С.І. Сучасні тенденції у формуванні та використанні золотовалютних резервів / С.І. Вінницький // Сталій розвиток економіки : міжнародний науково-виробничий журнал. – Хмельницький, 2015. – № 3 (28). – С. 81-88.
3. Офіційний сайт Національного банку України / Електронний ресурс // Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>
4. Сова О.Ю. Світові тенденції та вітчизняні реалії формування та використання золотовалютних резервів / О.Ю. Сова. // Соціально-економічні аспекти стійкого розвитку економіки України: колективна монографія / [за ред. Ю.О. Непочатенко О.О.]. – Умань: «Сочинський М.М.», 2016. – 300 с. – С. 40-52.

Лебедєв Б.А.

здобувач, 4 курс, «Логістика»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькема В.Г., д.е.н., професор

Перспективи розвитку міжнародного транспортного коридору «Південь–Захід»

Дослідження присвячено перспективам розвитку міжнародного транспортного коридору «Південь-Захід» в умовах глобалізації економічних відносин. Створення додаткових міжнародних зв'язків сприятиме розширенню рамок зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств.

За рахунок вдалого географічного розташування Україна має значний транзитний потенціал, що базується на перетині найважливіших транспортних шляхів. Тому, оцінюючи сучасні реалії, слід відмітити що Україна відіграє роль геополітичного мосту в розвитку відносин між країнами Європи й СНД. Тому саме транспортні послуги становлять майже 73% у загальній структурі сектору послуг.

Об'єкт дослідження — є міжнародні транспортні коридори які проходять через територію України.

Предмет дослідження — перспективи створення МТК “Південь-Захід” в умовах регіоналізації та глобалізації світової економіки.

Мета дослідження — удосконалення системи діяльності міжнародного транспортного коридору та їх складових, виявлення перспектив розвитку міжнародного транспортного коридору для забезпечення міжнародних перевезень як фактору підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Проблемою міжнародних транспортних перевезень, займалися відомі зарубіжні та вітчизняні учені такі як: Дональд Дж. Бауерсокс і Дейвід Дж. Класс, Джеймс Р. Сток, Дуглас М. Ламберт, М. Кристофер, Чеслав Сковронек і Здислав Саріуш-Вольський, В. Алькема, О. Бакаєв, О. Кутах, Л. Пономаренко, А. Гаджинський, М. Григор'єв, А. Долгов, С. Уваров, Н. Коніщева, Н. Трушкіна, В. Курганов, Ю. Пономарьова, О. Сумець та інші. Вони розглядали питання щодо розвитку міжнародних транспортних коридорів, їх роль в розвитку в внутрішньої та зовнішньої економіки країни та налагодження зовнішніх політично-економічних зв'язків.

На першому етапі дослідження було з'ясовано, що міжнародний транспортний коридор (МТК) - це комплекс наземних та водних транспортних магістралей з відповідною інфраструктурою на визначеному напрямку, включаючи допоміжні споруди, під'їзні шляхи, прикордонні переходи, сервісні пункти, вантажні та пасажирські термінали, устаткування для управління рухом, організаційно-технічних заходів, законодавчих та нормативних актів, які забезпечують перевезення вантажів та пасажирів на рівні, що відповідає вимогам Європейського Співтовариства [1, ст. 124]. Основні функції сучасних транспортних коридорів – доставка вантажів найкоротшим шляхом і максимально швидко. При цьому виконуються і такі операції, як перевалка вантажів з одного виду транспорту на інший, оброблення, пакування, сортування тощо [2, ст. 196].

Одним із основних завдань на сьогодні є забезпечення більш високих темпів розвитку національної транспортної системи України, її правова, технічна та технологічна адаптація до норм міжнародного транспортного та митного права, техніко-експлуатаційних та екологічних вимог міжнародних стандартів до рухомого складу, стану доріг та інфраструктури, пунктів

пропуску через державний кордон, пошуку джерел фінансування для розвитку міжнародних транспортних коридорів [4, ст. 174].

Сьогодні Україна, на відміну від розвинутих держав, які ще в 80-ті роки минулого століття почали активну діяльність по створенню міжнародної транспортної мережі, значно відстає в створенні власних транспортних коридорів, що негативно впливає на формування конкурентоспроможності нашої держави та вітчизняних промислових підприємств.[3, ст. 86]

На сьогоднішній день основними транспортними зв'язками, що проходять через Україну є такі: країни Центральної Європи – країни СНД; країни Південної Європи, Близького Сходу, Африки – країни СНД; Індія, країни Центральної Азії, Далекого Сходу – країни Балтики, Скандинавії; Китай, країни Закавказзя, Середньої Азії, Далекого Сходу – країни Західної Європи, Балтики, Скандинавії [4, ст. 49].

Відповідно до цих напрямків створюються транспортні коридори, які намічені Європейським Співтовариством і за рішенням другої Пан-Європейської конференції міністрів транспорту європейських країн включені як складові частини до мережі міжнародних транспортних коридорів:

На другому етапі дослідження встановлено тенденцію активізації переговорного процесу між Азербайджаном, Україною, Іраном, Грузією та Польщею тривають перемовини стосовно співпраці в міжнародному транспортному коридорі “Південь-Захід”. Метою спільної роботи за проектом коридору “Південь-Захід” залізниць Азербайджану, Ірану, Грузії, України і Польщі є створення нового привабливого логістичного продукту, сказав глава ЗАТ “Азербайджанські залізниці” Джавід Гурбанов на зустрічі глав залізничних відомств п'яти країн в Баку. За його словами, цей коридор включить в себе такі країни і регіони, як Індія, Пакистан, Південно-Східна Азія і Перську затоку. “На цій території є великі людські та економічні ресурси. Щорічний товаропотік з Індії в країни Європи становить 72 мільйони тонн вантажів, у тому числі 25 мільйонів тонн з Європи. Ми впевнені, що маршрут ”Південь-Захід“ буде діяти і у нього велике майбутнє”, – сказав Гурбанов. Він зазначив, що головні пункти на маршруті коридору це індійський Мумбаї, Бендер-Аббас в Ірані, Астара (Азербайджан), Поті і Батумі в Грузії, українські Чорноморськ і Ізов і Славков в Польщі [9].

“Загальна протяжність коридору становить 7654 кілометри. Наше завдання зробити його привабливим. Повітряні перевезення швидше, але набагато дорожче і пропонують менші обсяги. Морські перевезення зараз переважають, вони дешевше залізничних, але подібний маршрут займає близько 40 днів. Термін доставки вантажів залізницею становитиме 15 днів. [10].

Розвиток цього міжнародного транспортного коридору дозволить Україні прискорити не тільки досягнення стратегічних цілей інтеграції в Європейську спільноту, але й вирішити такі задачі як: залучення додаткових інвестицій в розвиток транспортної системи, прискорення темпу виходу із занепаду вітчизняного виробництва, збільшити обсяг валютних надходжень за транзитні перевезення, збільшити обсяги продукції, що експортується. В кінцевому рахунку, це вплине на зростання темпів економічного росту зростання нашої країни та її регіонів.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л.В., Германчук А.М. Комерційна діяльність: маркетинг і логістика. Київ: ВД “Професіонал”, 2004, – 288 с.
2. Логістика, конспект лекцій під ред. Тридід О.М., Колодізева Т.О., Голофаєва І.П. ХНЕУ, 2004 р. – 263 с.
3. Маликов О.Б. Делова логістика. – СПб.: Политехника, 2003. – 223 с.
4. Пономарьова Ю.В. Логістика: Навчальний посібник: вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
5. Павленко А.ф. Потреби та цінності в системі маркетингу. – К.: КНЕУ, 1996. – 186 с.
6. Кальченко А.Г. Логістик: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 148 с.
7. Циганкова Т.М. Міжнародний маркетинг. – К.: КНЕУ, 1998. – 328 с.
8. Продуктивні сили України: аналіз і короткостроковий прогноз розвитку: В 2 т. /НАН України, РВПС України. – К.: РВПС України, 2005. – Т.1. – 235 с.
9. Електронний адрес : <https://news.finance.ua/ru/news/-/404598/ukraina-i-eshhe-4-strany-sozdadut-novyj-transportnyj-koridor>
10. Електронний адрес : <https://www.trend.az/business/economy/2768012.html>

Літвін Н.М.

к.е.н, доцент,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Експортноорієнтована діяльність суб'єктів малого та середнього бізнесу

Розглянуто проблеми та надано рекомендації суб'єктам малого та середнього бізнесу при здійсненні експортної діяльності. Запропоновано напрями дій при пошуку партнерів на світових товарних ринках.

Зміни в товарній та географічній структурі українського експорту, поява нових структур, таких як Офіс з просування експорту, прагнення суб'єктів малого та середнього бізнесу до виходу на нові ринки ставлять нові завдання перед бізнесом щодо вибору напрямків експорту, його товарної структури та

Метою дослідження є розробка алгоритму дій для суб'єктів малого та середнього бізнесу при пошуку партнерів на світових товарних ринках.

За даними Державної служби статистики України в 2016 р. збільшився експорт таких товарів: цукру білого – у 4,9 раза, насіння соняшнику – у 3,6 раза, вагонів залізничних або трамвайних – у 2,0 раза, м'яса свійської птиці – на 29,0%, олії соняшникової – на 22,5%, пшениці – на 21,4%, лікарських засобів – на 19,0%, лісоматеріалів оброблених – на 9,2%, чавуну переробного – на 7,8%. [1]

Зменшилися поставки лісоматеріалів необроблених – на 38,5%, добрив мінеральних або хімічних, азотних – на 38,3%, труб з ливарного чавуну та чорних металів – на 30,0%, нафти та нафтопродуктів – на 25,6%, феросплавів – на 17,8%, молока та молочних продуктів – на 14,8%, ячменю – на 13,3%, хлібобулочних борошняних кондитерських виробів – на 12,9%, руд та концентратів залізних – на 12,7%, кукурудзи – на 11,6%, сигарет, цигарок з вмістом тютюну – на 6,2%. [1]

За даними Державної служби статистики України за 2016 рік кількість суб'єктів господарювання складає 1865530 одиниць, серед них 305986 – середніх, малих та мікро підприємств, фізичні особи-підприємці організували 1559161 – суб'єктів малого та середнього підприємництва. [1]

Постає запитання: чи всі вони мають експортний потенціал та експортні компетентності? Більшість підприємців не розвивають експортні компетенції. Серед основних проблемних питань, які ставлять експортери – суб'єкти малого та середнього бізнесу, що вперше виходять на іноземні ринки – це аналіз кон'юнктури ринків, сертифікація продукції, митне оформлення, юридична підтримка при підписанні контрактів, інформаційна підтримка щодо пошуку партнерів, пошук партнерів, вивчення ситуації щодо пропозицій конкурентів, залучення експортного банківського фінансування, оцінка фінансової спроможності партнерів та інші.

Пошук потенційних партнерів може відбуватися такими шляхами:

- через участь у виставковій діяльності;
- пошук партнерів через такі ресурси як International Trade Centre (ITC); [3]
- проведення B2B зустрічей.

На інституційному рівні українські підприємці можуть отримати консультативну допомогу в офісі з просування експорту. Офіс з просування експорту є консультативно-дорадчим органом при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України, який було створено як “єдине вікно” допомоги українським експортерам у виході на іноземні ринки. [2] Офіс з просування експорту надає як інформаційно-консультативну допомогу так й проводить дослідження

ринків, організацією B2B зустрічей. Частина консалтингових компаній надає консультації з просування товарів на закордонні ринки та консультації з сертифікації, підготовку до виставок. Наприклад, підприємці Вікторія Кравченко та Олексій Любецький [4] надають послуги з пошуку клієнтів в Європі. Проте, підприємці мають розвивати експортні компетентності самостійно, щоб уникати ризиків та загроз мінливого зовнішнього середовища ведення бізнесової діяльності.

Список використаних джерел

1. <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Державної служби статистики України
2. <https://epo.org.ua/> - офіс з просування експорту
3. <http://www.trademap.org/> - Trade statistics for international business development
4. <http://ua2eu.eu/> - пошук клієнтів в Європі

Мевх К.О.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пазєєва Г.М., к.е.н.

Транспортно-експедиційні послуги в Україні: тренди, проблеми та напрями підвищення ефективності

Розглянуто основні тренди транспортно-експедиційних послуг в Україні, виявлені проблемні питання, які існують і заважають гармонійному розвитку галузі.

В даний час ринки логістичних транспортних послуг в Україні за своїми розмірами і якісним складом значно відрізняються від ринків ряду розвинених країн. Приміром, у Західній Європі ці послуги активно користуються попитом, при цьому більшість операцій транспортування і логістики організовуються за формою аутсорсингу. За інформацією Асоціації транспортно-експедиторських та логістичних організацій [1], а також Асоціації міжнародних експедиторів України [2] вітчизняні логістичні оператори ще тільки освоюють відповідні розділи транспортної логістики, переймаючи зарубіжний досвід.

Суттєвий внесок у теорію та методологію транспортно-експедиційних послуг зробили ряд зарубіжних вчених, зокрема Д. Бауерсокс, Д. Вуд, Д. Джонсон, М. Кристофер, Д. Уотерс та ін. Серед вітчизняних вчених, які зупинилися на цій проблематиці варто відмітити таких науковців, як А. Г. Кальченко, Є. В. Крикавський, Л. О. Фролова, Н. І. Чухрай та ін. Аналізуючи значну кількість праць, ми бачимо, що транспортно-експедиційні послуги в Україні характеризуються рядом проблем, які потребують оперативного вирішення. Зокрема: розподіл категорій надавачів транспортно-експедиційних послуг з метою добору більш оптимальних методів та інструментів управлінського впливу на партнерів по бізнесу; пошук прийомів взаємодії зі споживачами транспортно-експедиторських послуг, які дозволять найбільш оптимально вибудувати логістичну роботу; а також визначення «правильного» вектору трансформаційних змін, який дозволить у правильному русі реалізовувати транспортно-експедиційні послуги в Україні на європейському рівні.

Також потребують уточнення такі важливі аспекти, як визначення взаємозв'язку логістичної та інших сфер управлінської діяльності; обґрунтування методів оцінки ефективності логістичної діяльності; виділення факторів, які впливають на ефективність логістичної діяльності в Україні.

Розглянемо структуру вантажних перевезень за видами транспорту (табл.).

Таблиця

Структура та динаміка вантажних перевезень за видами транспорту за період 2014-2016 рр.

(млн. т)	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення	
				2016/2014 (+/-)	2016/2014 %
Залізничний	387,0	350,0	344,1	-42,9	-11,09
Автомобільний	178,4	147,3	166,9	-11,5	-6,45
Водний	6,0	6,4	6,7	0,7	11,67
Авіаційний	0,1	0,1	0,07	-0,03	-30,00
Всього	571,5	503,8	517,7	-53,73	-9,40

Як наочно демонструє табл. 1, показники 2016 р. із попередніми роками виглядають не найкращим чином, адже фактично по всім видам перевезень спостерігається спад, окрім перевезень водним транспортом (+11,67%).

У розвитку українського ринку транспортно-експедиційних послуг можна виділити два основні тренди: 1) монополізація в сегменті дрібних вантажів та 2) висока конкуренція ринку в сегменті контейнерних вантажів. У свою чергу необхідно відмітити, що монополісти не так зацікавлені у вдосконаленні своїх послуг, адже при відсутності вибору їх клієнт все одно повертається. Найдієвішим стимулом для такого вдосконалення є конкуренція, на зразок тієї, що йде сьогодні в секторі контейнерних перевезень. Висока конкуренція змусила багато транспортно-експедиторських компанії скоротити штат або зовсім піти з ринку.

Ефективному здійсненню транспортно-експедиційних послуг в Україні заважають ряд обставин. *По-перше*, це невиправдане втручання правоохоронних органів в роботу транспортних підприємств; *по-друге* – неефективність діяльності контролюючих служб та організацій; *по-третє* – слабкість роботи «логістичного блоку» підприємств та компаній. Все це, однозначно, не сприяє збільшенню пропускної спроможності пропускних точок, якісної і своєчасної обробки вантажів, ефективної роботи вітчизняних суб'єктів бізнесу [1], [2].

У роботі зі споживачами транспортно-експедиторських послуг суб'єкти бізнесу – компанії-експедитори також стикаються із різного роду проблемами. Серед них: затримка оплати послуг за договорами, що веде до небажаного виникнення дебіторської заборгованості; неоперативність та неточність надання «вихідної» необхідної інформації; нестабільність або взагалі роздробленість вантажопотоків; незадовільний рівень платоспроможності споживачів транспортно-експедиторських послуг; неточність при заповненні накладних при відправленні вантажів; зміна базових вихідних даних у заявках на перевезення вантажів вже в процесі самого виконання договорів; оплата неузгоджених обсягів перевезень (у бік їх зменшення); недотримання нормативних значень обороту рухомого складу власності компаній-експедиторів; бажання працювати по частковій передоплаті; несанкціоновані перевезення поза кодів експедитора.

Компанії-експедитори мають і власні проблеми, в число найбільш гострих з яких входять наступні: тривалий процес укладення договорів, додаткових угод і виставлення рахунків; нестача рухомого складу або відсутність можливості його орендувати. У транспортному ланцюгу «виробник – перевізник – споживач» характерним є такий очевидний перелік недоліків: неякісний рівень співпраці між підприємствами транспорту і агентами-споживачами; значна роз'єднаність або взагалі мінливість інтересів сторін; низький/відсутній (або взагалі неперіодичний) рівень інформаційно-комунікаційного зв'язку між учасниками транспортно-експедиційного процесу; довготривалі простої вантажних одиниць в вузлових пунктах очікування черги обслуговування транспортним рухомим складом; неможливість або ускладненість інформування споживача-замовника послуг про місце перебування відправки і часу прибуття до місця призначення, що викликає «паніку»; прогалини у системі документообігу, ведення неякісної бухгалтерії, також затримки із випуску факсів, телеграм; некомфортна (іноді навіть збиткова) для обох сторін цінова політика [1], [2].

Список використаних джерел

1. Асоціація транспортно-експедиторських та логістичних організацій України «УКРЗОВНІШТРАНС» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://atfl.org.ua/>
2. Асоціація міжнародних експедиторів України (АМЕУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ameu.org.ua/>
3. Структура та динаміка вантажних перевезень за видами транспорту за період 2014-2016 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 01.07.2004 № 1955-IV (із змінами від 03.08.2012) // Відомості Верховної Ради України N 5060-VI (5060-17) від 25.08.2012, ВВР, 2013, N 28, ст.295
5. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII (із змінами від 03.01.2017) // Відомості Верховної Ради України N 1792-VIII (1792-19) від 20.01.2017
6. Митний Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (із змінами від 26.07.2017) // Відомості Верховної Ради України № 2114-VIII від 22.06.2017, ВВР, 2017, № 32, ст.347

Могилівська Ю.А.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Кузьмінський В.З., к.е.н., доцент

Облік реалізації товарів на підприємствах торгівлі

В тезах обґрунтовано важливість обліку товарних запасів й товарообігу та його місця в управлінні торговельними підприємствами. Розглянуті основні моменти організації бухгалтерського обліку реалізації товарів на підприємствах торгівлі, проаналізовані завдання обліку товарних запасів, досліджені основні етапи облікового процесу операцій з реалізації товарів. Визначено основні проблеми, перспективи та напрями розвитку обліку товарних запасів у торгівлі.

На даному етапі розвитку економіки однією з головних і вирішальних ланок у загальному процесі господарювання є процес реалізації товарів. З переходом до ринкових умов господарювання докорінно змінюється роль і значення процесу реалізації, формування його показників та їх використання на всіх рівнях управління. Саме завоювання ринків збуту товарів є однією з важливіших передумов подальшого розширення обсягів діяльності, його істотного зростання. Все це викликає необхідність переосмислити саму суть процесу реалізації, оцінити методику його обліку, внести в неї певні зміни, що впливають із змін в економічному середовищі, в господарському механізмі і забезпечують обґрунтоване формування важливіших показників безпосередньо в системі рахунків.

Реалізація товарів, продукції, виконаних робіт, наданих послуг – це найважливіший етап господарської діяльності підприємства, що завершує процес кругообігу капіталу. У результаті цього процесу виявляється суспільна корисність виробленого продукту.

Реалізація товарів, як об'єкт оподаткування, є найважливішим джерелом доходів не тільки підприємства, а й формує прибуткову частину бюджету держави.

Загальною методологічною основою ведення обліку товарів на підприємствах торгівлі є затверджені вітчизняні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), зокрема П(С)БО 9 “Запаси”. Проте ряд теоретичних і практичних аспектів обліку реалізації товарів недостатньо висвітлено як в нормативних документах, так і в спеціальній літературі, що призводить до виникнення проблемних питань на практиці. До того ж суттєвий вплив на розвиток обліку здійснює поступовий вихід торговельних підприємств на світовий ринок. Стикаючись в комерційній діяльності з іноземними партнерами, робітники обліково-аналітичних та фінансових служб торговельного підприємства змушені долати несумісність вітчизняної та іноземної системи обліку та документування надходження товарів, маневруючи між законодавствами різних країн.

Методологічні й організаційні проблеми обліку реалізації товарів були предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених. Вагомий внесок у розробку цих питань зробили провідні вітчизняні вчені М. Білуха, Ф. Бутинець, І.Буфатіна, Б. Валуєв, С. Голов, В. Горелкін, В. Дерій, Л. Ловінська, Є. Мних, Л. Нападовська, Павлюк І.М., В. Пантелеєв, М. Пушкар, В. Сопко, В. Шевчук та ін. Зарубіжні вчені також приділяють увагу обліку реалізації товарів. Зокрема, ці питання розглядаються у працях П. Безруких, К. Друрі, Б. Нідлза, В. Палія, Д. Панкова, Г. Савицької, Т. Скоуна, Я. Соколова, Дж. Фостера, Е. Хендрексена, Ч. Хорнгрена та ін. Визнаючи значний внесок цих учених, слід відзначити, що питання обліку реалізації товарів потребують подальшого наукового дослідження, оскільки фінансовий результат від реалі-

зації є одним з основних оцінюючих показників діяльності підприємств. Тому удосконалення обліку реалізації товарів є важливим фактором в діяльності кожного підприємства.

Метою статті є дослідження методики обліку реалізації товарів на підприємствах торгівлі та надання рекомендацій щодо їх удосконалення.

Діяльність кожного підприємства полягає у виконанні різноманітних господарських операцій. Але в бухгалтерському обліку вони можуть бути відображені тільки тоді, коли їх належно оформлено первинними документами. За браком таких господарська операція не визнається законною і не може бути відображеною в бухгалтерському обліку.

В останні роки у зв'язку з виходом України на міжнародний ринок, розвитком ринкових відносин зроблено велику роботу як з формування законодавчої бази обліку, так і з удосконалення його основних принципів. Проте на сьогодні організація бухгалтерського обліку не повною мірою відповідає сучасним вимогам. Не завжди забезпечується належна комплексність рішення завдань. Зокрема, інформація, яка дає змогу приймати відповідні управлінські рішення, формується недостатньо оперативно, нерідко аналітичні роботи виконуються поверхово без необхідних висновків і пропозицій. На сучасному етапі самостійність функціонування торговельної ланки і відсутність обмежень дають змогу розроблення і практичної реалізації оптимальних методів управління товарними запасами, що зумовлює потребу наукових досліджень такого характеру.

Товарні запаси – придбані підприємством, товари, призначені для подальшого перепродажу. При цьому підприємство, зазвичай, не вносить істотних змін до їх фізичної форми, вже під час закупівлі у постачальника вони є готовою продукцією. До складу запасів включають всі товарно-матеріальні цінності, якими підприємство володіє на певну дату, незалежно від місця їх знаходження. Одночасно на території, що належить підприємству, можуть знаходитись предмети, що є власністю інших фізичних та юридичних осіб. Такі предмети не є запасами підприємства.

Завдання обліку на торговельному підприємстві потрібно розглядати через обліковий процес, який має три рівні:

- вищий – управління обліковою системою і об'єктами обліку загалом, контроль і аналіз господарської діяльності, розроблення альтернативних рішень;
- середній – вирішення завдань на рівні комплексів задач бухгалтерського обліку;
- нижчий – оброблення фактичних даних в системі оперативного обліку.

Це свідчить про те, що є зворотній зв'язок між обліковим процесом і управлінням, з урахуванням часових факторів та ієрархії управління. Часові фактори управління впливають із різних функцій та рівнів управління:

- попереднє управління (планування, контроль планів);
- поточне (оперативне) управління (регулювання, диспетчерські рішення, розпорядження);
- наступне управління (бухгалтерський облік, контроль, економічний аналіз, статистика).

Виділення функцій управління в межах наведених часових факторів вказує на зворотний зв'язок між управлінням та обліковим процесом. Завдання щодо організації системи обліку товарів на підприємствах торгівлі полягають у:

- оптимальному функціонуванні систем обліку, що створює умови для формування інформації в оптимальному режимі;
- визначенні важелів контролю і управління цими системами та у методах їх використання для різних рівнів від керівників підрозділів обліку, контролю та аналізу до керівництва підприємства;
- створенні сприятливих умов праці спеціалістів обліку, (визначення обсягу робіт, конкретизація і розмежування відповідальності за виконання облікових, контрольних і аналітичних операцій та надання інформації внутрішнім і зовнішнім користувачам);
- запровадженні наукових досягнень у практику технології обліку на суб'єкті господарювання будь-якого виду;

- наявності облікової, контрольної та аналітичної інформації за необхідними розрізами, у встановлені терміни для досягнення її корисності та забезпечення вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Розуміння значення організації обліку керівником дасть змогу запровадити їх у практику з метою посилення контролю та аналізу для застосування їх результатів для управління підприємством торгівлі. Організація обліку на торговому підприємстві повинна забезпечити:

- виконання плану товарообігу, підготовку інформації, необхідної для керування всіма службами підприємства;
- перевірку правильності документального оформлення, законності і цілеспрямованості операцій, своєчасне і повне їх відображення в обліку;
- правильність списання товарних втрат;
- дотримання правил проведення інвентаризацій, своєчасне виявлення і відображення в обліку їх результатів [5, с. 110].

Збереженість матеріальних цінностей залежить від порядку організації документообігу, правильності і своєчасності оформлення документами здійснених операцій. Будь-який рух товару на підприємствах оптової торгівлі фіксується в товарному звіті, який складається МВО і потім передається до бухгалтерії для подальшої обробки і відображення в бухгалтерському обліку. Разом з бланком товарного звіту МВО передають всі відображені в звіті первинні документи (рис. 1).

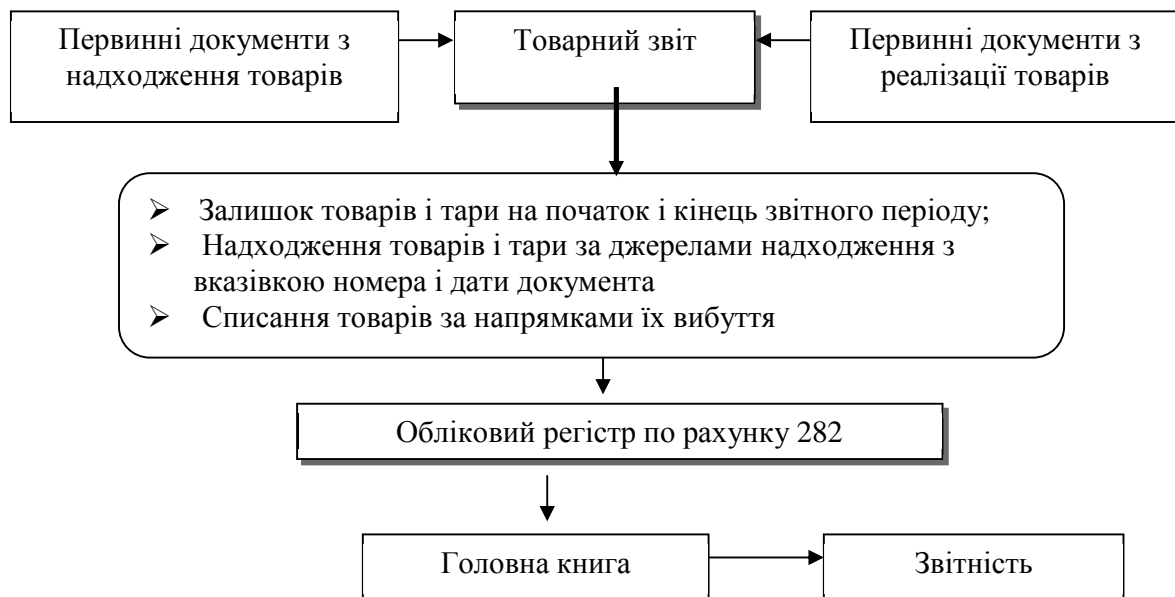

Рис. 1. Схема документообороту товарних операцій

Схематично бухгалтерський облік реалізації товарів зображено на рис. 2.

Однією із важливих умов ефективного управління господарюючим суб'єктом є грамотна організація бухгалтерського обліку, основне завдання якого полягає в забезпеченні керівництва підприємства інформацією для прийняття управлінських рішень. Сьогодні ефективне ведення бухгалтерського обліку важко уявити без застосування інформаційних технологій. Саме в умовах комп'ютеризації спрощуються облікові роботи, знижується їх трудомісткість, що в свою чергу підвищує як оперативність отримання необхідної інформації, так і її ефективність.

При створенні комп'ютерної системи бухгалтерського обліку необхідно дотримуватися наступних основних принципів:

- економічна доцільність: переваги, що очікуються від використання системи, повинні перевищувати витрати на проектування, впровадження, навчання, супровід;
- гнучкість: система, що створюється повинна мати достатній запас гнучкості, щоб забезпечити можливість реагування на зміну зовнішніх факторів (зміна плану рахунків, ведення аналітичного обліку, фори звітів тощо);

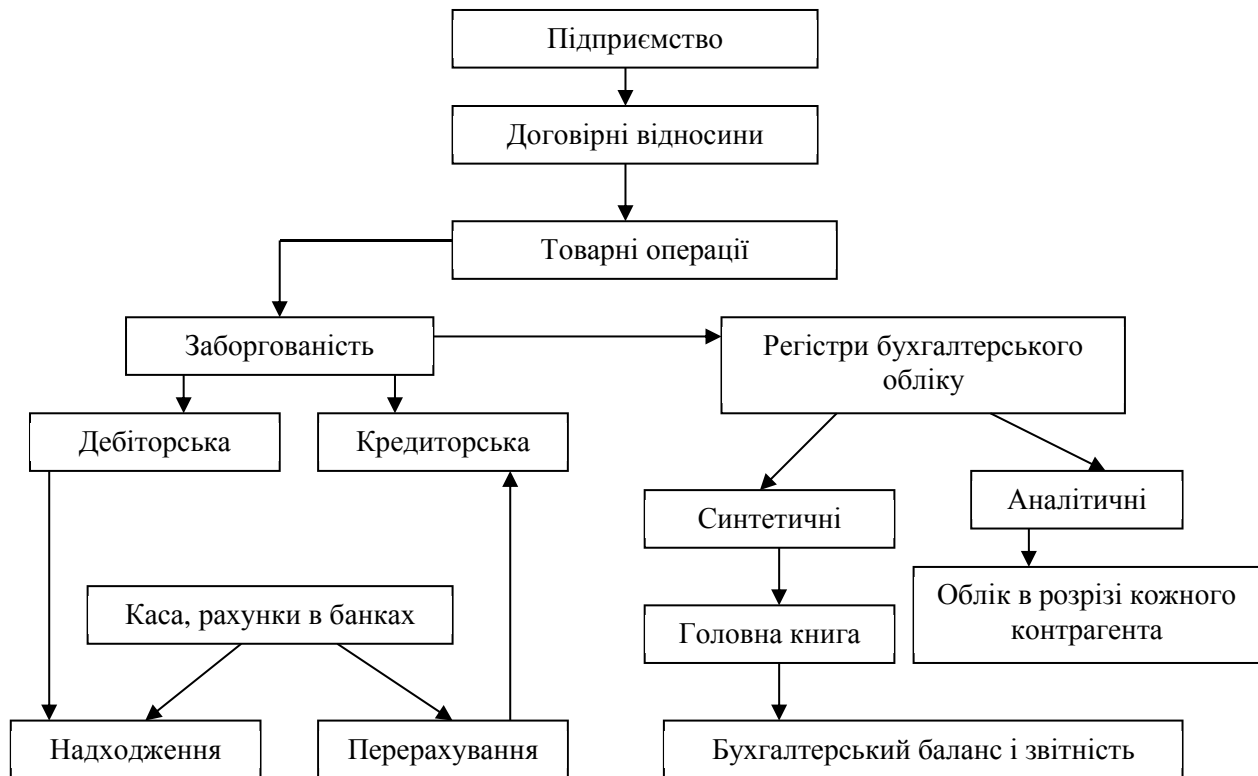

Рис. 2. Схема бухгалтерського обліку товарних операцій

- контроль: створення паралельних інформаційних потоків, що контролюють один одного та забезпечують достовірність облікових даних;
- захист та безпека даних: система повинна сприяти захисту активів від нерационального їх використання та забезпечувати надійність і безпеку інформації в системі;
- сумісність: система повинна проектуватися з врахуванням людського фактору та організаційних особливостей підприємства, вже наявних комп'ютерів і програм;
- універсальність: система повинна вирішувати не окреме завдання, а виконувати стандартні процедури і обробляти конкретне завдання як окремий випадок більш загальної;
- системний підхід: однократне введення інформації в систему і багатократне її використання, наявність єдиної інформаційної бази, комплексне програмне забезпечення;
- моделювання: можливість виділення компонентів загальної моделі побудови програмного засобу, що описують основні особливості інформаційно-логічної структури системи обробки облікових даних, правила її функціонування й адаптації до потреб користувача.

З метою посилення місця обліку товарів у системі управління торговельними підприємствами слід забезпечити контроль за надходженням товарів і виконанням договорів постачання у напрямках: виконання плану надходження товарів загалом, а також за джерелами надходжень; виконання договірних обов'язків постачальниками за кількістю (об'ємом), асортименту, якістю, строком постачання товарів; правильне визначення кількості, якості, цін, вартості товарів, що надійшли в магазин, за своєчасним і якісним оформленням документів на товари; своєчасне і повне оприбуткування товарів матеріально відповідальними особами, що є важливою умовою забезпечення збереження товарно-матеріальних цінностей.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9 “Запаси” Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99р. №246
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 “Дохід” Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99р. № 290
3. Бухгалтерський облік у споживчій кооперації : навч. посібн. / В.О. Озеран, П.О. Куцик, А.М. Волошин. – Львів : Вид-во ЛКА, 2008. – 660 с.
4. Калюга С. В. Бухгалтерський облік (загальна теорія): навч. посібник / С. В. Калюга, М. М. Коцупат-

рий, Т. О. Гуренко ; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – Київ : КНЕУ, 2015. - 418 с.

5. Карпенко В. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / В. В. Карпенко, В. І. Успенко ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. – Харків : Лідер, 2016. – 609 с.

6. Куцик П.О. Бухгалтерський облік у торгівлі та ресторанному господарстві : навч. посібн. / П.О. Куцик, Л. І Коваль, Ф.Ф. Макарук. – Львів : Вид-во “Манголія-2006”, 2010. – 504 с.

7. Синиця Т. В. Бухгалтерський облік: теоретичні основи, організація та оптимізація облікових процесів: навч. посіб. / Т. В. Синиця, І. В. Осьмірко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : Панов А. М., 2016. – 274 с.

8. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н.М. Ткаченко. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во “Алерта”, 2008. – 926 с.

9. Чабанюк О.М. Єдиний податок: оподаткування, облік і звітність : навч.-практ. посібн. / О.М. Чабанюк, Т.В. Мединська. – К. : Вид-во “Алерта”, 2012. – 188 с.

Николин Б.Б.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Лелюк О.О., к.е.н., доцент

Основні поняття франчайзингу та його сутність

В тезах розкрито сутність та особливості франчайзингу. Проаналізовано перспективи його розвитку в Україні.

Сучасний процес становлення і розвитку малого бізнесу відбувається в умовах різкого обмеження фінансових ресурсів державного та місцевого бюджетів, а також відсутності дієвої системи фінансування, кредитування і страхування підприємницької діяльності, саме тому важливого значення набуває встановлення тісної взаємодії малого і великого підприємництва з метою розв'язання спільних проблем їх функціонування. Такою формою фінансової підтримки з боку великих підприємств є франчайзингова система. Саме вона є тісною формою організації бізнесу, виробленою світовою практикою, яка в комплексі з іншими ринковими структурами могла б стимулювати розвиток малого бізнесу в Україні [1].

На сьогоднішній день світова практика довела, що франчайзинг – це один з найефективних способів розвитку бізнесу. Франчайзинг – це форма співпраці між юридично та фінансово незалежними сторонами (компаніями та/або фізичними особами), в рамках якої одна сторона (франчайзер), що володіє успішним бізнесом, відомою торговою маркою, ноу-хау, комерційними таємницями, репутацією та іншими нематеріальними активами, дозволяє іншій стороні (франчайзі) користуватися цією системою на певних умовах [2].

Дослідження та прогнози, які щорічно робить Міжнародна Асоціація франчайзингу, вказують на те, що незважаючи на проблеми економічного спаду у світі, один сектор економіки має стійкий ріст – це франчайзинг. Тільки у США кількість франшиз у 2016 р. досягла 795932 од., які охоплюють практично 95% всіх секторів економіки країни [3].

Перспективність застосування франчайзингу підтверджують такі дані: у США наприкінці п'ятого року існування банкрутами стали лише 14% франчайзингових підприємств, тоді як для незалежних молодих фірм цей показник становить більш як 65%.

Умови взаємин сторін можуть бути різними, і усі вони визначаються договором франчайзинга, що паралельно є «керівництвом до дії» франчайзі. Ця схема є вигідною для обох сторін. Так, для франчайзі вона відкриває нові горизонти, дає можливість почати нову справу, успішно опробовану досі франчайзером. Франчайзі одержує право використовувати «розкритий» торговельний знак, можливість одержати усі вигоди від широкої рекламної діяльності франчайзера, технології ведення бізнесу, а також доступ до кредитних ресурсів, оскільки франчайзер може виступити гарантом кредитів.

При цьому франчайзер також не залишається ображеним. Він одержує можливість розширити свій бізнес на нових ринках, наблизитися до споживача, звільняється від необхідності оперативного керування, оскільки основна відповідальність за успіх бізнесу все-таки лягає на плечі франчайзі. Крім того, він зменшує ризик втрати власного капіталу і навіть одержує додаткові доходи за рахунок виплат франчайзі.

До основних витрат франчайзі відносять в першу чергу вступний внесок, що передбачається більшістю закордонних компаній. Розмір такого внеску складає 5-10% від вартості створення однієї роздрібною точки. Після укладення договору франчайзинга франчайзі бере на себе зобов'язання періодично виплачувати частину отриманого прибутку. На сьогоднішній день

однією з найвищих ставок, яка становить 13% прибутку франчайзі, є відрахування компанії «Макдональдс». Щодо початкового внеску, то він може виплачуватися повністю або частинами: це залежить від фінансових можливостей франчайзі та зацікавленості франчайзера у створенні нової точки. При цьому всі франчайзі рівні між собою і наділені однаковими правами.

Для України франчайзинг є порівняно новим явищем, тоді як у промислово розвинутих країнах він практикується століттями, забезпечуючи потреби суспільства в різних послугах.

В Українському законодавстві відсутній термін «франчайзинг». Воно оперує терміном «комерційна концесія». Основний нормативно-правовий акт – Цивільний Кодекс України [4]. Тим не менше, відносини, які відносяться до франчайзингу, набули популярності і мають достатній розвиток серед підприємств та підприємців в Україні. Вітчизняним підприємцям франчайзинг відомий завдяки таким компаніям, як «Макдональдс», «Дока Піцца», «Холідей Інн» «Форнетті», «Дім кави», «Картопляна хата», які мають міжнародні франчайзингові мережі. Так, американська корпорація «швидкої їжі» «Макдональдс» вже сьогодні охоплює більш як 21 тис. ресторанів у 101 країні світу, обслуговуючи щоденно майже 30 млн. клієнтів. Близько 66% всіх ресторанів корпорації керуються 4500 франчайзинговими агентами, які одночасно є і незалежними підприємцями, і членами єдиної команди.

Залежно від відносин франчайзера і франчайзі найпоширенішим типом франчайзингу в Україні є регіональний франчайзинг. Зокрема, українська компанія «Арго Трейдинг», яка стала франчайзі італійської фірми «Benetton», отримала концепцію магазину та контракт на закупівлю товару і періодично виплачує франчайзеру роялті. В кожному великому регіоні, де є франчайзі, «Benetton» має своїх агентів, які, отримуючи зразки продукції компанії, демонструють їх місцевим партнерам і разом з ними формують замовлення. Завданням регіональних агентів компанії є також вивчення шляхів і перспектив розвитку місцевого ринку та ріст числа франчайзингових проєктів в цьому регіоні.

У Цивільному кодексі України передбачений також і інший вид франчайзингу – субфранчайзинг. Крім того, є навіть приклади практичного його використання в нашій країні. Зокрема, компанія «Михаил Воронин» розробила субліцензійний пакет для виробників одягу по регіонах. Цей пакет передбачає, що для певного регіону за допомогою спеціальної методики розраховується мінімальна квота з реалізації товару ТМ «Михаил Воронин». Якщо торгова структура у цьому регіоні повністю покриває цю квоту, то їй надається ексклюзивне право регіонального представництва. По-перше, відповідно до угоди франчайзер не має права відкривати свої торговельні підприємства або продавати франшизу в цей регіон. По-друге, всі питання оптово-роздрібної реалізації продукції компанії у вказаному регіоні вирішуються ексклюзивним представником.

Таким чином, це ще раз доводить, що франчайзинг може бути започаткований у різних сферах економічної діяльності. В Україні франчайзингові відносини є найбільш розповсюдженими в громадському харчуванні, роздрібній торгівлі продовольчими та непродовольчими товарами, у сфері послуг.

Список використаних джерел:

1. Гудзь О., Кохановська О. Договір франчайзингу: світовий досвід і перспективи розвитку в Україні. – Людина і політика. – 2003. – №1. – С. 129-136.
2. Мальованчук О.С. Проблеми та перспективи розвитку франчайзингу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/malovanchuk-os-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-franchayzingu-v-ukrayini/>
3. Звіт: Ріст франчайзингу в США 2016 р.. Міжнародної асоціації франчайзингу [Електронний ресурс]. IFA, «USfranchisessettogrowin 2016: Report». – Режим доступу : <http://www.franchise.org/>.
4. Цивільний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.civilniy.org.ua/book5th/g76/default.htm>

Научные тренды экономической науки в системе логистизации экономики в условиях глобализации

Экономическая деятельность является организующей и требует её логистизации. Основные задачи логистизации в условиях глобализации являются трендами развития современной науки.

Процессы глобализации вызывают быстрые и коренные изменения в мировой экономике, которые серьёзно влияют на развитие национальных экономик. Являясь объективным процессом, глобализация предоставляет большие возможности для развития национальных экономик. Будучи субъективным процессом, организованным и направляемым мировой элитой, глобализация несет национальным экономикам серьезные угрозы, связанные с экономическими кризисами и глобальной конкуренцией, незаконной торговлей и покровительством с помощью скрытых связей. Кризисы, возникающие в одном секторе мировой экономики, быстро распространяются на другие её секторы, захватывая целые регионы.

Проведенный анализ современных экономических тенденций выявил основные характерные особенности глобализации, которые, в отличие от существующих представлений, заключаются в следующем:

- Глобализация не имеет характера общего качественного изменения мирового экономического хозяйства, которое ограничено узким клубом стран.
- Глобализация не выражает реальных интересов мировой экономики.
- Глобализация это субъективный неуправляемый процесс, в основу которого положена неравная конкурентоспособность стран.

Эти особенности делают актуальной организацию устойчивой экономической мировой системы и определяют тренды научного изучения.

1. Основной задачей экономики является организация глобальной экономической системы в соответствии с ее законами развития и управления, оптимизации потоков вещества, энергии и информации на основе общей теории систем. Для решения этой задачи актуальным являются изучение существующих способов организации систем в экономике, систематизация, определение тенденций и закономерностей, причины возникновения, направления развития логистических потоков и их роль в экономике.

Тожественность организации систем разных уровней, от микромира до биологических и социальных систем, которая обусловлена свойством фрактальности, облегчает эту задачу, поскольку определяет наличие общих универсальных законов организации и управления системами.

2. Логистизация экономики предопределяет изучение и управление системами, индуктивным методом вырабатывая обобщения, дающие понятия о формах и типах организации различными методами. Обобщающие описания всё возрастающей сложности обобщения имеют своей задачей, помимо исследования объектов, выражение связей и комбинаций, а также отображение идей и представлений их в экономике.

Статистический метод производит количественный учет и подсчет повторяемости на стадиях исследования, пока оно не вышло за пределы группы частных, конкретных фактов. Однако для оценки организации экономических систем в целом их применение малопродуктивно.

3. Выяснение общих организационных законов экономики, логистизация ее процессов. Аналитический метод устанавливает основные законы явлений, определяя постоянные тенденции путем разложения, анализа сложных объектов, сложных условий и связей и оперировании упрощенными объектами и связями. Этот метод, использующий законы общей теории систем, способен выработать универсальные законы организационной деятельности в экономике, её логистизацию с устранением случайных исканий. Установлено, что в определенной среде можно построить только определенные структуры и никаких других. Есть правила запрета, которые не дают возможности навязать экономической системе пути ее развития, что обрекает на провал попытки действовать методом проб и ошибок [1].

4. Логистизация экономики с помощью точных методов, преодоление дробности специализации и ограниченности опыта, взаимной оторванности различных методов для достижения наиболее общих и совершенных решений в области контроля, анализа и прогнозирования.

5. Трендом является концепция логистизации общества, как социальной организации, его идеологии, изучение вопросов, охватывающих обширную область социальных наук и влияющих на экономику. Эта задача решается на основе организационной теории, которая дает возможность решать многие вопросы, например, законы обмена. Обмен товаров это выражение организационной связи между людьми в обществе как системе производства. Никакие субъективные представления полезности не могут изменить цену товара на рынке или условия производства товара. В условиях глобализации изучение законов обмена товаров должно состоять в исследовании, при каких условиях взаимного обмена предприятия, отрасли, регионы способны поддерживать и развивать свою долю участия в системе производства [2]. Эти исследования должны базироваться на идее структурной устойчивости системы, что позволит предотвращать глобальные экономические кризисы и составляет тренд научной логистизации.

6. Научное исследование сетевых экономических систем, причин их возникновения, законов образования и функционирования, видов и причин устойчивости связей. Основные характеристики глобализации: информация, знания и информационные технологии являются главными источниками роста производительности и конкурентоспособности. Новая экономика организуется преимущественно через сетевую структуру менеджмента, производства и распределения, а не отдельных фирм, как раньше [3].

Появление сетевой экономики – это закономерное развитие процессов логистики, которые приводят к сетевой логистизации экономики. Факторами развития сетевой экономики являются: реорганизация форм совместной деятельности при модернизации предприятий; воздействие сетевой экономики на различные виды экономической инфраструктуры; рост числа субъектов, использующих сетевые технологии; совершенствование сетевых информационных технологий. Особенностью является то, что разнообразная, интерактивная и гибкая сетевая экономика объективно создает предпосылки для постоянного видоизменения организации системы (подобно биосистеме).

Это обстоятельство делает актуальной задачу дальнейшей логистизации процессов, происходящих в сетевой экономике, и определяет необходимость формирования подходов изучения логистики на основе принципов, применяемых для описания существования живых систем, в частности, теорию эволюционного катализа.

Выводы. Решение экономической наукой проблем, возникающих в процессе глобализации, на основе принципов, которые привели к возникновению этих проблем, невозможно. Необходимы концепции, которые основаны на изучении вопросов организации экономической системы, то есть ее логистизации.

Пути выработки концепций организации глобальной экономической системы в соответствии с законами развития и управления, логистизация экономики с помощью точных методов, исследования структурной устойчивости системы, логистизация общества, как социальной организации, научное исследование сетевых экономических систем являются актуальными направлениями экономических исследований в условиях глобализации.

Список использованных источников

1. Капица С.П., Курдюмов С.П., Малинецкий Г.Г. Синергетика и прогнозы будущего / С.П.Капица, С.П. Курдюмов, Г.Г. Малинецкий – М.: Наука. 1997. – 286 с.
2. Богданов А.А. Тектология: (Всеобщая организационная наука). В 2-х кн.: Кн. 1. / Редкол. Л. И. Абалкин (отв. ред.) и др. / Отд-ние экономики АН СССР. Ин-т экономики АН СССР. – М.: Экономика, 1989. – 304 с.
3. Постиндустриальный мир и процессы глобализации. //Мировая экономика и международные отношения. – 2000. – № 3. – С. 91.

Опанасенко С.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Плетенецька С.М., к.е.н., доцент

Порівняння обліку основних засобів згідно П(С)БО 7 та МСБО 16

Тези присвячені питанням обліку основних засобів. Проаналізовано відмінності в обліку основних засобів згідно П(С)БО 7 та МСБО 16.

В умовах сучасних тенденцій до переходу підприємств України на міжнародний ринок з'явилась необхідність побудови такої системи бухгалтерського обліку та звітності, яка б відповідала міжнародним стандартам фінансової звітності та потребам ринкової економіки. Основні засоби займають, як правило, основну питому вагу в загальній сумі основного капіталу підприємства. Від їх якості, вартості, технічного рівня, ефективності використання багато в чому залежить кінцеві результати діяльності підприємства: випуск продукції, її собівартість, прибуток, рентабельність, стійкість фінансового становища. Тому питання адаптації обліку операцій з основними засобами до вимог міжнародних стандартів є досить актуальним.

Питання обліку основних засобів є актуальним і завжди привертало до себе увагу науковців та практиків. Вагомий внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів до проблеми обліку основних засобів зробили провідні вітчизняні вчені- економісти, такі як Л. В. Городянська, Л. О. Леонова, І. О. Гладій, В. С. Марценюк, Н. В. Плаксій, О. В. Щирська, А. П. Панасенко та ін.

Метою статті є на основі проведеного дослідження виявити відмінності в обліку основних засобів згідно П(С)БО 7 та МСБО 16.

Взагалі розходження між МСФЗ і П(С)БО не є суттєвими. Відмінною рисою між МСФЗ та П(С)БО є те, що звітність за міжнародними стандартами формується, не ґрунтуючись на нормах законодавства, а виходячи з наявних фінансових реалій. МСФЗ дозволяють підприємствам відступати від власних вимог, якщо застосування їх окремих позицій у певний проміжок часу є недоречним. Водночас, П(С)БО не надають подібних можливостей підприємствам, тобто вимагають повного дотримання своїх норм [5].

Методологічною основою формування та відображення в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби є П(С)БО 7 “Основні засоби” [2]. У МСБО є аналогічний стандарт, МСБО 16 “Основні засоби” [1] є основним регулюючим документом у цій галузі. Між вимогами МСБО та П(С)БО існують певні відмінності та відхилення, що зумовлені трансформацією звітності вітчизняних підприємств на міжнародні стандарти.

Наведемо відмінності у таблиці 1.

Отже, виходячи з наведених відхилень, можна сказати, що норми П(С)БО 7 потребують змін та доповнень. Необхідно зазначити, що норми національних стандартів є простішими для розуміння, адже деякі аспекти розглянуті ширше та детальніше ніж в міжнародних стандартах. Але в ту ж саму чергу така деталізація всіх аспектів обліку операцій з основними засобами на практиці призводить до обмеженості П(С)БО, адже завелика кількість прописаних норм віднімає в облікового персоналу підприємства можливість самостійно, виходячи з реального стану активів, визначати особливості обліку основних засобів. Що в свою чергу призводить до викривлення показників фінансової звітності.

Наведені в МСБО дозволяють більш адекватно відобразити реальний стан основних засобів підприємства в обліку, ніж це дозволяють норми П(С)БО. МСБО 16 передбачає можливість

Порівняння вимог МСБО 16 та П(С)БО 7 [3]

	МСБО 16	П(с)БО 7
Класифікація основних засобів	Виділено такі класи основних засобів: • земля; • земля та будівлі; • машини та обладнання; • кораблі; • літаки; • автомобілі; • меблі та приладдя; • офісне обладнання. У МСБО 16 не виділяються інші необоротні матеріальні активи	Виділено такі групи основних засобів: • земельні ділянки; • капітальні витрати на поліпшення земель; • будинки, споруди; • машини та обладнання; • транспортні засоби; • інструменти, приладдя, інвентар (меблі); • тварини; • багаторічні насадження; • інші основні засоби.
Відображення в обліку переоцінки зносу	Передбачено два методи перерахунку суми зносу: а) сума накопиченого зносу перераховується пропорційно до зміни валової вартості активу; б) сума зносу виключається з валової вартості активу	Другий метод відсутній: передбачено використовувати лише перший (пропорційний) метод коригування накопиченого зносу
Методи амортизації	Методи амортизації: прямолінійний метод метод зменшення залишку метод суми одиниць продукції. В стандарті вказано, що перелік методів амортизації не є вичерпним	Наведено п'ять методів. *Терміни корисного використання окремих об'єктів основних засобів підприємство може встановлювати згідно з ПКУ – це, по суті, елемент податкового обліку основних засобів. МСФЗ такий підхід не передбачений
Періодичність перегляду ліквідаційної вартості об'єкта	Передбачено, що ліквідаційну вартість та термін корисної експлуатації об'єкта необхідно переглядати, принаймні, на кінець кожного фінансового року	Така норма як чітка вказівка відсутня
Амортизація землі	Є положення про те, що “у деяких випадках сама земля може мати обмежений термін корисної експлуатації, тоді її амортизують методом, який відображає вигоди, що мають бути отримані від неї”	Не амортизується

застосування трьох методів амортизації, а також зазначено, що наведений перелік методів амортизації не є вичерпним. На величину фінансового результату підприємства впливає ліквідаційна вартість об'єкта, і її необхідно враховувати на підставі бухгалтерських документів, які складаються в кінці терміну експлуатації об'єкта. В той же час МСБО 16 рекомендує переглядати ліквідаційну вартість і термін корисної експлуатації активу частіше, наприклад, на кінець кожного фінансового року під час інвентаризації об'єктів основних засобів. [3]

Отже, порівнюючи положення П (С) БО 7 та МСБО 16 можна зробити висновок, що підходи до обліку основних засобів мають багато спільного, але існують і деякі відмінності. Це пов'язано зі специфікою вітчизняної економіки. П (С) БО 7 є дуже значущим у спрощенні розуміння основних положень, відображених в МСФЗ 16, але потребують певних змін, доповнень та уточнень. Адже інтеграція України в світове господарство вимагає відповідності організації обліку згідно міжнародних облікових стандартів.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”: [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 : [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

3. Агаєва С. А. Сучасний стан обліку операцій з основними засобами в умовах переходу до міжнародних стандартів обліку // Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку, оподаткування, аналізу та контролю в умовах трансформації національної економіки : матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених / [відповід. за вип. : доц. Герасименко Т. О.]. – Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2017. – 150 с.

4. Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : II Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 30 листопада 2016 р.) : тези доповідей. – Чернігів : Черніг. нац. тех- нол. ун-т, 2016. – 210 с.

5. Вієцька О. В. Гармонізація оподаткування прибутку підприємств в ЄС: досвід для України / О. В. Вієцька // Економіка промисловості. – 2015. – № 4. – С. 69–92.

Орджи Леонард Чибузор

аспирант

ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

Научный руководитель: Шапоренко О.И., доктор наук
по государственному управлению, профессор

Экологический фактор как основа конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции

Обосновано, что конкурентоспособность любого субъекта начинается с экологической культуры на предприятии. Обозначены важные эколого-экономические задачи, которые сегодня стоят перед сельским хозяйством.

Экологический фактор – это любое условие среды, способное оказывать прямое или косвенное влияние на живые организмы, хотя бы на протяжении одной из фаз их индивидуального развития. В свою очередь организм реагирует на экологический фактор специфичными приспособительными реакциями [1]. Традиционно выделяли три группы экологических факторов:

- 1) абиотические (неорганические условия – химические и физические, такие, как состав воздуха, воды, грунта, температура, свет, влажность, радиация, давление и т.п.);
- 2) биотические (формы взаимодействия между организмами);
- 3) антропогенные (формы деятельности человека).

Говоря об антропогенных факторах, мы часто забываем об экологической культуре на предприятии. Ведь именно от разработки экологической концепции на предприятии, решений, принятых руководством и их исполнителей, зависит состояние окружающей природной среды. В научно-экономических источниках, посвященных вопросам выработки концепции конкурентоспособности, в данной интерпретации проблема до сих пор не ставилась. Применительно к разным объектам главным образом рассматривались вопросы производственной культуры, при этом в меньшей степени уделялось внимание экологическим вопросам [2-4].

Выполненные нами исследования свидетельствуют, что при достигнутом уровне экономики экологическую культуру на предприятии следует рассматривать системно в тесной взаимосвязи двух ее составляющих – экологической и производственной. Полагаем, что данный блок с позиций системного подхода является основополагающим критерием устойчивого развития отраслей, объединений и субъектов разных форм собственности и хозяйствования.

Важно исходить из принципа, что конкурентоспособность любого субъекта начинается с экологической культуры на предприятии. Если она недостаточная, то такой субъект не может быть конкурентоспособным. Интегрированное единство элементов экологической и производственной культуры образует экологическую культуру производства, что в свою очередь формирует у потребителя экологическую культуру потребления. Учет этого фактора в сложившихся условиях обеспечивает существенное повышение конкурентоспособности продукции и является условием получения дополнительной прибыли. Поэтому акценты должны быть перенесены на экологизацию производства, повышение его экологической эффективности и безопасности, что достигается минимизацией нетоварных отходов, сокращением вредных выбросов и сбросов, ликвидацией или обезвреживанием токсических отходов, заменой экологически опасных и вредных технологий экологически безопасными, ресурсосберегающими и др.

Действующие сегодня Международные стандарты ISO серии 9000 и 14000 – это наиболее известные и успешные стандарты. ISO серии 9000 стал международной ссылкой на требования к качеству в бизнесе и в деловых отношениях, а целью ISO серии 14000 является помощь организациям разобраться с проблемами окружающей природной среды [5, С. 43]. Следует отметить, что эти два стандарта тесно переплетаются. Понятно, что сельскохозяйственная продукция не может быть высокого качества, если не учтён экологический фактор. Только экологически чистая продукция может быть конкурентоспособной и востребованной.

Высокий уровень конкурентоспособности без высокой экологической культуры на предприятии в системе с другими факторами, критериями и принципами достичь проблематично. Следует отметить, что в стандарте ISO серии 14001 говорится об обязанностях каждого руководителя таким образом влиять на каждого сотрудника своего предприятия (организации), чтобы он чувствовал свою ответственность за состояние окружающей природной среды и делал всё для того, чтобы не допускать негативных ситуаций.

Таким образом, перед сельским хозяйством наряду с производственными и социальными целями в настоящее время стоят следующие важные эколого-экономические задачи:

- экологизация и биологизация сельскохозяйственного производства;
- разработка и использование адаптивных, учитывающих почвенные особенности технологий обработки сельскохозяйственных земель;
- разработка рациональной структуры производства;
- разработка системы сельскохозяйственных машин, механизмов и агрегатов, а также технологий, которые в большей степени могли бы учитывать региональные и зональные особенности почв;
- приоритетное применение проверенных биологических средств и методов удобрения и защиты сельскохозяйственных растений;
- разработка и внедрение рациональных технологий содержания и кормления сельскохозяйственных животных и др

Список использованных источников

1. Понятие экологического фактора и их классификация <https://soullife.info/lektsii-po-kursu-osnovy-ekologii/218-ponjatie-jekologicheskogo-faktora-i-ih.html>
2. Куропятник, О.В. Органическое сельское хозяйство во Франции / О.В. Куропятник, А.Ю. Новиков // Вестн. Москов. гос. област. ун-та. Сер. естеств. науки. – 2010. – № 2. – С. 10–14.
3. Лыч, Г.М. Экология и управление / Г.М. Лыч // Организация и управление. – 2002. – № 1. – С. 25; № 2. – С. 13.
4. Макалов, Г.Ф. Система обеспечения конкурентоспособности предприятия : практ. пособие по качеству для рук. и специалистов предприятий / Г.Ф. Макалов. – Тольятти, 2000. – 54 с.
5. Шапоренко О.І. Екологічний аудит: конспект лекцій. Донецьк: Норд-Прес: ДонГУУ, 2004. – 139 с.

Пекна Г.Б.

к.е.н., доцент

Нікончук А.О.

здобувачка 4 курсу,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Аутсорсинг в зовнішньоекономічній діяльності

Визначено суть аутсорсингу; проаналізовано особливості впровадження аутсорсингових бізнес-процесів; визначено проблеми застосування аутсорсингу в Україні; виділено переваги та недоліки використання аутсорсингу підприємствами зовнішньоекономічної діяльності.

Розвиток зовнішньоторговельної діяльності на рівні підприємств означає нові можливості використання особливостей міжнародної виробничої кооперації та збільшення ступеня економічної свободи у виборі найбільш ефективних шляхів для вирішення важливих виробничих завдань. Так, використання аутсорсингу як одного із сучасних інструментів управління підприємством, дозволяє підвищити ці конкурентні переваги шляхом забезпечення безперебійної роботи на всіх рівнях, зосередження основних ресурсів підприємства на виконанні найбільш перспективних напрямів бізнесу, відмови від виконання неконкурентоспроможних робіт.

Аутсорсинг – це виконання окремих функцій (виробничих, сервісних, інформаційних, фінансових, логістичних, управлінський і ін.) або бізнес-процесів (організаційних, фінансово-економічних, виробничо-технічних, маркетингових) зовнішньою організацією, яка має за необхідне для цього ресурсами на основі довгострокової угоди. Офшорний аутсорсинг – це аутсорсинг при участі аутсорсингових організацій за межами країни-замовника [4]. Аутсорсинг зовнішньоекономічної діяльності – це передача всіх технічних процесів, пов'язаних із імпортною закупкою чи реалізацією на експорт, іншій компанії-виконавцю.

У 2015 році найбільша частка припала на контракти у сфері ІТ-аутсорсингу – 68,40%, а на аутсорсинг бізнес-процесів – 31,6%. Кількість контрактів ІТ-аутсорсингу зросла на 8 %, а бізнес-процесів зменшилась на 9%. Вартість контрактів зменшилась для обох видів: ІТ-аутсорсингу на 8 % до 13,5 млрд. дол. США, а бізнес-процесів – на 37 % до 5,2 млрд. дол. США [6].

Аутсорсинг в Україні має свої відмінності щодо популярності використання певних його видів. В Україні найчастіше аутсорсинг застосовується: ІТ-послуги (40,5 %), логістику (35,1%), ресурсне забезпечення виробничих процесів (27%), маркетингові послуги (21,6%), рекрутмент (18,9%), бухгалтерський облік (13,5%), розрахунок заробітних плат (13,5%), обробку й систематизацію інформації (8,1%), залучення медичних представників (8,1%), облік кадрів та кадровий супровід (5,4%), адміністративні функції (2,7 %).

Та все ж активність та професіоналізм українських фахівців ІТ-сфери дозволяє стати Україні перспективним партнером по аутсорсингу в даній сфері. Найбільш відомими учасниками ринку Інформаційні Технології, Інком, GlobalLogic Україна, Luxoft, АМІ, Сітронікс VERNA, Арт-Мастер, SoftServe тощо. Втім недостатня інтеграція з Європейським Союзом стримує зростання ціни на послуги та виїзд ІТ-професіоналів із країни. Польща та інші нові держави-члени ЄС застосовують кваліфікованих спеціалістів з ІТ-технологій в Україні. Також Німеччина використовує аутсорсинг в Україні – німецькі компанії складають 6% всіх офшорних аутсорсингових ресурсів України» [4].

Про переваги логістики третьої сторони свідчить світовий досвід. Так у США та Європі компанії вже давно і активно застосовують аутсорсинг. Логістичні підрозділи підприємства, що

володіють транспортними засобами, персонал тощо були реструктуровані або перетворилися на самостійні логістичні підприємства, які надають послуги не тільки своїй материнській компанії, а й іншим споживачам. Сьогодні передають логістичні процеси в зовнішньоекономічній діяльності на аутсорсинг такі відомі компанії в світі, як P&G, Ford, METRO, Auchan, Danon. Розвивають власні логістичні проекти – «Лента», Adidas, ІКЕА, «Лаверна», «Спорт-Мастер». Всі ці компанії здобули сильні позиції на своїх ринках та на ринку України, в тому числі, й завдяки використанню аутсорсингу зовнішньоекономічної діяльності [5].

Обслуговування в сфері зовнішньоекономічної діяльності стає все більш популярним серед українських організацій. Послуги, що є популярні у вітчизняних організаціях, можна віднести такі види аутсорсингу в ЗЕД [9]: 1) Транспортно-експедиційні послуги; 2) Послуги з митного оформлення; 3) Послуги складування; 4) Управління процесом закупівлі, упаковка та перепакування товарів, складування; 5) Комплексні послуги (комплексний аутсорсинг). Подібні послуги можуть надавати 3PL і 4PL оператори.

В Україні аутсорсинг розвивається не надто активно. Це пояснюється рядом причин, зокрема [1, с. 23]: недотримання необхідних зобов'язань щодо рівня обслуговування (інфраструктури); 2) нестача кваліфікованого персоналу із стратегічного управління; 3) виникнення ускладнень у зниженні витрат; 4) збільшення цін після встановлення співробітництва; 5) зниження можливості впливати та контролювати функції, передані послугонадавачу.

На шляху залучення замовників послуг аутсорсингу стоїть низка фундаментальних перешкод [4]: 1. Невизначеність податкової політики. 2. Незручна система регулювання. 3. Нерозвиненість інноваційної структури.

Підбиваючи підсумки вище сказаного, можна виділити наступні переваги аутсорсингу для українських компаній [3]: 1. Власник бізнесу або вища ланка управління підприємством компанії концентрує свої ресурси на провідному виді ведення бізнесу. 2. Оптимізація людських ресурсів організації за рахунок скорочення кількості персоналу і як наслідок, скорочення частини операційних витрат. 3. Можливість зниження фінансових, операційних і «адміністративних» ризиків. 4. Підвищення репутації організації серед потенційних партнерів, інвесторів та в бізнес-середовищі.

Отже, аутсорсинг значно сприятиме підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства та мобілізації ресурсів для розширення його бізнесу. Процес упровадження та прийняття аутсорсингу на підприємстві є досить складним та довготривалим процесом. Треба оцінювати всі параметри та аспекти діяльності підприємства, вигоди та ефекти, і тільки тоді проводити політику впровадження аутсорсингу як одного з методів підвищення ефективності діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Аникин Б. А. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента : учеб. пособие для студ. вузов / Б. А. Аникин, И. Р. Руда; Государственный ун-т управления. – М. : ИНФРА-М, 2007. – С. 6.
2. Аникин Б. Производит или покупать: «за» и «против» аутсорсинга / Б. Аникин // Менеджмент и менеджер. – 2011. – № 3. – С. 52–56.
3. Дідух О.В. Аналіз ефективності використання аутсорсингу у господарській діяльності підприємств / О.В. Дідух // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: спец. випуск Інституту підприємництва та перспективних технологій. – 2012. – №739. – С. 82-87.
4. Зозульов О. Аутсорсинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / О. Зозульов, О. Микало // Економіка України. – 2009. – № 8. – С. 16–24.
5. Лученко В. Аутсорсинг на промислових підприємствах: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://luchenko.com>

Петриченко А.О.

студентка 3 курсу, Коледж економіки, права та інформаційних технологій
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сова О.Ю., к.е.н.

Проблеми оподаткування страхової діяльності в Україні

В сучасних умовах розвитку економіки основне місце займає страховий ринок України, який розвивається під впливом різних об'єктивних чинників. Найважливішим з них є податкова політика щодо страхових компаній, яка повинна базуватися на реалізації та поєднанні фіскальної і стимулюючої функції податків у контексті забезпечення податкових надходжень до Державного бюджету України та розвитку страхової діяльності. На жаль, податкове регулювання страхової діяльності в Україні є недосконалим та потребує реформування у частині зменшення податкового навантаження на страховиків і стимулювання їх діяльності, уникнення подвійного оподаткування доходів від страхової діяльності.

Активізація в Україні процесів реформування вивели на новий рівень роль страхування у соціально-економічному житті суспільства, а також обумовили подальший розвиток національного ринку страхових послуг. Фінансове забезпечення страхового ринку допомагає створити ефективну систему захисту громадян, підприємств та країни в цілому.

Діючий Податковий кодекс України встановив, що страхові компанії, які здійснюють ризикові види страхування, сплачують податок на прибуток за ставкою 18% в кінці календарного року та податок на дохід від страхової діяльності за ставкою 3%. Страховики сфери Life – 0% за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення [3].

Відповідно до таких нововведень в податковому законодавстві відбувається подвійне оподаткування страхової діяльності, що негативно позначається на розвитку страхового бізнесу в Україні. Це пов'язано з тим, що: навантаження на фонд оплати праці не знизиться (оскільки в кризовій ситуації у страховиків не буде можливості виконати умови для застосування понижуючого коефіцієнта), а податкове навантаження на страховика збільшиться сукупно до 30%.

Відсутнім є чітко прописаний перелік витрат, який враховується при визначенні фінансового результату страховика до оподаткування, тому незрозуміло, які витрати необхідно віднімати при розрахунку бази оподаткування з інших доходів. Також не зазначено, які страхові резерви можливо враховувати при визначенні фінансового результату до оподаткування, що, в свою чергу, впливає на збільшення бази оподаткування і, як наслідок, збільшення обсягу податку на прибуток [1].

Позитивним фактом є встановлення 0% ставки оподаткування страхових премій з добровільного медичного страхування, однак за умови, що виплата здійснюється на користь закладів охорони здоров'я. Якщо у договорі зазначено про відшкодування витрат застрахованій особі у вигляді компенсації, то застосовується ставка 3%. Наслідком таких нововведень є ухилення від сплати податків страховиками, що є негативним явищем, яке прослідковується у податковій практиці [3].

Страхові компанії, які мають спеціальні установи, призначені для інвестування у ризиковані інноваційні проекти, так звані венчурні фонди, згідно чинного законодавства не сплачують податків. Тобто страхова компанія зазначає про заборгованість перед даним фондом, якої в реальності немає, і щомісяця пересилає гроші на рахунки венчурного фонду. Згодом кошти

назад повертаються до страхової компанії. Ще однією схемою є створення офшорних страхових фірм, на адрес яких пересилаються доходи, зокрема страхові премії, які не будуть оподатковуватися податком на прибуток.

Проблемою, яка простежується впродовж останніх років на страховому ринку, є зменшення кількості страхових компаній, зокрема у 2014 році – до 382, у 2015 – до 361, а станом на 30.09.2017 їх було уже 307. Зменшення кількості страхових компаній відбулося через їх масове банкрутство в умовах поглиблення економічної та політичної кризи в 2013-2014 рр. Це також є негативною тенденцією розвитку національної економіки, оскільки, чим більша кількість страхових компаній, тим більше податків надійде до Державного бюджету [2].

Отже, нова система оподаткування у 2017 році створила нерівні умови для діяльності страхових компаній порівняно з іншими фінансовими посередниками, оскільки страховики змушені платити податок на страхову діяльність двічі. Задля досягнення поступального розвитку страхового ринку України доцільно проводити відповідні ефективні реформи, які сприятимуть покращенню і полегшенню діяльності страховиків. Насамперед потрібно відмінити подвійне оподаткування страхової діяльності, оскільки це зменшить навантаження на страховиків і тим самим буде стимулювати їх діяльність, призведе до зниження страхових тарифів, відтак до здешевлення страхування, що в подальшому підвищить рівень довіри населення до страхування і забезпечить зростання обсягів страхових премій, надходжень податків до бюджету в повному обсязі та виконання державою функцій, які покладені на неї [4].

В сучасних умовах за допомогою створення різноманітних схем ухилення від сплати податків державний бюджет втрачає майже третину надходжень від оподаткування страхової діяльності. Одним із перспективних напрямів удосконалення оподаткування діяльності страхових компаній має бути перехід страховиків на диференційовану систему оподаткування, що значно зменшить можливості участі страховиків у схемах податкової оптимізації, виведення коштів за кордон й бажання приховати реальні прибутки. Це дасть поштовх для розвитку класичного страхування як основи мобілізації інвестиційних ресурсів на потреби розвитку національної економіки. Лише у контексті модернізації оподаткування страхової діяльності можна сформулювати дієвий і прозорий страховий ринок, спроможний забезпечити надійний страховий захист та матеріальний добробут населення.

Список використаних джерел

1. Городніченко Ю.В. Тенденції та перспективи розвитку страхового ринку України / Городніченко Ю.В. // Економіка і суспільство. – 2017. – № 10. – С. 569-573.
2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nfp.gov.ua>
3. Податковий кодекс України . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.gov.ua>
4. Страхова діяльність: особливості оподаткування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/886?issue>

Підчасюк М.С.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Рокоча В.В., д.е.н., професор

ТНК у світовій економіці: досвід для України

У сучасній глобалізованій економіці загально визнано, що ТНК стали основною рушійною силою інтернаціоналізації світової економіки. Для захисту українських виробників і підтримання української економіки необхідно шукати шляхи створення власних ТНК, що сприятиме конкурентоспроможності економіки та її економічному зростанню.

Мета дослідження. Виявлення українських компаній, які можуть організувати транснаціональну діяльність.

Об'єктом дослідження є процес адаптації досвіду функціонування ТНК до українських реалій.

Предметом дослідження є моделювання критеріїв виявлення потенційних українських ТНК.

На сучасному етапі світова економіка характеризується такими процесами, як інтернаціоналізація, глобалізація та транснаціоналізація, які впливають на господарську діяльність усіх країн світу та тісно взаємопов'язані між собою. В умовах посиленої інтернаціоналізації світового господарства транснаціональні компанії (ТНК) являють собою могутню частину корпоративного бізнесу, відіграють провідну роль в посиленні та укріпленні світових господарських зв'язків. Своєю виробничо-комерційною діяльністю ТНК фактично пов'язують національні і регіональні ринки, що в свою чергу забезпечує цілісність світового господарства. Жоден процес на світовій арені не відбувається без участі ТНК, які виступають рушійною силою розвитку світової економіки.

Глобальні процеси переділу світового ринку торкаються різноманітних галузей, у яких домінують ТНК. Значна частина вітчизняних підприємств стане перед фактом, що не готова до зростання конкуренції на внутрішньому ринку з провідними західними компаніями. Ось чому сьогодні для України актуальне питання: чим відповісти на виклик ТНК, щоб не поглинутися остаточно ними?

Відповідь може бути тільки одна – щоб взаємодіяти з ТНК як в Україні, так і на світових ринках, потрібно створювати власні, українські транснаціональні структури, як це зробили раніше Китай, Росія, Індія, Індонезія, Мексика, Венесуела та ін. Досвід цих держав свідчить, що національний капітал здатний витримувати конкуренцію з ТНК лише тоді, якщо він сам структурується в потужні фінансово-промислові утворення, адекватні міжнародним аналогам і здатні проводити активну зовнішньоекономічну політику.

У той час коли прямий політичний контроль над територіями інших держав стало неможливим, ТНК дозволяють «своїм» країнам, що мають технологічне і економічну перевагу, отримувати безперешкодний доступ до ресурсів інших держав. Крім того, в тих випадках, коли інші держави можуть застосувати протекціоністську політику щодо товарів економічно розвинених країн, ТНК, розмішуючи виробництво на території цих держав, позбавляють «свої» країни від необхідності долати протекціоністські бар'єри і тим самим зберігають за ними дане ринкове простір в рамках існуючої системи міжнародного поділу праці. Утворюючи на території інших держав анклав своєї власності у вигляді філій або дочірніх компаній, ТНК створюють і зміцнюють за кордоном позиції своєї країни базування.

Розвинені країни, в свою чергу, активно сприяють розвитку власних ТНК, практикуючи різноманітні заходи підтримки транснаціонального капіталу, серед яких можна виділити: надання державних гарантій і страхування прямих зарубіжних інвестицій; захист інвестицій ТНК за кордоном шляхом укладення відповідних двосторонніх угод, а також створення спеціалізованих інститутів міжнародного арбітражу в інвестиційній сфері; створення справедливих недискримінаційних інвестиційних умов, зокрема, виключення подвійного оподаткування.

Набагато складніше складаються стосунки ТНК з менш розвиненими, в т. ч., що розвиваються, країнами, що зумовлено розбіжністю їх економічних інтересів. У ряді випадків ТНК можуть внести істотний внесок у розвиток даної групи країн, що знаходить відображення в: отриманні передових виробничих технологій в деяких галузях національного виробництва (видобувна, текстильна, швейна, електронна та ін.); сприяння трансформації країн, що розвиваються з експортерів сировини в продавців готової продукції; прискоренні процесів технологічних інновацій; збільшенні зайнятості населення та зростання доходів працівників корпорацій; модернізації методів управління і т. п.

Найбільші ТНК у сфері технологій

Назва	Країна	Позиція у 2015 р.	Позиція у 2009 р.
Apple Inc	США	1	33
Google Inc	США	2	22
Mickrosoft Corp	США	5	6
Facebook Inc	США	17	-
Oracle Corp	США	30	37
Tencent Holdings Ltd	Китай	32	-
IBM Corp	США	40	14
Intel Corp	США	44	40
Cisco Systems	США	49	30
TSMC	Тайвань	56	-

Таким чином, науково-технічний прогрес та збільшення темпів інтеграції, глобалізації призвели до зростання сектору послуг і, як наслідок, покращення інвестиційного клімату цього сектору світової економіки шляхом зменшення ризиків та збільшення швидкості обігу капіталу

Отже, діяльність ТНК має ряд позитивних і негативних сторін як для приймаючої країни, так і для країни базування.

На сьогодні ТНК є одним з основних українських інвесторів, а прямі іноземні інвестиції ТНК – основною формою експансії ТНК в Україну. Структура й динаміка українських інвестицій свідчить про орієнтацію більшості іноземних інвесторів на отримання швидкого прибутку та можливість зловживання фінансовими коштами. На українському ринку присутні більше світові ТНК, які здійснюють свою діяльність за допомогою своїх дочірніх підприємств та філій. На сьогодні в Україні зафіксовано близько 7 тис. філій іноземних ТНК, тоді як у світі їх загалом приблизно 810 000, тобто частка України складає лише 0,8 % від загальної кількості філій ТНК.

Найбільш привабливими для ТНК галузями української економіки є харчова промисловість, галузі машинобудування і металообробки, фінансова, страхова та торговельна сфери. Однією з умов привабливості діяльності ТНК є наявність в Україні важливих факторів зростання виробництва. Серед них: значні запаси багатьох видів сировинних ресурсів (вугілля, залізна та марганцева руди, сірка, ртуть, титан, уран, граніт, мінеральні солі тощо) та відповідна добувна і транспортна інфраструктури.

Таким чином, найперспективнішими для формування українських ТНК областями є машинобудування, авіаційна, ракетно-космічна, металургійна і хімічна промисловість, електроніка, транспорт, легка і харчова промисловість, наукові дослідження, програмування і веб-дизайн.

Список використаних джерел

1. Журнал Forbes [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://forbes.net.ua/>
2. Зименков Р., Романова Е. Инвестиционная активность американских ТНК как субъектов процесса глобализации / Р. Зименков, Е. Романов // РЭЖ. 2004. № 2. – С.43-50.
3. Гайдуцький І. Мотиви виходу ТНК на ринки нових країн //Банківська справа. – 2008. – № 4. – С. 68-71
4. Ковтун А. О. Аналіз тенденцій та перспектив розвитку ринку в Україні // Стратегія економічного розвитку України. - К., 2001. - Вип. 7.
5. Рубцова М. Ю. Становлення вітчизняних ТНК як сучасна форма включення України до світогосподарських зв'язків // Зб. наук, праць Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – К., 2001. – Вин. 30. – С 58-64.
6. Транснаціональні компанії: Навч.пос. / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та ін. – К.: Таксон, 2001. - 304 с.
7. Кравченко М. Проблеми залучення прямих інвестицій транснаціональних корпорацій в економіку України // Персонал. – 2007. – №3. – 256 с.

Робенко І.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Лелюк О.О., к.е.н., доцент

Фінансова стратегія підприємства

У тезах розкрито поняття та висвітлено особливості розробки фінансової стратегії підприємства.

Фінансова стійкість підприємства тісно пов'язана із його платоспроможністю, її оцінка та аналіз допоможе знайти фінансові ресурси для перспективного розвитку підприємства. Одним із важливих елементів підтримки фінансової стійкості організації виступає фінансова стратегія, що є найважливішою підсистемою загальної стратегії підприємства.

Метою статті є розкриття поняття та особливостей розробки фінансової стратегії підприємства.

Проведене дослідження наукових робіт, дозволяє нам сказати, що серед найпоширеніших стратегій підприємства найчастіше досліджуваними є такі стратегії підприємства, як: маркетингова та інноваційна. Щодо фінансової стратегії, то спостерігається відсутність єдиного підходу до визначення її сутності та етапів створення.

Проблеми та поняття фінансової стратегії підприємств досліджувались у роботах багатьох авторів, а саме: І. Ансоффа, А. Гриньова, А. Міщенко, А. Поддєрьогіна, В Савчука, В. Янковської, П. Макаренка, Л. Диканя, Ю. Лукіної, Е. Станіславчіка, А. Чандлера та інших.

Фінансова стратегія підприємства – це вибір найефективніших шляхів досягнення довготермінових цілей фінансової діяльності підприємства [5, с. 166].

Існує багато визначень категорії «фінансова стратегія підприємства» (рис. 1).

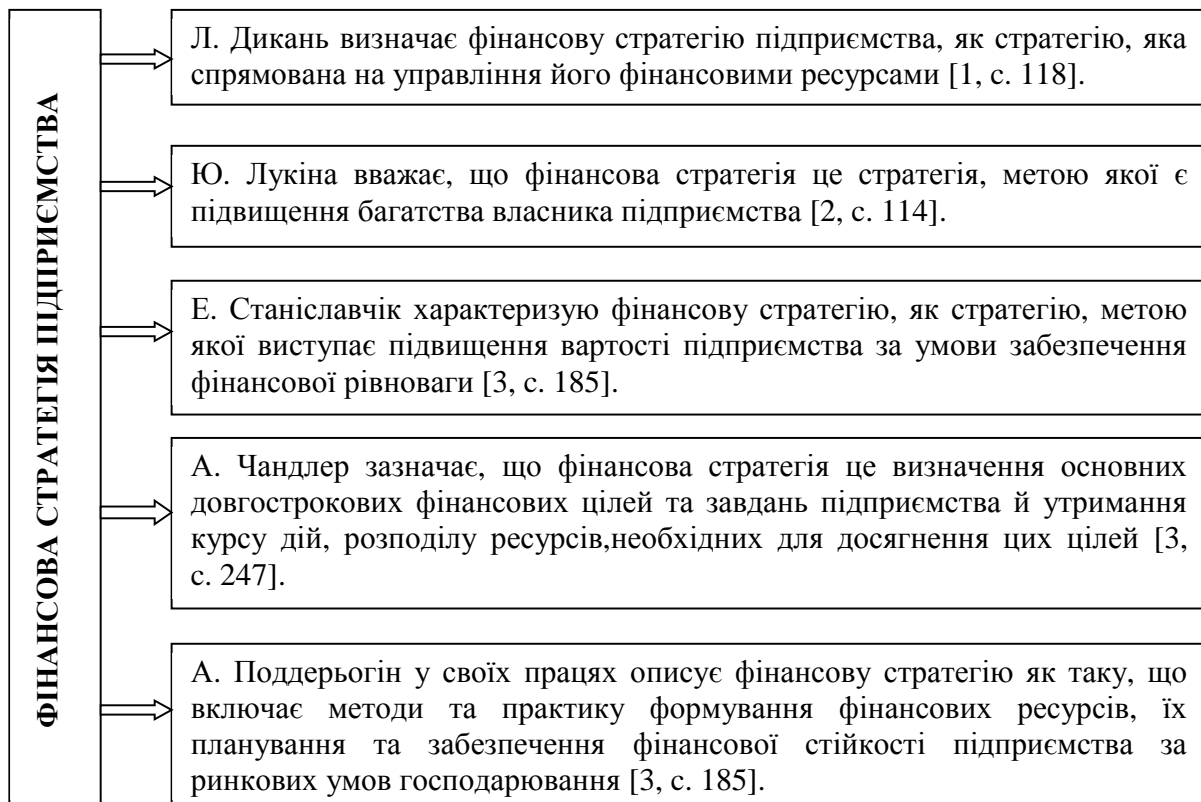

Рис. 1. Визначення категорії «фінансова стратегія підприємства»

Узагальнюючи вищенаведені визначення фінансової стратегії, можемо сказати, що вона є складовою загальної стратегії організації, основною ціллю якої є стабільне забезпечення збільшення прибутків та господарського, фінансового, виробничого, економічного розвитку та закріплення позицій підприємства на конкурентному ринку (рис. 2).

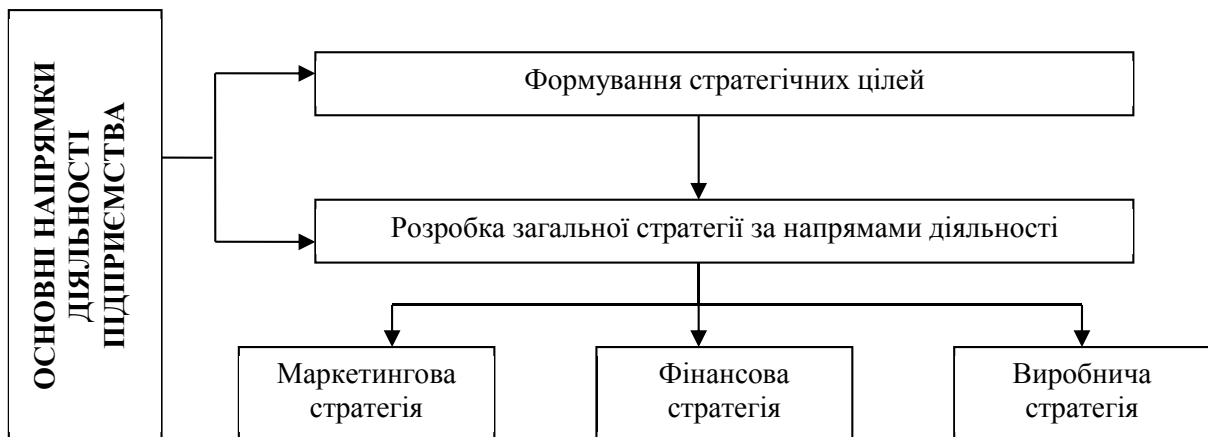

Рис. 2. Місце фінансової стратегії у загальній стратегії підприємства [4, с. 186]

У фінансовій стратегії головними завданнями є:

створення далекоглядних взаємозв'язків із банками, бюджетними установами, юридичними особами та іншими фінансовими інститутами;

розроблення різних заходів щодо виходу із кризового стану та розроблення інших ефективних методів з управління;

наявність грошових коштів для фінансового забезпечення операційної та інвестиційної діяльності в майбутньому;

використання фінансових можливостей підприємства;

визначення способів для здійснення успішної фінансової стратегії;

оцінка конкурентного середовища;

розробка та запровадження для забезпечення фінансової стійкості ефективних заходів.

На сучасному етапі розробка фінансової стратегії підприємства ґрунтується на теоретико-методологічних засадах новітньої концепції з управління підприємством – «стратегічного управління». Передумовою обґрунтування фінансової стратегії є розробка загальної стратегії підприємства, яка виявляє її взаємозв'язок та залежність із загальними стратегічними цілями підприємства.

Етапи розроблення та створення фінансової стратегії підприємства наведено на рис. 3.

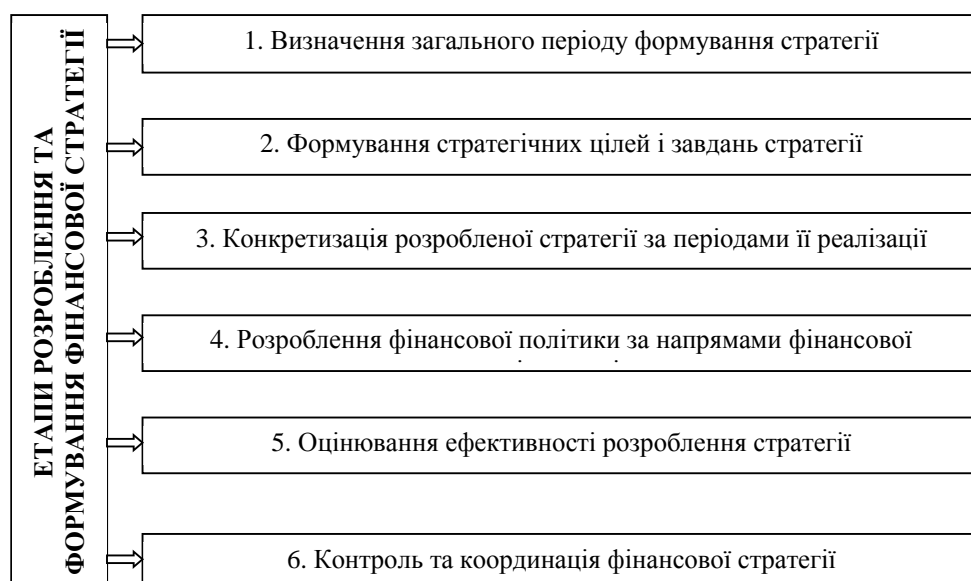

Рис. 3. Етапи розроблення фінансової стратегії підприємства [4, с. 161]

Слід зазначити, що при розробці ефективної фінансової стратегії підприємства постійно виникає проблема поєднання інтересів цієї стратегії та наявності достатнього рівня грошових коштів й високої платоспроможності підприємства. Крім того, в сьогоденні умовах для більшості підприємств характерна реактивна форма управління фінансами, тобто ухвалення управлінських рішень як реакції на поточні проблеми. Цього можна уникнути, якщо на стадії розробки загальної концепції фінансової стратегії і у рамках набору її варіантів вважати фінанси джерелом для розробки цієї концепції, оскільки фінансові ресурси часто є одним з найважливіших обмежень при формуванні цілей підприємства і стратегії їх досягнення.

Отже, створення ефективної фінансової стратегії тісно переплітається з метою, цілями та завданнями підприємства, з налагодженою співпрацею між організацією та державними органами, фінансовим ринком, фінансовими інститутами та діловими партнерами. Поставлених стратегічних цілей розвитку підприємство може досягти, тоді коли вищезазначені партнерські зв'язки є відповідними до внутрішніх фінансових можливостей, та дають можливість фінансовій стратегії залишатися сприйнятливою до зовнішніх соціальних та зовнішніх економічних вимог. Успіх застосування фінансової стратегії підприємства стає можливим тоді, коли стратегічна мета та цілі є відповідними до реальних фінансових можливостей підприємства, коли налагоджене фінансове управління, а методи та способи його здійснення є тотожними та гнучкими до змін економічних та фінансових складових розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Дикань В.Л. Стратегічне управління : навч. посібник – К.: «Центр учбової літератури», 2013 – 272 с.
2. Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю. В. Лукіна // Фінанси України. – 2008. – № 3. – с. 113-117.
3. Пащенко О. В. Генезис сутності фінансової стратегії / О. В. Пащенко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2015. – № 1. – с. 246-255.
4. Химич І. Фінансова стратегія як елемент фінансової стабільності підприємства / Галицький економічний вісник. 2013. – №4(43). – с.158 –164.
5. Фінанси підприємств: Підручник / Л. Д. Буряк, А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2010. – 384с.
6. Янковська В. А. Фінансова стратегія та її роль у розвитку підприємства / В. А. Янковська // Вісник Національного технічного університету “ХПІ”. Сер. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – 2013. – № 50. – с. 182 – 187.

Руденко О.Ю.

студент

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сова О.Ю., к.е.н.

Перспективи розвитку криптовалют в Україні

Криптовалюта – це стабільний універсальний інструмент глобальних фінансових платежів і одночасно як фінансовий інструмент з високою капіталізацією є конкурентною формою міжнародного переливу капіталу. Автором висвітлено особливості та ризики використання криптовалюти як інноваційного продукту на ринку платежів в Україні.

Криптовалюта (від англ. cryptocurrency) – це вид цифрової валюти, у процесі емісії та обліку якої використовується асиметричне шифрування та різні криптографічні методи захисту, такі як Proof-of-work або Proof-of-stake. Функціонування системи обігу криптовалюти відбувається децентралізовано у комп'ютерній мережі.

Такі цифрові знаки захищені від підробки і зберігаються в електронних гаманцях власників, які є своєрідним банком.

Перша функціонуюча криптовалюта – Bitcoin з'явилася у 2009 році. Її творцем вважається людина або група людей під псевдонімом Сатосі Накамото. З часу свого створення вартість Bitcoin зросла у 20 тис. разів, а щоденний обсяг обмінних операцій цієї криптовалюти сягнув 15 млн. дол. США [1, с. 5].

За допомогою Bitcoin можна купувати товари в мережі Інтернет, а також оплачувати різні послуги. Кількість обмінних пунктів, де можна конвертувати електронні монети в “звичайні” гроші, а також торговельних точок, які приймають криптовалюту, неухильно зростає.

Ризики, пов'язані із використанням криптовалюти, для національних монетарних систем перебувають у площині можливого зниження курсу національної валюти, послаблення банків та діяльності державних фінансових структур особливо щодо контролю за характером трансакцій через їх цілковиту анонімність. Можливість прямих трансакцій між гаманцями користувачів позбавляє банки одержання своєї частки прибутку від міжбанківських операцій. В цій ситуації держава може лише моніторити курси криптовалют і здешевлювати вартість банківських трансакцій [2, с. 55]

Серед перспектив легального забезпечення використання криптовалюти в Україні можна назвати наступні:

- спрощення міжнародних платежів;
- зменшення готівкових взаєморозрахунків;
- позбавлення учасників угоди від необхідності домовлятися про валюту розрахунку – із забезпеченням можливості вільного конвертування цифрової валюти в гривню.

І хоча в Україні спеціалізований закон про електронну комерцію був прийнятий лише рік тому, поступове врегулювання питань, пов'язаних з електронними формами платежів, триває.

Так, у листопаді 2016 року з'явилася новина про намір НБУ стати емітентом електронних грошей в 2017 році, що є частиною програми інноваційного розвитку НБУ. Емісія буде здійснюватися на базі технології Blockchain (яка є і основою Bitcoin). За очікуваннями НБУ, така форма електронних грошей здешевить еквайринг і повинна стати альтернативною карткових

платежів. Отже, на рівні вищих органів банківського регулювання простежується позитивна динаміка зміни ставлення до криптовалюти [3].

Поширенню криптовалюти в Україні сприяє організація BitcoinFoundationUkraine, яка прагне стати інформаційним центром поширення Bitcoin в нашій країні. Засновник організації BitcoinFoundationUkraine і агентства KUNA Михайло Чобанян ініціював запуск першої української Bitcoin-біржі. Тому варто очікувати подальшого розвитку систем електронних грошей (і криптовалюти як їх особливої форми), а також подальшого розвитку відповідної нормативно-правової бази, що являтиме собою правотворчість у даній сфері [4].

Потенціал роботи з біткоїни досить високий і дозволить Україні збільшити безготівковий розрахунок по будь-яким фінансовим операціям не тільки на території своєї країни, але і в світі. Однак, банківська система України ще не перейшла до розрахунків в криптовалютах і статус Bitcoin в нашій країні наразі не визначено. Перші спроби робив ПриватБанк, але на даний момент в жодному українському банку не організовано процесинговий центр з конвертації криптовалют. З одного боку, фінансовим установам не вигідно переведення фінансових операцій в біткоїни, але з іншого - зростаюча популярність криптовалют у всьому світі змушує банківську систему України робити кроки в цьому напрямку.

Список використаних джерел

1. Власенко М.О. Криптовалюта як грошовий інструмент сучасного бізнесу / М.О. Власенко, З.Г. Фархадов // Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 14-15 квіт. 2016 р.) : у 9 т. / Дніпропетр. нац. ун-т [та ін.] ; [відп. ред. К.О. Біла]. – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2016. – Т. 9 : Фінансовий механізм та фінансово-економічна безпека суб'єктів господарювання. – С. 5-8.

2. Желюк Т. Використання криптовалюти на ринку платежів: нові можливості для національних економік / Т. Желюк, О. Бречко // Вісник Тернопільського національного економічного університету : науковий журнал. – Тернопіль, 2016. – С. 50-60. – (Економічні науки ; вип. 3, липень – вересень).

3. Харламов П. Миллионы из “фермы” / Харламов П. // Корреспондент. – Киев, 2017. – № 31/32 (773/774), 31 августа 2017. – С. 30-32.

4. Bitcoin Громадська організація Біткоїн Фондація / Електронний ресурс // Режим доступу: www.bitcoinua.org/

Сивак О.А.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пилипенко А.І., к.т.н, доцент

Статистичний аналіз рівня безробіття населення України

Проведено аналіз безробіття України серед працездатного населення. За методологією МОП було визначено частку безробітних по областях України.

Актуальною проблемою сьогодення є безробіття, це найважливіша економічна проблема, адже через неповне використання наявних ресурсів робочої сили економічна система працює, не досягаючи межі своїх виробничих можливостей. Окрім цього, безробіття спричиняє негативні зміни в складі людських ресурсів, а саме: зниження продуктивності праці, поява найбільш кваліфікованої робочої сили за межі країни. Проте, внаслідок безробіття країна має значні фінансові збитки, утримуючи безробітних, відшкодовуючи їм втрати в доходах на період пошуку нової роботи.

Безробіття – це соціально-економічне явище, в результаті якого частина працездатного населення не може знайти роботу, поповнюючи резерв робочої сили, тобто це перевищення пропозиції робочої сили над попитом на неї .

Головними причинами безробіття є: структурні зміни в економіці; спад виробництва на підприємствах; добровільне звільнення з метою пошуку більш сприятливого варіанта трудової діяльності; обмеженість попиту на товари і послуги; зниження попиту на ряд професій, дискримінація на ринку праці щодо жінок, молоді та національної меншості.

Внаслідок впливу різноманітних фінансово-економічних чинників за останні шістнадцять років кількість безробітного населення країни істотно змінювалася (рис.1) Так, у 2000 році кількість безробітних (населення у віці 15-70 років) була найбільшою і становила 2655,8 тис. осіб, а найменшою в 2007 році – 1417,6 тис. осіб.

Безробітне населення України (тис. ос.)

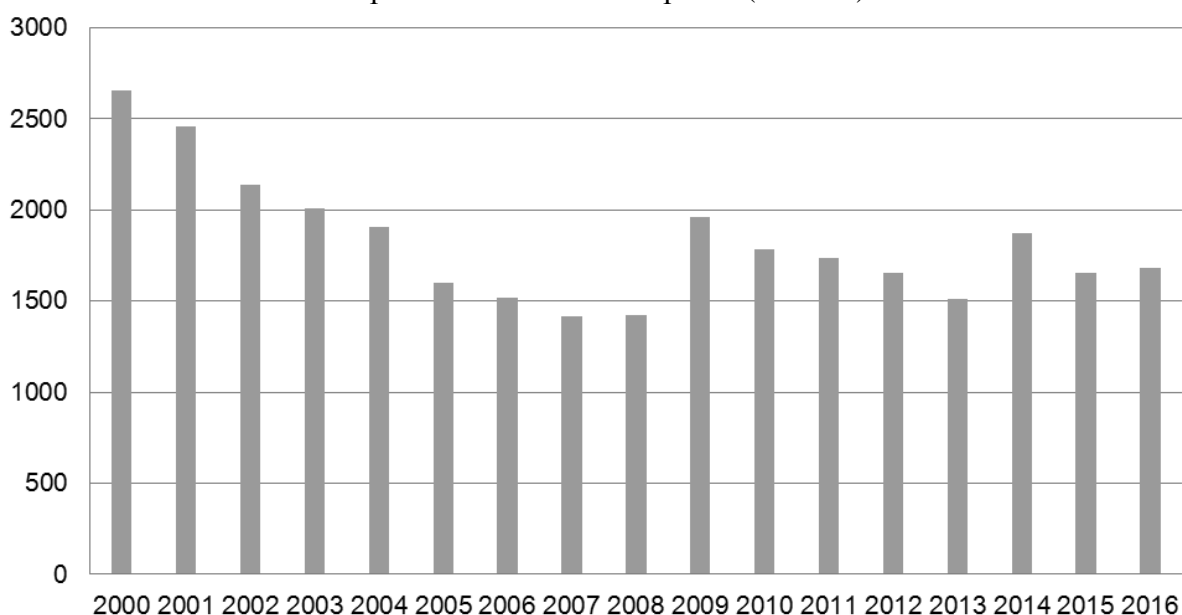

Рис. 1. Безробітне населення України за 2000-2016 роки

За даними таблиці 1 відхилення між офіційною статистикою та методологією МОП (міжнародна організація праці) є значним. Так, на початку 2000 року рівень безробіття становив 56,7%, далі значення показника поступово знижувалось і досягло свого мінімального значення в 2005 р. – 44,3%, але впродовж наступних років динаміка показника мала тенденцію до зростання і наприкінці 2016 р. становила 68,8%. Низький рівень офіційної статистики по безробіттю пояснюється тим, що не всі безробітні реєструються в органах державної служби зайнятості.

У загальному вигляді з 2000 р. по 2016 р. кількість зареєстрованих безробітних у державній службі зайнятості зменшилась із 1178,7 тис. осіб до 524,2 тис. осіб. Відповідно чисельність безробітного населення віком 15–70 років зменшилась за цей період у 1,4 рази.

Таблиця 1

Розрахунок відхилень між офіційною статистикою визначення кількості безробітних і методологією МОП (тис. ос.)

Роки	Безробітні (за методологією МОП)	Безробітне населення зареєстроване в державній службі зайнятості (офіційна статистика)	Питома вага офіційної статистики від методології МОП, %	Відхилення офіційної статистики від методології МОП, %
2000	2655,80	1178,70	44,4	56,7
2001	2455,00	1063,20	43,3	55,6
2002	2140,70	1028,10	48,0	52,0
2003	2008,00	1024,20	51,0	49,0
2004	1906,70	975,5	51,2	48,8
2005	1600,80	891,9	55,7	44,3
2006	1515,00	784,5	51,8	48,2
2007	1417,60	673,1	47,5	52,5
2008	1425,10	596	41,8	58,2
2009	1958,80	693,1	35,4	64,6
2010	1785,60	452,1	25,3	74,7
2011	1732,70	505,3	29,2	70,8
2012	1657,20	467,7	28,2	71,8
2013	1510,40	486,3	32,2	67,8
2014	1874,60	498,1	26,9	73,1
2015	1654,70	506,8	30,6	69,4
2016	1678,20	524,2	31,2	68,8

За останніми оприлюдненими даними Державної служби статистики України, рівень безробіття населення віком 15–70 років, визначений за методологією МОП, в Україні в середньому зріс з 7,3% (2013 р.) до 9,3% (2016 р.) економічно активного населення .

На діаграмі (рис. 2) наведено дослідження структури безробіття по регіонам України. На початок 2017 року найвищий показник рівня безробіття населення (за методологією МОП) спостерігався у Донецькій області – 14,5, а найнижчий у Харківській – 6,1. В регіонах України тенденція збільшення попиту на робочу силу не співпадає з тенденцією збільшення рівня безробіття населення, тобто має місце неузгодженість попиту і пропозиції на ринку праці, в результаті чого безробітні не можуть знайти нове місце роботи. Тому протягом наступних років спостерігатиметься тенденція збільшення рівня безробіття. У таких умовах політика держави на ринку праці має бути спрямована на скорочення рівня безробіття, що значно покращить ситуацію зайнятості на національному ринку праці.

Основними напрямками вирішення проблеми безробіття є: збільшення державного фінансування; надання податкових пільг для підприємств з високою часткою зайнятого населення; відповідність держзамовлення на підготовку спеціалістів; стимулювання розвитку малого

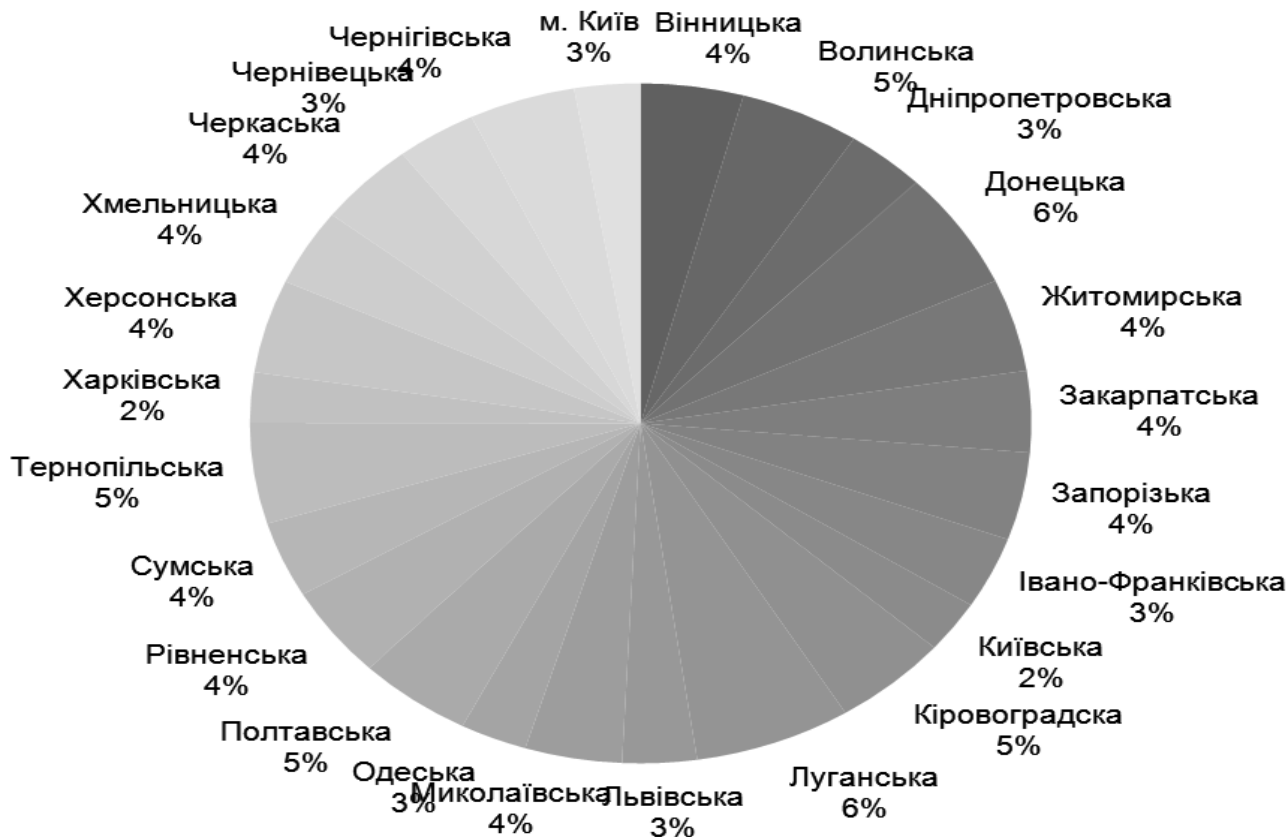

Рис. 2. Аналіз структури рівня безробіття по регіонам України на 1 січня 2017 року

та середнього бізнесу, а також стимулювання підприємців до навчання, перекваліфікації й подальшого працевлаштування додаткової робочої сили .

Отже, проблеми безробіття в Україні вимагають від держави завчасної розробки та реалізації соціальних гарантій у сфері зайнятості населення працездатного віку. Високий рівень безробіття – це проблема, яку потрібно вирішувати і яка потребує глибокого наукового аналізу та вироблення на цій основі практичних рекомендацій. Вони ж, у подальшому, можуть використовуватися для розробки і реалізації ефективної соціально-економічної політики, направленої на забезпечення продуктивної зайнятості економічно активного населення країни, зменшення рівня безробіття до мінімального соціально-допустимого рівня.

Список використаних джерел

1. Грішнова, О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст] : підручник / О. А. Грішнова – [5-те вид., оновлене]. – К. : Знання, 2011. – 390 с.
2. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : [сайт] : україн. версія / Держстат України. – Текст. і граф. дані. – К. : Держстат України, 1998-2015. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державна служба зайнятості [Електронний ресурс] [Електронний ресурс] : [сайт] : україн. версія / ДСЗУ. – Текст. і граф. дані. – К. : ДСЗУ, 2014. – Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=230309&cat_id=173564&ctime=1333367142883

Сингаївська О.О.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Віткін Л.М., д.т.н., професор

Підготовка до акредитації випробувальної лабораторії легкої промисловості за вимогами МС ISO 17025 в ДП «Укрметртестстандарт»

Актуальність цієї роботи обумовлена глобалізацією світового ринку та необхідністю вирішення проблеми взаємного визнання результатів оцінювання відповідності продукції і послуг. Вступ України до Світової організації торгівлі (WTO) та ратифікація УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ [1] бажаючи досягти економічної інтеграції, *inter alia*, за допомогою створення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) відповідно до прав та зобов'язань, що випливають із членства Сторін у Світовій організації торгівлі (СОТ), та за допомогою широкої регуляторної адаптації, для розвитку нового сприятливого клімату для економічних відносин, насамперед для розвитку торгівлі та інвестицій і заохочення конкуренції, які є ключовими факторами для економічної реструктуризації та модернізації вимагає виконання цілого ряду вимог, у тому числі приведення національної системи технічного регулювання у відповідність до європейської. Метою ІЛАС МРА є сприяння розвитку міжнародного товарообігу шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі. Угода про взаємне визнання результатів ІЛАС забезпечує значуще технічне обґрунтування міжнародній торгівлі. Основна задача Угоди – розвинути глобальну мережу акредитованих та калібрувальних лабораторій, які були б оцінені та визнані компетентними органами по акредитації – учасниками Угоди ІЛАС. В свою чергу органи – учасники Угоди піддаються рівноправному оцінюванню, для того щоб продемонструвати свою відповідність критеріям компетентності ІЛАС. Акредитація лабораторій є найважливішим елементом сучасної системи технічного регулювання, що дає наступні переваги: для державних органів влади різних країн є основою для забезпечення необхідного рівня довіри до результатів випробувань і, таким чином, сприяє вільному обертуту товарів; для промисловості є основою підвищення конкурентоспроможності, виробники можуть використовувати акредитацію лабораторій для гарантії того, що випробування, які проводяться їхніми власними лабораторіями, виконуються компетентно; для самих випробувальних лабораторій є способом демонстрування їхньої технічної компетентності. Роль єдиного міжнародного стандарту ISO/IEC 17025[2], що визначає комплекс загальних вимог до компетентності лабораторій, без перебільшення можна вважати ключовою у формуванні взаємної довіри до результатів випробувань.

Об'єктом дослідження є діяльність випробувальної лабораторії легкої промисловості ДП «Укрметртестстандарт».

Предметом дослідження є процес підготовки лабораторії легкої промисловості ДП «Укрметртестстандарт» до акредитації згідно з вимогами стандарту ДСТУ ISO/IEC 17025:2006[2].

Метою цієї роботи є підготовка до акредитації випробувальної лабораторії легкої промисловості за вимогами МС ISO 17025 [2] в ДП «Укрметртестстандарт».

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішувались наступні завдання:

- проводили аналіз характерних невідповідностей, що виникають при акредитації випробувальних лабораторій на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 [2];

- проводили SWOT аналіз готовності до акредитації випробувальної лабораторії легкої промисловості у відповідності з вимогами ДСТУ ISO/IEC 17025 [2];
- на основі SWOT аналізу готовності до акредитації підготували план заходів щодо усунення недоліків;
- розробили основні процедури щодо поліпшення у відповідності з вимогами ДСТУ ISO/IEC 17025 [2] у лабораторії легкої промисловості.

Дослідженням методик щодо оцінювання компетентності лабораторій займалися українські та зарубіжні науковці та фахівці Віткін Л.М., Новіков В.М., Никитюк О.А., Коцюба А.М., Рудзінській В.В., Журик Ю.В., Боженко Л.І., Харченко Н.В., Згуря В.І., Цициліано О.В., Мюллер К.

В процесі дослідження використовували такі наукові методи: порівняльного та системного аналізу для визначення невідповідностей, що виникають при акредитації випробувальних лабораторій, порівняльний або компаративний метод, критично-конструктивний метод, оціночний метод, кількісний аналіз, якісний аналіз, SWOT-аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів досліджень полягає в удосконаленні діяльності випробувальної лабораторії шляхом впровадження нових методів випробувань гармонізованих стандартів та процедур щодо їх використання. Практичне значення одержаних результатів є у використанні розроблених теоретичних положень і практичних методів, що дозволяє забезпечити перехід на європейські та міжнародні стандарти, що полегшить співробітництво між лабораторіями та іншими органами, буде сприяти обміну інформацією, досвідом, а також гармонізації стандартів і процедур.

Особистий внесок є розроблена процедура “Процес управління нормативною документацією”, запропоновані до внесення нормативні документи до Сфери акредитації лабораторії, до нових методів розроблені бланки первинних протоколів випробувань, проведена валідація методів та розрахована невизначеність.

На першому етапі дослідження розглядали теоретичні основи щодо процедури акредитації випробувальної лабораторії за вимогами стандарту ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 [2], проводили аналіз характерних невідповідностей, що виникають при акредитації випробувальних лабораторій на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 [2].

На другому етапі дослідження проведений аналіз стану готовності до акредитації випробувальної лабораторії ДП «Укрметртестстандарт», викладена коротка характеристика стану готовності до акредитації випробувальної лабораторії по відповідним розділам стандарту ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 [2]. З проведених аналізів виявленні пріоритетні напрямки для поліпшення діяльності лабораторії, що стосуються внесення змін до інструкції “Приміщення та умови довілля” та проведення коригувальних дій; внесення змін до інструкції “Вибірання методів випробувань”; розроблення процедури “Процес управління фондом нормативної документації”; складання плану щодо дооснащення лабораторії

На третьому етапі дослідження запропоновані шляхи поліпшення щодо діяльності випробувальної лабораторії ДП «Укрметртестстандарт», завдяки чому підвищиться компетентність лабораторії, що, в свою чергу, усуне бар’єри при акредитації лабораторій на відповідність ДСТУ ISO / IEC 17025:2006 [2].

Отже ефект від використання акредитованої лабораторії полягає в довірі до даних, використовуваних в ключових дослідженнях і під час прийняття рішень, менше невизначеності під час прийняття рішень, що впливають на охорону здоров’я населення та захист навколишнього середовища; суспільне визнання акредитації в якості знака схвалення компетентності; усунення надлишкових перевірок та підвищення ефективності процесу оцінки (що може скоротити витрати). Завдяки використанню органами з акредитації різних країн стандарту ДСТУ ISO / IEC 17025:2006 [2] в якості основи при акредитації лабораторій забезпечується єдиний підхід при визначенні компетентності лабораторій. Такий єдиний підхід дозволяє країнам укласти угоди, засновані на взаємній оцінці та визнанні систем акредитації один одного.

Список використаних джерел

1. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Документ 984_011, поточна редакція – Редакція від 30.11.2015, підстава v2980321-15 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 21.03.2017)

2. Стандарт ДСТУ ISO /IEC 17025 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій

3. ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ засобів індивідуального захисту: постанова Кабінету Міністрів України від від 27 серпня 2008 р. N 761 Документ 761-2008-п, чинний, поточна редакція – Редакція від 04.03.2016, підстава 76-2016-п // База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/761-2008> (дата звернення: 21.03.2017)

4. Про акредитацію органів з оцінки відповідності: Закон України від 17.05. 2001 Документ 2407-14, чинний, поточна редакція – Редакція від 11.02.2015, підстава 124-19 // База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2407-14> (дата звернення: 21.03.2017)

Сімех Д.Р.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Рокоча В.В., д.е.н., професор

Шляхи підвищення конкурентоспроможності українських підприємств в умовах євроінтеграції

Дослідження та визначення впливу міжнародних інтеграційних чинників на формування конкуренто-спроможності, розробка моделі порівняння конкурентоспроможності та надати засоби підвищення конкурентоспроможності українських підприємств відносно європейських компаній

Угоди про вільну торгівлю між Україною та Європейського Союзу актуалізує проблему конкурентоспроможності економіки. Можна стверджувати, що стан сучасної економіки в цілому, що склався на підприємствах, вказують на необхідність забезпечення їх конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність підприємства нерозривно пов'язана із впровадженням змін, тобто з процесом реструктуризації. Але здійснення змін також має свої особливості. Одноразові, надзвичайні заходи можуть на короткий час поліпшити конкурентоспроможність підприємства, але по-справжньому успішна реструктуризація є довготривалим процесом.

В процесі вибору стратегії формування конкурентоспроможності підприємства важливо враховувати всі фактори, що впливають на цей процес і, перш за все, аналіз зовнішнього середовища, в тому числі прямий і непрямий його вплив на підприємство та ринкову ситуацію тому в ході визначення засобів підвищення конкурентоспроможності, виникла потреба в розробці економічно-математичної моделі порівняння конкурентоспроможності країн за основними економічними показниками. За допомогою цієї моделі можна порівняти економічну незалежність країн між собою та показати зв'язок економічних показників з Індексом Конкурентоспроможності Країни. Основні економічні показники які я використовував для дослідження є такі: ВВП на душу населення, Товарооборот країни, Частка вітчизняного товару у товарообороті країни, Експортна квота, Рівень інфляції, Індекс легкості ведення бізнесу та Індекс Конкурентоспроможності Країни за для порівняння з отриманими даними.

Розрахунок товарообороту країни «Mar» проводиться за такою формулою:

$$Mar = (GDP - Exp) + Imp$$

де «GDP» ВВП країни, «Exp» кількість експорту країни, «Imp» кількість імпорту.

Для розрахунку частки вітчизняного товару у товарообороті країни «QDP» я використав таку формулою:

$$QDP = Mar - Imp$$

Для порівняння показників між собою потрібно визначити «ij» де «i» позиція від «1» до «n», де «n» кількість країн у порівнянні, а «j» назва показника. Після визначити індекс порівняння за допомогою формули

$$\bar{x} = 0,2 (ij_1 + \dots + ij_5)$$

Виходячи з цього можна визначити яка країна є більш конкурентоспроможною, чим менший показник тим країна є більш конкурентоспроможною.

Розглянемо наприклад п'ять країн: Україна, Болгарія, Польща, Чехія, Велика Британія, та порівняємо їх:

Економічні показники країн

Країна	Exp	Imp	GDP	GDPc	QDP	Mar	Qexp	I	DBI	GCI
Укр	47816	49623	90615	2115	42799	92422	52,77%	38,40%	80	79
Бол	32181	32107	50199	6993,5	18018	50125	64,11%	2,20%	39	54
Пол	236319	221619	477066	12554,5	240747	462366	49,54%	0,60%	24	41
Чех	153596	142246	185156	17548,3	31560	173806	82,95%	1,00%	27	31
ВБ	777283	836368	2858003	43876	2080720	2917088	27,20%	0,41%	7	10

Після створення таблиці із економічними показниками ми порівнюємо країни за шкалою від «1» до «n», де «n» кількість країн у порівнянні, у даному випадку це 5. Чим кращий показник у економічному порівнянні, тим оцінка є меншою. Це ви можете спостерігати на даній таблиці.

Таблиця 2

Розрахунок коефіцієнту конкурентоспроможності

Країна	GDPc	QDP	Qexp	I	DBI	$\bar{x}$	GCI
Укр	5	4	3	5	5	4,4	79
Бол	4	5	2	4	4	3,8	54
Пол	3	2	4	2	2	2,6	41
Чех	2	3	1	3	3	2,4	31
ВБ	1	1	5	1	1	1,8	10

Після порівняння країн проводимо нескладний розрахунок на приклад для України та Болгарії, його ви можете спостерігати на слайді.

$$\bar{x}_{\text{Укр}} = 0,2 (i_{\text{GDPc}} + i_{\text{QDP}} + i_{\text{Qexp}} + i_{\text{I}} + i_{\text{DBI}})$$

$$\bar{x}_{\text{Укр}} = 0,2 (5 + 4 + 3 + 5 + 5)$$

$$\bar{x}_{\text{Укр}} = 4,4$$

$$\bar{x}_{\text{Бол}} = 0,2 (4 + 5 + 2 + 4 + 4)$$

$$\bar{x}_{\text{Бол}} = 3,8 \quad \bar{x}_{\text{Бол}} = 3,8$$

Звідси ми можемо бачити що Болгарія є більш конкурентоспроможною, і порівнявши позиції в рейтингу Конкурентоспроможності Країни можемо бачити залежність цих показників.

Враховуючи досвід європейських промислових підприємств, забезпечити підвищення конкурентоспроможності української промисловості, а, відповідно, й здійснити крок у напрямку стабілізації економіки, можливо за рахунок реалізації наступного комплексу заходів:

1. Розробки стратегії розвитку промисловості, яка б визначила основи інноваційної політики з встановленням конкретних напрямків розвитку інноваційної діяльності окремих промислових підприємств. Це дозволило б стимулювати впровадження інновацій у виробничий процес, модернізувати виробничу базу промисловості і поєднати сектори науки та виробництва, їх інтелектуальний і виробничий потенціал, що забезпечило б створення науково-технічних результатів, на які існує попит в промисловості;

2. Впровадження ефективних механізмів фінансової підтримки інновацій та комерціалізації науково-дослідних результатів, створення державної системи трансферу технологій;

3. Впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій на всіх етапах виробництва продукції;

4. Стимулювання модернізації виробничих процесів в промисловості шляхом запровадження механізму часткової компенсації витрат за рахунок коштів держави та пільгового кредитування фінансово-кредитними установами;

5. Прискорення процесів адаптації системи стандартизації і сертифікації вітчизняних промислових товарів до норм Європейського Союзу;

6. Створення системи підтримки та розвитку творчих ініціатив, реалізація програм розвитку і нарощування інтелектуального капіталу працівників промисловості;

7. Впровадження сучасних методів та моделей управління процесом виробництва;

8. Покращення правового та інвестиційного середовища в галузі за рахунок здійснення ряду законодавчих змін в сфері податкового та митного регулювання, державної підтримки інвестиційно-інноваційної діяльності.

Отже, існуючі позиції України на зовнішньому ринку свідчать про дуже низьку конкурентоздатність українських підприємств у світі, що обумовлено рядом проблем, насамперед – сировинною структурою українського експорту. Для підвищення конкурентоздатності української продукції, необхідно брати приклад з розвинутих країн, де конкурентоспроможність постійно перебуває в центрі уваги державних діячів та ділових кіл. Можна сказати, що українські підприємства мають великий потенціал для виходу на міжнародний ринок. Але тільки за умови комплексних дій держави можна вивести вітчизняну продукцію на конкурентоспроможний рівень.

Січиокно Г.Б.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Літвін Н.М., к.е.н., доцент

Стратегія управління фінансово-економічною безпекою в сучасних умовах

Розглянуто теоретичні засади, методичні підходи та практичні рекомендації щодо формування та реалізації стратегії управління фінансово-економічною безпекою вітчизняних підприємств у сучасних умовах.

Сьогодні, в умовах економічної та політичної нестабільності, функціонування вітчизняних підприємств значною мірою залежить від раціонального й виваженого прийняття управлінських рішень, ефективної системи організації їх діяльності. Вирішення зазначених завдань на підприємствах в Україні ускладнюється відсутністю чіткого вектору розвитку та якісно розробленої стратегії управління.

Саме обґрунтована й цілеспрямована стратегія управління фінансово-економічною безпекою (далі – УФЕБ) підприємства направлена на створення адаптаційних механізмів довгострокової дії до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, вироблення високого рівня стійкості до існуючих та потенційних загроз для підвищення ефективності діяльності, забезпечення фінансової підтримки стійкого росту в поточному та перспективному періодах [4, 6].

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування та реалізації ефективної стратегії УФЕБ вітчизняних підприємств у сучасних умовах.

Досягнення поставленої мети потребувало вирішення таких завдань:

- проаналізувати наукові погляди та визначити теоретичний інструментарій щодо формування стратегії УФЕБ підприємств;
- удосконалити стратегію УФЕБ вітчизняного підприємства в сучасних умовах.

Наукова новизна полягає в удосконаленні процесу формування та реалізації стратегії УФЕБ підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, включає модель вибору і реалізації стратегії залежно від фактичного рівня фінансово-економічної безпеки та дозволяє розробити набір заходів, які комплексно впливатимуть на підвищення рівня фінансово-економічної безпеки та сприятимуть ефективному розвитку підприємств в сучасних умовах невизначеності, новітніх загроз, ризиків і небезпек.

Стратегія УФЕБ вітчизняного підприємства є невід’ємною складовою формування та реалізації його загальної стратегії розвитку, оскільки відповідає за цілі, напрями, джерела та об’єкти фінансування. Вона забезпечує всі основні напрямки розвитку фінансово-економічної діяльності та відносин підприємства [3, 4, 5].

Процес розробки й реалізації стратегії управління фінансово-економічною безпекою підприємства в науковій літературі поданий по-різному: автори виділяють етапи, що відрізняються ступенем деталізації, складністю суб’єкта господарювання і характером самого напрямку розвитку. Стратегія поширюється на довгострокові, перспективні дії суб’єкта господарювання. Можна сказати, що формулювання стратегії та її інструментарій виступають ядром управління і ознакою його якості.

З метою поліпшення стратегічного управління, розглянули комплексний підхід з розроб-

ки та реалізації стратегії УФЕБ підприємства, який передбачає послідовне здійснення таких етапів:

- визначення місії та цілей УФЕБ;
- аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища;
- формування портфелю стратегій УФЕБ;
- аналіз стратегічних альтернатив та вибір стратегії;
- реалізація обраної стратегії;
- організація системи управління та контролю за реалізацією стратегії;
- аналіз результатів реалізації стратегії та коригування заходів, для досягнення поставленої мети.

Головною метою стратегії управління фінансово-економічною безпекою підприємства є максимізація його ринкової вартості та підвищення ефективності фінансової діяльності за умов зниження рівнів ризиків. Вона формується в залежності від фактичного рівня фінансово-економічної безпеки та досягається шляхом конкретизації цілей з урахуванням завдань та особливостей майбутнього розвитку підприємства.

На нашу думку, вибір стратегії УФЕБ підприємства має залежати від фактичного рівня фінансової безпеки. Як градацію побудови портфелю стратегій, виділили п'ять рівнів фінансово-економічної безпеки підприємства: високий, середній, низький, критичний, катастрофічний. Відповідно до цих п'яти рівнів, у портфелі стратегій УФЕБ підприємства виділили п'ять видів стратегій: стратегію стабілізації, стратегію помірною зростання, стратегію стійкого зростання, стратегію виживання, антикризову стратегію [3, 7].

У межах запропонованих базових стратегій можуть бути реалізовані різні стратегічні альтернативи. Для кожної з них готуються плани заходів з обґрунтуванням необхідних витрат на їхню реалізацію та з розрахунками очікуваного економічного ефекту від впровадження на певному етапі розвитку підприємства.

Для полегшення реалізації стратегії УФЕБ підприємства, доцільно проводити її деталізацію шляхом складання тактичних планів. Тактичне планування покликане формувати механізми реалізації обраної стратегії. Воно поділяється на два види: поточне й оперативне. Ці плани не повинні відхилятися від фінансової стратегії підприємства, а навпаки, конкретизувати й доповнювати її [1, 2].

Якщо в процесі формування і реалізації фінансово-економічної стратегії виявлено певні відхилення фактичних значень показників від планових та від визначених умов діяльності підприємства, то відбувається коригування стратегії на тому етапі, де виявлено дане відхилення. Також після реалізації стратегії відбувається оцінка її ефективності (за якістю запланованих дій та успішністю їх реалізації).

Отже, з метою досягнення підприємством стану захищеності, конкурентоспроможності та стабільного розвитку, забезпечення контролю небезпек і загроз, ефективної реалізації власних фінансових інтересів, місії і завдання, варто сформувати та реалізувати стратегію УФЕБ. Побудову даної стратегії доцільно проводити згідно запропонованих етапів з розумінням ключових моментів встановлення цілей. Формування портфелю стратегій УФЕБ підприємства здійснювати відповідно до її фактичного рівня за градацією п'яти рівнів фінансово-економічної безпеки (високий, середній, низький, критичний, катастрофічний) з набору таких видів стратегій: стратегії стійкого зростання, стратегії помірною зростання, стратегії стабілізації, стратегії виживання та антикризової стратегії.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В. І. Фінансова стратегія в системі управління підприємством / В. І. Аранчій, О. П. Зоря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С. 156–159.
2. Галушак В. В. Фінансова стійкість та фінансова стратегія підприємства як ефективне формування та використання фінансових ресурсів / В. В. Галушак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 810–813.

3. Дикань В. Л. Стратегічне управління / Дикань В. Л., Зубенко В. О., Маковоз О. В. – Київ : ЦУЛ, 2013. – 272 с.
4. Олексюк Т. В. Стратегія управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування: теоретичний аспект / Т. В. Олексюк. – Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 7. – С. 438–442.
5. Орлова В.В. Выбор стратегии и тактики управления финансовой безопасностью предприятия // Бизнес-Информ. – Харьков: ХНЗУ, 2006. – № 11. – С. 102–105.
6. Управління фінансово-економічною безпекою / [Кириченко О. А., Лаптев С. М., Пригунов П. Я., Захаров О. І. та ін.]; за ред. чл.-кор. АПН України, проф. В. С. Сідака. – К. : Дорадо-Друк, 2010. – С. 348–354.
7. Хаванова М. С. Види фінансової стратегії підприємства / М. С. Хаванова // Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка. – 2013. – Вип. 33. – С. 223–228.

Olena Sova

PhD, Associate professor
of National economy and finance Department,
«KROK» University

Local government finance: issues and options

Local governments and their financial structures have been subjected to heavy strains by the rapid population growth, urbanization, industrialization, and centralization of the past century. A local government is usually constrained by limited territorial jurisdiction, restrictions on the functions it can perform, ceilings on the amount of permitted taxes and debt, and restrictions on sources of revenue. Innovations in local government arrangements have occurred in response to crises, but it is likely that the financial base of the state may look very different from that of a mere composite of existing local governments.

Intergovernmental reforms have been at the center of public sector change in countries across the globe. Indeed, the World Bank's World Development Report on Entering the 21 century asserts that two forces will influence development policy in the first part of this century: globalization (the continuing integration of countries) and localization (self-determination and the devolution of power). This force of "localization", which in the international literature, is also referred to as "decentralization" is that of the division of public-sector functions among multiple types of government, central and subnational. Such "decentralization" is occurring in unitary and federal states alike [2, p. 106].

In general, governments have three mechanisms to carry out their assigned functions: "functional" spending made through the budgetary process, regulation of private activities, and tax expenditures. The most common one is the functional budget – that is, the cost and accounting financial plan of the government's spending. Regulations are both complements and substitutes to budgetary spending. This typically involves mandating private agents to spend on tasks that the government would otherwise carry out or requiring them to modify their behavior, with or without a cost to them. For example, business firms are often required to dispose of their "own" solid waste, with such regulations accompanied by fines for noncompliance.

The use of such regulation to impose costs on households or firms cannot be justified on the basis that it reduces budgetary government spending. Regulation can, however, be appropriate if they are designed to "internalize" what are appropriately private sector costs of production and/or privately-generated external costs to society as a whole [3, p. 14].

Substantial economic, demographic, and technological changes have already affected state and local government revenues greatly. With the prospect of these changes continuing, or even intensifying, state and local governments are expected to continue to consider a number of substantial reforms to their revenue structure.

Local authorities have been using a number of strategies to cope with reduced funding, including community budgets, city deals, efficiency savings, combined authorities and shared services. There are a number of ways in which council tax and business rates could be adjusted to allow local authorities greater flexibility over revenue raising. Some of these require primary legislation, and some do not.

The Government has insisted that there is further scope for local authorities to find efficiencies, and that it is not possible to find additional central funding in the context of the current economic situation.

The main issues of the local government finance are the next:

- the potential impacts of reductions in levels of central government funding of local authorities;
- the distribution of grant revenue between local authorities;
- the impact of local taxation, in particular business worries at the levels of business rates; and debates over the form and level of local taxes.

The basic negative factors are considerable vulnerability of all sectors of the financial system to the displays of the world financial crises and, as a result, to the diminishing of stability of the system and worsening of indexes of development in certain spheres of financial activity [1, p. 24].

Local authorities' spending and revenue-raising decisions can have a significant influence, cumulatively, on national macroeconomic policy.

List of reference

1. Anna S. Maryna Financial system of Ukraine under the conditions of integration into the world financial space / Anna S. Maryna // Financial space. – 2013. – № 2 (10). – P. 24-25.

1. Ebel R.D. State and Local Governments: why they Matter and how to finance them / R.D. Ebel, J.E. Petersen // The Oxford Handbook of State and Local Government Finance. – Oxford University Press, Oxford and New York, 2012. – P. 105-136.

2. Ronald C. Fisher The State of State and Local Government Finance / Ronald C. Fisher. – Federal Reserve Bank of St. Louis Regional Economic Development, 2010, 6(1). – P. 4-22.

Спінзак М.М.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,

Науковий керівник: Гилка М.Д., к.е.н.

Особливості ефективного впровадження інновацій на підприємствах будівельної галузі

Проаналізовано особливості ефективності інноваційної діяльності на підприємствах будівельної галузі. Встановлено, що значна маса витрат на інноваційну діяльність та активне залучення інвестиційних ресурсів не є індикаторами високої її результативності.

Характер сучасного розвитку економіки України обумовлюється поглибленням кризових явищ, що стимулює підприємства усі сфер економічної діяльності, в тому числі будівельної галузі, до пошуку радикальних шляхів підвищення ефективності господарської діяльності, одним з яких є впровадження інновацій. Інноваційна діяльність забезпечує зростання конкурентоспроможності будівельних підприємств та ефективності бізнес-процесів. Здебільшого інноваційні процеси у будівництві є тривалими та складними, що під впливом дестабілізуючих чинників, робить досить важким процес вибору та впровадження інновацій. Це зумовлює необхідність виваженого, гнучкого та комплексного аналізу ефективності інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі як основи прийняття об'єктивних управлінських рішень.

Об'єкт дослідження – інноваційна діяльність будівельних підприємств.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні та практичні аспекти аналізу ефективності впровадження інновацій на будівельних підприємствах.

Мета дослідження – комплексний аналіз ефективного впровадження інновацій на підприємствах будівельної галузі на сучасному етапі розвитку економіки країни. Для досягнення поставленої мети вирішено такі завдання:

- аналіз теоретичних аспектів впровадження інновацій підприємствами;
- вибір будівельних підприємств для дослідження інновацій;
- оцінка ефективності інновацій на будівельних підприємствах.

Питання управління та оцінки інноваційної діяльності розглядалися такими вітчизняними вченими, як: Л.Л. Антонюк, І.В. Вахович, Н.П. Денисенко, С.М. Ілляшенко, П.Г. Перерва, В.С. Савчук, В.Г. Федоренко та інші, а також такими зарубіжними вченими, як: П. Друкер, Р. Ратвел, Х. Рігс, Б. Твісс, Х. Хартман, Й. Шумпетер тощо.

Теоретичною та методологічною базою дослідження є матеріали наукових конференцій, монографії та наукові статті з проблематики оцінки ефективності інноваційної діяльності.

У дослідженні використовувалися сучасні загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема аналізу і синтезу, системного та статистичного аналізу для оцінки ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств вибіркової сукупності.

Проведений аналіз співвідношення індексів цін та доходів населення, а також обсягів реалізації будівельної продукції дозволяє зробити висновок про домінування цінового чинника під час здійснення споживчого вибору. Так, протягом останніх років спостерігаємо спад обсягів реалізації будівельної продукції та зниження купівельної спроможності населення, що відповідно проявилось у неспроможності населення реалізувати наявний попит на будівельну продукцію (перевищення індексу цін над доходами). В кризових ма-

кроекономічних умовах та з урахуванням значної вартості будівельної продукції потреби, які задовольняє будівельна галузь, не є пріоритетними для населення, про що свідчить зростання індексу споживчих цін. Така ситуація підтверджує доцільність здійснення інноваційної діяльності в умовах кризи, оскільки лише принципові зміни в діяльності будівельних підприємств, новий рівень якості та склад продукції галузі здатні забезпечити її конкурентоспроможність.

В процесі дослідження ми вибрали 23 підприємства будівельної галузі з різних регіонів України для визначення ознак інноваційності їх діяльності та детальної оцінки її ефективності. В основу відбору інноваційно активних підприємств покладено ознаку наявності інноваційної діяльності. В процесі дослідження увага приділялася підприємствам, що мають результати інноваційної діяльності, затверджені правами інтелектуальної власності, а також підприємствам, які здійснювали інноваційну діяльність, проте не здобули кінцевих результатів у вигляді готового продукту. За результатами виділено 5 будівельних підприємств, що здійснювали витрати на інноваційну діяльність протягом 2011-2015 рр. (табл.).

Таблиця

**Витрати на інноваційну діяльність будівельних підприємств
вибіркової сукупності, 2011-2015 рр.**

№ підприємства	2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1	640	30,6	790	31,3	835	30,8	265	36,9	115	22,5
2	475	22,7	573	22,7	542	20,0	58	8,1	71	13,9
3	550	26,3	630	25,0	694	25,6	270	37,6	188	36,9
4	320	15,3	363	14,4	419	15,5	104	14,5	87	17,1
5	106	5,1	168	6,6	220	8,1	21	2,9	49	9,6
Всього	2091	100,0	2524	100,0	2710	100,0	718	100,0	510	100,0

Джерело: власні дослідження автора

Як бачимо, загальний обсяг витрат будівельних підприємств на інноваційну діяльність має стійку тенденцію до зростання в 2011-2013 рр., проте в 2014-2015 рр. спостерігається його різке скорочення. При цьому обсяг здійснених витрат розподіляється нерівномірно. Нерівномірність динаміки інноваційних витрат пояснюється структурою джерел їх фінансування. В результаті детального аналізу джерел фінансування витрат на інноваційну діяльність кожного з підприємств вибіркової сукупності виявлено наступні: власні кошти підприємства, кредити банків, кошти інвестиційних компаній, кошти населення на будівництво власних квартир. Структура джерел фінансування свідчить, що в 2011 р. переважали власні кошти підприємств, в 2012 р. – кошти населення, що свідчить про високий попит на інноваційну будівельну продукцію та є наслідком зростання доходів населення в цьому періоді. В 2013 р. значну частку мають кошти підприємства та кредити банків, а в 2014-2015 рр. основу інноваційної діяльності становили власні кошти підприємства. Це зумовлено скороченням обсягів кредитних, інвестиційних ресурсів та попиту населення на інноваційну будівельну продукцію. Здійснення інноваційної діяльності за рахунок лише власних коштів є негативним для функціонування підприємства, оскільки в умовах обмеженості ресурсів капіталомісткий інноваційний напрям діяльності втрачає свою пріоритетність.

Значна маса витрат на інноваційну діяльність та активне залучення інвестиційних ресурсів не є індикаторами високої її результативності. Так, серед загальної кількості підприємств вибіркової сукупності лише 3 досягли кінцевих результатів у вигляді нового продукту в 2011-2012 рр., що підтверджено охоронними документами. При цьому підкреслимо, що частка витрат цих підприємств протягом аналізованого періоду не були найвищими. Тому інтенсивність здійснення витрат на інноваційну діяльність не свідчить про її ефективність. Інші підприємства спрямували результати інноваційної діяльності на оптимізацію внутрішніх процесів та створення удосконаленого продукту.

Отже, проведені дослідження дозволили визначити стан інноваційної діяльності кожного з будівельних підприємств вибіркової сукупності, рівень попиту на інноваційну будівельну продукцію та її вплив на результати діяльності підприємства в цілому. В процесі дослідження виявлено, що найвищу результативність інноваційної діяльності мають підприємства № 1, 3, 5 інноваційна продукція яких затверджена охоронними документами. Тому в подальших дослідженнях доцільним буде визначити вплив результатів інноваційної діяльності цих підприємств на різні аспекти діяльності та оцінити ефективність інноваційної діяльності цих будівельних підприємств.

Список використаних джерел

1. Інновації: проблеми теорії і практики : монографія. – Харків. : ІНЖЕК, 2007. – 208 с.
2. Левченко Н. М. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємств / Н. М. Левченко // Вісник ХНУ. – 2009. – №2. – Т1. – С.138-142.
3. Чорна М. Формування ефективної інвестиційної політики підприємства : монографія / М. Чорна, С. Глухова // Харків : Шейніна О. В., 2010. – 210 с.

Степенко А.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Рокоча В.В. д.е.н., професор,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Європерспективи для українського середнього бізнесу

Проаналізовано ситуацію, що склалася у сфері середнього підприємництва в Україні, розглянуто сучасні проблеми та перспективи виходу на європейський ринок.

Набуття чинності Угоди про Асоціацію України та ЄС дає можливість вітчизняному середньому бізнесу вийти на ринок Європейського Співтовариства. Разом з тим, існує ряд викликів і загроз, як і певних можливостей для середнього бізнесу в світлі євроінтеграційних тенденцій.

Ринок ЄС є найпотужнішим у світі, тому головною метою побудови ЗВТ з ЄС для України є ліквідація торговельних бар'єрів та поглиблена економічна інтеграція. ЄС є одним з найбільш захищених світових ринків, що вирізняється складною структурою ставок ввізного мита, наявністю великої кількості специфічних та комбінованих ставок, а також системою вхідних цін.

Сьогодні відносини між Україною та ЄС трансформуються в новий формат, який спрямований на створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ) Україна – ЄС і поступову інтеграцію України до внутрішнього ринку Євросоюзу [1].

Протягом останніх років спостерігається значне погіршення макроекономічної ситуації в Україні. Внаслідок сукупного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, особливо конфлікту, що розгортається на Сході, де розташована значна кількість підприємств, країна опинилася у глибокій рецесії. У зв'язку з цим українські МСП зазнають негативного впливу, спричиненого високою інфляцією, знеціненням валюти, скороченням обсягів кредитування, жорстким контролем за рухом капіталу та обмеженим обсягом податкових ресурсів, наявних у розпорядженні уряду для надання їм цільової підтримки.

Середні підприємства Європи сьогодні працюють практично у всіх секторах економіки, що зумовлено такими їх перевагами, як мобільність у прийнятті господарських рішень, швидка окупність інвестицій, відсутність необхідності у значному стартовому капіталі, висока мотивація до отримання кінцевих результатів, можливість роботи за гнучким графіком.

Починаючи із 2014 року уряд розпочав реалізацію масштабної програми горизонтальних і структурних реформ. Незважаючи на це, політичне середовище розвитку МСП в Україні все ще залишається слабким.

Враховуючи умови Угоди для українських товарів, які експортуються в ЄС, з 2014 р. до 2017 р. діють преференційні митні ставки, що не передбачають аналогічного митного режиму при ввезенні європейських товарів до України. Однак за час дії таких преференцій темпи експорту українських товарів до ЄС значно коливалися від стрімкого зростання в 2014 р. до значного падіння в січні-квітні 2015 р. Як результат, за підсумками 9 місяців 2015 року експорт товарів до країн ЄС (28) зменшився порівняно з аналогічним періодом минулого року на 30,4% і становив 11,1 млрд доларів США [1].

Основними детермінантами падіння експорту є:

- зменшення попиту на українську продукцію та несприятлива цінова кон'юнктура на

зовнішніх товарних ринках в умовах значної залежності вітчизняних підприємств від зовнішніх ринків збуту;

- погіршення фінансового стану вітчизняних підприємств та підвищення собівартості вітчизняної продукції;

- обмеження щодо українського експорту на ринках країн Митного Союзу, в першу чергу, з боку Російської Федерації. Це призвело до зменшення обсягів української експортної продукції на 29,5 % у порівнянні з аналогічним періодом минулого року по країнах СНД.

- проведення антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях, внаслідок чого було призупинено виробництво на більшості підприємств, продукція яких спрямована на експорт. Сумарний внесок цих регіонів склав 46,1% загального темпу зменшення експорту [2]. Зазначимо, що в майбутньому потрібно врахувати також негативний кумулятивний ефект у супутніх галузях від виключення зазначених експортоутворювальних регіонів країни із зовнішньоекономічної діяльності.

Важливим моментом для виходу на ринки ЄС є підвищення рівня якості та безпеки української продукції за допомогою затвердженій Кабінетом Міністрів України Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року для приведення української системи у гармонізацію з європейською, сертифікація вітчизняного устаткування згідно європейським вимогам.

При освоєнні нових ринків МСП Європейського Союзу часто стикаються з проблемами доступу до ринкової інформації в інших країнах щодо розміщення можливих клієнтів і пошуку відповідних партнерів, а також з такими складними проблемами, як дотримання іноземних законів, наприклад норм договірної права, митних правил, технічних норм і стандартів, управління передачею технологій та захистом прав інтелектуальної або промислової власності.

Для створення наближених до європейських умов підприємництва в Україні важливо мати чітку стратегію розвитку сектора МСБ у поєднанні з відповідним бюджетом як на середньострокову, так і на довгострокову перспективи. Державна політика щодо малого підприємництва має спрямовуватися на розвиток адміністрування, дерегулювання та поліпшення ділового клімату, зокрема шляхом скорочення податків, ліцензування та дозволів. Реалізація комплексу заходів у зазначених напрямках сприятиме формуванню механізмів оптимальної адаптації МСП України в європейський економічний простір.

Слід зазначити, що українські середні підприємства мають значний потенціал для виходу на європейський ринок, але також існує низка перешкод для подальшого розвитку торговельних відносин в цьому напрямку.

За умови стабілізації економічної і політичної ситуації в країні, що намітилася, в тому числі завдяки успішній реструктуризації боргів, наявності програм підтримки МСБ, що започатковані разом з міжнародними організаціями, можливе зростання в секторі МСП

Список використаних джерел

1. Дугінець Г. В. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ЗВТ+) між Україною та ЄС: реалії і перспективи / Г. В. Дугінець, В. В. Тронько // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 155. – С. 10-13.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Ташпулатова А.Р.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»,

Науковий керівник: Юрченко О.А., к.е.н., доцент кафедри
національної економіки та фінансів

Порядок створення резерву сумнівних боргів на поточну дебіторську заборгованість

У тезах розкрито актуальні питання порядку формування резерву на сумнівну дебіторську заборгованість, проведено аналіз існуючих методик створення резерву сумнівних боргів.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в процесі господарської діяльності виникають у підприємства ситуації невпевненості в тому, що його боржник погасить свій борг. Причиною такої непевності може бути затримка оплати заборгованості, відсутність такої оплати протягом тривалого часу, наявність інформації про важкий фінансовий стан боржника. Тоді підприємству необхідно визнати таку дебіторську заборгованість сумнівною і нарахувати на неї резерв. Питання обліку поточної дебіторської заборгованості, в тому числі формування резерву сумнівних боргів, стали предметом дослідження таких учених-економістів: І. А. Бланка, Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, В. П. Завгороднього, О. Д. Заруби, С. І. Маслової, Л. К. Сука та ін. Разом з тим існує перелік проблемних та дискусійних питань, що залишаються недостатньо дослідженими та розкритими в обліковому аспекті.

Метою дослідження є обґрунтування порядку створення резерву сумнівних боргів, аналіз існуючих методик його формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи із самої назви, резерв створюється під сумнівну заборгованість. Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», сумнівною є поточна дебіторська заборгованість щодо якої є невпевненість у її непогашені боржником [3]. Окрім визначення сумнівної дебіторської заборгованості у згаданому вище П(С)БО 10 наведено поняття «безнадійна дебіторська заборгованість». Цей вид заборгованості буде в разі, коли підприємство впевнене, що її не погасять, або строки позовної давності вже минули. На безнадійну заборгованість резерв не нараховується, вона підлягає списанню.

Крім того, резерв сумнівних боргів створюється тільки під ту заборгованість, яка одночасно відповідає трьом умовам (п.7 П(С)БО 10): є поточною заборгованістю; виступає фінансовим активом (це означає, що підприємство повинне отримати від дебітора кошти або інструменти власного капіталу, тобто акції, частки тощо); не є придбаною заборгованістю (наприклад, отриманою за договором відступлення права вимоги) або заборгованістю, призначеною для продажу (наприклад, заборгованістю за цінними паперами) [3].

Не нараховується резерв сумнівних боргів на: довгострокову дебіторську заборгованість; поточну дебіторську заборгованість, яка не є фінансовим активом (наприклад, заборгованість за виданими авансами); заборгованість за розрахунками з бюджетом.

Резерв сумнівних боргів слід розраховувати на кожну дату балансу. Оскільки, звітним періодом є календарний рік, тому і резерв сумнівних боргів нараховується на кожне 31 грудня. Однак підприємство може прийняти рішення коригувати суму резерву сумнівних боргів щоквартально і зафіксувати його в обліковій політиці.

Розмір створеного на дату балансу резерву сумнівних боргів повинен відповідати сумі сумнівної заборгованості, визнаної такою підприємством. Величина резерву сумнівних боргів

визначається один із двох методів: шляхом розрахунку абсолютної суми сумнівної заборгованості або із застосування коефіцієнта сумнівності [1, с. 22].

Перший метод був заснований на аналізі платоспроможності дебіторів. За другим методом резерв сумнівних боргів визначається шляхом множення залишку суми дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності. При цьому встановлено три способи розрахунку коефіцієнта сумнівності: шляхом визначення питомої ваги безнадійної заборгованості в чистому доході; за допомогою класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення; шляхом визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості в сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років [3].

Зауважимо, що підприємство може обрати будь-який метод і спосіб розрахунку резерву сумнівних боргів, а також різні методи до різних груп дебіторської заборгованості (наприклад, за вексельною заборгованістю – один метод, а за дебіторською заборгованістю за товари – інший). Застосування того або іншого методу (способу) повинне бути відображене в наказі про облікову політику підприємства і в примітках до фінансової звітності.

Розглянемо сильні та слабкі сторони методів розрахунку резерву сумнівних боргів. Так, за методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості, резерв визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. Для цього на звітну дату підприємство повинне провести оцінку фінансового стану своїх дебіторів. І якщо будуть причини сумніватися в погашенні ними заборгованості, то слід буде нарахувати резерв сумнівних боргів. Зауважимо, що чинники, які свідчать про те, що заборгованість може залишитися непогашеною, у законодавстві не встановлено, тому підприємство може визначити їх самостійно. Це може бути, наприклад, повідомлення про зменшення статутного капіталу, яке свідчить, що сума чистих активів менша від величини статутного капіталу, а отже, і про збитки підприємства-боржника. Якщо сумніви у платоспроможності боржника досить великі, підприємству слід створити на цю заборгованість резерв сумнівних боргів у розмірі 100%.

До переваг цього методу можна віднести точний розрахунок резерву на покриття сумнівної дебіторської заборгованості. Однак, його мінусом є трудомісткість, а тому цей метод підходить тільки для суб'єктів господарювання, які мають невелику кількість дебіторів.

Як вже зазначалося раніше, метод застосування коефіцієнта сумнівності полягає в тому, що існують три способи визначення коефіцієнта сумнівності. Відповідно до першого способу (визначення питомої ваги безнадійної заборгованості в чистому доході) підприємству слід:

- обчислити чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за звітний період на умовах наступної оплати;
- обрати аналізований період для порівняння показників, наприклад три останні роки;
- за цей самий період відібрати дані про суму чистого доходу і списаної заборгованості.

Для того, щоб правильно визначити коефіцієнт сумнівності, суму списаної заборгованості потрібно враховувати, на наш погляд, без ПДВ, як і чистий дохід;

- розрахувати коефіцієнт сумнівності та резерв сумнівних боргів.

Для застосування другого способу (класифікація дебіторської заборгованості за строкам непогашення) суб'єкт господарювання має:

- розподілити всю дебіторську заборгованість на групи за строками непогашення, виходячи з дати виникнення заборгованості та строків сплати, визначених у договорах;
- як і при першому способі, обирати період для аналізу;
- на підставі наявної інформації розрахувати коефіцієнт сумнівності та резерв сумнівних боргів.

Третій спосіб розрахунку коефіцієнта сумнівності полягає: у визначенні аналізованого періоду із останніх 3-5 років; збиранні даних про дебіторську заборгованість за кожний період, а також суму дебіторської заборгованості на початок кожного аналізованого року; розрахунку коефіцієнта сумнівності та резерву сумнівних боргів.

Перевагою другого методу на відмінно від першого є те, що підприємству не потрібно

аналізувати всіх дебіторів, оскільки метод заснований на даних фінансової звітності. Натомість при застосуванні цього методу коефіцієнт сумнівності розраховується різними способами, що призводить до коливань його значення і, відповідно, різної суми резерву сумнівних боргів, що в останньому випадку робить цей метод неточним.

Отже, підводячи підсумки, зауважимо, що кожне підприємство має право обрати для себе той метод розрахунку резерву сумнівних боргів, який йому найбільше підходить. Основна умова – це закріпити вибраний метод і порядок його розрахунку в наказі про облікову політику підприємства.

Список використаних джерел

1. Гужел Ю. Який метод створення резерву сумнівних боргів вибрати [Текст] / Ю. Гужел // Бібліотека Баланс. Практичне керівництво. – 2014. – №23. – 21-24с.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.13 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. №237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99>

Терешкова Н.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Грушко В.І., д.е.н., професор

Злиття і поглинання підприємств

У тезах досліджено процеси злиття та поглинання (M&A) компаній в Україні. Розглянуто основні напрями та проблеми, проаналізовано перспективи та тенденції ринку M&A.

Ринок злиття та поглинання в Україні на даний момент знаходиться у важкому стані внаслідок кризи останніх років, але можна спостерігати зростання кількості угод, пов'язаних із перерозподілом ринку і сфер впливу.

Метою статті є аналіз і визначення сучасного стану ринку злиттів та поглинань в Україні, визначення та систематизація характерних особливостей та проблем його розвитку для дослідження ключових причин неефективності процесів злиття та поглинання вітчизняних підприємств, а також оцінка його перспектив в найближчому майбутньому.

Досвід провідних компаній розвинених країн доводить, що співпраця підприємств на засадах добросовісної конкуренції позитивно впливає на результати їх діяльності, укріплюючи позиції на визначеному сегменті ринку, сприяючи покращанню якості продукції або послуг, введенню нових технологій, розширенню кола споживачів, тощо. В умовах нестачі інвестиційних ресурсів, посилення конкуренції та низької інвестиційної привабливості України, для суб'єктів господарювання участь в інтеграційних процесах на ринку злиття та поглинання є можливістю вийти на якісно новий рівень розвитку. Дедалі більше українських підприємств трансформують свою діяльність шляхом використання механізмів реорганізації для проникнення в нові сфери та для закріплення конкурентних позицій на цільових ринках. Однак, незважаючи на зростаючу динаміку процесів злиття та поглинання, у вітчизняній науковій літературі та в нормативно-правовій базі відсутнє чітке визначення цих понять. Також відсутня детальна статистична база здійснення угод та інформація про подальший розвиток компаній, недостатня розвиненість фондового ринку, який би міг би бути своєрідним об'єктивним індикатором ефективності проведених угод [3, 4].

З огляду на це, виникає об'єктивна необхідність розкриття економічної сутності злиттів та поглинань, розгляду проблем і перспектив ринку M&A.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних та практичних основ процесів злиття і поглинання зробили такі вітчизняні вчені, як В. Андрійчук, Д. Баюра, В. Грушко, А. Ігнатюк, Г. Филюк; такі зарубіжні вчені, як: Е. Беркович, М. Бредлі, Г. Дженсен, Г. Дональдсон, І. Мекнінг, Р. Морк, Р. Нельсон, Р. Ролл, Р. Стилман, Р. Фостер та багато інших [3-5].

Сьогодні можна виділити декілька сфер, які є найбільш привабливими з точки зору здійснення операцій злиття і поглинань в Україні, особливо для іноземних інвесторів: фармацевтика, медицина, АПК, ІТ.

Нижче ми детальніше розглянемо низку проблем, яка присутня на українському ринку злиттів та поглинань:

По-перше, недосконалість законодавства в галузі злиттів та поглинань призводить до значної кількості невдач та зловживань у цій сфері, що є головною перешкодою на шляху укладання чесних та відкритих угод. В Україні немає чітко закріпленої термінології, часто формулювання злиття та поглинання стають взаємозамінними. У термінології Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку присутні тільки поняття злиття та приєднання. Так само рух корпоративної власності трактується в Законі «Про господарські товариства», Цивільному

кодексі та бухгалтерському обліку П(С)БУ19. У прийнятому у 2008 р. Законі України «Про акціонерні товариства» зберігаються ці самі форми руху корпоративної власності [1]. Тому реальні угоди поглинання не регулюються ні законодавчими, ні регулятивними документами. Тільки в Законі «Про конкуренцію та дію Антимонопольного комітету України» визначають фактичні операції з поглинання через конкурентну термінологію [2]. Отже, процедури, прописані в законодавчих і нормативних документах України, потребують детального опису та визначення.

По-друге, недостатній досвід власників бізнесу та менеджерів в галузі злиттів та поглинань пояснює велику кількість допущених помилок. Зарубіжний досвід доводить, що насамперед під час планування злиття чи поглинання необхідно не лише ретельно відпрацьовувати технологічні та юридичні проблеми, але і намагатися здійснити оцінку ефективності рішення про придбання компанії, провести оцінку її вартості, проаналізувати гармонізацію рішень щодо поглинання зі стратегією бізнесу, а також ефективність управління бізнесом після того, як поглинання відбулося [4].

Також необхідно враховувати той факт, що проблема відтоку капіталу за кордон, безумовно, справляє свій вплив не тільки на ефективність проведених бюджетних, податкової реформ, привабливість і захищеність інвестицій у економіку, але й становлять одну з основних загроз фінансової безпеки країни загалом. У той же час виникає необхідність розроблення системи заходів щодо регулювання спеціальними державними органами в Україні світових фінансових потоків, що впливають на країну. При цьому в Україні необхідно виробляти правові й фінансові методи боротьби з несумлінним поведінням контрагентів по зовнішньоекономічних договорах для захисту національної фінансової системи від штучно викликаних фінансових криз, механізми захисту від різного роду фінансових ризиків, від інвестицій, що не збігаються зі стратегією державного розвитку, механізми забезпечення належної для України участі в перерозподілі світового доходу тощо [4].

Однією з важливих особливостей вітчизняного ринку злиття і поглинань є закритість інформації. Велика кількість малих і середніх операцій не завжди є публічними, і далеко не вся інформація доступна фахівцям. Цей чинник є причиною того, що часто учасники ринку не знають імені набувальника і суми операції, що проводиться.

Якщо розглянути динаміку ринку злиттів та поглинань в Україні, можна відзначити, що український ринок злиттів та поглинань з кожним роком набирає обертів. Абсолютно усі фахівці визнають його помітну роль у світовому масштабі. Більшість угод із злиттів та поглинань сьогодні здійснюється або з метою формування сильної вертикально інтегрованої структури організації, або ж з метою посилення ринкової позиції. Але нестабільна політична та економічна ситуація в країні в останні декілька років перешкоджає вільному розвитку ринку М&А в Україні [3].

Отже, Україна як частина європейського ринку, могла б скористатися вигодами від багатомільярдних угод М&А. Проте одна з необхідних умов для цього – функціональний вільний ринок. Шлях до формування цього ринку в Україні може бути визначений наступними пунктами: досконалість законодавчої бази та термінології М&А в Україні; чинна судова система в Україні; політична та економічна стабілізація в країні; спрощення умов для ведення бізнесу; ліквідація корупційного впливу на діяльність бізнесу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. (із змінами від 27.07.2010 №2435-17).
2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р.
3. Гулідів Р.В. Злиття і поглинання: для чого вони відбуваються і що вони можуть означати для звичайного інвестора // Ворожі поглинання в Україні. – 2008. – №4 (7). – С. 56-60.
4. Гохан П. Злиття, поглинання і реструктуризація компаній / Патрік Гохан. – М.: Альпіна Бізнес Букс. – 2010. – 742 с.
5. Національні фінанси. Підручник / За редакцією доктора економічних наук, професора В. І. Грушка. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 658 с.
6. Українські новини М&А [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mergers.com.ua/ua/m-and-a-analysis/news>.

Тищенко Н.А.

студентка

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сова О.Ю., к.е.н.

Організація управління проблемними кредитами в банках України

Складною і однією з найважливіших категорій товарно-грошових відносин є кредит і механізм його реалізації – кредитна система. Однією з ланок кредитної системи України є банківський сектор і, зокрема, комерційні банки. Управління кредитною діяльністю банку є одним із основних напрямів досліджень у банківських установах. А проблемні кредити – одна з головних перешкод для відновлення кредитування в Україні.

На сучасному етапі, коли існуючі методи управління проблемними кредитами не зменшують їх обсягу, є потреба у використанні сучасного інструментарію управління проблемними кредитами банків. Відповідно до діагностики, проведеної НБУ, частка проблемних кредитів у портфелі банків становить близько 53% [6].

Зовнішніми причинами виникнення проблемної заборгованості є:

- загальний фінансово-економічний стан країни і регіону, в якому банк здійснює свою діяльність;
- рівень захисту економічних інтересів банківської системи і кожного окремо узятото банку, передбачений законодавством країни;
- діюча податкова система і рівень оподаткування;
- середній рівень кредитоспроможності позичальників;
- інші зовнішні фактори, включаючи події, що носять форс-мажорний характер (зокрема, дефолти платежів по зобов'язаннях держави) [1, с. 233].

Внутрішні чинники виникнення проблемної заборгованості пов'язані з діяльністю самого банку:

- недостатня кваліфікація персоналу та система перепідготовки кадрів;
- неповна та недостовірна інформація про позичальника;
- недостатньо продумана та розроблена кредитна політика банку;
- неякісна оцінка кредитоспроможності позичальника;
- помилки при структуруванні кредиту (щодо терміну, суми, процентів);
- недовраховання у кредитному договорі інтересів банку;
- помилки при оцінюванні забезпечення кредиту.

У науковій літературі виділяють два основні методи управління у процесі роботи з проблемними кредитами: реабілітацію та ліквідацію [2, с. 126]. На сьогоднішній день кожен банк використовує, як один із заходів подолання кредитної заборгованості, нагадування про строки оплати кредиту телефоном за допомогою call-centers.

Закон України № 1414-VIII “Про фінансову реструктуризацію”, що вступив у дію 19.10.2016, створив механізм добровільної фінансової реструктуризації підприємств-боржників із метою врегулювання ситуації з проблемними кредитами та відновлення кредитування економіки банками [5].

Законом передбачаються умови для надання податкових стимулів для підприємств-боржників, які вже визначені Податковим кодексом України, зокрема у вигляді звільнення від податкових зобов'язань щодо податку на прибуток підприємств, що виникають у зв'язку з прощенням кредитором частини боргу, у вигляді списання частини податкового боргу, пропорційно до частини прощеної іншими кредиторами за затвердженим планом реструктуризації.

Добровільна позасудова реструктуризація боргу в Україні є ефективним шляхом подолання проблемної заборгованості, у процесі якого умови кредитування змінюють так, щоб життєздатний позичальник зміг відновити платоспроможність. Це дає змогу уникнути неминучих витрат часу та ресурсів на судову тяганину, якщо реструктурувати борг за загальними правилами.

Відтак напрями регулювання розвитку кредитного ринку України можуть бути наступними [4, с. 60]:

- підтримання сталості національної грошової одиниці, продовження політики «дешевих грошей» – для забезпечення темпів зростання кредитного ринку, які будуть стимулювати розвиток економіки;

- посилення вимог до ресурсів та їх розподілу для установ пара банківської системи та створення системи їх рефінансування – для здешевлення кредитних ресурсів у пара банківській системі та посилення фінансової надійності кредитних установ. Для цього доцільним також є змінити підпорядкованість Нацкомфінпослуг з Кабінету Міністрів до Національного Банку. Крім того, можливим є посилення регулятивних вимог до кредитних установ у пара банківській системі;

- створення системи гнучкого рефінансування банків в залежності від структури кредитного портфеля, що зробить залучення кредитних ресурсів через банківську систему у реальний сектор економіки більш спрямованим та посилить дієвість механізму грошової трансмісії.

Отже, ефективна організація управління проблемними кредитами в банках України набуває у даний час особливо важливого значення та необхідності розробки нових підходів до визначення оцінки проблемних кредитів та кредитоспроможності позичальника.

Список використаних джерел

1. Банківські операції: підручник – 3-тє вид., перероб. і доп. / [А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2008. – 608 с.
2. Білько О.П. Фінансово-правова характеристика методів управління в процесі роботи з проблемними кредитами в господарській діяльності // Наукові праці Національного авіаційного університету : збірник наукових праць / Національний, авіаційний університет. – Київ, 2015. – № 3 (36). – С. 125-128. – (Юридичний вісник “Повітряне і космічне право”; № 1(38)).
3. Герасименко Р. Проблемні позики та прогнозування їх частки в кредитному портфелі банку / Р. Герасименко, М. Дегтярьова // Вісник НБУ. – 2012. – №4. – С. 40 – 46.
4. Грабчук О. Проблемні аспекти функціонування кредитного ринку України // Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 14-15 квіт. 2016 р.) : у 9 т. / Дніпропетр. нац. ун-т [та ін.]; [відп. ред. К.О. Біла]. – С. 58-61.
5. Закон України № 1414-VIII “Про фінансову реструктуризацію” Електронний ресурс // Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/>
6. НБУ. Звіти про фінансову стабільність. Електронний ресурс // Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/>

Перспективи розвитку зарубіжного ринку корпорації «Оболонь»

У тезах аналізуються діяльність корпорації на зарубіжному ринку. Показується, що корпорація є найпотужнішим українським гравцем на ринку пива та безалкогольних напоїв за кордоном. Зазначається, що незважаючи на те, що Росія закрила для українських виробників пива свої ринки, «Оболонь» спромоглася, використовуючи нові підходи до цієї діяльності, збільшити експорт своєї продукції за кордон.

Аналіз досвіду ринкових зрушень доби незалежності України свідчить, що важлива роль у системі ринкових перетворень відводиться промислового виробництва, де створюються необхідні для життя суспільства блага. Особливо актуальною на сьогодні бачиться проблема побудови ефективної системи управління збутом продукції за кордон на українських підприємствах. Така система потребує вирішення низки теоретичних та методико-прикладних завдань, пов'язаних з економічним оцінюванням збутової діяльності: проведенням системних досліджень кон'юнктури ринку, створенням кваліфікованого відділу маркетингу і логістики, плануванням стратегії розвитку збутової діяльності, формуванням інформаційного та аналітичного забезпечення збутової системи.

Економічний розвиток країни, добробут усіх верств населення залежать від головних товаровиробників, котрі розвивають виробництво – підприємств. Відповідно до статті 62 Господарського Кодексу України, «Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами» [1, с. 44].

На сучасному етапі побудови ринкових відносин особливо актуальними для підприємств є вирішення проблем, що стосуються системи управління збутовою діяльністю, оскільки існує необхідність її гнучкого пристосування до швидкозростаючих потенційних вимог ринку з метою підвищення конкурентоспроможності. Особливо важливою у цьому контексті є спроможність підприємства вийти на міжнародні ринки, спробувати завоювати свою нішу в умовах жорсткої боротьби за ринки збуту.

Загальновизнано, що за останні п'ять років кон'юнктура українського ринку пивоварної промисловості демонструє негативну динаміку, що пов'язано зі спаданням споживчого попиту. Проте, у світових масштабах прогнозується стійке зростання споживання. Це дає підстави для виходу українських пивоварних підприємств на нові закордонні ринки або розширення присутності на вже існуючих задля збереження обсягів виробництва продукції.

Враховуючи вищенаведене, нам представляється актуальним дослідження перспектив розвитку зарубіжного ринку одного з провідних концернів у цій галузі, а саме корпорації «Оболонь». Спочатку декілька слів про саму корпорацію. «Оболонь» – єдина українська пивоварна корпорація, яка входить у сорок найбільших пивоварних концернів світу і є одним із лідерів пивного ринку України. До складу корпорації «Оболонь» входять: головний завод у Києві – ПАТ «Оболонь», який є найбільшим пивзаводом в Україні, два дочірніх підприємства – ДП ПАТ «Пивоварня Зіберта» та ДП ПАТ «Красилівське», шість підприємств із корпоративними правами – ПАТ «Охтирський пивоварний завод», ПрАТ «Бершадський комбінат», ПрАТ

«Дятьківці», ТОВ «Оболонь Агро», ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» і два відокремлених цехи – завод в Олександрії Кіровоградської області і солодовий завод у смт. Чемерівці в Хмельницькій області. Загалом у корпорації працює близько 7,5 тис. осіб [2].

Основними видами продукції, яку випускає корпорація «Оболонь», є пиво, безалкогольні напої, питна вода, слабоалкогольні напої, пивоварний солод.

Експортна стратегія ПАТ «Оболонь» направлена на розбудову довготривалих партнерських відносин із дистриб'юторами. Підприємство не прагне будь-якою ціною здійснити разове постачання і визначити ще одну точку на карті світу. Стратегічна мета компанії сьогодні – стабільні постачання і міцне партнерство. «Оболонь» ставить перед собою стратегічні цілі збільшити обсяг постачань у 2017 році на 10%. Також планується збільшити обсяг експортних постачань із дочірніх підприємств компанії, а саме ДП «Пивоварня Зібберта» (пиво) та ДП «Красилівське» (безалкогольні напої та мінеральна вода).

ПАТ «Оболонь» є найбільшим експортером пива в Україні. Найбільше пиво до 2015 р. експортувалося в країни СНД – Російську Федерацію, Білорусь та Молдову, сукупна частка яких у загальному експорті становила 92,6%.

Продукція корпорації «Оболонь» експортується до 58 країн світу. Білоруський ринок у 2014 році був другим після ринку РФ у структурі експорту напоїв корпорації «Оболонь». Продукція компанії уже близько 20 років присутня на полицях білоруських торгових мереж і користується попитом у місцевого населення. Протягом цього часу «Оболонь» сформувала ефективне партнерство з білоруськими компаніями.

З урахуванням того, що у зв'язку з анексією Криму Росією та війною на Донбасі, різко погіршилися торговельно-економічні стосунки з цією країною. Більше того, Росспоживнагляд у 2015 році заборонив імпорт пива концерну «Оболонь» до Росії. Одним із потенційних виходів із даної ситуації є покращення стосунків із Білорусією. Для цього необхідне створення спільного підприємства з виготовлення пива на базі існуючих виробничих потужностей одного з гравців на білоруському ринку. Передумовами для виникнення проекту є наявність повноцінного виробництва, свердловини з водою та відповідних сертифікатів якості, а також державних дозволів на ведення даного виду діяльності. Створення таких підприємств на території Білорусі є вигідним за кількома аспектами:

— ПАТ «Оболонь» вже має досвід роботи з партнерами цієї країни, тому відпадає необхідність у проведенні «зондування» ринку наосліп;

— налагоджені канали збуту і просування продукції;

— споживачі вже знайомі з продукцією компанії;

— мінімальний культурний розрив між країнами;

— ПАТ «Оболонь» знайома з «портретом покупця» на ринку Білорусі.

Окрім цього, є нагальна потреба пошуку нових ринків збуту за кордоном.

Найбільш перспективними у цьому плані є ринки країн Азії, Латинської Америки та Африки, в той час як ринок ЄС є насиченим і високо конкурентним. В якості пілотного проекту в Китай вже здійснено перші постачання пива [3].

Заходи, які запровадили у концерні «Оболонь» у зв'язку з втратою російського ринку, досягли позитивного результату. А саме, найбільшим експортером пива в першому півріччі 2016 року став український виробник пива «Оболонь», частка якого в зарубіжних постачаннях складає 49%, у натуральному вираженні. У порівнянні з аналогічним періодом 2015 року частка підприємства в експорті виросла на 10% [4]. Ще краще ситуація склалася у поточному році. За перше півріччя 2017 року експорт з України безалкогольних напоїв з цукром виріс майже на 25%, а пива – на 75% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

У грошовому вираженні експорт українських безалкогольних напоїв з цукром склав близько \$21 млн. Пива за вказаний період було продано на зовнішні ринки на \$13,5 млн.

Збільшення експорту українських напоїв відбулося завдяки ефективній роботі виробників зі світовими торговельними мережами і розширенню ринків збуту продукції. Особливо слід зазначити активну позицію виробників у питанні розширення та освоєння нових ринків.

Якщо по безалкогольній продукції, яка експортувалася майже у 80 країн світу, раніше це були в основному країни СНД (63% експорту), то тепер українські постачальники активно працюють на ринках Європи (Польща + 90%, Латвія + 24%, Німеччина + 6%), а також Азії та Африки, збільшивши свої постачання в ці країни в 2,5 рази.

Значно краще йдуть справи у експортерів солодового пива, які підвищили експорт своєї продукції на 75%. Пиво експортується майже у 60 країн світу, серед яких основна частка припадає на держави СНД - 82%, зокрема, Білорусь і Молдову. При цьому, поступово пивовари розширюють експортні ринки, зокрема, за рахунок Алжиру, Гани та ПАР. Зростає експорт до Грузії (+ 139%), Литву (+ 23%), Ізраїль (+ 72%) і Китай (+ 28%) [5]. Зазначимо, що більше половини цієї продукції складають вироби концерну «Оболонь».

Таким чином, можна зробити висновок, що концерн «Оболонь», незважаючи на несприятливу кон'юнктуру на зовнішньому ринку, спромігся так перелаштувати свою збутову діяльність у цій царині, що це призвело до значного росту експортних можливостей компанії.

Список використаних джерел

1. Господарський Кодекс України. – К.: «Форум», 2004. – 251 с.
2. Офіційний сайт ПАТ «Оболонь» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.obolon.ua>.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://interfax.com.ua/news/economic/260851.html>
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.wikilex.com.ua/2016/08/08/ukrainskij-eksport-piva-nazvany-krupnejshie-rynki-sbyta/>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://glavcom.ua/news/eksport-piva-z-ukrajini-zris-na-75-440871.html>.

Трунов А.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ваганов К.Г., к.е.н.

Кредитування українських бізнес структур іноземним капіталом

Виявлення сутності та аналіз розвитку співпраці міжнародних фінансових організацій з Україною. Визначення сутності ЄБРР й особливостей його діяльності, аналіз обсягів та напрямів кредитування ЄБРР, розгляд механізму й виявлення проблем фінансування для покращення його ефективності.

Українська економіка надзвичайно потребує інвестицій. Обсяг залучених із початку 2015 р. прямих іноземних інвестицій в економіку України становив 42851,3 млн дол. США (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) і в розрахунку на одну особу населення – 1000,5 дол., що є недостатнім [1]. Український уряд протягом 2014–2015 рр. намагався вжити заходів щодо покращення умов ведення підприємництва, завдяки чому в рейтингу Світового банку «Doing Business 2015» Україна за показником легкості ведення бізнесу піднялася зі 112 місця у 2014 р. до 96-го у 2015 р. серед 189 країн світу. Урядом України іноземним інвесторам надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі також гарантовано безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків й інших коштів в іноземній валюті. Проте таких дій недостатньо.

Велику роль у кредитуванні українського бізнесу відіграють міжнародні фінансові організації. Однак залучити фінансування від цих організацій досить складний і тривалий процес, в результаті якого можна отримати значні суми під відповідний проект за порівняно невисокі відсотки. Список міжнародних організацій, що працюють в Україні в цьому напрямку, представлений нижче.

У табл. 1 відображено динаміку кредитування України міжнародними організаціями. Можна зробити висновок, що, на відміну від МВФ і МБРР, Європейський банк реконструкції та розвитку здійснює регулярну співпрацю з Україною, проте, починаючи з 2011 р., динаміка фінансування є низхідною, що вважається негативним явищем.

Станом на 1 січня 2015 р. портфель ЄБРР в Україні нараховував 361 проект із сукупним обсягом фінансування – 11593 млн євро, частка приватного сектору в портфелі становила – 51 %, а на сучасному етапі поточний портфель проектів становить 4779 млн євро.

Також ЄБРР є адміністратором двох міжнародних фондів – Рахунку ядерної безпеки й Чорнобильського фонду «Укриття», із яких фінансуються проекти міжнародної технічної допомоги з підготовки Чорнобильської АЕС зі зняття з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» в екологічно безпечну систему.

За період співпраці з ЄБРР (1993–2014 рр.) в державному секторі економіки України, за проектами, кредитні кошти за якими залучені державою або під державні гарантії, укладено угод на загальну суму 674,94 млн дол. США та 1 487,35 млн євро (у межах 23 проектів), із яких станом на 01.03.2014 р. використано 1,12 млрд євро.

Галузева структура кредитного портфелю проектів ЄБРР у державному секторі економіки складається таким чином, що 50 % усього портфелю кредитів спрямовані на фінансування

**Обсяги кредитів для України від міжнародних фінансових організацій у 2007–2014 рр.,
млн дол. США, млн євро [3]**

Назва організації	Од. вим.	Рік								Усього
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Міжнародний валютний фонд	млн СПЗ	–	3000	4000	2250	-	-	-	2972,67	12222,7
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	млн дол. США	640	500	860	-	350	-	-	1082	3432
Європейський банк реконструкції та розвитку	млн дол. США	31,9	66,79	28,25	5,91	3,6	10,2	8,14	0	154,79
	млн €	49,78	70,21	79,31	32,82	124,18	95,91	64,77	3,5	520,48
Європейський інвестиційний банк	млн €	200	150	100	15,54	625	640	418,68	340	2489,22

проектів розвитку транспортної інфраструктури, 39 % – на підтримку проектів в енергетичній сфері, інші – у фінансовий (8 %), зв'язок (2 %) і розвиток муніципалітетів (1 %).

Отже фінансування ЄБРР українських підприємств має значний вплив на економіку України, оскільки пріоритетні сфери його діяльності (агробізнес, інфраструктура, енергетика) перспективні для розвитку. Проте обсяги фінансування ЄБРР і в українську економіку зменшуються, що можна пояснити невизначеністю кінцевих результатів профінансованих проектів, що потребує більшої уваги ЄБРР до аналізу кредитоспроможності проектів і розкриття інформації про кінцевих власників підприємств. Також, на нашу думку, розширення фінансування малого бізнесу та малих сільськогосподарських підприємств могло би бути більш ефективним, ніж зосередження на великих підприємствах.

Напрями діяльності ЄБРР постійно трансформуються відносно змін в економічній і політичній ситуації в країні. Отже, у зв'язку з початком реформування в Україні можна передбачити посилення співпраці стосовно фінансування підприємств України.

Список використаних джерел

1. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
2. Ukraine at a glance 2016 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.ebrd.com>
3. Миськів Г. В. Кредити міжнародних фінансових організацій в економіці України / Г. В. Миськів // Фінансовий простір. – 2015. – № 2. – С. 48–53.
4. Європейський банк реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine>
5. Проект модернізації інфраструктури центрального опалення міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://volynrada.gov.ua/>
6. Загальні параметри кредитних ліній ЄБРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://alpina.kiev.ua/>
7. Кредити за програмою ЄБРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.megabank.net>
8. Представник ЄБРР: «Ми щороку інвестуємо в Україну 1 мільярд євро» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://euukrainecoop.net/2015/01/29/ebrd/>
9. Бичихін С. В. Основні тенденції інвестиційних процесів в Україні в контексті співробітництва з Європейським банком реконструкції і розвитку / С. В. Бичихін // Наукові праці НДФІ. – 2015. – № 1 (70). – С. 128–137.

Філіппов І.В.

студент 4-го курсу

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Підприємство на основі логістичної компанії

У тезах розглянуто проблему логістичного управління підприємством. Проаналізовано причини, які зумовлюють труднощі впровадження нових методів управління. Визначено та розкрито суть основних наукових підходів до логістичного управління. Систематизовано та охарактеризовано підсистеми організації логістичного управління на підприємстві. Зроблено висновок про необхідність застосування принципів управління на засадах логістики для забезпечення стійких конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності власної продукції.

Вважається, що логістика забезпечує як технічну, технологічну, економічну та методологічну інтеграцію окремих ланок логістичного ланцюга в єдину систему, так і ефективне управління наскрізними матеріальними потоками, а також раціоналізацію господарської діяльності через їх оптимізацію [2]. А. Кальченко вважає що логістика збалансовує процес переміщення матеріальних та інформаційних потоків в просторі і в часі від їх первинного джерела до кінцевого споживача [3, с. 89]. Тобто логістика сприяє ефективному управлінню матеріальними і пов'язаними з ними інформаційними і фінансовими потоками з оптимальними витратами всіх ресурсів для повного задоволення вимог споживачів. Для цього вона повинна охоплювати і гармонійно об'єднувати в єдиний процес такі різноманітні види діяльності, як виробництво, інформаційний обмін, транспортування, управління закупівлями і запасами, складування, вантажопереробку, упаковку та інші. Основні передумови входження економіки України у сферу логістичного управління мають свою специфіку, зумовлену як тимчасовими факторами, пов'язаними з перехідним характером української системи господарювання, так і з більш тривалими та постійно діючими факторами, зокрема такими, як розміри і географічне розташування країни; види, обсяги, якість і доступність природних ресурсів; наявність інтелектуального потенціалу і кваліфікованих трудових ресурсів; розміри, спеціалізація і розподіл по території країни виробничих комплексів і центрів; рівень інтеграції у світовий економічний простір [2].

Організація логістики на підприємствах, у логістичних системах, логістичних ланцюгах поставок є істотним чинником організаційного забезпечення ефективного логістичного управління як у вузькому (управління переміщеннями матеріальних ресурсів), так і в широкому розумінні як сутність управління підприємством, філософія управління. Зростання значення організації логістики в ефективності логістичного управління відбувалося у безпосередньому зв'язку з масштабами поширення концепції логістики на процеси та сфери діяльності підприємства [5, с. 365].

Логістичний підхід до управління підприємством спрямований на забезпечення раціоналізації поточкових процесів у межах керованої системи з позиції єдиного матеріалопровідного ланцюга, інтеграція окремих частин якого здійснюється на технічному, технологічному, економічному, методологічному рівнях, а мінімізація витрат часу і ресурсів досягається шляхом оптимізації наскрізного управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками. Особливими характеристиками логістичного управління, як і управління загалом, можна окреслити наступні: один із специфічних видів діяльності, що відрізняє його від інших видів діяльності; головною формою логістичного управління виступає вплив відповід-

них суб'єктів управління (керівників) на його об'єкт (логістичну систему); вид діяльності, що здійснюється безперервно у часі та просторі; здійснюється як процес, що відбувається у чіткій структурно-логічній послідовності окремих його етапів; завжди підпорядкований визначеним цілям та завжди характеризується певним результатом; управлінська діяльність потребує раціонального використання необхідних ресурсів та відбувається в умовах ризику і невизначеності [1].

Функціональними галузями сучасного логістичного управління є: закупівельна логістика; виробнича логістика; розподільча логістика; транспортна логістика; логістика запасів; логістика складування; логістика сервісу; інформаційна логістика [2]. Загальною метою логістичного управління є реалізація й узгодження економічних інтересів безпосередніх і опосередкованих учасників підприємницьких процесів через найефективніше використання ресурсів в існуючих на даний момент умовах господарювання. Загальна мета діяльності кожного підприємства конкретизується у підцілях, які визначаються потребами оптимізації і раціоналізації підприємницької діяльності, розвитком інфраструктури логістичної системи з урахуванням чинного законодавства про створення сучасної матеріально-технічної бази виробництва і товарного обміну, активного використання прогресивних інформаційних технологій. Діяльність підприємства як логістичної системи, тобто такої, що підлягає логістичному управлінню, може бути подана за фазовим поділом трьома блоками [4]:

– логістика постачання, під якою розуміють комплексне планування, управління та фізичне опрацювання потоку матеріалів, сировини, комплектуючих та відповідного інформаційного потоку від їх переміщення від постачальників до початкового виробничого складування;

– логістика виробництва, яка містить управління процесами від початку виробництва до передавання продукції у сферу збуту;

– логістика збуту охоплює управління переміщенням готових виробів до замовника.

Відмінною рисою логістичного управління є системний, цілісний підхід до організації та здійснення переміщень матеріалів і готових виробів на всьому шляху від виготовлення до кінцевого споживання. Логістичний підхід надає можливість розглядати рух вантажу від постачальника до споживача як систему, що становить поєднання взаємодіючих логістичних ланцюгів. Логістичне управління здійснюється на основі загальних принципів управління з урахуванням специфіки логістичної діяльності. Серед принципів логістичного управління можна виокремити такі [5]:

– системність і комплексність, які полягають в управлінні всіма потоковими процесами у взаємодії та узгодженні окремих етапів бізнес-процесів з метою оптимізації всієї логістичної системи;

– узгодження критеріїв оцінки ефективності функціонування окремих ланок логістичного ланцюга на мікро- і макрологістичному рівнях;

– організацію обліку витрат на управління матеріальними й пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими та сервісними потоками вздовж усього логістичного ланцюга;

– активніше використання інформаційних технологій та сучасних методів моделювання в управлінні логістичними системами та ін.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що застосування принципів логістичного управління дало б змогу підприємству забезпечити високу конкурентоспроможність своєї продукції і послуг через оптимізацію витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією товарів, прискорити оборотність обігового капіталу, найбільш повне задоволення споживачів у якісних товарах та сервісі. Такий ефект досягається шляхом значного скорочення запасів матеріальних ресурсів і готової продукції у сферах виробництва, постачання і збуту, скорочення тривалості виробничого циклу і циклу виконання замовлень клієнтів, упровадження гнучких автоматизованих і роботизованих виробництв, що дозволяють швидко переходити на випуск нових видів продукції, створення дистрибутивних каналів збуту тощо.

Список використаних джерел

1. Гаджинский А. М. Логистика : учебник [для высших и средних специальных учебных заведений] / А. М. Гаджинский. – М. : Информ.-внедр. центр «Маркетинг», 2012. – 228 с.
2. Кальченко А. Г. Основы логістики / А. Г. Кальченко. – К. : Знання, 2009. – 133 с.
3. Захаров О. М. Конкуентоспроможність підприємства: сутність, методи оцінки та механізми збільшення / О. М. Захаров, А. А. Зокін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.logistics.ru/9/2/i20_64.htm
4. Забуранна, Л. В. Логістичне управління підприємством: сутність та передумови розвитку [Текст] / Л. В. Забуранна // Сталый розвиток економіки. – 2016. – № 7. – С. 120–123.
5. Амітан, В. Н. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах [Текст] / В. Н. Амітан, Р. Р. Ларіна, В. Л. Пілюшенко. – Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2013. – 73 с.
6. Антонюк, Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації [Текст] / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 394 с.

Ципле М.М.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькема В.Г., д.е.н., професор

Вплив підвищення кваліфікаційної категорії на оплату праці вчителя

У дослідженні проведений аналіз процесу визначення розміру заробітної плати вчителя і залежності від кваліфікаційної категорії.

Постановка проблеми. Професійний розвиток педагога є важливим щодо розвитку суспільства загалом. Учитель здатний передавати учням лише ті ціннісні орієнтації, які властиві йому самому. Зрозуміло, що професійний розвиток учителя не закінчується в стінах ВНЗ, він триває протягом усього періоду професійної діяльності. Однією з форм професійного розвитку є курсова підготовка в інституті післядипломної педагогічної освіти. Новий закон «Про освіту» передбачає підвищення мінімального окладу вчителя до рівня 3 мінімальних заробітних плат, але зарплати будуть рости поступово. Тож як буде впливати присвоєння кваліфікаційної категорії на розмір заробітної плати вчителя.

Об'єктом дослідження є процес збільшення заробітної плати вчителю в результаті підвищення кваліфікаційної категорії.

Предметом дослідження є заробітна плата вчителя.

Метою цієї роботи є вивчення особливостей підвищення заробітної плати вчителя, який підвищив кваліфікаційний рівень в результаті підвищення атестації.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішували наступні завдання:

- вивчали особливі складові встановлення ставки та окладу заробітної плати вчителя;
- аналізували доплати, надбавки, премії та інші види заохочень;
- визначали процес нарахування оплати праці вчителів.

Дослідженням проблеми винагородження та оплати праці вчителів займалися українські науковці й педагоги: Л. О. Довлад, Л. П. Лисих, О. С. Тільна, В. А. Федчик, О. О. Чернушкіна та ін. В процесі дослідження використовувалися такі наукові методи: порівняльного та системного аналізу для визначення впливу кваліфікаційної категорії на розмір заробітної плати вчителя, мисленевого моделювання та аналогії для формування оцінки залежності оплати праці від атестації вчителя.

Розрахунок заробітної плати викладачів проводиться у відповідності із Кодексом законів про працю України, а також по тарифній сітці.

Визначення ставок (окладів) працівників за розрядами тарифної сітки провадиться з урахуванням їхніх кваліфікаційних вимог.

Посадові оклади встановлюються керівниками на основі діючих кваліфікаційних вимог і тарифних розрядів працівників відповідної кваліфікації з наступною атестацією або тарифікацією згідно з чинним законодавством.

Ставки заробітної плати й посадові оклади педагогічних працівників встановлюються керівниками закладів та установ освіти при тарифікації за наслідками атестації.

Тарифікаційні списки встановленої форми затверджуються за погодженням із профспілковим органом не пізніше 5 вересня і подаються вищестоящому органу управління.

Частина 2 статті 61 закону говорить, що посадовий оклад педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії встановлюється в розмірі трьох мінімальних заробітних плат.

Посадовий оклад педагогічного працівника кожної наступної кваліфікаційної категорії підвищується не менше ніж на 10%.

Тобто для фахівця вищої категорії посадовий оклад має бути, як мінімум, на 30% вищим.

Станом на зараз мінімальна заробітна плата складає 3200 грн. Тому, якби цей пункт починав діяти зараз, мінімальний посадовий оклад педагогічного працівника склав би 9600 грн.

Але оскільки Держбюджет не впорається з таким навантаженням одразу, зарплата педагогічних працівників зростатиме поступово з 1 січня 2018 року до 2023 року.

“Забезпечити до 2023 року поетапну реалізацію положення частини 2 статті 61 цього закону, передбачивши при цьому щорічне збільшення посадового окладу педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії до чотирьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб пропорційно розміру збільшення доходів Державного бюджету...”, – йдеться у прикінцевих положеннях закону.

Прожитковий мінімум для працездатних осіб у 2017 році складає 1600 грн. Чотири прожиткових мінімуми, відповідно, 6400 грн.

Однак і мінімальна зарплата, і прожитковий мінімум, імовірно, збільшуватимуться. Скажімо, в проекті Держбюджету на наступний рік закладена мінімальна зарплата 3723 грн, а прожитковий мінімум:

- з 1 січня 2018 року – 1700 гривень,
- з 1 липня – 1777 гривень,
- з 1 грудня – 1853 гривні.

Тому спрогнозувати, якою в цифрах буде зарплата педагогічних працівників через 5 років, зараз складно.

Крім мінімальної зарплати педагогічного працівника та надбавок за кожну кваліфікаційну категорію, педагогічним і науково-педагогічним працівникам встановлюються щомісячні надбавки за вислугу років:

- понад 3 роки – 10% посадового окладу,
- понад 10 років – 20% посадового окладу,
- понад 20 років – 30% посадового окладу.

Також законом передбачені доплати за наукові ступені та вчені звання.

Там також зазначено, що заклад освіти має право за рахунок власних надходжень та інших джерел, не заборонених законодавством, встановлювати педагогічним і науково-педагогічним працівникам доплати, надбавки, премії та інші види заохочень.

Крім того, 1 січня 2019 року набуде чинності частина 5 статті 61, що передбачає 20% доплати педагогічним працівникам, які пройшли добровільну сертифікацію.

Згідно із законом, сертифікація педагогічних працівників – це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи.

“Педагогічні працівники, які отримують доплату за успішне проходження сертифікації, впроваджують і поширюють методики компетентнісного навчання та нові освітні технології.

Тобто ця процедура має стимулювати педагогів, які відчувають у собі сили й потенціал, ставати “агентами змін” у системі освіти.

Список використаних джерел:

1. Лисих Л. П. Мотивація до удосконалення професійної майстерності як інструмент і дієвий механізм професійно-особового розвитку педагога / Л. П. Лисих, Л. О. Довлад // Теоретичні і прикладні проблеми психології : збірник наукових праць. – 2010. – № 1 (24)
2. Положення Про атестацію педагогічних працівників [Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://ruocherv.klasna.com/uk/site/nagorodzhennya.html>.
3. Положення «Про Державну премію України в галузі освіти» [Електронний ресурс].–Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/general-secondaryeducation/normativno-pravova-baza/>.
4. Положення Про загальноосвітній навчальний заклад [Електронний ресурс].–Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/general-secondaryeducation/normativno-pravova-baza/>.
5. Тільна О. С. Мотивація, контроль та оцінка діяльності педагогів у шкільному менеджменті : методична збірка / О.С. Тільна. – Обухів, 2012. – 111 с
6. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Шайдоров О.І.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шапоренко О.І., доктор наук
з державного управління, професор

Сутність інституційного механізму тіньової економіки

*Визначено сутність інституційного механізму тіньової економіки,
його мета та визначено поняття «інституційна система».*

Формальні і неформальні інститути, маючи широкий спектр функцій, взаємодіють у рамках інституційного механізму. Необхідно розрізнити його об'єктивну і суб'єктивну сторони. Перша являє собою системне утворення, реально забезпечує розвиток економічних відносин у рамках сформованих формальних і неформальних інститутів. Інституційний механізм об'єктивно забезпечує єдине функціонування інституційних відносин (формальних і неформальних) у рамках загальної системи господарювання. Друга сторона інституційного механізму характеризує процес використання суспільством, окремими його верствами тих чи інших економічних інститутів. Це використання може приводити до зміни параметрів функціонування як формальних, так і неформальних господарських інституційних структур. В основі цього лежать певні зміни в самих інституційних відносинах [1,2].

Інститути та принципи їх взаємодії визначають формування інституційної системи, яка охоплює всі стійкі обумовленості прийняття економічних рішень. Вона складається із систем норм, правил різних рівнів, чинних у рамках різних культур і взаємодетермінованих з механізмами прийняття економічних рішень. У міру розвитку господарства збільшуються тимчасові і вартісні обмеження можливостей для прийняття агентами економічних рішень. Це веде до необхідності використання при прийнятті рішень типових реакцій, шаблонів і готових алгоритмів дій, які визначаються, передусім, наявною культурою.

Головною метою інституційного механізму є збереження і розвиток сформованих і визначених суспільством обмежень, переваг, орієнтирів і угод. Досягнення суб'єктами оптимальної субординації господарських взаємодій на основі вибраних інституційних переваг здійснюється в процесі реалізації диференційованих цілей. До них відносяться: усунення інститутів, що перешкоджають реалізації господарських взаємодій; модифікація інститутів відповідно до змінених умов господарювання; трансформація інститутів у напрямку, визначеному загальною економічною політикою держави; збереження, підтримку і зміцнення наявних інститутів; створення умов, що сприяють виникненню нових інститутів.

Як об'єкт, реалізацію якого покликаний забезпечити інституційний механізм, виступають інститути, які передбачають інституційні обмеження, переваги, орієнтири і угоди. Суб'єкти інституційної сфери використовують правила, норми, санкції як особливі інструменти для упорядкування господарських взаємовідносин. Обмежуючи, заохочуючи, створюючи умови і стимули для поширення та закріплення норм і правил, ігноруючи з них ті, які не сприяють реалізації інтересів інституційного суб'єкта, індивіди, організації та держава своєю діяльністю підтримують, розвивають встановлені інститути або сприяють формуванню нових.

Таким чином, можна дійти висновку, що інституційна система є інструментом відтворювального процесу на всіх його рівнях без урахування специфіки: сукупності цінностей формальних і неформальних норм, які впливають на співвідношення стимулів (корисності, моралі,

афектів і примусу) в діяльності і обумовлюють досягнення мінімальної згоди між учасниками взаємодії, без чого неможливе формування сталого господарського механізму.

Ефективність функціонування формальних та неформальних інституційних форм у єдиному інституційному механізмі в сучасних умовах значною мірою визначається інтересами монополістичних груп усередині країни і поза нею, свідомим їх бажанням зберегти певну зону утворення монополістичних доходів у рамках неформальних інститутів. В основі існування тіньової економіки лежить підпорядкування системи державних інститутів певним групам інтересів.

Система державних інститутів – правила і нормативи, що регламентують економічну діяльність – визначає насамперед величину трансакційних витрат, стимули і перешкоди на шляху дотримання встановлених вимог, а також тих, хто буде в найбільшому вигаши та програши від дотримання цих вимог. Окремі суб'єкти або групи (представники локальної мережі) зацікавлені у створенні такої системи інститутів, яка вигідна їм самим, але може перешкоджати економічному розвитку країни.

Ця проблема набула розвитку в теорії прав власності на основі групових інтересів. Функціонування інститутів власності, влади, конкуренції, довіри тощо, їх відтворення, розвиток, підтримка й збереження забезпечуються завдяки застосуванню правил, норм і санкцій як особливих інструментів механізму [3 С. 53]. У даній теорії фундаментальні соціальні та політичні інститути виступають як задані і ставиться задача пояснення схеми прав власності в різних галузях у термінах взаємодії між групами, які переслідують свої особливі інтереси на політичній арені. Сформовані у такий спосіб права власності призводять до чистих втрат суспільного добробуту і зазвичай трактуються в термінах трансакційних витрат, до проблем «безбілетника», раціонального ігнорування та асиметрії інформації.

У подібних державних системах із процесу прийняття рішень і законотворчості виведено більшість підприємців. Як правило, обмежене коло з числа політично активних олігархів контролює економіку всієї країни, створюючи систему законів і нормативів, що йдуть урозріз з інтересами всього іншого населення, яке йде в «тінь». Такі системи послаблюють механізм стримувань і противаг, заважають установленню status quo в суспільстві.

При цьому виникають дисфункціональні властивості формальних інститутів у результаті зміни параметрів їх функціонування, створюючи сприятливі умови для легалізації тіньового капіталу.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу можна дійти наступних висновків: інституційний механізм забезпечує єдине функціонування інституційних відносин (формальних і неформальних);

зароджуючись на основі синтезу різних господарських, культурних, ідеологічних, політичних та інших видів відносин, інституційний механізм здійснює регулювання економічних відносин суб'єктів;

при взаємодії формальних і неформальних інституційних форм в інституційному механізмі у сучасних умовах виникають дисфункціональні властивості формальних інститутів у результаті зміни параметрів їх функціонування, що породжує сприятливі умови для легалізації тіньового капіталу доходів.

Список використаних джерел

1. Маслій І.В. Інституційний підхід у протидії криміналізації економіки: методологічні питання / І.В. Маслій // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: право. – Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2014. – Вип. 29. Том 1, частина 2. – С. 93-96.
2. Дрьомін В.М. Механізми інституціоналізації тіньової економіки / В.М. Дрьомін. Електронний ресурс: – [Режим доступу]: <http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom10/36.pdf>
3. Дзеверина К.С. Формування інституційного механізму регулювання державної власності в національній економіці України // Каріна С. Дзеверина / Електронний ресурс: – [Режим доступу]: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/3160/1/ape_2013_9_8%20%282%29.pdf

Шевердін А.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Лелюк О.О., к.е.н., доцент

Організація та управління сімейним бізнесом

Тези присвячені розкриттю сутності сімейного бізнесу в ринкових умовах. Проведено аналіз результатів діяльності сімейного підприємства МПП «Віас» за досліджено основні резерви підвищення ефективності функціонування підприємства

Проблеми розвитку сімейного бізнесу в нових економічних умовах і створення національної підприємницького середовища знайшли своє відображення в цілому ряді наукових робіт вітчизняних вчених, присвячених питанням розширення теорії підприємництва в частині розвитку сімейного бізнесу в Україні, таких як: Е. Кіренкіної, І. Ляшенко, Н. Мозоли, Ю. Ніколенко, О. Окунева, В. Телішевського, П. Федоровського та інших вчених-економістів.

Історія підтверджує, що сімейний бізнес є однією з найдавніших форм бізнес-організації. Адже перші селянські господарства знаходилися саме в сімейному володінні. У сучасній Європі сімейні компанії складають основу малого і середнього бізнесу. Найбільшу вагу вони традиційно займають в таких секторах, як: виробництво продовольчих товарів, торгівля, ресторанний і готельний бізнес, будівництво, фінансові послуги [1].

В Україні століттями існували традиції сімейного підприємництва. Однак після революції 1917 року, з приходом радянської влади, інститут сімейного підприємництва практично повністю був зруйнований. Були втрачені культура і досвід спільного ведення сімейного бізнесу. Тому сьогодні представникам сімейного бізнесу доводиться відтворювати втрачені навички і традиції. Протягом останніх десятиліть сімейне підприємництво в Україні формується заново.

Характерним для сімейного підприємництва є право власності на бізнес членів однієї сім'ї та їх родичів. Поняття сім'я, з юридичної точки зору – коло осіб, які пов'язані особистими немайновими і майновими правами і обов'язками, що впливають з шлюбу, споріднення, усиновлення або іншої форми прийняття дітей в сім'ю на виховання [2, с. 10]. Економічна природа сімейного підприємництва проявляється в єдності загальноекономічного змісту підприємництва як виду економічної діяльності та специфічної соціальної форми організації. Особливість соціальної форми організації, наділяє сімейний бізнес статусом, що задає стратегічну мету розвитку сім'ї, і формує прошарок спадкових підприємців.

На сьогоднішній день, існує кілька видів сімейного бізнесу, які представлені в таблиці.

Серед напрямків діяльності сімейного бізнесу переважають малогуротова і роздрібна торгівля, побутове обслуговування, ресторанний бізнес, транспортне обслуговування населення, дрібний ремонт, будівництво, бухгалтерські роботи і аудит, народні промисли, фермерство і інша діяльність, що пов'язано в першу чергу, з традиційним укладом сім'ї, національністю і станом матеріального і фінансового капіталів [3, с. 124].

Організація і управління сімейним бізнесом складніша і має значні недоліки. Головна перевага сімейного бізнесу над традиційним – опора на власну сім'ю. Тільки близькі люди зможуть забезпечити те, що не можна купити ні за які гроші – лояльність. Представники однієї сім'ї усвідомлюють, що працюють на загальне благо і в їх інтересах побудувати успішний сімейний бізнес.

Види сімейного бізнесу [3]

Найменування	Організаційно-правова форма	Особливості ведення бізнесу
Сімейна корпорація	Акціонерне товариство	Це велика компанія, що має величезний штат співробітників, головною особливістю якої є зміна покоління правління підприємством. Для створення такого бізнесу потрібно чимало вкладень і вибір серйозного напрямки діяльності
Сімейна компанія	Повне і командитне товариство	У подібних компаніях простежується чітка ієрархія. Кожен родич зайнятий у своїй області
Малий бізнес	Індивідуальний підприємець; Товариство з обмеженою відповідальністю	Невеликого розміру компанії, число співробітників якої не перевищує десятка чоловік. Брати участь в такому бізнесі можуть двоє, троє і більше осіб – в залежності від діяльності і необхідності. Для подібного бізнесу характерна відсутність чітко вираженої ієрархії, універсальність і взаємозамінність кожного співробітника

Отже, сімейний бізнес – це бізнес, коли право власності на певне підприємство або повністю, або більшою мірою належить членам однієї родини, а також передається наступним поколінням за правом спадковості.

Поняття «сімейний бізнес» досі не є розвиненим і поширеним в Україні. Вагомою проблемою є те, що це поняття не прописане в законодавстві України та немає жодних законів, які б на практиці регулювали таку форму бізнесу. Не менш важливим чинником, що впливає на низький рівень вивчення питання сімейного бізнесу, є те, що Україна досить молода держава, яка тільки нещодавно здобула свою незалежність, тому складно говорити про те, чи бізнес вважати сімейним, з погляду на те, що більшість підприємств тільки нещодавно започатковані та в силу часових термінів не могли передаватись з покоління в покоління.

Не менш важливим негативним чинником для економіки України є те, що поняття «сімейного бізнесу» прописується тільки в наукових іноземних джерелах, а у вітчизняній науці теоретичного та практичного використання воно досі не отримало. Тому державній владі потрібно активізувати свою діяльність у цьому руслі та створювати умови для кращого та швидшого розвитку сімейних підприємств.

Список використаних джерел

1. Сімейний бізнес: сутність поняття / І. Я. Кулиняк, О. В. Кошик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.9. – С. 390-394.
2. Сучасний інструментарій та галузеві особливості управління підприємствами України : монографія / за наук. ред. Н.І. Чухрай. – Львів, 2014. – 368 с.
3. Чухрай Н.І. Сімейне підприємництво в Україні: стан, бар'єри та напрями їх подолання / Н.І. Чухрай, І.Я. Кулиняк. – С. 124-144.

Школа Ю.О.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пилипенко А.І., к.т.н., доцент

Статистичний аналіз розподілу підприємств України за їх розмірами

Проведено статистичний аналіз основних показників діяльності підприємств за їх розмірами. Показники розраховано за критеріями великих, середніх та малих.

Метою дослідження є аналіз динаміки розподілу підприємств України за їх розмірами. Питання статистико-економічного аналізу господарювання підприємств, регіонів, видів економічної діяльності і держави в цілому є актуальним і потребує пошуку нових знань з метою ефективного стимулювання їх розвитку.

Підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, наукової, дослідної, торгівельної та іншої господарської діяльності.

Критерії розміру підприємств визначено у Господарському кодексі України в редакції від 22.03.2012. Існують такі види підприємств за організаційно-правовою формою [1]:

Приватне підприємство – підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян з використання їх праці та найманої праці.

Акціонерне товариство – господарське товариство статутний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості.

Товариство з обмеженою відповідальністю – це господарське товариство статутний капітал якого поділено на частки, розмір яких визначено установленими документами, що несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном.

Повне товариство – є господарське товариство, всі учасники якого здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Товариство з додатковою відповідальністю – господарське товариство, статутний фонд якого поділено на частки визначених установленими документами, і несе відповідальність за свої зобов'язання своїм майном, а в разі нестатку учасники несуть додаткову відповідальність у визначених документах однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

Командитне товариство – товариство, в якому разом з одним чи більше учасників, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, є один чи більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників).

Розглядаючи таблицю 1 [2] можна зробити висновки:

1. Найбільший спад кількості підприємств припадає на 2015 рік.
2. Всі види підприємств крім товариства з обмеженою відповідальністю в період протягом 2013-2017 року тільки втрачали свою кількість.
3. За той самий період кількість товариств з обмеженою відповідальністю значно зросла.
4. Товариство з обмеженою відповідальністю є найпопулярнішим видом товариств в Україні.
5. В період 2013-2017 кількість товариств з обмеженою відповідальністю збільшилось на 9,8%.
6. Кількість приватних підприємств за 4 рока зменшилась на 8,5%.

Таблиця 1

Кількість підприємств за видами у 2013-2017 роках

Види підприємства	2013		2014		2015		2016		2017	
	Одн.	%	Одн.	%	Одн.	%	Одн.	%	Одн.	%
Приватне	278774	34,3	260166	32,7	202065	29,0	202221	27,4	200753	25,8
Акціонерне товариство	25101	3,1	23306	2,9	15728	2,3	15367	2,1	14878	1,9
Товариство з обмеженою відповідальністю	505099	62,1	508749	63,9	475600	68,3	517143	70,1	558634	71,9
Повне товариство	2068	0,3	1937	0,2	1349	0,2	1369	0,2	1358	0,2
Товариство з додатковою відповідальністю	1558	0,2	1564	0,2	1325	0,2	1368	0,2	1428	0,2
Командитне	627	0,1	598	0,1	386	0,1	385	0,1	379	0,0
Всього	813227	100	796320	100	696453	100	737853	100	777430	100

Таблиця 2

Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні та малі у 2016 році

Види економічної діяльності	Усього, одиниць	Великі підприємства	Середні підприємства	Малі підприємства
Усього	306369	383	14832	291154
Сільське, рибне та лісове господарство	44998	20	2501	42477
Промисловість	38555	208	4652	33695
Будівництво	24333	2	766	23565
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	82192	116	2644	79432
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	13716	21	1101	12594
Тимчасове розміщування та організація харчування	6544	1	243	6300
Інформація та телекомунікація	11932	6	331	11595
Фінансова та страхова діяльність	3786	1	255	3530
Операції з нерухомим майном	30913	2	425	30486
Професійна, наукова та технічна діяльність	24853	2	547	24304
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	13801	2	873	12926
Освіта	1855	-	52	1803
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3936	-	284	3652
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1705	2	112	1591
Надання інших послуг	3250	-	45	3204

Розглядаючи таблицю 2 [2] можна зробити висновки:

1. Найбільша кількість підприємств – це малі.

2. Підприємств які характеризуються на оптовій та роздрібній торгівлі та ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів найбільше.

3. Найменше великих підприємств, і навіть в деяких видах діяльності їх зовсім не має.

Висновок: за 2013-2017 роки загальна кількість підприємств значно зменшилась. На сьогодні товариство з обмеженою відповідальністю є найбільш поширеним видом підприємства. Також проаналізувавши дані можна помітити що малих підприємств значно більше ніж інших видів. А в деяких сферах великих підприємств зовсім не має. Статистичний аналіз дозволяє зорієнтувати на стимулювання не тільки малих підприємств, але й на підприємства, здатні вирішувати соціальні-економічні й науково-технічні проблеми.

Список використаних джерел

1. Тирпак, І.В. Основи економіки та організації підприємництва [Текст] : навч. посібник / І.В. Тирпак, В.І. Тирпак, С. А. Жуков. – Київ: Кондор, 2011. – 284 с.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Менеджмент

Білокур Г.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пекна Г.Б., к.е.н., доцент

Теоретичні засади бізнес-планування в сучасних умовах

У тезах було розглянуто особливості бізнес-планування в сучасних умовах, визначено основні задачі, завдання, функції та зміст бізнес-плану.

На сьогоднішній день нестабільність факторів навколишнього середовища вимагає від підприємств детального прогнозування своєї стратегічної та поточної діяльності, врахування загроз і можливостей подальшого розвитку та досягнення поставлених цілей. Сучасність вимагає від менеджменту будь-якої організації вміння приймати відповідні управлінські рішення. Важливим елементом стратегічного планування, який вирішальною мірою може передбачати реакцію підприємства на вимоги зовнішнього середовища та підтримувати його відповідну поведінку на ринку, є бізнес-планування, яке можна розглядати як дієвий інструмент сучасного менеджменту, завдяки якому підприємства можуть визначити мету і завдання свого функціонування, розробляти систему заходів щодо поліпшення результатів діяльності або запобігання небажаним явищам.

Бізнес-план – це комплексний багатофункціональний письмовий документ, в якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи та засоби її реалізації, охарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні, фінансові аспекти майбутнього бізнесу та особливості управління ним, спрогнозовані очікувані результати від реалізації запропонованої комерційної ідеї [1].

Зміст та структура бізнес-плану не має жорсткої регламентованої форми, але, як правило, у ньому передбачаються розділи, в яких розкривається концепція і мета бізнесу, характеризується специфіка продукту підприємства та задоволення ним потреб ринку; оцінюється ємність ринку та встановлюється стратегія поведінки підприємства на певних ринкових сегментах, визначається організаційна і виробнича структура, формується фінансовий проект справи, включаючи стратегію фінансування та пропозиції по інвестиціях, описуються перспективи зростання підприємства [3].

За сучасних умов господарювання бізнес-план є робочим інструментом, що використовується в усіх сферах підприємництва. Його розробляють у разі організації нової фірми; об'єднання існуючих підприємств і створення на базі цього інтегрованого організаційно-правового утворення; трансформації власності; започаткування зовнішньоекономічної діяльності. Бізнес-план є необхідним для нового підприємства, обґрунтування випуску нової продукції, впровадження нової техніки, інших нововведень. Він є необхідним в разі реконструкції діючих підприємств, їх переспеціалізації, суттєвої зміни їх діяльності, а також у разі приватизації майна державних підприємств. Бізнес-план містить оцінку власної підприємницької діяльності фірми і цільову оцінку кон'юнктури ринку, є програмою дій підприємця, необхідним робочим інструментом проектно-інвестиційних рішень і внутрішньофірмового планування, який використовується у всіх сферах підприємництва. Він актуальний як і для новостворюваних фірм, так і для фірм, які вже працюють.

Бізнес-план при вирішенні багатофакторних задач дозволяє досягти таких результатів: обґрунтування економічної доцільності напрямків розвитку фірми (стратегій, концепцій, проектів); розрахунку очікуваних фінансових результатів діяльності, в першу чергу обсягів продажів, прибутку, доходів на вкладені кошти; визначення планованого джерела фінансування реалізації обраної стратегії; підбору персоналу, який здатен реалізувати даний план.

В умовах ринкової економіки будь-яка підприємницька діяльність (бізнес) пов'язана з господарським ризиком. Значна частина підприємців банкрутує через те, що не мають достатніх знань і навичок господарювання. Як свідчать дослідження причин банкрутств малих фірм США, 98% невдач у бізнесі пояснюються незадовільним управлінням (45%-некомпетентність, 20%-низький професіоналізм, 18% – брак управлінського досвіду, 9%-відсутність досвіду роботи на виробництві, 3% – невиконання взятих на себе зобов'язань, 2%-шахрайство, 1%-стихійне лихо і лише 2% – причинами, що не залежать від якості управління фірмою [2].

Відповідно до міжнародної офіційної статистики по найкращим умовам для бізнес планування у світі було проаналізовано всі країни світу. Кожній країні присвоюється відповідна позиція в рейтингу сприятливості умов ведення бізнесу. Рейтинг має 190 позицій. Чим вище позиція країни в рейтингу сприятливості умов ведення бізнесу, тим сприятливіші підприємницьке середовище для відкриття і функціонування підприємства тим вищий рівень бізнес-планування та реалізації всеможливих бізнес-проектів. Позиція кожної країни по рейтингу сприятливості умов для ведення бізнесу визначається через упорядкування сукупної оцінки, отриманої тією чи іншою країною за показником віддаленості від передового рубежу по десяти напрямках. Кожен з напрямків складається з декількох показників, що мають рівне значення для індикатора.

Таким чином у 2016 році за офіційними даними Україна займає 80-ту позицію в рейтингу по легкості ведення бізнесу. В нашій країні достатньо високий рівень створення нових підприємств та кредитування проектів, по цьому критерію ми займаємо 20 позицію. Проте за показниками забезпечення виконання контрактів Україна займає 81 місце в рейтингу, що говорить про відсутність конкретних чітко спланованих і логічно представлених бізнес-проектів, з чого можна зробити висновки що в нашій країні низький рівень розвитку бізнес-планування та дану сферу потрібно розвивати. Представивши інші провідні країни світу то наприклад Німеччина займає 17 місце в рейтингу, а Франція – 29, коли в свою чергу Швеція – 9, США – 8, Великобританія – 7. Тобто з зазначеної інформації можна зробити висновки що в представлених країнах добре розвинене бізнес-планування та його використання у різних сферах господарювання. А найкращою країною для ведення бізнесу у 2016 році була встановлена Нова Зеландія яка займає перше місце в рейтингу, та представлена найгірша країна це Сомалі, що займає 190 позицію. [4]

У 2016 році завдяки успішному бізнес-плануванню зросли інвестиційні надходження до малого, середнього та великого бізнесу України. Використовуючи офіційні данні найбільші обсяги прямих інвестицій в наслідок реалізації бізнес-проектів були спрямовані в фінансову і страхову діяльність 74%, торгівлю і ремонт автотранспорту 14% та промисловість 12%.

Отже, наявність обґрунтованого бізнес-плану сприяє залученню капіталу, визначенню планів на майбутнє, ретельному вивченню передбачуваних ризиків і можливих труднощів, які можуть перешкодити практичній реалізації бізнес-проекту. Його впровадження дозволить значно підвищити ефективність діяльності підприємства, його конкурентоспроможність і скоротити витрати. В умовах ринкової системи господарювання бізнес-план – це активний робочий інструмент управління, відправний пункт усієї планової та виконавчої діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Козловський В.О., Лесько О.Й. Бізнес-планування. Навчальний посібник. Видання 2-е, доповн. та переробл. – УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. – С. 7, 21-22. – 241 с.
2. Семенченко Ю. Важливість розробки бізнес-плану в сучасних умовах господарювання / Ю. Семенченко // Тези конференції. – VIII Всеукраїнська студентська науково – технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання». Луцький національний технічний університет. – Луцьк. – 2015 р. – с. 84-85.
3. Череп А.В., Лисенко О.А. Необхідність бізнес-планування / А.В. Череп, О.А. Лисенко // Науково стаття / Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Хмельницьк: 2009р., № 6, Т.1. – С. 119-122. – 120 с.
4. Doing business. Всемирный Банк. Оценка Бизнес Регулирования. Проект «Ведение бизнеса». [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу.: <http://russian.doingbusiness.org>

Валієва О.М.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ушакова Н.М., к.е.н., професор

Сутність управління інноваційними процесами в сучасній школі

Інноваційне управління навчальним закладом дає змогу підтримувати конкурентоспроможність нашої освіти. Проте керівники шкіл недостатньо підготовлені до управління інноваційною діяльністю, слабо орієнтуються у пошуках шляхів залучення інновацій та їх впровадження у навчально-виховний та управлінський процеси.

Актуальність цієї роботи обумовлена відсутністю належного досвіду та недостатністю відповідних досліджень, що обумовлюють повільність впровадження інноваційних процесів у роботу закладів освіти. Тому постає проблема аналізу питання сутності управління інноваційними процесами в сучасній школі.

Об'єктом дослідження є інноваційні процеси в сучасній школі.

Предметом дослідження являються напрями і механізми впровадження інновацій в діяльності освітніх установ.

Метою цієї роботи є визначення особливостей управління впровадженням інновацій у закладах освіти.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішували наступні завдання:

- провести аналіз сутності та змісту поняття «управління інноваційними процесами» та визначити його роль в організації навчального процесу;
- проаналізувати стан наукової розробки проблеми впровадження інновацій в навчальний процес;
- розробити практичні рекомендації керівникам ЗНЗ щодо ефективного впровадження інноваційних процесів в ЗНЗ;

Вивченням проблеми впровадження інновацій приділяють увагу вітчизняні та зарубіжні науковці: К. Ангеловські, І.М. Богданова, Л.В. Буркова, Л.І. Даниленко, І.М. Дичківська, О.Г. Козлова, Л.М. Машкіна, Л.Л. Момот, В.Ф. Паламарчук, І.П. Підласий, О.В. Попова, Н.Р. Юсуфбекова та інші.

В процесі дослідження використовували такі наукові методи: аналітичний для вивчення й аналізу наукової літератури означеної проблеми, нормативних документів, офіційних сайтів в Інтернеті, узагальнення для визначення понятійного апарату дослідження, формулювання теоретичних та практичних підходів та висновків; спостереження за процесом впровадження інноваційних підходів щодо управління навчально-виховною діяльністю;

Інноваційний розвиток загальноосвітнього навчального закладу розглядається вченими як процес, що забезпечує якісні зміни школи та її перехід на новий якісний рівень через впровадження освітніх інновацій [1]. Як будь-який процес, інноваційний розвиток ЗНЗ має характерні ознаки [2], відбувається за певних умов та потребує оцінювання – визначення рівнів інноваційного розвитку. Оцінювання інноваційного розвитку ЗНЗ може бути доцільним і результативним лише за умов чітко сформульованих цілей і завдань (для чого й як здійснюється оцінювання); визначення суб'єктів (хто оцінює) і об'єктів (що оцінюється) та розроблення й обґрунтування технології оцінювання інноваційного розвитку ЗНЗ (як, яким способом оцінювати).

Кожен керівник ЗНЗ повинен володіти засадами педагогічної інноватики, це надає йому можливість підвищити не лише результативність власної управлінської діяльності, а й

привести заклад освіти до більш якіснішого функціонування, спрямованого на стабільний розвиток.

Значну роль у створеннях і впровадженнях інновацій відіграє саме особистість керівника закладу освіти та його готовності до здійснення інноваційної управлінської діяльності, а саме: сукупності специфічних управлінських принципів, функцій і технологій, в результаті яких забезпечується постійний розвиток закладу освіти та підвищується його конкурентоспроможність.

Метою інноваційної управлінської діяльності керівника ЗНЗ є визначення перспективних напрямків розвитку закладу освіти, накопичення необхідних ресурсів та його інноваційного потенціалу, розробка й впровадження нового змісту, форм і засобів освітнього процесу, створення умов для розвитку нового педагогічного мислення та забезпечення конкурентоспроможності ЗНЗ. Результатами її здійснення є перехід закладу освіти до якісно нового стану – постійного розвитку; набуття ним статусу інноваційного; здійснення експериментально-дослідницької діяльності системного характеру [2].

Сучасні науковці виділяють такі основні напрямки інноваційної управлінської діяльності:

- Здійснення стратегічного управління через визначення найбільш оптимальних шляхів розвитку навчального закладу.

- Реалізація особистісно-зорієнтованого підходу до управління закладом освіти через створення умов для особистісного та професійного зростання керівника.

- Варіативність управлінських дій керівника ЗНЗ через наявність професійного ресурсу.

- Обізнаність та інформованість керівника ЗНЗ через глибокі знання про специфіку освітньої системи, її зовнішніх і внутрішніх складових у динаміці її розвитку та інформованості щодо стану і змін.

- Здатність до постійного професійного розвитку керівника ЗНЗ, набуття ним відповідних наукових знань.

- Самомоніторинг та моніторинг результативності будь – якого виду управлінської діяльності керівника ЗНЗ через її аналіз та коригування.

- Релевантність (від англ. підвищувати, робити значущим) в діяльності керівника ЗНЗ.

- Результативність у діяльності керівника ЗНЗ [5].

Управління навчальним закладом неможливе без інновацій, оскільки саме інновації забезпечують розвиток закладу освіти і сприяють професійному й особистісному його зростанню, а також зростанню показників інноваційності та конкурентоспроможності ЗНЗ. При цьому значну роль у впровадженні інноваційних технологій займає керівник [3].

Важливою умовою для ефективної реалізації освітніх інновацій є здатність навчального закладу до створення інноваційного середовища (Е. Роджерс, Н. Лапін, В. Сазонов та ін.). Середовище з високим інноваційним потенціалом – це, насамперед, високий культурний рівень батьків школярів, можливості залучення науковців- консультантів з інноваційної роботи, співпраця з ВНЗ (чи окремими кафедрами), дієва співпраця з позашкільними закладами та установами (палаці дитячої творчості, спортивні майданчики, басейни тощо), підприємствами навколо школи тощо. Необхідно зазначити, що відсутність інноваційного середовища не заперечує необхідності здійснення інноваційного пошуку в навчальному закладі. Натомість його становлення й розвиток виступають активізуючим елементом упровадження освітніх нововведень.

Заслугове на увагу розроблений і практично апробований алгоритм (послідовність дій) О. Мокрогузом, за яким можна здійснювати управління інноваційними процесами у навчальному закладі. Усі етапи тісно пов'язані між собою, і неповна реалізація якогось з них призводить до збою у цілій системі. Вони характеризують закономірну послідовність формування і здійснення ефективних управлінських дій через посилення їхньої гуманістичної складової. Вони вказують на загальний зміст управління і разом з тим відбивають специфічні умови досягнення ефективного управління інноваційними процесами. Важливе значення при цьому відводиться управлінським рішенням, які в умовах інноваційного розвитку шкільного серед-

овища набувають вирішального значення. До ознак ефективного прийняття управлінського рішення ми відносимо: колегіальність у прийнятті важливих рішень щодо інноваційних змін в навчальному закладі, гуманність у передумові управлінських рішень, прогностичність рішень (здатність передбачати результати змін), неупередженість до динаміки змін (розглядати зміни не як загрозу, а як можливий варіант розвитку навчально-виховного процесу, школи, вчителя тощо), пріоритетність стратегічних рішень щодо запровадження нововведень.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження було зроблено висновок, що інноваційні процеси є рушійною силою їх соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку і забезпечують розвиток. Виходячи з інноваційної управлінської діяльності можна сказати, що інноваційна управлінська діяльність – це сукупність специфічних управлінських принципів, функцій та технологій, в результаті застосування яких забезпечується постійний розвиток ЗНЗ та підвищується його конкурентоспроможність й інноваційність, застосовується особистісно зорієнтований підхід до управління, який забезпечує розвиток творчого потенціалу.

Список використаних джерел

1. Голік О. Управління інноваційною діяльністю в умовах загальноосвітнього навчального закладу / О. Голік // Молодь і ринок. – 2014. – № 5. – С. 58-61.
2. Гораш К.В. Структурні складові технології комплексного оцінювання інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу / К.В. Гораш // Науковий вісник УМО «Педагогіка». – 2016. – №1. – С. 1-16.
3. Кириленко С. Інноваційні виміри розвитку загальноосвітнього навчального закладу / С. Кириленко // Нова педагогічна думка. – 2017. – № 1. – С. 15-19.
4. Кириленко С. Модельовання діяльності загальноосвітнього навчального закладу як стратегія його інноваційного розвитку / С. Кириленко // Рідна школа. – 2015. – № 7/8. – С. 8-11.
5. Щекатунова Г. Аналіз методологічних засад та механізмів реалізації інноваційного розвитку ЗНЗ / Г. Щекатунова // Рідна школа. – 2012. – № 6. – С. 19-26.

Вінсі Жое Розвельт

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрова І.Л., д.е.н., професор

Організаційна імпровізація, спрямована на підвищення конкурентності країни та забезпечення її економічної безпеки (приклад Конго)

Дослідження присвячене вирішенню проблем щодо виведення з економічної кризи Конго на основі застосування заходів організаційної імпровізації.

Одним з найменш економічно розвинутих регіонів світу є Африка, особливо це стосується країн Східної та Центральної Африки, де з шістнадцяти країн, тільки чотири країни, згідно класифікації Світового банку, не відносяться до країн з низьким доходом (Камерун, Республіка Конго, Джибуті, Південний Судан) [1]. За показником конкурентноспроможності вони істотно відстають від розвинених країн світу.

Наведена ситуація є проблемою для економік країн Східної та Центральної Африки, економічної системи Африки та світу взагалі, оскільки призводить до ряду негативних наслідків:

1. Для світової економічної системи: зниження ємності світового ринку; зниження економічного потенціалу світової економіки; недостатній рівень конкурентноспроможності на ряду ринків (персонал, туризм, інфраструктура та ін.); необхідність фінансової підтримки регіону; значні розміри тіньового ринку.

2. Для економічної системи Африки: низький рівень економічного розвитку; проблеми з розвитком внутрішніх ринків продукції (робіт, послуг); розміри тіньового ринку; проблеми з залученням інвестицій; низька конкуренція на ринках.

3. Для економік окремих країн Східної та Центральної Африки: низькі доходи бюджетів різних рівнів, національних виробників, домашніх господарств; мала ємність внутрішніх ринків; безробіття; слабкий розвиток інфраструктури; низька інвестиційна привабливість; деформація економіки та експорту; комплекс соціально-економічних проблем.

За таких умов, регіону потрібні країни – драйвери економічного розвитку, що нададуть його економічній системі нового імпульсу росту. До таких країн відносимо республіку Конго. Країна має значний економічний потенціал, що не реалізується в умовах розвитку кризи і не ефективних урядових заходів, щодо боротьби з нею.

Конго є однією з найбільш економічно розвинутих країн регіону, що має значні запаси природних копалин (нафта, газ, мідь, золото, діаманти та ін.), деревини, у тому числі цінних порід (тик, чорне дерево та ін.), великий потенціал для розвитку сільського господарства, у першу чергу рослинництва (кофе, цукрова тростина, пальмове масло, каучук та ін.), туристичних та транспортних послуг. На окрему увагу заслуговує наявність досить значної кількості працездатного населення, що має достатній рівень освіти [2, с. 500].

Конго, у період з 1998 року до 2011 року демонструвало високий рівень економічного зростання, який змінився рецесією економіки у 2011 – 2014 роках, яка, у свою чергу, змінилась економічною кризою у 2014 – 2016 роках (таблиця 1).

Серед головних причин економічної кризи у республіці визначаємо: не ефективність державного управління, високий рівень корупції, експортну концентрацію (ключовий продукт експорту – нафта), падіння світових цін на нафту, слабкий рівень розвитку національної промисловості, низька інвестиційна привабливість країни.

За таких умов, країна потребує пошуку нових шляхів усунення економічної кризи та під-

Динаміка ключових економічних показників Конго у 1998 – 2016 роках

Показник	1998 рік	2011 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	Темпи росту, %		
						2011 рік до 1998 року	2014 рік до 2011 року	2016 рік до 2014 року
ВВП, млрд. дол. США	1,949	14,426	14,177	8,553	7,834	740,17	98,27	55,26
ВВП на душу населення, дол. США	560	2060	2520	2350	1710	367,86	122,33	67,86
Експорт, млрд. дол. США	4,448	12,315	12,219	5,371	4,178	276,87	99,22	34,19
Імпорт, млрд. дол. США	4,299	5,097	4,893	5,092	4,116	118,56	96,00	84,12

* Складено автором на основі джерел: [3, 4, 5].

вищення рівня її економічної безпеки на основі застосування організаційної імпровізації, що і виступає метою наукового дослідження.

Актуальність застосування організаційної імпровізації щодо виведення Конго з економічної кризи обумовлена обмеженістю традиційних інструментів підвищення конкурентності та управління на державному рівні відносно до специфічної ситуації розвитку економіки африканських країн.

Таким чином, для країни рекомендуються наступні шляхи підвищення конкурентноспроможності та підвищення рівня економічної безпеки:

- активна детінізація ринку з використанням процедур амністії та нульового податкового тиску на підприємців, що виходять з «тіні», при побудові податкової системи країни на основі непрямих податків;

- збільшення рівня зайнятості за рахунок розвитку малого і середнього бізнесу на основі «монетаризації» традиційних промислів та ремесел населення країни;

- активізація туристичної сфери за рахунок нетрадиційного та «ризикового» туризму;

- утворення офшорної зони з економіки країни;

- розробка та реалізація умов формування зони найбільш сприятливого відношення до іноземних капіталів, особливо африканського походження, з метою залучення інвестицій від африканських інвесторів, що є більш стійкими до ризиків інвестування у економіку Конго, ніж інвестори з США та Європи;

- розробка стратегії «професійних прохачів», що дозволить залучити додаткові інвестиційні кошти у економіку країни зі значної кількості благодійних фондів, не збільшуючи при цьому рівень боргового навантаження на національну економічну систему Конго та її виробників;

- підвищення ефективності співпраці з іноземними благодійними та інвестиційними фондами, що підтримують розвиток мікро і малих підприємств, та активізація за рахунок такого типу інвестиційних ресурсів економіки, промисловості і сільського господарства країни.

Зазначаємо важливість організаційної імпровізації в межах врахування національних особливостей окремих країн у контексті виведення їх з економічної кризи та підвищення рівня економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. The World Bank In Africa. The World Bank. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/en/region/afr>.

2. Восточная и Центральная Африка. Доклад Юнеско по науке. «На пути к 2030 году». – М.: Издательство Юнеско, Издательский дом Магистр–Пресс, 2015. – 794 с.

3. The Republic of the Congo. Economic Cooperation Organization. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/cog>.

4. The Republic of the Congo. The World Bank. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/country/congo-rep>.

5. The Republic of the Congo. Topglobus. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.topglobus.ru/kongo-respublika-statistika-dannye-strana>.

Галстян Н.М.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрова І.Л., д.е.н., професор

Методи мотивації працівників відділу продажів у сегменті E-Commerce

У тезах розглянуто теоретичні засади та розроблено практичні рекомендації методів мотивації працівників відділу продажів у сегменті E-Commerce

Електронна комерція – це сфера економіки, яка включає в себе всі фінансові і торговельні транзакції, що здійснюються за допомогою комп'ютерних мереж, і бізнес-процеси, пов'язані з проведенням таких транзакцій [1]. Іншими словами, вона включає всі продукти та послуги, які ми можемо отримати та використати за допомогою інтернет-технологій. Конкуренція в даній сфері зростає в геометричній прогресії. В першу чергу, це пов'язано з доступністю технологій та можливістю охоплення широкого ринку без капіталовкладень чи їх мінімального використання.

Культура споживання продукції в сегменті E-commerce в Україні ще не сформована остаточно. У той час, як найбільш відомі західні компанії (Amazon, Ebay) та східні (AliExpress та Alibaba) працюють в режимі автоматичного прийняття та обробки замовлень, в Україні цей процес більш персоналізований та прив'язаний до конкретних уподобань клієнта. При прийнятті рішення щодо вибору компанії, в якій замовити певний товар чи послугу, на перший план виходять професійні навички менеджерів з продажу. Успішна діяльність та розвиток будь-якого підприємства в Україні напряму пов'язана з відділом продажів. Якби PR-акції та заходи не впроваджував відділ маркетингу, якби гарно в компанії не була налагоджена логістика та бізнес-процеси, ключовою є здатність відділу продажів працювати із вхідними заявками та співпраця з існуючими клієнтами компанії.

Менеджер з продажів – це двигун компанії.

Щомісячна премія, приз за змагання, відсоток від продажів – до таких бонусів співробітники вже давно звикли. Щоб змусити їх продавати краще, потрібні дедалі нестандартні програми мотивації [3]. Отже, на перший план виходить здатність організації якісно доповнювати ключові методи мотивації відділу продажів. В основі системи мотивації більшості компаній – перевиконання плану продажів. Найчастіше план розрахований на місяць, і співробітник заздалегідь може передбачити, чи заслужить він премію. Кожен з нижче наведених методів повинен бути персоналізованим під діяльність конкретної організації.

Робота продавців постійно пов'язана зі стресовими ситуаціями, обробкою заперечень клієнтів, вирішення конфліктних ситуацій і т.д. Якщо у продавців є інші функції, менш стресові та прямо не пов'язані з самим процесом продажу, то вони на підсвідомому рівні будуть намагатися відійти від самого процесу продажу та зайнятися іншими справами. Наприклад, складанням комерційної пропозиції, заповненням картки клієнта та іншим. Тож все, що напряму не пов'язано з процесом спілкування з клієнтами, має бути покладено на помічників продавців.

Працюючи з базою, продавці мають можливість зайнятися продажами вже існуючим клієнтам чи опрацювати нових потенційних клієнтів. Нові клієнти – це завжди процес, який більш розтягнутий у часі, пов'язаний з емоційним стресом, виявленням істинних мотивів ОПР (особи, яка приймає рішення). У свою чергу, це означає, що в компанії має бути запроваджено різний відсоток для менеджера від вже існуючих клієнтів та нових.

Чим вужче спеціалізований працівник, тим більша ефективність його роботи. Для підвищення обсягів продажів та максимального використання потенціалу працівників відділ продажу бажано розділити на 2 частини, одна з яких повинна займатися генеруванням потенційних клієнтів в постійних та подальшою передачею у відділ продажів по роботі з постійними клієнтами.

Більше продажів – більший відсоток з прибутку. Продавці, які краще мотивовані та готові до ефективної роботи, мають і отримувати більший заробіток від зробленої роботи. І навпаки – чим менше продажів, тим менший дохід менеджера. Окрім створення додаткової мотивації, це допоможе ефективно відсіювати працівників, які не готові працювати.

Мотиваційна дошка. Менеджер з продажів, який усвідомлено вибрав свою професію, хоче завжди бути в лідерах. Вся діяльність людини в цілому пов'язана з бажанням самовдосконалюватись та бути попереду. Мотиваційна дошка допоможе зрозуміти, на якому місці менеджер зараз, буде нагадувати, хто на першому місці, і який результат потрібно перевершити, щоб стати «номером один» в компанії. Цей принцип вже давно використовується у західних компаніях, і має бути масово впроваджений на підприємствах України. Як бонуси, для тих, хто знаходиться в топі, мають бути додаткові привілеї, наприклад: працівник може приходити на десяту годину, а не на дев'яту, як інші менеджери. Чи за необхідності раніше йти з роботи без додаткового обговорення з керівництвом, додаткові вихідні та ін. Тобто, основна задача полягає у створенні більш комфортних умов праці для менеджера, який найбільше продає.

КРІ – це не тільки % від продажів [5]. Даний метод більш актуальний для компаній, які працюють у сфері B2B, адже цикл угоди може тривати від одного місяця до півроку та більше. В даному випадку компанія повинна впровадити додаткову систему мотивації, де буде враховуватись кількість компаній, які одночасно веде менеджер, відсоток комерційних пропозицій, підготовлених під конкретні підприємства, сума потенційних контрактів і т.д. з урахуванням ключових показників конкретної організації.

Командний план. Окрім індивідуальних планів продажів, керівництво повинно ставити перед відділом продажів командний план, заздалегідь розділивши відділ продажів на невеликі підгрупи. Дана технологія допоможе створити додатковий дух змагання між командами, а в середині команди найбільш досвідчені продавці будуть давати поради та настанови своїм колегам для виконання командного плану. Бонусом в даному випадку може бути як матеріальна мотивація, так і подарункові сертифікати, абонементи. Тобто, працівники просто виконують свою роботу, а за це мають додаткові бонуси, тому що вони зробили це трохи краще за інших.

Постійне навчання. Будь-яка інноваційна техніка у сфері продажів через певний час стає для менеджера звичайною справою, в його очах вона втрачає актуальність, а отже і енергію на підсвідомому рівні менеджер вже не витрачає при її використанні. Відділ продажів потрібно завжди навчати, допомагати розкривати працівникам свій потенціал, запрошувати до них найкращих спікерів, а не просто створювати процес заради процесу. Це не допоможе ні продавцям, ні компанії в цілому!

Підсумовуючи, варто відзначити, що сучасна система мотивації, як і діяльність організації, не можуть бути спрощені та використовувати технології 10-20-річної давності. Сучасний світ дуже мінливий, в умовах глобалізації і відкритості ринків компанія повинна використовувати усі ефективні методи мотивації для того, щоб «драйвер компанії» – менеджери з продажів – працювали максимально ефективно, були зацікавлені та втягнуті в процес діяльності компанії, бачили перспективи, що відкриваються перед ними, мали гарне преміальне заохочення та не тільки матеріальну мотивацію.

Список використаних джерел

1. Юрасов, А. В. Основы электронной коммерции, Москва: «Горячая линия-Телеком», 2007.
2. Сэмюэл Грингард, «Интернет вещей: Будущее уже здесь = TheInternetofThings», М.: Альпина Паблишер, 2016. – 188 с.
3. [Електронний ресурс]: <https://secretmag.ru/business/management/kak-motivirovat-prodavcov.htm>

4. Максим Курбан. Мотивация продавцов. 15 лучших методов мотивации в отделе продаж. [Электронный ресурс]: https://www.youtube.com/watch?v=IuMcj6xdHss&t=2s&list=LLTSmkcq7_musOdRq1bSjFhg&index=66
5. Википедия [Электронный ресурс]: https://ru.wikipedia.org/wiki/Электронная_коммерция
6. Тимур Асланов. Нематериальная мотивация продавцов. [Электронный ресурс]: <http://supersales.ru/personal-prodazh/nematerialnaya-motivaciya-prodavcov.html>
7. Salesman.ua, портал для специалистов в области продаж. Мотивация продавцов: игра на повышение. [Электронный ресурс]: <http://salesman.ua/news/show/94.html>
8. Анна Холявко. Как мотивировать сотрудников продавать лучше? [Электронный ресурс]: <https://secretmag.ru/business/management/kak-motivirovat-prodavcov.htm>

Гончаренко В.М.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Данченко О.Б., д.т.н., доцент

Гнучкі методології управління проектами на службі маркетингу

Agile-маркетинг – це підхід в маркетингу, який базується на принципах та цінностях гнучких методологій розробки програмного забезпечення.

Після глибокого переосмислення гнучких методологій розробки програмного забезпечення і з'явився agile-маркетинг. Розробники програмного забезпечення перші в світі виявили необхідність відмовитися від довгострокових планів, які дуже швидко втрачали свою актуальність. Так і з'явилися методи, метою яких є зробити розробку програмних засобів гнучкими та менше змінювати початкові плани, якщо це піде на користь продукту. Базові принципи гнучких методологій були сформульовані в Agile Manifesto розроблений і прийнятий 17 розробниками 11-13 лютого 2001 року на лижному курорті The Lodge at Snowbird в горах Юти [1].

Скотт Брінкер в спробах розв'язати проблему швидкого реагування на зміни інтересів споживачів при довгостроковому плануванні, звернув увагу на гнучкі методології розробки програмного забезпечення. Переосмислення гнучких методологій дозволило сформулювати б ідей для майбутнього маніфесту agile – маркетингу. Фінальна версія документа побачила світ на конференції SprintZero: The Physics of Agile Marketing [2].

Маніфест agile – маркетингу [3]

- Адаптивна кампанія замість складних та крупних
- Реакція на зміни ринку замість слідуванню існуючому плану.
- Гнучке планування замість традиційного.
- Велика кількість експериментів замість однієї великої ставки.
- Вивчення клієнтів замість прогнозування.
- Орієнтація на клієнта замість ієрархії.
- Дійсне навчання замість здогадок.

На основі вищеперерахованих пунктів можливо зробити висновок що необхідно приймати рішення на основі даних, замість слідування документам та інструкціям. А також необхідність створювати гнучкі стратегії та рішення, експериментувати, адаптуватися, змінюватись. Но головне що клієнт важливіший за власний досвід, думку та інтуїцію.

Треба створювати маркетингові плани які надають максимальну свободу дії, вони повинні бути простими та зрозумілими, залишаючи багато простору для “творчості”. Маркетинговий план не повинен складатися з тисячі сторінок, а може мати всього декількох сторінок. В ньому описується цільова аудиторія, визначенні рекламні канали, позиціонування, цілі та індивідуальність. В подальшому складається маркетингова стратегія на кожен ітерацію (спринт), описуються маркетингові канали та під кожен ітерацію виділяється маркетинговий бюджет.

Принципи Agile-маркетингу

- Найважливіше завдання - робити клієнта задоволеним. Для цього необхідні постійний супровід процесу і оперативне усунення помилок.
- Відкритість до змін і планування змінюватися. Готовність швидко реагувати на зміни - це основна конкурентна перевага.

- Випускати маркетинговий план потрібно часто, в терміни від кількох тижнів до кількох місяців, але чим частіше – тим краще.
- Хороший маркетинг виходить тоді, коли розробники, продавці і покупці приходять до згоди.
- Створюйте маркетинговий план навколо зацікавлених людей. Дайте їм необхідну підтримку і обстановку, щоб вони могли робити свою роботу.
- Вчіться, аналізуючи реакцію клієнтів і їх відгуки – це найважливіша оцінка вашого прогресу.
- Agile-маркетинг вимагає постійно тримати темп, але не забувати про необхідні доопрацювання.
- Не бійтеся помилитися, просто не повторюйте одну помилку двічі.
- Постійна увага до основ маркетингу і хороший дизайн підвищують гнучкість.
- Простота - основа всього

Тому в рамках agile-маркетингу треба працювати на вимірюваний результат, але не ради самого процесу, треба постійно отримувати зворотній зв'язок від клієнтів, проводити експерименти, порівнювати результати і знову проводити експерименти. Якщо для одночасного впровадження agile – маркетингу, реклами та продажів. Потрібно брати до уваги те, що вони повинні працювати як єдине ціле, постійно надавая дані та ставлячи клієнта понад усе.

Треба відмітити що деякі види робіт неможливо виконати за одну ітерацію, наприклад: Управління репутацією або Впровадження програми лояльності.

В цій ситуації вибираються ті роботи, котрі потрібно виконати за час поточної ітерації, а також під них виділяються необхідні ресурси. По завершенню ітерації виконується оцінка виконаних завдань та затвердження подальшої стратегії розвитку. Виходячи с цього по необхідності потрібно вносити зміни або повністю оновлювати поточний проект

Основою agile-маркетингу є постійне вивчення ринку, в результаті чого доводиться ефективність гіпотези, або є необхідність змінити гіпотезу, на основі отриманих даних про клієнта та умов ринку. Можливо сформулювати основні види гіпотез:

- Позиціонування, що ми скажем клієнту;
- Акції, бонуси, програми лояльності, інше.
- Як збільшити середній чек клієнта, стимуляція частоти покупок, строк життя продукту;
- Які маркетингові канали є ефективніші;
- Які продукти потрібно вивести на ринок;
- інші.

Agile-маркетинг це ефективна стратегія для тих компаній, які вміють швидко реагувати на зміни ринку. При цьому маркетинговий план ми не викидаємо в корзину та не використовуємо його як істину в останній інстанції, а постійно вносимо в нього зміни якщо, цього потребує від нас ринок.

Список використаних джерел

1. Agile software development [Електронний ресурс] https://en.wikipedia.org/wiki/Agile_software_development
2. Agile marketing [Електронний ресурс] https://en.wikipedia.org/wiki/Agile_marketing
3. Agile Marketing Manifesto [Електронний ресурс] <http://agilemarketingmanifesto.org/>

Гричик Т.М.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькома В.Г., д.е.н., професор

Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Тези присвячені особливостям організації транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації економічних відносин та розширенні рамок зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств.

Світовий ринок у процесі розвитку міжнародних економічних зв'язків все більше поширюється та поглиблюється, поступово набуваючи нових рис і особливостей. Зростає обсяг і різноманітність транспортних послуг. Транспортні операції починають і завершують процес реалізації зовнішньоторговельного контракту. Тому пошук раціональних шляхів транспортного обслуговування, напрямків перевезень і способів доставки товарів, форм та методів управління перевізним процесом з метою зменшення витрат стає вагомим фактором розвитку і функціонування зовнішньої торгівлі.

Об'єкт дослідження – система організаційно-економічних відносин у сфері транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних розробок, пов'язаних з оптимізацією процесу організації транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Медігран Україна».

Мета дослідження – удосконалення системи транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства та її складових, виявлення засобів вдосконалення організації транспортного забезпечення міжнародних перевезень як фактору підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Для реалізації мети дослідження було визначено такі завдання :

- ідентифікувати основні складові системи транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств;
- проаналізувати і оцінити обсяги та ефективність транспортного забезпечення ТОВ «Медігран Україна»;
- розробити комплекс організаційних заходів щодо підвищення ефективності транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності досліджуваного підприємства.

Методи дослідження – системний аналіз досліджуваних явищ і подій; порівняльний аналіз; формально-логічний аналіз економічних категорій, методи структурного групування та статистичних порівнянь, факторний аналіз.

Інформаційною базою дослідження слугували Закони України: «Про транспорт», «Про дорожній рух», «Про транзит вантажів», Статут автомобільного транспорту України, Цивільний кодекс України, міжнародні транспортні конвенції, нормативно-правові акти організацій, що регламентують міжнародні перевезення, вітчизняні та закордонні фахові наукові видання, статистичні дані діяльності ТОВ «Медігран України», а також ресурси Інтернет.

У процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності виникає необхідність виконання складного і специфічного комплексу транспортних операцій пов'язаного з переміщенням багатотонних вантажів на значні відстані від сфери виробництва до сфери споживання. Ефектив-

ність і якість процесу товароруку від вантажовідправника в одній країні до вантажоотримувача в іншій значною мірою залежить від різного роду посередників, що сприяють здійсненню міжнародних перевезень. Такими посередниками в міжнародних транспортних операціях можуть бути окремі особи, спеціалізовані підприємства, об'єднання, корпорації, які здійснюють різноманітні функції за дорученням власника вантажу при його переміщенні з моменту підготовки товару до перевезення до моменту здачі його конкретному споживачеві

Особливості транспортного забезпечення розглянемо на прикладі Компанії «Медігран Україна» яка спеціалізується на забезпеченні медичних установ і науково-дослідних лабораторій високотехнологічним медичним обладнанням. На рис. наведено алгоритм організації транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Медігран Україна» (рис.).

Рис. Алгоритм організації транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Медігран Україна»

Система організації міжнародних перевезень автомобільним транспортом включає в себе певні етапи, властиві рухомому складу, до яких відносяться етап навантаження, транспортування і розвантаження. Різні етапи – подача рухомого складу під навантаження, підготовка вантажу до відправки, зберігання вантажу в пункті виробництва і проміжних пунктах, складування, експедиторські операції і так далі. Як і на будь-якому іншому підприємстві в організації транспортного забезпечення ТОВ «Медігран Україна» існують певні недоліки, а саме: не проводиться аналіз вантажопотоків і вантажообігу за обліковий період, значні витрати за доставку, включаючи збиток від втрат товару при міжнародному перевезенні та прострочення в доставці, а також санкції за невиконання вантажовідправником своїх зобов'язань, слабо розвинена механізація. Слід впроваджувати контейнерні і пакетні перевезення. Застосування піддонів дозволяє механізувати вантажно-розвантажувальні і складські роботи, більш ніж в 4 рази підвищити продуктивність праці і 1,5–2 рази знизити собівартість цих операцій. Таким

чином можна зробити висновок, що організація транспортного забезпечення на підприємстві ТОВ «Медігран Україна» не досконала, і є стимул її поліпшувати.

Практична значущість роботи полягає в тому, що запропоновані заходи і рекомендації можуть бути використані для вдосконалення організації транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Медігран України» та інших підприємств вітчизняного логістичного середовища які здійснюють логістичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Донченко О.О. Організація міжнародних перевезень: навч. посібник/ О.О. Донченко. – К.: КНТЕУ, 2014. – 306 с.
2. Крикавський Є.В., Р. Патора. Транспортні витрати в структурі логістичних витрат/ Є.В.Крикавський, Р. Патора // Научно-технический сборник. – 2015, №56. – С. 293-298.
3. <http://www.proagro.com.ua/sprav/incoterms/>
4. www.lardi-trans.com.ua

Jalal Eddin Elbaruni

PhD Student

“KROK” University

Scientific adviser: Ilarionova N.M., PhD, Associate Professor

The role of management information systems in decision-making in administration of governmental bodies

Management information system one of the most important tools in any organization, which aims to provide reliable, complete, accessible, and understandable information in a timely manner to the users of the system. It is the key factor to facilitate and attain efficient decision making in an organization. This research explores the extent to which management information systems implemented to make successful decisions at National Board system. The goal of the research is to define MIS for the Board managers as a modern management.

Nowadays organizations seek how to improve the decision-making process to be more efficient and effective to cope with fluctuations in the external environment. In an attempt to achieve this, many modern organizations, whether medium or large, are interested in a phase of incremental investment in the components of new management information systems (MIS) and their adoption. In the past, a high proportion of organizations have often used MIS to facilitate service delivery; their adoption is expected to increase rapidly as technology expands.

In a National Council for Technical and Vocational Education in Libya, there is always a potential crisis that makes the board suffer from inadequacy; therefore, an advanced information system supported by a superior monitoring mechanism is needed to ensure that the information system has achieved the required operations.

The weakness of the performance of the administrators in the National Board system is an issue of long life. These problems may arise out of the disability of the managers to inquire about the problems resulting from the weakness in the management ability to manage the information. The incompetency of the responsible administrators may lead to accumulated delay, bad quality, and production, misadministration, mismanagement of resources and difficulties in decision making. There are also problems of errors in data, shortage of information as well as conflicts, which result in unsound decisions which may be catastrophic on the part of the higher management; citizens and employees crossing long distances to reach to the institution, while they could press one button capable of performance of their jobs; and regulations, laws, employment system and bureaucracy which influence the mode of the Board's task. Implementation of modern management information system is the answer to many of the problems at hand.

Witten et al. [5], describes information as “the order of people, data, processes and information technology that interact to collect, process, store, and provide the information needed to support the organization,” indicating that information systems management is to extract the information needed to enhance and speed up the decision-making process. If the relevant information required in the decision-making or organizational planning process is not available in a timely manner, it results in poor planning, inappropriate decision, poor initial needs, inadequate programming and scheduling activities [1].

Referring to the literature, the field of Management Information Systems (MIS) has had a varied development in its relatively short lifespan. MIS has developed its own theme of research and studies [3].

Organizations that do not have formal information sharing practices will fail to leverage their managers' intellectual capital for business innovation and growth [4]. MIS enables the exchange of experiences, which transfers the required information to the management levels to sustain competitive advantage since it affects the decision making to improve the quality of services provided (fig. 1). Therefore, Barachini et al. [2] supported that it is imperative that these organizations continuously motivate their employees to share valuable information so that their intellectual capital can be leveraged.

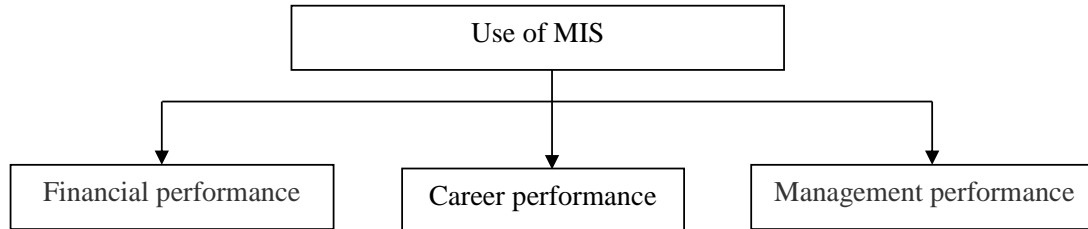

Fig. 1. Use of MIS

Modeling and methods based on information systems management enable enterprise-wide shared and integrated databases through improved decision making and MIS reporting with a good support for management become more efficient. Also, a communication flow is greatly enhanced by MIS. The management freely tells its employees their jobs, ways and means in which they are to accomplish the tasks entrusted to them. The employees also, in turn, discuss their doubts, concerns and problems.

Conclusion

Management information systems are of paramount importance to reach effective decisions in the organization. The literature explained in this study the important role of management information system in the process of making decisions that promote the organization. Management information system as an integrated system of user devices provides the information needed to support the operations and functions of management decision making at all levels of the organization. The organization's management information systems are a special purpose system that is useful to management objectives. The study highlighted that the management information systems should be available to provide appropriate information to its users. To be vibrant and effective, there must be a database carefully designed and implemented to deliver adaptive decisions.

List of reference

1. Adebayo F.A. Management Information System for Managers / F.A. Adebayo. – Ado-Ekiti: Green Line Publishers, 2007
2. Barachini F. Cultural and social issues for knowledge sharing / F. Barachini // Journal of Knowledge Management. – 2009. – 13(1). – P. 98 – 110.
3. Baskerville R. L., Information Systems as a Reference Discipline / R.L. Baskerville R.L., M.D. Myers // MIS Quarterly. – 2002. – 26:1. – P.1-14.
4. O'Neill B.S. Knowledge sharing and the psychological contract: Managing knowledge workers across different stages of employment / B.S. O'Neill, M. Adya // Journal of Managerial Psychology. – 2007. – 22(1). – P. 411-436. Retrieved from DOI: 10.1108/02683940710745969
5. Whitten J. L. System Analysis and Design Methods / J. L. Whitten, L.D. Bentley, K.C. Dittman. – New York: Mc.Graw-Hill, 2007. – 765 p.

Ehsan Ebrahim Shirazi

PhD Student,
"KROK" University

Scientific adviser: Petrova I.L., Doctor of Economics,
Professor Graduating Head Department of Management and Marketing

Developing of Internet Marketing Technologies for a Company's branding policy

It has been well known that effective marketing plays a fundamental role in running business of a company. A well-developed strategy of marketing helps us define our vision, mission and realize our business's goals, build a strong reputation for our products and outlines the steps we need to take to achieve these goals.

In my thesis I would like to analyze theoretical aspects of Internet marketing technologies, their aims and tasks, new methods in marketing development, classification of Internet marketing and its impact on branding policy of the various companies. Also reviewing and propose some Internet marketing strategies for the business such as new techniques in web designing, utilizing search engine marketing and optimization, utilize affiliate and associate programs and application for Internet marketing, using Email marketing, using opt-in Email lists, online press releases, contests and maintain web blogs and other Internet advertisements.

Although the Internet marketing is a relatively new marketing tool compared to methods like print advertisements, giveaways and billboards, it has arguably already become more of an essential in marketing. Consumers no longer accept the advertisements presented to them as facts. They prefer to go online and do their research, so it's critical that your business has a presence there.

By studying in various areas of business, we know that there are hundreds of different marketing channels and strategies out there for growing our business. We also know that our marketing budget isn't infinite, so we have to be selective with the ones we choose. As consumers continue to increase their reliance on the internet as a research and purchasing tool, it's important that we include it in our marketing strategy and apply new ways to expand reputation of our company's brand in the market.

Defining our business' overall mission/objective, creating plans and new strategies in Digital Marketing, determining time and setting our marketing budget allocation to cover whole the marketing activity, and to grow and innovate also is goanna be my mission to provide in this research and thesis.

Ukraine is recognized as one of the Europe's most strategic and largest countries and has the reputation of astonishing agriculture, energy and Information Technology potential. I am fairly positive that my research and the methods that I am planning to provide in my thesis about Internet marketing are going to be very functional and practical for the companies and students of marketing inside and outside Ukraine.

List of reference

1. The Single Most Important Reason Why Online Marketing Is More Important Than Ever <https://www.forbes.com/sites/nicoleleibachreyhle/2015/06/16/the-single-most-important-reason-why-online-marketing-is-more-important-than-ever/#39612d703bff>
2. Develop a Marketing Strategy <https://www.business.qld.gov.au/running-business/marketing-sales/marketing-promotion/strategy>

3. Reasons Internet Marketing is So Effective <https://www.webpagefx.com/internet-marketing/why-is-internet-marketing-so-important.html>
4. Top Internet Marketing Strategies for Your Business <https://www.thebalance.com/top-10-internet-marketing-strategies-2295375>
5. Developing an Online Marketing Strategy for a New Product <https://www.vieodesign.com/blog/developing-an-online-marketing-strategy-for-a-new-product/>
6. Reasons Why Internet Marketing Is Important for Your Business <https://www.tisindia.com/blog/5-reasons-why-internet-marketing-is-important-for-your-business/>

Жеріхова О.М.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Данченко О.Б., д.т.н., доцент

Особливості управління міжнародних проектів

Проектне середовище зумовлює безліч викликів та проблем навіть для найдосвідченіших проектних менеджерів. Ключовими викликами, що мають місце у більшості проектах сьогодення є комунікації, боротьба за ресурси, відсутність чітко встановлених цілей проекту, обмеженість повноважень. У зв'язку зі збільшенням кількості міжнародних проектів останнім часом, проектна глобалізація стала ще одним додатковим викликом для проектних менеджерів по всьому світі.

Управління глобальним проектом являє собою унікальний комплекс викликів, окрім очевидних, різного фізичного місцезнаходження та часових поясів. Також існують культурні проблеми, які виходять далеко за межі мовних бар'єрів; а також питання ефективності, адміністрування та звітності.

Багато великих компаній присутні по всьому світі, і для менеджерів проектів, що базуються в штаб-квартирі компанії, є звичним нести відповідальність за виконання проектів з використанням команд з різних країн та культур. Ефективне управління подібними географічно та культурно різноманітними проектами вимагає розуміння проблем комунікації та культурних бар'єрів, які необхідно подолати, з метою побудови успішної багатокультурної команди з єдиною спільною метою.

Причини залучення команд з різних частин світу майже завжди ґрунтуються на економічних рішеннях. Іноді можуть існувати специфічні навички, доступні лише в одній країні, але це є рідше причиною використання зарубіжних команд для проектів.

Особливості взаємодії багатокультурної команди полягають не лише в мовному та культурному аспекті, незначні відмінності у підходах до виконання робіт, також можуть вплинути на результат реалізації проекту. Але в цілому найбільшими бар'єрами на шляху до успіху проекту визначають як різноманітне географічне розташування, діапазон часових поясів, культурні та мовні відмінності.

Комунікація. У міжнародних проектах недостатній рівень якості комунікації є найбільшим викликом.

Проектні менеджери є основним джерелом інформації для всіх зацікавлених сторін проекту. Майже 90 відсотків свого часу проектні менеджери мають витратити на підтримку комунікації зі спонсором, членами команди, постачальниками, партнерами та ін. Основний виклик полягає в тому, що не всі зацікавлені сторони потребують однакової інформації, також, важливою є форма (наприклад, електронні листи, дзвінки, зустрічі, презентації) та тип інформації, що передається (наприклад, звіти про статус, зміни в графіку, зміни обсягу, протоколи зустрічі).

Формат та періодичність як неформального спілкування, так і формальної звітності про прогрес повинні бути встановлені на початку проекту. Залежно від розміру та складності проекту та кількості команд залучення різних звітів може знадобитися на місцевому та глобальному рівнях.

Для глобального проектного менеджера дуже важливим є визначення очікувань щодо окремих завдань та роботи по проекту в цілому, необхідно надавати детальний відгук щодо всіх завершених завдань, які чітко визначають, що добре було зроблено, а що ні. Невиконання

цього може спричинити непорозуміння та призвести до незадовільної роботи, яка буде загострюватися внаслідок глобального характеру проекту.

Обмеження часових поясів.

Не рідко місцеві команди та проектний менеджер працюють у різних часових зонах. Вікно можливості для контакту між собою зменшуються. Подібні затримки можуть перешкоджати виконанню роботи, окремих членів команди, які не можуть рухатись далі без отримання відповіді від колеги.

Набагато більш ефективним є встановлення спільного тимчасового вікна, коли всі учасники можуть працювати на робочому місці для планових повідомлень, таких як конференц-дзвінки або регулярні оновлення звітів, або просто для непрофільного спілкування, коли всі можуть бути впевнені, що отримає швидку відповідь на будь-який запит.

Культурні виклики.

Розуміння культурних відмінностей - це двосторонній процес, спрямований на допомогу всім, хто бере участь у проекті, розуміння очікувань та ставлення один до одного за для досягнення кінцевої мети проекту. З'ясування ставлення до таких сфер, як якість, вартість та час, є важливим першим кроком. Це допомагає зміцнювати довіру та лояльність між проектним менеджером та місцевими командами, що, у свою чергу, сприяє чесності та точності при повідомленні про стан виконання проекту.

Отримання точної інформації щодо прогресу проекту може стати однією з найбільш складних речей в глобальних проектах, адже деякі локальні менеджери можуть заохочувати членів місцевої команди ніколи не доставляти погані новини.

Мотивація.

Методи мотивації окремого працівника значно відрізняються в різних культурах, але глобальному керівнику проекту важливо зрозуміти, що мотивує місцеву команду та, настільки ж важливо, підхід місцевого менеджера до мотивації команди.

Не рідко місцевий менеджер має абсолютно інший підхід до мотивації команди. Тому, в той час як глобальний менеджер проектів заохочує відверту дискусію та точний звіт про хід роботи, місцевий менеджер проекту може використовувати підхід моркви та палички, який перешкоджає відвертому викладенню проблеми. Це може стати особливим ускладненням для глобальних менеджерів проектів та місцевих груп, які ніколи раніше не працювали разом і які не розвивали довіру один до одного.

Відповідальність за мотивацію місцевої команди цілком може розглядатися як завдання місцевого рівня, але якщо це впливає на успіх глобального проекту - головним чином через нездатність визнати проблеми та чітко звітувати про прогрес - тоді це проблема для глобального менеджера проектів.

Управління глобальними проектами являє собою комплекс специфічних викликів, подолання яких потребує певних навичок та досвіду управління проектами. Незважаючи на невід'ємні труднощі у роботі з розрізненими командами різних культур, економічна перевага буде продовжувати сприяти розвитку глобального проектного менеджменту у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Brian Irwin, PMP, Managing Politics and Conflict in Projects – USA, 2008
2. The Unique Challenges of Managing Global Projects [Електронний ресурс] /M Symonds, 2012: <http://projectmanagementworks.co.uk/unique-challenges-managing-global-projects/>

Кобилянський Є.Є., Ярова О.А.

студенти

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Наумова О.О., к.е.н., доцент кафедри
маркетингу та поведінкової економіки

Стратегії маркетингових каналів

У тезах авторами запропоновано узагальнення теоретичних підходів до побудови стратегій маркетингових каналів як основи маркетингової політики розподілу.

Вибір маркетингових каналів є одним з найскладніших та одним з важливіших рішень в діяльності фірми. Кожен з існуючих каналів має певні властиві лише йому рівні та витрати. Обираючи маркетинговий канал, фірма має дотримуватися цього напрямку тривалий час через високу вартість та складність розробки маркетингового каналу.

Вибір маркетингового каналу вимагає детальне опрацювання стратегії, зокрема потребує проведення аналізу:

- відмінних рис продукції;
- характеристик цільового сегменту ринку.

Враховувати слід наступні фактори:

- характеристики споживачів: середня вартість покупки, споживчі потреби, обсяг сегменту, параметри концентрації споживачів;
- цілі, дії та спеціалізація конкурентів, параметри асортименту продукції, методи товароруку;

- види та параметри маркетингових каналів, види транспортних сполучень;
- параметри та обсяги продукції, складності її зберігання, її вартість.

При обранні стратегії враховуються функції маркетингових каналів :

- задоволення потреб споживачів: вартість, швидкість;
- пошук і збір інформації для реалізації продукції;
- налагодження комунікацій зі споживачами;
- фінансування діяльності маркетингового каналу;
- організація товароруку;
- взяття ризиків;
- підвищення споживчої цінності;
- стимулювання попиту, шляхом різних методів просування всіма можливими учасниками каналу.

Ці функції можуть виконувати і товаровиробники, і посередники. Якщо всі функції на себе покладає товаровиробник, його витрати можуть зрости, що призведе до зростання ціни товару. Доцільним буде розподілити, або передати частину функцій посередникам задля оптимізації ціни продукції.

Серед стратегій маркетингових каналів найпоширенішими є:

- 1) стратегія охоплення споживачів. Підходить для виробників, що здійснюють прямі продажі до роздрібних мереж і самі розподіляють клієнтів між посередниками;
- 2) стратегія охоплення ринку. Її доцільно обирати фірмам які прагнуть обмежити конкуренцію в межах однорідної групи товарів, а відповідно і підвищити ціну на них;
- 3) стратегія ціноутворення. Виправдана у випадках, коли потрібно підтримати певний рівень цін в системах розподілу;
- 4) стратегія асортименту. Визначається і відштовхується залежно від глибини, ширини та однорідності асортименту на який орієнтується виробник або посередник;

5) комунікаційна стратегія. Використовується для приваблення як постачальників (конкурси з продажу, знижки, навчання персоналу), так і споживачів (активна реклама, сувеніри, виставки тощо)

Процес побудови стратегії маркетингових каналів є трудомістким та затратним. Для успішної діяльності необхідно враховувати весь спектр факторів та функцій маркетингових каналів. На практиці фірми використовують комплексно стратегії маркетингових каналів, ефективно поєднуючи їх переваги.

Список використаних джерел

1. Біловодська О.А. Маркетингова політика розподілу : навч. посіб. / О.А. Біловодська. – К. : Знання, 2011. – 495 с.

Шляхи підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Дослідження зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання має надзвичайно велике значення в контексті інтеграції економіки України до світового економічного простору. Виходячи з сутності зовнішньоекономічної діяльності і складу функцій суб'єктів господарювання при її здійсненні, запропоновані методи та інструменти оптимізації ефективності зовнішньоекономічних операцій.

Основою зовнішньоекономічної діяльності є зовнішньоекономічна операція, яка представляє собою комплекс організаційно-управлінських документально зафіксованих дій контрагентів різних країн, направлених на забезпечення експортно-імпортного обміну товарами, капіталами, роботами, послугами або об'єктами інтелектуальної власності і здійснюється за допомогою контрактів, розроблених на основі вимог національного законодавства та міжнародних договорів нормативно-правового характеру.

Головною умовою проведення зовнішньоекономічної операції є її ефективність. На сучасному етапі будь-який суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності вирішує проблему підвищення ефективності зовнішньоекономічних операцій. В поточних умовах ведення бізнесу вирішення цієї проблеми є надзвичайно важливим.

Статистичні дані за 2016 рік підтверджують, що Європейський Союз стає найбільшим та основним зовнішньоторговельним партнером України. Так, незважаючи на загальне зниження показників експорту (-4,6%) та зростання імпорту (+4,6%) у 2016 році у порівнянні з 2015 роком – обсяги торгівлі з ЄС продовжують зростати (+2,8%) і тепер становлять 37,1% від загального обсягу експорту. Імпорт зростає ще більшими темпами і досягнув позначки 43,9% в структурі українського імпорту. З 9,8 мільярда доларів загального експорту в країни ЄС 30% – це продукція агропідприємств та харчової промисловості, 23,5% – металургії і 16,1% – машинобудування [3, с. 147].

На ефективність зовнішньоекономічних операцій можуть впливати наступні фактори: митні платежі, схема митного оформлення, транспортування, нетарифні обмеження, маркетинг, безпека та ризики, тощо. Всі ці фактори та ризики можуть бути мінімізовані за допомогою логістики та системного підходу.

Ефективність зовнішньоекономічної операції з одного боку залежить від вигод, набутих від її здійснення (наприклад, виручки від реалізації продукції на експорт), з іншого боку від витрат на проведення операції (наприклад, собівартості виготовлення експортного товару). Витрати на зовнішньоекономічну операцію виникають на кожному етапі починаючи від ідеї до її реалізації, від початку проведення маркетингових досліджень до моменту поставки товару замовнику [2, с. 223].

Зовнішньоекономічну операцію можна розглядати як сукупність логістичних систем, які знаходяться у постійній взаємодії, впливають одна на одну і на кінцевий результат. Концепція логістичної системи зовнішньоекономічних операцій пов'язана з проблемами забезпечен-

ня матеріальними ресурсами, постачаннями товарів. Основна логістична функція передбачає оптимізацію витрат і підвищення ефективності зовнішньоекономічної операції.

Під час проведеного дослідження була виявлена проблема необхідності підвищення ефективності зовнішньоекономічних операцій, недосконалість та неповнота сучасних методів розрахунку коефіцієнтів ефективності імпорту/експорту, відсутність методів уникнення ризиків зовнішньоекономічної діяльності. Були запропоновані методи та інструменти оптимізації ефективності зовнішньоекономічних операцій, а саме:

- Використовувати логістичний системний підхід до операцій;
- Створити інтегровану систему отримання та обміну інформацією;
- Використовувати графічні та табличні методи при обробці інформації у зовнішньоекономічних операціях.

Позитивний результат досягається шляхом застосування наведених методів, спираючись на системний підхід та структурування процесів зовнішньоекономічної операції. Підвищення ефективності проведення зовнішньоекономічних операцій потребує вирішення питань на зовнішніх ринках:

- орієнтація з асортиментом продукції на відповідні ринки;
- нарощування обсягів доходів на ринках;
- підвищення конкурентоспроможності;
- нарощування темпів росту продуктивності праці працівників;
- зменшення собівартості продукції;
- ефективне використання фінансових ресурсів;
- одержання оптимального ефекту від використання прибутку;
- врахування своєчасної практики ціноутворення.

Нарощувати потенціал зовнішньоекономічної діяльності підприємств треба перш за все шляхом створення сприятливих економічних умов для збільшення випуску вітчизняної продукції та надання послуг за рахунок модернізації виробництва, застосування сучасних технологій переробки, зберігання, пакування, транспортування та реалізації продукції машинобудівної, харчової і легкої промисловості, сільського господарства, закріплення на традиційних ринках збуту та виходу на нові.

Список використаних джерел

1. Овсієнко А.М. Управління зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання / Овсієнко А.М. // Економічний вісник університету : збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 27/1. – С. 123-128.
2. Рибальченко Л.В. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності України / Рибальченко Л.В. // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії : науково-теоретичний журнал. – Дніпропетровськ, 2015. – № 1 (33). – С. 222-228. – (Економічні науки).
3. Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність України: оцінка стану, проблеми та чинники впливу на розвиток / Н.М. Тюріна, Н.С. Карвацка, Т.В. Назарчук // Вісник Хмельницького національного університету : науковий журнал. – Хмельницький, 2017. – С. 147-154. – (Економічні науки ; № 2, т. 2).

Краснопольський Ю.А.

здобувач, 4 курс, «Логістика»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пазєєва Г. М., к.е.н.

Організація доставки big data вантажів в логістичному каналі

В тезах досліджено організацію доставки вантажів в логістичному каналі за допомогою сучасних концепцій логістичного обслуговування великих даних (big data).

На сьогоднішній день, залишається відкритим питання передачі великої кількості даних. Кількість джерел даних стрімко росте, а значить технології їх обробки мають попит.

Big date – це набори інформації (як структурованої, так і неструктурованої) настільки великих розмірів, що традиційні способи та підходи не можуть бути застосовані до них. Big date зберігаються у дата центрах [9]. В свою чергу дата-центр (англ. data center, альтернативні терміни центр зберігання та обробки даних (ЦЗОД), центр обробки даних (ЦОД) – спеціалізований технічний майданчик для розміщення інформації в Інтернеті, підключений до неї в автономну систему (або мережі в її складі) по множині каналів зв'язку [10].

До вивчення цієї теми звертаються провідні та вітчизняні науковці, такі як: М.Ю. Ваховська [2]; К.А. Нордстрем і Й. Ріддерстрале які досліджували функції інформаційного забезпечення великих і середніх підприємств [1], П.Ф. Друкер [4]; А.І. Семенко, В.І. Сергєєв [7]; К. Хесінг і М. Арнольд – аналізували тему інформаційної логістики.

Об'єктом дослідження – є організація передачі великих даних.

Предметом дослідження – є процес транспортування великих даних автофургонами на прикладі компанії Amazon.

Мета дослідження – дослідити сучасні концепції логістичного обслуговування великих даних (big data).

Виходячи з визначення Big Data, можна сформулювати основні принципи роботи з такими даними:

1. Горизонтальна масштабованість. Завдяки можливості масштабування, оброблюваних даних може бути багато – будь-яка система, яка має на увазі велику обробку даних, повинна бути розширюваною. У два рази виріс обсяг даних – в два рази збільшили кількість заліза в кластері і все продовжило працювати.

2. Відмовостійкість. Принцип горизонтальної масштабованості має на увазі, що машин в кластері може бути багато. Методи роботи з великими даними повинні враховувати можливість таких збоїв і переживати їх без будь-яких значущих наслідків.

3. Локальність даних. У великих розподілених системах дані розподілені по великій кількості машин. Якщо дані фізично знаходяться на одному сервері, а обробляються на іншому – витрати на передачу даних можуть перевищити витрати на саму обробку. Тому одним з найважливіших принципів проектування Big Data рішень є принцип локальності даних – по можливості обробляємо дані на тій же машині, на якій їх зберігаємо.

Стає питання, а якщо потрібно передати ці данні? Як клієнту доставити таку велику кількість даних?

Адже, передача багатьох петабайтів у зовнішній дата-центр за допомогою традиційних каналів зв'язку не є ефективною. Навіть для мережі з пропускнуою можливістю 1 Гбіт/с необхідно роки для передачі всієї бази даних, з великого дата-центру.

Amazon Web services 1 грудня 2016 року, заявила про запуск нової оригінальної послуги AWS Snowmobile, яка дозволить переносити великі дані між різними ЦОД (Центри Обробки Даних). Ця послуга дозволить користувачу перевести свої дані на спеціально обладнаній вантажівці. Одна така вантажівка перевозить до 100ПБ.

Контроль цього процесу бере на себе Amazon Web services. Компанія замовник повинна лише прийняти вантажівку у місці прийому. Охорона, забезпечення та доставка, усе це бере на себе Amazon Web services. Весь процес перевезення виглядає так:

1. Завантаження ЦОД у вантажівку
2. Ведення ЦОД у автономній режим
3. Доставка на нове місце
4. Розвантаження вантажівки та встановлення ЦОД у нову систему Дата Центру

Ефективне рішення цього завдання неможливо без застосування новітніх інформаційних технологій. Тому ця проблема сьогодні вирішується завдяки Amazon Web services 1. За інформацією The Wall Street Journal, у лютому 2016 року вартість рішення Amazon Web services 1 для зберігання даних зменшилася на 20%, а сервіси, орієнтовані на розрахунок подешевшали на 5-25% в різних регіонах. Це означає, що таке рішення передачі Big date дуже оперативне та раціональне, завдяки своїй простоті, та ефективності.

Список використаних джерел

1. Бармаки Б. Роль інформаційного забезпечення в управленні компанією / Б. Бармаки // Управление компанией. – 2007. – № 2. – С. 26–34.
2. Ваховська М.Ю. Логістичні потоки: визначення, особливості, параметри / М.Ю. Ваховська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 623. – С. 22–28.
3. Гаджинский А.М. Логистика: [посібник] / А.М. Гаджинский. – М.: Маркутинг, 2000. – 326 с.
4. Друкер П.Ф. Энциклопедия менеджмента / П.Ф. Друкер; пер. С англ. – М.: Вильямс, 2004. – 432 с.
5. Крикавський Є.В. Логістика для економістів: [підручник] / Є.В. Крикавський. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2004. – 448 с.
6. Малярець Л.М. Формалізація задач контролінгу логістичної діяльності підприємства: [монографія] / Л.М. Малярець. – Харків.: ХНЕУ, 2010 – 229 с.
7. Семенов А.И. Логистика. Основы теории: [посібник для вузів] / А.И. Семенов, В.И. Сергеев. – СПб.: Союз, 2003. – 544 с.
8. Майбутнє великих даних – 17 «пророцтв» Джерело: <http://www.management.com.ua/tend/tend787.html> від 7 квітня 2016 р.
9. Блог компанії DCA (Data-Centric Alliance) Джерело: <https://habrahabr.ru/company/dca/blog/267361/>
10. Журнал Сети&Бизнес 6(91) 2016

Лобанова А.Д.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрова І.Л., д.е.н., професор

Управління комплексом маркетингу у сфері послуг

Правильне застосування комплексу маркетингу сприятиме покращенню результатів діяльності сфери послуг. На сьогоднішній день значення маркетингу та застосування інструментарію в сфері послуг значно зростає.

Сфера послуг є однією з найбільш перспективних і швидкозростаючих галузей економіки. Сьогодні вже практично не залишилося підприємств, які в тій чи іншій мірі не надавали б послуги, або, принаймні, не стикалися з ними.

Послуга – це вид діяльності, робіт, у процесі виконання яких не створюється новий, раніше не існуючий матеріально-речовий продукт, але змінюється якість уже наявного, створеного продукту. Іншими словами – це благо, що надається не в матеріальній формі, а у формі діяльності. Тобто саме надання послуг створює бажаний результат.

Один з корифеїв-класиків в області маркетингу Ф. Котлер, дає таке визначення послуги: «Послуга – будь-яка діяльність, яку одна сторона може запропонувати іншій; невідчутна дія, не призводить до володіння чим-небудь. Її надання може бути пов'язане з матеріальним продуктом» [1, с.345].

Послуга за своєю суттю є невлливою і не призводить до передачі власності. Відвідування театрів, спортивних змагань, ресторанів, перукарень, візити до лікарів та адвокатів, ремонт квартири, автомобіля та побутової техніки, перельоти і переїзди в інші міста і країни – все це відноситься до послуг.

Ринок послуг – це сфера обміну послугами, які є результатом праці підприємств невикористаної сфери. До числа найбільш стародавніх послуг належать транспортні, фінансові, охоронні, медичні, а також окремі види побутових послуг (пошиття одягу, взуття, головних уборів), послуги зв'язку, харчування і торгівлі. Широке розповсюдження мали релігійні послуги церкви.

На зміну старим приходять нові види та різновиди послуг: інформаційні, комп'ютерні, поліграфічні, наукові, аудиторські, консалтингові, біржові тощо.

Ринок послуг абсолютно не схожий на інші ринки. Цьому є кілька пояснень. По-перше, сама послуга не існує до моменту її надання. Тому оцінити послугу, а тим більше дати їй будь-яку оцінку до її отримання – неможливо.

Попит на послуги, в міру насичення ринку товарами і ускладнення виробництва, неухильно зростає. У більшості розвинених країн сфера послуг обганяє виробничу сферу не тільки за темпами зростання і появу нових видів послуг, але також за її пристосування до потреб ринку.

Основні причини такого явного підвищення ролі послуги в сучасній економіці, перш за все, в появі нових видів діяльності в сфері послуг у зв'язку з впливом науково-технічного прогресу, в ускладненні виробництва і насиченні ринку товарами повсякденного попиту. Передумовами зростання значущості послуги є також збільшення впливу послуг на торгівлю новими типами товарів, особливо технічно складними; необхідність у комплексі додаткових послуг при збуті товарів; збільшення фінансових, транспортних, інформаційних та інших послуг у зв'язку з розвитком виробництва.

Особливий підхід до маркетингу послуг запропонований Ф. Котлером, який виділяє три типи маркетингу в сфері послуг: зовнішній маркетинг, внутрішній маркетинг, маркетинг взаємодії. Зовнішній маркетинг спрямований на з'ясування очікувань клієнтів і передачу їм інформації про обіцяні підприємством характеристики якості послуги. В якості засобів комунікації можуть бути використані телебачення, радіо, газети, персонал, будівлі та обладнання підприємств. Маркетинг взаємодії пов'язаний з впливом на споживача в момент обслуговування, коли відбувається (або не відбувається) виконання обіцянок, проголошених підприємством при зовнішньому маркетингу. Всі зусилля зовнішнього маркетингу марні, якщо підприємство не зможе виконати обіцяне.

Однією з основних концепцій маркетингу є маркетинг-мікс, який визначається як набір маркетингових інструментів, що перебувають під контролем підприємства і використовуваних для вирішення маркетингових завдань. Філософія маркетингу-мікс передбачає, що для конкретного ринкового сегмента в певний момент часу може бути знайдений оптимальний набір інструментів маркетингу.

Згідно М. Бумс і М. Бітнер, маркетинг-мікс в сфері послуг включає наступні додаткові інструменти: Process, People і Physical Evidence [2, с. 57-71]. Поняття «People» позначає всіх учасників процесу обслуговування – споживача, персонал підприємства, інших присутніх споживачів. «Physical Evidence» являють собою матеріальні об'єкти підприємства, що використовуються для надання послуги або передачі інформації споживачам.

У маркетинговій стратегії рекомендується окремо відображати програми, спрямовані на вдосконалення процесу надання послуг цільовому споживачеві. Мета – зробити придбання та користування послугою максимально комфортними для споживача.

Сервіс (обслуговування) відноситься до розряду невлених речей. Його не можна помацати руками, покласти на полицю, виставити на вітрину і т.д. Тому в даному випадку і потрібні якісь підтвердження, такі як: відгуки клієнтів, рекомендації, сертифікати.

Прикладів можна знайти масу. Скажімо, візьмемо таку послугу, як доставка суши в офіс. Сьогодні на сайті компанії (або на спеціальних сайтах для відгуків) можна прочитати думки інших клієнтів про якість роботи служб по доставці суши. Цього може бути достатньо для того, щоб прийняти рішення про вчинення або нездійснення першої покупки. Це саме можна сказати до роботи банків, мовних курсів, туроператорів, дослідницьких організацій і так далі.

Що ж стосується сертифікатів, то вони життєво необхідні компаніям, які займаються різного роду освітніми курсами.

Поняття «Process» включає в себе процедури, механізми та послідовність дій, за допомогою яких відбувається надання послуги. В даний час маркетинг послуг знаходиться на етапі становлення. У той же час – це перспективний напрямок, що чинить істотний вплив на розвиток маркетингу в цілому.

В сучасних бізнес-умовах пропонування послуг, як комерційного так і некомерційного характеру швидко зростає. Відтак постає проблема збуту та дистрибуції послуг, а отже проблема формування сталого попиту на них. Виходячи з особливостей стратегії збуту послуг актуальним залишається питання використання маркетингового інструментарію в організації і здійсненні діяльності підприємств невиробничої сфери та формування певних компетенцій контактного персоналу [4, с. 507].

Оцінити якість послуги досить складно. Оскільки послуга одночасно виробляється і споживається та залишається невіддільною від виробника, то на її якість впливає низка чинників, а саме: індивідуальні, особистісні характеристики виробника, його комунікабельність, власна думка і ставлення до певних складових послуги, досвід тощо. В сукупності всі ці чинники впливають на якість послуг [4, с. 507].

Комплекс маркетингу – це набір інструментів (об'єктів, процесів і функцій), маніпулюючи якими маркетологи намагаються якнайкраще задовольнити потреби клієнтів та дозволяє фірмі викликати бажану відповідну реакцію з боку ринку.

Список використаних джерел

1. Kotler P. Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control. – L.: EnglewoodCliffs, 1994.
2. Bitner M.J. Servicescapes: The Impact of Physical Surroundings on Customers and Employees // Journal of Marketing, 1992. vol. 56. April.
3. Booms B., Bitner M.-J. Marketing Strategies and Organizations Structures for Service Firms // Marketing of Services. / Donnelly S., George W. (Eds.). – Chicago: AMA, 1981.
4. Сагайдак М.П. Формування системи внутрішнього маркетингу підприємств сфери послуг [монографія] / М.П. Сагайдак. – К.: Вид-во ТОВ «СІК Груп Україна». – 2015. – 507 с.

Лотарєв А.Г.

начальник управління міжнародного співробітництва
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

«Регіон» та «Інноваційна система регіону» як об'єкти дослідження науки з державного управління

У тезах уточнено поняття «регіон» та «інноваційна система регіону». Виділено об'єктивні причини розвитку інноваційної системи в регіоні.

Логіка наукового дослідження передбачає чітке обмеження досліджуваного об'єкта і точне визначення предмета дослідження. У зв'язку з цим уявляється необхідним уточнити поняття «регіон» та «інноваційна система регіону» як структуроутворюючі терміни. Динамічність раціонального знання призводить до наявності різних трактувань тих самих понять, що визначають явища дійсності з тим або іншим ступенем наближеності до реальності.

Особливо серйозні теоретичні та практичні труднощі виникають при вивченні складних систем, що характеризуються неоднозначністю, суперечливістю, багатоаспектністю, мобільністю протікаючих у них процесів. Саме до таких систем відноситься регіон, будучи з цієї причини, об'єктом вивчення різних галузей соціальних знань.

У даному дослідженні поняття «регіон» використовується в тому розумінні, як його трактує сучасна регіональна економіка, що сформувалась у самостійну галузь знань шляхом виокремлення проблем, що відносяться до економічного регулювання регіонального розвитку, з «економічної географії» і «розміщення продуктивних сил», та додатки до регіонального рівня понять макро- і мікроекономіки.

Для управління розвитком регіону визнається необхідним розглядати всі насичувальні територію елементи не ізольовано, а в їх єдності, із застосуванням системного підходу [1, 2]. У радянській регіональній науці трактування поняття «регіон» трансформувалося залежно від теоретичних і практичних завдань, що поставали перед дослідниками.

На думку автора, найкращу методологічну основу для вивчення такого утворення як регіон запропонував Я.Є. Месхія: «поняття регіону має вказувати на особливість місцевих умов, не виділяючи один який-небудь аспект, а комплексно об'єднуючи всі разом узяті» [3, с. 70]. І далі: «Регіон – це відособлена частина єдиного глобального народногосподарського комплексу, з яких-небудь ознаками (територіальними, географічним, адміністративним і економічним) об'єднує конкретну територію і комплекс галузей матеріального виробництва та соціальної інфраструктури» [3, с. 71].

Необхідно зазначити, що основним суб'єктом процесу регіоналізації є регіони, які виділяються відповідно до адміністративно-територіального поділу держав, що володіють необхідним рівнем цілісності господарського комплексу та юридичними повноваженнями для проведення політики саморозвитку. При цьому спостерігається тенденція уніфікації національних систем адміністративно-територіального районування. Найбільший розвиток цей процес набув у рамках Європейського Союзу, де з метою створення єдиної системи статистичного обліку прийнята багаторівнева регіональна модель територіального поділу.

Відповідність адміністративно-територіального поділу країни прийнятому стандарту є однією з умов вступу до Євросоюзу нових членів, що багато в чому визначає спрямованість адміністративно-територіальних реформ у країнах Центральної Європи [4]. Згідно з даною мо-

деллю об'єктами статистичного спостереження є територіальні одиниці NUTS (Nomenclature of Territorial Units). Застосовуваний стандарт має п'ять рівнів.

Найбільшою територіальною одиницею є регіони рівня NUTS-1, наприклад, землі в Німеччині, території цілих держав, таких, як Швеція, Ірландія, Данія. Як найменші регіональні утворення розглядаються регіони рівня NUTS-3. Рівні NUTS-4 и NUTS-5 відповідають місцевим органам самоврядування, таким як невелике місто або волость. Розміри територій і чисельність проживаючого населення регіонів кожного рівня доволі умовні й мають великий діапазон.

Видається, що відмінності між регіональним і місцевим рівнем визначаються не стільки розміром території, скільки насиченістю територіального простору об'єктами, які беруть участь у забезпеченні процесу життєдіяльності населення.

Таким чином, регіон постає як багатофункціональна і багатоаспектна система. Будучи насамперед територією, що за певними ознаками відрізняється від суміжних територій, він характеризується домінуванням внутрішніх зв'язків над зовнішніми, що надає йому цілісність. Регіон виконує функцію координації розвитку великої кількості місцевих об'єктів відповідно до законів та інтересів того простору, частиною якого він є.

У 1990-ті роки подальші дослідження дозволили виявити зростаюче значення регіонального рівня. У даний час на користь самостійності регіонального рівня інноваційних систем виступають В.В. Бакум, Е.М. Забарна та ін. [5, 6]. Серед об'єктивних причин розвитку інноваційної системи в регіоні пропонується виділити такі:

- інноваційний процес є явищем, істотно обумовленим географічно, оскільки сприйнятливість до нових знань підвищується за умови фізичної наближеності джерел і здобувачів знань;
- у регіонах на основі наявних мереж неформальних контактів і спільних інтересів, які об'єднують різні організації та місцева влада, досягається більш тісна і гармонійна взаємодія освіти, науки і високотехнологічної промисловості, що є ключовою умовою успішного просування інновацій в інноваційному ланцюжку;
- важливі умови для інновацій, наприклад, наявність освітніх структур і наукових установ, прив'язані до конкретного місця і не відрізняються високою мобільністю;
- промислові кластери часто географічно сконцентровані й розвивають свої «мережі», як правило, в рамках конкретного регіону;
- процес дифузії знань є здебільшого результатом мобільності людських ресурсів, що також обмежується територіально;
- у регіонах в результаті взаємодії виробників науково-технічних знань, постачальників, споживачів, місцевих органів влади, інфраструктурних установ, інвесторів є можливості створення особливої інноваційного середовища, яка є основним стимулом для інноваційної активності.

Список використаних джерел

1. Амоша, А. И. Инвестиционные и инновационные процессы в Украине (регионах) А. И. Амоша // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. тр. – Донецк: Ин-т эконом. Пром-ти НАН Украины, 2003. – Ч. I. – С. 202 – 206.
2. Аржанцев, Д. Учет результатов НИОКР как фактор активизации инновационной деятельности / Д. Аржанцев, С. Писарев // АПК: экономика и управление. – 2008. – № 8. – С. 67–68.
3. Месхия, Я.Е. Вопросы методологии регионального экономического прогнозирования / Я.Е. Месхия. – М., 1983. – 184 с.
4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / Отв. ред. З.С. Варналій. – К., 2005. – 478 с.
5. Бакум, В.В. Особливості формування системи управління регіоном / В.В. Бакум. // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С. 27-33.
6. Забарна, Е.М. Потенціал інноваційного розвитку Одеського регіону та шляхи його мобілізації / Е.М. Забарна, Н.Д. Решетнік // Управління інноваційним розвитком підприємств України в умовах світових інтеграційних процесів: всеукр.наук.-практ.конф., 9-10 жовт. 2007 р.: тези допов. – Дніпропетровськ, 2007. – Т. 5. – С.77-79.

Маслова О.І.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алькома В.Г., д.е.н., професор

Внутрішньошкільний контроль в системі управління освітньою установою

В тезах розкрито сутність та особливості сучасного ринку освітніх послуг, охарактеризовано базові чинники його формування, визначено напрямки розвитку в умовах глобалізації.

Контрольна функція є невід'ємною частиною управлінської діяльності. Інформація, отримана в ході контролю, є основою для прийняття управлінських рішень. Так, на сьогоднішній день внутрішньошкільний контроль в системі управління освітньої установи – проблема актуальна. Організація внутрішнього контролю – один з найскладніших видів діяльності керівника освітньої установи (ОУ), що вимагає глибокого усвідомлення місії та ролі цієї функції, розуміння її цільової спрямованості та оволодіння різними технологіями. Саме внутрішньошкільний контроль є необхідною ланкою, за підсумками якої починає працювати функція регулювання, здійснюються необхідні корективи і в аналітичному процесі, і в процесі планування та організації дій. Незважаючи на наявність численних досліджень з тематики внутрішнього управління в публікаціях недостатньо розкриті науково-педагогічні основи управління школою, здійснення контролю адміністрацією в сучасних умовах. У зв'язку з розширенням сфери самостійної діяльності школи зростає актуальність регулювання внутрішньошкільного відносин на основі особистісно-правового підходу до управління.

Метою дослідження є вирішення вищевказаної проблеми шляхом наукового обґрунтування та створення моделі внутрішнього контролю в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження – внутрішнє управління, історія, розвиток і практика здійснення внутрішнього контролю.

Предмет дослідження – процес удосконалення контрольно-інспекційної діяльності в сучасній школі.

Гіпотеза дослідження. На основі аналізу літератури по соціальному управлінню, психолого-педагогічній та юридичній літератури, законодавчо-нормативних документів було висунуто такі припущення:

1. Результативність контрольно-інспекційної діяльності у школі підвищиться, якщо в основі її організації буде особистісно-правовий підхід, що базується на забезпеченні та повазі всіх прав і свобод учасників освітнього процесу в рамках встановлених норм.

2. Внутрішньошкільний контроль зможе реалізувати своє призначення, якщо він будується на науково-обґрунтованій моделі функціонування.

3. Розвитку демократичних принципів управління сприятиме залучення органів шкільного самоврядування до розроблення локальної правової бази управління школою і контролю над їх дотриманням.

4. Ефективність контролю, що сприяє максимальному використанню потенціалу кожного працівника і колективу школи, підвищиться, якщо в основі його сутності лежить ідея об'єктивної оцінки та надання професійної допомоги кожному працівникові.

Виходячи з мети дослідження його основними завданнями стали:

1. Виявлення структури, типології влади і на їх основі розроблення підходів до моделювання внутрішнього контролю.

2. Розкриття сутності локальної правової бази управління школою і вироблення вимог до її формування.
3. Розкриття сутності внутрішкільного контролю в сучасних умовах.
4. Визначення принципів, методів, завдань, функцій, процедур внутрішкільного контролю.
5. Охарактеризування педагогічних умов підвищення ефективності внутрішкільного контролю.

Теоретичною основою дослідження стали теорії та концепції: про педагогічних системах (В. П. Беспалько, Є. І. Казакова, Л. І. Новікова та ін); про природу педагогічної діяльності (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, В. А. Сластьонін та ін); про управління, в тому числі педагогічними системами (В. Г. Афанасьєв, Ю. В. Васильєв, Ю. М. Кисельов, М. І. Кондаков, АМ Моїсеєв, Г.Х. Попов, М. М. Поташник, П. І. Третяков, А. Файоль, Т. І. Шамова та ін); про внутрішкільному контролі (Н. В. Горбунова, В. П. Давидов, М. С. Жбанкова, Ю. А. Конаржевський, М. К. Рункова, В. Ф. Сауткін, Н. С. Сунцов, Н. А. Шубін та ін.)

На підставі аналізу робіт зазначених авторів, на нашу думку, внутрішньошкільний контроль – це: надання методичної допомоги педагогам з метою вдосконалення та розвитку професійної майстерності; взаємодія адміністрації та педагогічного колективу, орієнтована на підвищення ефективності педагогічного процесу; вид діяльності керівників спільно з представниками громадських організацій щодо встановлення відповідності функціонування та розвитку ОУ на діагностичній основі загальнодержавних вимогам.

Внутрішньошкільний контроль не тільки є частиною системи управління, але й сам представляє систему, отже, його формування і організація повинні бути підпорядковані всім вимогам системного підходу, перш за все бути чітко структурованими і оформленими. Досліджуючи дану тематику, нами виділено, чотири основні компоненти внутрішкільного контролю в системі освітньої установи. Першим компонентом контролю як системи є люди, які виступають в якості його об'єктів і суб'єктів. З позиції людського фактору, внутрішньошкільний контроль повинен бути мотивованим і стимулюючим, що базується на знанні можливостей та інтересів усіх учасників. З одного боку, його результатом має бути якісне поліпшення відносин всередині окремих груп і між ними, з іншого – ступінь професійного зростання педагогів та успіхів учнів. Таким чином, контроль розглядається в якості регулятора виробничих відносин і одного з елементів методичної допомоги педагогам, учням і адміністрації школи.

Наступний компонент контролю як системи – умови, що визначають його обсяг, широту та спрямованість. До умов, що впливає на процес контролю, слід віднести ресурси часу, кадрів і матеріальні. Здійснюючи внутрішньошкільний контроль силами школи, ми використовуємо єдині ресурси, що належать всій школі як соціально-педагогічній системі, і значить, так чи інакше впливаємо на інші напрямки її діяльності і, перш за все, на педагогічний процес. Тому збалансованість загальних ресурсів школи, заснована на їх раціональне використання, є основною турботою керівника в процесі організації внутрішкільного контролю.

Третій компонент – цілі та принципи контролю. Фактично основні цілі внутрішкільного контролю позначені нами при розгляді людського чинника і відповідають першим трьом критеріям оцінки ефективності. Плануючи внутрішньошкільний контроль на поточний період, керівник школи, виходячи з існуючих проблем, конкретизує загальні цілі.

4. Четвертий компонент – методи внутрішньошкільного контролю.

Список використаних джерел

1. Конаржевский Ю.А. Менеджмент і внутрешкільное управління М., Центр «Педагогічний пошук», 2003 р.
2. Сластенін В.А. та ін Педагогіка: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. М. Школа–прес, 2000 р.
3. Ясвін В.А. Експертиза шкільного освітнього середовища. М., 2000 р.
4. Панова О.А. Теоретико-правові аспекти внутрішкільного управління «Педагогіка» 2001 р. № 2.
5. Мартиросян Б.П. Зміна завдань інспектування шкіл і проблеми методичного забезпечення їх рішення «Педагогіка» 2002 р. № 10, с. 5-9.

Мороз М.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пекна Г.Б., к.е.н., доцент

Удосконалення системи управління персоналом підприємства

У тезах розглянуто сутність управління персоналом, висвітлено критерії, необхідні для ефективного управління персоналом та запропоновано заходи щодо удосконалення системи управління персоналом.

Мета дослідження полягає в розкритті основних положень вдосконалення системи управління персоналом підприємства.

Актуальність даної теми визначається підвищенням людського фактору у розвитку як економіки в цілому, так і окремого підприємства. Для ефективного функціонування підприємства необхідно правильно організувати працівників через побудову ефективної системи управління персоналом.

Матеріали та методи дослідження. Вдосконаленню системи управління персоналу присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Балабанової Л. В., Сардака О. В., Ігнат'євої І. А., Сидоренка Т. М., Никифорова В. Г., Сівашенко Т. В. та багатьох інших дослідників.

У роботі застосовані загальнонаукові методи дослідження такі як: порівняння, систематизація та узагальнення.

Здобуті результати. Основний результат полягає у підготовці пропозицій по вдосконаленню системи управління персоналом.

Управління персоналом – система пов'язаних між собою економічних організаційних, а також соціальних заходів, які спрямовані на забезпечення умов для достатньої (нормальної) діяльності, розвитку і ефективного використання потенціалу робочої сили на підприємстві [1, с. 203].

Сьогодні персонал організації є довгостроковою рушійною силою конкурентоспроможності і життєдіяльності підприємства. Одним із максимально складних завдань, але дуже важливим і необхідним є завдання здійснення ефективного управління персоналом.

Система управління персоналом складає логічний ланцюжок, через який проходить кожний працівник за весь цикл роботи на підприємстві – від прийому до звільнення.

Успіх управління персоналом визначається двома основними чинниками: здатністю підприємства чітко визначити, яка поведінка працівників потрібна для досягнення його стратегії, і можливістю застосовувати ефективні управлінські важелі для спрямування працівників на бажану поведінку. Обидва завдання однаково важливі й складні, особливо в умовах ринкової трансформації економіки [5, с. 316].

Ефективне управління персоналом – це дуже важливий фактор економічного процвітання підприємства в сучасній умовах господарювання, зняття покращення продуктивності праці персоналу, це також управління, орієнтоване на соціальні чинники та направлене на окремого працівника. Ціль такої спрямованості – підвищення трудової мотивації та задоволення потреб персоналу через матеріальне стимулювання.

Для розвитку, прибутковості і збереження конкурентоспроможності організації, керівництву необхідно оптимізувати повернення вкладень від фінансових, матеріальних та від людських ресурсів.

Основними завданнями в системі управління персоналом є [4, с. 91]:

- планування необхідності трудових ресурсах на підприємстві,
- здійснення пошуку та добору необхідних працівників,
- забезпечення навчання і підвищення кваліфікації працівників,
- управління мотивацією,
- забезпечення передумов для підвищення продуктивності праці,
- здійснення контролю за переміщенням працівника по службових сходинках,
- вирішення нормативно-правових питань, які виникають у процесі трудових відносин.

Заходами щодо удосконалення системи управління персоналом є:

1. При підборі та розміщенні управлінських кадрів дотримуватися певної системи, яка повинна складатися з:

- планів і прогнозів потреби в управлінських кадрах;
- оцінка якостей кандидатів у резерв, як особистісних так і ділових, комплектувати цей резерв, організувати його підготовку;
- підбирати і розміщувати кадри із резерву, організувати роботу з ними, контролювати, оцінювати результати праці.

2. При формуванні кадрового резерву підприємства забезпечувати такі заходи, а саме:

- виявляти серед працівників підприємства осіб, які мають потенціал для заняття керівної посади;
- готувати працівників, які зараховані до кадрового резерву на посаду керівників, для керівних посад;
- забезпечувати своєчасне заміщення вакантних посад керівників з числа компетентних і здатних до управлінської роботи працівників;
- створювати належні умови для послідовності та стабільності управління підприємством та його структурними підрозділами.

3. Розробити механізм оцінки та прогнозування необхідності у кадрах з високою кваліфікацією.

4. Фінансувати навчання та перекваліфікацію працівників.

5. Розробити індивідуальні графіки планування робочого дня (тижня).

6. Удосконалити процеси регламентації управлінських функцій завдяки розробці посадових інструкцій, положень про підрозділи і виробничі процеси.

7. Створити відповідний рівень соціально-побутового, медичного та культурного обслуговування і удосконалення мотивації праці.

Потрібно більш широко використовувати планування якісного складу персоналу, враховуючи особливості технології виробництва, стан матеріально-технічної бази, а головне економічний стан підприємства стосовно його можливостей виділяти кошти на навчання і перепідготовку кадрів [2, с. 3].

Розвиток працівників (трудових ресурсів) на підприємстві може гарантувати цьому підприємству стабільність на ринку, прибуткову діяльність та зменшення плинності кадрів.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л. В. Управління персоналом : підручник / Балабанова Л. В., Сардак О. В. – К. : Центр навч. л-ри. – 2011. – 468 с.
2. Вдовиченко Р.П. Особливості сучасного управління персоналом / Р.П. Вдовиченко // Ефективна економіка. – 2012. – № 2.
3. Никифоренко В. Г. Управління персоналом: навч. посіб. / В. Г. Никифоренко. – Одеса: Атлант. – 2013. – 275 с.
4. Сівашенко Т.В. Сучасні підходи до оцінки персоналу / Т.В. Сівашенко // Економічний аналіз: зб. наук. пр. – Тернопіль: Видавництво Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2011. – Вип.8. – Ч.2. – С. 315-318.

Нагірняк В.І.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрова І.Л., д.е.н., професор

Стратегія маркетингу персоналу на ринку праці

У тезах визначено особливості стратегії маркетингу персоналу як складової стратегії підприємства

Формування цілісного та ефективного маркетингового впливу на всіх потенційних учасників ринкового обміну вимагає від підприємств суттєвих змін у підходах до управління персоналом. Кожна організація зацікавлена в залученні, закріпленні та забезпеченні подальшого розвитку саме висококваліфікованої робочої сили, пропозиція якої на ринку праці вкрай обмежена. Вирішення цієї проблеми значною мірою залежить від ефективності системи маркетингу персоналу підприємства [4].

Маркетинг персоналу можна визначити як особливий вид діяльності, спрямований на задоволення потреб сторін у процесі їх трудових відносин шляхом еквівалентного обміну в різних формах. Суб'єктами маркетингу персоналу виступають потенційні, діючі співробітники та організації, які виступають в ролі роботодавця [3, с. 121].

В системі маркетингу персоналу інформація і знання для організації приймають особливу специфічну форму участі в виробничому процесі. При цьому персонал організації сприймається як найважливіший соціальний ресурс, ефективна реалізація потенціалу якого потребує спеціальних рішень залежно від особливостей конкретних виробничих завдань, що вирішуються кожною групою найманих працівників або окремим працівником [1, с. 29]. Тому маркетинг персоналу нерозривно пов'язаний з формуванням, розподілом (перерозподілом), обміном та використанням людського капіталу, а також його трансформацією в інтелектуальний капітал організації.

Стратегія маркетингу персоналу є елементом загальної стратегії організації, спрямованою на систематичний і постійний аналіз потреб і вимог сторін в процесі їх трудових відносин, вона включає в себе розробку концепцій ефективного задоволення потреб обох сторін в рамках стратегічної відповідності цілям підприємства [3, с. 158].

Слід зазначити, що однією з особливостей реалізації стратегії маркетингу персоналу виступає формування особливої системи взаємопов'язаних процесів внутрішньо організаційного обміну результатами праці між підрозділами, заснованого на вбудованості ринкових взаємин у систему організації [2, с. 46].

Сукупність інструментів маркетингу персоналу, за аналогією з традиційним маркетингом-мікс, включає: product, price, place, promotion, people, process, physical evidence (7P).

Інструментом «product» в маркетингу персоналу виступає робоче місце як місце виконання роботи за допомогою відповідних засобів виробництва в умовах, пристосованих до здійснення трудових функцій працівником певної професії. Робота в цьому випадку розглядається як процес, що вимагає докладання розумових або фізичних зусиль, метою яких є отримання певного результату. При цьому процес розробки і вдосконалення продукту включатиме в себе процедури відбору і підбору персоналу, навчання, професійної орієнтації, адаптації, розподілу повноважень і обов'язків, створення умов роботи. Все це, свою чергу, обумовлює формування, розподіл і вдосконалення самого продукту – людського капіталу.

Інструментом «price» в маркетингу персоналу виступає альтернативна вартість тієї роботи, яку вибрав співробітник, в рамках тих умов реалізації людського капіталу, які створені організацією-роботодавцем. При цьому роботодавець повинен платити диференційовану ціну

за виконану роботу відповідно до оцінки ступеня ефективності використання співробітником накопиченого людського капіталу.

Інструментом «place» виступає організаційне забезпечення стратегії маркетингу персоналу як сукупність організаційних і управлінських заходів та засобів, що створюють умови для нормального здійснення перерозподілу і обміну людським капіталом всередині організації відповідно до цілей, завдань і потреб як організації роботодавця, так і персоналу.

Інструментом «promotion» в маркетингу персоналу виступає сукупність заходів щодо формування ефективної системи внутрішніх і зовнішніх комунікацій, а також заходів щодо формування іміджу персоналу і організації роботодавця на ринку праці. Реалізація зазначених заходів забезпечує формування каналів розподілу, перерозподілу і обміну людським капіталом, а також забезпечує організації-роботодавця найбільшу привабливість для потенційних співробітників.

На нашу думку, до цих елементів необхідно включити принаймні ще три: people, process, physical evidence, які характеризують процес створення послуг для суб'єктів ринку праці. Важливо, що сфера маркетингових послуг на ринку праці є найменш розвинутою [5, 6].

Інструментом «people» в маркетингу персоналу є люди, які безпосередньо або опосередковано причетні до споживання послуг – це працівники відповідної компанії, споживачі, керівництво компанії.

Інструментом «process» в маркетингу персоналу виступають процедури та механізми певних дій, які забезпечують надання якісних послуг.

Інструмент «physical evidence» – це середовище, а також обстановка, в якій надається певна послуга. Основну роль відіграє інтер'єр, предмети, що знаходяться навколо споживача. Також дії, що інформують цільову категорію споживачів про послугу або продукцію, про її достоїнства і схиляють до покупки.

Відтак, у наведеному вище визначенні маркетингу персоналу відзначалася його спрямованість на задоволення потреб персоналу організації, проте головна особливість стратегії, побудованій на основі принципів маркетингу персоналу, визначається специфічними рисами маркетингу персоналу таким чином, щоб вони поєднувалися з потребами споживачів

Реалізація стратегії маркетингу персоналу передбачає, що під результатами повинна розумітися ступінь досягнення поставлених цілей і кількісне співвідношення результатів і витрат, а також ефект «зворотного зв'язку», тобто ставлення і оцінка населенням діяльності певного підприємства, установи, організації. Це передбачає, в свою чергу, вартісну оцінку всіх процесів, що відбуваються всередині таких суб'єктів господарювання, а також виконуваних функцій і трансформацію системи управління в напрямі процесно-вартісного управління.

Результатом реалізації стратегії маркетингу персоналу виступає орієнтація діяльності підприємств, установ, організацій на задоволення потреб суспільства шляхом надання якісних послуг.

Список використаних джерел

1. Вундерер, Р. Маркетинг персонала – искусство создания благоприятных условий труда / Р. Вундерер // Управление персоналом : тематич. сб. ст. – Вып. 9. – М. : Гл. ред. междунар. журн. «Проблемы теории и практики управления», 1999. – С. 76–81.
2. Дрейк, С. Зажигай! Внутренний маркетинг для воодушевления сотрудников и привлечения клиентов : пер. с англ. / С. Дрейк, М. Галмен, С. Робертс. – М. : Вершина, 2006. – 319 с.
3. Захаров, Д. К. Методология организации маркетинга персонала на предприятии : дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.05 / Д. К. Захаров. – М., 2003. – 277 с.
4. Калаша Н.М. Маркетинг персонала як теорія та практика управлінської діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repo.uira.edu.ua/jsui/handle/123456789/2198>
5. Петрова І.Л., Терон І.В. Сучасні технології маркетингу на ринку праці. – Вчені записки Університету «КРОК» випуск вісімнадцятий. Том 2 – К., 2008. – с. 169-180
6. Петрова И.Л. Маркетинг персонала как инструмент рынка труда. Актуальные проблемы развития экономики и образования // Сб. материалов междунар. научно-практ. конф. / Под общ. ред. Шарифзоды М.М., Раджабова Р.К. – Душанбе: «Ирфон», 2016. – 572 стр. – С. 124-127

Нахімі Мохаммад Ясін Мохаммад Хусайн

аспірант

ВНЗ Черкаський державний технологічний університет

Науковий керівник: Данченко О.Б., д.т.н., доцент

Особливості стандартів управління проектами в будівництві

Тези присвячені аналізу особливостей стандартів PMBOK, PRINCE2, ISO9000, ISO 21500 в управлінні сучасними будівельними проектами.

Методологія – це набір методів, процесів і методів, які неодноразово виконуються для реалізації проектів. В ньому описується потрібні роботи, для управління проектами від початку до кінця.

Стандартом є сукупність галузей знань, які зазвичай приймаються в якості передової практики в галузі.

Стандарти дають галузеві рекомендації, тоді як методології дають практичні процеси управління проектами. Стандарти не є методологіями, і навпаки. Існує безліч стандартів і методів управління проектами серед них: PMBOK, PRINCE2, ISO9000, ISO 21500 та японський стандарт з управління проектами P2M.

Управління будівельними проектами також має необхідність використовувати методологію управління проектами. Тому дамо невеличкий опис стандартів управління проектами.

PRINCE2 має чітке визначення життєвого циклу проекту в восьми основних процесах. Кожен з основних процесів має свій під процес і повністю в 45% з власною документацією [1].

Порівнюючи з PRINCE2, PMBOK обговорює в дев'яти функціональних областях знань, а не використовує життєвий цикл проекту. Кожна з областей знань має свій підпроцес і повністю в 42% [1].

PRINCE2 визначив просту процедуру, контрольні списки та підказки для менеджера проекту, які будуть використовуватися протягом життєвого циклу будівельного проекту. PMBOK в основному обговорює навички, інструменти та методи в дев'яти областях знань.

У PRINCE2 життєвий цикл проекту не починається з потреб або техніко-економічного обґрунтування. Тому PRINCE2, швидше за все, буде методологією впровадження, ніж методологія управління проектами. PMBOK визнає, що будь-які проекти потребують оцінки та техніко-економічне обґрунтування до початку проекту.

У PRINCE2 він сильно залежить від документації. PRINCE2 описав тридцять шість стандартних документів управління, таких як плани та звіти, які задіяні у всій методології.

У документі PRINCE2 вказані всі зацікавлені сторони, яка інформація потрібна, як часто це повідомлення і метод. Він повинен бути наданий командою управління проектами та написаний під час проекту, який починається в майбутньому в якості дорожньої карти для зв'язку.

Використовується для запису всіх проблем, порушених у проекті, яким необхідно звернути увагу. Він може включати будь-яку проблему в проекті або будь-яку вимогу зі сфери дії проекту. У PRINCE2 журнал помилок є обов'язковим документом на стадії контрольного проекту. Він повинен мати контроль доступу і перебувати в надійному місці.

За винятком Журналу, витягнутого уроком, ці документи не обговорюються і не згадуються в PMBOK. З чого можна сказати що PMBOK обговорює навички та методи управління будівельними проектами більше, ніж документацію.

PRINCE2 націлений на досягнення мети проекту, виконання певної умови якості проекту, відповідність графіку проекту, планованих витрат і ресурсів та усунення будь-якої кризи, який він може збільшити в життєвому циклі проекту для завершення проекту.

PRINCE2 використовує бюджет, в тому числі час і гроші, виділені для виконання плану дій на випадок непередбачених обставин, який буде викликаний тільки в зв'язаному з ним ризиком.

У PMBOK контроль обговорюється в декількох областях знань. Планування і контроль завжди повинен обговорюватися в декількох областях знань протягом усього життєвого циклу проекту.

PMBOK, він демонструє кращий метод навчання навичкам і методам управління проектами в кожній галузі знань, але він не дає ефективного керівництва або прикладів для запуску проекту.

PRINCE2 найбільше віддає перевагу використовувати в якості методології управління проектами програмного забезпечення в будівельній галузі.

Методологія PRINCE2 настільки гнучка, що її можна застосовувати до цілого ряду будівельних проектів, незалежно від амбіцій, розмірів, бюджету або цілі, тому наявність проектів PRINCE2, які планують проекти, є надійним способом підвищення фінансової вартості та обґрунтування бізнесу будівельної індустрії. Будівельна індустрія і PRINCE2 працюють гармонійно разом, завдяки своїй спільній меті – надавати якісну продукцію, відповідну заздалегідь заявленим вимогам зацікавлених сторін та клієнтів.

ISO 21500 забезпечує керівництво з управління проектами та вказує, що в процесах управління будівельними проектами не вказується хронологічний порядок здійснення діяльності. Крім того, ISO 21500 не описує вхідні та вихідні дані процесів і не згадує етапи проекту; це збільшує здатність до саморегуляції з будь-якою системою управління, включаючи ті, які використовуються в будівельних проектах. Додаткові переваги ISO 21500 включають [2]:

1. Заохочувати передачу знань між проектами та організаціями для поліпшення реалізації проекту.
2. Сприяти ефективному проведенню тендерів з використанням послідовної термінології управління проектами.
3. Забезпечити гнучкість співробітників з управління проектами та їх здатність працювати над міжнародними проектами.
4. Забезпечення універсальних принципів і процесів управління проектами.

ISO 21500 показує, що процеси управління будівельними проектами не вказують хронологічний порядок здійснення діяльності. Процеси можуть об'єднуватися та упорядковуються послідовно відповідно до очікуваної системою управління. Він може включати в себе навчальні цикли.

Щоб залишатися конкурентоспроможними на глобальному рівні, вкрай важливо, щоб представники інженерної та будівельної галузі знали про стандарти, які використовуються на міжнародній арені, включаючи стандарти якості ISO 9000.

Стандарт ISO 9000 покликаний забезпечити розуміння концепцій і визначень в сімействі 9000 стандартів. ISO 9001 пов'язаний з вимогами системи менеджменту якості та процесу сертифікації. ISO 9004 забезпечує основу для постійного вдосконалення і задоволення потреб співробітників, власників, постачальників, партнерів і суспільства в цілому [3].

Концепція ISO 9000 полягає в тому, що деякі загальні характеристики практики управління можуть бути з користю стандартизовані, що дає взаємну вигоду як виробникам, так і користувачам.

Отже, важливість управління проектами в будівництві необхідно показати шляхом зіставлення оціночних практик управління проектами. Дана оцінка практик необхідна для використання діагностики сильних і слабких сторін реалізації управління проектами в будівельних організаціях.

Список використаних джерел

1. <https://www.ukessays.com/essays/project-management/construction-is-most-complicated-industries.php>
2. <https://www.iso.org/standard/50003.html>
3. <https://www.pmi.org/learning/library/iso9000-quality-standards-engineering-construction-5377>

Науменко Є.В.

здобувач, 4 курс, «Логістика»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пазєєва Г.М., к.е.н.

Логістична система морського порту (на прикладі Одеського морського торговельного порту)

Процеси формування портово-логістичних центрів і регіональної портово-логістичної системи розглядаються на прикладі Одеської області. Обговорюються проблеми входження портів до глобальних транспортно-логістичних мереж. Стратегічним напрямком розвитку морських портів є входження в світовий ринок транспортно-логістичних послуг і формування портово-логістичних систем.

Інтенсивний розвиток транспортної логістики спричинює істотні зміни в організації виробничих зв'язків, в умовах функціонування окремих підприємств, у формах суспільної й територіальної організації господарства. У цій роботі такі трансформації розглядаються на прикладі функціонування в сучасних умовах морських торговельних портів Одещини.

Вивченням та аналізом ролі логістики на водному транспорті займалися Боняр С. М. [6], Корнійко Я. Р. [6], Коба В. Г., Котлубай О. М. [7], Кучерук Г. Ю. [8], Нікітін П. В. [9], та інші.

Метою дослідження є визначення шляхів, програмних і апаратних засобів, напрямків використання ІТ технологій для вдосконалення послуг транспортного і супутніх сервісів в морських портах, а також оптимізація їх роботи.

Портово-промисловий комплекс (ППК) – це форма територіальної організації морського господарства й прилеглого примор'я, взаємопов'язане й взаємообумовлене, планомірно сформоване об'єднання морських портів, промислових підприємств, приморських селищ, соціально-виробничої інфраструктури, розташування яких у береговій зоні викликано експлуатацією ресурсів суходолу й моря, забезпеченням зовнішньоекономічних та інших зв'язків[1].

Розширення зовнішньої торгівлі України з країнами Європи спонукає країну прагнути до сучасних стандартів перевезень високотарифних вантажів; активно розвивати каботажні перевезення контейнерів, що має підготувати ґрунт для побудови нових логістичних рішень; розробляти і впроваджувати сучасні інструменти інформаційної інтеграції, що полегшують перевезення вантажів.

Морські порти відіграють провідну роль як логістичні центри і потребують наявності ефективних поєднань з внутрішніми регіонами країни. Все більшу роль, зокрема в перевезенні товарів у внутрішні регіони країни і в поєднанні європейських морів, має грати внутрішній водний транспорт, де ще існує невикористаний потенціал.

Морські порти Одещини разом з їхньою береговою інфраструктурою та мережею обслуговуючих транспортно-логістичних центрів необхідно розглядати як новітню форму територіальної організації транспортного комплексу регіону і всієї України – Одеську регіональну портово-логістичну систему [5].

Поряд з традиційними формами територіальної організації портової діяльності – портами, портово-промисловими центрами і вузлами – з'явилися новітні формування – портово-логістичні центри (вузли) і портово-логістичні системи.

Морські торговельні порти Одеського регіону займають провідне місце в Україні за обсягами переробки морських вантажопотоків (експортних, імпортних, транзитних, каботажних) – 58% від загального обсягу вантажопереробки всіх державних морських портів України.

Обсяги переробки вантажів у морських торговельних портах Одеського регіону у 2016 році

Морські торговельні порти	Загальний обсяг, тис. тон	у тому числі вантажі:							
		експортні		імпортні		транзитні		каботажні	
		тис. тон	%	тис. тон	%	тис. тон	%	тис. тон	%
Одеса	25606,2	10216,0	39,9	4467,2	17,4	10854,2	42,4	68,8	0,3
Іллічівськ	13530,2	5251,1	38,8	3732,5	27,6	4546,6	33,6	-	-
Южний	22639,1	11009,3	48,6	990,3	4,4	10552,5	46,6	87,0	0,4
Білгород-Дністровський	994,8	915,6	92,0	74,2	7,5	3,1	0,3	1,9	0,2
Ізмаїл	4951,2	3831,9	77,4	4,4	0,1	1034,4	20,9	80,5	1,6
Рені	1599,8	311,6	19,5	3,1	0,2	1285,0	80,3	0,1	0,0
Усть-Дунайськ	27,5	24,4	88,7	-	-	3,1	11,3	-	-
Одеський регіон	693448,8	69348,8	45,5	9271,7	13,4	28278,9	40,8	238,3	0,3

Джерело: складено на основі статистичних даних

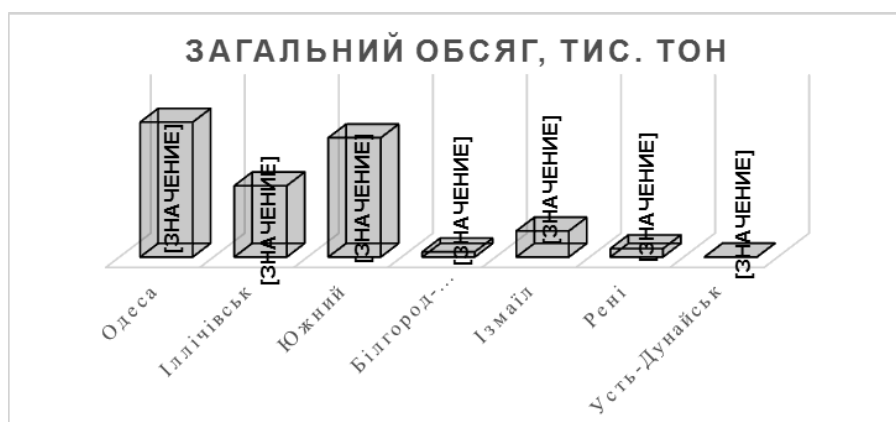

Рис. 1. Динаміка переробки вантажів у морських торговельних портах Одеського регіону у 2016 році

Джерело: побудовано на основі статистичних даних

У структурі вантажопереробки морських портів регіону переважають експортні вантажі – 45,5% всього обсягу переробки, на другому місці – транзитні вантажі (40,8%), на третьому – імпортні вантажі, що складають тільки 13,4% від загального обсягу вантажопереробки (табл. 1). Обсяги переробки каботажних вантажів незначні.

Для прикладу розглядаємо склад і структуру двох портово-логістичних центрів, що формуються в Одеському та Іллічівському портах. Одеський портово-логістичний центр включає Державне підприємство «Одеський морський торговельний порт (ДП ОМТП) та його підприємства-партнери різних форм власності. ДП ОМТП має 4 структурні підрозділи:

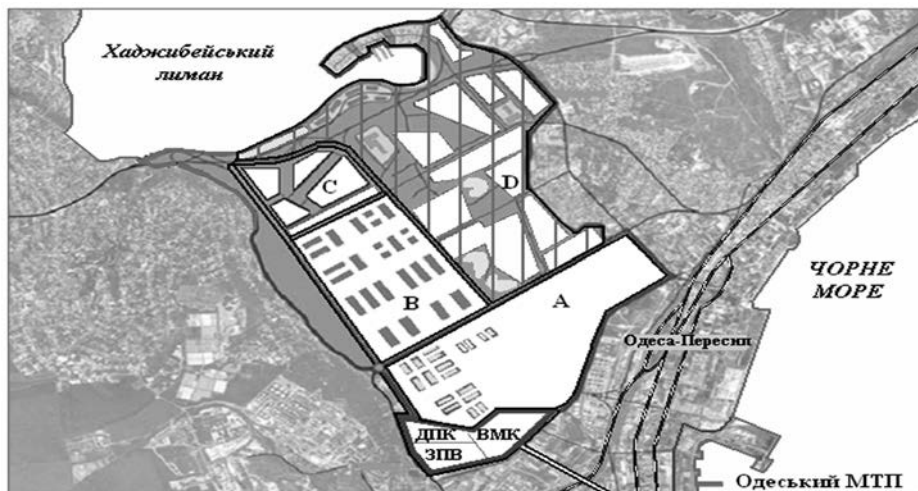

Рис. 1. «Сухий порт» ТОВ «Євротермінал» – Одеський МТП

Джерело: побудовано на основі статистичних даних [5]

1) нафтогазовий термінал (НГТ) з причалами; 2) ВСП «Судноремонтна верфь «Україна» (СРВ) з причалами; 3) транзитно-вантажний термінал (ТВТ); 4) пасажирський комплекс з морським вокзалом (МВ) та причалами; 5) портофлот (ПФ) з причалами [5].

Функціональні зони: *проектовані*: А – промислова, В – логістична, С – роздрібною торгівлі, D – зелена зона; *діючі*: ВМК – вантажний митний комплекс, ДПК – депо (склад) порожніх контейнерів, ЗПВ – зона паркінгу для вантажівок ТІР

Ускладнення організаційної структури великих портів зумовило появу нових форм суспільної організації портової діяльності та управління нею. Схематично цю тенденцію можна представити так: порт як самостійна господарська одиниця – порт як комплекс підприємств, які обслуговують і доповнюють портову діяльність – порт як кластер різних видів діяльності з високою часткою обслуговуючих ланок ринкової інфраструктури [6].

Удосконалення системи логістичних зв'язків між портом і видами транспорту: інтеграція з внутрішнім водним транспортом та залізницею; вдосконалення правового врегулювання розвитку траншипменту в Україні; спрощення правил перевезення вантажів територією України у координації з митною службою.

Сучасний порт є формою державно-приватного партнерства, в якій бере участь велика кількість компаній малого та середнього бізнесу, що виконують широкий спектр портових послуг та надають велику кількість робочих місць. Наприклад, з Одеським портом співпрацюють понад 400 компаній, де налічується понад 8 тисяч робочих місць та ще близько 100 тисяч робочих місць у приватних і державних підприємствах, робота яких прямо або опосередковано пов'язана з портом [4].

На території порту працюють компанії, які спеціалізуються на переробці контейнерів, металопрокату, зерна, хімічних добрив, технічної й рослинної олії та інших вантажів. Тому вирішення організаційно-правових питань портової діяльності, розвиток портової інфраструктури є найактуальнішими проблемами, але стратегічним напрямком розвитку морських портів є входження до світового ринку транспортно-логістичних послуг та формування портово-логістичних систем.

Висновок. Реалізація ефективної державної політики розвитку морських портів України дасть змогу: підвищити імідж України як морської держави та конкурентоспроможність портової галузі; вдосконалити систему державного управління портовою галуззю; впровадити дієвий механізм залучення приватних інвестицій для розвитку портової галузі; провадити морськими портами інноваційну діяльність шляхом застосування новітніх технологій, вжиття заходів щодо ресурсозбереження та зменшення негативного впливу на довкілля.

Удосконалення ефективності логістичних операцій можливо досягнути шляхом інформаційно-телекомунікаційної оснастки терміналів згідно потребам ринку. Оскільки розвиток контейнерного транспортування все більше прослідковується у світі й для збереження конкурентних позицій необхідно вдосконалювати логістичну інформаційну систему порту. Впровадження системи управління ланцюгами поставок допоможе портам Одеси підвищити обсяги реалізації, скоротити час обробки замовлень, скоротити терміни поставки продукції, скоротити витрати на логістику, підвищити оборотність запасів, знизити час планування.

Список використаних джерел

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Бонярд С. М., Корнійко Я. Р. Міжнародний досвід створення мультимодальних транспортно-логістичних центрів // Економіка та держава № 3/2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.econotom.in.ua/pdf/3_2012/11.pdf
3. Гаркуша О.М. Ефективність діяльності морського порту в логістичних системах // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Мариуполь: Вид-во Мариупольської морської академії, 2011 – С. 346-350.
4. Одеський регіон: передумови формування, структура і територіальна організація господарства: навч. посібник / Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова; авт. кол.: О.Г. Топчієв [керівник], І.І. Кондратюк, В.В. Яворська та ін. – Одеса: Астропринт, 2012. – 336 с.

5. Нефедова Н.Є. Морські торговельні порти Одеського регіону: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку // Регіон-2012: стратегія оптимального розвитку: матеріали наук.-практ. конф. з міжн. уч. (м. Харків, 25-26 жовтня 2012 р.) – Харків: Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2012. – С. 212–214.
6. Топчієв О.Г., Нефедова Н.Є. Територіальна організація портової діяльності регіону у контексті формування транспортно-логістичних мереж. / Український географічний журнал – 2013, № 118.
7. Котлубай В.О. Основи морського бізнесу / О.М. Кібік, В.О. Котлубай, Ю.В. Хаймінова та інші- К.: Алерта, 2013. – 345 с.
8. Кучерук Г. Ю. Логістичне забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/Znpdetut_eiu_2015_31_3%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Znpdetut_eiu_2015_31_3%20(1).pdf)
9. Нікітін П. В. Стратегія логістичного управління в умовах взаємодії різних видів транспорту [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Нікітін Павло Володимирович ; Нац. трансп. ун-т. – К., 2010. – 18 с.

Остафійчук О.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Федорак В.І., к.е.н., доцент

Теоретичні основи формування інноваційної стратегії розвитку підприємства

Розглянуто сутність та етапи формування інноваційної стратегії розвитку підприємства. Зазначено, що ключове значення у розглянутому процесі відводиться оцінці інноваційного потенціалу.

Однією з причин повільного переходу вітчизняних підприємств на інноваційний шлях розвитку є відсутність чітко сформованої стратегії, яка б, з одного боку, була спрямована на пошук найперспективніших напрямів розвитку, випуск нових видів продукції, використання передових технологій й ефективне використання ресурсів, а з іншого, сприяла досягненню встановлених цілей і завдань, відповідала мінливому зовнішньому середовищу та забезпечувала конкурентні переваги на тривалу перспективу. Тому проблема формування ефективної інноваційної стратегії набуває сьогодні великого значення й актуальності.

Об'єктом даного дослідження виступають процеси формування інноваційної стратегії розвитку підприємства.

Предметом дослідження є економічні та управлінські відносини, що виникають у процесі формування інноваційної стратегії.

Мета дослідження – розвиток теоретичних основ і розробка рекомендацій формування інноваційної стратегії розвитку підприємства.

Для досягнення встановленої мети вирішено наступні завдання: уточнено сутність поняття «інноваційна стратегія»; запропоновано етапи формування інноваційної стратегії; проаналізовано підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємства.

Проблемам інноваційного розвитку підприємств присвятили свої дослідження такі вітчизняні вчені як М. Герасимчук, С. Ілляшенко, О. Лапко, П. Перерва, Н. Чухрай та інші. Серед зарубіжних вчених вирішенням цих проблем займалися Р. Акофф, Л. Водачек, П. Друкер, П. Завлін, Р.Фатхутдінов та інші. Незважаючи на наявність значної кількості публікацій з даної тематики, деякі аспекти застосування стратегічного управління потребують подальшого дослідження.

У процесі дослідження використовувались такі наукові методи: аналіз і синтез для уточнення сутності поняття «інноваційна стратегія», визначення етапів формування інноваційної стратегії; порівняння та узагальнення – під час дослідження підходів до оцінки інноваційного потенціалу. Інформаційною базою дослідження були праці вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері стратегічного управління інноваційним розвитком.

Аналіз публікацій [1-3] дозволяє визначити інноваційну стратегію як узгоджену сукупність управлінських рішень, що впливає на інноваційну діяльність підприємства і має довгострокові наслідки. Вона повинна орієнтуватися на прогнозування глобальних змін в економічній ситуації підприємства та навколо нього, зміцнення ринкових позицій і стабільний розвиток підприємства за рахунок розробки та комерціалізації технічних, технологічних, продуктових, організаційно-управлінських інновацій. Окрім того, ця стратегія повинна визначати напрями, сприятливі умови і можливості для інноваційного процесу та інноваційної діяльності на підприємстві з метою сприяння його розвитку і отримання ефективних результатів.

Формування інноваційної стратегії здійснюється в декілька етапів [2-4]. На першому етапі необхідно визначити місію, мету і поточні цілі діяльності підприємства. На другому – варто здійснити аналіз середовища як внутрішнього, так і зовнішнього. Зокрема, оцінюють інноваційний потенціал підприємства, виявляють можливості і загрози, сильні і слабкі сторони, оцінюють конкурентоспроможність і прогнозують її зміни. Третій етап передбачає на основі аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, поточних цілей, пошук та розробку нових напрямків розвитку підприємства. Тобто на даному етапі узгоджується відповідність вихідних та нових цілей діяльності підприємства, моделюються варіативні сценарії і досліджується вплив кожного на сформульовані альтернативні стратегії, визначається конкурентоспроможність підприємства у разі реалізації тієї чи іншої стратегії за певним сценарієм. На четвертому етапі здійснюється вибір найбільш прийнятної для підприємства стратегії інноваційного розвитку. В залежності від мети та позицій на ринку виокремлюють такі види стратегій: стратегія наступу; стратегія захисту; імітаційна; залежна; традиційна і стратегія «за нагодою» (стратегія «ніші»). Вибір певної інноваційної стратегії залежить від багатьох чинників, серед яких: умови і фактори зовнішнього середовища, сфера діяльності підприємства, номенклатура та асортимент продукції, тривалість життєвого циклу товарів тощо. П'ятий етап включає розробку планів по реалізації обраної стратегії. Після цього розпочинається процес реалізації інноваційної стратегії, своєю чергою він передбачає не лише організацію реалізації стратегії, а й її практичну оцінку, контроль за виконанням, зворотній зв'язок, якщо виявляються помилки, недоробки у формуванні стратегічного плану на будь-якому із етапів. Інколи такий зворотній зв'язок передбачає часткові зміни місії і цілей, якщо вони виявилися до певної міри нереальними.

Ключового значення у розглянутому процесі відводиться оцінці інноваційного потенціалу. Нині існують різні підходи до його проведення. Як правило, вони базуються на оцінці його структурних складових: кадровий, інформаційний, ринковий, науково-технічний, виробничий, фінансовий, організаційний та інші потенціали [5]. Різноманітність існуючих підходів значно ускладнює завдання вибору оптимальної методики оцінювання інноваційного потенціалу підприємства. Єдиного підходу немає, оскільки кожне підприємство індивідуальне та має свою специфіку, вид діяльності, масштаби інноваційної діяльності тощо. Тому підхід до оцінювання інноваційного потенціалу має бути індивідуальним, найбільш оптимальним для конкретного підприємства.

Отже, інноваційна стратегія виступає основним фактором структурної перебудови та підвищення на цій основі конкурентоспроможності підприємства, сприяє процесу здійснення інноваційної діяльності, забезпечуючи її неперервність і ефективність. Вона повинна стати невід'ємною складовою загальної стратегії підприємства, а питання вибору та оцінки інноваційної стратегії має посісти ключове місце в процесі вирішення проблем стратегічного розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Довгань Л.Є. Стратегічне управління. Навч. посіб. / За ред. Л. Є. Довгань – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 440 с.
2. Ковтун О. І. Інноваційні стратегії підприємств: теоретико-методологічні засади / О. І. Ковтун // Економіка України. – 2013. – № 4. – С. 44-56.
3. Порецкова К. В. Факторы, влияющие на формирование инновационной стратегии промышленного предприятия / К. В. Порецкова, И. Н. Пчелинцева // Экономика и предпринимательство. – 2014. – №1. – С. 518-523.
4. Кузьмак О. І. Інноваційна стратегія як засіб стабілізації розвитку промислового підприємства / О. І. Кузьмак // Інноваційна економіка. – 2016. – № 1-2. – С. 114-118.
5. Краснокутська Ю. М. Комплексна оцінка інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / Ю. М. Краснокутська // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 32-40.

Печериця Г.Б.

студентка гр. ЯССд-16

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Віткін Л.М., д.т.н., професор

Розроблення та впровадження системи захисту від стороннього втручання засобів вимірювальної техніки в ДП «Укрметртестстандарт»

В тезах розглянуто процеси та процедури розроблення та впровадження системи захисту від стороннього втручання засобів вимірювальної техніки в ДП «Укрметртестстандарт»

Захист громадян і національної економіки від наслідків недостовірних результатів вимірювань є однією з найважливіших завдань метрологічної діяльності під час здійснення технічного регулювання в Україні. Для практичного застосування вимірювань необхідно бути впевненим, що їхні результати не зміняться (у межах заданої точності) від зміни компонентів вимірювального процесу, тобто має бути забезпечена порівнянність результатів вимірювань однорідних величин незалежно від місця та часу їх проведення. Разом з тим, питання захисту результатів метрологічних робіт в рамках системного підходу на сьогодні залишаються недостатньо вивченими. Саме тому встановлені непоодинокі випадки спроб втручання власників (користувачів) засобів вимірювальної техніки у вузли або пристрої їх регулювання з метою навмисної зміни метрологічних характеристик, встановлених при їх повірці. Одним з можливих шляхів вирішення цієї проблеми є використання після повірки саморуйнівих голографічних етикеток, які наносяться на відповідні конструктивні елементи вузлів або пристроїв регулювання ЗВТ.

Об'єктом дослідження є методи захисту засобів вимірювальної техніки від стороннього втручання. Предметом дослідження є засоби вимірювальної техніки та елементи захисту.

Метою даної роботи є вдосконалення системи захисту засобів вимірювальної техніки від спроб втручання власників (користувачів) засобів вимірювальної техніки у вузли або пристрої їх регулювання з метою навмисної зміни метрологічних характеристик, встановлених при їх повірці.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішувались наступні завдання:

- проведено аналіз інформаційних джерел світового та вітчизняного досвіду у розробці та впровадженні захисту засобів вимірювальної техніки від стороннього втручання;
- здійснено узагальнення теоретико-практичних підходів до поставленої проблеми;
- підготовлено пропозиції щодо розробки та впровадження «Метрологічної марки (ПР)» на державному підприємстві «Укрметртестстандарт»;
- розроблено порядок виготовлення, зберігання, застосування, обліку і списання «Метрологічних марок (ПР)» в ДП «Укрметртестстандарт».

Для вирішення поставлених задач були використані наступні методи дослідження: порівняльний та статистичний аналізи – при дослідженні вітчизняного та європейського досвіду щодо поставленої теми; метод логічного узагальнення – при обґрунтуванні ефективності застосування голографічних марок.

На першому етапі дослідження проаналізовано історичний досвід застосування захисту засобів вимірювальної техніки від стороннього втручання. Розглянуто сучасні вітчизняні методи захисту застосування захисту засобів вимірювальної техніки від стороннього втручання, а також європейський досвід по цьому питанню, зокрема, на прикладах таких країн як Нідерланди, Чехія, Австрія, Словаччина.

На другому етапі дослідження розглянуто захисні можливості голографічної продукції. Встановлено, що застосування голографічних захисних елементів для захисту від підробки товарів і документів на сьогодні вважається одним з найбільш дієвих, надійних та ефективних засобів боротьби з підробками та набуло значного поширення у світі. Сукупність таких засобів захисту постійно удосконалюється. Голографічні захисні елементи містять ключові ознаки, які за прихованістю мають такі рівні: 2D/3D голограми; DOT-MATRIX технологія; 3D голограми; Самоклейна етикетка (аплікація).

Для захисту засобів вимірювальної техніки від стороннього втручання, за результатами проведеної роботи, керівництвом ДП «Укрметртестстандарт» було прийнято рішення розпочати експериментальний проект щодо використання голографічних елементів – самоклейна етикетка на руйнівній основі. Нижче наведено аналіз сильних та слабких сторін вищезазначених засобів захисту у вигляді пелюсткової діаграми (Рис.).

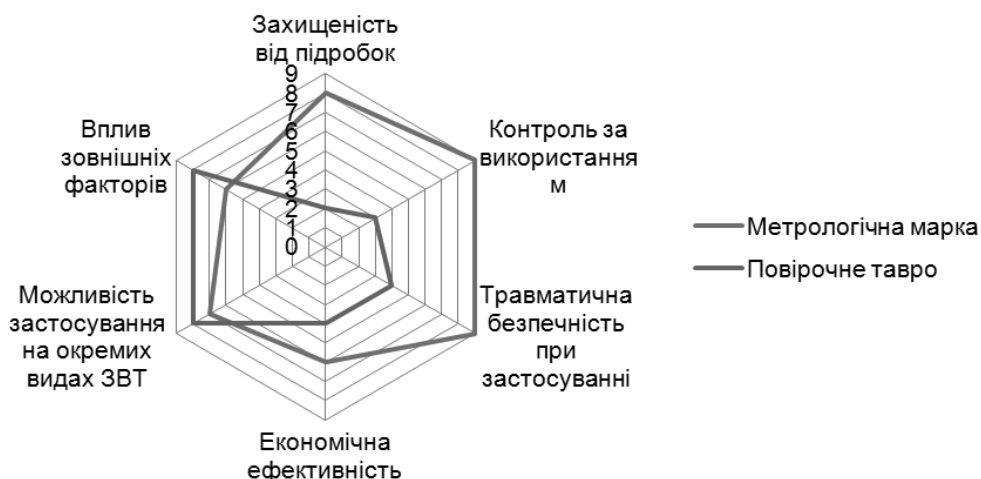

Рис. Аналіз сильних та слабких сторін використання повірочних тавр та голографічних захисних елементів

Ця голограма зберігає здатність до руйнування при відклеюванні у широкому діапазоні температур та стійка до спроб відділення від основи з використанням розчинників або при сполученні цих умов. На теперішній час використання сталевих повірочних тавр після перевірки засобів вимірювальної техніки має свої позитивні та негативні сторони. Свої недоліки також має використання захисних голографічних елементів.

На завершальному етапі дослідження розглянуто питання практичного застосування сучасних захисних голографічних елементів на руйнівній основі. З метою контролю за зберіганням, застосуванням, обліком та списанням «Метрологічних марок (ПР)» було розроблено порядок, який трансформовано в процедуру та впроваджено в систему якості ДП «Укрметртестстандарт» під назвою «Етикетки голографічні самоклеючі на руйнівній основі. Порядок виготовлення, зберігання, застосування, обліку і списання».

Отже, на підставі проведеного дослідження було практично доведено ефективність використання голографічних захисних елементів. На теперішній час застосування свинцевих повірочних тавр є досить травматичним як для засобів вимірювальної техніки так і для персоналу, що проводить перевірку. Також досить важко контролювати використання повірочних тавр, крім того підробка тавра в сучасних умовах стала досить доступною. На відміну, голографічні елементи, завдяки багатьом рівням захисту, підробити майже не можливо, контроль за використанням прозорий і контрольований за допомогою спеціальних пристроїв.

Список використаних джерел

1. Віткін Л.М. Метрологія, стандартизація, сертифікація (підручник з грифом МОН). – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2011. – 235 с.
2. Величко О.М. та ін. Основи метрології та метрологічна діяльність. Навч. посібник, – К., 2000. – 228 с.
3. Бакка М.Т., Тарасова В.В.. Метрологія, стандартизація, сертифікація і акредитація. Ч.1. Метрологія. Навчальний посібник з грифом МОН України. – Житомир, Ж1Т1, 2002. – 337 с.

Поскрипко Д.Ю.

магістрант

Державний університет телекомунікацій

Науковий керівник: Глушенкова А.А.

Організаційні чинники мотивації персоналу

Обґрунтовано дефініцію трудової мотивації, розглянуто практичні аспекти мотивації персоналу підприємства, визначено та проведено оцінку основних мотиваційних чинників його працівників.

Відомо, що мотивація персоналу є однією з важливих функцій системи менеджменту [3] та одним з визначальних чинників забезпечення конкурентоздатності підприємства [6]. Складність проблеми мотивації персоналу обумовлює різноманітність підходів до розуміння її сутності, механізмів, а також методів її дослідження, зокрема методологічних підходів її оцінки [1].

Трудова мотивація переважно розуміється як сукупність різнорідних організаційних чинників, які детермінують організаційну поведінку та професійну діяльність працівників [1, 3]. Мотивація персоналу включає в себе власне мотиви, а також індивідуальні потреби, персональні та корпоративні цінності, прагнення, установки, що визначає з одного боку полімотивованість діяльності та організаційної поведінки працівників, а з іншого – їхні домінуючі мотиви [1–3].

Метою роботи є дослідження практичних аспектів мотивації співробітників вітчизняного телекомунікаційного підприємства (ТКП) та проведення оцінки основних мотиваційних чинників до та після імплементації рекомендацій з усунення визначених проблем мотивації.

Досить часто на практиці ототожнюють або плутають поняття «мотив», «мотивація», «мотивування», «стимулювання» внаслідок чого є поширеною уява про те, що мотивація – це все «те, що знаходиться у людини «всередині», тобто її розуміють як сукупність виключно «внутрішніх» чинників [5].

В процесі дослідження практичних аспектів трудової мотивації персоналу, можемо констатувати, що внутрішня мотивація працівників завжди залежить від зовнішніх умов її реалізації (власне мотивування), тобто говорячи про дефініцію трудової мотивації слід брати до уваги, що мотивація завжди є наслідком взаємодії внутрішніх та зовнішніх чинників, оскільки внутрішні потреби, прагнення, ціннісні установки одного й того ж працівника можуть бути повністю реалізовані в умовах однієї організації і тільки частково, або зовсім нереалізовані в умовах іншої. Наслідком цього є те, що дефініцію трудової мотивації персоналу пропонуємо визначати як оптимальну сукупність внутрішніх та зовнішніх чинників, які в процесі взаємодії створюють умови для максимізації корисності працівників. Ключовими словами в такому визначенні є «взаємодія» і «корисність», які знаходяться між собою в причинно-наслідкових відношеннях. Тобто трудова мотивація – це не просто стимулювання працівників до здійснення ефективної виробничої діяльності спрямованої на досягнення цілей підприємства, а, насамперед, створення «зовнішніх» передумов для реалізації тих «внутрішніх» мотивів, потреб, цінностей, прагнень, установок працівників, які необхідні для здійснення ефективної виробничої діяльності на підприємстві. А такі передумови створюються, як відомо, за допомогою певної корпоративної (організаційної) культури [8]. Тобто розглядати систему трудової мотивації на конкретному підприємстві важливо з урахуванням його корпоративної (організаційної) культури.

У практичній діяльності досить розповсюджений підхід А. Маслоу, згідно з яким «кожна особистість має ієрархію потреб, починаючи з потреби в базовій безпеці, даху й належному харчуванні і закінчуючи потребами в повазі й організаційних зверненнях. Ці потреби стають центром політики прогресивних компаній і завжди з чудовими результатами» [4].

Дослідження організаційних чинників трудової мотивації працівників передбачає визначення двох груп факторів, які характеризують мотиваційне середовище підприємства. До першої групи відносяться мотивуючі фактори: позитивний імідж організації, відповідний очікуванням рівень оплати праці, приваблива система корпоративних пільг для співробітників, можливість набуття досвіду та нових знань (внаслідок реалізації програм корпоративного навчання), сприятливий мікроклімат у колективі, існування можливостей для подальшої кар'єри на підприємстві, цікава робота тощо. До другої групи відносяться демотивуючі фактори: висока інтенсивність праці, високі або невизначені вимоги відповідальності за результати роботи, високі вимоги до дотримання дисципліни, відсутність вільного часу (перерви в роботі), ненормований робочий день, брак повноважень для виконання своїх функцій [1, 3]. Значна кількість робіт присвячена дослідженню та оцінці таких чинників з урахуванням галузевої специфіки, проте стосовно сфери телекомунікацій зустрічаються тільки поодинокі публікації, що обумовлює актуальність дослідження.

Для оцінки трудової мотивації персоналу ТКП розроблено певний алгоритм: аналіз соціальної та вікової структури персоналу; розподіл працівників ТКП за рівнем освіти та стажем; висновок про соціальну структуру персоналу ТКП на підставі аналізу; виявлення ставлення до виконуваної роботи; визначення мотиваційної спрямованості трудової діяльності з урахуванням специфіки ТКП; аналіз особливостей мотивації та стимулювання працівників ТКП. Одним з ключових аспектів оцінки мотивації є визначення задоволеності працівників [1, 3].

Оцінку мотивуючих та демотивуючих чинників проводили за 5-бальною шкалою Лайкерта, де 1 – мінімальна, 3 – середня і 5 – максимальна оцінка [7]. За результатами дослідження встановлено, що: працівники які цілком (повною мірою) задоволені роботою відносяться до менеджменту (дирекція, керівники підрозділів); працівники, які переважно задоволені роботою – в основному представлені менеджерами середньої ланки та кваліфікованим технічним персоналом з вищою освітою віком 25-35 років і стажем роботи на підприємстві 2-5 років; працівники, які мають середню оцінку (рівною мірою як задоволені, так і не задоволені) – кур'єри, співробітники на стажуванні та водії; працівники, які переважно незадоволені роботою – фахівці відділу сертифікації; абсолютно (повною мірою) незадоволені – переважно обслуговуючий персонал. Звертає увагу певна залежність стану задоволеності працівників від рівня займаної посади та, відповідно, від матеріального стимулювання.

Результати дослідження свідчать, що основними чинниками мотивації працівників ТКП є розмір заробітної плати (4,25 б.), підтримка сприятливого корпоративного мікроклімату (3,85 б.) та індивідуальна надбавка за результатами роботи (3,82 б.). Також важливими чинниками є можливість кар'єрного зростання, премії за підсумками роботи відділу та підвищення кваліфікації за рахунок підприємства [7].

Основними чинниками демотивації працівників ТКП є відсутність системи контролю діяльності (3,81 б.), низький рівень організаційної культури (3,36 б.), несвоєчасна виплата зарплатні (3,10 б.). Працівники анонімно вказали на схильність співробітників до корпоративних порушень та відчуття образи на підприємство.

Таким чином, існуюча на ТКП система мотивації має суттєві недоліки. Для розробки рекомендацій було більш детально досліджено причини проблем мотивації та запропоновано пілотний проект щодо змін певних елементів корпоративної культури відповідно до визначених проблем. Після реалізації пілотного проекту при повторному визначенні рівня задоволеності встановлено його тривале підвищення на 32-33% (через 6-12 місяців), що відповідає стратегічним завданням ТКП у сфері мотивації персоналу.

Список використаних джерел

1. Колот А. М. Мотивація персоналу: підручник / А. М. Колот, С. О. Цимбалюк. – К.: КНЕУ, 2011. – 397 с.
2. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев // Психология мотивации и эмоции. – М., 2002. – 365 с.
3. Макклелланд Д. Мотивация человека / Д. Макклелланд. – СПб.: Питер, 2007. – 672 с.
4. Маслоу А. Г. Мотивация и личность / А. Г. Маслоу. – СПб.: Евразия, 1999. – 479 с.
5. Мотивація. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>
6. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами: навч. пос. / І. Л. Петрова. – К. : КНЕУ, 2013. – 466 с.
7. Поскрипко Д. Ю. Особливості мотивації персоналу телекомунікаційних підприємств / Д. Ю. Поскрипко, Ю. А. Поскрипко // Формування молодіжного потенціалу в управлінні проектами: Матеріали науково-практичної конференції (Київ, 17 березня 2017 року). – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – С. 50–52.
8. Сидор О. Влияние корпоративной культуры на управление мотивацией / О. Сидор // Управление персоналом-Украина. – 2013. – № 3 (234) . – С. 30–32. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.kibit.com.ua/upload/content/files/Nematerialnaya_motivaciya.pdf

The availability of implementing renewable energy projects in Libya

The work will define the potential of renewable energy (RE) resources and their applications based on collecting and analysing data by using proper analytical and statistical tools.

Introduction: Since Libya has abundance of oil and natural gas, therefore, all energy demand in the country is met by only these two sources. However, geographically the country situated in North Africa with its long side coast and large deserted area seems to be worthy to explore such kinds of alternative sources of energy and power.

Summary of the-state-of-art: Due to high potential of renewable energy resources in Libya and its location near European market, it is possible to plan in future to generate and deliver electricity to Europe based on such renewable resources (Saleh, 2006).

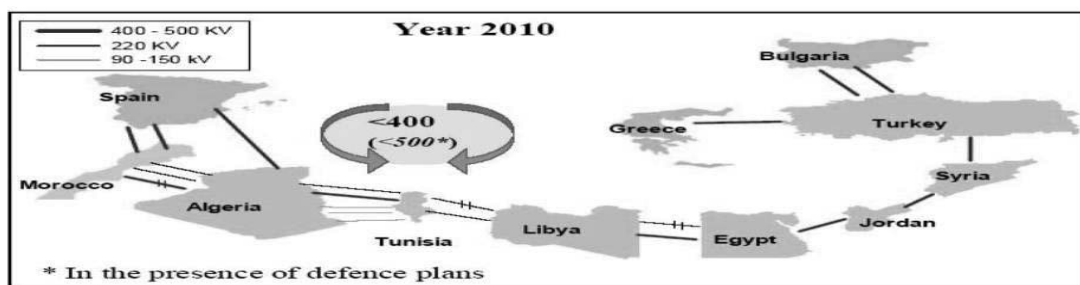

Fig. 1. Power exchanges (MW) between north Africa-middle east and Europe for year 2010

A research study of (El-Husseini et al, 2009) shows that Libya holds a great and significant potential for both solar (51,700 GW) and wind (8 GW) energy scales.

Based on field data collection in Libya the country has a promising resources of solar and wind (Mohamed et al, 2013). (Mohamed et al, 2013) in another study have stated that the need of alternative energy resources are in high demand among different levels of people despite the lack of strategic plans, knowledge, and technical experience.

A solar radiation data have been collected from several Libyan locations in the south and north. This study indicated a relationship between solar radiation and sunshine duration in regard that southern locations of Libya are more favourable cases (Ahwide et al, 2013).

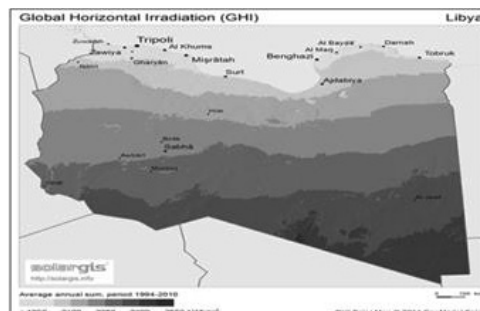

Fig. 2. Horizontal irradiation map of Libya

A long term study has been carried out in a coastal location at the city of Derna in Libya to calculate the average wind speed for ten years (was 5.67 m/s per month every three hours). The energy yield and capacity factor was high and acceptable (Ahwide et al, 2013).

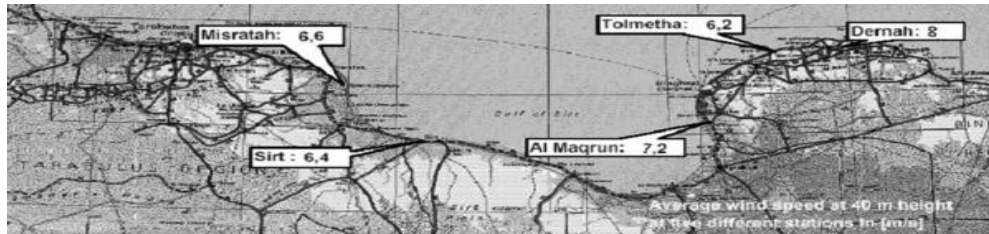

Fig. 3. Wind potential(m/s) for the Libyan coast locations [8]

In their research (Fathi and Salem, 2007) have tried to evaluate the efficiency of using photovoltaic technique to produce solar energy from some parts in southern Libya as a result such systems will be not cost effective for high production.

Problem Definition: The key question before defining the potential of RE is how reliable and important to establish such new systems in the country? To answer the question we need to look at the availability of technology, the abundance of skilled personal in the field, and the role of both private and public sectors in promoting RE applications. Another question to be answered is how much feasible to build such systems domestically comparison to importing them.

Objectives:

- Literature review; critically review the previous studies and applications of similar area to build a sufficient literature knowledge.
- Survey design; to develop a suitable survey sheet ensuring that all information and data required in the study are all included.
- Making interviews; to understand local people's view from different levels.
- Illustrate the state strategies, policies, and regulations for RE technology. Methodology:
- Adopting the tool for data collection ; (internet, questionnaires; articles, publications, reports, case studies, conferences, and basic knowledge).
- Data analysis ; using qualitative and quantitative methods including survey development and planning interviews.
- Processing (editing, classification, tabulation) and analysing data (using computer programs for statistics such as excel and SPSS).
- Consultation, review and reporting.

Conclusion: In countries like Libya where such data are not available, it is worthwhile to perform platform studies to illustrate the country strategies, policies, and regulations adopted to promote RE technology before undertaking any planned projects. Therefore, studying the role of both private and public sectors in promoting RE applications and the situation of localising RE technologies is a vital concern.

List of reference

1. Mohamed A. .M. .A., Al-Habaibeh A., Abdo H, 2013, An Investigation into The Current Utilisation and Prospective of Renewable Energy Resources and Technologies in Libya, Vol. 50, p.p. 732–740.
2. Ahwide F., Spena A., El-Kafrawy A., 2013, Correlation for the Average Daily Diffuse Fraction with Clearness Index and Estimation of Beam Solar Radiation and Possible Sunshine Hours Fraction in Sabha, Ghdamas and Tripoli – Libya, APCBEE Procedia, 4th International Conference on Environmental Science and Development- ICESD 2013, Vol. 5, p.p. 208–220.
3. Ahwide F., Spena A., El-Kafrawy A., 2013, Estimation of Electricity Generation in Libya Using Processing Technology of Wind Available Data: The Case study in Derna, APCBEE Procedia., 4th International Conference on Environmental Science and Development- ICESD 2013 dubai, uae, Vol. 5, p.p. 451–467.
4. El-Husseini I., Fayad W., El Sayed T., Zywiets D., 2009, A New Source of Power The Potential for Renewable Energy in the MENA Region, Booz & Company.
5. Fathi N. Y., Salem A. A., 2007, the Reliability of the Photovoltaic Utilization in Southern Cities of Libya, Desalination vol. 209, p.p. 86-90.
6. Mohamed A. .M. .A., Al-Habaibeh A., Abdo H. and Abdunnabi M. J. R., 2013. The Significance of Utilising Renewable Energy Options into The Libyan Energy Mix, Energy Res. J., Vol. 4, p.p.15-23.
7. Saleh I. M., Prospects of renewable energy in Libya, 2006, International Symposium on Solar Physics and Solar Eclipses (SPSE).
8. Ekhlat M.; Salah, I.M.; Kreema, N.M.: Energy and Sustainable Development in Libya. Regional Activity Centre, Sophia Antipolis: 2007.

Сепеда Гуаман Д.Ф.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шарова О.С., к.т.н., доцент

Сучасні методи управління проектами у сфері обслуговування літаків

У тезах йдеться про сучасні методи управління проектами, такі як Scrum, Agile, Lean Startup, Kanban, які зарекомендували себе як сучасні ефективні методи управління проектами.

Методології *Scrum, Agile, Lean Startup, Kanban* використовуються здебільшого у сфері розробки програмного забезпечення, однак це зовсім не означає, що вони не можуть використовуватися в інших сферах ведення бізнесу. Задача нашого невеликого огляду полягає у з'ясуванні питання, чи «працюватимуть» ці методології в авіаіндустрії, і чим вони можуть бути корисними.

Kanban – це методологія, розроблена японцем Таїті Оно, що була покладена в основу роботи заводу *Toyota*, вона полягає у роботі на принципі безперервного потоку, що дає змогу виявити помилку на виробничому етапі, на якому вона стається, а не тоді, коли деталь (робота тощо) уже зроблена, і очевидно, що ця деталь не підходить або не працює (а до завершення виробничого процесу може пройти кілька місяців, а це означає, що компанія увесь той час, як виробляє дефектну деталь, витрачає кошти на робочу силу, логістику, матеріали, тому, як наслідок, відбувається величезна втрата ресурсів і часу) [1].

Сутність методології *agile* найкраще виражена у 4 принципах т. зв. «Маніфесту гнучкої розробки»: 1) *люди та співпраця* важливіші за процеси та інструменти; 2) *працюючий продукт* важливіший за вичерпну документацію; 3) *співпраця із замовником* важливіша за обговорення умов контракту; 4) *готовність до змін* важливіша за дотримання плану. Це означає, що гнучкість та реальний результат превалює над плануванням та прив'язкою до результатів, які хоче бачити клієнт.

Наступні дві методології пов'язані з *agile* і розвивають його. Методологія *lean startup*, відома як «бережливий стартап», полягає в тому, щоб створити пробний продукт із мінімальним набором якостей (мінімально робочий продукт) для оцінки клієнтом: «*MVP (мінімально робочий продукт – автор) – це версія продукту, що дозволяє запустити цикл «створив – оцінив – навчився» з мінімальними зусиллями, витративши якомога менше часу на розробку. Цей продукт не має багатьох із тих опцій, які пізніше можуть виявитися важливими. Однак MVP потрібно створити таким чином, щоб можна було оцінити його успішність. Наприклад, немає сенсу створювати дослідний зразок, який оцінювали б тільки програмісти й дизайнери і тільки відповідно до отриманого ними технічного завдання. Новий продукт потрібно представити потенційним користувачам і подивитися, як вони відреагують... варто навіть спробувати продати їм цей прототип» [3, с. 99]. Якщо продукт успішний, компанія може розвиватися в обраному напрямку, якщо ж ні – компанія має здійснити віраж (тобто круту зміну в бізнесі), інакше на неї в перспективі чекає провал.*

Методологія *Scrum* також спочатку з'явилася у програмуванні, проте наразі застосовується у багатьох різних галузях. Її суть полягає в тому, що єдина команда працює над вирішенням єдиної проблеми протягом відносно короткого проміжку часу, т. зв. спринту. Автономність команди та відсутність поділу організаційної структури компанії на відділи (як це буває у великих компаніях) має наслідком те, що усі учасники команди однаковою мірою обізнані в проблемі, а відтак, не буде втрачатися час на з'ясування певних недоліків одним відділом, який

переказуватиме інформацію іншому відділу і т. д. . Іншими словами, комунікаційні проблеми будуть вирішуватися більш ефективно.

Чи мають перспективи ці сучасні методи управління застосовуватися в галузі обслуговування літаків? На нашу думку, так. Цікаво, що сьогодні є авіакомпанії, які успішно запроваджують вказані нами принципи: це, наприклад, *British Airways* [4] та *China Southern Airlines* [5]. Ці авіакомпанії почали використання цих методів передусім у сфері розробки та впровадження програмного забезпечення. На сайті компанії *Airbus* розміщені оголошення про пошук майстра *Scrum* [7].

Приведемо ще один приклад: літаки *Airbus A320* були одними з перших, де почала застосовуватися **централізована система відображення інформації про несправності** (*Centralised Fault Display System, CFDS*), яка забезпечує безперервний контроль за технічною справністю авіалайнера і попереджає про виникнення неполадок і відмов. Дане обладнання дозволяє технікам отримати інформацію про стан систем літака через бортовий комп'ютер, встановлений безпосередньо у кабіні пілотів. Уся інформація про несправності може бути виведена на друк. Однак найбільш значущою перевагою системи *CFDS* є можливість передачі інформації про несправності в режимі реального часу за допомогою спеціального програмного забезпечення (*AIRCRAFT MAINTENANCE ANALYSIS, AIRMAN*) наземному обслуговуючому персоналу через **бортову систему адресації і передачі повідомлень** (*Aircraft Communications Addressing and Reporting System, ACARS*). Таким чином, техніки отримують інформацію про виниклі несправності ще до приземлення літака. Це допомогло одній з авіакомпаній за 12 місяців уникнути скасування семи рейсів, 72 затримок і запобігти 80 випадків необґрунтованого зняття різних елементів з літака.

У даний час програмне забезпечення *AIRMAN* використовується близько 73 авіакомпаніями, які експлуатують лайнери *A320*, і в цілому воно допомагає оптимізувати процеси обслуговування 2 700 літаків. Крім того, дана система дозволяє компанії *Airbus* оперативної отримувати інформацію про виникаючі неполадки і вживати заходів щодо їх усунення [6].

Оптимізація системи повідомлення про проблему та передача її безпосередньо виробнику, що, серед іншого, може вплинути на процес виробництва так, що проблема буде усунена взагалі або виникатиме рідше, призводить до економії часу, людських та грошових ресурсів. На нашу думку, вирішення деяких проблем обслуговування в такому режимі дало б змогу або взагалі їх усунути, на етапі виробництва, або суттєво зменшити вартість їх усунення.

Чи існують точки перетину поміж приведеним нами прикладом та, скажімо, методологію *Scrum*? На нашу думку, так. У прикладі, приведеному нами, була проблема, що полягала у технічних проблемах, отже, щоб її вирішити, необхідно було створити групу з програмістів, техніків (ремонтників) з центру обслуговування літака, а також техніків із заводу виробника, які б разом створили пробний продукт, протестували б його, а потім запровадили у разі, якщо продукт дійсно працює. Недоліком такого методу можна вважати те, що без майстра *Scrum*, який направлятиме команду у потрібному руслі, робота не зможе бути організована, таким чином, необхідна наявність людини, яка спеціалізується саме на такій методології та має практичний досвід у її застосуванні та впровадженні.

Список використаних джерел

1. Олійник Д. Что такое Канбан / Д. Олійник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/what-is-kanban/>.
2. Agile-маніфест розробки програмного забезпечення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agilemanifesto.org/iso/uk/manifesto.html>.
3. Райз Е. Стартап без помилок / Е. Райз. – Х.: «Віват». – 368 с.
4. How BA uses Agile [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.information-age.com/how-ba-uses-agile-1282033/>.
5. Redesign global app China Southern Airlines [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mirabeau.nl/en/cases/redesign-worldwide-app-china-southern-airlines>.
6. Особенности обслуживания самолетов Airbus A320 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vertas.ru/content/view/2390/>.
7. [Project Based Contract] Scrum Master [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://company.airbus.com/careers/jobs-and-applications/search-for-vacancies~jobid=001A4B0A914A1EE79C90B77A3FB49B08~.html#>.

Сірчук В.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Пекна Г.Б., к.е.н., доцент

Креативні стратегії управління персоналом організації

У тезах розглянуто сутність стратегії управління персоналом, розкрито поняття креативності персоналу, висвітлені риси креативного управління та запропоновано заходи для побудови результативної креативної стратегії управління персоналом.

Метою дослідження є характеристика креативних стратегій управління персоналом організації.

Актуальність даної теми полягає в пошуку нових підходів до управління персоналом організації, які передбачають використання креативних методів управління, цілісного погляду на стан підприємства та формування на цій основі креативних стратегій розвитку.

Матеріали та методи дослідження. Питання застосування новітніх стратегій на підприємстві розглядали такі вчені, як: Веретенко Д., Генкін Б., Кузнєцова Т., Лозинський А., Прокopenко Г., Шаталова Н. та інші вітчизняні та зарубіжні науковці.

Здобуті результати. Результатом дослідження є надання пропозицій щодо заходів для побудови креативної стратегії управління персоналом.

Виклад основного матеріалу. Стратегія управління персоналом організації – це сукупність принципів, політик, процедур, правил роботи з персоналом організації, конкретизованих з урахуванням типу загальної стратегії організації, організаційного та кадрового потенціалу, кадрової політики. Управління розвитком людських ресурсів організації є стратегічно орієнтованим процесом, реалізація якого передбачає встановлення цілей кадрової стратегії, здійснення стратегічного аналізу зовнішніх та внутрішніх чинників, що здійснюють відповідний вплив на формування та реалізацію кадрового потенціалу підприємства, розробку кадрової стратегії, її реалізацію та контроль за виконанням стратегії [2, с. 15].

Кадрова стратегія повинна сприяти зміцненню потенціалу та можливостей підприємства з питань управління персоналом, бути конкурентним на відповідному ринку, розширенню конкурентних переваг підприємства за рахунок створення умов для розвитку та ефективного використання трудового потенціалу.

Стратегія управління персоналом повинна враховувати певні фінансові, матеріальні, соціальні обмеження її функціонування.

Одним із головних факторів підвищення ролі персоналу є зміни в сутності праці, викликані застосуванням нової техніки, технології, методів виробничої діяльності, тобто запровадження стратегії управління кадровим потенціалом, що є ключовою функціональною стратегією підприємства. Основним завданням в стратегії управління кадровим потенціалом є конкретні наміри організації щодо здійснення необхідних дій і змін. Питання, які вирішує ця стратегія, включають забезпечення підприємства необхідними працівниками, гнучкість, командну роботу, навчання, систему винагороди, мотивацію та стабільні трудові відносини. Розв'язання цих питань допоможе успішно реалізувати корпоративну стратегію [1, с. 184].

Творчий потенціал персоналу розглядається як конкурентна перевага, тому що креативність співробітників серйозно впливає на ефективність роботи організації та її виживання в конкурентному середовищі.

Підхід компанії до креативних стратегій управління ґрунтується на таких принципах: по-

трібно допомагати працівникам досягати кращої результативності в роботі, підтримувати їхній інтерес та усувати перешкоди на шляху підвищення результатів; менеджерам необхідно бути відповідальними за підвищення креативності та усунення довільного поділу на адміністративних та творчих працівників. В основі цих принципів лежить задум щодо піклування про взаємодію між працівниками, а не тільки накопичувати та застосовувати ідеї окремих працівників. Налагоджені взаємовідносини між усіма ланками діяльності підприємства, організація вкладає інвестиції в майбутнє свого креативного капіталу.

Досягнення стабільного кадрового складу організації є важливим фактором ефективності управління персоналом. Позбутися плинності персоналу можливо за рахунок застосування сучасних технологій професійного відбору працівників. Традиційним технологіям, які застосовуються службами з кадрової роботи під час професійного відбору персоналу, недостатньо наукового та методичного обґрунтування. Служби з управління персоналом використовують застарілі методики, програмні та технічні засоби при проведенні оцінки кандидатів на посаду.

У перспективі удосконалення складових технологій управління персоналом доцільно здійснювати за функціональними підсистемами: технологія планування потреби в персоналі; технологія пошуку, відбору і залучення персоналу; технологія розставлення та обліку персоналу; технологія професійного та соціального розвитку працівників; технологія оцінювання персоналу; технологія стимулювання та мотивації персоналу.

Будь-яка креативна стратегія управління персоналом організації повинна бути:

- внутрішньо цілісною та реальною;
- відповідати середовищу та бути сумісною йому;
- пропорційною за ресурсами;
- ризикованою у міру;
- довгострокові цілі збалансовано суміщати із короткостроковими цілями.

На відміну від звичайного управління, креативне управління персоналом підприємства має свої особливості. Це насамперед говорить про кінцевий результат креативної діяльності, а сам: через активізацію можливостей і потенціалу працівників та подальше формування та розвиток їх креативного потенціалу, а також стимулювання креативної поведінки.

До характерних рис креативного управління персоналом можна віднести: орієнтацію на персонал з високою кваліфікацією; виняткові вимоги до психологічних характеристик персоналу; висока плинність кадрів; існування творчих здібностей у персоналу; належний відбір персоналу; надання можливостей реалізувати потреби вищого рівня.

Креативні стратегії в управлінні персоналом необхідно спрямувати на трансформацію знань на соціальні, управлінські, виробничі технології. Тобто комерційне перетворення знань з управління персоналом.

Креативне управління персоналом функціонує в загальній системі менеджменту, але йому необхідно мати самостійність із урахуванням його специфічних особливостей. Перед внесенням певних перетворень та змін у вже сформовану систему управління персоналом, треба здійснити оцінку їх своєчасності, доцільності, очікуваної ефективності та економічної обґрунтованості. Для побудови та застосування дієвої креативної стратегії управління персоналом треба розробити відповідні методи, підходи та механізми із урахуванням як власного досвіду, так і досвіду вітчизняних і зарубіжних підприємств. Важливим є звернення уваги на особливість діяльності підприємства та його специфіку, особисті якості персоналу, психофізичні особливості, талант до навчання та до сприйняття нововведень, особисте прагнення та цілі тощо.

Список використаних джерел

1. Лозинський І.Є. Теоретичні основи системи управління персоналом / Економіка і регіон. – № 3 (34). – 2012. – ПолтНТУ. – С. 184-188.
2. Никифоренко В.Г. Стратегічне управління людськими ресурсами: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – Одеса: Атлант, 2014. – 209 с.
3. Сочинська-Сибірцева І. М. Креативні технології управління конфліктними ситуаціями на вітчизняних підприємствах // Бізнес Інформ – 2012. – №10 (417) – 290 с.

Сивка О.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрова І.Л., д.е.н., професор

Формування інноваційного типу працівника навчального закладу

В роботі обґрунтована необхідність створення умов для формування інноваційного типу мислення у працівника навчального закладу.

Актуальність цієї роботи полягає в тому, що сучасна освіта повинна готувати людину, котра здатна жити в динамічно змінюваному світі, сприймати його мобільність як суттєву складову власного способу життя. Глобалізація, трансформаційні процеси та постійна інформаційна мобільність обумовлюють включення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних, швидких та інноваційних рішень. Саме тому основна увага у педагогічних колективах має приділятися питанням подолання консерватизму в підходах до навчально-виховної діяльності та існуючих стереотипів педагогічної праці, до процесу мислення учасників навчання і виховання. Тільки інноваційна за своєю сутністю освіта може виховати людину, яка живе за сучасними законами глобалізації, і є всебічно розвинутою, самостійною, самодостатньою особистістю, яка керується в житті власними знаннями і переконаннями. Інноваційна діяльність педагогів стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації реформ в освіті і одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

Інноваційна діяльність передбачає вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічне винахідництво нового в педагогічній практиці, що спрямоване на формування творчої особистості, враховує соціально-економічні та політичні зміни в суспільстві й проявляється в цілепокладанні, визначенні мети, завдань, а також змісту і технологій інноваційного навчання.

Вчитель інноваційної орієнтації – це особистість, здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін і є найбільш перспективним соціальним типом педагога. Як учитель-дослідник, він спрямований на науково-обґрунтовану організацію навчально-виховного процесу з прогностичним спрямуванням, має адекватні ціннісні орієнтації, гнучке професійне мислення, розвинуту професійну самосвідомість, готовність до сприйняття нової інформації.

Працівники інноваційного типу вирізняються певними компетентностями [1]: умінням визначати проблему і побачити альтернативні шляхи її вирішення; високим рівнем мотивації з переважанням моральних мотивів до праці; умінням віддаватися без залишку роботі, творчим «горінням»; здатністю творчо й гнучко мислити при розв'язанні проблеми; баченням соціальної потреби в інновації, умінням упроваджувати її у життя; високою інтуїцією; постійним самовдосконаленням; вірністю обраній сфері докладання сил; готовністю до ризику за умови непередбачуваності результату.

А для того, щоб заохочувати працівників до постійного вдосконалення своєї кваліфікації, необхідно здійснювати такі заходи:

- планування та забезпечення безперервної підготовки і кар'єрного росту;
- створення умов, що заохочують розроблення і впровадження нововведень;
- проведення стійкого аналізу потреб своїх працівників;
- різноманітні визнання та матеріальні винагороди;
- сприяння відкритому двосторонньому обговоренню інформації стосовно необхідності покращання якості виконання робіт;

- забезпечення умов для ефективної колективної роботи;
- чіткі визначення повноважень та відповідальності персоналу;
- розроблення особистих і колективних цілей, управління процесом поліпшення й оцінки результатів;
- інформування необхідності внесення пропозицій та вдосконалення виробничого процесу;
- аналіз ступеня задоволеності працівників та вдосконалення підходів щодо підвищення рівня мотивації.
- аналіз плинності персоналу і вдосконалення процесу підбору і розстановки кадрів.

Добре спланована система мотивації дозволяє суттєво підвищувати ефективність роботи персоналу. Адже, коли працівник виконує свої посадові обов'язки із задоволенням і його цілі саморозвитку включають розвиток підприємства загалом, його коефіцієнт корисної дії зростає в декілька разів [2, с. 12]. Дослідженню інноваційної проблематики кадрового потенціалу приділено значну увагу в роботах українських та зарубіжних вчених і дослідників, таких як Друкер П., О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан, Федулова Л.І., Зянько В.В. У вітчизняній науковій літературі проблемам формування якісного кадрового забезпечення інноваційної економіки присвятили свої праці: В. Антонюк, А. Колот, І. Петрова та ін. Питання, пов'язані з розвитком системи компетенцій персоналу, висвітлювалися також у працях таких учених, як: І.Б. Дуракова: розкрито технологію формування компетенції персоналу; Л.В. Карташова: визначено найбільш важливі в сучасних умовах управлінські компетенції; Ю.Д. Красовський: висвітлено аспекти часової управлінської орієнтації та особливості часової концепції поведінки персоналу

Об'єктом дослідження є педагогічні працівники загальноосвітнього навчального закладу.

Предметом дослідження є процес формування інноваційного типу педагогічного працівника в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Метою роботи є обґрунтування необхідності створення комплексу заходів з мотивації працівників до інноваційної діяльності, та значимості реалізації інноваційної активності працівників навчального закладу.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішували наступні завдання:

- проводили аналіз бібліографічних джерел щодо формування інноваційного типу працівника;
- проаналізували способи формування інноваційного типу працівника.

Інформаційну базу дослідження становили нормативно-правові акти та наукові фахові публікації.

В процесі дослідження використовували такі наукові методи: аналітичний для вивчення й аналізу наукової літератури означеної проблеми, нормативних документів, офіційних сайтів в Інтернеті, а також досвіду діяльності загальноосвітніх навчальних закладів; узагальнення для визначення понятійного апарату дослідження, формулювання теоретичних та практичних підходів та висновків; порівняльний аналіз, системний аналіз, вторинний аналіз результатів соціологічних досліджень.

Встановлено, що створення ефективної системи розвитку інноваційних педагогічних працівників і умов для їх творчої праці є невід'ємною умовою успішного функціонування будь-якої освітньої організації. Формування якісних рис, необхідних для створення інновацій та запровадження їх у життя, розвиток індивідуально-кваліфікаційного та творчо-професійного потенціалу працівників сприяє підвищенню конкурентоспроможності освітньої установи та досягненню нею стратегічних цілей розвитку

Список використаних джерел

1. Петрова І. Л. Інноваційний вектор формування людського потенціалу України. Збірник конференцій «Будуємо нову Україну»
2. Попов О. С. Управління трудовими ресурсами як складовою конкурентоспроможності промислового підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 08.06.11 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / О. С. Попов. – Харків, 2011. – 12 с.

Сташук Т.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Віткін Л.М., д.т.н., професор

Особливості проведення оцінки відповідності за вимогами технічного регламенту щодо медичних виробів в ДП «Укрметртестстандарт»

Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку Технічних регламентів, формування підходів та вдосконалення процедури проведення оцінки відповідності виробів медичного призначення.

Актуальність цієї роботи обумовлена прийнятим Україною курсом на європейську інтеграцію та переходом від сертифікації продукції за державною системою УкрСЕПРО до підтвердження її відповідності технічним регламентам, активним міжнародним співробітництвом України в галузі технічного регулювання, а також участь у роботі міжнародних і регіональних організацій та їх технічних комітетів. Питання оцінки відповідності продукції являється на сьогоднішній день одним із найактуальніших для усіх суб'єктів економічної діяльності. Це впливає, насамперед, із самого поняття «оцінка відповідності», що стосується доказу шляхом перевірки того, чи відповідають продукція, послуги, матеріали, процеси, системи, персонал і т.д. певним вимогам, пред'явленим стандартами, регламентами або технічними умовами. Це означає, що оцінка відповідності забезпечує впевненість у тому, що встановлені вимоги виконані [1-2]. Введення в обіг та/або експлуатацію медичних виробів дозволяється тільки в разі, коли вони повністю відповідають вимогам Технічного регламенту щодо медичних виробів, за умови належного постачання, встановлення, технічного обслуговування та застосування їх за призначенням.

Об'єктом дослідження є «Укртест» ДП «Укрметртестстандарт» м. Київ, який є підприємством міжнародного рівня в галузі стандартизації, метрології та оцінки відповідності, котре постійно підвищує ефективність своєї роботи, прагне відповідати найвищим світовим вимогам. ДП «Укрметртестстандарт» – найпотужніший і головний центр з оцінки відповідності продукції в Україні, має власну еталонну базу та до його складу входять акредитовані лабораторії та центри.

Предметом дослідження є дослідження є діагностика поточного стану проведення оцінки відповідності медичної техніки за вимогами технічних регламентів щодо медичних виробів (Постанова КМУ від 02.10.2013 №753), щодо медичних виробів для діагностики *in vitro* (Постанова КМУ від 02.10.2013 №754).

Метою цієї роботи є формування підходів до розробки та вдосконалення процедури проведення оцінки відповідності виробів медичного призначення на відповідність вимогам технічних регламентів щодо медичних виробів (Постанова КМУ від 02.10.2013 №753), щодо медичних виробів для діагностики *in vitro* (Постанова КМУ від 02.10.2013 №754).

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішували наступні завдання:

- проводили аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку Технічного регламенту щодо медичних виробів в Україні;
- вивчення методологічних підходів до оцінки відповідності медичних виробів;
- визначення об'єктів та методів дослідження;

- дослідження особливостей проведення робіт з оцінки відповідності медичної техніки.
- розглядали нормативно-правову базу у сфері технічного регулювання медичної продукції;

Дослідженням формування підходів до розробки та вдосконалення процедури проведення оцінки відповідності виробів медичного призначення на відповідність вимогам Технічного регламенту щодо медичних виробів висвітлювалися у працях таких дослідників, як Р.В.Бичківський, Л.М. Віткін, Л.П. Оверчук та інших. Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, документи з питань технічного регулювання, матеріали монографічних наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених та наукових конференцій, семінарів і періодичних видань; звітно-статистичні показники діяльності підприємства Укртест.

В процесі дослідження використовували такі наукові методи: порівняльний, методи аналізу і синтезу, метод індукції, дедукції, системний, структурно-функціональний, метод спорідненості, метод мозкового штурму, критично-конструктивний метод аналіз літератури, вивчення та узагальнення відомостей, методи SWAT та STEP-аналізу (при аналізуванні діяльності ДП «Укрметртестстандарт»).

На першому етапі дослідження аналізували сучасний стан, тенденції розвитку системи оцінки відповідності в Україні та законодавчу, нормативну базу у сфері оцінки відповідності медичних виробів,;

На другому етапі дослідження була визначена організаційно-економічна характеристика Укртест ДП «Укрметртестстандарт»; вивчалися питання впровадження ефективної роботи українського науково-технічного відділу сертифікації електронних і медичних приладів та технологічного обладнання Укртест ДП «Укрметртестстандарт», був проведений аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, було відокремлено ряд проблемних ситуацій і сформовано заходи щодо усунення даних проблем.

Проаналізувавши економічні показники, була проведена оцінка за результатами 2014-2015 років та I кварталу 2016 року ДП «Укрметртестстандарт» та визначено що організація забезпечує стабільну діяльність в частині отримання доходів та прибутку, ефективного управління фінансово-господарською діяльністю та використанням фінансових та необоротних активів.

Для успішного проходження акредитації органу оцінки відповідності в НААУ мною було розроблено та вдосконалено документи для оцінки відповідності медичної продукції. Від успішності акредитації в НААУ та в схемі СВ ІЕСЕЕ залежить подальша діяльність організації, її успішність.

Опис знака відповідності
Постанова КМУ від 30.12.2015 № 1184
Знак має форму незамкненого з правого боку основного кола, усередині якого вміщено стилізоване зображення трилисника

Рис. Опис національний знак відповідності

Отже, на підставі проведеного дослідження було визначено формування підходів до розробки та вдосконалення процедури проведення оцінки відповідності виробів медичного призначення на відповідність вимогам Технічних регламентів щодо медичних виробів та виробів *in vitro*, затверджені Постановами КМУ №753 від 02.10.2013р., №754 від 02.10.2013р. та визначено, що підтвердження відповідності продукції вводиться в практику у зв'язку з інтеграцією економіки країни у світову господарську систему і необхідністю гармонізації вітчизняних правил сертифікації та оцінки відповідності з міжнародними правилами. Підтвердження відповід-

ності, на відміну від сертифікації, що проводиться винятково органом з сертифікації та оцінки відповідності (третьою стороною), може здійснюватись постачальником (першою стороною) або одночасно постачальником та органом з оцінки відповідності.

Список використаних джерел

1. Бичківський Р.В., Столярчук П.Г., Гамула П.Р. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2002. – 560 с. 2.
2. Оверчук Л. П. Українська практика впровадження технічних регламентів щодо виробів медичного призначення в умовах реформування галузі. Український центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, м. Київ / Інвестиції: практика та досвід – 2012. – № 11. – С. 114–119.
3. Віткін Л.М., Мельниченко Т.Ю. Реформування системи технічного регулювання в Україні відповідно до міжнародних норм і стандартів /Віткін Л.М., Мельниченко Т.Ю. // Стандартизація, сертифікація, якість.-К.:ДП «УкрНДНЦ», 2016.-№5(102).-С.8-16.
4. Черняєв С.В., Динькова Ю.С. Оцінка відповідності виробів медичного призначення на території України та країнах Європейського союзу/ Управління, економіка, та забезпечення якості в фармації – 2012. – №2 (22) - С.27-33.

Федорова І.Б.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Віткін Л.М., д.т.н., професор

Особливості оцінки відповідності електротехнічної та медичної продукції за вимогами технічних регламентів в ДП «Укрметртестстандарт»

Розглянуто проведення робіт з оцінки відповідності електротехнічної та медичної продукції та розроблено практичні рекомендації з удосконалення робіт з оцінки відповідності на підприємстві ДП «Укрметртестстандарт».

Актуальність цієї роботи обумовлена прийнятим Україною курсом на європейську інтеграцію та переходом від сертифікації продукції за державною системою УкрСЕПРО до підтвердження її відповідності технічним регламентам, активним міжнародним співробітництвом України в галузі технічного регулювання, а також участь у роботі міжнародних і регіональних організацій та їх технічних комітетів. Питання оцінки відповідності продукції являється на сьогоднішній день одним із найактуальніших для усіх суб'єктів економічної діяльності. Це впливає, насамперед, із самого поняття «оцінка відповідності», що стосується доказу шляхом перевірки того, чи відповідають продукція, послуги, матеріали, процеси, системи, персонал і т.д. певним вимогам, пред'явленим стандартами, регламентами або технічними умовами. Це означає, що оцінка відповідності забезпечує впевненість у тому, що встановлені вимоги виконані [1-2].

Об'єктом дослідження є «УкрТЕСТ» ДП «Укрметртестстандарт» м. Київ, який є потужним випробувальним і сертифікаційним інститутом України міжнародного рівня, що здійснює оцінку відповідності (сертифікацію) електро побутових товарів, медичної техніки та іншого.

Предметом дослідження є вивчення та аналіз поточного стану проведення оцінки відповідності електротехнічної та медичної продукції за вимогами технічних регламентів, а саме: низьковольтного електричного обладнання (Постанова КМУ від 16.12.2015 №1067), щодо медичних виробів (Постанова КМУ від 02.10.2013 №753), щодо медичних виробів для діагностики *in vitro* (Постанова КМУ від 02.10.2013 №754).

Метою даної роботи було дослідити проведення робіт з оцінки відповідності продукції в сучасних економічних умовах в Україні та розробити практичні рекомендації з удосконалення робіт з оцінки відповідності на підприємстві ДП «Укрметртестстандарт».

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішували наступні завдання:

- проводили аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку системи оцінки відповідності в Україні;
- розглядали нормативно-правову базу у сфері технічного регулювання електротехнічної та медичної продукції;
- надавали організаційно-економічну характеристику УкрТЕСТ ДП «Укрметртестстандарт»;
- визначали напрями вдосконалення оцінки відповідності електротехнічної та медичної продукції на підприємстві;
- оцінювали практичну значущість результатів дослідження.

Дослідження проблематики оцінки відповідності електротехнічної та медичної продукції висвітлювалися у працях таких дослідників, як Р.В.Бичківський, Л.М. Віткін, А.О.Гаркуша, Л.П.Оверчук, С.В.Черняєв, та інших. Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, документи з питань технічного регулювання, матеріали монографічних наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених та наукових конференцій, семінарів і періодичних видань; звітно-статистичні показники діяльності підприємства УкрТЕСТ.

В процесі дослідження використовували такі наукові методи: порівняльний, методи аналізу і синтезу, метод індукції, дедукції, системний, структурно-функціональний, метод спорідненості, метод мозкового штурму, критично-конструктивний метод аналіз літератури, вивчення та узагальнення відомостей, методи SWAT та STEP-аналізу (при аналізуванні діяльності ДП «Укрметрестстандарт»).

На першому етапі дослідження аналізували законодавчу та нормативну базу у сфері оцінки відповідності електротехнічних та медичних виробів, сучасний стан та тенденції розвитку системи оцінки відповідності в Україні;

На другому етапі дослідження була визначена організаційно-економічна характеристика УкрТЕСТ ДП «Укрметрестстандарт»; вивчалися питання впровадження ефективної роботи українського науково-технічного відділу сертифікації електронних і медичних приладів та технологічного обладнання УкрТЕСТ ДП «Укрметрестстандарт», був проведений аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, в результаті чого були відокремлено ряд проблемних ситуацій і сформовано заходи щодо усунення даних проблем.

Проаналізувавши економічні показники була проведена оцінка і визначено що, за результатами 2015-2016 років УкрТЕСТ ДП «Укрметрестстандарт» забезпечено стабільну діяльність в частині отримання доходів та прибутку, ефективного управління фінансово-господарською діяльністю та використанням фінансових та необоротних активів.

Для успішного проходження акредитації органу оцінки відповідності в НААУ мною було розроблено та вдосконалено документи для оцінки відповідності медичної продукції, а саме - рішення щодо оцінювання відповідності, сертифікат оцінювання відповідності.

Для покращення діяльності УкрТЕСТ ДП «Укрметрестстандарт» було запропоновано здійснення комплексу заходів таких як :

- продовження міжнародного співробітництва з нотифікованими органами країн Європейського Союзу;
- покращення маркетингу підприємства, зокрема рекламної діяльності;
- проведення наукових конференцій з важливих питань у сфері технічного регулювання.

Список використаних джерел

1. Черняєв С.В., Динькова Ю.С. Оцінка відповідності виробів медичного призначення на території України та країнах Європейського союзу/ Управління, економіка, та забезпечення якості в фармації – 2012. – №2 (22) – С.27-33.
2. Оверчук Л. П. Українська практика впровадження технічних регламентів щодо виробів медичного призначення в умовах реформування галузі. Український центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, м. Київ /Інвестиції: практика та досвід – 2012. – № 11. – С. 114–119.
3. Віткін Л.М., Мельниченко Т.Ю. Реформування системи технічного регулювання в Україні відповідно до міжнародних норм і стандартів /Віткін Л.М., Мельниченко Т.Ю. // Стандартизація, сертифікація, якість. – К.: ДП «УкрНДНЦ», 2016. – №5(102). – С.8-16.

Федунов М.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Літвін Н.М., к.е.н., доцент

Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності українських агропромислових підприємств

Розвиток зовнішньоторговельних зв'язків вітчизняних підприємств потребує розширення спектра знань та поінформованості щодо управління ризиками для підвищення ефективності ведення ЗЕД українськими агропромисловими підприємствами.

Мета дослідження

Аналіз можливих ризиків при ЗЕД та розробка теоретичних та практичних аспектів управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності українських агропромислових підприємств для підвищення ефективності ЗЕД.

Матеріали та методи дослідження

Теоретичною та методологічною основою дослідження є системний підхід до вивчення економічних процесів, законодавчих та нормативно-правових актів.

На сьогодні здійснення ЗЕД пов'язане з необхідністю прийняття ризикованих рішень, тобто таких, які не гарантують реалізацію в повній мірі цілей ЗЕД.

У світовій практиці врахування ризиків в ЗЕД має дуже важливе значення, оскільки майже 40% комерційних операцій закінчуються невдачею через недостатнє врахування та управління ризиками.

На підставі досліджень, проведених провідними вченими, з'ясовано загальні причини виникнення ризиків:

- постійна нестабільність економічних процесів у країнах світового співтовариства;
- недостатня поінформованість про економіку країн світу;
- відсутність чітких цілей діяльності суб'єкта ЗЕД;
- наявність комерційної таємниці про діяльність суб'єкта ЗЕД.

На зростання ризиків впливають:

- раптове виникнення проблем (виробничих, політичних, соціальних);
- нереальність виконання поставлених задач у зв'язку зі змінами обставин;
- недосконале законодавство;
- відсутність додаткової інформації.

Задля зниження рівня ризиків були створені правила управління ризиками під час ЗЕД:

- не можна ризикувати більше, ніж це може дозволити власний капітал;
- необхідно думати про наслідки ризику; не можна ризикувати більшим заради малого;
- позитивне рішення про проведення зовнішньоекономічної операції ухвалюється лише за відсутності суттєвих сумнівів;
- за наявності суттєвих сумнівів ухвалюється негативне рішення.

Головним завданням в управлінні ризиками є можливість визначити альтернативи розвитку подій, оцінити ймовірність і наслідки їхнього настання.[1]

У будь-якій ситуації завжди варто шукати рішення, яке б задовольнило суб'єктів ЗЕД.

Завдяки дослідженням методів управління ризиками ЗЕД в українських агропромислових підприємствах було виокремлено такі стратегії:

- максимум виграшу;
- оптимальне поєднання виграшу та розміру ризику;
- оптимальна ймовірність отримання результату від зовнішньоекономічної операції;
- допустиме коливання отримання результату від зовнішньоекономічної операції.

Сучасні реалії економіки характеризуються безперервним збільшенням ролі інновацій як ключового чинника успіху у конкурентній боротьбі. Інноваційний шлях розвитку економіки є невід'ємною частиною загального світового науково-технічного прогресу в умовах глобалізації.

Аналіз шляхів подолання кризових явищ та вибір ефективних орієнтирів економічного розвитку агропромислового комплексу (АПК) свідчить, що найоптимальнішим із можливих напрямів у сільськогосподарській сфері є інноваційний. Лише таким чином можна швидко й ефективно трансформувати сільськогосподарське виробництво, стимулювати мале і середнє підприємство та водночас забезпечити вихід на світовий ринок, що надзвичайно важливо для нашої держави з її значним потенціалом аграрної країни. Конкурентоспроможність продукції АПК та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання має ґрунтуватися на певному рівні інноваційного розвитку, що сприятиме формуванню їх нових компетенцій. [3]

Проведений аналіз і структуризація ризиків ЗЕД українських агропромислових підприємств, а також використання відповідних адекватних економіко-математичних моделей дають змогу рекомендувати напрями дій у цій сфері діяльності. Отже, для мінімізації ризиків ЗЕД і сприяння розвитку діяльності українських агропромислових підприємств на зовнішніх ринках необхідно забезпечити:

- розвиток ринкової та транспортної інфраструктури, зокрема підприємств із надання страхових, консалтингових, інжинірингових, експедиторських послуг;
- підтримку експорту вітчизняних товаровиробників;
- удосконалення форм фінансових розрахунків під час зовнішньоторговельних операцій;
- посилення ролі державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності;
- оптимізацію структури експорту та імпорту, розширення товарної пропозиції та стимулювання процесу надходження іноземного капіталу.

Зовнішньоекономічна діяльність українських агропромислових підприємств свідчить про те, що вона супроводжується значною кількістю перешкод, які спричинені управлінськими ризиками.

Дослідження управління ризиками підтверджує актуальність і в той же час складність досліджуваної проблеми, важливість її рішення для підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств, сприяння нарощуванню обсягів виробництва, конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та дає можливість доступу до міжнародних ринків.

Список використаних джерел

1. Готра В.В. Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору України/ В. В. Готра //Актуальні Проблеми Економіки. – 2014. – № 6. – С. 79-85
2. Державна служба статистики України [Електрон. ресурс]: [веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: Держстат України, 1998-2016. – Режим доступу
3. Криворучко Я.Ю. Формування конкурентних переваг підприємства у контексті управління відносинами із бізнес-партнерами / Я.Ю. Криворучко, Л.Р. Прийма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readera.org/article/formuvannja-konkurentnyekh-perevah-pidpryeyemstva-ukonteksti-upravlinnja-10171982.html>.
4. Лендел М.А. Інституціональні аспекти трансформацій аграрного сектору економіки України на шляху до ринку/ М. А. Лендел //Економіка України. – 2015. – № 9. – С. 94-96.
5. Любар Р.П., Коробова Н.М., Морозюк Н.В. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграційних процесів. 69-та наук.-практ. студентська конф., 3 грудня 2015 р.: тези доп. – К., 2015. – 310 с.

Чеберяк А.П.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шарова О.С., к.т.н., доцент

Використання обхідного шляху в управлінні ризиками проекту

У тезах викладено основні засоби використання методу обхідного шляху в управлінні ризиками проекту.

Управління ризиками будь-якого проекту передбачає ідентифікацію його ризиків, їх оцінку та планування заходів з протидії негативним наслідкам їх виникнення. Проте невизначеність у проекті та зміна обставин як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, можуть призвести до виникнення ризиків, що не були попередньо визначені, оцінені та враховані. Тобто на протидію таким ризикам не були заплановані ресурси, задачі та час.

Проектний менеджер, в такому випадку, має реагувати на ризик негайно, використовуючи наявні ресурси для його протидії. Цей метод отримав назву “метод обхідного шляху” (workaround, eng.).

Згідно РМВОК, обхідний шлях – це реагування на загрозу, що виникла, якщо попередній метод реагування не був запланований або виявився нерезультативним[1]. Керівник проекту повинен негайно зреагувати на ризик та прийняти рішення про перерозподіл задач та ресурсів у проекті, щоб досягти його мети.

Доцільно при плануванні проекту закладати у його бюджет та графік резерв ресурсів, що будуть використані для реагування на незаплановані ризики (management reserve, який відрізняється від contingency reserve (резерв на непередбачені обставини) тим, що використовується для реагування на ті ризики, що не були заплановані). Це дозволить керівнику проекту бути більш гнучким та, у випадку виникнення незапланованого ризику, не залучати інших стейкхолдерів до процесу реагування на нього.

У випадку відсутності резервних ресурсів, оптимальним рішенням буде перерозподілити ресурси з інших, менш критичних для проекту задач чи замінити роботи на інші, якщо вони сприятимуть досягненню мети проекту.

Обхідний шлях також може передбачати проведення додаткових робіт та закупівлю ресурсів, що не були передбачені попередньо та не були закладені в резерв. Керівник проекту, в такому випадку, повинен скласти новий список ресурсів та графік проекту та узгодити його з інвестором, щоб залучити додаткове фінансування.

Використання обхідного шляху вимагає від керівника проекту, окрім професійних компетенцій, певних особистісних якостей. Здатність критично мислити, бути стресостійким та гнучким є ключовими навичками у реагуванні на незаплановані ризики. Використання обхідного шляху в реальних проектах потребує практичної апробації, а також розробки та впровадження в проектно-орієнтованих компаніях бізнес-процесів прийняття рішень в ситуаціях виникнення незапланованих ризиків.

Список використаних джерел

1. Project Management Book of Knowledge Guide 5th edition, PM Institute, 2010.

Право

Ajihyginus Sopuru Henry

student

“KROK” University

Scientific adviser: Soroka I.A., Associate prof.

Types of law in Canada

This article is about the system of law practiced in Canada. It emphasizes how the law affects the citizens of Canada.

The Canadian law system has its foundation in the English common law system, inherited from their former colonial masters and later a commonwealth realm member of the Commonwealth of nations.

The legal system is bi-jurisdictional, as the responsibilities of public (includes criminal) and private law are separated and exercised exclusively by the Parliament and the province respectively. Quebec, however, still retains a civil system for issues of private law (as this domain fall within the exclusive jurisdiction of the provinces) [1].

The system of constitution practiced in Canada: Canada’s Constitution is its supreme law, and any law passed by federal, provincial, or territorial government that is inconsistent with the Constitution is invalid.

Acts passed by the Parliament of Canada and by provincial legislatures are the primary sources of law in Canada. Sections 91 and 92 of the constitution Act in 1867 enumerate the subject matters upon which either level of government (federal and provincial) may legitimately enact legislation.

All the province territories within Canada, excluding Quebec, follow the common law legal tradition equally. Lower courts must follow the decisions of higher courts by which they are bound. For instance, all Ontario lower courts are bound by the decisions of the Ontario Court of Appeal and, all British Columbia lower courts are bound by the decisions of the British Columbia Court of Appeal. However, no Ontario court is bound by decisions of any British Columbia court and no British Columbia court is bound by decisions of any Ontario court.

Types of law practiced in Canada are the following [1; 2]:

- Aboriginal law
- Administrative law
- Contract law
- Constitutional law
- Copyright law
- Criminal law
- Evidence law
- Family law etc.

Human rights law is the area of law related to the Canadian Government’s relationship with its Indigenous peoples (First Nations, Métis and Inuit). Section 91(24) of the Constitution Act, 1867 gives the federal parliament exclusive power to legislate in matters related to Aboriginals, which includes groups governed by the Indian Act, different Numbered Treaties and outside of those Acts.

Administrative law: Canadian administrative law is the body of law that addresses the actions and operations of governments and governmental agencies.

Contract law: Individual provinces have codified some principles of contract law in a sale of good act. Outside of Quebec, most contract law is still common law, based on the rulings of judges in contract litigation over the years.

Constitutional law: Constitutional law is the area of Canadian law relating to the interpretation

and application of the Constitution of Canada by the Courts. This is represented in the Constitution Act, 1867, Constitution Act, 1982 and Canadian Charter of Rights and Freedoms.

Copyright law: Copyright law of Canada governs the legally enforceable rights to creative and artistic works under the laws of Canada.

Criminal law: Criminal law in Canada falls under the exclusive legislative jurisdiction of the federal government. The power to enact criminal law is derived from section 91(27) of the Constitution Act, 1867.

Evidence law: Canadian evidence Act is an Act of the Parliament of Canada, first passed in 1893, that regulates the rules of evidence in court proceedings under federal law. Each province also has its own evidence statute, governing the law of evidence in civil proceedings in the province.

Family law: Family law in Canada concerns the body of Canadian law dealing with family relationship, marriage, and divorce. The federal government has exclusive jurisdiction over the substance of marriage and divorce. Provinces have exclusive jurisdiction over the procedures surrounding marriage.

Human rights law: There are currently four key mechanisms in Canada to protect human rights: the Canadian Charter of Rights and Freedoms, the Canadian Human Rights Act, the Canadian Human Rights Commission, and provincial human rights laws and legislation.

Conclusion

This article shows that Canadian citizens were influenced by executive and legislative system of law.

List of reference

1. Morton F. Law, politics and the judicial process in Canada / Frederick lee Morton. – University of Calgary press, 2002. – 660 p. ISBN 978-1-55238-046-8
2. Eagles M., Johnston L. Politics: an introduction to modern democratic Government / Munroe Eagles, Larry Johnston. – University of Toronto Press., 2008. – p. 262 p. ISBN 978-1-55111-858-1.

Александрова С.Г.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., к.ю.н., професор

Необхідність удосконалення системи правового регулювання акціонерних товариств в Україні

Проаналізовано необхідність вдосконалення системи правового регулювання акціонерних товариств та акціонерного капіталу в економіці України в умовах глобалізації економічних процесів.

Акціонерні товариства мають ряд переваг по відношенню до інших видів господарських товариств, які роблять його найбільш вдалою формою для бізнесу в силу цілого ряду причин. Акціонерні товариства завдяки випуску акцій отримують більш широкі можливості в залученні додаткових коштів у відношенні з непропорційним бізнесом.

Відповідно до даних Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, акціонерні товариства є однією з найбільш поширених в Україні організаційно - правових форм господарювання. Акціонерна форма господарювання забезпечує вільний перелив капіталу між підприємствами, галузями, регіонами, державами, економічними об'єднаннями та континентами. Це сприяє додатковому залученню великих фінансових коштів в інвестиційно-привабливі напрямки економіки і їх швидкому розвитку [4].

Оцінюючи переваги акціонерного товариства над іншими формами господарювання слід зупинитися на окремих аспектах. Так, зокрема варто враховувати, що АТ виявляє свої переваги щодо залучення капіталу. Можливості такого залучення прямо пов'язані з розмірами накопичення такого капіталу в економіці. Для новоствореного підприємства головну роль відіграють розміри та можливості накопичення капіталу у всіх ринкових суб'єктів у масштабах національної економіки інших фірм, домогосподарств, держави. Адже при створенні АТ можуть використовуватись лише зовнішні джерела надходження капіталу, тобто попередньо він повинен бути заощаджений іншими ринковими суб'єктами, а вже потім інвестований. Окрім того, головні переваги АТ як форми організації бізнесу підсилюються (або повинні підсилюватися) існуванням ефективних фінансових ринків.

Акціонерна форма організації підприємства – порівняно нова для нашої країни. Засади управління акціонерним товариством радикально відрізняються від тих, які практикувалися раніше. Вони потребують принципово нової психології і нового економічного мислення. Загальновідомо, якої великої ваги в нашій економіці набув корпоративний сектор.

Виникнення, функціонування і розвиток акціонерної форми власності це тривалий історичний процес, обумовлений протиріччями самої приватної власності між потребами в постійному збільшенні капіталу і обмеженими можливостями одноосібного власника підприємства. Це протиріччя вирішується шляхом використання головного інструменту акціонерного товариства - акції. Акції є фіктивним капіталом АТ і поширюються серед великої кількості акціонерів, акумулюючи, таким чином, значний капітал. У нашій країні була проведена політика роздержавлення та приватизації, головною формою якого було акціонування [2].

Тобто, переважна більшість АТ в Україні (майже всі великі АТ), утворилися не шляхом добровільного об'єднання приватного капіталу, а в результаті директивного і в багатьох випадках поспішного розформування державних підприємств і створення на їх основі акціонерних товариств з передачею прав на їх управління новим власникам. При цьому слід зауважити, що

нові власники ніколи не займалися консолідацією капіталу. Переслідувалася інша мета: найбільш безболісно і швидко розподілити державну власність в суспільстві, а також забезпечити пільги найманим працівникам і менеджменту колишніх державних підприємств. Зробити це найлегше було через акції. Нові власники, не пройшовши тернистий і важкий шлях створення компаній і залучення капіталу з ринків капіталу, з чим стикається кожен засновник корпорації на заході, і сьогодні не засвоїли принципів корпоративного управління та розпорядження своїми акціями, про що свідчить критичний стан акціонерної форми господарювання в Україні.

Проблема полягає в тому, для більшості вітчизняних власників акцій ніколи не стояла проблема створення капіталу. Вони отримали його від держави і поки не навчилися користуватися отриманими інвестиційними інструментами, які надає їм така форма господарювання як акціонерна. Бути акціонером значить бути співвласником, тобто володіти частиною компанії. Це означає, що ви володієте частиною всього, що є в компанії.

Тому в Україні основною проблемою правового регулювання акціонерних товариств та реалізації корпоративних прав є економічна і правова некомпетентність більшості акціонерів, які фактично своїм правом не користуються. Відсутність твердої законодавчої бази не дає можливості врегулювати дане питання, через це незацікавленість інвесторів вкладати гроші в акції є очевидним.

Для того, щоб вивести країну з кризи, поставити її на один рівень з економічно розвиненими країнами, щоб запрацювали всі важелі ринкового саморегулювання, і відносини власності реалізувалися реально, необхідно добре продумане й економічно обґрунтоване державне втручання.

Головними завданнями щодо формування умов для ефективного функціонування акціонерної форми господарювання є: створення умов, коли потенційний інвестор буде зацікавлений вкладати кошти в акції підприємства, зокрема, здійснення податкової політики, що дозволяє АТ працювати з прибутком і виплачувати дивіденди; створення правової основи для регулювання корпоративних відносин; надання інвесторам достовірної інформації про стан ринку цінних паперів.

Отже, корпоративний сектор – це провідний сектор в економіці України, від якого багато в чому залежить стан фінансового ринку, інвестиційного клімату, а також рівня економічного розвитку держави в цілому. Незважаючи на численні дослідження діяльності акціонерних товариств та ролі акціонерного капіталу в економіці України, багато проблем залишаються дискусійними. Насамперед, це підвищення ефективності корпоративного управління акціонерними товариствами та розуміння власників акцій їх прав та обов'язків. Тому вдосконалення законодавства з питань діяльності акціонерних товариств та його функціонування, є досить актуальним.

Функціонування акціонерних товариств як однієї з найбільш розповсюджених організаційно-правових форм господарювання у сучасних умовах, їх взаємозв'язок з державою, інвесторами, кредиторами, постачальниками та персоналом породжують різноманітність фінансових та економічних відносин, які суттєво впливають на стан економіки країни. Ефективне управління акціонерними товариствами залежить від наявності цілісного, гнучкого механізму управління їх фінансами, який забезпечує як реалізацію фінансово-економічних потреб акціонерів, так і врахування вимог з боку інших підприємств, інвесторів, податкових і законодавчих органів щодо організації фінансової роботи акціонерних товариств.

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Закону України «Про акціонерні товариства» / Вінник О.М. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 312 с.
2. Тихончук Р. Удосконалення державно-правового регулювання акціонерної форми господарювання / Р. Тихончук // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 4. – С. 130–133.
3. Тихончук Р. Нормативно-правове регулювання акціонерної форми господарювання / Р. Тихончук // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 2(58). – С. 138–141.
4. Буковинська М.П. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу : Монографія / Під загальною редакцією М.П. Буковинської. – К.: ЦП «Компринт». – 2015. – 297 с.

Артюх А.Ю.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Григорчук М.В., к.ю.н.

Антимонопольні дії органів влади: проблеми та тенденції правового регулювання

У тезах досліджено актуальні питання організації та діяльності Антимонопольного комітету України та державних органів у сфері захисту економічної конкуренції.

Актуальність дослідження полягає у тому, що необхідність здійснення державної регулятивної функції в певних сферах економічного розвитку суспільства незаперечна. Однак, визначаючи роль держави в умовах розвитку ринкових відносин, необхідно враховувати й найважливіший постулат ринку – здатність його до саморегулювання. Історично в нашій країні склалася ситуація активного втручання органів влади в господарську діяльність суб'єктів ринку через прийняття підзаконних актів, ліцензування, квотування, реєстрацію підприємств тощо. При цьому, на жаль, органи влади здійснюють сприяння антимонопольній політиці держави досить мляво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування ефективного конкурентного середовища, обмеження монополізму та удосконалення антимонопольного законодавства в Україні розглядали у своїх працях такі вчені як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, М.І. Коржанський, В.О. Навроцький, О.І. Остапенко, О.М. Стороженко, В.Я. Тацій та ін. В той же час, залишаються наразі відкритими питання реформування сучасної вітчизняної системи державних органів у сфері захисту економічної конкуренції.

Мета доповіді являється дослідження актуальних питань організації та діяльності Антимонопольного комітету України, а також державних органів у сфері захисту економічної конкуренції.

Виклад основного матеріалу. Контроль за підтриманням конкурентного середовища на ринках України та боротьба з їх монополізацією в Україні є функцією держави. Так, відповідно до ст. 42 Конституції України: «Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монополічним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом» [1].

Захист конкуренції та регулювання монополізму здійснюється рядом державних органів. Чільне місце в цій системі належить Кабінету Міністрів України, який здійснює широкі повноваження в сфері забезпечення розробки та здійснення загальнодержавних програм економічного розвитку (в тому числі програм демонополізації і захисту конкуренції), проведення економічної політики держави в сфері цін, податків, фінансової діяльності, встановлює параметри та механізми антимонопольного регулювання і, у виключних випадках, надання згоду на узгоджені дії та економічну концентрацію.

Здійснювати певні функції в сфері конкуренції уповноважене Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, а саме – аналіз стану конкурентоспроможності національної економіки, визначення напрямів діяльності і розробка заходів щодо її підвищення, участь у формуванні та реалізації державної політики в сфері економічної конкуренції тощо. Також у сфері захисту економічної конкуренції важливі функції мають Фонд державного майна Укра-

їни, Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів та інші органи державної влади [2, с. 48].

Провідне місце у сфері реалізації державної політики щодо захисту економічної конкуренції займає Антимонопольний комітет України (далі – АМКУ), основними завданнями діяльності якого є: здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в цій сфері, контроль за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання, сприяння розвитку добросовісної конкуренції. Для виконання цих завдань АМКУ має широкі повноваження, наприклад, приймати та розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проводити за ними розслідування, приймати, переглядати й перевіряти рішення у цих справах і давати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства. Також АМКУ уповноважений проводити перевірки суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади або місцевого самоврядування на наявність порушень законодавства про захист економічної конкуренції (останнім часом цей вид діяльності АМКУ зазнає законодавчих обмежень, здебільшого щодо перевірок недержавних суб'єктів господарювання, що мотивовано політикою «зменшення адміністративного тиску на бізнес» [3]) та має широкі повноваження у сфері збирання інформації щодо діяльності зазначених об'єктів перевірки.

Аналіз нормативно-правових засад діяльності АМКУ дозволив виділити дві важливі проблеми. Перша полягає в тому, що сама назва АМКУ не відповідає меті його діяльності. Слово «антимонопольний» означає спрямованість на боротьбу із монополіями взагалі, тоді як основним завданням АМКУ, згідно законодавства, є боротьба із зловживанням монопольним становищем та захист конкуренції, а не ліквідація монополій як явища.

Як справедливо з даного приводу вказує Т. В. Акімова, назва «Антимонопольний комітет» є допустимою для держави, де монополії є незаконними апріорі (наприклад, Сполучені Штати Америки). В Україні ж незаконними визнаються лише зловживання антимонопольним становищем та інші антиконкурентні дії. Таким чином, доцільною є зміна назви «Антимонопольний комітет України» на «Комітет з питань конкуренції» (за зразком Європейського комісара з питань конкуренції) [4, с. 20].

Крім того, проблема організації та діяльності АМКУ полягає у наявності у нього як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом функцій, притаманних органу правосуддя, що є порушенням ст. 124 Конституції України, відповідно до якої: «Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються» [1].

Якщо звернутися до світового досвіду, то більшість розвинених держав здійснюють регулювання діяльності монополій через розгалужену систему органів із захисту конкуренції. Так, в США для цього існують Комісія з торгівлі між штатами, Федеральна комісія з управління енергетикою, Федеральна комісія зі зв'язку. Схожою є система органів захисту конкуренції у Великобританії. Німеччина, в той же час, відрізняється тим, що до системи антимонопольних органів входять не лише спеціалізовані органи виконавчої влади (Федеральне картельне відомство, Земельні картельні відомства, Комісія з питань монополії тощо), а й судової гілки – Сенат з питань конкуренції [5, с. 59].

Ми підтримуємо позицію деяких українських правознавців, зокрема, Т.В. Акімової, М.О. Малюк, Т.О. Омельчак, які пропонують, використовуючи приклад іноземних країн, розділити систему державних органів захисту конкуренції на дві гілки – виконавчу та судову. Органом виконавчої влади в даній сфері може бути теперішній АМКУ, але без повноважень, характерних для органу правосуддя. Державними органами судової гілки влади у даній сфері можуть бути суди із захисту економічної конкуренції, до системи яких входитимуть відповідні спеціалізовані суди обласного рівня (як суди першої інстанції) та Вищий спеціалізований суд з розгляду справ захисту економічної конкуренції та боротьби із зловживаннями монопольним становищем (як апеляційна інстанція) [2, с. 50; 4, с. 21; 5, с. 61].

На нашу, така реформована система органів державної влади в сфері захисту економічної конкуренції матиме значні переваги. Так, перетворення АМКУ з універсального органу бо-

ротьби з монополіями на орган профілактики та попередження монополістичних і конкурентних правопорушень зменшить навантаження на відповідний орган та дозволить вирішити проблему неможливості однаково ретельної перевірки усіх заяв про правопорушення в цій сфері. Як наслідок, ефективність захисту конкуренції в Україні виросте. В той же час, спеціалізовані суди у справах захисту економічної конкуренції та боротьби із зловживаннями монопольним становищем будуть зосереджені виключно на здійсненні правосуддя в цій сфері і, тісно співпрацюючи із відповідним органом виконавчої влади, зможуть більш об'єктивно вирішувати суперечки у сфері захисту конкуренції. Запровадження нової гілки судів у цій сфері також дозволить усунути непослідовність законодавства щодо наявності в АМКУ функцій, притаманних органу правосуддя, про що вже зазначалося раніше.

Для вирішення існуючих проблем у сфері захисту економічної конкуренції та боротьби зі зловживаннями монопольним становищем доцільним є реформування сучасної вітчизняної системи державних органів у сфері захисту економічної конкуренції з поділом АМКУ на дві окремі системи органів державної влади, а також удосконалення законодавства про захист конкуренції.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Малюк М.О. Актуальні проблеми діяльності Антимонопольного комітету України / М. О. Малюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету; Серія «Право». – 2015 – Вип. 33(2) – С. 47-53.
3. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 № 3659-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>
4. Акімова Т.В. Удосконалення діяльності Антимонопольного комітету України в призмі реалізації антимонопольної політики / Т.В. Акімова // Держава та регіони; Серія «Економіка та підприємництво». – 2010 – № 5 – С. 18-21.
5. Омельчак Т.О. Зарубіжний досвід державного регулювання природних монополій та напрями його використання в Україні / Т.О. Омельчак // Держава та регіони; Серія «Державне управління» – 2010 – Вип.2. – С. 57-62.

The role of the opposition in a democratic parliament

This abstract analyzes the concept of “opposition” and the issue of legal status of the parliamentary opposition in Ukraine.

Opposition is “an essential component of a well-functioning democracy” [1]. In the Post-Soviet countries as history of development of political system testifies, opposition forces declare the commitment to the western values. At the same time the authorities aren’t always adequately perceived by activity of opposition, estimating it as destabilizing. One of pro-imperialist representatives of Belarus characterizes this problem: “The Western world prefer destabilized society and isolation of truly public authority, and therefore it persistently tries to discover any authority who capable for 30 silver coins betray national interests of the country... So-called “democratic parties” in Belarus have exclusively artificial nature. Their political life almost completely depends on financial and information support of the western sponsors. Therefore, these allegedly Belarusian parties not incidentally on all key questions of political life of Belarus carry out not oppositional, but westernized function. They are usual political puppets of the West... Opposition is natural political institute in the state, but in Belarus this institute has another concept it is quasioppositional, antistate, fabricated with the antinational purpose” [2, p. 107, 109-110]. On the other hand, there is a problem of legal protection of opposition. In Ukraine, as well as in Belarus, there is no law on opposition, and there is no concept of the “opposition”. Therefore, the characteristic of this phenomenon in the Post-Soviet countries as “quasioppositional, antistate, fabricated with the antinational purpose” because there are no legal protection and no legal guarantees of opposition.

There are several types of political opposition. The most widespread classification of political opposition into types as parliamentary and unparliamentary (non-parliamentary). As stated by A. Sovgir “the parliamentary opposition is voluntary association of deputies of parliament that based on the basis of the right guaranteed by the constitution, the legislation or fixed in the constitutional customs. They don’t support an official political policy of the head of state and/or the government and, as a rule, aren’t members of political party (block) that (what) has put forward (has proposed) the candidate for the acting head of state on elections of the head of state, as a rule, aren’t presented as a part of the government and can carry out the activity directed to change of an official political policy of the head of state and/or the government and/or on legal discharges from a position of the head of state or certain members of the government, or his resignation whole, and/or on control of activity of the head of state and/or the government” [3, p. 5]. Similar interpretation is stated by S. Bigaziyeva, but he adds that the parliamentary opposition is formed by group of deputies (fractions) who are formed of members of opposition political forces, and with assistance of constructive criticism limited aspiration to expansion of the power, and controlling its activity with regard to compliance the general wellbeing and at the same time, participating in legislative process, proposing alternative solutions, correcting policy of the power which is ready to be changed [4, p. 101]. Thus, the parliamentary opposition is created in parliament by deputies who haven’t entered in pro-governmental majority and take an opposite position concerning policy of the head of state and/or the government. The non-parliamentary, or unparliamentary opposition is created by political forces which aren’t represented in parliament [5, p. 48]. Thus, representatives of nonparty opposition the anti-imperialist position express through mass media, and in the form of resolute disagreements such as meetings, demonstrations and so forth.

The issues of legal rights of opposition and balance between legitimate majority and minority political interests represented in parliament in Ukraine raise with new perspective after Euromaidan. As was pointed out by the rapporteurs to the Council of Europe Forum for the Future of Democracy in 2007: “The lack of a strong opposition in parliament may lead to a form of extraparliamentary opposition in which protests may be expressed in violent forms on the streets, thus diminishing the quality and relevance of the parliamentary debate and affecting the decision-making process as a whole. One means of avoiding situations in which opposition is essentially extra-parliamentary is to lower the thresholds for parliamentary representation. In a developed democracy, thresholds should be low, in order for the rights of all citizens and all political views and interests to be represented in parliament.” [6] As was pointed out by the Venice Commission in a 2007 opinion, the degree of formal institutionalization of the parliamentary opposition varies greatly in Europe: “The legal status of the opposition in a given national Parliament varies greatly from country to country. A specific law on the opposition is exceptional in international comparison. The concrete solutions are determined by the constitutional framework, the electoral system and other historical, political, social and cultural factors. Hence the degree of institutionalisation of the opposition differs from largely unwritten, conventional recognition to formal regulation entrenched in the Constitution.” [7]

In the Verkhovna Rada of Ukraine the Draft law “On Parliamentary Opposition” of March 19, 2014 had been registered. In the specified project the parliamentary opposition was defined as “voluntary deputy merging of deputy fractions (deputy fraction) in the Verkhovna Rada of Ukraine and (or) People’s Deputies of Ukraine who haven’t entered parliamentary majority and have submitted applications for transition to opposition and not accepts an official political policy of parliamentary majority and the Cabinet of Ukraine and (or) way of its implementation, controls parliamentary majority and the Cabinet of Ukraine, criticizes their activity and proposes the alternative program of development of Ukraine and way of its implementation” [8].

The legal rights and position of the opposition should be listed in special law. The Draft law “On Parliamentary Opposition” was adopted in the first reading and we think it was an important achievement of separation of power with “checks and balances”. Under such circumstances the opposition should be a source of alternative views, but shouldn’t be “destruction of the state, territorial integrity and economy” [9]. In Art. 3 of item 4 of the specified draft law it is enshrined that “the oppositional activity shouldn’t eliminate independence of Ukraine, change of the constitutional framework in the violent way, violate sovereignty and territorial integrity of the state, undermine its safety, illegal capture of the government, propaganda for war, violence on incitement of interethnic, racial, religious strife, infringement of the rights and freedoms of the person, health of the population, and also on creation of paramilitary forces” [8]. The opposition inside and outside of parliament shall be an essential component of well-functioning democracy.

In Europe today, the existence of organized political party groups (factions) opposition are by many taken as granted. In Ukraine national constitutional system do not regulate and protect the parliamentary opposition, thus, adoption of special law on opposition is necessary as a natural stage on the way to formation of the developed democracy that can’t do without active role of parliament. In Ukraine accurate separation of power, its functions, control and accountability are essential. Balance between democratic majority rule and legitimate minority should serve to improve parliamentary procedures and to strengthen the democratic robustness of the national political system. In new democracy without such democratic traditions, the need for formal rules protecting the opposition is stronger.

List of reference

1. Report on the role of the opposition in a democratic parliament adopted by the Venice Commission, at its 84th Plenary Session (Venice 15-16 October 2010) [Digital resource]. – Access mode: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)025-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)025-e).
2. В помощь идеологическому активу: Диалектика политической ситуации // Информационный бюллетень Администрации Президента Республики Беларусь. – 2001. – №3(58). – С. 107-110.
3. Совгиря О.В. Правовий статус парламентської опозиції (порівняльно-правовий аналіз) : автореф.

дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Совгиря Ольга Володимирівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 21 с.

4. Бигазиєва С. С. Парламентская оппозиция как институт политической системы современной России / С. С. Бигазиєва // Известия Саратовского университета. Сер. Социология. Политология. – 2010. – Вып. 3. – Том. 10. – С. 100-102.

5. Ільницька У. Політико-правовий статус політичної опозиції в демократичному суспільстві / У. Ільницька // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Вип. 22. – 2010. – С. 46-53.

6. Cf. Conclusions by the General Rapporteurs (MM. Gross, Whitmore and Tarschys) to the Forum for the Future of Democracy meeting in Stockholm/Sigtuna in June 2007, paragraph 11.

7. Cf. the preliminary opinion on the parliamentary opposition in Ukraine of March 2007, CDL-AD(2007)015, paragraph 4.

8. Проект Закону про парламентську опозицію // Верховна Рада України: офіційний веб-портал портал [Електронне джерело]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4494&sk1=8

9. Рада «узаконює» опозицію, забороняючи їй розколювати країну // Українська правда. – 10 квітня 2014 р. [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/10/7021977/?attempt=1>.

Баликін І.І.

к.і.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Резолюції та рішеннях з'їздів, конференцій та пленумів ЦК КПУ (сер. 1940-х — сер. 1980-х рр.) щодо національної політики як джерело для вивчення історії держави і права України

На основі резолюцій і рішень з'їздів, конференцій та пленумів ЦК КПУ протягом сер. 1940-х — сер. 1980-х рр. робиться характеристика особливості впровадження національної політики в УРСР.

Одним із основоположних показників реалізації національної політики радянської влади в контексті вивчення історії держави і права України є документи, прийняті верховною владою республіки у цій сфері. Аналізуючи їх можна побачити, чим користувалась адміністрація на місцях для впровадження лінії партії у життя.

Метою дослідження є аналіз резолюцій та рішень з'їздів, конференцій та пленумів ЦК Комуністичної партії України протягом сер. 1940-х — сер. 1980-х рр. Було поставлено завдання виокремити документи центральної влади в УРСР, які стосуються національної політики, охарактеризувати їх.

За часів радянської влади видавалися збірки документів: «Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК (1898-1986)», де були зібрані документи масштабу СРСР [1]. Що стосується УРСР, то у Києві друкувалася «Коммунистическая партия Украины в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК» (1977 р.) [2] та «Комуністична партія України: з'їзди і конференції» (1991 р.) [3].

Питання висвітлення національної політики радянської влади на сторінках офіційних документів органів влади вивчено багатьма українськими науковцями, зокрема автором [4; 5; 6].

Як відомо, влада в Радянському Союзі була строго підпорядкована центру – Комуністичній Партії Радянського Союзу (до 1952 р. Всесоюзна Комуністична Партія (більшовиків)), який знаходився в Москві. Усі резолюції та рішення її з'їздів, конференцій та пленумів одразу дублювалися на республіканському рівні з урахуванням етнічних та адміністративних особливостей, і далі на місцях. Тож, документи Комуністичної партії України (до 1952 р. Комуністична Партія (більшовиків) України) є важливим джерелом для вивчення втілення національної політики радянської влади на території УРСР.

Із постанови пленуму ЦК КП(б)У, який проходив у Києві 15-17 серпня 1946 р., Про рішення ЦК ВКП(б) щодо звіту ЦК КП(б)У «Про підготовку, підбір та розподіл керівних партійних та радянських кадрів в українській партійній організації» ми можемо бачити, що республіканське керівництво було стурбовано недоукомплектованістю партійних та радянських органів та наполягало, щоб штат наповнювали місцевим населенням [7]. Пленум ЦК КП(б)У вимагав від Політбюро та Оргбюро ЦК(б)У, обкомів, міськкомів, райкомів і всіх первинних партійних організацій посилити боротьбу на ідеологічному фронті за «чистоту» марксистсько-ленінської теорії, проти всіляких проявів ворожої буржуазно-націоналістичної ідеології. Викривати у друзі та усних виступах прояви буржуазного націоналізму, піддавати критиці буржуазно-націоналістичні «збочення» історії України М. С. Грушевського та його школою. Наказував пу-

блікувати в газетах та журналах статті, які показували б наукову неспроможність та політичну шкоду історичних концепцій М. С. Грушевського. Разом із цим пленум наказував організувати роботу зі складання «достовірної наукової історії» України та української літератури та вжити заходів із метою докорінного покращення роботи інститутів громадських наук Академії наук УРСР [7, с. 174].

Щодо розквіту України, який, як стверджує партія, прийшов саме зі встановленням на всій її етнічній території радянської влади, йдеться на сторінках постанови «Про підсумки звітів та виборів керівних партійних органів і заходів з подальшого покращення організаційно-партійної та масово-політичної роботи партійних організацій України» пленуму ЦК КП(б)У, що відбувся у Києві 28 лютого – 3 березня 1951 р. Тут зазначається, що «у братській сім'ї народів Радянського Союзу, при величезній допомозі та невпинному піклуванні ЦК ВКП(б), Союзного уряду, великих успіхів у господарському й культурному будівництві досягла Радянська Україна» [7, с. 390]. Далі йдеться: «минулий 1950-й рік був роком подальшого підйому народного господарства і культури Радянської України... Виконуючи рішення партії з ідеологічних питань, партійні організації України покращили роботу з розвитку української радянської, національної за формою та соціалістичною за змістом культури...» [7, с. 391]. Навіть у 1951 р. пленум зауважує, що деякі міськкоми та райкоми КП(б)У західних областей все ще слабо ведуть роботу з виховання та висування кадрів із місцевого населення [7, с. 396]. Виходячи з цього, пленум серед іншого постановив, щоб у лекціях ширше висвітлювати ленінську політику дружби народів, історичне значення дружби російського та українського народів, пропагувати ідеї соціалістичного інтернаціоналізму та радянського патріотизму; в лекційній пропаганді гостріше викривати реакційну сутність буржуазного ладу та його ідеології – космополітизму та націоналізму [7, с. 403-404]. Отже, боротьба з космополітизмом у 1951 р. знайшла своє відображення й у документах ЦК КП(б)У [4, с. 11].

Неприйняття та перешкоджання радянзації західних областей (приєднані до УРСР у 1939 р.) змушувало український радянський уряд переміщати туди керівні кадри зі східних областей УРСР. Навіть у 1952 р. у постановах пленуму «Про стан та заходи щодо покращення підготовки, підбору, виховання та розподілу керівних партійних та радянських кадрів в українській партійній організації» можна побачити серед інших такі постанови: «Рішуче покінчити з неправильною орієнтацією деяких партійних органів західних областей на отримання кадрів тільки зі східних областей. Повсякденно виховувати кадри в дусі революційної пильності та нещадної боротьби з рештками українських буржуазних націоналістів – найлютіших ворогів радянського народу, агентів американо-англійських імперіалістів» [7, с. 424].

Незважаючи на те, що у конституції 1936 р. є пункт про вихід республік зі складу Радянського Союзу, партійне керівництво у постанові пленуму ЦК компартії України (26-27 квітня 1960 р.) «Про стан ідеологічної роботи в Україні та заходах з її покращення» нагадувало про те, що СРСР монолітна неподільна країна: «чудових результатів досягли трудящі Радянської України – складової та невід'ємної частини Радянського Союзу» [7, с. 704]. Наступні рядки висвітлюють усю сутність національної політики радянської влади та її реалізації на території УРСР за часів М. С. Хрущова: «Однією з найважливіших завдань партійних організацій є інтернаціональне виховання трудящих України, виховання їх в дусі любові та глибокої поваги до великого російського народу та всім братнім народам Радянського Союзу. Уся ідеологічна робота повинна сприяти подальшому зміцненню дружби народів, зближенню соціалістичних націй. Необхідно вести непримиренну боротьбу проти аполітичності, націоналізму та космополітизму, проти розтлінної буржуазної ідеології, особливо українського буржуазного націоналізму, проти пережитків капіталізму в свідомості людей, залишків паразитичних елементів, антигромадських й аморальних вчинків, релігійних забобонів» [7, с. 709]. Але поряд із цим пленум постановляє зобов'язати партійні організації, творчі союзи та культпросвітзаклади ширше розгорнути підготовку до Декади української літератури та мистецтва в Москві, вище підняти рівень української соціалістичної культури.

XXII з'їзд Компартії України, який відбувся 27-30 вересня 1961 р. у Києві, підкреслив

важливість «повного подолання у наших людей залишків буржуазних поглядів і звичаїв, і передусім проявів українського буржуазного націоналізму і космополітизму [7, с. 737].

На пленумі ЦК Компартії України, який відбувся 9-11 серпня 1962 р. в Києві йшлося про те, що український народ «у єдиному строю зі всіма братніми народами СРСР самовіддано веде боротьбу за здійснення грандіозних планів будівництва комунізму», але ,разом з цим, у царині пропаганди мало зорганізується лекцій про дружбу народів, радянський патріотизм і соціалістичний інтернаціоналізм, недостатньо викривається та засуджується буржуазна ідеологія [7, с. 766-767]. На ХХІІ з'їзді КПРС у 1961 р. М. С. Хрущов оголосив: «В СССР сложилась новая историческая общность людей различных национальностей, имеющих общие характерные черты – советский народ». На республіканському рівні відразу підхопили нову хвилю створення «нової людини» у постанові пленуму «Про хід виконання державного плану четвертого року семирічки та завдання з подальшого покращення керівництва промисловістю та будівництвом» у частині Про завдання партійних організацій України з подальшого посилення ідеологічної роботи у світлі рішень ХХІІ з'їзду КПРС зазначається: «Зобов'язати обкоми, міськкоми, райкоми партії та первинні партійні організації посилити виховання трудящих у дусі радянського патріотизму, соціалістичного інтернаціоналізму та дружби народів СРСР. При проведенні ідеологічної роботи необхідно усіма засобами підкреслювати новий етап у розвитку національних відносин у СРСР, які характеризуються подальшим зближенням націй і досягнення їх повної єдності. Партійні організації повинні рішуче виступати проти тенденцій національної обмеженості та виключності, проти консервативних традицій та звичаїв, проти будь-яких пережитків українського буржуазного націоналізму. Обов'язок партійних організацій, усіх комуністів розказати трудящим історичне значення об'єктивного процесу зближення рівноправних народів Радянського Союзу, взаємозбагачення їхніх культур, як зіницю ока берегти і надалі укріплювати непорушну братську дружбу всіх народів нашої Вітчизни» [7, с. 773].

Слід зазначити, що радянська влада впроваджувала не тільки соціальні зміни в суспільстві, але мала за мету створення нової радянської людини. Цьому присвячена постанова пленуму ЦК Компартії України (1-2 липня 1963 р.) Виконання комуністичною партією України рішень червневого пленуму ЦК КПРС «Про подальший підйом ідеологічної роботи» полягало у тому, що партійні організації України отримали цінний досвід політичної роботи в масах, більш ефективно використовували різні форми та методи виховання нової радянської людини, зосереджували головну увагу на питаннях формування наукового світогляду, трудового виховання, ствердження комуністичної моралі, посилити роботу зі людиноненависницькою буржуазною ідеологією, проявами буржуазного націоналізму, зокрема українського буржуазного націоналізму, зі пережитками минулого у свідомості людей. «Нові високоідейні художні витвори наших майстрів літератури та мистецтва збагачують скарбницю багатонаціональної радянської культури» – додається далі [7, с. 801-802]. Виховні настанови стверджують, що «необхідно виховувати молодь у дусі радянського патріотизму та соціалістичного інтернаціоналізму, на славних революційних і трудових традиціях старшого покоління нашого народу» [7, с. 807]. Необхідно звернути увагу на той факт, що на цьому історичному етапі вже не вказується на якийсь конкретний народ. Термін «наш народ» треба читати як «радянський народ» [4, с. 13].

Загальні тенденції у партійному керівництві доби Л. І. Брежнєва, зокрема у національній політиці радянської влади, зображені у постанові пленуму ЦК Компартії України (17-18 квітня 1973 р.) «Про завдання партійних організацій республіки щодо подальшого покращення роботи з кадрами у світлі рішень ХХІV з'їзду КПРС». У ній йдеться: «Заслухавши та обговоривши доповідь першого секретаря ЦК КП України товариша В. В. Щербицького «Про завдання партійних організацій республіки з подальшого покращення роботи з кадрами у світлі рішень ХХІV з'їзду КПРС», пленум ЦК КП України відмічає, що комуністи, усі трудящі Української РСР одностайно схвалюють та підтримують внутрішню та зовнішню політику партії, плідну діяльність Центрального Комітету КПРС, Політбюро ЦК, Генерального секретаря ЦК КПРС

товариша Л. І. Брежнева у здійсненні історичних рішень XXIV з'їзду КПРС, під керівництвом Комуністичної партії та при повсякденній допомозі ЦК КПРС у братській сім'ї радянських народів, домагаються нових успіхів у розвитку економіки, науки та культури» [7, с. 991]. У таких умовах про диверсифікацію етнонаціональної політики не могла йти ніяка мова. Про обмін кадрами як засіб створення єдиного радянського народу зазначається: «Значну кількість спеціалістів Українська РСР отримує з інших братських республік, у той же час багато випускників вишів і технікумів України направляються на роботу в різні райони країни. У постійному обміні кадрів між союзними республіками знаходять свій прояв переваги соціалістичної економіки, яка є єдиним народногосподарським комплексом, непорушна братерська дружба та єдність народів СРСР» [7, с. 992].

У постанові пленуму ЦК Компартії України (Київ, 16-17 травня 1974 р.) «Про завдання партійних організацій республіки щодо подальшого покращення ідеологічної роботи в світлі рішень XXIV з'їзду КПРС» бачимо, що пленум вважає одним із важливіших завдань партійних організацій послідовне виховання трудящих у дусі радянського патріотизму, пролетарського інтернаціоналізму, непорушної дружби народів СРСР. Далі йдеться про необхідність більш активно розкривати докорінні переваги соціалістичного ладу, життєву силу ленінської національної політики КПРС, зміцнювати у трудящих почуття загальнонаціональної гордості радянської людини, виховувати непримиренність до будь-яких проявів українського буржуазного націоналізму та сіонізму, національної обмеженості та місництва [7, с. 1020]. Також пленум зазначає, що художня інтелігенція республіки міцно стоїть на позиціях партійності та народності, вносить гідний внесок у розвиток соціалістичної культури українського народу, який становить органічну частину єдиної радянської культури [7, с. 1023].

Можемо зробити висновок, що резолюції та рішення з'їздів КПУ, конференції та пленуми ЦК є важливим інформативним джерелом для вивчення національної політики радянської влади в контексті вивчення історії держави і права України. Із цих документів видно, що з перших післявоєнних років і до закінчення доби «застою» національна політика радянської влади не позбулася своєї тенденційності та догматичності. У рішеннях та постановах ми бачимо повсюдні комуністичні штампи ленінської національної політики, які повторювалися як мантра протягом цих десятиліть.

Список використаних джерел

1. Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК (1898-1986) / Ин-т марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. – 9-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат. Т.7-10. – 1986.
2. Коммунистическая партия Украины в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК. Том 2 1941-1976 : [пер. с укр.] / Ин-т истории партии при ЦК Компартии Укр. – филиал Ин-та марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. – К. : Политиздат Украины. 1977. – С. 173.
3. Комуністична партія України: з'їзди і конференції / [В. Ф. Солдатенко, С. С. Діброва, В. П. Замковий та ін. ; за ред. Ф. М. Рудича та ін.], Ін-т політ. досліджень. – К. : Україна, 1991. – 477 с.
4. Баликін І. І. Національна політика у резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій та пленумів ЦК Комуністичної партії України (1943–1982 рр.) / І. І. Баликін // Історичний архів. – Миколаїв, 2014. – Вип. 13. – С. 10–14.
5. Етнонаціональна історія України в документах та матеріалах / ред. П. С. Сохань [та ін.]; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К. : [б. и.], 1997. – Вип. 1 / упоряд. І. О. Кресіна [та ін.]. – 1997. – 167 с.
6. Національні процеси в Україні. Історія і сучасність: Документи і матеріали: довідник: У 2 ч. / ред. В. Ф. Панібудьласка. – К. : Вища школа, 1997. Ч. 2 / упоряд. І. О. Кресіна, В. Ф. Панібудьласка. – К. : [б.в.], 1997. – 704 с.
7. Коммунистическая партия Украины в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК. Том 2 1941-1976 : [пер. с укр.] / Ин-т истории партии при ЦК Компартии Укр. – филиал Ин-та марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. – К. : Политиздат Украины. 1977. – С. 173.

Бобух К.Л.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., к.ю.н., професор

Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні: сучасний стан

У даній роботі розглядається законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні, визначаються поняття та нормативно-правова база предмета дослідження охорони здоров'я в Україні, автор приводить приклади впливу міжнародного законодавства на систему забезпечення охорони здоров'я в Україні.

Здоров'я до того переважає всі інші блага життя, що воістину здоровий жебрак щасливіший за хворого короля. Так, ще у 19 столітті сказав видатний німецький філософ Артур Шопенгауер [7, с. 1216]. І, дійсно, здоров'я людини є найбільшою цінністю, що законодавчо визначено Основним Законом України – Конституцією. Відповідно до статті 3 вищезазначеного закону, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1, ст. 3].

Що ж таке здоров'я? Згідно частини другої статті 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ, в редакції від 01 січня 2016 року, здоров'я – є станом повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутністю хвороб і фізичних вад [2, ст. 3].

Вивчаючи тему законодавчого забезпечення охорони здоров'я в Україні, необхідно дати визначення охороні здоров'я як предмету даного дослідження. Тож, відповідно до статті 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» – це система заходів, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, закладами охорони здоров'я, медичними та фармацевтичними працівниками і громадянами з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя [2, ст. 3].

Законодавство про охорону здоров'я складається із Конституції України, Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та інших нормативно-правових актів. Конституція України встановлює рівноправ'я жінок у наданні медичних послуг, невід'ємне право на життя і здоров'я, встановлює заборону, що використання праці жінок та дітей на небезпечних для їх життя та здоров'я роботах, право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування і т.д. [1, ст. ст. 24, 27, 43, 49].

Окрім того, забезпечення охорони здоров'я встановлюється і іншими кодексами і законами України, в тому числі Кримінальним, Адміністративним, Цивільним кодексами України. Так, статтею 92 Кримінального кодексу України визначені примусові заходи медичного характеру, зокрема: надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною Кримінального кодексу України, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь [3, ст. 92]. Статтею 131 Кримінального кодексу України встановлено відповідальність за неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини, чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, і т.д. [3, ст. 131].

Говорячи, про законодавче закріплення в кодексі України про адміністративні правопорушення, в сфері охорони здоров'я, статтею 244-8. визначений Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів і.т.д. [4, ст. 244-8].

Окрім того, наказом Міністерства охорони здоров'я від 05 лютого 2016 року № 69 «Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування», створено вищезазначену комісію, що є консультативно-дорадчим органом, діючим на постійній (без виїзду на місце конкретного випадку) або тимчасовій основі (у разі виїзду на місце конкретного випадку), що утворюється для колегіального розгляду звернень фізичних та юридичних осіб, правоохоронних органів щодо клініко-експертних питань профілактики, діагностики, медичного лікування, реабілітації, оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування за конкретними випадками у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування та фізичних осіб – підприємців, що провадять господарську діяльність у сфері охорони здоров'я у відповідній адміністративно-територіальній одиниці України, та діє відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я від 05 лютого 2016 року № 69, положення про клініко-експертну комісію Міністерства охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, що зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24 лютого 2016 р. № 286/28416 [5].

Україна бере участь у ряді міжнародних проектів та програм із Європейським Союзом, що покликані мало того, що забезпечувати охорону здоров'я, але і якісно підіймати медичну сферу. Найпоширенішими можна назвати: Програму Підтримки розвитку системи медичних стандартів в Україні. Це Угода між Україною та Ірландією, зміст якої: поліпшення якості і ефективності надання медичної допомоги через запровадження уніфікованої методології розробки медичних стандартів, створених на принципах доказової медицини. Пілотними регіонами є Житомирський район Житомирської області, Зміївський район Харківської області, Полтавський район Полтавської області [6].

Підсумовуючи вищезазначене, в Україні на законодавчому рівні визначені поняття охорони здоров'я, є фактично забезпечене право людини на охорону здоров'я. Україна розвивається як сучасна держава та розвиває розгалужену систему законодавства України в сфері медичного права за підтримки Європейської спільноти.

Список використаних джерел

1. Конституція України: від [28 червня 1996 р.]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: від [19 листопада 1992 р.]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
3. Кримінальний кодекс України: від [05 квітня 2001 р.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від [07 грудня 1984 р.]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>
5. Наказ Міністерства охорони здоров'я «Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування» від 05 лютого 2016 р № 69. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0285-16>
6. Проект підтримки розвитку системи медичних стандартів в Україні від 2016 року б/н: / Міністерство охорони здоров'я України: [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/prj_ES.html
7. Великие мысли великих людей / Сост. И.И. Комарова. – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2003. – 1216 с.

Борщ А.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., д.ю.н., професор, Герой України,
декан юридичного факультету, завідувач кафедри державно-правових дисциплін
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Передумови розвитку детективної діяльності в Україні

У тезах охарактеризовано тенденції виникнення та становлення детективної (розшукової) діяльності як виду недержавної (приватної) правоохоронної діяльності та її місце в системі правоохоронних органів України.

Організація приватної детективної (розшукової) діяльності в Україні – це один з шляхів забезпечення конституційних гарантій людини та громадянина на захист своїх законних прав та інтересів. Проблема розвитку приватної детективної діяльності на даному етапі полягає в її законодавчому врегулюванні.

Як відомо, питання наукового обґрунтування та розробки пропозицій щодо впровадження приватної детективної (розшукової) діяльності висвітлено у роботах різних вчених, юристів і практиків, зокрема: А. Й. Француза, В. О. Черкова, І. Б. Гончаренко, Ю. О. Михайлова, Л. О. Демченко, С. В. Сеніка, О. П. Радчука, Д. О. Соловйова, А. А. Кожем'якіна, С. О. Гудзинського.

Так, ще у далекому 2000 році вперше було сформульовано законопроект «Про приватну детективну діяльність» (автор – народний депутат Ю. Кармазін) від 05.04.2000 р. № 5237, та 19 квітня 2016 року Верховною Радою України було прийнято Постанову №112 – VIII «Про прийняття за основу проекту Закону України про приватну детективну (розшукову) діяльність». Закон прийнято в другому читанні, але повернуто Президентом України з наданими пропозиції на доопрацювання.

Таким чином, за мету поставлено дослідження розвитку законодавчих пропозицій щодо легалізації приватної детективної (розшукової) діяльності та з'ясування її ролі в сучасній діяльності правоохоронної системи в Україні. Інструментом, що забезпечить досягнення визначеної мети, стануть існуючі законопроекти з питань правового регулювання приватної детективної (розшукової) діяльності та порівняльний аналіз оприлюднених даних щодо криміногенної ситуації в Україні за останні два роки.

Реалізація правоохоронної функції як однієї з основних функцій держави здійснюється завдяки правоохоронній системі, діяльність якої побудована на обумовлених законодавством принципах, чітко визначених методах та засобах її реалізації. В сучасних умовах, перед якими постала Україна, коли одна частина її території залишається окупованою, а на іншій проходять бойові дії, де здійснюється антитерористична операція, виникає гостра необхідність пошуку альтернативних шляхів удосконалення правоохоронної системи. Широкомасштабні зміни, які відбулись в Україні, пов'язані з люстрацією влади та реформами в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, служби безпеки України, Міністерства юстиції України, державної контрольно-ревізійної служби та інших органах які здійснюють право-застосовні або правоохоронні функції ставлять сучасне суспільство перед викликом переформуватися та створити нову систему яка буде в змозі повною мірою забезпечити максимальний рівень безпеки громадян у всіх сферах життєдіяльності.

Таким чином, актуальним є питання переосмислення застарілих процесів, які відбувались у правоохоронній сфері за радянських часів, що й досі відображаються в ментальності українців, а «у сукупності з одночасним триваючим становленням в Україні громадянського суспільства призводять до істотних змін у сприйнятті можливості передачі виконання низки завдань правоохоронного спрямування до недержавної сфери» [7].

У таблиці порівнюються загальні відомості про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень та результати їх досудового розслідування [10].

Таблиця

Період	Обліковано кримінальних правопорушень	Кримінальні правопорушення, у яких особам вручено повідомлення про підозру		Кримінальні правопорушення, у яких на кінець звітнього періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення)	
		кількість	%	кількість	%
Січень–серпень 2016 року	471 291	100 493	~20%	384 885	~80%
Січень–серпень 2017 року	411 052	128 057	~30%	293 313	~70%

Згідно вищезазначеного у таблиці спостерігається певна тенденція до підвищення розкриття кримінальних злочинів, проте неможливо повною мірою стверджувати про покращення ситуації правоохоронної сфери, адже статистичні дані, як відомо, не відображають дійсну картину усіх правопорушень.

Отже, можемо констатувати гостру необхідність якнайшвидшого законодавчого врегулювання статусу приватного детектива (детективного агентства) як комплексу недержавних заходів, спрямованих на удосконалення механізму забезпечення конституційних прав і свобод людини, що дозволить підняти на новий рівень забезпечення охорони та захисту законних прав та інтересів фізичних та юридичних осіб як у приватному, так і господарському секторі.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Проект Закону України «Про приватну детективну діяльність» від 05.04.2000 р. № 5237 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=8121.
3. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 р. № 2135-12 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
4. Постанова «Про прийняття за основу проекту Закону України про приватну детективну (розшукову) діяльність» від 19.04.2016 р. №112 – VIII/ Відомості Верховної Ради (ВВР) / 2016 / № 19, ст.223 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1112-viii>.
5. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» від 28.12.2015 р. № 3726 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580.
6. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» від 14.02.2012 р. № 3726 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580.
7. Ю. М. Беліков – Недержавна правоохоронна діяльність: передумови виникнення, поняття, місце в системі правоохоронної діяльності / Науковий вісник Херсонського державного університету, випуск 4, том 2, 2013 р. – ст. 138.
8. І. Б. Гончаренко, Ю. О. Михайлова / Проблемні питання законодавчих пропозицій щодо легалізації приватної детективної діяльності в Україні // Публічне право, випуск № 2, 2016 р. – ст. 196.

9. В. М. Бесчастний / Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні // Підприємництво, господарство і право, випуск № 1, 2017 р. – ст. 207;
10. Офіційний сайт Генеральної Прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/>.
11. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/>.
12. Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/>.

Санкції у господарському праві

У тезах визначено сутність санкцій у господарському праві. Розглянуто їх види та особливості застосування.

Актуальність теми полягає у тому, що під час здійснення господарської діяльності можливі випадки порушення сторонами виконання договірних зобов'язань, що, в свою чергу, призводить до негативних правових наслідків, передбачених договором або чинним законодавством, які реалізуються у формі санкцій. Конституція України закріпила право кожного займатись не забороненою законом підприємницькою діяльністю. Господарські санкції сьогодні займають чільне місце серед юридичних гарантій законності у сфері господарювання. Для належного здійснення господарської діяльності необхідне постійне підтримання договірної дисципліни та вдосконалення законодавства у даній сфері. Викладене свідчить про актуальність дослідження і вирішення проблем, які виникають у процесі застосування господарсько-правових санкцій

Відзначаючи важливість застосування санкцій в якості гарантій дотримання договірної дисципліни у господарському законодавстві України, слід підкреслити, що на доктринальному рівні вони були запропоновані та розроблені ще радянськими вченими. Взагалі ж проблемою сутності господарських санкцій займалися такі вчені як В.П. Грибанов, М.С. Карпов, Т.Е. Кадуров, Є.В. Бріних, Ю.Г. Басін, А.Г. Діденко, В.В. Васькін, М.І. Клеандров, Б.І. Пугинський, Ц.Г. Юдашкіна, В. Коссак, С. Теньков, О.Б. Петренко, А.А. Верховець, С.В. Несинова, В.С. Воронко, Т.С. Чебикіна та інші. Вивчення санкцій у господарському праві дає чітку картину відносно господарсько-правової відповідальності суб'єктів господарювання.

Мета даної наукової доповіді полягає в розробці науково обґрунтованих висновків і рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання санкцій у господарському праві України. З'ясування сутності та особливостей санкцій у господарському праві.

Господарські санкції – це заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, результатом застосування яких стають для нього як негативні правові, так і несприятливі економічні наслідки. Метою застосування господарських санкцій є захист прав і законних інтересів усіх учасників господарських відносин.

Наразі у господарській сфері застосовуються чотири види санкцій:

- 1) відшкодування збитків;
- 2) штрафні санкції;
- 3) оперативно-господарські санкції;
- 4) адміністративно-господарські санкції.

Розглядаючи перший вид санкцій – *відшкодування збитків*, зауважимо, що до складу збитків, що підлягають відшкодуванню, законодавець відносить, зокрема:

- вартість пошкодженого, втраченого або знищеного майна;
- додаткові витрати;
- недоотриманий прибуток (втрачену вигоду), на який сторона, яка понесла збитки, розраховувала при належному виконанні зобов'язань іншою стороною;
- матеріальна компенсація моральної шкоди [1, с. 189].

Штрафними санкціями є господарські санкції, що мають вигляд грошової суми (пеня, штраф, неустойка), яку один учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити іншому при порушенні ним правил здійснення господарської діяльності, а також невиконання чи неналежного виконання господарських зобов'язань.

За ст. 50 ЦК України, неустойка (штраф, пеня) – це грошова сума або інше майно, яке боржник має слід передати кредитору у випадку порушення ним договірних зобов'язань. Штраф – це неустойка, яку вираховують у відсотках від суми невиконаних чи неналежним чином виконаних зобов'язань. Пеня – це є неустойка, яку вираховують у відсотках від суми несвоєчасно виконаних грошових зобов'язань за кожний день прострочення зобов'язань [2].

Штрафні санкції можуть бути передбачені як чинним законодавством, так і в договорі. Вимагати сплатити штрафні санкції може учасник господарських відносин, законні інтереси або права якого були порушені, а у випадках, передбачених чинним законодавством – уповноважений орган, який наділили господарською компетенцією [1, с. 190].

У широкому розумінні *оперативно-господарськими санкціями* є заходи оперативного впливу на правопорушника, які застосовуються сторонами зобов'язання в односторонньому порядку з метою припинення чи попередження повторення порушень зобов'язання.

У більш вузькому розумінні *оперативно-господарські санкції* – це оперативні заходи делегованого до застосування державою сторонам в господарських правовідносинах примусу, що виражаються у настанні певних негативних наслідків організаційно-майнового характеру, з метою припинення або попередження повторного порушення господарського зобов'язання, що застосовуються останніми без звернення до компетентного органу юрисдикції.

Особливостями даних санкцій є те, що, по-перше, вони передбачаються лише у договорі, а по-друге, такі санкції можливо застосовувати незалежно від відсутності чи наявності вини суб'єкта господарювання.

До основних видів оперативно-господарських санкцій відносять:

1) односторонню відмову від виконання своїх зобов'язань правомочною стороною; при цьому можливе звільнення її від відповідальності за це, якщо порушення зобов'язань здійснила інша сторона:

- при відмові від виплати за зобов'язаннями, що були виконані неналежним чином чи достроково боржником без згоди іншої сторони;

- при відстрочці відвантаження продукції чи виконання робіт через прострочення виставлення платником акредитиву, призупинення видачі банківської позики тощо;

2) відмову правомочної сторони від прийняття подальшого виконання зобов'язань, що були порушені іншою стороною, чи повернення в односторонньому порядку виконаного кредитором за зобов'язаннями (списання з рахунку боржника коштів, що були виплачені за неякісну продукцію і т. д.);

3) встановлення на майбутнє в односторонньому порядку додаткових гарантій належного виконання зобов'язань стороною, яка їх порушила: зміна порядку оплати продукції, попередня оплата продукції; оплата продукції після перевірки її якості і т. д.;

4) відмову на встановлення господарських відносин в майбутньому зі стороною, яка порушила зобов'язання [2, с. 213].

У договорі між сторонами також можуть передбачатися й інші оперативно-господарські санкції.

Підставою для застосування оперативно-господарських санкцій має бути факт порушення господарських зобов'язань іншою стороною. Відповідно до діючого законодавства сторона, потерпіла від правопорушення, може застосовувати даний вид санкцій у позасудовому порядку та без попереднього пред'явлення претензії порушнику зобов'язань.

Порядок застосування сторонами конкретних оперативно-господарських санкцій прописується у договорі. Якщо інша сторона не згодна з тим, що відносно неї були застосовані санкції, вона може звернутися до суду із заявою про відміну такої санкції та відшкодування збитків, спричинених її застосуванням.

У результаті дослідження проблеми класифікації оперативно-господарських санкцій встановлено, що залежно від способу впливу на порушника господарського зобов'язання, заходи оперативного впливу запропоновано класифікувати на заходи відмовного та заходи превентивного характеру. При цьому відмова від встановлення на майбутнє господарських відносин зі

стороною, яка порушила зобов'язання, не є оперативно-господарською санкцією, а беззаперечним правом учасника господарських правовідносин.

Нарешті, останній вид санкцій, що можуть бути застосовані за правопорушення у сфері господарювання – це адміністративно-господарські санкції.

Адміністративно-правові санкції встановлюються виключно законодавством. До них відносять: вилучення прибутку (доходу); адміністративно-господарський штраф; стягнення зборів (обов'язкових платежів); призупинення операцій за рахунками суб'єктів господарювання; застосування антидемпінгових заходів; припинення експортно-імпортних операцій; застосування індивідуального режиму ліцензування; призупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності; анулювання ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності; обмеження чи призупинення діяльності суб'єкта господарювання; скасування державної реєстрації та ліквідація суб'єкта господарювання та ін. [3, с. 192]

Як правило, адміністративно-правові санкції застосовують органи державної влади чи органи місцевого самоврядування. Ці санкції мають не лише майновий, а і організаційно-правовий характер, оскільки спрямовані на припинення правопорушень суб'єктів господарювання та ліквідацію їх наслідків. У процесі дослідження практики застосування адміністративно-господарських санкцій та їх законодавчого регулювання було встановлено, що на сьогоднішній день принцип виключного закріплення адміністративно-господарських санкцій в законі не дотримується належним чином на практиці, однак, він має носити імперативний характер.

У підсумку зауважимо, що господарські санкції є важливим заходом впливу на правопорушників у сфері господарювання, оскільки у разі їх застосування для правопорушника настають несприятливі правові та економічні наслідки. Ці санкції важливі, оскільки їх застосування сприяє захисту прав і законних інтересів усіх учасників господарських відносин; крім того, завдяки санкціям забезпечується правопорядок у сфері господарювання.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Дудник Л. М. Українське господарське право та господарське процесуальне право: навч. посіб. / Л. М. Дудник – Київ: Геопринт, 2015. – 569 с.
- Несинова С.В., Воронко В.С., Чебикіна Т.С. Господарське право України : навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2012 – 564 с.

Буравчикова Е.В.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Григорчук М.В., к.ю.н.

Підстави набуття права комунальної власності територіальними громадами згідно чинного законодавства України

Тези присвячено дослідженню питання підстав набуття права комунальної власності територіальними громадами.

Характерними у даному контексті є підстави набуття права власності територіальними громадами відповідно до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»

Анотація теми полягає у відсутності на сьогоднішній день комплексних досліджень щодо підстав набуття права комунальної власності територіальними громадами відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування», а також через внесення поправок до Бюджетного і Податкового кодексів що стосуються зміни формування та наповнення місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад, за якими останнім надаються широкі можливості по відношенню до підстав набуття права комунальної власності.

Проблеми що стосуються комунальної власності в Україні досліджуються багатьма вченими-правниками, зокрема такими як: О.В. Дзера, В.І. Борисова, О. Г. Конькова, В.М. Сінченко, Т. О. Голикова, Л.А. Музика, І. М. Салій, О.С. Яворська та інші. Проте, варто зазначити те, що в такого роду дослідженнях не було застосовано системного підходу, а також не було визначено в повній мірі підстав набуття, правового статусу і режиму цієї форми власності.

Деякі вчені поняття «комунальної власності» обмежують визнанням її лише як «власність адміністративно-територіальних одиниць відповідно до законодавства» [4, с.37]. Інші висловлюються за те, що комунальна власність визнається «матеріальною основою місцевого господарства», іноді змішується з самим поняттям «міське господарство» [1, с.44–45]. В свою чергу І. Салій у наукових працях пропонує називати «комунальною» власність значно більших адміністративно-територіальних утворень – регіонів, областей та їх адміністративних районів, агломерацій та округів, вважаючи, що територіальна громада повинна ставати повноправним суб'єктом соціально-економічних відносин на рівних з державою чи підприємствами, приватними включно [7, с.186].

У відповідності до зі статті 142 Конституції України матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [3].

Хочу також зазначити і про те, що право комунальної власності, окрім Господарського кодексу України, який містить ряд статей, присвячених суб'єктам права комунальної власності, зокрема статті 24, 63, 78, знайшло своє відображення і в ст.327 Цивільного кодексу України. В даній статті йдеться про таке: у комунальній власності є майно, у тому числі грошові кошти, яке належить територіальній громаді; управління майном, що є у комунальній власності, здійснюють безпосередньо територіальна громада та утворені нею органи місцевого самоврядування.

Звертаю увагу і на те, що територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати

на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, та створювати для цього відповідні органи і служби. Сам перелік об'єктів права комунальної власності територіальної громади визначає відповідна сільська, селищна, міська рада.

Відповідно до п. 2 ст. 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» підставою для набуття права комунальної власності, може бути:

- передача майна територіальним громадам безоплатно державою, іншими суб'єктами права власності, а також майнових прав;
- створення, придбання майна органами місцевого самоврядування в порядку, установленому законом [5].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» до підстав набуття права комунальної власності відносить наступні:

- передача майна територіальним громадам безоплатно державою;
- передача майна територіальним громадам безоплатно іншими суб'єктами права власності;
- створення майна органами місцевого самоврядування;
- придбання майна органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом [5].

Статтею 4 Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» передбачено, що передача об'єктів з державної у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах здійснюється за наявності згоди відповідних сільських, селищних, міських, районних у містах рад, якщо інше не передбачено законом, а у спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст – за наявності згоди районних або обласних рад, якщо інше не передбачено законом [6]. Проте, на мою думку, до даної статті слід внести зміни, які будуть стосуватися саме надання згоди відповідними радами. Тобто, якщо територіальна громада зареєстрована у встановленому законом порядку, такої згоди рад не потрібно, а достатньо згоди лише громад або їх об'єднань.

Щодо стосується зазначеної в Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» підстави набуття права власності територіальними громадами шляхом передачі майна територіальним громадам безоплатно іншими суб'єктами права власності, то слід зауважити, що за загальним правилом безоплатна передача об'єктів з приватної у комунальну власність може здійснюватися шляхом укладення територіальною громадою з особами приватного права окремих видів договорів, наприклад, договору дарування. Відповідно до ст. 720 Цивільного кодексу України територіальна громада може виступати стороною договору дарування [8]. За ст. 131 Земельного кодексу України територіальні громади мають право набувати у власність земельні ділянки на підставі міни, ренти, дарування, успадкування та інших цивільно-правових угод [2].

Підсумовуючи все вище викладене зазначу, що територіальні громади можуть набувати право комунальної власності на майно відповідно до підстав, які передбачені Законом України «Про місцеве самоврядування». Всі вищезазначені підстави набуття права комунальної власності визначають матеріальну основу територіальної громади, як власника.

Список використаних джерел

1. Голикова Т. О. О структуре государственной и коммунальной собственности /Т. О. Голикова // Экономика Украины. – 1995. –№ 8. – С. 44–50.
2. Земельний кодекс України Верховна Рада України: Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>. (дата звернення 6.10.2017)
3. Конституція України Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96ВР// База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-80>. (дата звернення 6.10.2017)

4. Конькова О. Г. Аспекти розпорядження комунальною власністю / О. Г. Конькова // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – № 6. – С. 37–39.

5. Про місцеве самоврядування в Україні; Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 6.10.2017)

6. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності; Закон від 03.03.1998 № 147/98-ВР// База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/147/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 6.10.2017)

7. Салій І. М. Українські міста: питання власності і муніципального управління /І. М. Салій // Муніципальна (комунальна) власність. – К., 2001. – 416 с.

8. Цивільний кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 6.10.2017)

Весніна А.В.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., Герой України, Заслужений юрист,
Лауреат премії Ярослава Мудрого, д.ю.н., професор

Правове регулювання контролю якості надання медичної допомоги: від теорії до практики

У дослідженні проаналізовано нормативно-правову базу та подано порівняння індикаторів якості до та після затвердження основоположних наказів МОЗ України, що регулюють дане питання.

За останні роки питання контролю якості медичної допомоги набуває все більшого значення, про що свідчать постійні дискусії щодо змін та реформування законодавства у цій сфері.

Вивченням питання правового регулювання контролю якості займалися такі вітчизняні науковці як: Сенюта І.Я., Степаненко А.В., Котуза А.С., Чухно І.А., Гойда Н.Г. В своїх дослідженнях дані автори розглядали окремі компоненти системи управління якістю медичної допомоги такі як: стандартизація, використання зарубіжного досвіду, ліцензування та акредитація, клінічні аудити, індикатори якості. Проте, з огляду на таку багатокомпонентність досліджуваного поняття, питання комплексного підходу і виявлення найбільш ефективних механізмів впливу на якість медичної допомоги залишається дискусійним.

Вперше вимога щодо забезпечення належної якості надання медичної допомоги була закріплена в статті 16 Основ законодавства України про охорону здоров'я [1, ст.16] у 1993 році.

Для забезпечення зовнішнього контролю якості медичного обслуговування з боку держави, цією ж статтею було передбачено проходження акредитації закладами охорони здоров'я. Відповідний порядок акредитації був затверджений у 1997 році Постановою Кабінетів Міністрів України [2, ст.61].

Згідно Стандартів акредитації [5, ст.141] питання якості хоч і займає окрему главу №10 – “Якість лікувально-профілактичної допомоги”, проте є перехресним майже з усіма іншими стандартами.

Варто зауважити, що до прийняття нових Ліцензійних умов [3, ст.18] у 2016 році, багато правників ставили під сумнів обов'язковість акредитації, адже законодавець визначав скоріше порядок її проведення, аніж встановлював таке зобов'язання для закладів.

В зв'язку з цим а також з загальною зарегульованістю сфери охорони здоров'я та відсутністю реального зовнішнього контролю з боку держави, питання управління якістю для більшості приватних медичних центрів було скоріше теоретичним та формальним, аніж практичним та використовуваним.

Проте на сьогодні є низка причин, що мають вплив на позитивні зрушення у цій сфері:

1) Ліцензійні умови 2016 року [3, ст.18] вже чітко встановлюють вимогу щодо обов'язкового проходження акредитації, що в свою чергу підвищило зацікавленість головних лікарів медичних установ до даного питання.

2) Для підвищення якості медичної допомоги МОЗ України також затвердило План заходів [7], серед яких: удосконалення критеріїв акредитації, впровадження клінічного аудиту в медичних центрах, впровадження галузевої програми стандартизації медичної допомоги, в тому числі на засадах доказової медицини, а також співпраця ВООЗ в рамках впровадження міжнародних протоколів надання медичної допомоги в Україні.

3) Для контролю кожного окремого закладу охорони здоров'я був затверджений Порядок контролю якості медичної допомоги, що визначає та описує використання наступних методів [6, ст.31]: зовнішній, внутрішній, самооцінка медичних працівників, експертна оцінка, клінічний аудит, моніторинг системи індикаторів якості

4) Для можливості визначення чітких цифрових показників якості окремим наказом МОЗ України був затверджений перелік індикаторів якості з зазначенням обліково-звітних форм, що мають використовуватись при їх розрахунку [4, ст.114].

В результаті вищезазначених змін згідно даних МОЗ України [8, с.30] за період 2012–2016 рр. ми можемо спостерігати наступні зміни індикаторів якості медичної допомоги:

- зниження рівня поширеності хвороб на 6,89%
- зниження рівня захворюваності населення на 6,29%
- зменшення кількості померлих на 36,9 тис. осіб
- збільшення середньої тривалості життя з 65,22 р. для чоловіків та 75,2 р. для жінок до 66,25 р. та 76,37 р. відповідно.

Отже, підсумовуючи дане дослідження вбачається можливість сформулювати наступні висновки: оновлення законодавчої бази в 2012–2016 рр. та приділення більшої уваги суспільства до досліджуваного питання невід'ємно взаємопов'язано покращенням наявного стану якості медичної допомоги в Україні на практиці. Про це свідчать офіційні статистичні дані щодо основних індикаторів якості медичної допомоги в період 2012–2016 рр., згідно яких спостерігається зменшення рівня поширеності хвороб, рівня захворюваності населення, кількості померлих та збільшення середньої тривалості життя.

Проте, з огляду на все ще великий розрив між цими показниками в нашій країні порівняно з країнами ЄС, питання більш поглибленого аналізу зарубіжного досвіду та реалізації найбільш дієвих механізмів такого впливу на якість медичної допомоги залишається актуальним.

Список використаних джерел

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року № 2801 – XII //Відомості Верховної Ради України. 1993. – № 4. – Ст. 19.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку акредитації закладу охорони здоров'я» від 15 липня 1997 року № 765 //Офіційний вісник України – 1997. – № 29. – Ст. 61.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики» від 2 березня 2016 року № 285 //Офіційний вісник України – 2016. – № 30. – Ст. 18.
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Індикаторів якості медичної допомоги» від 02 листопада 2011 року № 743 //Офіційний вісник України – 2011. – № 93. – Ст. 114.
5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про вдосконалення акредитації закладів охорони здоров'я» від 14 березня 2011 року № 142 //Офіційний вісник України – 2011. – № 44. – Ст. 144.
6. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про порядок контролю якості медичної допомоги» від 28 вересня 2012 року №752 //Офіційний вісник України – 2012. – № 94. – Ст. 31.
7. Про затвердження Плану заходів МОЗ України на виконання Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2020 року: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 21 вересня 2012 року № 732 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20120921_732.html
8. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2015 р.: ДУ “Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України” / за ред. Шафранського В.В.; МОЗ України, ДУ “УІСД МОЗ України” – Київ, 2016. – С.27-36.

Горєлова В.Ю.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Проблемні питання в застосуванні електронного цифрового підпису в Україні (правовий аспект)

Досліджується правовий статус електронного цифрового підпису та проводиться порівняльний аналіз деяких положень національного та міжнародного законодавства в межах даного питання.

На сьогодні у більшості розвинутих країн підвищена увага до питання захисту інформації. В контексті цього, вже визнана зручність та необхідність використання електронного цифрового підпису. Чіткий курс України на євроінтеграцію обумовив підписати низку угод, взявши на себе зобов'язання у короткий строк максимально наблизити національне законодавство до європейського щодо послуг транскордонної сертифікації та створення умов для визнання взаємосумісності електронного цифрового підпису. Втім аналіз правової бази вітчизняного законодавства дає підстави стверджувати про її невідповідність світовим стандартам, що потребує переробки або розробки нових законодавчих актів задля мети технічної сумісності з міжнародними стандартами та затвердження довіри до України на світовій арені. Окрім того, швидкість змін, що відбувається в комп'ютерних технологіях з одного боку та зміни до вимог до якості електронного діловодства з іншого, приводить до постійних прогалин між правовими нормами та технічною реальністю.

Так, розбіжності існують, починаються вже з самого визначення поняття «електронний цифровий підпис». Відповідно до національного законодавства електронний цифровий підпис – це вид електронного підпису що отриманий в результаті криптографічного перетворення набору електронних даних і який додається до цього набору або логічно з ним поєднується та дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача (п. 2 ст. 1) [1]. Втім для країн Євроспільноти фундаментальним для тлумачення поняття «електронний цифровий підпис» визнається положення ст. 2 Директиви «Про порядок використання електронних підписів в Європейському співтоваристві» (1999) (далі – Директива), відповідно до якої електронний цифровий підпис – це данні в електронному форматі, що долучені до інших електронних даних, або логічно асоціюються з ними та служать в якості методу встановлення автентичності [2]. З цих визначень помічається певна розбіжність до підходу розуміння електронного цифрового підпису. Так, національне законодавство робить акцент на «ідентифікації (пізньолат. *identifico* – ототожнюю) підписувача», що за загальним розумінням має два основних значення: усвідомлення чи розпізнання чогось або когось та ототожнення з кимось або чимось. Міжнародна ж спільнота використовує термін «автентичність» (від дав.-гр. α θεντικός – справжній, доказ походження), який стосується даних в електронному документі. Такі розбіжності, передусім пов'язані з тим, що в міжнародно-правових документах в якості електронного цифрового підпису можуть служити біометричні дані людини, запис її глосу або фотографія чи будь-які «паролі», коди автентичності, що слугують для визначення особи, що створила документ та/чи яка його підписує. В Україні ж визнається лише один вид електронного підпису – криптографічного перетворення набору електронних даних.

Для правового поля актуальним є питання використання електронного цифрового підпису в якості доказової інформації. Чіткі правила відносно документів – доказів розраховані на те, що їх дотримання буде підвищувати надійність документа, надаватиме йому беззаперечності

та слугуватиме в якості підвищення правової визначеності в суді. Визначальним в якості доказу по справі слугує питання достовірності документа. Існуючий ДСТУ 4145-2002 установлює механізм цифрового підписування, оснований на властивостях груп точок еліптичних кривих над полями, та правила застосування цього механізму до повідомлень, що пересилаються каналами зв'язку та/або обробляються у комп'ютеризованих системах загального призначення. Застосування цього стандарту гарантує цілісність підписаного повідомлення, автентичність його автора та неспростовність авторства [3]. Достовірність електронного документа визначається саме цифровим підписом, який може бути перевірений за допомогою сертифікатів, та відкритого ключа. Втім достовірність такого документа може бути втрачена, якщо на момент підписання спливає час дії сертифіката або сертифікат було анульовано.

Наявність власноручного підпису особи на документі та ідентифікація особи, що його поставила не завжди говорять про достовірність самого документа, оскільки особа, к прикладу, може й не мати права засвідчувати оспорюваний документ. Таким чином, в Україні, як і в більшості цивілізованих країн правом передбачено певні процедури, виконання яких надає безспірності або додаткової юридичної сили власноручному підпису (нотаріальне засвідчення документу, засвідчення факту свідками, обов'язковість печатки на підписі тощо). Такі юридичні процедури передбачають «неможливість відмови» від власного підпису в майбутньому. Разом з тим, чим більше ставиться вимог до надійності документа, тим полегшується для сторін можливість знаходити різні лазівки у випадках втрати інтересу до договору (наприклад – комерційного) заради мети ухилитись від виконання вимог за договором. Таким чином, при прагненні до підвищення надійності обміну електронними документами потрібно враховувати ймовірні ризики ухилення недобросовісними особами від перейнятих на себе зобов'язань. Знаходження збалансованого підходу на основі норм і стандартів визнаних на міжнародному рівні і придатних для трансграничного застосування є важливим питанням у виробленні політики в області міжнародної електронної торгівлі. Так, для досягнення цієї мети в Україні вже є помітні зрушення. Відповідно до Закону України «Про стандартизацію», наказами Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» були прийняті національні стандарти України, гармонізовані з міжнародними та європейськими нормативними документами (чинний з 01 січня 2016 року), серед яких вже діє стандарт ISO/IEC 10181-4, в якому визначається декілька типів сервісу «неможливість відмови від авторства» [4].

Відповідно до ч.2 ст.4 Закону України «Про електронний цифровий підпис» визначено, що електронним цифровим підписом можуть користуватися як фізичні так і юридичні особи – суб'єкти електронного документообігу для ідентифікації підписувача електронного документа та підтвердження цілісності даних в електронній формі [1]. В законі не йдеться про відповідальність провайдерів за розголошення особистих даних фізичної особи (сігнатурія), а також відомостей про переміщення чи знаходження особи. Так, відповідно до ст.8 зазначеного вище Закону, на центр сертифікації ключів покладено зобов'язання лише «забезпечувати захист персональних даних, отриманих від підписувача» [1].

Отже, для успішного та надійного партнерства з державами, що входять до Європейського Союзу, і для успішної співпраці, використовувані в Україні технології і правові форми повинні відповідати уніфікованим загальноєвропейським вимогам, або не повинні їм суперечити. Правова неврегульованість електронного цифрового підпису є причиною відсутності сталої однакової понятійної бази і термінології в цій сфері. Насамперед, вбачається за необхідне ввести зміни до Закону України «Про електронний цифровий підпис», а саме: поняття «Електронний цифровий підпис» сформулювати відповідно до Директиви – це дані в електронному форматі, які додаються до інших електронних даних або логічно асоціюються з ними і служать в якості методу встановлення автентичності. Окрім того, вести поняття «сігнатурія» – особа що володіє засобом відтворення підпису і виступає або від свого імені або від імені фізичної або юридичної особи або ж організації, яку він представляє.

Список використаних джерел

1. Закон України « Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003 № 852-IV // (Відомості Верховної Ради України, 2003, N 36, ст.276
2. Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council on a Community framework for electronic signatures // Official J. European Communities. OJ L 13. -19.01.2000. – p. 12.
3. ДСТУ 4145-2002 “Криптографічний захист інформації. Цифровий підпис, що ґрунтується на еліптичних кривих. Формування та перевіряння” Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. –28.12.2002. – № 31. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.dssu.gov.ua>.
- 4.7. Електронні підписи й інфраструктури (ESI). Алгоритми і параметри безпечних електронних підписів. Частина 2. Протоколи безпечних каналів і алгоритми засобів створення підписів (ETSI TS 102176-2:2005, IDT): ДСТУ ETSI TS 102 176 –2. – [Чинний від 2011-07-01]. – К.: Держспоживстардарт України, 2011. – (Національний стандарт України)

Dodi Corina

associated professor, State and Legal Disciplines Chair
“KROK” University

Access to Justice in Eastern of Ukraine

The article is dedicated to researching the issues concerning the problems and challenges concerning the access to justice in the situation of an armed conflict which is ongoing in Eastern of Ukraine.

Access to justice is of exceptional importance since all other principles of justice are meaningless if the right of citizens to have access to justice is not ensured. Access to justice and the independence of the judiciary are the fundamentals of the modern concept of justice. The right of people to free access to justice is enshrined in the Universal Declaration of Human Rights (articles 8 and 10), the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (article 6), the International Covenant on Civil and Political Rights (article 14), and other international legal instruments.

The cardinal change of power in Ukraine after the 2014 revolution, or coup also known as Euromaidan, caused severe shocks and serious challenges in the law-enforcement and judicial system of the country. The most serious problems of access to justice in Ukraine are related to politically sensitive issues and connected with persecution for political reasons. Political persecution as well as unlawful arrests and detentions of journalists have become a common practice. One of the main problematic issues of the current Ukrainian justice is the lack of independence of judges and the inability to ensure their bodily integrity and basic security. There are many cases of pressure on judges including threats of physical violence [1].

Access to justice for people living in “DPR”- and “LPR”-controlled areas remains severely limited. Courts, prosecution offices and notary services were completely removed by the Government from areas not under its control in response to the conflict and to the seizure of documents and premises by separatists. Following the withdrawal of government services, the “DPR” and “LPR” established parallel “justice systems” which operate outside of the Ukrainian legal system. These “systems” serve as the only “justice” provider in non-government-controlled areas, but face significant challenges including: reliance on an uncertain, ad hoc and non-transparent legal framework which is subject to constant change; shortages of professional staff; and, in certain instances, “courts” which have no operational capacity. The result of the removal of government services combined with the deficiencies in the parallel “systems” directly impacts people throughout “DPR”- and “LPR”-controlled areas.

In addition to an absence of legitimate and effective justice services in “DPR”- and “LPR”-controlled areas, people throughout Donetsk and Luhansk regions face considerable challenges in accessing courts and prosecution offices relocated to government-controlled areas. These challenges include the loss, destruction and confiscation of case files prior to and during the relocation process including the intentional destruction of case files by “DPR” and “LPR”. This loss of files has led to the suspension or complete termination of many pending legal proceedings. People in non-government-controlled territory attempting to submit claims or attend court hearings in government-controlled territory are also often forced to travel long distances through conflict-affected areas. The inability of the Ukrainian postal service to operate in “DPR”- and “LPR”-controlled areas also prevents notice of proceedings.

Courts and prosecution offices in government-controlled areas have also had their ability to administer justice negatively impacted by the relocation process. Restoration of lost case files has proven difficult, and at times impossible, and a lack of clear legislative guidelines further impedes the process. Many courts lack emergency action plans that are essential to allow case files to be effectively relocated in the event of an emergency. Furthermore, while judges, prosecutors and support

staff continue to work to overcome these issues, they face serious resource constraints and the inherent challenge of being recently relocated to entirely new premises. Even where a final judgment is rendered, enforcement is often impossible where property or people of interest remain in “DPR”- and “LPR”-controlled areas.

The process of court relocation, and the development of parallel “justice” systems, has also led to the arbitrary deprivation of liberty of people in government- and “DPR”- and “LPR”-controlled areas. In government-controlled areas, people are subject to continued detention as the loss of case files prevents convicted people from lodging an appeal. Moreover, pre-trial detainees accused of serious crimes are subject to indeterminate periods of detention as prosecutors attempt to rebuild case files. In “DPR”- and “LPR”-controlled areas, people deprived of their liberty are subject to newly established parallel “systems” which are non-transparent and raise fair trial concerns [2].

The Law of Ukraine “On Administration of Justice and Criminal Proceedings in connection with Anti-Terrorism Operation” of 12 August 2014 required Ukrainian High Specialized Courts to prepare a list of courts in government-controlled areas to assume jurisdiction from courts in “DPR”- and “LPR”-controlled areas which could no longer operate due to the security situation [3].

There are eight relocated courts comprised all commercial, administrative and appeals courts in Donetsk and Luhansk regions: Donetsk District Administrative Court (relocated to Sloviansk); Luhansk District Administrative Court (relocated to Sievierodonetsk); Donetsk Administrative Appeals Court (relocated to Kramatorsk); Donetsk Regional Commercial Court (relocated to Kharkiv); Luhansk Regional Commercial Court (relocated to Kharkiv); Donetsk Commercial Appeals Court (relocated to Kharkiv); Luhansk Regional Appeals Court (relocated to Sievierodonetsk); and Donetsk Regional Appeals Court (relocated to Artemivsk).

Prosecution offices were also relocated to government-controlled areas.

The challenges of the Access to Justice in Eastern Ukraine are:

- Absence of Justice Services in Non-Government-Controlled Areas
- Lost Case Files
- Freedom of Movement and Notice of Proceedings
- Absence of Legal Aid in Non-Government-Controlled Areas

Administration of Justice challenges are:

- Resource Constraints
- Restoration of Case Files
- Absence of Emergency Action Plans
- Inability to Enforce Judgements

In conclusion can be proposed the following:

1. All concerned should work together to ensure that individuals in “DPR”- and “LPR”-controlled areas have access to Ukrainian justice services including advance notice of and participation in judicial hearings and reasonable access to birth and death certificates, diplomas and other essential legal documents;

2. Ukrainian authorities should identify temporary measures to ensure that these justice services are provided to all its citizens in a reasonable place in government-controlled territory without undue delay until normal court services are resumed;

3. All concerned should ensure that case files and court and prosecution records remaining in non-government-controlled areas should be made accessible and provided to the Ukrainian authorities;

4. Ukrainian authorities should introduce legislation to address legal obstacles impeding the effective administration of justice, including through elaboration and dissemination of guidance on restoration of case files and development of emergency action plans;

5. All concerned should ensure the release or transfer of all persons who have served their sentence, or have no prospect of being issued a final and legitimate judicial sentence;

6. Ukrainian judicial bodies should ensure that detention periods as outlined in Ukrainian legislation are respected and that lost or missing case files do not lead to arbitrary periods of detention;

7. States, international organizations and non-governmental organizations should assist Ukrainian authorities in identifying solutions to the concerns identified in this report and as outlined by Ukrainian authorities [2].

List of reference

1. The problematic issues of Access to Justice in Eastern Europe – [Электронний ресурс] – режим доступу: http://www.cisemo.net/sites/default/files/imagesimce/the_problematic_issues_of_access_to_justice_in_eastern_europe.pdf

2. Access to Justice and the Conflict in Ukraine – Thematic Report OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine, December 2015 – [Электронний ресурс] – режим доступу: <http://www.osce.org/ukraine-smm>

3. Law of Ukraine “On Administration of Justice and Criminal Proceedings in connection with Anti-Terrorism Operation” of 12 August 2014, no. 1632-VII – [Электронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1632-18>

Двірська О.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., к.ю.н., доцент

До питання предмету медичного права

В тезах проаналізовано вузьке і широке розуміння предмету медичного права, та сформульоване власне визначення предмету медичного права.

Галузь медичного права підлягає системному наданні їй юридичного змісту, оскільки вона являє собою специфічну юридичну конструкцію, у рамках якої поєднуються певні правові норми. Визнання групи норм самостійною галуззю означає наділення її особливими ознаками. Такими ознаками є предмет і метод галузі.

Тематика даного дослідження становить предмет наукових дискусій, основні положення якого відображають існуючі наукові підходи щодо предметної сфери медичного права, врахування яких має важливе значення на формування ефективної і стабільної нормотворчої і правозастосовної практики.

Вагомий внесок у дослідження питання про предмет медичного права зробили вітчизняні вчені Сенюта І.Я., Болотіна Н.Б., Дешко Л.Н., Гладун З.С., Майданик Р.А., Стеценко С. Г. та ін. Але не зважаючи на значну кількість праць що стосується питання предмету медичного права, досі не проведено комплексне дослідження даної проблематики.

Науковці відносять до предмету медичного права різний обсяг відносин, що у свою чергу, дає можливість висвітлити основні точки зору вище згаданого питання, які умовно можемо поділити на концепції вузького і широкого розуміння предмету медичного права.

Серед прихильників вузького розуміння предмету медичного права вартує уваги думка І.Я. Сенюти про те, що до предмета медичного права входять всі суспільні відносини, що виникають у процесі надання медичної допомоги, яка застосовується з діагностичною, профілактичною, лікувальною і реабілітаційно-відновною метою з тим, аби забезпечити право людини на охорону здоров'я [1, с. 10].

Н.Б. Болотіна визначає предмет медичного права як якісно своєрідний комплекс суспільних відносин, які виникають в результаті безпосереднього впливу на людину медичними засобами [2,с.118]. Тобто предметом медичного права, на думку автора, виступають суспільні відносини, що виникають при наданні медичної допомоги.

В свою чергу Р.А. Майданик визначає що предмет медичного права становлять відносини з наданням медичної допомоги та пов'язані з ними відносини. При цьому норми медичного права регулюють не стільки технологічний процес медичної допомоги, як соціальні зв'язки з її організації та надання, тобто юридичні форми медичної допомоги [3, с.5].

С.Г. Стеценко вважає що предметом медичного права є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення медичної діяльності. У свою чергу під медичною діяльністю необхідно розуміти комплексну систему, що включає організацію надання громадянам медичної допомоги, її безпосереднє надання в рамках діагностичних, лікувальних і профілактичних заходів, а також контроль якості медичних послуг, що надаються [4, с.5].

Дещо ширше окреслює предмет медичного права Л.Н. Дешко, зазначаючи, що до предмету медичного права відносяться суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення медичної і фармацевтичної діяльності [5, с.123].

Ще більш широку сферу медичного права обґрунтовує З.С. Гладун. Він зазначає, що медичні відносини мають чітко визначений медичний характер, тобто спрямовані на надання

медичної допомоги і здійснення різноманітних медико–санітарних заходів охорони здоров'я [6, с.65].

Все вище згадане не знімає проблеми виявлення специфіки предмета медичного права та не відповідає на запитання про структуру предмета медичного права і його співвідношенні з предметом інших галузей права.

Тому, виходячи з викладених вище міркувань про природу медичного права, доцільно, на нашу думку, увести в наведену характеристику суспільних відносин, що входять до предмету медичного права, додаткові ознаки. Слід вважати, що до предмету медичного права можуть входити суспільні відносини, які: а) виникають при здійсненні медичної діяльності або у зв'язку із цією діяльністю і спрямовані прямо або побічно на охорону життя й здоров'я людей, піддаються такому регулятивному й охоронному впливу норм і інститутів медичного права, яке не може здійснюватися нормами інших галузей права; б) реалізуються фізичними або юридичними особами, що мають власні інтереси та/або прямо чи опосередковано, правомірно або протиправно реалізують фактично або юридично медичну й суміжні з нею види діяльності, чи такого роду суспільні відносини що пов'язані з охороною інтересів пацієнта як суб'єкта медичної діяльності; в) пов'язані з використанням спеціальних медичних знань; г) спрямовані на зміну стану здоров'я пацієнта або опосередковано впливають на можливості здійснення медичної діяльності.

Особливе значення у зв'язку із цим має та обставина, що суспільні відносини в сфері медицини переважно побудовані на публічно-правових підставах. Це визначається конституційними принципами охорони здоров'я, особливою значимістю життя й здоров'я як охоронюваних правових цінностей і реально існуючою залежністю пацієнта від лікаря. Разом з тим у рамках публічно-правового регулювання виникають і приватноправові відносини між лікарем і пацієнтом як суб'єктами, що володіють певною автономією волі й здатними взаємно нести цивільно-правову відповідальність.

Ці відносини, входячи до предмету медичного права, регулюються його нормами й виступають у якості медичних правовідносин.

Отже, враховуючи все вище зазначене, можна зробити висновки, що предметом медичного права слід визначити як закріплені нормативно-правовими актами, які піддаються правовому регулюванню суспільні відносини між суб'єктами медичного права (фізичними особами, організаціями, суспільством, державою) у сфері медичної та такої що її забезпечує діяльності, і характеризуються наявністю суб'єктивних прав і обов'язків їх учасників.

Список використаних джерел

1. Сенюта І.Я. Право людини на охорону здоров'я та його законодавче забезпечення в Україні : автореф. дис.. ...канд. юрид. наук / І.Я. Сенюта. – Л., 2006. – 16с.
2. Болотіна Н.Б. Медичне право у системі права України / Н.Б. Болотіна // Право України. – 1999. – №7. – С.116–121.
3. Майданик Р.А. Медичне право в системі права України / Р.А. Майданик. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Алерта, 2013. –36 с.
4. Медичне право України : підручник для студ. вищ. навч. закладів / С.Г. Стеценко, В. Ю. Стеценко, І.Я.Сенюта; МОНУ; Нац. Акад.. прокуратури України; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – Київ: Правова єдність, 2008. – 507 с.
5. Дешко Л.Н. Про галузеву приналежність медичного права України / Л.Н. Дешко // Право України. – 2006. – №1. – С.120–124.
6. Гладун З.С. Проблеми формування галузі медичного права в Україні / З.С. Гладун // Вісник Львівського національного медичного університету. 2005. – №3. – С. 63–79.

Деректоренко А.М., Крамаренко Б.С.

студенти

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Тарасова І.В., к.ю.н., доцент

Актуальні проблеми захисту персональних даних в період розвитку соціальних мереж

У роботі досліджена проблематика захисту персональних даних, представлені прецеденти пов'язані з цим та висвітлені шляхи вирішення виникаючих проблем.

На сьогоднішній день розвиток та популяризація соціальних мереж в Україні досягли надзвичайно високого рівня.

Соціальні мережі – це веб-сайти, за допомогою яких користувачі мають змогу створювати особисті сторінки для публікації інформації, комунікації з іншими користувачами та ведення бізнесу в мережі Інтернет. За даними сайту watcher.com.ua на кінець серпня 2017 року – 8,9 мільйонів українців регулярно користувались популярною соціальною мережею «Facebook», та більш ніж 6 мільйонів щоденно використовують «Instagram», для спілкування, публікації медіа-файлів та ведення особистих блогів. Такі серйозні темпи розвитку соціальних мереж мають низку позитивних результатів, але так само призводять до розвитку так званої кіберзлочинності. Саме тому, питання захисту персональних даних є актуальною на сьогоднішній день, особливо основні аспекти захисту інформації у соціальних мережах, проблеми, які виникають при цьому та методи захисту особистої інформації.

Основним документом, котрий регулює захист персональних даних в Україні є Конституція України, згідно якої, кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції та право на приватне життя. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінального провадження, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо [1]. Також це право захищається статтею 163 Кримінального кодексу України «Про порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер», а також у статті 182 ККУ «Порушення недоторканності приватного життя» [2]. На нашу думку, щодо визначення персональних даних, слід погодитися із визначенням, яке міститься в Законі України Про захист персональних даних, де вони визначаються як: «відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» [3, с. 22].

Отже, слід зробити висновки, що проблематика пов'язана з розповсюдженням персональних даних визнана та регулюється на законодавчому рівні.

Однак персональні дані нерідко використовуються з злочинною метою. Кіберзлочинність у сьогоденні – це умисні дії, скоєння яких націлено на пошкодження, викрадення або підміну інформації у мережі Інтернет, які несуть у собі хуліганські, або корисливі мотиви. До кіберзлочинів можна віднести ті, вчинення котрих передбачено статтями 361 і 362 Кримінального кодексу України:

- Ст. 361 — Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку [2; ст. 361].

- Ст. 362 — Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електроннообчис-

лювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї [2; ст. 362].

На сьогоднішній день користувачі соціальних мереж публікують на своїх сторінках велику кількість персональних даних, серед яких найчастіше:

- Справжнє прізвище, ім'я та по-батькові;
- Місто, адреса проживання;
- Номер мобільного телефону;
- Адреса електронної пошти;
- Місце роботи, посада, навчання;
- Інформація про види суспільної діяльності, якими займається користувач;
- Особисті фото, фото, на основі яких можливо зробити висновки стосовно сімейного та матеріального статусу особи;

• Інші види персональних даних та особистої інформації (хоббі, політичні переконання, вподобання...)

Нерідко інформація, котра публікується користувачами соціальних мереж використовується зацікавленими особами та організаціями у своїх цілях, серед яких і органи правопорядку. Заступник директора департаменту оподаткування фізичних осіб ДПС Сергій Наумов заявляв про те, що податковою службою використовується інформація про матеріальний стан платників податків з соціальних мереж, а саме публікації користувачів у вигляді фотографій та відеозаписів, на котрих зображено факт купівлі або наявності матеріальних цінностей, ціна яких не відповідає задекларованим прибуткам платника податків [4]. Також силовими структурами та спеціальними службами може використовуватися інформація з соціальних мереж у процесі оперативно-розшукової діяльності.

Аналізуючи звіт Генеральної прокуратури України про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування нами було з'ясовано, що станом на вересень 2017 року було вчинено 2328 правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, серед яких 582 злочини, які пов'язані з несанкціонованими діями з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї та 57 злочинів пов'язаних з несанкціонованим збутом або розповсюдженням інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації [5].

Загалом найбільш розповсюдженими серед злочинів, пов'язаних з порушенням персональних даних та інформацією у соціальних мережах зустрічаються такі, як:

- Шахрайство – схема якого можна поділити на 2 основні види:

1. Зловмисники створюють підроблений (фейковий) профіль родичів/друзів/колеги жертви та за допомогою використання відкритої інформації, яку виставляє на своїй сторінці жертва – просять позичити гроші, під будь-яким приводом і після отримання цих грошей на банківську картку, або електронний гаманець – видаляють цей профіль, та блокують профіль жертви;

2. Або ж зловмисники за допомогою спеціального програмного забезпечення, так званих стілерів та фішінгових програм отримують доступ до бажаного акаунту у соціальній мережі, та з цього акаунту просять позичити гроші у друзів або родичів тієї особи, акаунтом якої їм вдалося заволодіти.

- Вимагання, шантаж – здійснюється за допомогою заволодіння зловмисниками доступу до акаунту жертви та отримання закритої інформації з листування жертви з іншими користувачами та вимагання грошових коштів за обіцянку не розповсюджувати цю інформацію. [6, с.255]

Звертаючи увагу на все вищезазначене ми дійшли до висновку, що користуючись соціаль-

ними мережами потрібно дотримуватись деяких запобіжних заходів, які допоможуть зберегти свою інформацію та акаунти та уникнути проблем, пов'язаних з їх викраденням зловмисниками, серед них :

Засоби профілактики :

- Використання захищених протоколів з'єднання з інтернет-ресурсами;
- Слідкувати за тим, що саме ви публікуєте. Уникати публікації персональних даних та фотографій, які можуть бути використані проти вас;
- Використовувати складні, багатосимвольні паролі;
- Нікому не повідомляти дані для входу у свій акаунт у соціальних мережах;
- Регулярно змінювати паролі для входів у соціальні мережі;
- Встановлення на персональний комп'ютер та інші гаджети, які використовуються для входу в мережу Інтернет – антивірусного програмного забезпечення;
- При сумнів щодо того, хто саме присилає повідомлення у месенджері чи соціальній мережі – зв'язатися з власником акаунтом особисто, або по телефону.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Кримінальний кодекс України. Прийнятий 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001 – №25-26 – Ст. 131.
3. Закон України Про захист персональних даних за станом на 01.01.2017 р./ [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
4. Інтерв'ю Сергія Наумова // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://tsn.ua/ukrayina/za-ukrayincyami-v-socmerezah-shpiguyut-zlodiyyi-specsluzhbi-i-robotodavci-283283.html>
5. Звіт про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за I півріччя 2017р .// [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gp.gov.ua/>
6. Гавловський В. Д. До питання захисту персональних даних у соціальних мережах / В. Д. Гавловський // Б-ба з орг. злоч. і корупцією (теорія і практика) : на-ук.-практ. журнал. – К. : МНДЦ при РНБО України, 2011. – №24. – С. 252–262.

Дермановський О.І.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К. к.ю.н., професор

Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування

У даній роботі розглянуто основні проблеми захисту прав інтелектуальної власності, також сформовані підходи щодо покращення правового захисту права інтелектуальної власності.

Актуальність. Економічний розвиток будь-якої держави світу залежить від сфери інтелектуальної діяльності, захист та охорону результатів якої здійснює право інтелектуальної власності. Сьогодні, нашу державу – Україну, звинувачують у низьких стандартах захисту та охорони інтелектуальної власності, ми займаємо верхні місця у списку країн-піратів програмного забезпечення, тощо. Через це застосовуються санкції, що призводять до фінансових збитків у країні. Таким чином, дана тема є актуальною.

Коли немає ефективної системи захисту неможливо забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної економіки і захистити виробника на зовнішньому ринку, отже, можна зробити невеликий висновок, що економічні та правові відносини та їх методи у сфері інтелектуальної власності одна без іншої не існують.

Конституція України визначає основні засади управління інтелектуальною діяльністю. Держава забезпечує вільний розвиток особистості. Відповідно до статті 35 Конституції України кожен має право на свободу світогляду і віросповідання [1].

Конституція України надає кожному право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, своїми результатами інтелектуальної або творчої діяльності. Держава також гарантує свободу літературної, художньої, наукової творчості, захист та охорону інтелектуальної власності, захист авторських прав, які виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Відповідно до статті 54 Конституції України кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, які встановлені законом [1].

Об'єктами права інтелектуальної власності є художні та літературні твори, відкриття, фонограми, комп'ютерні програми, корисні моделі, знаки для товарів і послуг, тощо [4].

В Україні правам інтелектуальної власності приділяється недостатня увага, засоби масової інформації говорять про порушення на території даних прав. Більша частина порушень фіксується у сфері комп'ютерного забезпечення.

Стан захисту інтелектуальної власності обумовлений різними причинами, наприклад, корупцією в державних органах влади та недосконалим законодавством, а саме у сфері інтелектуальної власності [3, ст. 178].

Слід зазначити, що серед головних причин низького рівня захисту інтелектуальної власності в Україні іноземні спеціалісти називають «відсутність у держави коштів на патентування» та «низький рівень правової культури» [5, ст. 32].

Для того, щоб створити цілу систему законодавства яка стосується прав інтелектуальної власності, необхідно брати за орієнтир умови єдиного ринку та узагальнювати те, що вже накопичено в окремих сегментах законодавства. Як головний інвестор у науково-технічну сфе-

ру, держава має здійснювати гнучку політику у сфері використання в країні інтелектуального науково-технічного потенціалу, який створений за рахунок держави. Це не тільки закріплення прав на результати, а й про необхідність використовувати державні регулятори для активізації діяльності виробників продукції.

У наш час в Україні дуже мало спеціалістів даного напрямку. Треба підготувати достатню кількість впливових фахівців, які будуть здатні робити правильні оцінки та приймати рішення на всіх етапах перетворення ідеї у новий продукт, тоді й почнеться прискорення розбудови ринку інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Орлюк О. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, законодавство, проблеми, перспективи / О. Орлюк // Право України. – 2011. – № 3. – С. 9-12.
3. Управління розвитком. – 2011. – № 21. – С. 177–180.
4. Проблеми захисту інтелектуальної власності в Україні. – 2012. – № 5. – С. 1.
5. Греков І. П. Захист інтелектуальної власності як основа конкурентоздатності національної економіки / І. П. Греков // Управління правами інтелектуальної власності: матеріали науково-практичної конференції, 21 квітня 2011 р. / відп. за вип. А. М. Куліш. – Суми: СумДУ, 2011. – С. 31–33.

Драган О.В.

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права та кримінології
Університет державної фіскальної служби України, м. Київ

Виконання судових рішень у кримінальних справах: повноваження прокурора

У даній роботі автором вивчається питання законодавчого регулювання повноважень прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях. Аналізуються норми чинного законодавства та пропозиції щодо його змін.

Чисельні зміни в українському законодавстві у зв'язку з реформуванням судової гілки влади, органів прокуратури призводять до того, що окремі положення чинного законодавства між собою не узгоджуються.

Роль органів прокуратури у здійсненні нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах є особливо важливою у рамках забезпечення прав і свобод громадян, свобода яких перебуває у найбільш вразливому стані. І зазначений напрям діяльності прокуратури сьогодні є в недостатній мірі дослідженим у теоретичному аспекті, оскільки у наявних відповідних дослідженнях не враховано останні зміни в законодавстві, що були прийняті в 2016 році, якими було уточнено здійснення прокурорами цієї функції [1].

Метою статті є аналіз обсягу повноважень прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах з урахуванням останніх змін в законодавстві щодо функцій органів прокуратури та про виконавче провадження, які відбулися у 2016 році.

Виклад основного матеріалу. Повноваження органів прокуратури України при здійсненні прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, визначаються Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697- VII [2], кримінальним процесуальним законодавством, актами відомчого характеру Генерального прокурора України.

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про прокуратуру» прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах має право знайомитися з матеріалами виконавчого провадження щодо виконання судових рішень у кримінальних справах, робити з них виписки, знімати копії та в установленому законом порядку оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця.

Найбільш комплексно питання нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах врегульовано наказом Генерального прокурора від 20 квітня 2016 року № 161 «Про організацію діяльності прокурора з нагляду за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» [3].

Крім зазначених нормативних документів питання виконання судових рішень в Україні регламентуються Законом України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року № 1404-VIII [4].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 2 червня 2016 року, примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) покладається на органи державної

виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках – на приватних виконавців [5].

Статтею 1 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року № 1404-VIII (далі – Закон) передбачено, що виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) – сукупність дій визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню. Згідно п. 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону підлягають примусовому виконанню рішення на підставі виконавчих документів у кримінальних провадженнях у випадках, передбачених законом.

При цьому у вказаному Законі відсутні положення про здійснення прокурором нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах. Разом з тим, детально регламентовано права і обов'язки сторін та учасників виконавчого провадження, у тому числі і прокурора.

Так, у статті 19 Закону зазначається, що прокурор як учасник виконавчого провадження має право: ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, заявляти відводи у випадках, передбачених цим Законом; право доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження, право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність виконавця у порядку, встановленому цим Законом, надавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у вчиненні виконавчих дій, надавати усні та письмові пояснення, заперечувати проти клопотань інших учасників виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими законом. Таким чином, обсяг повноважень прокурора як учасника виконавчого провадження в Законі України «Про виконавче провадження» значно ширше, ніж у статті 26 Закону України «Про прокуратуру».

Частиною 6 статті 23 Закону України «Про прокуратуру» регламентовано повноваження прокурора у виконавчому провадженні при здійсненні представництва інтересів громадянина або держави в суді. Так, прокурор має право в порядку, передбаченому процесуальним законом та законом, що регулює виконавче провадження, брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій здійснювалось представництво інтересів громадянина або держави в суді; з дозволу суду ознайомлюватися з матеріалами справи в суді та матеріалами виконавчого провадження, робити виписки з них, отримувати безоплатно копії документів, що знаходяться у матеріалах справи чи виконавчого провадження.

Таким чином, проаналізувавши норми чинного законодавства, можливо зробити висновок, що повноваження прокурора, викладені у Законі України «Про прокуратуру» по своєму обсягу є значно меншими, ніж права прокурора як учасника виконавчого провадження у статті 19 Закону України «Про виконавче провадження».

При цьому права і обов'язки прокурора при здійсненні функції представництва інтересів держави в судах, визначені у статті 23 Закону України «Про прокуратуру» відрізняються від повноважень прокурора при здійсненні функції нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, які викладені у статті 26 Закону.

Висновки. Для усунення зазначених суперечностей між двома зазначеними Законами в частині повноважень прокурора при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях пропонується внести зміни до ст. 26 Закону України «Про прокуратуру», зазначивши, що повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах регламентовано законом, що регулює виконавче провадження. Водночас доповнити Закон України «Про виконавче провадження», окремою статтею наступного змісту : «Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також є учасником виконавчого провадження у разі здійснення представництва інтересів держави в судах».

Список використаних джерел

1. Мироненко Т.Є. : До питання про прокурорський нагляд за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція, 2016. – № 23. Електронний ресурс : <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/41.pdf>
2. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст.12.
3. Про організацію діяльності прокурора з нагляду за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян : Наказ Генерального прокурора України від 20.04.2016 № 161 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.
4. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року №1404-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T161404.html.
5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02 червня 2016 року № №1404-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T161404.html.

Жовта А.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Тарасова І.В., к.ю.н., доцент

Правове регулювання енергопостачання

Актуальність теми роботи. Актуальність дослідження проблеми енергопостачання зумовлена тим, що політична та економічна незалежність держави багато в чому визначаються наявністю енергетичних ресурсів, їх виробництвом, постачанням, кількістю та якістю. Останнім часом постачання енергетичних ресурсів населенню України є питанням національного масштабу з огляду на зростання його соціальної значущості. Важко уявити собі життя будь якої людини без використання різних видів енергії в побутовому житті. Тому Україна з моменту проголошення своєї незалежності поставила для себе першочергове завдання по забезпеченні енергоресурсами, що є пріоритетним напрямом внутрішньої політики держави. Таким чином слід зазначити, що дослідження правових аспектів енергопостачання має важливе теоретичне і практичне значення для вдосконалення правових відносин в енергетичній сфері.

Результати досліджень. Аналіз сучасного механізму правового регулювання енергопостачання в Україні свідчить про його недосконалість, що озумовлює необхідність його дослідження й удосконалення. Важливе місце в механізмі правового регулювання належить адміністративно-правовим методам. Розглядаючи методи правового регулювання енергопостачання в Україні та їх впливу на господарську діяльність енергопостачаючих організацій, не можливо не зауважити, що їх практичне використання передбачає певне втручання держави в виробничу і іншу економічну діяльність.

Правове положення, умови та зміст договорів енергопостачання регламентуються ст. 275 ГКУ, де, зокрема, зазначається: що за договором енергопостачання енергопостачальне підприємство відпускає електричну енергію, пару, гарячу і перегріту воду споживачеві, який зобов'язаний оплатити прийняту енергію та дотримуватися передбаченого договором режиму її використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного обладнання, що ним використовується. Відпуск енергії без оформлення договору енергопостачання забороняється [1].

У Законі України «Про електроенергетику» наведено терміни «постачання електричної енергії» та «енергопостачальними» [2]. «Постачання електричної енергії» - господарська діяльність, пов'язана з наданням електричної енергії споживачеві за допомогою технічних засобів передачі та розподілу електричної енергії на підставі договору. «Енергопостачальники» - учасники оптового ринку електричної енергії України, які купують електричну енергію на цьому ринку з метою її продажу та постачання споживачам або з метою її експорту.

Для визначення виду діяльності у сфері енергопостачання варто прийняти до уваги статтю 263 Господарського кодексу України, де передбачено, що господарсько-торгівельна діяльність може здійснюватись суб'єктами господарювання в такій формі як енергопостачання [3].

Наявність діяльності, що пов'язана з використанням альтернативних джерел енергії для постачання, транспортування, передачі та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, як ознаки енергопостачання, наведено в терміні «сфера альтернативних джерел енергії»: «галузь діяльності, що пов'язана з використанням альтернативних джерел енергії для виробництва, постачання, транспортування, зберігання, передачі та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел» [4].

У законі «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» для тлумачення терміна «спеціальна соціальна інфраструктура» законодавець вживає визначення мережі постачання електроенергії, газу, тепла, води та водовідведення, призначені для забезпечення життєдіяльності населення [5].

Цивільним кодексом України використовується поняття «постачання енергетичними та іншими ресурсами». Так, статтею 714 Цивільного кодексу України передбачено договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. За договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу одна сторона (постачальник) зобов'язується надати іншій стороні (споживачеві) енергетичні та інші ресурси передбачені договором, а споживач зобов'язується оплачувати вартість прийнятих ресурсів та дотримуватись передбаченого договором режиму її використання, а також забезпечувати безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання. До договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу застосовується загальні положення про купівлю-продаж, положення про договір поставки, якщо інше не встановлено законом або не впливає із суті відносин сторін [6].

Аналізуючи енергопостачання загалом можна поділити його зміст на два аспекти: технологічний та правовий. Технологічний аспект включає послідовні процеси виробництва, передбачені і використання видів енергії та енергоносіїв споживачеві за допомогою технічних засобів передачі та розподілу енергії. Правовим аспектом енергопостачання є господарсько-торгівельна діяльність, що спрямована на зобов'язання постачати види енергії споживачеві на підставі договору.

Враховуючи вищесказане, можна надати визначення, що енергопостачання – це господарсько-торгівельна діяльність із використанням процесів виробництва й передачі енергії щодо забезпечення споживача всіма видами енергії й енергоносіїв, необхідними для його нормальної роботи за допомогою комплексу технічних засобів передачі та розподілу видів енергії на підставі договору.

Висновки. З урахуванням вищезазначеного встановлено, що під енергопостачанням слід розуміти господарсько-торгівельну діяльність із використанням процесів виробництва й передачі енергії щодо забезпечення споживачам всіма видами енергії й енергоносіїв, необхідними для його нормальної роботи за допомогою комплексу технічних засобів передачі та розподілу видів енергії на підставі договору.

Різноманітність маршрутів та джерел поставок енергетичних ресурсів, постачальників енергетичних технологій на енергетичний ринок України має стати пріоритетом енергетичної політики. В подальшому необхідно забезпечити участь України в реалізації спільних з ЄС інфраструктурних проєктів, що сприятимуть підвищенню стабільності поставок енергоресурсів на ринок України та її енергетичній безпеці.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, – Ст. 275.
2. Про електроенергетику: Закон України від 16 жовтня 1997 року № 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №1. – Ст. 1.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
4. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20 лютого 2003 року № 555-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №24. – Ст. 155.
5. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 року №39/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №12. – Ст. 81.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40. – Ст. 356.

Іванкевич С.Л.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., к.ю.н., професор

Договір припинення зобов'язання передачею відступного

Тези присвячені дослідженню договору про передачу відступного, характеристиці як само припиняються зобов'язання за згодою сторін даного договору унаслідок передання боржниками кредиторам відступного (грошей, іншого майна).

Поняття договору про передачу відступного закріплено в ст. 600 чинного Цивільного кодексу України (надалі – ЦК) нашої держави, відповідно до якої зобов'язання припиняються за згодою сторін договору унаслідок передання боржниками кредиторам відступного (грошей, та інших матеріальних благ). Розмір, строки й порядок передання відступного устанавлюються сторонами незалежно.

До форми таких договорів застосовують норма ст. 654 ЦК: «Зміна або розірвання договорів чиниться в тій же формі, що й договори, що змінюються або розриваються, якщо інше не закріплено у положеннях договору або чинними законодавчими актами нашої держави чи не витікає із звичаїв ділового обороту».

З сутності норм чинного Цивільного кодексу України витікає:

- 1) передання відступного вчиняється за згодою сторін основного зобов'язання;
- 2) предметом відступного можуть бути гроші чи інше майно;
- 3) розмір, строки та порядок передання відступного встановлюється сторонами.

Відповідно до теорії цивільного права реальними необхідно рахувати договори, які вважаються укладеними не з моменту, коли сторони досягли угоди, а з моменту, коли була вчинена перша дія, а консенсуальними - договори, для укладання яких досить здобутки угоди сторін.

Після детального та ґрунтовного дослідження ст. 600 ЦК України, необхідно акцентувати увагу на висновках, що зобов'язання припиняється у повній мірі не просто за згодою сторін договору, а в наслідку передання боржниками кредиторам відступного, тобто договори про передачу відступного вважаються укладеними не з моменту здобутку згоди сторонами даних договорів, а з моменту, коли були здійснені дії. Це має відношення як до обставин, коли договір про передачу відступного було укладено вже вслід за порушенням первинного зобов'язання, так і у випадку коли домовленість про передачу відступного було оговорено при складенні первинного договору [2, с.116].

Зважаючи на те що було описано раніше, договір про передачу відступного варто приймати як реальний.

Також не треба забувати про момент завершення первинного зобов'язання коли укладається договір передачі відступного.

Для відповіді на дане питання, варто також використати ст. 600 ЦК, в котрій говориться, що зобов'язання може бути припинено згідно згоди сторін виходячи з причини віддання боржником відступного кредиторіві. Іншими словами моментом припинення головного зобов'язання буде безпосередньо мить передачі відступного.

Коли саме є можливість скласти договір про передачу відступного? До чи після складення первинного договору? Це питання є вкрай дискусійним, через те що і справді договір відступного, котрий було складено після невиконання договору, налічує чимало спільного із штрафами за невиконання договору. Проте відповідно до ст. 600 ЦК строки складання цього договору встановлюються сторонами.

Договір передачі відступного складається як до, так і після недотримання первинного зобов'язання [5, с.74].

Говорячи про об'єкти відступного, то відповідного законодавчого обмеження для таких об'єктів відступного не визначено. Виходячи з цього, сторони мають повне вільне право на вибір об'єкта відступного. В ст. 600 ЦК прописані тільки орієнтовні об'єкти, до їх числа можна віднести капітал чи майно, проте такий список не є повним. Отже, об'єкт відступного буває як у виді рухомості або фінансів, так і у вигляді надання послуг чи реалізації робіт.

Говорячи про розміри відступного, можливо сказати, що виходячи зі змісту ст. 600 ЦК, можливо зробити висновок про відсутність вимоги про збіг об'ємів головного зобов'язання та відступного. В ст. 600 ЦК говориться, що масштаби, терміни та порядок передавання відступного повинні бути встановлені сторонами.

Передавання відступного може бути ініційоване як боржником, так і кредитором. Відповідно сторонами правочину про передавання відступного бувають лише кредитор і боржник за головним зобов'язанням. При складанні договору на користь третьої особи (ст. 636 ЦКУ) у випадку наміру сторін основного зобов'язання припинити його передаванням відступного необхідно прислухатися до інтересів третьої особи. Реалізація цього договору може потребувати як особа, котра підписала договір, але також і третя особа, на користь котрої було складено договір, у випадку якщо будь-що інше не визначено договором чи законом або не виходить із суті договору. [3, с.248].

Стосовно недійсності відступного, то в загальній теорії права під недійсним договором потрібно розуміти договір, котрий хоча і був спрямований на встановлення прав та обов'язків, дійсно не веде до їх безпосереднього настання по причині порушення норм діючого законодавства.

Відповідно до ст. 216 ЦК у випадку недійсності договору будь-яка зі сторін повинна компенсувати іншій стороні в натурі усе, що вона одержала в процесі даного договору, а у випадку неможливості цього повернення – покрити вартість одержаного.

Інакше кажучи головним результатом недійсності є безпосередньо двостороння реституція та компенсація збитків, у разі їх настання.

Виняткових наслідків визнання недійсним договору відступного законом не визначено. Недійсність даного договору отримує такі ж наслідки, як і недійсність інших видів договорів [4, с.156].

В законодавстві України питанню договору відступного присвячено недостатньо уваги. Формулювання його наведено в ст. 600 ЦК України, проте не дивлячись на лаконічне визначення цієї статті, в дійсності застосування договору відступного породжує чимало питань.

За власною сутністю договір передачі відступного є засобом припинення первинного зобов'язання за реальним договором.

Величину відступного не встановлено у законодавчому порядку та породжує додаткові питання.

Одним із особливих наслідків недійсності цього договору є повернення до первинного зобов'язання.

Відмінність договору відступного від новації зводиться до того, що при новації з'являється цілком нове зобов'язання, а при відступі імовірно вороття до первинного зобов'язання.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України//Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV (ред. від 19.07.2017)
2. Братель О. Г. Цивільне право України / О. Г. Братель, С. А. Пилипенко. – К.: Вид. О. С. Ліпкан, 2010. – 256 с.
3. Зобов'язальне право України: підручник / Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”; за ред.: Є. О. Харитонові, Н. Ю. Голубевої. – К.: Істина, 2011. – 848 с.
4. Харитонов Є. О. Цивільне право України / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, О. В. Старцев. – Вид. 3-тє, переробл. і допов. – К.: Істина, 2011. – 808 с.
5. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: [монографія] / Боднар Т. В. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 272 с.

Клаудіу Константін

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., к.ю.н., доцент

Правове становище приватного детектива у Великій Британії

Зазначено, що станом на сьогоднішній день, правовий статус приватного детектива в Великій Британії не регулюється державою.

Приватні детективи з'явилися понад двохсот років тому [1] та, судячи з кількості юридичних фірм та клієнтів, що бажають знайти свого особистого професіонала, буде доречно сказати, що вони є невід'ємною частиною суспільства.

Сфера приватного розслідування в даний час поширилася і розвивається у багатьох країнах, і, таким чином, еволюціонувала по-різному в залежності від існуючих умов і вимог.

Сесія Спеціального комітету внутрішніх справ у 2012-13 роках визначає роль приватних слідчих у зборі і наданні інформації, яку особливо важко визнати таємницею, і яка представляє великий інтерес для особи, що замовила такі послуги [2].

Ще цікавіше те, що, згідно з документом очікується, що роль приватних слідчих значно зросте в майбутньому. Знання стало більш важливим ніж коли-небудь, таким чином, акцентуючи важливу роль слідчого в суспільстві. Їх вміння по-різному сприймаються фізичними і юридичними особами. Однак, необхідно враховувати той факт, що поліція в кінцевому підсумку побачить ще більше справ, розкритих приватними слідчими.[2]

Отримання та методи збору інформації приватними детективами до сих пір не регулюються в тій мірі, в якій регулюються професіонали в галузі безпеки в Великобританії. І так, від відео записів заявників страхування [3] до запису телефонних дзвінків і пристроїв підслухування [4], діяльність детективів стикається з жорсткими звинуваченнями з усіх боків. Крім того, також виникає питання правомірності приватних детективів, які зв'язуються з діючими співробітниками правоохоронних органів і купують у них інформацію.

Тісна взаємодія між приватними слідчими та поліцейськими є перевагою, але зі значним ризиком. У доповіді інспекції констеблів Її Величності «Без страху і пристрасті», описана загроза корупції серед співробітників поліції, що пов'язані із приватними слідчими [5]. У 2008 році Агенство по боротьбі із особливо небезпечною організованою злочинністю доповіла про те, що взаємодія приватних слідчих із співробітниками поліції мала «зростаючу загрозу для правоохоронних органів» [6]. Було встановлено, що:

Кримінальні приватні детективи використовують корумпованих службовців в таких спеціалізованих областях, як правоохоронні органи, місцеві органи влади, галузі зв'язку, постачальники комунальних послуг, банківські і інші області державного і приватного сектора, що мають корисну інформацію [7].

Нагляд, або, вірніше, неправомірні дії, здійснювані в цій області, такі, як незаконне отримання, розголошення та продаж інформації, докладно зазначені у статті 55 Закону про захист даних [8]. Участь приватного сектора у такій незаконній діяльності відбулася раніше, на прохання клієнтів, що діють на нерегульованому ринку.

Проблема, на мій погляд, полягає у своєму роді міжусобиць у британських державних агентствах. З одного боку, діє Комітет з питань внутрішніх справ, що виступає за регулювання та ліцензування як панацею для вирішення усіх проблем, які полягають у визначенні поняття вільного ринку, а з іншого боку, є уряд Великобританії, який мудро, знову-таки на мій погляд, обирає підхід обдумування ситуації та пояснення тонкощів системи вже на місці. Такої хаос

серед різних приватних та державних установ, що взаємодіють один з одним, насправді цілком регулюється вже існуючим законодавством та державними структурами.

Більш того мене спантеличує той факт, що, як я вже згадував раніше, корумповані елементи у складі самої поліції найчастіше відіграють важливу роль для тих приватних слідчих які виявляються злочинцями. В тому і полягає проблема. Відомо, що Великобританія має давню історію відповідного урівноваження свободи та дії поліції. Навіть у порівнянні із Європейськими країнами, Великобританія виділяється своєю справедливістю та відносно невеликою кількістю проблем, пов'язаних із корупцією.

Але наразі це є проблемою. Чим більше держава буде втручатися у приватний сектор з нормами і правилами, тим більше загроза зловживання влади зростає, тільки з боку іншого державного правоохоронного органу. І з якою метою, беручи до уваги той факт, що корупція не є можливою без участі державних службовців, що перейшли на іншу сторону? Я відчуваю, що дослідження, яке я зробив, демонструє, що я погоджуюсь із позицією Уряду на даний момент. Чи не тому, що Сполучене Королівство має занадто великі проблеми, щоб турбуватися про це зараз. Навіть не тому, що важко визначити сферу дії приватних слідчих. Але тому, що надмірне державне регулювання, яке, як ми знаємо, походивши із колишнього комуністичного блоку, просто не працює.

Ви не в змозі заборонити зло. Ви можете спробувати обмежити його інструменти, але все, що ви зробите, тільки надасть владу деяким людям більше, ніж це потрібно. І непропорційний розподіл влади корумпує людей. Великобританія повинна дотримуватися своїх традицій захисту приватного сектору, які стали прикладом для всіх інших країн. І це навчить дисципліні і надасть почуття гордості і честі, яка утримує людей від корупції. Для цього і існують істинні хранителі свободи і захисники капіталізму і демократії. Безсмертні слова Сера Вінстона Леонарда Спенсера-Черчіля перед Палатою громад 11 листопада 1947 року «Демократія є найгіршою формою правління, за винятком усіх інших» [9]. Це виключно моя думка з цього приводу.

Поки ще безрезультано застосовувати крайні заходи. Цілком можливо, що причина полягає у відсутності інтересу держави до регулювання діяльності приватних детективів. Незважаючи на це, була виражена надія на те, що «до кінця строку дії наступного Парламенту» [2] мають бути зроблені кроки в напрямку подальшого вивчення розвитку законодавства. І хоча я відстоюю підхід вільного ринку, більш за все я бажаю, щоб наступна влада зміцнила Сполучене Королівство, сприяла забезпеченню безпеки і справедливості у Королівстві та забезпечила процвітання нашого великого західного партнера і союзника по НАТО.

Список використаних джерел

1. Browne D.G. The Rise of Scotland Yard: A History of the Metropolitan Police / D.G. Browne. – George G., 1956 – С. 153.
2. Приватні детективи: Відповідь Уряду на Четвертий звіт Комітету з питань внутрішніх справ сесія 2012-13 HC 100 // The Stationery Office Limited. – 2013. – № 8691. – 16 с.
3. Can surveillance of personal injury claimants be justified? // Режим доступу: <http://www.penningtons.co.uk/news-publications/latest-news/can-surveillance-of-personal-injury-claimants-be-justified/> – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
4. Greenwood C. £7,000 to hack a phone or bug a computer: Private investigators have detailed price list of illegal services / C. Greenwood // The Daily Mail. – 30.07.2013. – 1 с.
5. Акт про хабарництво від 08.04.2010 // The National Archives. – 2010. – Ст. 20.
6. Home Affairs Committee – Minutes of Evidence (part 1) від 05.07.2012 // Комітет внутрішніх справ. – 2012. – 12 с.
7. SOCA/ACCAG assessment of the threat to UK law enforcement from corruption від 03.05.2010 // ACCA Global. – 2010. 15 с.
8. Акт захисту даних від 16.07.1998 // The National Archives. – 1998. – Ст. 75.
9. Churchill W. Churchill by Himself: The Definitive Collection of Quotations / W. Churchill, ред. R. Langworth – PublicAffairs U.S., 2011. – 656 с.

Коновал И.С.

магистрант

ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

Научный руководитель: Гижевский В.К., к.ю.н., профессор

Контрафакция и пиратство как правовая проблема: пути решения

В данной работе рассматриваются проблемы контрафакции и пиратства, пути их решения.

Целью данного исследования является поиск способов решения проблемы борьбы с явлением контрафакции и пиратства.

Актуальность. Согласно исследованию Международной торговой палаты, более 10 % товаров на мировом рынке являются контрафактными. В связи с распространением контрафактной продукции экономика стран терпит большие убытки.

В законодательстве Украины отсутствует четкое определение контрафакта, при этом данный термин заменяется употребляемыми «фальсификация», «подделка» и др.

В соответствии с Гражданским кодексом Украины, а именно ст. 54, 55, 431, 432, предусматривается правовая защита от недобросовестной конкуренции и охрана прав на знаки для товаров и услуг [3].

Существует административная ответственность за правонарушения, предусмотренные статьями 512 и 164-9 Кодекса Украины про административные правонарушения. Нарушениями являются: незаконные распространения экземпляров аудиовизуальных произведений, фонограмм, видеограмм, компьютерных программ, баз данных, а также неправомерное использование фирменного наименования [2, ст. 164-9, 512].

Проблема контрафакции и пиратства усугубилась с появлением Интернета, потому что всемирная сеть стала одним из важнейших каналов распространения пиратской продукции. В странах ЕС проблема борьбы с пиратской продукцией, распространяемой через интернет-магазины, поставлена на государственный контроль. Однако в национальном законодательстве не предусмотрены специальные меры воздействия на онлайн-магазины, которые работают с нарушением установленных норм.

В статьях 216 и 229 Уголовного кодекса Украины предусматривается мера пресечения за незаконное изготовление, подделку, использование или сбыт незаконно изготовленных и полученных либо поддельных контрольных марок для маркировки упаковок экземпляров аудиовизуальных произведений, фонограмм, видеограмм, компьютерных программ, баз данных, а также за незаконное использование знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара [4, ст. 216, 229].

Продавая фальсифицированные товары, в частности лекарственные препараты, изготовители и продавцы наносят непоправимый ущерб здоровью людей, о чем должны знать потребители и пользователи интернет-магазинов.

Таким образом, для того, чтобы ограничить ввоз и продажу контрафактных и пиратских товаров, необходимо ужесточить ответственность предпринимателей за распространение контрафактной продукции, необходимо повышать грамотность потребителей, улучшать качество жизни в Украине, что бы каждый смог позволить себе купить оригинальный товар по его фактической стоимости.

Выводы. В результате исследования автор поднимает проблемы, связанные с контрафактом и пиратством, и предлагает способы их решения. Украинское законодательство способ-

но защитить владельцев прав на интеллектуальную собственность, но при этом необходимо проводить постоянную работу с потребителем, который должен понимать глубину проблемы. Государственные органы должны учитывать специфику распространения контрафактной и пиратской продукции, усиливать законодательную базу по защите прав интеллектуальной собственности, создать специализированный орган, который сможет защищать права авторов, учитывая, что на сегодняшний день крупнейшим источником распространения подделок является сеть Интернет.

Список использованных источников

1. Женевская конвенция об авторском праве (1971) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/952_006
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Корнієнко О.О.

к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Соціальний захист материнства й дитинства: історико-правовий аспект

Автор присвятив свою роботу дослідженню соціального забезпечення малозахищених верств населення, зокрема материнства й дитинства, періоду національно-визвольних змагань 1917-1921 рр.

За часів української революції 1917-1921 рр. національні уряди одним із пріоритетних завдань ставили підтримку малозахищених верств населення, зокрема жінок та дітей. Справа дитячої опіки була одна із найактуальніших для українських урядів, адже, скажімо, на весну 1918 р. лише за офіційними даними в Україні налічувалося близько 100 тис. дітей, які потребували допомоги [1, 55].

Забезпеченням малозахищених верств населення займалися не лише державні органи. Реалізацію соціальної політики національного уряду доби УЦР можна простежити також на органах місцевого самоврядування, деякі з яких мали традицію дітодопомоги вже не один рік. Так, Полтавське земство впродовж двадцяти років щорічно влаштовувало у селищах притулки для дітей на час збирання хліба. Влаштування подібних притулків передбачалося і в 1917 році. З цією метою Губернське земство для утримання дитячих притулків відкрило кредит на 1916 рік в сумі 15 тис. руб. Однак цих коштів виявилось недостатньо. У притулки приймалися діти від 2 до 8 років, за умов перебування весь день, а не приходити тільки для харчування [2, 2].

Були також організовані колонії для дітей. Наприклад, із 18 травня 1917 р., за ініціативою Охтирської ради робітничих і солдатських депутатів відкривалися колонії, кожна з яких розрахована на 20 осіб хлопців та дівчат. Завідування колоніями доручалося народним учителям. У першу чергу в колонію приймали дітей-сиріт солдат і політично переслідуваних осіб. Перебування дітей в колонії передбачалося на 4 тижні, тобто впродовж літа було 3 зміни. Але у випадку, якщо лікар визначав необхідним перебування дитини більше 4 тижнів, то вона залишалася на 2-3 зміни.

Такі ж колонії мали бути відкриті з 18 травня і в с. Угроїди на 40 дітей (дві колонії) імені Керенського і Плеханова і в с. Чернетчино, Краснопавлівської області на 20 осіб, імені Брешко-Брешковської. Із 21 травня в с. Смородіно – 2 колонії: імені Плеханова і Карповича, в с. Белка – 2 колонії: імені Тараса Шевченка і Керенського. А з 25 травня – 5 колоній при Рясинському чоловічому монастирі імені митрополита Філіпа, в хуторі Климентове – 1 колонія імені лейтенанта Шмідта. На утримання такої колонії в місяць необхідно було витратити 500-600 крб. [3, 4].

Крім зазначених закладів, передбачалося обладнання та утримання 10 притулків у прифронтовій смузі на 4-ту четверть 1917 р., в кожному із яких могло знаходитися одночасно 100 дітей [4, 20]. Крім державної підтримки, ще одним джерелом фінансування дитячих закладів був збір коштів із театральних вистав. Так із повідомлення в Тальнівську волосну продовольчу управу від 7 жовтня 1917 р. від Покровсько-Тальнівського судо-зберігаючого товариства Уманського повіту можна дізнатися, що правлінням товариства передбачалося організувати любительський спектакль, збір коштів з якого мав піти на користь учнів-сиріт, батьки яких постраждали на війні [5, 154 зв.].

За часів П. Скоропадського було створено окремий орган, який мав відати соціальним захистом населення – Міністерство народного здоров'я й державного опікування (далі – МНЗДО). Так, відділом опіки дітей зазначеного міністерства, було складено план забезпечення осироті-

лих і малозабезпечених дітей в Українській Державі, який передбачав: 1) розроблення ряду законоположень про охорону дітей, за зразком англійського закону 1908 р., який, як визнавалося, всесторонньо регулював життя і право дитини, котра залишилася без догляду (сюди входили закони: по боротьбі з дитячою смертністю, по охороні материнства, по охороні дитинства, по догляду за дітьми, відданими на виховання, по боротьбі з дитячою злочинністю і т.д.); 2) організацію установ безпосередньої допомоги дітям, тобто, захистків хліборобських колоній, ясел, патронажів і т.п., організацію установ по охороні материнства, як пологових притулків так і притулків для вагітних, шкіл матерів, консультацій, при цьому в найближчу чергу ставилося завдання створити мережу хліборобських притулків для виховання дітей у селянській обстановці з пристосуванням до хліборобської праці [6, 2зв.], а самі ці притулки передбачалося поставити в безпосередній зв'язок із хліборобськими школами і колоніями відомства Міністерства земельних справ; 3) підготовку фахівців в галузі охорони дитинства [6, 3].

Серед реальної практики державного забезпечення соціально незахищених дітей треба також відзначити роботу Попечительства охорони материнства і дитинства, яке працювало в Україні, починаючи з 1913 р. Одним із найвідоміших був його Волинський відділ, заснований в м. Житомирі в 1915 р. Установи відділу склалися із “Консультацій для грудних дітей”, “Каплі молока”, “Ясел” і “Притулку для дітей з грудними дітьми” із пральнею при ньому У період УНР та УД ці заклади продовжували свою роботу. Так, мета і завдання “консультації” Волинського відділу полягали у прагненні виховати здорове покоління шляхом попередження хвороб. Тут молодим матерям давали вказівки щодо годування дітей і догляду за ними. Консультація постачала дітей молочними мішанками штучного харчування. Вона ж забезпечувала дешеві або ж і зовсім безкоштовні ліки для хворих дітей. “Ясла” були влаштовані на велику кількість дітей і являли собою, головним чином, показну станцію по улаштуванню дитячих притулків, дитячих лікарень і дитячих кімнат у приватних помешканнях [7, 16]. Призначення такого “захистка” визначалося чітко: дати бездомній матері можливість прогодувати грудьми дитину, мати на неї вплив у культурному відношенні і привчити її до самостійної праці. З цією метою матері виконували в “захистку” працю кухарок, нянь, прачок [7, 16 зв.].

Серед інших видатків можна назвати асигнування в розпорядження МНЗДО з коштів державної скарбниці 480000 крб. на допомогу інституціям, які відали опікою над дітьми та охорону материнства й дитинства [8, 3], а також – асигнування в розпорядження МВС 100000 крб. для видачі Українському Товариству допомоги жертвам війни на утримання дитячих притулків та захистів за 1-у чверть 1918 року [9, 3].

Отже, національні уряди 1917-1921 рр. приділяли значну увагу малозабезпеченим верствам населення, зокрема матерям та дітям. Для більш ефективної політики в цій галузі навіть створили окреме міністерство – МНЗДО. Але незважаючи на державну підтримку та підтримку органів місцевої влади, становище багатьох закладів було скрутне.

Список використаних джерел

1. Жванко Л. М. Соціальні виміри Української Держави (квітень-грудень 1918р.) / Л. М. Жванко. – Х. : Прапор, 2007. – 224 с.
2. Літні дитячі притулки // Вісник Полтавського губернського громадського комітету. – 1917. – № 42 (11 червня). – С. 2.
3. Дитяча колонія для дітей солдат і робітників в Ахтирському повіті, Харківської губернії // Лебединские известия. – 1917. – № 41 (25 травня). – С. 4.
4. ЦДАВО України. – ф. 799. – оп. 1. – спр. 11, 249 арк.
5. ЦДАВО України. – ф. 1035. – оп. 1. – спр. 6, 108 арк.
6. ЦДАВО України. – ф. 1035. – оп. 1. – спр. 87, 15 арк.
7. ЦДАВО України. – ф. 1035. – оп. 1. – спр. 76, 121 арк.
8. Ухвалений Радою Міністрів Закон про асигнування в розпорядження Міністерства Народного Здоров'я й опікування 480.000 карбованців на допомогу Інституціям, відаючим опікою над дітьми та охороною материнства й дитинства // Державний вісник. – 1918. – № 51 (24 вересня). – С. 3.
9. Ухвалена Радою Міністрів постанова про асигнування 100 000 карбованців українському Товариству допомоги жертвам війни // Державний вісник. – 1918. – № 54 (10 жовтня). – С. 3.

Корольова В.В.

к.ю.н., доцент

доцент кафедри державно-правових дисциплін

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Діяльності з примусового виконання судових рішень в системі інших державних повноважень

Розкриття питання про місце діяльності з примусового виконання судових рішень в системі інших державних повноважень.

Відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», примусове виконання судових рішень покладається на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках – на приватних виконавців, які, у свою чергу, є повноважними представниками держави, оскільки згідно з правовими приписами частини першої статті 16 цього ж Закону «уповноважені державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, встановленому законом» [1, 2].

Враховуючи той факт, що інститут приватних виконавців в Україні перебуває лише на стадії початкового формування, робити висновки щодо його ефективності та результативності доволі складно. Діяльність з примусового виконання судових рішень в Україні наразі виконують органи державної виконавчої служби, які відповідно до приписів Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228 є структурним підрозділом Міністерства юстиції, яке, у свою чергу, є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів [3], тобто, є державними органами, а саме, державними органами виконавчої влади, утворюючим органом щодо яких виступає Міністерство юстиції України.

Розглядаючи відмінність державних органів від інших суб'єктів, українська вчена-правник Н. Р. Нижник зазначає, що державні органи у своїй сукупності утворюють державний апарат, який є складовою частиною механізму держави, до якого також входять державні установи, державні організації та державні підприємства. Останні, на відміну від державного органу не мають державно-владних повноважень, не виступають від імені держави, виступають частиною механізму, а не апарату, мають певні права та обов'язки щодо створення матеріальних і духовних благ, а не компетенцію щодо реалізації функцій держави [4, с. 28].

Означену точку зору повною мірою поділяють й ряд інших правників, у числі Л. Р. Наливайко, яка зазначає, що наявність державно-владних повноважень є найбільш важливою ознакою державного органу [5, с. 482].

Отже, з наведеного очевидним постає висновок, що органи державної виконавчої служби як будь-які державні органи мають ряд державно-владних повноважень. У цьому контексті, актуальним постає питання огляду загальнонаукових положень теорії повноважень, через призму яких стане можливим проведення аналізу нормативно-правових актів, що регулюють діяльність з примусового виконання судових рішень, а відтак і визначення саме функціональних повноважень органів державної виконавчої служби України як складової частини державного апарату.

Юридична категорія «повноваження державного органу» має розкриватись через єдність його прав та обов'язків та є тотожним іншому юридичному поняттю «компетенція державного органу».

Як слушно констатує з цього приводу вітчизняна учена Н. А. Сергієнко серед юристів-науковців відносно усталеною є думка, що встановлені у відповідній формі права та обов'язки відповідного державного органу якраз і складають повноваження даного суб'єкта. Вона погоджується із висновками О. В. Фазикоша, який підкреслює, що основними елементами компетенції як юридичної категорії є права та обов'язки, адже саме реалізація прав та виконання обов'язків є механізмом застосування норм права [6, с. 28].

Здійснення повноважень органом державної влади перебуває у нерозривному зв'язку із завданнями, які поставлені перед таким органом, та метою, яку він має досягати у своїй діяльності, його функціями, які передбачають сферу діяльності певного органу й окреслюють те коло процесуальних дій, справ, роботи, яку необхідно зробити для виконання покладених на нього завдань.

Отже, беручи за основу наведений вище висновок про органічність взаємозв'язку категорій «повноваження» та «функції», здійснимо аналіз діяльності органів примусового виконання судових рішень в Україні.

Органами примусового виконання судових рішень в Україні, на які державою покладено завдання своєчасного повного і неупередженого виконання таких рішень, є органи державної виконавчої служби, що входять до системи Міністерства юстиції України.

У науковій юридичній літературі триває багаторічна дискусія з приводу того, чи є органи державної виконавчої служби правоохоронними органами й, відповідно чи виконують вони правоохоронну функцію держави, або ж вони є правозахисними органами, які виконують правозахисну функцію.

Більшість учених відстоюють позицію, що органи державної виконавчої служби є правозахисними органами, оскільки їх діяльність розпочинається лише з моменту встановленого повноважними органами правопорушення і стосується відновлення порушених прав у межах, що визначені законом та рішенням суду, яке встановлює обов'язки боржника [7, с. 164; 8, с. 8-9; 6, с. 29-30].

Якщо виходити з логічних міркувань представлених авторських наукових позицій, то можна зробити висновок про те, що органи державної виконавчої служби, які створені державою як відносно самостійний державний орган виконавчої влади, що має державно-владні повноваження, позбавлений спеціальних повноважень щодо здійснення державних функцій.

Адже, як справедливо стверджує Б. М. Гук, наявність владних повноважень дає можливість державному органу для виконання поставлених завдань використовувати спеціальні способи та засоби правового регулювання, встановлювати обов'язкові правила поведінки, приймати індивідуальні акти та домагатися їх здійснення тощо. Владний вплив державного органу спрямований на задоволення потреб уповноваженого суб'єкта шляхом спонукання винної особи до правомірної поведінки за допомогою відповідних правових норм. Аналіз законодавчо закріплених повноважень державних виконавців та дослідження їх практичної діяльності дозволяє стверджувати, що за своїм змістом ці повноваження мають управлінський, контролюючий, методичний та власне виконавчий характер [9].

З наведеного, на наш погляд, стає очевидним, що діяльність органів примусового виконання судових рішень не обмежується лише продовженням правозахисної функції суду, а є набагато ширшою. Безумовно, примусове виконання судового рішення є, з одного боку, завершальною стадією судового процесу, гарантованого державою захисту прав та законних інтересів людини. З іншого ж боку, це специфічна діяльність спеціально уповноваженого державного органу, яка спрямована на формування та реалізацію державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та, відповідно, має складну архітектуру.

Ми повною мірою згодні зі словами тих дослідників, які наполягають на тому, що правоохоронна функція як постійна внутрішня функція держави пов'язана не лише з визнанням прав як можливостей індивіда, а насамперед з правовим нормативним регулюванням правоохоронної діяльності держави, регламентацією юридичних гарантій прав людини, забезпеченням їх нормальної реалізації та захистом від правопорушень [10 с. 4-5].

Список використаних джерел

1. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1403-19/ed20170105>.
2. Про виконавче провадження: Закон України від 2.06.2016 р. № 1404-VIII. Офіційний вісник України. 2016. № 53. Стор. 36. Ст. 1852.
3. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF/paran8#n8>
4. Нижник Н.Р. Органи державної влади в Україні : структура, функції і тенденції розвитку : навч. посібник. К: НІЧЛАВА. Івано-Франківськ. 2003. 284 с.
5. Наливайко Л.Р. Державний лад України : теоретико-правова модель. Харків : Право, 2009. 596 с.
6. Сергієнко Н.А. Взаємодія судів із органами державної виконавчої служби при виконанні судових рішень у цивільних справах в Україні: дис. к.ю.н. 12.00.03. Київ, 2015. 250 с.
7. Фурса С.Я. Виконавче провадження в Україні : навч. посіб. К.: Атіка, 2002. 480 с.
8. Щербак С.В. Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні : Автореф. дис ... канд. юрид. наук :12.00.07. Київ, 2002 . 16 с.
9. Гук Б.М. Державно-владні повноваження Державної виконавчої служби України : структура та юридичний зміст. Адміністративне право і процес, 2012. – № 1(1). URI: <http://aplaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-1-2012/item/27-derzhavno-vladni-povnovazhennya-derzhavnoyi-vykonavchoyi-sluzhby-ukrayiny-struktura-ta-yurydychnyy-zmist-huk-b-d>
10. Волинець В.В. Роль правоохоронної функції держави у державотворчому і правотворчому процесах в Україні. Юридична Україна, 2012. № 7. С. 4-10.

Кривов'яз О.В.

к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Етичні норми поведінки адвоката в соціальних мережах

У тезах проаналізовано етичні та деонтологічні аспекти поведінки адвоката при використанні мережі Інтернет, зокрема соціальних мереж.

В сучасному житті важко знайти людину, яка б не використовувала мережу Інтернет, та не була активним користувачем соціальних мереж. Адвокати, звичайно ж, не є винятком і активно користуються досягненнями науки та техніки в повсякденному житті та професійній сфері як для спілкування, обміну файлами та професійним досвідом, так і для рекламування своїх послуг чи висловлення своєї позиції з приводу того чи іншого дискусійного питання.

Однак, не слід забувати про те, що юристи, а особливо адвокати, належать до тієї категорії людей, до думки яких прислухаються, а їхні твердження лежать в основі суспільної думки. Відповідно, поведінка адвоката має відповідати високим етичним, деонтологічним та професійним стандартам.

Стан дослідження проблеми. Проблематика адвокатської етики завжди в центрі уваги як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Не оминали її увагою також представники адвокатської спільноти: Н. Бакаянова, М. Барщевський, В. Бігун, М. Спасов, О. Яновська та ін. Однак, етична проблема поведінки адвокатів у соціальних мережах досліджена недостатньо, що й зумовило актуальність теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 131-2 Конституції України, виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена [1].

Важливість покладених на адвокатів завдань вимагає від останніх не тільки високого рівня професійної підготовки, а й високого рівня правової культури та правової свідомості. Як справедливо зазначає О. Яновська, у цій сфері соціальної життєдіяльності багато залежить від адвокатів, які повинні показувати приклад виконання моральних і правових норм [5].

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних професійних обов'язків адвоката. Правила адвокатської етики мають на меті уніфіковане закріплення традицій і досвіду української адвокатури в сфері тлумачення норм адвокатської етики, а також загально визнаних деонтологічних норм і правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві [3].

Питання поведінки адвокатів в усьому світі не втрачає своєї актуальності в усьому світі. Вже давно International Bar Association і American Bar Association надали рекомендації, в яких чітко написано, що всі правила та обмеження, що стосуються діяльності адвокатів, також поширюються і на діяльність адвокатів в соціальних мережах. Наприклад, 9 червня 2015 року Асоціація адвокатів Нью-Йорка випустила Рекомендації для адвокатів щодо поведінки в соціальних мережах відповідно до встановлених етичних норм і правил (SOCIAL MEDIA ETHICS GUIDELINES)[4].

Вимоги сучасності, звичайно, роблять нові виклики і законодавству України. Певні аспекти взаємовідносин адвокатів з клієнтом, рекламування своїх послуг детально регламен-

товані українським законодавством. Відповідно, порушення адвокатом встановлених правил може призвести до дисциплінарної відповідальності. 9 червня 2017 року на Звітно-виборному з'їзді адвокатів України було прийнято нові Правила адвокатської етики [3]. Дані зміни, в першу чергу, більш широко розкриваються та тлумачать поняття «професійна правнича допомога», а також стосуються діяльності адвокатів, які співпрацюють з центрами безоплатної правової допомоги. Новелою правил стали вимоги до спілкування адвокатів у соціальних мережах. Професійний етичний кодекс доповнено новим розділом VIII «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет». Розділ містить статті про принципи поведінки адвокатів у соціальних мережах. Зокрема, встановлено основні принципи, якими повинен керуватися адвокат при використанні соціальних мереж, Інтернет-форумів чи інших форм спілкування в мережі Інтернет: незалежності; професійності; відповідальності; чесності; стриманості та коректності; гідності; недопущення будь-яких проявів дискримінації; толерантності та терпимості; корпоративності та збереження довіри суспільства; конфіденційності.

У зв'язку з цим, адвокати повинні з особливою відповідальністю ставитися до спілкування в соціальних мережах, зокрема, до інформації, яку вони розміщують у публічному доступі. Адвокату не слід здійснювати заяв в соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет від імені адвокатської спільноти і видавати свою думку за її спільну думку, а також враховувати чи відповідають його дії в соціальних мережах іміджу та статусу адвоката. Саме тому професіоналізм адвоката має ґрунтуватися на деонтологічних та етичних засадах, на справжній інтелігентності, умінні мислити, аналізувати події, розуміти їх та визначити своє практичне до них ставлення. Окрім того, варто слідкувати не тільки за тим, який зміст контенту адвокат розміщує у себе на сторінці, але й перевіряти коментарі до нього. Власні ж коментарі повинні бути чіткими та однозначними. Це ж стосується і надання правової допомоги, професійних порад та юридичних консультацій за допомогою мережі Інтернет.

Не слід забувати і про забезпечення конфіденційності інформації. Адвокат зобов'язаний створити умови і вжити всіх можливих заходів для максимального захисту будь-якої інформації, яка отримується та передається ним через соціальні мережі, Інтернет-форуми та інші форми спілкування в мережі Інтернет в тому числі листування, передачі документів та будь-якої іншої інформації, що становить предмет адвокатської таємниці.

Часто в соціальних мережах адвокати викладають рішення по справі чи інші документи, в яких є прізвища учасників та сторін процесу. Це є незаконним та неетичним. Розміщуючи будь-яку інформацію, що пов'язана із здійсненням адвокатської діяльності, в публічному доступі в соціальних мережах Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет без попередньої письмової згоди клієнта не допускається.

Отже, час не стоїть на місці, а з ним і чинне законодавство. Не виняток і Правила адвокатської етики, що сформульовані з урахуванням українських реалій. Серед таких реалій, що визначені як підстава для дисциплінарної відповідальності — неетичні висловлювання адвокатів на адресу один одного та поширення недостовірної інформації, а також неналежна поведінка в мережі Інтернет.

Використовуючи соціальні мережі, адвокатам насамперед необхідно дотримуватись морально-етичних та деонтологічних вимог. Будь яка діяльність адвоката, чи то професійна чи на побутовому рівні, має ґрунтуватися на етичних вимогах. Не слід забувати також те, що адвокат залишається адвокатом навіть перебуваючи вдома та гортаючи стрічку соціальної мережі, оскільки право та мораль є головними регуляторами людської поведінки.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>. – Заголовок з екрану.
2. Про адвокатуру й адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> – Заголовок з екрану.

3. Правила адвокатської етики. Затверджено Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року від 9 червня 2017 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://unba.org.ua/assets/uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf – Заголовок з екрану.

4. Social media ethics guidelines of the commercial and federal litigation section of the New York state bar association, updated June 9, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nysba.org/socialmediaguidelines/>. – Заголовок з екрану.

5. Яновська О. Співвідношення мети й засобів як етична проблема адвокатської діяльності / О. Яновська // Юридична газета. – 2017. – № 12 (562). – 14 бер. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tomorrowlawyer.org/spivvidnoshenya-meti-ta-zasobiv-yak-eti/>. – Заголовок з екрану.

Кучеренко О.Є.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., д.ю.н., професор

Новий час – нові кадри

**(Про професію, моральні і ділові якості, честь і гідність приватних детективів.
Теоретико-правові аспекти)**

Динаміка становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів незворотна. Дана інституція діє в усіх демократичних країнах, у деяких вона започаткована і діє більше 300 років, трьох століть. І саме ця інституція у країнах демократії розглядається через призму захисту прав і свобод людини і громадянина.

У цивілізованому, демократично розвиненому громадянському суспільстві де дотримання конституційних норм і прав людини є основним ціннісним орієнтиром, інститут приватної детективної діяльності давно вже використовується, як інституція забезпечення громадянами і юридичним особам захисту своїх законних прав і інтересів. Функціонування даної інституції дозволяє усунути фактичну монополію державної правоохоронної системи, яка в реаліях породжує деструктивні негативізми, деформацію суспільної моралі і т. д.

Корупційна зацікавленість і політико-олігархічний кланово-злочинний конгломерат у власних інтересах штучно і тривало (25р) стримує та завдає непоправної шкоди не тільки вже існуючим суб'єктам приватної детективної діяльності, а і бажаним займатись таким видом правозахисної діяльності, питаннями забезпечення й захисту прав і свобод людини, що гарантовано Конституцією України.

Саме реалії сьогодення вимагають упровадження сучасних соціально-правових інституцій розвитку і становлення структур і елементів приватної детективної діяльності, які покликані на забезпечення подальшої реалізації конституційних цінностей і принципів у державно-правову практику й утвердження Конституції України, побудови взаємної довіри між людиною і державою. Як апробовані інституції у цілому світі, цьому також будуть сприяти визнані у світі інститути приватної детективної діяльності, як один із елементів засобів захисту основоположних прав людини, зміцнення верховенства права та розбудови демократії.

Недержавна система забезпечення безпеки людини і громадянина, на нашу думку, є досить актуальним чинником у демократичній, правовій державі в умовах саме ринкової економіки.

У цьому контексті, світовий досвід, його функціонування у країнах демократії є досить цінним.

Чому я так акцентував увагу на терміні нові кадри?

Є світова практика якій більше трьох століть. Передовий досвід, генеза становлення та розвитку інституту приватної детективної діяльності цих країн засвідчує, що у переважній більшості ці структури формуються саме з людей, які в минулому мали відношення до військової служби, правоохоронної діяльності і т. д.

Зокрема, наприклад, тісне співробітництво між приватними детективами і державними органами в Англії, може пояснюватись тим, що більшість англійських детективів раніше працювали у поліції.

На офіційному сайті Асоціації британських слідчих, представлений повний перелік приватних розшукових агентств і бюро із зазначенням контактної інформації.

Законодавством Франції чітко розмежується професія приватного детектива від юридичних професій, діяльності в поліції.

У Франції приватний детектив вважається особою, яка проводить наукові дослідження, і міроприємства по збору інформації, за винагороду, в порядку приватного обвинувачення.

У Кодексі національної безпеки (книга 5 Розділ 2) закріплено поняття детектива як особи, яка професійно займається діяльністю, що виходить за рамки офіційних поліцейських процедур у галузі приватного права, з ціллю захисту інтересів особи на умовах конфіденційності.

Спочатку підготовка приватних детективів була не обов'язковою, але після 18 березня 2003 були внесені відповідні зміни до законодавства і вже з 2006р. Університет Пантеону (Париж) пропонує дворічну програму підготовки детективів і видає диплом державного зразка.

Курс навчання є обов'язковим. Протягом останніх п'яти років особа яка приймається на роботу, не повинна працювати у військових формуваннях, розвідувальних органах чи поліції. Претендент не може перебувати під слідством, мати судимість, адміністративні чи дисциплінарні покарання.

В Іспанії приватний детектив повинен отримати відповідний диплом. Підготовкою приватних детективів займаються університети: Інститут кримінології в Барселоні, Інститут кримінології в Мадриді, Інститут кримінології в Аліканте, Коледж у Сан-Пабло. Право здійснювати приватну детективну діяльність надають дипломи, видані такими навчальними закладами.

Здебільшого іспанські детективи працюють над збором інформації і доказів у галузях приватного права, сфері особистої безпеки осіб, а також економічної, фінансової і комерційної діяльності.

Характерно, що у цій країні є Етичний кодекс приватних детективів. Основними принципами приватної детективної діяльності є чесність, об'єктивна істина, достовірність, професійна таємниця, незалежність, гідність професії та дотримання інтересів клієнта.

Зокрема в Італії існує так звана «таблиця послуг» яка містить обсяг послуг приватних детективів. Надати послуги, котрі не зазначені у цій таблиці детективи не мають права.

Багато держав мають навіть спеціальні органи контролю за приватною детективною діяльністю.

В уявленні багатьох українських громадян, «при словах приватний детектив, одразу виникає в уяві герої бестселерів і кінофільмів. Насправді, це звичайна професія, зареєстрована у Національному класифікаторі професій під № 3450, яка попадає під всі закони, регулюючі підприємницьку діяльність, цивільно-правові відносини тощо.

Однак, є закон чи ще немає, приватні детективи є, і динамічність розвитку цього інституту зростає.

Характеризуючи ситуацію, самі учасники детективної діяльності ділять його на 4 категорії.

1. Особи, офіційно оформлені як суб'єкти господарювання з відповідним видом діяльності. Саме вони найбільше зацікавлені у прозорості ринку і встановлені на законодавчому рівні чітких правил роботи.

2. Особи, котрі офіційно не зареєстровані, але працюють чесно і мають хорошу репутацію.

3. Шахраї, основною ціллю яких є отримати якомога більших грошей від клієнта.

4. Особи, які працюють поза законом, або навіть в супереч йому, враховуючи лише власну вигоду та побажання клієнта, що часто призводить до кримінальних проблем.

Якби людина не потребувала допомоги приватної особи, яка займається приватною детективною діяльністю, то інституції приватних детективів не було у природі.

Аналізуючи практику яка складається у приватній детективній діяльності, по забезпеченню безпеки приватних інтересів, доцільно виділити наступні принципи:

1. Об'єктивно територіальний – (забезпечення інтересів клієнта на конкретній території).

2. Лінійний – (забезпечення діяльності по наданню послуг, які визначаються попитом на ринку (розшук викраденого автотранспорту і т. д.).

3. Галузевий – (обслуговування певної галузі, наприклад кредитно-фінансової, комерційної. Відомства, системи).

Кожен із перчислених принципів спеціалізації має свої особливості. Звідси і виходить,

що у залежності від здійснюваних ними функцій, вони повинні мати належну підготовку, спеціальні засоби, певні особисті якості для досягнення поставлених цілей.

Отже, мова повинна йти, про функціональну модель співробітника приватної детективної діяльності, яка здатна у відповідності з діючим законодавством (законодавчою базою) і принципами їй присутніми, у яких знайшли своє відображення не тільки фізичні, але і ідейні, моральні, психологічні, ділові і інші якості, необхідні для виконання договірних відносин.

Як любий вид трудової діяльності, приватна детективна діяльність потребує від людини певних окреслених якостей і навичок, компетентностей, але разом з тим накладає на особистість і певний вплив. Особливість визначається в тому, що співробітники які її здійснюють, вимушені протистояти негативним проявам по відношенню до охоронюваних об'єктів.

Зовнішнє середовище викликає потребу у якостях особистості, які дозволяють успішно виконують професійний обов'язок і протистояти негативному впливу антигромадських елементів.

Володіючи певними службовими повноваженнями, професійними навичками, компетенціями і інформацією, приватні детективи, повинні вміти використати їх грамотно, професійно, так як немає нічого не безпечнішого, чим влада і інформація у руках невихованих, грубих і корисливих людей.

Діяльність приватних детективів, як і соціально-корисна праця взагалі, повинна складатися з трьох складових які складають єдине ціле певних частин, а іменно: пізнавальної, оцінювальної, преобразуючої.

Всі якості якими повинен володіти приватний детектив для забезпечення безпеки підприємницької діяльності можна розділити:

1. Ідейні
2. Моральні
3. Психологічні
4. Професійні знання, компетенції, уміння, навички.

Ідейні – заключаються у внутрішній переконаності, непримиренності до правопорушень. Вони формують глибокі переконання у соціальній цінності і корисності своєї праці, усвідомленні своєї професійної діяльності як частини загальної боротьби з злочинністю і правопорушеннями.

Моральні – є одними із основних регуляторів дії людини у суспільстві, мають особливе значення у усвідомленні громадянського обов'язку, колективізму, почуття відповідальності не тільки за себе, але і за товаришів, чесність, справедливість, непідкупність, поважливе відношення до достоїнства і прав людини, в основі чого лежить гуманізм.

Проявлення таких якостей, піднімає не тільки авторитет системи в цілому, але і імідж конкретної структури (підприємства, асоціації) що також обумовлює у свою чергу і успішний розвиток комерційної діяльності.

Що стосується професійної совісті то це ознака особистості, яка забезпечує моральний самоконтроль.

Психологічні якості – створюють у сукупності певний склад особистості. Вони діляться на інтелектуальні, характерологічні і психофізіологічні.

Інтелектуальні якості:

1. Інтерес і нахил до правоохоронної діяльності.
2. Професійна пам'ять.
3. Швидкість мислення.
4. Здатність до аналізу.
5. Вміння передбачити замисли противника.

Характерологічні якості:

1. Самостійність.
2. Принциповість.
3. Рішучість.

4. Ініціативність.
5. Комунікабельність.
6. Розсудливість.

Професійні знання, уміння, навички:

Для здійснення приватної детективної діяльності необхідно наявність теоретичних знань і практичних навичок. Знання правової основи приватної детективної діяльності, тактику і методику її здійснення.

Потрібно враховувати, що співробітник володіючий певною теоретичною підготовкою, значно легше виробляє відповідні навички, чим практик.

Крім загальних вимог, до кваліфікації співробітників приватної детективної діяльності повинні пред'являтися і вимоги, що обумовленні специфікою його діяльності.

- 1) Знання відповідних нормативних документів.
- 2) Вміння діяти у надзвичайних ситуаціях, згідно розроблених попередньо планів.
- 3) Вміння узагальнювати, аналізувати інформацію, прогнозувати її можливі зміни, робити висновки, які необхідні для ефективної організації і проведення міроприємств по забезпеченню безпеки підприємницької діяльності.
- 4) Володіти методикою вивчення способів і методів які використовують замасковано діючі злочинці.
- 5) Володіння організаторськими навичками, навичками попередження і недопущення злочинів.
- 6) Постійне удосконалення своєї фізичної підготовки, володіння прийомами самооборони, вогнепальної зброї і спецзасобами.

Разом з тим, приватні детективи повинні бути професіоналами високого класу у питаннях які пов'язані з виявленням, запобіганням і протидії злочинам і правопорушенням, а також діянь які ущемляють або обмежують права і законні інтереси клієнта.

Список використаних джерел

1. А. Француз «Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика. 02.03.2017р. Збірник наукової конференції. С. 5-16.
2. В. Козенюк. Феномен роздєдывательной культуры. НКЦ.СБУ. 2010. – 112 с.
3. Э. Ф. Видок. Записки Видока, начальника Парижской полиции. В 2^х томах. Книговек, 2016. – 768 с.
4. Чернов В. О. Приватна детективна діяльність в розвинутих країнах світу. (В. О. Чернов, П. О. Попов) Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренко. – 2010. Вип. 2. – С. 248-259.

До питання про суб'єктів правовідносин у сфері реалізації прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання

Аналізуються окремі проблемні питання суб'єктів правовідносин у сфері реалізації прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання та пропонується узагальнене їх визначення.

Правове регулювання суспільних відносин наділяє їх учасників певним обсягом прав та обов'язків, перетворюючи таким чином цих учасників на учасників чітко визначених правовідносин. При чому обсяг прав та обов'язків суб'єктів правовідносин чітко регламентований нормами права і не може бути ані збільшений, ані зменшений. Тому, якщо відповідна норма права поширюється на відповідну особу, то остання потенційно може стати учасником конкретних правовідносин. Отже, з цього випливає, що коло суб'єктів правовідносин, що виникають у сфері реалізації прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання, чітко нормативно визначене.

Проте нормативно закріплене коло суб'єктів не означає, що всі вони можуть бути учасниками конкретних правовідносин. З цього приводу вдало наголошував С.С. Алексєєв, окреслюючи ознаки суб'єкта правовідносин, що, по-перше, це особа, учасник суспільних відносин (індивіди, організації), що за своїми особливостями фактично може бути носієм суб'єктивних прав та обов'язків. Для цього вона повинна мати певні якості, що пов'язані із свободою волі людини, колективу людей..., а по-друге, це особа, яка реально здатна бути учасником правовідносин та набула властивостей суб'єкта в силу юридичних норм [1, с. 138-139]. Тобто, як бачимо, суб'єкти, які нормативно визначені як потенційні учасники правовідносин, можуть стати такими лише за умови прояву своєї волі, або ж, якщо норма права зобов'язує їх бути учасниками конкретних правовідносин.

З наведеного випливає одна із важливих проблем, а саме: співвідношення понять «суб'єкт права» та «суб'єкт правових відносин». Ця проблема неодноразово піднімалася науковцями. Одні з них ототожнюють ці поняття. Зокрема, С.Ф. Кечек'ян писав, що достатньо одного терміна «суб'єкт права» для позначення як особи, яка може бути носієм прав та обов'язків, так і особи, яка вже є учасником правовідносин [2, с. 84]. Безумовно, ми таку позицію жодним чином не поділяємо, а підтримуємо С.С. Алексєєва, який стверджує, що суб'єктами права називаються особи, між якими виникають правовідносини. Суб'єкт права має здатність (або можливість) бути учасником багатьох правовідносин [3, с. 70-71].

Тобто наша позиція полягає у тому, що суб'єкт права є лише нормативно визначеним потенційним учасником правовідносин, і стати таким він може за умови появи відповідних юридичних фактів, з якими правові норми пов'язують виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, прояву своєї волі, або ж якщо норма права зобов'язує його стати учасником відповідних правовідносин. У свою чергу, учасник конкретних правовідносин завжди є й суб'єктом права.

Аргументуючи таку позицію, відзначимо, що як свідчить практика неможливо уявити ситуації, коли б суб'єкт права одномоментно реалізував увесь комплекс належних йому прав,

ставши таким чином учасником багатьох правовідносин. Те ж можна стверджувати й про неможливість реалізації особою одночасно прав на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні. Спочатку особа, яка вирішила змінити місце свого проживання за наявності законодавчо визначених передумов і відсутності відповідних обмежень реалізує своє конституційне право на свободу пересування і стає при цьому учасником відповідних правовідносин. Після цього, прибувши до нового місця свого майбутнього проживання, особа реалізує своє право на вільний вибір місця проживання, звертаючись до компетентних органів, та стає учасником відповідних правовідносин.

Наразі ж спробуємо визначити коло потенційних учасників правовідносин у сфері реалізації прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні.

Так, на підставі правового аналізу положень частини першої статті 33 Конституції України можемо стверджувати, що суб'єктом даного виду правовідносин може бути будь-яка особа (громадянин України, іноземець, особа без громадянства), яка на законних підставах перебуває на території України. Дані суб'єкти не наділені владними повноваженнями, а мають відповідний обсяг правосуб'єктності. Варто відзначити, що цей обсяг залежить від таких факторів, як вік, стан здоров'я і належність до громадянства України.

Також суб'єктами даних правовідносин можуть бути відповідні державні органи, зокрема, органи реєстрації місця проживання, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері реєстрації фізичних осіб, відповідні правоохоронні органи, які встановлюють для конкретних осіб обмеження щодо свободи пересування та вільного вибору місця проживання.

Наразі ж спробуємо запропонувати узагальнене визначення поняття «суб'єкти правовідносин у сфері реалізації прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», під яким слід розуміти чітко визначених реальних учасників (громадян України, іноземців, осіб без громадянства, державних органів тощо) даних правовідносин, які в конкретному правовідношенні, що виникає в результаті настання певного юридичного факту, реалізують окремі права, якими вони наділені, та виконують відповідні юридичні обов'язки.

Список використаних джерел

1. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2 т. / Алексеев С.С. – М. : Юридическая литература, 1981. – Т.2. – 1982. – 360 с.
2. Кечекьян С.Ф. Правоотношение в социалистическом обществе / Кечекьян С.Ф. – М. : Госюриздат, 1958. – 188 с.
4. Алексеев С.С. Общая теория социалистического права / Алексеев С.С. – Свердловск : Изд. Свердловского юрид. института, 1964. – 226 с.

Наумова О.О.

к.е.н., доцент кафедри маркетингу та поведінкової економіки
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
адвокат

Проблеми організації та ведення адвокатського досьє

*У тезах проведено системний аналіз змісту адвокатського досьє,
принципів його організації та ведення.*

Під терміном «адвокатське провадження», відповідно до звичаїв ділового обороту, розуміються всі матеріали (письмові, електронні, речові), які є у розпорядженні адвоката у зв'язку з виконанням ним договору про надання правової допомоги клієнту.

Адвокат розпочинає складання адвокатського досьє з укладання з клієнтом договору про надання правової допомоги, доповнюючи всіма документами, які стосуються справи клієнта.

Адвокатське досьє створюється у паперовій формі з додатком у вигляді його копії на електронному носії. Відповіді на адвокатські запити, відібрані письмові пояснення громадян, посадових або службових осіб, замовлені адвокатом висновки експертів є частиною досьє, що належать лише адвокату. На вимогу клієнта можуть бути надані лише їх копії. Строки зберігання адвокатського досьє законодавчо не врегульовані. Тому враховуючи загальний строк позовної давності, адвокатське досьє доцільно зберігати після виконання договору про надання правової допомоги не менше, ніж три роки.

При формуванні, використанні та зберіганні адвокатського досьє адвокат зобов'язаний дотримуватися таких принципів, як:

1) конфіденційності – не розголошення відомостей, що становлять адвокатську таємницю. Відповідно до ч. 3 ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] адвокат (адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язаний забезпечити умови, що унеможливають доступ сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її розголошення;

2) первісної перевірки достовірності, визначення релевантності документів, які долучаються до матеріалів досьє;

3) незалежності визначення правової позиції у справі, формування адвокатського досьє на власний розсуд. Адвокату важливо зібрати, обробити та згрупувати складові досьє у такий спосіб, який дозволяє швидко віднайти необхідну інформацію. Адвокатське досьє належить лише адвокату і може бути надано клієнту на ознайомлення за згодою адвоката. Проте, копії документів, які стосуються особи клієнта можуть бути надані адвокатом на прохання клієнта в межах виконання договору про надання правової допомоги. Зауважимо, у випадку припинення повноважень адвоката у представництві інтересів та захисті прав клієнта, на вимогу клієнта він зобов'язаний повернути клієнту всі отримані від нього копії та оригінали документів, копії процесуальних документів, речові докази та інші документи, отримані на вимогу клієнта (наприклад, письмові висновки фахівців, експертів тощо);

4) формування адвокатського досьє не забороненими чинним законодавством методами та засобами. Відповідно до 1 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат має право звертатися з адвокатськими запитами, ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою, одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань [1].

Зберігання адвокатського досьє забезпечується в такий спосіб, щоб виключити можливість доступу до нього сторонніх осіб. Ця вимога діє на весь час існування досьє та передбачена ч. 3 ст. 22 Закону України «Про адвокатську діяльність» [1].

Список використаних джерел

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. №5076-VI, редакція від 01.01.2017, підстава 1791-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

Пахар А.О.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Козенюк В.О., д.ю.н., професор

Юридична відповідальність у системі охорони здоров'я в законодавстві України

В цій роботі розглядаються види кримінальної та адміністративної відповідальності медичних та фармацевтичних працівників, а також пацієнтів, використовується міжнародно-правові проекти та програми станом на жовтень 2017 року.

Юридична відповідальність у системі охорони здоров'я, являє собою сукупно-складне поняття та значення. Це вид соціальної відповідальності, що полягає в застосуванні державою до правопорушника певних заходів примусу, передбачених санкціями правових норм [8, с. 127]. Визначення норм, юридичної відповідальності у системі охорони здоров'я і здоров'я в цілому, можна знайти у літературі різних віків і навіть епох. Закони Ману, що складені однією з брахманських шкіл між II ст. до н.е. та II ст. н.е., вже тоді визначали основу регулювання побутової поведінки (харчові заборони, правила гігієни, розпорядок дня) [8, с. 21].

У статті 9 Уставу князя Володимира Святославовича, визначалась відповідальність за лікування травами, знахарство та чародійство. Підсудність цих справ відносилась до церковних судів і кваліфікувалось, як злочин [7].

Указом Президії УСРС ратифіковано Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, що знайшли відображення у Конституції України від 28 червня 1996 року. Так, статтею 3 Конституції України, найвищою соціальною цінністю є життя та здоров'я людини [1, с. 2]. В Українському законодавстві є безліч прикладів і підтверджень гарантування права на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Відповідно до листа соціального, трудового та гуманітарного управління Департаменту конституційного, адміністративного та соціального законодавства Міністерства юстиції України від 20 червня 2011 року б/н та Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством [5].

Кримінальна відповідальність є найбільш суворим виявом відповідальності. Злочини, що вчиняються медичними працівниками у зв'язку зі здійсненням ними професійної діяльності, умовно можна поділити на такі:

- злочини проти життя і здоров'я особи (пацієнта);
- злочини проти прав особи (пацієнта);
- злочини у сфері господарської діяльності з медичної практики;
- злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів;
- інші злочини, вчинені медичними працівниками у зв'язку з їхньою професійною діяльністю.

Так, проведення абортів особою, що не мала спеціальної медичної освіти карається обмеженням волі строком до двох років. Відповідно до статті 139 кримінального кодексу України не надання без поважних причин допомоги хворому медичним працівником, який зобов'язаний,

згідно з установленими правилами, надати таку допомогу, якщо йому завідомо відомо, що це може мати тяжкі наслідки для хворого, карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до двох років. А якщо, це спричинило смерть – позбавленням волі строком до трьох років [3, с. 78].

Адміністративна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, яка настає за правопорушення, передбачені кодексом України про адміністративні правопорушення. Так, статтею 45 кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено відповідальність за ухилення від обстеження осіб, щодо яких є достатні дані про те, що вони хворі на венеричну хворобу, або від лікування осіб, які були у контакті з хворими на венеричну хворобу і потребують профілактичного лікування, продовжуване після попередження, зробленого їм органами охорони здоров'я, та тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян [4, с. 39].

Але юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я стосується не тільки лікарів, але й пацієнтів. Так, якщо особа сама відмовилась від надання медичної допомоги, для працівника, що надає медичні або фармацевтичні послуги відповідальність не настає.

На разі захист та забезпечення охорони здоров'я є основним із провідних напрямків світової спільноти. Одним із проєктів Міністерства охорони здоров'я України та Європейської Комісії є профілактичні та первинні заходи охорони здоров'я, змістом якого є: сприяння реформуванню охорони здоров'я, спрямованому на ефективну профілактику та первинну медичну допомогу в Україні, адаптовану до нових соціальних та економічних умов. Програма Європейського Союзу здійснює фінансування грантів з метою підтримки процесу переходу до ринкової економіки та розвитку демократичного суспільства в Нових Незалежних Державах та в Монголії. Україна є другим після Росії найбільшим одержувачем фондів Європейського Союзу через програму ТАСІС. Виконавці проєкту міжнародні консалтингові фірми, з головним офісом в Берліні, CIGroup та ЕПОС (консорціум CIGroup /EPOHealthConsultants), що мають значний досвід роботи по допомозі в реформуванні та реструктуризації як цілих галузей, зокрема охорони здоров'я, так і окремих підприємств СНГ. У реалізації проєкту бере участь спостережна група за проєктами ТАСІС [6].

І хоча статистика наразі лякає, але за підтримки Європейського Союзу Україна йде вперед, задля дійсного забезпечення охорони здоров'я та реформування застарілого підходу до лікування пацієнтів.

Список використаних джерел

1. Конституція України: від [28 червня 1996 р.] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: від [19 листопада 1992 р.] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
3. Кримінальний кодекс України: від [05 квітня 2001 р.] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кодекс про адміністративні правопорушення: від [07 грудня 1984 р.] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Лист управління соціального, трудового та гуманітарного законодавства Департаменту конституційного, адміністративного та соціального законодавства Міністерства юстиції України від 20 червня 2011 р. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0040323-11>;
6. Профілактичні та первинні заходи охорони здоров'я від 11 жовтня 2013 р. [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/prj_prevprim.html#
7. Кирилюк І.В. Законодавство з протидії злочинності у сфері охорони здоров'я: історичний аспект Форум Права 2012. – №1. – С.446-456;
8. Крестовська, Н. М. Історія держави і права зарубіжних країн :хрестоматія-практикум / Н. М. Крестовська, О. Ф. Цвіркун. – Х. : Одиссей, 2010. – 488 с.

Пижов О.М.

головний спеціаліст відділу нормативного забезпечення вищої освіти
департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України

Категорія «безоплатності» в законодавстві про вищу освіту

У тезах визначено й характеризувано категорію «безоплатності» вищої освіти, як конституційного, особистого немайнового права на здобуття вищої освіти.

Законодавство, як міжнародне так і національне, гарантує громадянам України право на здобуття освіти, зокрема вищої.

Так, статтею 2 Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод закріплено, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту [1].

Статтею 53 Конституції України закріплено, що держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі [2].

В підпункті 3 частини першої статті 1 Закону України «Про освіту» визначено, що безоплатна освіта – освіта, яка здобувається особою за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів згідно із законодавством. Статтею 3 Закону України «Про освіту» встановлено, що кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України. В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Відповідно до статті 4 Закону України «Про освіту» право на безоплатну освіту забезпечується для здобувачів вищої освіти – у закладах освіти за рахунок фінансування з державного та/або місцевого бюджетів у порядку, встановленому законодавством [3].

Також положеннями спеціального закону в сфері вищої освіти, зокрема статтею 4 та 44 Закону України «Про вищу освіту» громадянам України гарантовано безоплатне здобуття вищої освіти в державних і комунальних закладах вищої освіти на конкурсній основі відповідно до стандартів вищої освіти, якщо певний ступінь вищої освіти громадянин здобуває вперше за кошти державного або місцевого бюджету [4].

В свою чергу, в 2004 році Конституційний суд України здійснив офіційне тлумачення частини третьої статті 53 Конституції України «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» (справа про доступність і безоплатність освіти).

Конституційний суд акцентує увагу на тому, що положення частини третьої статті 53 Конституції України, яке стосується вищої освіти, та положення частини четвертої цієї статті про конкурсну основу її здобуття слід розглядати з урахуванням положень частини другої статті 43 та частини другої статті 95 Конституції України, тобто безоплатне здобуття вищої освіти за рахунок державних коштів здійснюється лише для суспільних потреб, які визначаються обсягом державного замовлення на підготовку фахівців. Посилаючись на лист Голови Верховної Ради України Конституційний суд звертає увагу на те, що метою здобуття вищої освіти в Україні є забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях, а також, що заклади вищої освіти можуть здійснювати прийом студентів та слухачів у межах чисельності, обумовленої ліцензією, з оплатою вартості навчання на договірній основі. Обсяг безоплатної вищої освіти в закладах освіти державної і комунальної форм власності (на конкурсній основі

в межах ліцензованого обсягу) регулюється державним замовленням на підготовку фахівців і фінансується за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів [5].

Відповідно до частини першої статті 17 Закону України «Про освіту» метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань [3]. Вища освіта, має забезпечити як соціальну, пов'язану з розвитком особистості, так і економічну функції держави, що визначається процесом виробництва, підготовкою кваліфікованих фахівців та наукових кадрів для потреб держави і суспільства в цілому.

В своєму Рішенні Конституційний суд визначає термін «безоплатність», який слід розуміти як можливість здобуття освіти у державних і комунальних закладах освіти без оплати, тобто без внесення плати у будь-якій формі за освітні послуги. Безоплатність здобуття громадянами освіти забезпечується фінансуванням навчальних закладів цих форм власності за рахунок державних і місцевих бюджетних асигнувань згідно з визначеними законами та іншими правовими актами нормативами їх фінансового і матеріально-технічного забезпечення, що, однак, не виключає можливості фінансування галузі освіти за рахунок розвитку позабюджетних механізмів залучення додаткових коштів, як це визначено законодавством про освіту [5].

Слід зазначити, що держава зобов'язана створювати умови для підготовки фахівців за основними напрямками розвитку економіки країни відповідно до суспільних потреб, на задоволення яких виключно законом про Державний бюджет України на відповідний рік визначаються всі бюджетні видатки держави. Виходячи з державного інтересу та передбачених бюджетних видатків, зазначених в законі про Державний бюджет України на відповідний рік, Кабінетом Міністрів України формується державне замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою у відповідному році. Обсяги державного замовлення (безоплатної освіти), що в свою чергу прив'язані до відповідних спеціальностей, пов'язані, в першу чергу, з необхідною кількістю фахівців з вищою освітою, яка визначається щорічно Кабінетом Міністрів України.

Враховуючи зазначене можна дійти наступних висновків.

Категорія «безоплатності» в законодавстві про вищу освіту є відмінною від категорії безоплатності загальної середньої освіти, де держава зобов'язана стовідсотково забезпечити її безоплатність.

На виконання закону про Державний бюджет України на відповідний рік, Кабінет Міністрів України щорічно формує державне замовлення фахівців з вищою освітою за основними напрямками розвитку економіки країни відповідно до суспільних потреб й визначає кількісні межі безоплатного здобуття вищої освіти за відповідними спеціальностями на відповідний рівнях вищої освіти у відповідному році.

При реалізації конституційного, особистого немайнового права на безоплатну вищу освіту, у встановлених кількісних межах державного замовлення, ключову роль відіграє конкурсна основа її здобуття. Тобто лише кращі вступники відповідного року (за конкурсним балом, що формується відповідно до законодавства та нормативних актів закладів вищої освіти) здобудуть місце державного замовлення й реалізують право на безоплатну вищу освіту.

Список використаних джерел

1. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_535.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Рішення Конституційного суду України від 4 березня 2004 року № 5-рп/2004 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-04/paran54#n54>.

Поліщук В.С.

аспірантка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., д.ю.н., професор

Боротьба з корупцією як один з основних обов'язків держави

Дані тези присвячено аналізу боротьби з корупцією в Україні та зазначено важливість протидії корупції на державному рівні.

Проблема корупції виявилась одним із каталізаторів Революції гідності в Україні, яка призвела до зміни влади у лютому 2014 року. Тоді корупція поставила нашу державу перед загрозою національної безпеки. Вказане обумовлює доцільність розгляду цього проблемного питання як окремого комплексного напрямку боротьби із корупцією у сферах політики, держави і суспільства.

Корупція існує так давно, як саме суспільство. Тому необхідною умовою його життєдіяльності є боротьба з корупцією. Так, її забезпечення має розглядатися як один із основних обов'язків держави, зокрема, як напрям державної політики.

Варто зауважити, що низку важливих реформ у сфері боротьби з корупцією було започатковано лише з початку 2014 року, а саме, ухвалено так званий «антикорупційний пакет» законодавства, а також Антикорупційну стратегію на 2014-2017 роки та План дій до неї. В результаті цього в нашій державі були створені нові антикорупційні органи – Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаних від корупційних та інших злочинів (АРПА) [3].

Саме парламент як основний прояв волі українського народу зобов'язаний боротися з корупцією на державному рівні. Це включає ряд заходів, зокрема, прозорість фінансування політичних партій та виборчих кампаній, кодекс поведінки для членів парламенту, ретельний контроль за їх джерелами доходів та можливими конфліктами інтересів.

Слід зазначити, що в Україні часто не вистачає коштів на будівництво доріг, дитячих садків, шкіл, а безоплатної медицини вже давно не існує. Це все є показником рівня корупції в державі. Цікаво, що з метою відповідного спрямування зусиль у боротьбі з організованою злочинністю ще 23 січня 1993 р. вийшла Постанова Верховної Ради України «Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю». Саме цим листом вперше передбачалось підготувати і протягом місяця внести на розгляд Верховної Ради України погоджені пропозиції щодо законодавчого визначення понять «мафія», «корупція», «тіньова економіка», «спекуляція», «чесна праця» тощо [5]. Отже, політична верхівка на той час розуміла проблему, з якою зіштовхнулася одразу зі здобуттям незалежності держави, а саме: корупція, відкати за вирішення питань, підвищений рівень злочинності, рекет, рейдерство. Однозначно потрібно було врегулювати законодавство на державному рівні та контролювати його дотримання.

Однак, офіційне розуміння поняття «корупція» з боку вищих органів державної влади України вперше зустрічається у листі Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1993 р. № 19-683/4., адресованому Верховній Раді України з приводу виконання вище згаданої Постанови від 23 січня 1993 р. В листі пропонувалось визначити термін «корупція» як «суспільно-небезпечне діяння, що полягає в корисливому використанні посадовими особами свого служ-

бового становища і пов'язаних із ним можливостей для збагачення, протиправного одержання матеріальних чи інших благ і переваг в особистих чи групових інтересах» [1]. Як бачимо, вже майже через 2 роки вільної і суверенної України на державному рівні підняли питання явища корупції як загрози для суспільства, а в подальшому й гальмування розвитку економіки та процвітання країни.

Хоча поняття корупції, яке було затверджено в Україні на законодавчому рівні, за багатьма ознаками наближалось до сучасного, проте водночас і суттєво відрізнялося від нього. Це є показником перших спроб реалізації антикорупційної політики ще на початку 90-х років, коли країна реально перебувала в стані перехідної ринкової економіки. Так, у прийнятому 5 жовтня 1995 р. Законі України «Про боротьбу з корупцією» йдеться: «Під корупцією в цьому Законі розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг» [2]. Варто зазначити, що у подальшій перспективі законодавче визначення поняття «корупція» зазнавало суттєвих змін. На жаль, ні зміна підходу щодо розуміння корупції, ні подальші десятки законів, постанов та указів жодним чином не сприяли протидії корупції як явища. Побутова корупція процвітала в суспільстві, а на рівні держави зловживання чиновниками службового становища не мала меж: «багаті багатіли, а бідні бідніли». Щороку приймалися нові антикорупційні стратегії та програми по боротьбі з корупцією, але по суті всі зміни залишались на папері.

Суспільні настрої загострювались, що стало причиною Помаранчевої Революції 2004 року, а згодом у 2013 році призвело до Революції Гідності. Лише з приходом нової влади у 2014 році можна дійсно говорити про боротьбу з корупцією в Україні, яка до цього не велась 23 роки. Варто зауважити, що в нашій державі ніколи не було хорошої влади, яку б народ підтримував. Це є результатом пасивності громадськості до державних процесів та небажання брати участь у державотворенні та розбудові власної країни. Саме на Майдані в 2014 році вперше було посіяно зерно правди та надії на формування нової нації із почуттям власної гідності.

Слід підкреслити, що базовим нормативно-правовим документом антикорупційного напрямку є Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. Відповідно до Закону посадові особи і працівники органів державної влади є суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення. Також Законом запроваджуються чіткі підстави, механізм та види заходів примусового характеру, які можуть бути застосовані до особи, яка скоїла корупційне правопорушення. А саме передбачено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність [3]. З прийняттям цього Закону можна прослідкувати зменшення корупційних проявів у суспільстві, а в громадян з'явилась довіра до антикорупційних органів. Звичайно ж, за 3 роки не можливо запустити ті процеси, які гальмувалися 23 роки до цього. Але навіть нові зміни є показником успішного старту та презентації України на міжнародній арені.

Важливо наголосити, що Президент України Петро Порошенко 14 жовтня 2014 року затвердив Законом України № 1699-VII Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки. Зокрема, у 3-му розділі Запобігання корупції передбачено такі заходи у представницьких органах влади:

1) провести антикорупційну експертизу виборчого законодавства та переглянути його на основі висновків щодо корупціогенності та європейських стандартів, зокрема рекомендацій Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії);

2) ухвалити законодавство щодо виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) у частині встановлення обмежень і забезпечення прозорості та підзвітності фінансування політичних партій і виборчих кампаній;

3) ухвалити законодавство щодо особливих механізмів запобігання конфлікту інтересів у діяльності виборних посадових осіб;

4) ухвалити законодавство щодо визначення правових засад лобювання;

5) ухвалити законодавство щодо посилення громадського контролю за прийняттям рішень виборними посадовими особами;

б) підвищити рівень прозорості діяльності Верховної Ради України та місцевих рад тощо [4].

Таким чином, можна впевнено сказати, що реалізація Антикорупційної стратегії суттєво впливає на зниження рівня корупції в Україні, підвищує рівень довіри населення до влади та формує основу для подальшої антикорупційної реформи.

Проаналізувавши стан боротьби з корупцією в Україні, можна зробити висновок, що прослідковується чітка тенденція формування ідеї нетерпимості до корупції в суспільстві та державних органах. Це є яскравим показником політики пост Майданної влади, а саме: впровадження норм та міжнародних стандартів, створення антикорупційних органів, нове антикорупційне законодавство.

Відповідно до чинного законодавства обов'язок протидії корупції покладено на чиновників і посадових осіб, починаючи від Президента України і закінчуючи працівниками спеціальних підрозділів. Як показує практика, ще ні один із законів не подолав корумповану систему, яка будувалась десятиліттями. Для цього необхідний час і бажання кожного громадянина, усвідомлення, що ми – Європейська держава.

З метою подолання боротьби з корупцією в Україні, зменшення її проявів та показників вважаємо за доцільне:

1. контролювати дотримання антикорупційних стандартів законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади;

2. моніторинг виконання антикорупційної політики в державних органах;

3. ефективно виявляти та розслідувати корупційні злочини та правопорушення;

4. формувати в суспільстві ганебне ставлення до корупції.

Слід пам'ятати, що кожне покоління має боротися не тільки за свою свободу, а й проти корупції, що підриває саму основу, на якій лежить ця свобода.

Список використаних джерел

1. Лист Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1993 р. № 19-683/4 Верховній Раді України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua>

2. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 05.10.1995 № 356/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 34. – ст. 267.

3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – ст. 2056.

4. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 46. – ст. 2047.

5. Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю : Постанова Верховної Ради України від 26.01.1993 № 2931-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 11. – ст. 87.

Пшечук О.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Леоненко І.В., к.ю.н., доцент кафедри державно-правових дисциплін

Правові проблеми регулювання банкрутства

У тезах висвітлено окремі проблеми правового регулювання відносин у сфері банкрутства. Проведено аналіз законодавчої бази держави та перспективного законодавства у цій сфері.

Актуальність дослідження полягає у тому, що у сучасних економічних умовах законодавча база функціонування інституту банкрутства повинна мати високий рівень адаптації до цих умов. А це, у свою чергу, зумовлює необхідність постійного удосконалення чинного законодавства з метою забезпечення конкурентоспроможності як національної економіки в цілому, так і окремих її суб'єктів господарювання. Українські законотворці сьогодні продовжують здійснювати пошук оптимального режиму правового регулювання відносин банкрутства, оскільки раціональне законодавство сприяє економічному розвитку країни.

Правовим проблемам регулювання банкрутства у нашій державі приділяли увагу: О. Бірюков, О. Бурбело, С. Варгич, О. Письменна, Б. Вінник та ін. Водночас, невирішеними залишаються правові аспекти, пов'язані з підвищенням ефективності функціонування інституту банкрутства, удосконаленням його процедур.

Метою доповіді являється виявлення недоліків правового регулювання законодавства про банкрутство та знаходження шляхів вирішення цих недоліків.

Законодавство про банкрутство – це необхідний інструмент розвитку економіки, в основі якої лежать конкурентні відносини та безперервні структурні зміни. Саме воно сприяє вихованню фінансової та організаційної дисципліни на підприємствах, а також сприяє реструктуризації неефективно діючих або їх цивілізованому виведенню з ринку [1, с. 166].

У кожній країні законодавча база функціонування інституту банкрутства розвивається самостійно. Вона включає юридичні засоби регулювання майнових відносин, що виникають між кредиторами і боржником, коли останній не здатен виконати свої майнові зобов'язання. Правові основи регулювання банкрутства в Україні закладені у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»; крім того, інститут банкрутства регламентується Конституцією України, Господарським Кодексом України, Цивільним Кодексом України та рядом інших нормативно-правових актів. При огляді національного законодавства про банкрутство багато науковців наразі зауважують, що завдання правового оформлення відносин банкрутства в цілому вирішено у нашій країні. Водночас постійно зберігається актуальність проблеми удосконалення такого законодавства, що підтверджується тією кількістю змін, які вносилися до основного законодавчого акту у сфері банкрутства – Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». З моменту введення цього Закону в дію до нього було внесено більше 70 змін, включаючи повні зміни редакції Закону [2, с. 168].

На сьогоднішній день на опрацюванні в комітеті Верховної Ради України з питань економічної політики знаходиться проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань банкрутства (щодо забезпечення європейських стандартів у сфері відновлення платоспроможності боржника та спрощення умов ведення бізнесу в Україні)» реєстраційний номер 3163 від 22.09.2015 р. (далі – Проект) [3].

Цей Проект містить низку нових підходів щодо регулювання відносин неспроможності

та банкрутства. Серед них можна виокремити такі, що конкретизують та розвивають існуючі підходи до правового регулювання відносин банкрутства (наприклад, вказівка на те, що боржником не можуть бути відокремлені структурні підрозділи юридичної особи (філії, представництва, відділення тощо) та такі, що передбачають досить радикальну зміну існуючих сьогодні підходів [3]. Пояснювальна записка до цього Проекту закону серед основних аспектів, що потребують вдосконалення, виокремлює необхідність вдосконалення процедури та прозорості реалізації майна боржників у процедурах банкрутства та оформлення придбання такого майна [4].

Однією з пропонованих у Проекті новацій є корегування визначення значного правочину, яке міститься у ст. 1 діючої редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом». Сьогодні до значних належать правочини (договори) щодо розпорядження майном боржника, балансова вартість якого перевищує один відсоток балансової вартості активів боржника на день укладення правочину (договору) [5]. Що стосується Проекту, то він пропонує до значних правочинів відносити правочини щодо розпорядження майном боржника, наслідком яких є чи може бути його відчуження або обтяження, якщо балансова або ринкова вартість такого майна (майнових прав) за період процедури розпорядження майном боржника становить сукупно 10 і більше відсотків від загальної балансової або ринкової вартості його активів [3].

Серед інших новел, запропонованих проектом є також пропозиція доповнити статтю 6 діючого Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом» положенням про особливості проведення санації навіть у тому випадку, коли забезпечені кредитори не підтримують ідею її проведення. Так, зокрема, пропонується доповнити частину 2 даної статті абзацом такого змісту: «У разі коли план санації не був письмово погоджений одним або кількома забезпеченими кредиторами, на зазначених кредиторів не поширюється режим мораторію на задоволення вимог кредиторів у процедурі санації до порушення провадження у справі про банкрутство» [3].

У ст. 26 Проекту передбачено низку нових повноважень комітету кредиторів. Так, на нашу думку, позитивно можна оцінити положення Проекту, згідно з якими пропозиції щодо продовження процедур розпорядження майном боржника чи санації вносяться не більше одного разу щодо кожної процедури [3]. А ось віднесення до повноважень комітету кредиторів права погодження значних правочинів боржника після їх погодження розпорядником майна важко оцінити однозначно. З одного боку, це забезпечує додатковий контроль над здійсненням значних правочинів, з іншого – ускладнює процедуру прийняття рішення про здійснення таких правочинів.

Застосування законодавства про банкрутство вимагає постійного осмислення вже досягнутих результатів, негативних тенденцій та позитивних добутоків. На жаль, постійне (а часом невинуватне або непродумане) внесення змін до положень діючого законодавства у цій сфері не тільки провокує нестабільність, але й створює умови до зловживань. Тому введення будь-яких новацій, а особливо масштабних, як це пропонується вищезазначеним Проектом, повинно бути виваженим, проводитися з урахуванням усіх позитивних та негативних аспектів досвіду регулювання відносин у сфері банкрутства. Це сприятиме як ефективному та сталому регулюванню цих відносин, так і покращенню стану економіки країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Капустін В.В. Банкрутство: генезис, сутність і поняття в умовах сьогодення / В.В. Капустін // Порівняльно-аналітичне право. – 2013 – №3 – С. 165-168.
2. Титова А.В., Калаченкова К.О. Правове регулювання банкрутства в Україні: шляхи подальшого розвитку / А.В. Титова, К.О. Калаченкова // Порівняльно-аналітичне право – 2015 – № 4 – С. 167-169.
3. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань банкрутства (щодо забезпечення європейських стандартів у сфері відновлення платоспроможності боржника та спрощення умов ведення бізнесу в Україні)» від 22.09.2015 р. № 3163 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://>

w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56586

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань банкрутства (щодо забезпечення європейських стандартів у сфері відновлення платоспроможності боржника та спрощення умов ведення бізнесу в Україні) від 22.09.2015 р. № 3163 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56586

5. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом» від 14.05.1992 № 2343-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>

Рибак Є.О.

здобувач магістратури

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., к.ю.н., професор

Регулювання цивільних правовідносин щодо засобів індивідуалізації у сфері інтелектуальної власності

У тезах розглядаються проблемні питання щодо засобів індивідуалізації у сфері інтелектуальної власності та особливості їх регулювання.

Актуальність даної теми полягає у важливості правовідносин, яких вона торкається, з огляду на встановлення в державі ринкової моделі економіки.

Система норм, що регулює дані правовідносини, є відносно новітньою підгалуззю як у вітчизняному законодавстві, так і у світі.

Ринкова економіка зумовлює необхідність чітко розмежовувати учасників цивільного обороту, а також товари й послуги, що заповнили ринок. Підприємницька діяльність надзвичайно різноманітна. Водночас багато підприємств виробляють одну і ту саму продукцію, надають одні й ті самі послуги, але неоднакової якості й рівня. Споживачеві інколи буває непросто відрізнити товар одного підприємства від такого самого товару, що виробляється іншим підприємством. Саме в цьому йому допомагають правові засоби індивідуалізації товарів, послуг і самих виробників. [2, с. 260]

Метою дослідження по даній темі є з'ясування сутності та призначення засобів індивідуалізації, а також проблем регулювання цивільних правовідносин щодо них.

Відповідно до ст. 1 Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. об'єктами охорони промислової власності є патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, вказівки про походження чи найменування місця походження, а також припинення недобросовісної конкуренції. Через понад століття з часу прийняття цього акта можна констатувати, що з права промислової власності виокремилася група об'єктів, які створюють окрему групу прав – правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. До останніх належать: комерційні найменування, торговельні марки (знаки для товарів та послуг) та географічні зазначення. Мета зазначених об'єктів – виокремити учасників цивільного обороту, їх товари та послуги з-посеред інших. [4, с. 399]

Основним методом дослідження даної теми є метод аналізу.

Серед матеріалів дослідження даної теми основну роль відіграють національні джерела права, як регулятор усіх правовідносин, що виникають у державі.

До національних джерел права інтелектуальної власності на комерційні позначення (права інтелектуальної власності на правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг) належать Цивільний кодекс України (глави 43-45), Господарський кодекс України (глава 16 «Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності»), Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», а також низка підзаконних нормативно-правових актів: наказ Держпатенту України «Про затвердження Правил складання і подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг» від 28 липня 1998 р., наказ Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження Положення про Перелік видових назв товарів»

від 12.12.2000 р., наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару та/або права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару» від 17.08.2001 р. та наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про Державний реєстр України назв місць походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів» від 13.12.2001 р. [3, с. 150]

Можна стверджувати, що за період незалежності України було пророблено велику та ґрунтовну роботу з прийняття актуальних норм права, що регулюють правовідносини стосовно засобів індивідуалізації у сфері інтелектуальної власності. Проте, протягом багатьох років звучить критика відносно ситуації у галузі інтелектуальної власності і засобів індивідуалізації зокрема. Існує багато проблемних питань у сфері інтелектуальної власності, найбільш нагальним з яких є ситуація з захистом прав інтелектуальної власності. Як зазначається у Постанові Верховної Ради України від 27.06.2007 р.; № 1243-16:

«Міністерства із запізненням реагують на неузгодженість положень вітчизняних законів, проблеми їх застосування. Це стосується законів щодо промислових зразків, торговельних марок, діяльності організацій колективного управління, врегулювання підвідомчості розгляду справ у спорах, що стосуються захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Незважаючи на активізацію зусиль правоохоронних органів України із забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, загальний рівень правопорушень у цій сфері залишається високим, що є підставою для звинувачення України в низьких стандартах забезпечення захисту прав інтелектуальної власності.» [1]

Отже, як результат дослідження можна зазначити, що засоби індивідуалізації – є важливими об'єктами права інтелектуальної власності з огляду на впровадження ринкової економіки, що мають своєю функцією слугувати учасникам цивільного обороту, виокремлюючи їх товари та послуги з-посеред інших.

Проблемними питаннями регулювання цивільних правовідносин щодо засобів індивідуалізації у сфері інтелектуальної власності є проблеми із захисту відповідних прав та неузгодженість положень вітчизняних законів, проблеми їх застосування.

Список використаних джерел

1. Постанова Верховної Ради України “Про Рекомендації парламентських слухань “Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування” від 27.06.2007 р.; [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1243-16>;
2. Інтелектуальна власність: підручник / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова. – Д.: Національний гірничий університет, 2012. – 320 с.
3. Інтелектуальна власність: підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. – Львів: Галицький друкар, 2015. – 280 с.
4. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.

Саєнко Д.В.

магістр

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., д.ю.н., професор

Порівняльна характеристика Всесвітньої (Женевської) конвенції про авторське право 1952 року та Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів 1886 року

У тезах розглянуто передумови виникнення та функціонування двох міжнародних підходів щодо регулювання відносин у сфері авторського права.

Мета дослідження полягає у встановленні доцільності міжнародного регулювання авторського права двома міжнародно-правовими актами: Всесвітньою (Женевською) конвенцією про авторське право 1952 р. та Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів 1886 р.

Актуальність. Ефективне регулювання відносин у сфері авторського права є необхідним кроком для успішного процесу євроінтеграції України, а також важливим чинником підвищення соціально-економічного рівня. Вдосконалення юридичної практики, відносно застосування положень зазначених міжнародних договорів, неможливе без проведення порівняльно-правового дослідження.

При аналізі нормативних та літературних джерел, а також наукових розробок в якості **матеріалів дослідження**, були використані історичний, аналітичний, порівняльний, логічний та систематичний **методи**. Така сукупність прийомів та способів пізнання найкраще підходить для формування порівняльної характеристики міжнародно-правових актів.

З метою глибшого розуміння процесу наднаціонального регулювання відносин у сфері авторського права, запропоновано наступну двоетапну концепцію історичного розвитку. Першим є етап локального (національного) регулювання вузького кола авторських прав, що починає свій відлік із запровадженням «Афінських законів щодо дотримання офіційних текстів авторів трагедії» 330 р. до н.е. [3, с. 150], і закінчується прийняттям першої міжнародної угоди щодо авторського права 9 вересня 1886 року. Створення Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів 1886 року ознаменувало початок другого етапу глобального (міжнародного) регулювання широкого кола авторських прав, що триває і до сьогодні.

Резюмуючи, слід зазначити, що, незважаючи на те, що окремі фрагменти нормативної регламентації авторського права мають порівняно довгу історію, свою нинішню якість цільного юридичного явища, що забезпечує охорону інтересів творців і користувачів творів літератури і мистецтва, воно знайшло не раніше середини XIX століття [4, с. 86].

Запровадження Бернської конвенції було зумовлено швидким зростанням світової економіки та поширенням ідеї глобалізму. Рушійною силою виступило розуміння об'єктів творчої праці в якості товару. Коли у XIX ст. започатковували міжнародну систему охорони інтелектуальної власності, у літературній та винахідницькій діяльності визначальну роль відігравали автори одинаки, як, наприклад, Жюль Верн або Томас Едісон [5, с. 11]. З часом, їх місце зайня-

ли потужні міжнародні корпорації, котрі спроможні захищати свої інтереси на міжнародному рівні, через вплив на внутрішні ринки цілих груп країн.

Таким чином, положення Бернської конвенції були економічно вигіднішими для розвинутих західноєвропейських держав, закріплюючи такі принципи як: право національного режиму, автоматичної охорони (встановив незалежність національного режиму від будь-яких формальностей), та принцип незалежності охорони. Тобто, встановлюється однакова охорона літературних та художніх творів у всіх країнах Бернського Союзу.

За Бернською конвенцією правову охорону надають невичерпному переліку із будь-яких літературних, мистецьких та наукових творів, незалежно від способу і форми їх вираження. За країнами-учасницями конвенції закріплюється зобов'язання створити вичерпний перелік творів, що не отримують правової охорони, якщо національне законодавство не надає охорону певній групі творів [1].

Правовий режим охорони похідних творів за Бернською угодою встановлюється на рівні з оригіналами. Творам, які не були випущені у світ, надається правова охорона, якщо автор є громадянином країни-підписанта конвенції, або постійно в ній проживає.

Але суперечливість між національним законодавством низки країн, в тому числі США, залишили їх за межами охоплення Бернської конвенції. В умовах стрімкої глобалізації, світ потребував альтернативної міжнародної угоди, котрою і стала Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право.

Встановлюючи принцип національного режиму, Женевська конвенція, на відміну від Бернської, закріплює компромісне збереження формальностей та більш вузький перелік творів, що підпадають під охорону. Не передбачено даною конвенцією охорону особистих немайнових прав автора, так як США і низка інших країн специфічно відносяться до цих прав. Не випущені у світ твори підпадають під правовий режим охорони лише в тих країнах учасницях, в яких визнано такий принцип реалізації авторського права [2].

Отже, для найбільш ефективного регулювання відносин у сфері авторського права, а також для підняття соціально-економічного рівня держави, зокрема України, доцільніше бути членом Бернського Союзу. Вигіднішими умовами для авторів, таке членство мотивує творчу діяльність та спонукає до гідної співпраці корпорацій з авторами. Але участь у Всесвітній конвенції є також необхідною, так як надає правову охорону авторам і правовласникам в країнах поза межами Бернської конвенції.

Висновки. В результаті дослідження було запропоновано нову двоетапну концепцію історичного розвитку регулювання відносин у сфері авторського права, а також обґрунтовано доцільність участі у Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів 1886 р. та Всесвітній (Женевській) конвенції про авторське право 1952 р.

Список використаних джерел

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (1971) // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 75. – Ст. 2809.
2. Всесвітня конвенція про авторське право (1952) // Офіційний Вісник України. – 2006. – № 46. – Ст. 3104.
3. Кочина О. С. Історія становлення та розвитку захисту авторського права та суміжних прав / О. С. Кочина // Молодий вчений. – 2014. – № 7(1). – С. 150–153.
4. Стреля М. І. Генезис авторського права / М. І. Стреля // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – Вип. 38. – С. 82–87.
5. Основи інтелектуальної власності та її захисту [Текст] : навч. посіб. / В. С. Лазебний, Г. М. Розорінов, С. В. Толюпа ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. техн. ун-т України “Київ. політех. ін-т”. – К. : Ліра-К, 2011. – 155 с.

Світлак І.І.

аспірантка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Француз А.Й., д.ю.н., професор

Порівняльно-правовий аналіз нормативного забезпечення процесу реструктуризації банківської системи Республіки Кіпр та України

У тезах представлена загальна характеристика основних законодавчих заходів з фінансового оздоровлення банківської системи Республіки Кіпр з огляду на можливість подібного застосування в Україні.

Кризові явища у банківському секторі України, які спостерігаються протягом останніх років призвели не тільки до девальвації гривні та, відповідно, гальмування розвитку економіки, але і до низки негативних соціальних явищ (збільшення безробіття, зростання бідності, міграція працездатної молоді тощо). З подібною ситуацією свого часу зіткнулася економіка Республіки Кіпр. Вивчення досвіду Республіки Кіпр щодо виходу з банківської кризи та розуміння причин кризових процесів у вітчизняній банківській системі, на наш погляд, надасть можливість сформулювати шляхи удосконалення законодавства у банківській сфері, а також сфері протидії виведенню доходів за кордон та мінімізації кризових наслідків банківського сектору.

Причини, наслідки та шляхи подолання банківської кризи на Кіпрі та в Україні досліджувались, як правило, в спеціальних наукових економічних публікаціях Д.І. Батичка, О.А. Беззубченка, О.В. Булатової, І.В. Дорошенка, Я.А. Дубенюк, О.В. Макарюка, Т.І. Ніколенко та інших. Поза увагою фахівців залишається юридична площина розв'язання означених проблем.

Аналізувати сучасний стан банківської системи України, на нашу думку, доцільно на підставі офіційних статистичних даних НБУ. Так, починаючи з 2013 року, кількість діючих комерційних банків становила 180 банків, то станом на червень 2017 року – 90 комерційних банків, у т.ч. зі 100% іноземним капіталом - 17 банків [1]. Не потрібно мати навіть фахову економічну освіту, щоб констатувати той факт, що, по-перше, кількість комерційних банків в Україні за останні чотири роки зменшилась вдвічі, і майже втричі девальвувала національна валюта (з 8 грн. за 1 дол. США у 2013 році до 27 грн. за 1 дол. США у 2017 році).

З подібними проблемами зіткнулась навесні 2013 року республіка Кіпр, коли в умовах гострої боргової та банківської кризи країна була близька до банкрутства, але погодилась прийняти міжнародну допомогу та реалізувати програму фінансового оздоровлення, що була запропонована Європейським Союзом, Європейським центральним банком та МВФ.

Загальні причини банківської кризи на Кіпрі та їх подібність до українських реалій свого часу були проаналізовані у статті к.е.н. І.В. Дорошенка [2]. Зміст та принципи антикризової політики Єврогрупи щодо реструктуризації кредитно-банківської системи, які були застосовані навесні 2013 року у Республіці Кіпр комплексно проаналізовані д.іст.н., професором Б. Гуменюком [3]. Предметом нашого дослідження є оцінка ефективності програми фінансового оздоровлення банківської системи Республіки Кіпр зі впливом чотирьох років з часу її започаткування, а зокрема, аналіз окремих законодавчих шляхів подолання подібних проблем та можливості їх застосування в Україні.

Програма реструктуризації кредитно-банківської системи Республіки Кіпр, яка мала нео-

днозначне сприйняття у 2013 році як серед самих кіпріотів, так і закордонних клієнтів кіпрських банків, сьогодні підтвердила дієвість запропонованої Євросоюзом та МВФ загальної концепції фінансового оздоровлення проблемних країн. Республіка Кіпр у 2016 році достроково сплатила частину боргу МВФ та сформувала потрібні фінансові резерви до кінця 2018 року.

Позитивний результат у процедурі фінансового оздоровлення банківської системи Кіпру пов'язаний не тільки із скорочення держвидатків, жорсткими заходами економії, підвищенням ставок податків, наданням фінансової допомоги міжнародними донорами, але і ратифікацією антикризової програми, пов'язаної із фактичним проведенням реформ в країні.

Незважаючи на досить швидке відновлення економічного зростання сьогодні в пресі знову лунають обвинувачення уряду Республіки Кіпр та заклики вжиття сурових заходів до країни з приводу порушення правил боротьби з відмиванням грошей та запровадження схеми набуття європейського громадянства через інвестиції.

Ситуація із масштабним банкрутством та закриттям фінансових установ в Україні, про що йшлося вище, подібна до банківської кризи у Республіці Кіпр. Тому при подоланні кризи в Україні, на наш погляд, доцільно враховувати певні законодавчі напрацювання, особливо ті, які спрямовані на посилення захисту прав кредиторів та споживачів банківських послуг при ліквідації банків та створення дієвих механізмів відшкодування збитків клієнтів збанкрутілого банку.

З огляду на це, на нашу думку, постає актуальне питання про повноваження та відповідальність НБУ у процесі розбудови фінансово потужної і стабільної банківської системи України. Адже саме центральний банк має розробити нормативне підґрунття для фінансового оздоровлення банківського сектору на підставі врахування не тільки позитивного досвіду Республіки Кіпр, але і світового досвіду, що базується на принципах відкритості, прозорості і підзвітності перед суспільством.

Список використаних джерел

1. Огляд банківського сектору // Вісник НБУ. – 2017. – Випуск 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=53734970>
2. Дорошенко І. В. Банківська криза на Кіпрі та її уроки для України / І. В. Дорошенко // Європейські перспективи. – 2013. – № 6. – С. 13-19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_6_4
3. Гуменюк Б. Нова антикризова політика Єврогрупи: реструктуризація кредитно-банківської системи Республіки Кіпр / Б. Гуменюк // Україна дипломатична. – 2013. – Вип. 14. – С. 476-507.

Степенко А.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., к.ю.н., професор,
проєктор ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Загальна характеристика судового порядку захисту прав інтелектуальної власності за законодавством України

Проаналізовано теоретичні підходи до судового порядку захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Досліджуються проблеми в системі захисту прав.

Від вирішення проблеми створення оптимальної системи адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності в Україні залежить міцність економічного розвитку для формування інноваційної моделі, її модернізації, підвищення конкурентоспроможності у світі.

Функція охорони права суб'єктів інтелектуальної власності ґрунтується на нормах ст. 41 Конституції України, відповідно до якої кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності [1].

Незважаючи на те, що об'єкти права інтелектуальної власності мають свої специфічні ознаки і характеристики, різномірні за своїм призначенням, засобами та методами правової охорони та захисту, їх об'єднують спільні сутнісні ознаки. Усі об'єкти, що підлягають захисту інтелектуальної власності, – є результатами або проявами творчої розумової праці людей; містять нові, оригінальні ідеї, знання, інформацію; знаходять відображення в об'єктивній формі, доступній для людського сприйняття; мають вартісну оцінку як і інші результати людської праці; розміщуються на матеріальних носіях, які можуть тиражуватись і одночасно використовуватись багатьма особами; захищаються законом (авторським та суміжними правами, патентним правом) [2].

Поняття „захист права інтелектуальної власності” включає передбачену законодавством діяльність державних органів з визнання, поновлення прав, а також усунення перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права.

Загалом захист прав інтелектуальної власності розглядають як сукупність заходів, які застосовує правомочна особа самостійно чи шляхом звернення до компетентних органів, заходи ці спрямовані на недопущення або припинення порушення, оспорування, невизнання чи посягання на права інтелектуальної власності або охоронювані законом інтереси у вказаній сфері.

Захист права інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів здійснюється у передбаченому законодавством порядку, тобто із застосуванням належних форм, засобів і способів. А її юрисдикційна форма поділяється на загальні та спеціальні порядки захисту. Так, за загальним порядком захист права інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів здійснюється судом. Спеціальною формою захисту права інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів є адміністративний порядок [3].

Судовий захист прав інтелектуальної власності відноситься до юрисдикційної форми захисту і поділяється на: цивільно-правовий; господарсько-правовий; адміністративно-правовий; кримінально-правовий.

Особа, права і законні інтереси якої порушено неправомірними діями, має право звернутися за захистом до загального або господарського суду або відповідного органу державного управління. Очевидно, що у разі порушення прав інтелектуальної власності, особа, права якої порушені, може звернутися до широкого кола відповідних державних органів або до суду.

Захист прав інтелектуальної власності у судовому та іншому встановленому законом порядку передбачено нормами спеціального законодавства із охорони інтелектуальної власності, зокрема нижченаведений захист може здійснюватися тільки у судовому порядку, відповідно до норм спеціального законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності.

Загальні способи захисту права інтелектуальної власності визначені частиною другою ст.16 ЦК України.

Способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути: 1) визнання права; 2) визнання правочину недійсним; 3) припинення дії, яка порушує право; 4) відновлення становища, яке існувало до порушення; 5) примусове виконання обов'язку в натурі; 6) зміна правовідношення; 7) припинення правовідношення; 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди; 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди; 10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

Суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом. Проте, суд може відмовити у захисті цивільного права та інтересу особи в разі використання цивільних прав з метою неправомірного обмеження конкуренції, зловживання монопольним становищем на ринку, а також недобросовісна конкуренція.

Нормами ЦК України передбачено два способи захисту прав інтелектуальної власності: загальні цивільно-правові способи захисту і спеціальні способи захисту прав інтелектуальної власності.

Цивільний спосіб захисту прав інтелектуальної власності може здійснюватися і у кримінальній справі. Відповідно до кримінально-процесуального законодавства, особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за дії обвинуваченого, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою. Особа, яка не пред'явила цивільного позову в кримінальній справі, а також особа, цивільний позов якої залишився без розгляду, має право пред'явити його в порядку цивільного судочинства.

Однією з найбільш гострих проблем, яка стоїть на шляху захисту прав інтелектуальної власності, особливо якщо застосовується судовий порядок розгляду спору, є відсутність чітко визначеного механізму відшкодування збитків і методика розрахунку збитків. Вважається, що відсутність методики розрахунку збитків є характерною для тих країн, у яких на рівні їхнього національного законодавства не передбачена компенсація. Для України розв'язання цієї проблеми має бути одним з перших завдань.

Крім цього, складнощі виникають і при виявленні джерела порушення прав інтелектуальної власності. Адже нерідко розповсюдженням контрафактних товарів займаються посередники, які є добросовісними. Внаслідок цього досить важко виявляється простежити весь ланцюг від розповсюджувачів до безпосереднього порушника. Окреме місце посідає розв'язання спорів з порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Ця проблема також вимагає законодавчого врегулювання.

Отже, захист прав інтелектуальної власності є обов'язковим напрямом удосконалення національного законодавства України, особливо враховуючи євроінтеграційну політику, що провадиться Україною. Найбільша роль на сьогоднішній день у процедурах захисту прав інтелектуальної власності належить судовому порядку розгляду спорів з порушення прав. При цьому значна кількість таких спорів пов'язана з цивільно-правовим захистом прав.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 92.
2. Базидевич В.Д. Інтелектуальна власність: [підручник] / В.Д. Базилевич. – К., 2006. – С. 134.
3. Шакірова О. В. Захист прав інтелектуальної власності: законодавчий аспект / О. В. Шакірова// Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2014. – Вип. 1. – С. 219-224.

Тарасова І.В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Актуальні питання ефективності інституту затримання особи у кримінальному процесі України

Тези присвячені питанням удосконалення кримінального процесуального законодавства України з метою підвищення ефективності застосування затримання особи уповноваженою особою без ухвали слідчого судді, суду під час здійснення кримінального провадження.

Реформування системи правосуддя в Україні, в тому числі і кримінального процесу, завжди підіймає питання збереження балансу між дотриманням прав і свобод людини й громадянина та досягненням мети правосуддя. З огляду на це, важливим є дотримання законності та обґрунтованості у застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі і запобіжних заходів.

Чимало праць науковців присвячено вивченню інституту затримання особи у кримінальному процесі. Більшість цих досліджень зосередженні на порушеннях прав осіб з боку співробітників правоохоронних органів під час фактичного затримання, а саме необґрунтоване застосування черезмірного фізичного та/або психічного насильства. Однак забувається, що задля ефективної реалізації завдань кримінального процесу даний інститут є важливим засобом у боротьбі зі злочинністю та протидії продовження злочинної діяльності. Прогалини у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України та/або різне тлумачення прокурорами і судьями норм Кримінального процесуального кодексу перешкоджають ефективному здійсненню правосуддя, що призводить до того, що підозрюваний, обвинувачений, їх захисники користуються цим для ухилення від кримінальної відповідальності.

Не має сумніву у необхідності імплементації у національне законодавство міжнародних стандартів застосування запобіжних заходів. Слід враховувати, що, здійснюючи затримання особи, метою співробітників правоохоронних органів є не порушення прав людини, а досягнення мети правосуддя шляхом застосування превентивних примусових заходів, що перешкоджатиме можливості злочинцю ухилитися від слідства та суду задля швидкого та повного розслідування кримінального провадження.

Застосування затримання як тимчасового запобіжного заходу має на практиці багато складних моментів. Підвищена увага саме до процесуальної форми кримінального провадження і правового становища особи-підозрюваного (обвинуваченого) є характерною особливістю кримінального процесу України, іноді на шкоду зоровому глузду, оскільки забувається про права потерпілих. Тому, найбільше слід приділяти увагу не формалізації способів та прийомів застосування затримання особи, а підвищенню рівня професіоналізму та правової свідомості працівників органів правопорядку, котрі здійснюють застосування запобіжних заходів.

Відповідно за чинного Кримінального процесуального кодексу України законодавством передбачено два види затримання: затримання особи без ухвали слідчого судді, суду (ст.207, 208 КПК України) та затримання з метою приводу до суду для вирішення питання про обрання запобіжного заходу – тримання під вартою (ст.ст. 187 – 191 КПК) [1]. Але норма статті 208 КПК виписана так, що на практиці застосування її дуже обмежено. Саме тому, практичні працівники органів правопорядку наголошують на необхідності внесення змін до формулювання частини першої статті 208 КПК, а саме: «Уповноважена особа має право затримати особу,

підозрювану у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, лише при наявності однієї з таких підстав:

1) коли цю особу застали при вчиненні злочину або замаху на нього або безпосередньо після його вчинення;

2) коли очевидці, в тому числі й потерпілі, прямо вказують на дану особу, що саме вона вчинила злочин або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа вчинила злочин;

Затримання без ухвали слідчого судді може бути застосовано, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину.

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.»

Таким чином, уповноважена особа матиме змогу затримати особу після вчинення злочину без обмеження терміном «безпосередньо після» та «щойно», крім того, якщо є дані про те, що особа намагається ухилитися від кримінальної відповідальності не лише за вчинення корупційного злочину, а у разі вчинення будь-якого злочину.

Крім цього, можемо погодитися з думками науковців, щодо правомірності затримання особи до внесення даних до ЄРДР та початку досудового розслідування кримінального провадження. Так, як вірно відмічають О. Баулін, О. Мазур: «На практиці затримання особи за підозрою у вчиненні злочину може збігатися в часі з моментом надходження до прокурора, слідчого, оперативного працівника повідомлення про злочин або самостійного виявлення ними злочинних дій. Це вказує на необхідність доповнення ч. 3 ст. 214 чинного КПК України згадкою про можливість застосування затримання до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Для внесення відповідних даних до Реєстру слід окремо визначити час, наприклад, протягом трьох годин з моменту фактичного затримання підозрюваного уповноваженою службовою особою.» [2, с. 24].

Не зважаючи на доволі чітко регламентовані підстави та порядок оформлення затримання особи уповноваженою особою без ухвали слідчого судді відсутність визначеного процесуального порядку оскарження затримання захисником, законним представником особи у Кримінальному процесуальному кодексі України є неприпустимим. Спираючись на конституційне положення про право особи на оскарження затримання та п. 4 ст. 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, науковці неодноразово наголошували на необхідності усунення прогалин у законодавстві України щодо процедури оскарження законності затримання особи [3, с. 19].

На наш погляд, розширення підстав для застосування затримання особи має відбуватись разом з законодавчою регламентацією процедури оскарження законності затримання, що дозволить зберегти баланс між застосуванням превентивних заходів примусу в кримінальному провадженні та обмеженням прав та свобод людини, які застосовуються до осіб, вина яких у вчиненні кримінального правопорушення ще не доведена.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

2. Баулін О. Сучасні проблеми правової регламентації затримання особи у кримінальному процесі / О. Баулін, О. Мазур // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2016. – № 2. – Ч. 1. – С. 19–27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/10-2016/01/baulin.pdf>

3. Винокуров О.В. Оскарження незаконного затримання: проблеми теорії та практики / О.В. Винокуров // Вісник кримінального судочинства. 2016. – № 2. – С. 19-23.

Троян Є.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., к.ю.н., професор

Правова охорона і захист комерційної таємниці в Україні

Актуальність теми. Інформація у сучасному світі – це стратегічний ресурс, вона має величезну цінність і тому є об'єктом злочинних посягань. Комерційна таємниця – це інформація, яка створена і яка належить суб'єкту господарювання. Успіх компанії напряму залежить від ефективного використання цієї інформації. Основне питання – це збереження цієї інформації, тобто захист її від несанкціонованого використання.

Метою дослідження є окреслення правового механізму охорони і захисту комерційної таємниці в Україні.

Методи дослідження. В даній роботі були використані методи аналізу та порівняння. Метод порівняння дав можливість зрозуміти яким чином може бути захищена різноманітна за змістом інформація. Метод аналізу був використаний в розкритті поняття комерційної таємниці, визначення змісту комерційної таємниці, її правової охорони і захисту.

Правовідносини охорони і захисту інформації українським законодавством врегульовані нормами різних галузей права.

Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо [1, ст. 31].

Також в ст. 21 Закону України «Про інформацію» йдеться про поділ інформації на три види : конфіденційну, таємну та службову. Ст. 22 Закону України «Про адвокатуру» виділяє адвокатську таємницю. Ст. 40 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» визначає лікарську таємницю. Ст. 228 Сімейного кодексу України – таємницю усиновлення. Закон України «Про страхування» – таємницю страхування. Ст. 60 Закону

України «Про банки і банківську діяльність» – банківську таємницю. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» – таємницю слідства. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» – таємницю сповіді.

Таким чином, в залежності від виду діяльності, суб'єкт господарювання може захистити інформацію, яка підпадає під ознаки комерційної таємниці не тільки, посилаючись на ст. 505 Цивільного кодексу України, а й на інші нормативно-правові акти.

Визначення комерційної таємниці.

Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [2, ст. 505].

Зазначимо у якому вигляді може існувати комерційна таємниця.

Відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може

завдати шкоди інтересам господарювання можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону [3, ст. 36].

Виходячи з наведеного вище, я вважаю, до комерційної таємниці слід віднести наступне:

- рівень прибутку і цінову політику;
- фінансовий та адміністративний плани розвитку компанії;
- відомості про укладені або про заплановані контракти (договори);
- дані про контрагентів (постачальників і клієнтів);
- власні винаходи і раціоналізаторські пропозиції, які не захищені авторським або патентним правом;
- власні аналітичні огляди ринку, маркетингові дослідження.

З'ясуємо, які види юридичної відповідальності за порушення права на комерційну таємницю, передбачені діючим законодавством.

Умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності, – караються штрафом від трьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4, ст. 231].

Умисне розголошення комерційної або банківської таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності,-

карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років [4, ст. 232].

Отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця, – тягне за собою накладення штрафу від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних доходів громадян [5, ст. 164-3].

Ключовими проблемами притягнення до юридичної відповідальності є:

- недостатність або відсутність доказів у справі;
- доказування провини.

Необхідно взяти до уваги, що під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, слід розуміти втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошення комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності [6, п. 3].

Таким чином, заподіяна шкода внаслідок розголошення комерційної таємниці є немайновою.

Отже, всі питання щодо відшкодування немайнової шкоди, завданої працівником, повинні розглядатися відповідно до загальних положень цивільного законодавства.

Результати дослідження. Відносини щодо комерційної таємниці регулюються нормами Цивільного, Господарського кодексів України та іншими нормативно-правовими актами. Діючим законодавством за порушення норм щодо комерційної таємниці передбачені наступні види юридичної відповідальності: кримінальна, адміністративна, цивільно-правова і дисциплінарна.

Так, як найкращим варіантом подолання проблеми є дія на- випередження, вважаю за потрібне запропонувати наступні елементи охорони комерційної таємниці суб'єктом господарювання, які залежать лише від його власної ініціативи:

- затвердити Положення про комерційну таємницю;
- визначити порядок використання (доступу) комерційної таємниці;

- встановити відповідальність для співробітників за порушення Положення про комерційну таємницю;
- ознайомити співробітників із змістом Положення про комерційну таємницю і засвідчити цей факт їхніми підписами.

З огляду на існуючі проблеми стосовно доведення розміру шкоди, доречним буде запровадження штрафних санкцій за порушення комерційної таємниці у компанії для працівників, зазначивши про це у трудових договорах. Це дасть можливість, хоча б і не у повній мірі, компенсувати можливі фінансові втрати (упущена вигода), але у більшій її частині.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // ВВР України. – 1996. -№ 30, Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – №№ 40-44, Ст.356.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22, Ст. 144.
4. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року // ВВР України. – 2001. – № 25-26, Ст. 131.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року // ВВР УРСР. – 1984. – додаток до № 51, Ст. 1122.
6. Постанова пленуму Верховного Суду України за № 4 від 31.03.1995 року «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової шкоди)».

Француз І.Г.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольова В.В., к.ю.н., доцент

Міжнародні стандарти прав людини у сфері примусового виконання судових рішень

Висвітлено питання щодо впровадження міжнародних стандартів з прав людини у сферу примусового виконання судових рішень.

Процес становлення міжнародно-правових стандартів з питань примусового виконання судових рішень безпосередньо пов'язаний з утвердженням і розвитком загальносвітових стандартів прав та свобод людини і громадянина.

У сфері захисту прав і свобод людини склалася така система стандартів: Загальна декларація прав людини 1948 р. [1]; Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод з протоколами 1950 р. [2]; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [3], Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. [4] як базові документи, що визначили універсальні стандарти прав людини.

Загальна декларація прав людини (Декларація) вважається першим світовим міжнародно-правовим актом в галузі прав людини. Серед основних прав, проголошених у Декларації, визначено і право на судовий захист. Незважаючи на те, що закріплені в ній норми мають рекомендаційний характер, але, оцінюючи юридичне значення Декларації, слід зазначити, що вони були покладені в основу розбудови всієї системи міжнародного права.

Так, у 1966 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, які разом із Загальною декларацією прав людини та двома додатковими протоколами до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права склали Міжнародний білль про права людини.

Ці документи розвинули основні положення Декларації, а за формою реалізації набули ознак міжнародно-правових зобов'язань для держав-членів ООН.

Конституція України увібрала фундаментальні положення Декларації, зокрема – про верховенство прав людини, рівність і непорушність прав, права людини на свободу і особисту недоторканість, на достатній рівень життя тощо.

На виконання приписів Декларації Радою Європи ухвалено Конвенцію про захист захист прав людини та основних свобод (ратифікована 17 липня 1997 року Верховною Радою), [5] яка є важливим і надзвичайно впливовим чинником залучення у правову систему України європейських правових цінностей, які стосуються захисту прав людини і мають високий гуманітарний потенціал.

Для забезпечення виконання положень Конвенції Сторонами функціонує Європейський суд з прав людини, який розглядає справи про порушення положень конвенції та гарантованих нею прав і свобод людини. Так як рішення Європейського суду підлягають обов'язковому виконанню Сторонами і в них тлумачаться положення самої конвенції, дуже важливим у сфері захисту прав і свобод людини України є питання виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Проте одного лише прийняття міжнародного стандарту недостатньо, оскільки для того, аби він ефективно застосовувався державами, необхідно створити належні механізми його застосування та реалізації на національному рівні.

Одним з основних механізмів впровадження міжнародних стандартів у внутрішнє право є імплементація як комплекс конкретних заходів, які сприяють втіленню стандартів у життя. У контексті міжнародного права цей термін переважно означає прийняття державами внутрішнього законодавства: законів, підзаконних актів, процедурних норм, що спрямовані на виконання міжнародних зобов'язань. Конкретні заходи залежать від природи стандарту, сфери суспільної діяльності, для якої він призначений тощо.

Стосовно питання імплементації міжнародних стандартів у законодавство України в частині примусового виконання судових рішень, слід вказати, що державна політика нашої країни у цій сфері наразі перебуває в процесі становлення та вдосконалення з метою адаптації національного законодавства до норм європейського та міжнародного законодавства.

Запровадження міжнародних стандартів у практику діяльності суб'єктів примусового виконання судових рішень є запорукою розвитку правової держави і громадянського суспільства, утвердження верховенства права і закону, забезпечення ефективної охорони та захисту прав людини і громадянина.

Право на виконання судового рішення є невід'ємною складовою права на доступ до суду, передбаченого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [5].

У резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи 1787 (2011) зазначається існування основних системних недоліків, які викликають велику кількість випадків порушення Конвенції і які серйозно підривають верховенство права у відповідних державах. Щодо України, то ці проблеми пов'язані, зокрема із хронічним невиконанням рішень національних судів. Асамблея закликає Україну приділяти першочергову увагу таким проблемам як прийняття всеосяжної стратегії щодо вирішення ситуації, в якій значна кількість національних остаточних рішень залишається невиконаними [6].

Слід відмітити, що проблема ефективності виконання судових рішень стала елементом європейської політики у сфері правосуддя. Зокрема, Радою Європи була розроблена і прийнята Рекомендація N Rec (2003) 17 щодо примусового виконання, яка рекомендує урядам держав-членів: 1) сприяти ефективному й рентабельному примусовому виконанню судових рішень, а також інших судових і не судових виконавчих документів, де доречно; 2) залежно від ситуації ужити або підсилити всі заходи, які вони вважатимуть за необхідні, для поступової імплементації «Керівних принципів примусового виконання» [7].

Для затвердження європейських стандартів виконання судових рішень важливе значення має практика Європейського суду з прав людини. Європейський суд з прав людини виходить з того, що для забезпечення ефективності виконання судових рішень, відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції, держава зобов'язана організувати систему виконання судових рішень так, щоб вона була продуктивною як теоретично, так і на практиці, й забезпечувати цей процес без необґрунтованих затримок [8].

Отже, реформування системи виконавчого провадження є одним із ключових кроків по адаптації української судової системи до міжнародних стандартів. Саме від продуктивності діяльності органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів залежить імідж української держави як члена міжнародного співтовариства, спроможного ефективно виконувати взяти на себе обов'язки у правовому полі.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини. Міжнародний документ від 10.12.1948. URI: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Конвенція про захист людини і основоположних свобод. Міжнародний документ від 04.11.1950. URI: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний документ від 16.12.1966. URI: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Міжнародний документ від 16.12.1966. URI: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

5. Про ратифікацію Конвенції про захист права і основоположних свобод 1950 року: Закон України від 17.07.1997 р. №475/97-ВР. Відомості Верховної Ради. 1997. №40. Ст. 263.

6. Виконання рішень Європейського суду з прав людини: Резолюція 1787 (2011). Парламентська Асамблея Ради Європи. URI: <http://vkksu.gov.ua/ua/mijnarodne-spivrobotnistvo/perelik-dokumentiv-radi-evropi-u-sferi-sudochinstva/>

7. Про примусове виконання. Рекомендація N Rec (2003) 17 Комітету Ради Європи державам-членам від 09.09.2003 р. URI: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_868.

8. Європейський суд з прав людини. Рішення. Справа “Глоба проти України” (заява №15729/07). Страсбург. 05 липня 2012 року. URI: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/974_911.

Чупрій Д.Ю.

студентка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Кот Т.Ю., завідувач відділення філософії та суспільствознавства
КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»

Евтаназія як реалізація права людини на смерть

У тезах здійснено спробу дослідити проблеми евтаназії, як однієї з форм реалізації права на смерть, у межах теорії права.

Суспільству проблематика права на смерть відома з глибокої давнини: деякі первісні племена мали звичай, згідно з яким старці, що ставали тягарем для родини, обирали смерть, ідучи з племені; самостійний відхід з життя заохочувався у Спарті, Стародавній Греції, допускався у Стародавньому Римі, засуджувався в епоху середньовіччя. На сьогоднішній день право на смерть у нашій державі фактично обмежено законодавством та виражається у наступному: не заперечуючи право на самостійний відхід з життя (відсутність законодавчої заборони суїциду), закон абсолютно виключає легальну можливість аналогічного відходу за допомогою інших осіб (законодавча заборона евтаназії).

Нині питання евтаназії є одним з найбільш дискусійних у праві, біоетиці, філософії та медицині, оскільки порушує такі питання, як: чи має людина право добровільно розпорядитися своїм життям; де проходить межа між життям та смертю; чи є життя людини абсолютною цінністю; чи завжди збереження життя є благом для людини тощо. Відсутність у юридичній науці визнання за людиною права на відхід з життя (права на смерть), а в сучасному законодавстві норм, що закріплюють це право, фактично приводить до перетворення права людини на життя на невідворотний обов'язок жити.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю розширення системи прав і свобод людини у вітчизняному правовому полі, оскільки наразі значної уваги у наукових колах стала привертати проблема визнання та законодавчої регламентації права людини на смерть, яким гарантуватиметься кожній людині можливість самостійно прийняти рішення про відхід з життя, визначити час та спосіб.

Метою дослідження є дослідження проблеми евтаназії у межах теорії права, як однієї з форм реалізації права на смерть.

Незважаючи на те, що дослідженням питання про право на смерть займаються філософи, медики, юристи, проте жоден з них не зміг наразі дати чітке визначення цього права. Відсутність же чіткого нормативного визначення права на життя та права на смерть зумовлюють існування безлічі проблем, зокрема величезної кількості судових процесів, у яких громадяни відстоюють своє право на смерть [1]. У суб'єктивному сенсі, право на смерть – це природне, невідчужуване, абсолютне, охоронюване законом право людини на припинення життя на підставі власного волевиявлення, шляхом самостійного визначення часу, способу та причин відходу з життя, яке може бути реалізоване у будь-який безпечний для суспільства спосіб. До форм реалізації права на смерть, на наш погляд, можна віднести суїцид, евтаназію, смертельний ризик, які в залежності від ступеню правової регламентації, можуть поділятися на правові та неправові.

Термін “*euthanasia*” має грецьке походження та перекладається як добра смерть. Спочатку цим поняттям користувалися філософи-стоїки, характеризуючи «гарну смерть», яка личить освіченій людині. У Давній Греції евтаназія не мала медичного змісту і означала також смерть

за Батьківщину. Вперше цей термін був запропонований у 16 столітті англійським філософом Ф. Беконом та означав легку, безболісну смерть, яка не супроводжується тривалою тяжкою агонією і не викликає фізичних та моральних страждань для хворої людини та її близьких.

В Україні евтаназія розглядається як злочин та переслідується з боку закону. Основи законодавства України про охорону здоров'я (ч. 3 ст. 52) встановлюють сувору заборону медичним працівникам здійснювати евтаназію, тобто навмисне прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань [2]. Той факт, що пряма заборона здійснення евтаназії стосується лише медичних працівників, є абсолютно недієвою, оскільки така формальна заборона має стосуватися всіх без винятку суб'єктів. Тому з метою усунення даної проблеми можливо внести до ч. 3 ст. 52 Основ законодавства України про охорону здоров'я наступне: забороняється будь-яке медичне втручання для навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань. Говорячи про можливості легалізації евтаназії в Україні, варто визнати, що надання їй правомірного, легального характеру призведе до виникнення цілої низки негативних наслідків.

Отже, у подальшому при визначенні евтаназії пропонуємо виходити із її розуміння як форми реалізації права на смерть, що є, з одного боку, вольовим актом невиліковно хворого пацієнта щодо розпорядження власним життям, а, з іншого – дією (бездіяльністю) медичного працівника, яка спрямована на виконання волі пацієнта, здійснена безболісно. Зазначене вище дозволяє виділити такі сутнісні ознаки евтаназії, а саме: евтаназія є актом, діянням медичного персоналу, яке може виражатися у дії (наприклад, введення лікарем летальної дози лікарського препарату) або у бездіяльності (наприклад, відмова від проведення реанімаційних заходів); в основі евтаназії лежить волевиявлення пацієнта, виражене у проханні про позбавлення життя; обов'язковою складовою евтаназії, як форми реалізації права на смерть, є автономія волі, яка складається із таких аспектів як інформованість; розуміння; добровільність.

Підводячи підсумок, можна сказати, що прийде час, коли потрібно буде змінювати чинне законодавство та закріплювати за фізичною особою право на евтаназію. Однак при цьому необхідно пам'ятати про те, що усі вважають прийняття закону про евтаназію неможливим, оскільки наразі ми маємо дуже слабкі звички дотримання законів та дуже багатий досвід їх майстерного та нахабного порушення.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у формулюванні визначення права людини на смерть, евтаназії, висвітленні основних ознак евтаназії, пропозиції внесення змін у чинне законодавство.

Список використаних джерел

1. Бюллетень Європейського Суда по правам человека. Российское издание. № 4/2002 Режим доступа: <http://www.echr.ru/documents/doc/2462777/2462777-001.html>
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : від 19.11.1992 р. // ВВР. – 1993. – № 4. – Ст. 19.2.
3. Свиридов А. Эвтаназия: Плохая жизнь? Хорошая смерть? // Ведомости. – 2008. – № 33. – <http://www.vedomosti.ru/>
4. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
5. Concise Oxford Dictionary. – Oxford University Press, 1999. – 138 p.

Шевчук А.А.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., к.ю.н., професор

Окремі питання застосування примусу в сфері особистих немайнових та майнових відносин

У тезах висвітлені окремі питання застосування державного примусу у цивільних відносинах, зокрема забезпеченість суб'єктивного права можливістю державного примусу.

Оскільки в окремих галузях (адміністративне, кримінальне та інші публічні галузі) відсутня можливість застосування примусу з боку приватних осіб, а лише з боку держави та її уповноваженими органами і посадовими особами, мова йде виключно про державний примус. Натомість в цивільному праві застосовується дуалістичний підхід до цієї проблеми, відповідно, виділяють публічний та приватний цивільно-правовий примус.

Ю. Тихомиров з огляду на публіцизацію цивільного права виділяє так звані елементи «публічного» у приватному праві, які визначають загальні правозахисні процедури та забезпечують правозастосовчі «правові еталони», «правові рівні», які життєво необхідні громадянину [1, с. 339-346]. Причиною такої публіцизації цивільного права, на думку Т.О. Коломоець, є потреба суспільства у забезпеченні захисту інтересів економічно слабкої сторони, тому помилково говорити тільки про суто приватний характер цивільного права. [2, с. 54]. Таким чином, посилюється ефективність захисту цивільних прав та законних інтересів.

При дослідженні особливостей застосування державного примусу у цивільних відносинах, доцільно зупинитись на висвітленні суті правового захисту в чинному законодавстві та юридичній літературі.

Право на захист цивільних прав та інтересів закріплено у ст. 15 ЦК України, в якій зазначено, що кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання та захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства [3].

Як вбачає З.В. Ромовська, однією із гарантій здійснення особою свого права є правовий захист, тобто державно-примусова діяльність, щодо забезпечення виконання юридичного обов'язку та відновлення порушеного права. Саме реалізація державного примусу є головним у суті правового захисту [4, с. 480]. Забезпеченість суб'єктивного права можливістю державного примусу – це його невід'ємна якість, і така можливість існує не паралельно з іншими, закріпленими в суб'єктивному праві можливостями, а властива їм самим, тому що без цього вони не були б юридичними можливостями [5, с. 422].

З огляду на це, ми можемо констатувати про застосування примусу з боку держави при захисті суб'єктивних цивільних прав та законних інтересів, використовуючи при цьому ряд способів, які визначені у чинному цивільному законодавстві.

Список використаних джерел

1. Тихомиров Ю.А. Публичное право: Учебник. – М.: Изд-во БЕК, 1995. – 496 с.
2. Коломоець Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: Монографія / За заг. ред. В.К. Шкарупи. – Запоріжжя: «Поліграф», 2004. – 404 с.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року (редакція від 19 липня 2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Ромовська З. Українське цивільне право: загальна частина. Академічний курс. Підручник. – К.: Атіка, 2005. – 560 с.
5. Цивільне право України: в 2-х томах. Том 1: Підручник / За ред.. Є.О. Харитоновна, Н.Ю. Голубевої. – Х.: ТОВ «Одісей», 2008. – 832 с.

Шеляженко Ю.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

видавець

Науковий керівник: Француз-Яковець Т.А., к.ю.н., доцент

Академічна автономія наукового журналу

У тезах представлені результати дослідження змісту академічної автономії наукового журналу, реалізації права самостійно організувати власний видавничий цикл відповідно до сучасних стандартів.

Автономія (грецькою *αυτος* – свій, *νομος* – закон) означає самоуправління, спроможність визначати і реалізувати закони власного життя, зокрема, власне право на знання. Академічна автономія є самостійною організацією наукового життя.

В розвитку академічної автономії наукового журналу, тобто, видання, присвяченого публікації наукових праць та розвитку науки, відповідно до загального правила, виділяються три етапи. По-перше, це реалізація свободи у формуванні журналу та прийняття відповідальності за дотримання академічного статусу. По-друге, це реалізація традиції наукового видавництва та прийняття альтернатив сучасних інформаційних технологій. По-третє, це утвердження законів академічної добросовісності і прийняття реформ заради збільшення продуктивності та ефективності науки.

Послідовне проходження науковим журналом зазначених еволюційних сходинок веде до збільшення академічної свободи, становлення репутації і нових можливостей розширення кола читачів і авторів, підтримки та фінансування перспективних проектів. Ухилення від відповідальності, альтернатив або реформ звужує академічну свободу. Втрачається довіра читачів, авторів, партнерів, донорів, що повстають проти гноблення і невігластва та шукають співпраці з більш прогресивними науковими журналами. Держава реагує на неспроможність наукових журналів достойно представити вітчизняну науку на міжнародному рівні запровадженням спірних регуляцій на зразок обов'язкової наявності для присвоєння наукового звання публікацій в журналах, що індексуються наукометричними базами Scopus або Web of Science, які орієнтуються на видання з бізнес-моделями, непосильними для більшості академічних інституцій України. Хижацький видавничий бізнес розбещує молодих вчених легкими дешевими публікаціями у нерецenzованих виданнях, у тому числі під крилом регіональної наукометричної монополії – “Російського індексу наукового цитування” (RSCI, Science Index, eLibrary.ru), яка загрожує інформаційній безпеці України, індексуючи в якості “наукових” антиукраїнські публікації та журнали, що видаються на окупованих територіях. Брак доступу до наукометричних систем, практична відсутність повноцінної україномовної наукометрії (яку не замінюють існуючі електронні та онлайн-бібліотечні каталоги) є серйозною проблемою, яку поступово починають вирішувати лише поодинокі університети та науковці в Україні [1]. Викликає стурбованість той факт, що у західних наукометричних системах практично не представлена українська наукова думка в сфері суспільних наук. Наприклад, не існує українського правового журналу, індексованого Scopus чи Web of Science, або стабільно цитованого юриста. Не набагато кращою є ситуація у сфері економічних наук, де окремі українські індексовані видання (зокрема, “Актуальні проблеми економіки”) були виключені через хижацькі видавничі практики. Решта індексованих видань в Україні, на думку західних дослідників, містить аномально високу кількість ізольованих публікацій [2]. Така ізольованість, на мою думку, пов'язана з проблемою політизації наук, особливо соціальних, через державне фінансування науки та державне

замовлення у вищій освіті, що призводить до фіксування уваги вчених на дрібних питаннях національної ідеології, подальше погіршення валідності досліджень і відрив від академічного середовища; Савельсберг, Кінг і Клівленд показали негативний вплив державного фінансування на дослідження в сфері криміналістики у США [3], причому деградація зайшла так далеко, що у популярній сатиричній телепередачі “Last Week Tonight with John Oliver” висміювалася “ненауковість” американської криміналістики [4].

Кажучи про свободу формування журналу, маємо на увазі вільний вибір назви та місії журналу, редакційної колегії, редакційної політики, кола читачів, авторів, рецензентів і редакторів, процедур прийняття до публікації, рецензування, бізнес-моделі та напрямків розвитку. Видавничий цикл, який самостійно організує науковий журнал, включає роботу редколегії, запит та обробку статей, організацію рецензування, верстку прийнятих статей, публікацію, поширення, архівацію та просування. Відповідальність, пов’язана із дотриманням статусу наукового журналу, означає виконання обов’язків перед науковою спільнотою, пов’язаних з функціями фіксування, підтвердження, поширення, систематизації наукових результатів. Існують також формальні процедури підтвердження статусу наукового журналу, встановлені Міністерством освіти і науки України [5] та адміністрацією наукометричних баз Scopus [6] і Web of Science [7].

Традиція наукового видавництва включає такі елементи, як рецензування для перевірки достовірності, значущості та новизни пропонованої статті, передплата журналів університетами, підтвердження статусу журналу академічними інституціями. Альтернативи сучасних технологій та наукових методів включають різні новації, такі, як наукометрія, відкриті джерела (open source), електронні, онлайн, інтерактивні публікації, соцмережі, краудсорсинг редакторів та рецензентів, подвійне сліпе, відкрите, післяпублікаційне, інші способи рецензування.

Закон наукової доброчесності означає ствердження науковим журналом статуту та етичного кодексу журналу, регламенту роботи редакційної колегії, інструкцій для авторів, рецензентів і редакторів, умов доступу, цитування, передруку з дотриманням авторського права. Заради продуктивності та ефективності науки журнал має постійно реформувати свою діяльність, оновлювати редакційну політику та формальні регуляції для утримання стабільного лідерства у своїй галузі, реагувати на виклики, такі, як необхідність модернізації журналу через появу нових форм наукового спілкування. Серйозним викликом для українських наукових видань є критерії придатності для включення у бази Scopus і Web of Science, такі, як концептуальність, рецензованість, цитованість, глобальність, етичний видавничий процес, дотримання технічних стандартів, стабільність виходу 2 роки і більше, доступність англійською та онлайн. Доводилося чути і таку думку, що для індексації у міжнародних наукометричних базах простіше створити новий журнал, ніж пристосувати існуючий; до речі, західні науковці охоче діляться досвідом створення нових наукових журналів [8][9]. Захір-Уд-Дін Бабар, редактор новозеландського фармацевтичного журналу, радить чітко визначитися з метою, мудро обрати назву, сфокусуватися на нішевому напрямку, побудувати відмінну команду редакторів, дотримуватися чесності, креативності та максимальної якості, рухатися до нових горизонтів і пам’ятати, що легше заснувати журнал, ніж ліквідувати [10].

Таким чином, академічна автономія наукового журналу представляє собою реалізацію права самостійно організувати власний видавничий цикл відповідно до сучасних стандартів фіксування, підтвердження, поширення, систематизації наукових результатів, включаючи перевірку їх достовірності, значущості та новизни шляхом рецензування, а також систематизацію, збереження (архівування) та відслідковування впливу наукових публікацій за допомогою методів наукометрії.

Список використаних джерел

1. Шеляженко Ю. (2017). Монополістична наукометрія з точки зору академічної свободи та безпеки. Інформація і право, вип. № 2 (21), стор. 144-153.

2. Macháček V. & Srholec M. (2017). Predatory journals in Scopus. URL: <https://idea-en.cerge-ei.cz/news/46-predatory-journals-in-scopus>
3. Savelsberg J. J., King R. & Cleveland L. (2002). Politicized scholarship? Science on crime and the state. *Social Problems*, 49(3), 327-348.
4. Forensic Science: Last Week Tonight with John Oliver (HBO). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ScmJvmzDcG0>
5. Порядок формування Переліку наукових фахових видань України, затверджений Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17.10.2012 № 1111. Офіційний вісник України. 2012. № 86. С. 247. Ст. 3514.
6. Testa J (2016). Journal Selection Process. URL: <https://clarivate.com/essays/journal-selection-process/>
7. Scopus Journal FAQs: Helping to improve the submission & success process for Editors & Publishers. URL: https://www.elsevier.com/__data/assets/pdf_file/0006/95118/SC_FAQ-content-selection-process-22092014.pdf
8. Villard M & Nudds T (2008). Establishing a New Scientific Journal: Trials and Tribulations. *Avian Conservation and Ecology*. Vol 3, issue 2, p. 1-3.
9. Eve M (2012). Starting an Open Access Journal: a step-by-step guide. URL: <https://www.martineve.com/2012/07/10/starting-an-open-access-journal-a-step-by-step-guide-part-1/>
10. Babar Z (2014). What does it take to run your own journal? URL: <http://blogs.biomedcentral.com/bmcblog/2014/06/17/what-does-it-take-to-run-your-own-journal/>

Шемякіна О.О.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Гіжевський В.К., к.ю.н, професор

Теоретико-правові аспекти роздержавлення правоохоронної діяльності в Польщі

*В тезах розглядається теоретико-правові аспекти роздержавлення
правоохоронної діяльності в Польщі.*

Досить суттєвим і повчальним для України, являється те, що держави колишнього соціалістичного табору на стадії суспільної трансформації також зіткнулися з необхідністю визначитися щодо перспектив приватизації галузі безпеки. Досить показовим є досвід Республіки Польща, де перша ліцензія на надання послуг з охорони осіб та майна видана ще 1 січня 1989 р., зразу після набуття чинності Закону «Про господарчу діяльність»[1].

Роздержавлення завдань поліції у Польщі першочергово торкається виконання завдань у галузі охорони осіб та майна. До недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності відносяться фірми, детективні агентства та служби охорони порядку, що створюються організаціями масових заходів. Організаційно-правові засади діяльності недержавних суб'єктів правоохоронної діяльності визначено Законом Польщі «Про охорону осіб та майна» від 22.08.97 р. [2]. Необхідність ухвали закону була зумовлена архаїчністю нормативно-правової бази. На той час існувала значна кількість створених відповідно до Закону «Про господарчу діяльність» суб'єктів господарської діяльності, щодо легітимності діяльності яких існували обґрунтовані сумніви. У штаті приватних суб'єктів охоронної діяльності Польщі нині перебуває близько 200 тис. осіб натомість чисельність особового складу поліції складає близько 100 тис. осіб. Приватний сектор пропонує широкий спектр послуг з охорони осіб та майна, а саме: фізична охорона об'єктів і територій; конвоювання транспорту з грошима і дорогоцінностями; фізична охорона осіб; охорона спортивних та культурно-масових заходів [3].

Завдання пов'язані з охороною осіб та майна можуть виконувати три категорії працівників, а саме: особи які мають ліцензію на фізичну охорону; ті які мають ліцензію на технічне забезпечення; які можуть виконувати завдання з охорони без наявності ліцензії. Коло завдань і набір засобів, що застосовуються особою без ліцензії, є значно вужчим у порівнянні з ліцензованими працівниками. Органом що видає, відмовляє у виданні, позбавляє або вилучає ліцензію є комендант поліції воєводства[4]. Для отримання ліцензії необхідно виконати умови закону та скласти іспит комісії поліції воєводства.

Повноваження охоронних фірм поділяються на основні та допоміжні. Основні: встановлення підстав легітимного перебування осіб на охоронюваних територіях або об'єктах; перевірка документів з метою встановлення особистості; затримання осіб які становлять очевидну безпосередню загрозу життю або здоров'ю людей, а також майну що перебуває під охороною за умови їх негайної передачі поліції.

Здійснення нагляду за приватними охоронними структурами законодавцем покладено на Головного коменданта поліції Польщі, який до здійснення контролю та виконання наглядових чинностей уповноважує функціонерів поліції.

Помітним явищем у контексті приватизації завдань поліції в Польщі стало ухвалення Закону «Про детективні послуги» від 06.07.2001р. [5]. В законі було визначено засади здійснення підприємницької діяльності у галузі надання детективних послуг, права і обов'язки детективів,

засади та порядок набуття повноважень щодо надання такого виду послуг. Відповідно до ст. 2 закону поняття «детективні послуги» визначено як дії, що полягають у добуванні інформації про осіб, предмети та події, реалізовані на підставі укладеної з клієнтом угоди, у формах та в галузі, не віднесених до компетенції державних органів.

Ідея роздержавлення деякими фахівцями не підтримується із-за відсутності у персоналу приватних охоронних структур відповідної кваліфікації для виконання завдань що належать до компетенції правоохоронних органів (поліції). Також така ідея є недосконалою в зв'язку з зацікавленістю охоронних організацій здійснювати захист тих суб'єктів що можуть оплатити послугу в той час коли поліція здійснює охорону не зважаючи на платоспроможність осіб.

Беручи до уваги вищенаведене можна зазначити що роздержавлення завдань поліції це комплексна проблема, що торкається забезпечення внутрішньої безпеки держави. Її поява зумовлена неможливістю держави та органів місцевого самоврядування забезпечити кожному обивателю безпеку. Виконання частини обов'язків поліції приватними охоронними структурами при якісному навчанні та державному контролі за їх діяльністю призведе у майбутньому до підняття на високий рівень внутрішньої безпеки держави.

Виходячи з досліджуваних проблем, слід зазначити: важливим чинником правової діяльності країн-членів Європейського Союзу у сфері охоронної діяльності є визначення кваліфікаційних вимог до персоналу охорони. Законодавство більшості країн вимагає, щоб персонал охорони володів високими діловими та особистими якостями. Заборонено приймати на роботу осіб, які мають судимість. Під час здійснення охоронних послуг персонал охорони повинен бути в уніформі та мати посвідчення. Відтак, наявність мінімальних стандартів професійної кваліфікації персоналу охорони щодо надання послуг із забезпечення безпеки фізичних осіб і майна є доволі прогресивним явищем у правовому просторі Європейського Союзу. В Україні слід теж на законодавчому рівні затвердити мінімальні стандарти професійної кваліфікації персоналу охорони, які б позитивно вплинули на підбір персоналу, навчання та наявність у нього відповідних якостей для надання послуг із забезпечення фізичних осіб і майна.

Діяльність приватних детективів за кордоном регулюється спеціальним законодавством. Спеціальне законодавство різних країн здебільшого розділяє сфери приватної детективної діяльності та приватної охорони.

У багатьох країн існує державний орган контролю за приватною детективною діяльністю. Для приватних детективів встановлені цензи за громадянством, освітою, спеціальною підготовкою тощо.

Приватним детективам може надаватися доступ до інформаційних баз правоохоронних органів, підприємств, установ. Ліцензія приватного детектива може мати просторові та часові обмеження.

У Законі України «Про приватну детективну діяльність» повинні бути використані: досвід Польщі та інших країн ЄС, щодо доступності користування приватними детективами криміналістичних лабораторій поліції, який забезпечує приватних детективів інформацією щодо представників злочинного світу.

Список використаних джерел

1. Ustawa z dnia 23 grudnia 1988r. o działalności gospodarczej // Dziennik Urzędowy. – 1988. – Nr.41. – Poz. 324 ze pozn. zm.
2. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia // Dziennik Urzędowy. – 1997. – Nr.114. – Poz. 740 ze pozn. zm.
3. Ura E., Pierprzny S. Udział firm ochrony osób i mienia w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego // Prawne i administracyjne aspekty bezpieczeństwa osób i porządku publicznego w okresie transformacji ustrojowo-gospodarczej (pod red. W. Bednarka i S. Pikulskiego). – Olsztyn, 2000.
4. Bednarek W., Dobkowski J., Kopacz Z.. Policja administracyjna w systemie administracji publicznej (wybrane zagadnienia) // Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa Prof. dr. hab. Jozefa Filipka. – Kraków, 2001.
5. Ustawa z usługach detektywistycznych z 6 lircza 2001 r. // Dziennik Urzędowy. 2002. Nr. 12. Poz. 1 10 ze pozn. zm.

Яровий Д.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Козенюк В.О., д.ю.н., старший науковий співробітник

Права та обов'язки сторін за договором франчайзингу

У тезах розглядається проблема визначення поняття комерційної концесії (франчайзингу), а також визначаються права та обов'язки сторін за договором комерційної концесії.

Актуальність дослідження полягає у тому, що впровадження франчайзингу є одним з методів розвитку ринкового господарювання. Така форма бізнесу розповсюджена у багатьох сферах економіки розвинених країн. Договір франчайзингу наразі досить популярний у світі як один з найбільш ефективних засобів розвитку бізнесу. В Україні він розвивається з середини 1990-х, але справжній бум розпочався у перше десятиліття ХХ ст. З тих пір кількість франчайзингових мереж щорічно зростає [1, с. 199], а відносини щодо їх ефективного функціонування потребують відповідного правового забезпечення.

Як нову форму здійснення підприємницької діяльності в Україні франчайзинг охарактеризовано в роботах Т. Степанової, О. Квілінського, Я. Сидорова. Деякі особливості правового регулювання франчайзингу висвітлені у статтях В. Ляшенка, Т. Лопушанського, Я. Іолкіна, І. Килимник, А. Цірат, Р. Шишки та ін. В той же час, важливим залишається уточнення прав та обов'язків сторін за договором франчайзингу.

Метою доповіді є визначення сутності відносин, прав та обов'язків сторін за договором франчайзингу.

Франчайзинг в українському законодавстві не має окремої дефініції [1, с. 200]. У прийнятому у 2003 році Цивільному кодексі України йому присвячено главу 79, однак мова йдеться не про франчайзинг, а про комерційну концесію [2]. Господарський кодекс України також здійснює регулювання відносин, пов'язаних з використанням у підприємницькій діяльності прав інших суб'єктів господарювання [3].

Так, за ст. 366 Господарського Кодексу України, за договором комерційної концесії одна сторона є праволодільцем і зобов'язана надати іншій стороні, що виступає користувачем, на визначений строк (або без визначення строку) право використання в підприємницькій діяльності користувача комплексу прав, що належать праволодільцю, а користувач зобов'язаний дотримуватись умов використання наданих йому прав і сплатити праволодільцю обумовлену договором винагороду [3].

У договорі комерційної концесії передбачається використання комплексу наданих користувачеві прав, ділової репутації і комерційного досвіду праволодільця в певному обсязі із зазначенням (або без зазначення) території використання у процесі здійснення підприємницької діяльності [4, с. 26].

Договори комерційної концесії укладаються у письмовій формі та мають вигляд єдиного документу. Якщо ця вимога не буде додержана, то договір визнається недійсним.

Обов'язковою умовою також є державна реєстрація договору комерційної концесії органом, що до цього здійснив реєстрацію суб'єкта господарювання, який за договором виступає праволодільцем. За умови, що праволодільець зареєстрований суб'єктом господарювання не в Україні, тоді реєстрацію договору комерційної концесії здійснює орган, що зареєстрував користувача як суб'єкт господарювання [4, с. 26].

Винагороду за договором комерційної концесії користувач може виплачувати праволодітьцю у формі разових або періодичних платежів або в іншій формі, яка була передбачена договором.

За договором комерційної концесії і праволодітьць, і користувач мають відповідні права та обов'язки. Так, до зобов'язань праволодітьця відносять:

- передачу користувачеві технічної та комерційної документації і надання іншої інформації, необхідної користувачеві для здійснення прав, що надаються йому за договором комерційної концесії, а також інструктування користувача і його працівників з питань, пов'язаних з реалізацією цих прав;

- видачу користувачеві передбачених договором ліцензій (дозволів), забезпечивши їх оформлення у встановленому законодавством порядку.

- забезпечення реєстрації договору комерційної концесії;

- постійне надання користувачеві технічного та консультативного сприяння, включаючи сприяння у навчанні та підвищенні кваліфікації працівників;

- контроль якості товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються або надаються) користувачем за укладеним договором комерційної концесії [5, с. 415].

У свою чергу, користувач за договором комерційної концесії зобов'язаний здійснювати:

- використання торговельної марки та інших позначень праволодітьця визначеним у договорі способом у ході здійснення своєї діяльності;

- забезпечення відповідності якості товарів, що виробляються ним на основі договору, виконаних робіт, послуг, що надаються, якості таких самих товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються або надаються) безпосередньо праволодітьцем;

- дотримання інструкцій і вказівок праволодітьця, що спрямовані на забезпечення відповідності характеру, способів та умов використання комплексу наданих прав праволодітьцем;

- надання покупцям (замовникам) додаткових послуг, на які вони могли б розраховувати, купуючи (замовляючи) товар (роботу, послуги) безпосередньо у праволодітьця;

- інформування покупців (замовників) найбільш очевидним для них способом про використання ним торговельної марки та інших позначень праволодітьця згідно з договором комерційної концесії;

- нерозголошення секретів виробництва праволодітьця та іншої одержаної від нього конфіденційної інформації;

- сплату винагороди право володітьцю, що обумовлена у договорі [5, с. 415].

Якщо у рамках договору здійснюється передача об'єктів у концесію, то це не зумовлює перехід права власності на цей об'єкт до користувача. У той же час, майно, яке користувач придбав для виконання умов концесійного договору, буде належати йому на праві власності. Користувач має право (за умовами концесійного договору) за рахунок власних коштів здійснити реконструкцію, технічне переоснащення, поліпшення майна, яке було отримане ним у концесію [4, с. 28].

Користувач також має право власності на прибуток, який був отриманий ним від управління (експлуатації) об'єкта концесій, а також право власності на продукцію, отриману в результаті виконання умов концесійного договору.

Комерційна концесія (або франчайзинг) сьогодні є ефективним способом розгортання підприємницької діяльності в Україні. Порядок укладання договору комерційної концесії, права та обов'язки сторін за цим договором прописані у Господарському Кодексі України. В той же час, на нашу думку, для більш детального врегулювання франчайзингових відносин необхідно прийняти закон про комерційну концесію (франчайзинг).

Список використаних джерел

1. Договір комерційної концесії та договір франчайзингу. Співвідношення понять та правова природа // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 199-203.

2. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Резніченко С.В. Права та обов'язки сторін за договором комерційної концесії (франчайзингу) // Український юрист – 2012 – №5 – С. 26-29.
5. Несинова С.В., Воронко В.С., Чебикіна Т.С. Господарське право України: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2012 – 564 с.

Психологія

Абаніна Г.В.

к.психол.н., доцент кафедри психології
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Темпоральна організація взаємодії особистості з екранними медіа

Здійснено теоретичний аналіз парадигмального контексту вивчення особливостей медіавпливу на людину, поставлено проблему темпоральної організації взаємодії особистості з екранними медіа.

В умовах глобалізації інформаційного простору й тотального поширення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) стає цілком очевидною **актуальність** науково обґрунтованого вивчення психологічних особливостей взаємодії особистості з медіа. Видається важливою активізації механізмів конструктивно-творчої адаптації людини в сучасному медіапросторі з метою підтримання необхідного рівня інформаційної безпеки, психологічного благополуччя й суб'єктивного відчуття якості життя. **Метою** дослідження є теоретичний аналіз парадигмального контексту проблеми темпоральної взаємодії особистості з медіа. Відповідно до поставленої мети були використані загальнотеоретичні **методи** – аналіз, синтез, теоретичне моделювання, порівняння, систематизація та узагальнення.

Інтенсивний темп розвитку й постійна модернізація ІКТ зумовлює зростання мобільності медіа, що в свою чергу задає якісно нову динаміку нашого життя, породжуючи особливу, нову реальність миттєвості, фрагментарності, колажності, мозаїчності, кліповості, позачасовості. Враховуючи домінування візуальної інформації в сучасному медіапросторі, можна стверджувати, що саме екранні медіа здійснюють визначальний вплив на особливості темпоральної організації часу медіакористувачів. Знання про трансформації психологічного часу в умовах медіавпливу можуть бути визначальним ресурсом конструктивної адаптації людини до хаотичних інформаційних потоків, вироблення навичок інформаційної стресостійкості, уникнення (або зменшення) ризиків виникнення неконструктивних способів взаємодії особистості з медіа (різного роду кіберадикцій, кіберагресії, «кліпової свідомості», «мозаїчного мислення», порушення емоційно-вольової регуляції тощо).

Часові трансформації медіареальності по-різному сприймаються людьми, зумовлюючи диференціюючий вплив на їхню поведінку. Тому важливим аспектом досліджень є індивідуальна своєрідність переживання часу медіакористувачами, питання стильової темпоральної організації взаємодії особистості з медіа, а відтак – проблема синхронізації часових уявлень суб'єктів медіакомунікації, визначення соціально-психологічних механізмів конструювання спільного досвіду переживання часу у віртуальних спільнотах.

Парадигмальні межі дослідження задані суб'єктно-вчинковим (В. Роменець, В. Татенко, Т. Титаренко) і суб'єктно-діяльнісним підходами (К. Абульханова-Славська, С. Рубінштейн, Д. Фельдштейн та ін.). Дослідження трансформації психологічного часу медіакористувачів здійснюється в межах феноменологічного напрямку (Е. Гуссерль, М. Хайдеггер, Дж.Г. Мід та ін.), подієвої концепції психологічного часу Є. Головахи і О. Кроніка, соціально-психологічних теорій особистісного часу К. Абульханової-Славської, Т. Березіної, В. Ковальова, концепції часової організації життєвого досвіду індивіда і концепції суб'єктивного теперішнього О. Полуніна, концепції темпоральних типів поведінки Б. Цуканова, диференційного підходу дослідження саморегуляції поведінки В. Моросанової, рефлексивного підходу (В. Казміренко, Л. Найдьонова, Т. Нестик, М. Найдьонов, А. Россохін та ін.).

Проблема трансформації часу в сучасному світі електронних мультимедіа різнобічно розглядається в класичних зарубіжних теоріях інформаційного суспільства О. Тоффлера (концеп-

ція «футурошоку»), П. Друкера (концепція «інформаційного працівника»), Д. Белла (теорія постіндустріального інформаційного суспільства), Ж. Бодріяра (концепція гіперреальності), З. Баумана (концепція «точкового часу») та ін. Різні аспекти проблеми переживання особистістю часу в умовах трансформаційних суспільних зрушень досліджуються українськими вченими М. Слюсаревським (реляційна теорія інформаційного простору, просторово-часова парадигма вивчення психологічних ефектів переконувальної комунікації), Т. Титаренко (концепція соціально-психологічних практик життєконструювання особистості), О. Полуніним (концепція обробки інформації в часовому механізмі індивіда, концепція часового фреймінгу рішення виборця) та ін. Питання сприйняття часу у віртуальній реальності кіберпростору розглядаються у наукових розробках М. Носова (часові характеристики віртуальної реальності), С. Коловоротного, О. Войскунського, С. Вигонського (концепти часових трансформацій кіберпростору), М. Яворського (концепт структурування часу в інтернеті).

Концептуалізація проблеми темпоральної організації взаємодії особистості з медіа базується на **теоретичному припущенні** про те, що просторово-часова невизначеність, нелінійність, дискретність сучасних медіа зумовлює трансформації психологічного часу медіакористувачів. Насамперед йдеться про можливі модифікації переживання тривалості плину часу, узгодженості та протяжності модусів часової перспективи. **Емпіричні гіпотези дослідження:** 1) дискретна, переривчаста темпоральність екранних медіа вступає у конфлікт з континуальним внутрішнім переживанням суб'єктом часу. Цей конфлікт може породжувати різного роду феномени віртуалізації психологічного часу, такі як «акселерація (прискорення) та інфантілізація (розтягування) суб'єктивної тривалості одиниці часу», «шок теперішнього» (за Д. Рашкоффом) тощо; 2) найбільші зміни відбуваються з тією частиною переживання часу, яка пов'язана з моделюванням майбутнього, зокрема інтуїтивним досвідом очікування (інтуїтивною антиципацією майбутнього), при цьому здатність до антиципації перетворюється з лінійної на нелінійну, багатоваріантну; 3) закономірності становлення стилістичної темпоральної організації взаємодії особистості з медіа пов'язані з індивідуально-типологічними характеристиками часової перспективи і саморегуляції поведінки медіакористувачів; 4) закономірності темпоральної організації взаємодії особистості з медіа визначаються насамперед специфікою екранних медіа, а саме «умовністю» екранного часу, неузгодженістю його часових модусів, порушенням причинно-наслідкових зв'язків між подіями, згортання процесуальності і миттєвістю візуальних образів; 5) в сучасних умовах поширюються темпоральні маніпуляції медіа зі свідомістю медіакористувачів, на кшталт часового фреймінгу ситуацій та подій, часових децентрацій б) ефективним механізмом синхронізації часових уявлень суб'єктів медіакористувачів, а також конструювання спільного досвіду переживання часу у віртуальних спільнотах є особистісна і групова рефлексія часової перспективи; 7) медіаторчість – адекватний сучасним викликам спосіб оптимізації темпоральної організації взаємодії особистості з медіа.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що *вперше* в контексті розбудови нового наукового напрямку – медіапсихології часу – поставлено проблему темпоральної організації взаємодії особистості з екранними медіа. **Практичне значення** дослідження визначатиметься розробкою інноваційної медіаосвітньої технології оптимізації темпоральної організації взаємодії особистості з медіа.

Список використаних джерел

1. Мироненко Г.В. Час віртуального життя: монографія / Г.В. Мироненко. – К.: Імекс-ЛТД, 2015. – 134 с.
2. Плохих В.В. Психология временной регуляции деятельности человека: [Монография]. / В.В. Плохих. – Д.: ЛАНДОН-XXI, 2011. – 412 с.
3. Полунін О.В. Переживання людиною плину часу: експериментальне дослідження: монографія / О.В. Полунін. – К.: Гнозис, 2011. – 360 с.

Агаева Т.Р.

магистрантка

ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

Научный руководитель: Живоглядов Ю.А., к.психол.н., доцент

Отклоняющееся поведение личности как следствие психологической травмы

Современный мир полон чрезвычайных ситуаций, стрессовых событий, природных катаклизмов и войн, именно эти события могут оказать влияние на личность и оказаться для нее травматичными.

В результате войны в Украине, рост преступности, которая является одним из видов девиантного поведения, вырос.

В 2012 году преступлений с применением огнестрельного оружия, включая бытовые преступления, было зарегистрировано 7, в 2013м – уже 320, в 2014м – 2220, а в 2015м – только за 9 месяцев совершено 1526 преступлений [1]. За 9 месяцев 2016 года в стране зарегистрировано 511 851 преступление, что на 18,9 % больше по сравнению с аналогичным периодом прошлого года. А количество тяжких преступлений в общем по стране выросло на 28%.

Мы исходили из того, что причиной роста девиации могли послужить не только снизившиеся социальные условия, но и общая психологическая травматичность в результате военных событий.

Лучше понять эту взаимосвязь можно, задавшись вопросом: Может ли девиантное поведение личности быть результатом деструктивных внутриличностных процессов, психологические механизмы которых могут быть поняты через взаимосвязь таких психологических конструктов, как «психологическая травма» и «депривация»? Ведь любая депривация наносит ущерб. И это, безусловно, актуальная проблема, еще с давних времен, так как, в истории науки и практики мы имеем возможность наблюдать за изучением проблемы отклонения психических состояний и социального поведения под влиянием ее разрушающих факторов.

Рассматривая девиантное, или отклоняющееся поведение, можно сказать, что оно всегда связано с несоответствием человеческих поступков и действий, распространенных в обществе или социальных группах, нормам, правилам поведения, стереотипам, ожиданиям, установкам и ценностям. Таким образом, девиантным можно назвать поведение личности, сформированное в результате осознанного выбора жизненной позиции, не совпадающее с общепринятыми нормами.

Рассмотрим, что же относится к основным формам девиантного поведения в широком смысле:

1. Пьянство и алкоголизм.
2. Употребление наркотиков.
3. Преступность.

Исследователями выделяются следующие внутренние психологические факторы, которые могут приводить к совершению преступлений несовершеннолетними:

- потребность в престиже, в самоуважении;
- потребность в риске;
- эмоциональная неустойчивость;
- агрессивность;
- наличие акцентуации характера;
- отклонения в психическом развитии;
- низкое самоуважение;

- неадекватная самооценка [2].

4. Самоубийство.

В структуре суицидального можно выделить:

- собственно-суицидальные действия,

- суицидивные проявления (мысли, намерения, чувства, высказывания). Змановская Е.В. говорила о том, что возраст существенно влияет на особенности суицидального поведения. Среди подростков попытки самоубийства встречаются существенно чаще, чем у детей, причем лишь немногие из них достигают своей цели [3].

5. Проституция.

Психологическая травма – это повреждения (кем-то или чем-то) психики, приводящие к заметному нарушению ее нормального функционирования [5].

Следовательно, психологическая травма – это такая реакция на жизненные обстоятельства, которая приводит к длительным эмоциональным переживаниям негативного характера. Если ситуация кажется человеку настолько сложной, что он не знает, как с ней справиться и видит в ней угрозу всему своему жизненному укладу или самой жизни, или же, если ситуация разрушает его представление о собственной жизни, она может спровоцировать развитие психологической травмы [6].

Говоря о травме, нельзя не затронуть тему депривации. Депривация, в переводе с латыни, – лишение, потеря. «Психическая депривация является психическим состоянием, возникшим в результате таких жизненных ситуаций, где субъекту не предоставляется возможности для удовлетворения некоторых его основных (жизненных) психических потребностей в достаточной мере и в течение достаточно длительного времени» [4]. Не это ли мы можем наблюдать на сегодняшний день в Украине? Ведь возможность удовлетворение даже базовых потребностей в военное время становится невозможным. В связи с этим, нами планируется подборка или разработка инструментария, для более глубокого рассмотрения данной проблемы.

Итак, что же связывает травму и депривацию? Если травма быстро разрушает, то депривация постепенно ослабляет. Депривирующие факторы развивают свое воздействие более длительно и постепенно. Связь последствий депривации с ее причинами часто является не очевидной и не переживаемой, в явном симптоматическом виде. Но при переживании депривирующего воздействия, возможна травматизация, возникающая спустя много лет после произошедших событий. Кроме того, чем острее, кратковременнее и разрушительнее воздействие, тем более вероятной является травматизация. Исходя из этого, можно говорить о том, что травма, может быть последствием депривации. Длительное подрывающее воздействие на личность, может оказаться, в конце концов, травматичным.

Соответственно, опыт перенесения деприваций может приводить к психологическим травмам, последствия которых будут выражаться в суицидальных наклонностях, неуважении близкого или какого-либо окружения, бродяжничестве и разных формах, которые характеризуются, как девиантное поведение.

Список использованных источников

1. Анищенко Г. «Преступность на Украине. Статистика и динамика» [Электронный ресурс] Режим доступа URL: <http://nk.org.ua/politika/prestupnost-na-ukraine-statistika-i-dinamika-79676> – Киев, 2016. 3
2. Визель Т.Г. Девиантное поведение подростков. Теории и эксперименты. – Тула, 2007. – 341 с.
3. Змановская, Е.В. Девиантология: психология отклоняющегося поведения / Е.В.Змановская. – 2-е изд., испр. – М.: Академия, 2004. – 288 с.
4. Лангмейер Й., Матейчек З. Психическая депривация в детском возрасте. – Прага: Авиценум, Медицинское издательство, 1984. – 334 с.
5. Международная ассоциация профессионалов развития личности [Электронный ресурс] Режим доступа URL: <http://liros.ru/obuch/sending/psychologos/trauma.php>
6. Что такое психологическая травма и как от нее избавиться. Электронный ресурс] Режим доступа URL: <http://medvoice.ru/chto-takoe-psixologicheskaya-travma-i-kak-ot-neyo-izbavitsya/>

Багдюн Х.Ч.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрунко О.В., д.психол.н., старший науковий співробітник

Корпоративний імідж як чинник успішності й конкурентоздатності організації

Розглянуто сутність і функції корпоративного іміджу як соціально-психологічного феномену. Визначено місце корпоративного іміджу в структурі організаційної культури. Показано роль керівника і стилю керівництва в іміджевій картині організації. Показано актуальність та означено напрями соціально-психологічних досліджень корпоративного іміджу як чинника успішності і конкурентоздатності організації.

Український дослідник в галузі комунікаційних технологій Г. Г. Почепцов називає імідж «багатофакторним феноменом». Поміж з цим, імідж організації – це образ або свого роду обличчя організації у «дзеркалі суспільної думки». Поміж з тим, імідж організації визначається як сформоване уявлення аудиторії про діяльність і успіхи компанії. Він закріплює взаємовідносини з клієнтами, визначає конкурентоспроможність, в подальшій співпраці сприяє успішному розвитку між організацією та клієнтами, партнерами, громадськістю [4]. Основу такого іміджу складають існуючий стиль внутрішніх та зовнішніх ділових і міжособистісних відносин персоналу та офіційна атрибутика – назва, емблема, товарний знак тощо.

Корпоративний імідж - це трансляція корпоративної культури в зовнішнє середовище. У сучасному світі конкурують не лише товари і ціни, а й відносини, якість обслуговування і репутація. Ці складові є найважливішими «іміджотворчими» факторами. Ефективний корпоративний імідж може будуватися лише на основі цілісної мікрокультури, що існує в компанії. У загальному вигляді головна мета створення ефективного корпоративного іміджу полягає в тому, щоб з його допомогою впливати на думки і оцінки клієнтів, споживачів, покупців, а також конкурентів і партнерів. У сучасному бізнесі найголовнішою категорією для будь якої організації є її позитивна репутація, яка захищає від несприятливих зовнішніх впливів та дозволяє посісти гідне місце серед інших організацій.

Проблематика корпоративного іміджу, як соціально-психологічної проблеми визначається наступними чинниками. По-перше, в наш час не існує єдиної думки в поглядах на сутність іміджу як інтегрального явища. Корпоративний імідж визначається як імідж організації в цілому, що об'єднує її престиж, репутацію, успіхи і стабільність. Він покликаний виразити індивідуальність – місію, бізнес як основу корпоративної ідентичності при сприйнятті і вимірі у конкурентному середовищі властивостей різних організацій; збільшити знання, розуміння та інтерес громадськості до організації, сприяючи кращій роботі її репутації на усіх; розвивати асоціації з позитивними характеристиками діяльності організації, що гарантують якість, надійність і відповідальність; об'єднати членів організації, її підрозділів і сформувати корпоративний, командний дух. По-друге, в основі механізмів виникнення іміджу лежать цінності і норми навколишнього світу – людина постійно порівнює себе з іншими людьми і намагається відповідати їхнім очікуванням. Цілеспрямована діяльність людини зі створенню ефективного іміджу спрямована, перш за все, на зміну особистісних властивостей і якостей. Сформований імідж визначається, з одного боку, суспільними цінностями соціуму та соціально значущими нормами, правилами і нормативами у сфері спілкування, поведінки, діяльності в сучасному

суспільстві, а з іншого - ціннісними підставами життєдіяльності особистості, соціальної цілісності індивіда, одиничного, особливого та своєрідного, що закладено в ньому від природи на фізіологічному і психологічному рівнях. Сформований імідж при гармонійній єдності між соціальним та особистісним визначає вплив на способи і стратегії, які необхідні для успішного здійснення індивідом діяльності в обраній сфері [2].

Корпоративний імідж виконує в організації щонайменше три функції. Саме за якістю виконання цих функцій імідж може бути оцінений як ефективний чи неефективний. **Перша функція полягає** у «справленні запланованого потрібного враження». «Заплановане враження», як правило, підпорядковується меті, виробленої на основі корпоративної стратегії. Це може бути образ консервативної або, навпаки, інноваційної організації, або образ маленької і мобільної чи, навпаки, злегка повільної, але «сталого» структури. Це може бути образ вузько-спеціалізованої або ж такої, що постійно розширює асортимент своїх послуг фірми, що йде по шляху диверсифікації діяльності. Крім того, це може бути образ «доступної» або «елітної» фірми. **Друга функція** полягає у позиціонуванні організації на ринку. Позиціонування організації на ринку полягає в питанні само ідентифікації. Організація, усвідомивши свою місію на ринку, розуміє, хто вона є, що вона робить і навіщо, в чому її специфіка та переваги для клієнта, а також хто її основні партнери. Такий тип корпоративної культури найбільш успішний в стабільному оточенні з передбачуваним і контрольованим ринком, але погано адаптується до змін і, як показує практика сучасного бізнесу, виявляється неефективним в поєднанні з необхідністю ініціативи співробітників. **Третя функція** полягає у спонуканні до дій. За законами психології, щоб сформувані у людини готовність до дій в потрібному напрямку, тобто сформувані установки, необхідна основа [1]. Ця основа складається з кількох компонентів. Перш за все – це існування потреби в товарах або послугах даної фірми. Якщо товар або послуга організації відповідає конкретній потребі, фірма повинна чітко і впевнено заявити, що саме вона може найкращим чином цю потребу задовольнити. І завдання на даному етапі зведеться до побудови грамотної рекламної кампанії. Чим чіткіше визначені цілі і завдання організації, тим простіше транслювати це зовні, створюючи корпоративний імідж [1; 5].

Одними з важливих чинників корпоративного іміджу та його формування є стиль керівництва та особистість керівника, який є її «обличчям організації». Імідж керівника залежить від ряду об'єктивних та суб'єктивних факторів: стилю керівництва, успішності діяльності, його професійних, соціальних та особистісних якостей [3]. У процесі управління організацією імідж керівника виконує кілька психологічних функцій, головними з яких є: 1) підтримання в підлеглих упевненості щодо вірності й досягнення поставлених цілей; 2) створення бажання слідувати вказівкам керівника та рекомендованим моделям поведінки; 3) здійснення якісних комунікацій.

Проблема формування і розвитку корпоративного (організаційного) іміджу є нині надзвичайно актуальною. Сучасні організації працюють в умовах жорсткої конкуренції, а тому вони мають не лише виконувати свої організаційні задачі на вищому якісному рівні, а й бути відомими і мати позитивну репутацію. Для цього у галузі менеджменту, маркетингу, реклами, зв'язків з громадськістю, інформаційного ділового обміну, внутрішніх і зовнішніх комунікацій, організаційного піару тощо розробляються спеціальні технології, засновані на знаннях із соціальної та організаційної психології. Ці технології знаходять застосування в усіх сферах управління організацією. Більшість сучасних методик, що застосовуються в області роботи з іміджем організації, не мають достатньої теоретичної опрацьованості, часто являють собою лише набір еkleктичних практичних рекомендацій, які не виходять на рівень наукового узагальнення. У зв'язку з цим одним із найважливіших завдань соціально-психологічних досліджень іміджу організації є подолання розриву між практичною діяльністю з формування іміджу організації та теоретичними знаннями, накопиченими в різних галузях соціально-психологічної науки.

Список використаних джерел

1. Кондратьев Э.В. Корпоративный имидж организации // Э. В. Кондратьев. – М.: Академический проект, 2012. – 192 с.
2. Колодка А.В. Імідж організації як економічна категорія: сутність, зміст, основні етапи формування // А. В. Колодка. – К.: Прометей, 2012. – 180 с.
3. Позднишев Є. В. Імідж як соціально-психологічна категорія та її методологічні засади / Є. В. Позднишев. – К.: Еліта, 2012. – с. 96.
4. Поцепцов Г. Г. Іміджелогія: теорія і практика. – К.: Просвіта, 2000. – 160 с.
5. Шевченко В. С. Роль і місце іміджу керівника в ефективному управлінні сучасної організації / В. С. Шевченко. – Львів: ЛНУ, 2007. – 215 с.

Бєлов В.А.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Васильченко О.М., д.психол.н., доцент

Соціально-психологічний тренінг як форма психологічної підготовки офіцерського складу для роботи в умовах збройного конфлікту

В умовах воєнного конфлікту психологічна підготовка військовослужбовців вимагає особливих психологічних якостей і навичок необхідних в ході ведення бойових дій. Для вирішення цього завдання може використовуватися соціально-психологічний тренінг — як форма психологічної підготовки офіцерського складу. На жаль, при підготовці офіцерського складу для служби в умовах воєнного конфлікту ця методика використовується вкрай рідко і не в повному обсязі.

Вже до п'ятидесятих років минулого століття стало ясно, що спеціально організований тренінг є однією з найбільш зручних, конструктивних, швидко діючих форм психологічної роботи з групами. Саме тренінг дозволяє серед інших психологічних методів реалізувати необхідні психологічні умови розвитку професійного та особистісного самосвідомості людей і актуалізації їх ресурсів, змінити їх поведінку і ставлення до світу і іншим людям.

Соціально-психологічний тренінг належить до комплексних методів соціально-психологічного навчання і впливу. Основною ціллю є підвищення компетентності у сфері спілкування. Ця ціль визначає соціальне призначення метода, безпосередньо пов'язаного з практичними задачами розвитку суспільства, а також створення сприятливих умов для розвитку особистості.

У тренінгу створюється можливість негайного співвіднесення отриманої інформації і діяльності, емоційного проживання нових моделей поведінки і пов'язаних з ними результатів, що забезпечується дією каналів зворотного зв'язку. Проходить підготовку в тренінгу людина при отриманні зворотного зв'язку виявляє наявні у нього дефіцити умінь і навичок, а також неадекватність установок і стереотипів.

Також психологічний тренінг дозволяє працювати з особистістю, зачіпаючи глибинні внутрішні структури, що важко піддаються корекції іншими методами.

Психологічний тренінг не просто дозволяє виробити і проаналізувати новий досвід, він орієнтує людину на відчуття себе, свого "Я", дає можливість доторкнутися і частково усвідомити в собі те, що зазвичай заховано і нишком нав'язує свої рішення.

Соціально-психологічний тренінг (СПТ) є областю практичної психології, одним з видів психологічної допомоги, що використовує активні методи групової психологічної роботи. В даний час існує досить велика кількість різних форм соціально-психологічного тренінгу, багато в чому перетинаються один з одним. Різноманіття форм і видів групової роботи зумовлене різними теоретичними підходами, які беруться за основу при розробці програми кожного окремого тренінгу.

Поставлені цілі і завдання різні види тренінгових груп вирішують за допомогою використання певних методів, прийомів і технік соціально-психологічного тренінгу.²

СПТ включає в себе тренінг сенситивності, спрямований на створення відповідного емоційного фону за допомогою прийомів групової психотерапії, а також на розвиток психологічної чутливості учасників. А також включає особистісний тренінг ділового спілкування шляхом рольової гри і дискусії. Тренінг сенситивності є синтезом рольової гри і групової психотерапії.

СПТ проводиться у групах по 8-12 осіб під керівництвом психолога, який пройшов спеціальну підготовку. Звичайний цикл занять розрахований на 30-50 годин, але тривалість його можна змінювати в залежності від характеру вирішуваних задач. В той же час нетривалі заняття (менше 20-24 годин) не дозволяють у повному обсязі реалізувати оптимальну програму СПТ і знижують її ефективність. Заняття можуть проводитись з інтервалами в 1-3 дні і середній тривалості кожного заняття 3 години. Але найбільш ефективною формою організації роботи є марафон – декілька занять підряд по 8-10 годин безперервної роботи.

В процесі СПТ застосовуються різноманітні методичні прийоми: групова дискусія, рольова гра, невербальні вправи... Використання у ході заняття відеозапису суттєво підвищує ефективність СПТ, дозволяючи учасникам об'єктивний зворотній зв'язок.

Основні принципи СПТ:

1. Спілкування за принципом «тут і тепер» – на початку у учасників спрацьовує захисний механізм психологічного захисту; потрубно, щоб під час виконання людина могла за допомогою інших побачити себе. Щоб існував зворотній зв'язок, який ґрунтується на довірі у спілкуванні.

2. Принцип персоніфікації висловлювань – його суть полягає у довільній мові, без особливих мовних форм, які допомагають приховувати власну позицію: «часто вважається» – «я вважаю».

3. Принцип наголошування мови почуттів – учасники групи мають наголошувати увагу на емоційних станах і проявах, використовувати мову, що фіксує такий стан. Наприклад: «Твоя манера говорити на підвищених тонах викликає в мене роздратування». В повсякденному спілкуванні таке звернення не типове. Відповідно перед кожним учасником ставиться завдання виробити вміння чітко і адекватно висловлювати свої почуття.

4. Принцип активності – головна норма тренінгу. Інтенсивна групова взаємодія, цілеспрямоване споглядання себе, партнерів, тощо. Навчитись поєднувати зануреність у себе і активність.

5. Принцип довірливого спілкування – створення найсприятливіших умов для довірливого спілкування, визначення результативності і забезпечення групової динаміки. Як найпростіший крок до цього, прийняття єдиної форми звернення один до одного на «ти». Це урівнює всіх членів групи і вносить елемент інтимності і довіри.

6. Принцип конфіденційності – не виносити зміст спілкування, що розвивається в процесі тренінгу за межі групи. Це і включає в себе щирий і відвертий контакт, дає змогу зберігти свій дискусійний потенціал.

7. Принцип моделювання – моделюють певні реальні ситуації, в яких учасники демонструють негативні і позитивні форми поведінки.

8. Принцип новізни – оригінальність вправ, постійна зміна партнерів.

9. Принцип дослідження – група самостійно знаходить рішення поставлених задач.

В умовах воєнного конфлікту психологічна підготовка військовослужбовців вимагає особливих психологічних якостей і навичок необхідних в ході ведення бойових дій. Для вирішення цього завдання може використовуватися соціально-психологічний тренінг – як форма психологічної підготовки офіцерського складу. На жаль, при підготовці офіцерського складу для служби в умовах воєнного конфлікту ця методика використовується вкрай рідко і не в повному обсязі.

Список використаних джерел

1. Александров А.А. Сучасна психотерапія. – С.Пб., 1997.
2. Андреева Г.М. Соціальна психологія. – М.: Аспект-прес, 1998.
3. Андрієнко О. В. Соціальна психологія: Учеб. Посібник для пед. вузів (під редакцією В. А. Сластенина). М.: Академія, 2000.
4. Анциферова Л.І. Здатність особистості до подолання деформацій свого розвитку. – Психологічна журнал. – 1999. Т.20. N 1. С. 3-21.
5. Ассаджиоли Р. Психосинтез: теорія і практика. – М.: RTFL-book, 1994. С. 314
6. А. Я. Психологія: описи психологічних тестів, тестування он-лайн, тренінги, вправи, статті, поради психологів (<http://azps.ru/>)
7. Баклі Р., Кейпл Дж. Теорія і практика тренінгу. – СПб.: Пітер, 2002. С.320.
8. Белінська Е., Тіхомандріцкая О. Соціальна психологія: Хрестоматія, – М.: Аспект Пресс, 2003.

Кризова інтервенція як модель вирішення проблем

Доповідач розглядає різні аспекти кризового втручання в рамках вдосконалення екстреної психологічної допомоги в умовах збройних конфліктів і надзвичайних ситуацій.

Актуальність викладеної теми визначається насамперед вимогами психологічної практики сучасної України, де, в зв'язку з ростом різного роду психотравмуючих переживань громадян, зростає кількість запитів на екстрену психологічну допомогу. Перш за все це пов'язано зі збільшенням кількості безпосередніх учасників військових дій в зоні збройного конфлікту на сході України, а також кількість свідків цих подій, постраждалих серед мирного населення і тимчасово переміщених осіб.

Помітно виріс останнім часом рівень теоретичних знань і накопичений досвід практичної роботи в цій галузі дозволяє вже фахівцям даної галузі вносити власний вклад в цей специфічний напрямок психології як на терені практичної діяльності, так і в частині осмислення і переосмислення впливу психотравматичного досвіду на психічний стан людини, суспільства і способи опанування цим досвідом.

Поняття «криза» і «кризова інтервенція»

Ф.Е. Василюк під кризою розуміє критичний момент і поворотний пункт на життєвому шляху. Існують чотири ключових поняття, якими в сучасній психології описуються критичні життєві ситуації. Це поняття стресу, фрустрації, конфлікту і кризи.

Проблематика подібних криз і основ кризового психотерапевтичного втручання завжди була в полі уваги гуманітарного мислення, в тому числі і психологічного. Однак, як самостійна дисципліна, теорія криз з'явилася на психологічному горизонті порівняно недавно. Прийнято вважати, що основу кризової теорії заклали Е. Ліндемманн і Дж. Каплан. Саме вони, в середині ХХ століття, поклали початок дослідженням ефективного розв'язання кризи, а також стратегіям кризових інтервенцій і надання психологічної допомоги.

Психологічна допомога в кризовій ситуації носить визначення «кризова інтервенція (втручання)».

«Кризова інтервенція (втручання) – це заходи, що вживаються з метою встановлення контролю над гострою реакцією на психосоціальну кризу». Таким чином, к.і. являє собою особливий метод психологічної допомоги при кризі, що допомагає людині витримати напругу кризового періоду і напрямком особистісного розвитку в конструктивне русло.

Ситуативні стресові події (стресори)

Ситуативна стресова подія виділяється дослідниками в якості одного з найважливіших чинників, що визначають кризу. Під стресовою подією розуміється таке явище, яке призводить до дезінтеграції існуючих зв'язків індивіда.

Засновниця International Psychosocial Organisation (IPSO) gGmbH (Німеччина) Інґе Місс-маль, описуючи стресові події, виділяє наступні стресори:

1. Сімейні конфлікти та інші міжособистісні конфлікти;
2. Особистісні проблеми;
3. Конфлікт лояльностей;
4. Між різними системами цінностей;
5. Конфлікт «амбівалентності»;

6. Внутрішньоособистісний конфлікт (неможливість прийняти будь-яке рішення);
7. Сором
8. Вина
9. Травма
10. Насильство, наруга;
11. Втрата;
12. Бідність

Кризова інтервенція базується на принципах:

- свобода від суджень;
- свобода від інтенсивності власних психологічних захистів;
- повнота уваги;
- щире бажання допомогти.

Діагностика

Кризовий психолог робить синдромальний рівень діагностики, однак не спирається на діагностичну версію в роботі. Кризова робота за своєю формою є фокусованим короткостроковим видом психологічної допомоги, а кризова інтервенція центрована на проблемі, а не на особистості. Пріоритет – аналізу ситуації, зробленому разом з клієнтом.

Схема кризового втручання:

Незважаючи на різні підходи до кризово-орієнтованої практики, можна говорити про загальні алгоритми роботи.

1. Встановлення контактів (включає прояв особистого інтересу, емпатичну та дослідницьку залученість кризового психолога);
2. Дослідження проблеми, її ідентифікація. Формулювання головної скарги;
3. Вибір рішення. Моделювання перших кроків щодо вирішення цієї проблеми.

Клієнт як суб'єкт взаємодії

Психодинамічний підхід в практиці кризової роботи створив можливість для розуміння структури індивідуальності і обумови її процесів.

Нове розуміння в контексті психодинамічного підходу отримує один з найважливіших принципів теорії і практики психотерапевтичної роботи: «середовище-особистість». Подвійна орієнтація на інтрапсихічні процеси і системні впливи навколишнього середовища знаходить відображення в психотерапевтичній практиці кризових ситуацій.

Слід особливо відзначити виняткову важливість суб'єкт-суб'єктної позиції психолога і клієнта як основну стратегію подолання кризи.

Висновки

Системоутворюючою категорією концепції кризової інтервенції повинна стати категорія індивідуального життя, що розгортається як щось ціле, як життєвий шлях особистості, де криза – це певний критичний момент, поворотний пункт життєвого шляху. Це дозволить розглядати саме поняття кризи як конструктивного процесу, що має не тільки патологічні наслідки, але і можливість зростання і розвитку особистості.

Ситуація кризи, власне криза, робить реалізацію життєвого задуму утрудненою або навіть неможливою. Однак, результатом переживання цієї неможливості може стати метаморфоза особистості, переродження її, прийняття нового задуму життя, нових цінностей, нової життєвої стратегії, нового образу-Я.

Список використаних джерел

1. Василюк Ф.Е. Психологія переживання. – М., 1984, с. 31-49
2. Виготський Л.С. Психологія розвитку людини. – М.: Изд-во Сенс; Ексмо, 2005. – 1136 с.
3. Ліндемман Е. Клініка гострого горя Психологія емоцій. Тексти / Под ред. В.К.Вілюнаса, Ю. Б. Гіппенрейтер. – М.: Видавництво Моск. ун-ту, 1984.
4. Пергаменщик Л.А. Кризова психологія. Навчальний посібник. – Мн.: Вища школа, 2004. – 288 с.
5. Уварова С.Г., Бойченко Н.Г., Гришкан С.О., Улько Н.М. Психологічна допомога в кризових ситуаціях. – К.: ПВНЗ МІГП, 2016 с.

Гура Н.А.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., к.психол.н., доцент

Психологічні особливості виникнення професійних криз особистості

Описані психологічні особливості виникнення та подолання професійних криз особистості.

Довгі роки поняття кар'єри розумілося як просування службовими щаблями певної організації. Людина, обравши професію, намагалася знайти організацію, у якій її праця була б затребувана і належно оцінена. Організація, зі свого боку, надавала фахівцю підтримку та можливість кар'єрного зростання. Таким чином, «обравши» один одного, організація і людина уклали своєрідний психологічний контракт, що припускав гарантію зайнятості й можливість професійного та кар'єрного зростання з боку організації, а з боку співробітника – відданість організації [1].

Але ситуація докорінно змінилась, адже сучасна концепція кар'єрного зростання не орієнтується на просування в межах однієї організації та навіть однієї сфери діяльності. Для сучасного ринку праці характерне укладання тимчасових контрактів, неповна зайнятість, часткові зміни в кар'єрі, зайнятість водночас у декількох сферах діяльності та організаціях, непередбачуваність трудових переміщень. Такі зміни супроводжуються важкими і глибокими емоційними *переживаннями*, котрі можуть призводити до психологічно несприятливих станів людини [2, 3]. В цей час людина стає чутливою до зовнішніх впливів – незначні подразники можуть викликати серію емоційних проявів негативного характеру. О. О. Бодальов відзначає, що особистісне зростання і розвиток людини як суб'єкта діяльності можуть припинитися, якщо настають незворотні глибокі зміни негативного характеру в її індивідуальних характеристиках, або якщо негативні за своєю суттю впливи з боку макро та мікросередовища перевищують межу її емоційної витривалості [4].

Г. Шихі пояснює, що перехід на наступний щабель розвитку змушує людину руйнувати існуючу захисну структуру. Вона «стає вразливою і чутливою як ембріон», але саме внаслідок цього набуває нову здатність пристосовуватися до навколишніх умов [5]. Це підтверджує і Н. А. Низовських. Він говорить про те, що осмислені в ході кризи переживання актуалізують у людини ще не використані внутрішні резерви, підвищують життєву мотивацію та активують процес життєтворчості [6].

Українські дослідники професійної мобільності (С. О. Даньшева, Ю. В. Журавльов, Д. Л. Череднік) відзначають – для того, щоб бути успішною, людина змушена змінювати місце роботи в середньому 3-5 разів [7]. При цьому попередні невдачі можна тлумачити як корисні проби сил, що призводять до більш ефективного результату кар'єрного просування [8]. До незадоволеності власним місцем роботи іноді спонукає така особистісна риса, як перфекціонізм [11]. Особистість прагне виконувати свою роботу якісно, та при цьому не задоволена власними результатами, вважає їх недостатньо хорошими. Це може привести до переривання початку кар'єри самою особистістю. Важливо в цьому випадку не «застрягати» на переживанні неуспіху, а будувати і здійснювати нові реалістичні плани життєвого трудового шляху, долаючи перешкоди. В такому випадку порушення, затримки кар'єри трансформуються в творче народження людиною нових перспектив свого розвитку на життєвому шляху.

В.В. Кириченко (2015) відзначає, що ймовірність виникнення особистісних криз у процесі професійної адаптації збільшується, як не парадоксально, у ситуації наближення до успі-

ху. Потім, реконструюючи плин власного життя, людина періодизує його саме за критичними ситуаціями, що виникають в точках перетину зовнішнього та внутрішнього рівнів буття, поєднуючи в собі минуле, теперішнє та майбутнє особистості [9].

Подолання кризових явищ вимагає від особистості професійного вчинку і психологічно компетентного ставлення до себе. Не кожна особистість здатна самостійно знайти прийнятний конструктивний вихід із криз [10]. Тому важливо створити психологічні та організаційні умови, що дозволяють керувати процесом переживання кризи, створювати передумови для її оптимального подолання та перешкоджати розвитку деструктивних явищ. Отже, в процесі кар'єрного становлення є закономірними кризи, що можуть мати як негативне, так і позитивне значення для подальшого особистісно-професійного розвитку. Протириччя, що вимагає вирішення в умовах кризи, врешті стає потенційною силою розвитку особистості.

Таким чином, психологічні бар'єри та кризи стимулюють розвиток нових сценаріїв професійного майбутнього на базі процесів професійної мобільності та обумовлюють перехід на нові траєкторії кар'єри. Інтенсивність переживання кризи визначається активністю особистості та будовою психологічного життєвого світу індивіда. Можливі варіанти виходу з криз зумовлені психофізіологічними та соціальними факторами, а також залежать від досвіду рішень та досягнень особистості на попередніх етапах професійно-особистісного розвитку.

У подальших дослідженнях планується здійснити емпіричне дослідження з метою виявлення основних чинників переривання кар'єри та розробити програму психологічного супроводу співробітника для досягнення корпоративних цілей.

Список використаних джерел

1. Гресь Л. О. Особистісні фактори переживання кризи середини життя / Л. О. Гресь // Психологічні перспективи. – 2014. – Випуск 23. – С. 89–99.
2. Жовнер В. Ю. Особливості детермінант конкурентоспроможності в кризові періоди професійного становлення особистості / В. Ю. Жовнер // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. – Вип 32. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2016. – С. 128–138.
3. Занковський А. Н. Психология деловых отношений : учебно-метод. комплекс / А. Н. Занковський. – М. : Изд. центр ЕОАИ, 2008. – 384 с.
4. Бодалев А. А., Рудкевич Л. А. Как становятся великими или выдающимися. – М. : Изд-во Института психотерапии, 2003. – 287с.
5. Шихи Г. Возрастные кризисы. Ступени личностного роста / Гейл Шихи ; пер. с англ. – СПб. : Ювента, 1999. – 436 с.
6. Низовских Н. А. Карьерные ориентации и жизненные принципы личности / Н. А. Низовских; Е. А. Ронжин // Вестник Вятского государственного гуманитарного университета. 2010. – Выпуск № 1. Том 3. – С. 154–160.
7. Бочелюк В. Й. Психологічні особливості кар'єрного зростання персоналу / В. Й. Бочелюк // Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. – 2014. – С. 16–23.
8. Луппо С. Є. Типологічні особливості життєвих взаємодій дорослої особистості з досвідом дитячих психотравм сімейного походження / Э. С. Луппо // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2016. – Вип. 31. – С. 142–155.
9. Кириченко В. В. Практичні аспекти ціннісної підтримки особистості у процесі переживання кризи професійної адаптації / В. В. Кириченко // Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К. : Фенікс, 2015. – Т. XII. Психологія творчості. Випуск 21. – С.132–140.
10. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения / Е. А. Климов. – М. : Академия, 2004. – 304 с.
11. Сингаевская И. В. Проявление перфекционизма в разных возрастных периодах развития личности как фактор качества выполнения деятельности / И. В. Сингаевская, Л. А. Данилевич // Материалы международной научно-практической конференции “Проблемы и перспективы развития экономики в XXI веке”. – Кишинев: Слав.ун-т, 2013. – С. 283-294.

Єрохіна К.А.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., к.психол.н., доцент

Психологічний аналіз феномену іміджу особистості

Актуальність дослідження. Кожна людина впродовж життя пізнає не тільки навколишню дійсність, самого себе, але й інших людей. Від того, як люди сприймають та оцінюють інших, які при цьому виникають образи та враження, залежать відносини, розуміння один одного та ефективність взаємодії.

Поняття «імідж» стало предметом підвищеної громадської уваги наприкінці 80-х років у зв'язку з новими соціально-економічними умовами життя суспільства. І в основному це поняття розглядалося як маніпулювання масовою свідомістю.

Спочатку поняття «імідж» виникло в сфері підприємництва як основний засіб психологічного впливу на споживача. Пізніше імідж став однією з основних психологічних категорій паблік рилейшнз – зв'язків з громадськістю, міцно увійшовши у громадське і політичне життя.

Розкриття психологічних закономірностей сприйняття і розуміння людини людиною, специфіки формування феномена першого враження, соціально-психологічних ефектів і створення механізмів міжособистісного та міжгрупового сприйняття, вивчення змісту соціальних уявлень, і стереотипів, процесів масової комунікації підготувало базу для змістовного звернення до проблематики іміджу.

Об'єкт дослідження – імідж особистості. Мета дослідження – здійснити психологічний аналіз феномену іміджу особистості. Методи дослідження: теоретичний аналіз, синтез, систематизація, класифікація і узагальнення літературних джерел з обраної проблематики.

Серед зарубіжних авторів, що займаються дослідженнями і практичними розробками в галузі формування іміджу особистості, слід назвати таких фахівців, як П. Берд, С. Блек, Ф. Буар, П. Вейл, Т. Сван, М. Спіллейн, Р. Хофф, П. Чісхольм, Б. Швальбе. Серед вітчизняних досліджень це роботи, що виявляють роль і значення іміджу в різних сферах соціального життя (Є. Богданов, А. Гармонова, У. Зазикін, З. Зотова, А. Панасюк, І. Сингаївська, Ю. Синягін та ін).

У результаті теоретичного дослідження було розглянуто декілька підходів до визначення поняття «імідж», сформульовані різними дослідниками цього феномена. Встановлено, що в основі усіх визначень є думка про те, що імідж – це певний синтетичний образ, який створюється у свідомості людей щодо конкретної особи, організації чи іншого соціального об'єкта. Виявлено, що імідж виконує ряд важливих функцій (ціннісні, технологічні та ін.), що визначають місце людини в структурі суспільних, професійних та міжособистісних стосунків.

Виявлено, що дослідники виділяють різні складові особистісного іміджу, які можна розділити на 4 групи: зовнішній вигляд, іміджева символіка, соціально-рольові та індивідуально-особистісні характеристики.

Аналіз робіт присвячених іміджу дозволив виявити, що цьому феномену приділяється увага в багатьох сферах діяльності людини. Але саме імідж керівника – найбільш актуальне питання. Особистість керівника відіграє в бізнесі дуже важливу роль, оскільки часто саме за особистістю судять про компанію в цілому. На основі іміджу керівника виділено наступні складові іміджу особистості: персональні характеристики (фізичні, психофізіологічні особливості, характер, тип особистості, індивідуальний стиль прийняття рішень і т.д.); соціальні характеристики (статус, зв'язок керівника з різними соціальними групами, соціальна приналежність); особиста місія (визначає те положення, в якому людина знаходиться в даний

момент, і те, чого вона хоче досягти в майбутньому); ціннісні орієнтації керівника (найбільш важливі припущення, що приймаються керівником організації і впливають на організаційну культуру організації). Відмічено, що усі складові іміджу можливо змінювати або коригувати.

І. Сингаївська дослідила місце індивідуально-особистісних характеристик у структурі іміджу викладача вищого навчального закладу. При цьому імідж особистості аналізується з точки зору його впливу на професійну успішність особистості. Дослідженням встановлено також і зворотний вплив: високий рівень професійної успішності особистості позитивно впливає на її імідж [6].

І. Кузнецов наводить таку технологію формування іміджу, що включає шість етапів: 1) визначення стартових умов – завдань, підготовленості людини (їй пропонується опитувальник, за допомогою якого вона зможе визначити те, над чим їй необхідно працювати, щоб сформувати свій привабливий імідж); 2) створення зовнішності (підбір одягу, макіяжу, зачіски, жестів, ходи, міміки); 3) відпрацювання комунікативної механіки (на цьому етапі необхідно удосконалюватися в мистецтві публічних виступів, веденні переговорів і бесід і т.п.); 4) оволодіння ефективною поведінковою технікою (вдосконалення культури поведінки, мистецтва залишати хороше враження про себе, вивчення тактики дій в конфліктних ситуаціях); 5) вивчення законів ортобіозу (тобто здорового способу життя, неможливого без раціонального харчування, систематичних занять спортом, освоєння методів зняття напруги і розслаблення); б) вдосконалення професіоналізму (самоосвіта, участь в семінарах і т.д.) [5].

Одним з популярних архетипів при формуванні іміджу є архетип «героя». Архетип несе дуже потужний емоційний заряд, тому його використання в іміджі здійснює магнетичний вплив на аудиторію. Елементи міфодизайна можна використовувати як при створенні іміджу особистості, так і при розробці корпоративного іміджу. Для цього в особисту історію людини або історію створення організації привносяться елементи міфу. Типовими рисами первинного міфу про героя є: благородне походження героя; загроза життю при народженні; чудесний порятунок; серйозні життєві випробування; подвиги, перемоги; заслужене піднесення [1].

Для створення успішного іміджу особистості необхідно вдосконалювати навички вербального та невербального спілкування. Важливо знати та використовувати різноманітні техніки психологічного впливу. Відмічено важливість підтримки здоров'я (психічного та фізичного), що підвищує шанси набути імідж привабливої особистості.

Список використаних джерел

1. Деревлева М., Ульянова М. Формирование имиджа руководителя /Статья / М. Деревлева, М. Ульянова // – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.advlab.ru/articles/article87.htm>
2. Доморовская Е. Ю. Имидж в индивидуальных характеристиках социального продвижения: Автореф. дис. кан. социол. наук: спец. 22.00.06 – Социология культуры, духовной жизни / Елизавета Юрьевна Доморовская. – Ростов-на-Дону., 2006. – 142 с.
3. Змановская Е. В. Руководство по управлению личным имиджем / Е. В. Змановская // – СПб.: Речь, 2005. – 144 с.
4. Козлова Н. П. Формирование положительного имиджа и деловой репутации компании / Н. П. Козлова // Вестн. Астраханского гос. техн. ун-та. Сер.: Экономика. – 2011. – № 1. – С. 67-71.
5. Нефедова И., Власова Е. Я и мой имидж / И. Нефедова, Е. Власова // – М., 1994. – 168 с.
6. Сингаївська І. В. Аналіз особистісних особливостей викладача як чинника його професійної успішності / І. В. Сингаївська // Правничий вісник Університету «КРОК». – К.: Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – Вип. 21. – 2015. – С. 150-157.

Живоглядов Ю.О.

к.психол.н., доцент, кафедра психології
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Психологическая характеристика и механизмы осознания как ключевой момент самопонимания

Способность человека отдать себе отчет в собственном существовании рассматривается как психологическая оценка себя и своей жизни изнутри самого себя и для самого себя.

Во многих современных подходах имеет место привычка думать об осознании как «кинокамере», которая только фиксирует и не влияет на то, что происходит перед ней. В случае осознания, которое стимулируется в ходе экзистенциальной практики, и которое направленного на собственное бытие, мы запускаем фундаментальный процесс нашей человеческой природы. Этот опыт открывает поразительно простую мысль: чтобы быть тем, чем действительно хотим быть, мы не должны с собой ничего делать. Вместо этого мы должны просто как можно более широко свое бытие осознавать. Полное осознание само по себе является способом стать тем, кем мы действительно хотим стать.

Процесс осознания чего-то важного в своей жизни начинается с “погружения” в проблему. Нужно позволить, при этом, всем сторонам проблемы воздействовать на себя, позволить себе переживать тревогу, гнев, напряжение и любые эмоции, связанные с ней. И, что важно, не пытаться решить проблему. В этом переживании полезно поговорить с кем-нибудь (или, если это невозможно, сделать записи, обращаясь к себе). В этом разговоре следует говорить все, что приходит в голову относительно ситуации. Например, «я чувствую, что это на меня давит» и пр. При таком взаимодействии с ситуацией, в сознании могут возникать неожиданные перспективы ситуации, она может приобретать новые возможности. И отношения с проблемой изменяются: теряется прежний ее смысл или ее прежняя значимость. Что, также, особо важно, в этом процессе частью того, что происходит, остается собственное «я», которое по ходу всего процесса остается свидетелем происходящего. Или, по крайней мере, имеет место осознание самого себя субъектом возникающего в ситуации выбора.

Из подобного исследования своего осознания возникает что-то большее, чем припоминание или анализ прошлого опыта или когнитивная его переработка. Более точное выражение получаемого результата - нечто создается, а именно, - новые значения, восприятия, отношения. Осознание можно описать как творческий процесс, «который не только осматривает то, что уже имеется в наличии; он дает жизнь новым возможностям. Это поразительная и творческая возможность, заложенная в нашем существовании» (1,315).

Экзистенциальная традиция предлагает чрезвычайно важную идею: осознание является фундаментальной природой человеческой жизни. В осознании полностью воплощается наша природа: чем полнее мы осознаем, тем более живыми мы являемся. Иначе: мы не только искажаем, но и разрушаем и уродуем свою жизнь, когда мы искажаем свое осознание. И наоборот, чем более мы его расширяем, увеличиваем его объем и подвижность, тем более полноценным становится наш опыт. Наша подлинная сущность и есть “осознание”, а что искажается или меняется в размерах, это наше Я, которое не есть продукт этих процессов, но есть сам процесс. Отсюда: если мы осознаем, что исказили свое осознание, то мы уже наполовину восстановили его.

Как представители западной культуры, мы живем с объективным взглядом на мир. Иначе

говоря, мы постоянно пытаемся превратить собственное бытие в объект. И одним из таких объектов мы делаем свою личность. Личность включает и образ тела, и характер, и наши предположения о том, как нас воспринимают окружающие, и нашу личную историю. Само-по-себе, понятие “личность” является абстракцией, перцептивным и понятийным объектом. Личность не то, кто мы есть, это то, чем мы были и что сделали, она является продуктом деятельности Я. Тогда можно утверждать, что «анализ личности так же тщетен, как и любые медицинские мероприятия по отношению к мертвецу. Тот, кем я был, мертв; мое осознание (осознающее Я) живо сейчас и движется, постоянно изменяясь» (1, 318).

Современная экзистенциальная психология утверждает, что ключом к существенным жизненным изменениям является практика субъективного осознания, непосредственное осознание нашего субъективного бытия. Когда мы говорим “Я люблю прогулки по лесу”, более правильно было бы сказать “Я есть любовь к прогулкам по лесу”. При этом, как только мы пытаемся это выразить словами, субъективное осознание уже не есть внутреннее чувство, которое мы хотим описать, оно превращается в объективированную работу процесса внутреннего описания (2).

Во взаимоотношениях субъекта и объекта восприятия происходит изменения тогда, когда исчезает дуалистическое противоречие между субъектом («думающим») и его мыслями (3). То-есть, когда мы больше не воспринимаем себя отделенными от своего восприятия окружающего мира, равно как и не является думающим, оторванным от собственных мыслей. Это случается, когда мы настолько отчетливо осознаем свое тождество с тем, что видим и слышим, что наше субъективное ощущение совпадает с физическим фактом своего места в мире как «пространства» между нами и окружающей средой. Это пространство есть отношение между вещами, и оно более реально, чем сами вещи. По аналогии, внутреннее единство палки гораздо более основательно, чем разница между двумя ее концами. Самосознание человека, осознавшего свое единство, уже не является состоянием “двух умов”. Важно не действие, а внутренняя установка и предрасположенность субъекта действия.

Список використаних джерел

1. Бюдженталь Дж. Наука быть живым: Диалоги между терапевтом и пациентами в гуманистической терапии / Пер. с англ. А.Б.Фенько. – М.: Независимая фирма «Класс», 1998. – 336 с.
2. Бюдженталь Дж. Смысл текущего момента (Перевод Патяевой под редакцией Д.А. Леонтьева) Глава из книги: Bugental J.F.T. Psychotherapy isn't what you think. Phoenix: Zeig, Tucker & Co, 1999.
3. Что такое дзен? Сборник: Пер. с англ. – Львов: Инициатива, К.: Airland, 1994. – 188 с.

Іващенко С.С.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрунко О.В., д.психол.н., старший науковий співробітник

Особливості підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери

Для сучасної психологічної та педагогічної науки актуальним є вивчення тенденцій розвитку фахової підготовки працівників соціальної сфери та вплив на створення нового підходу до підготовки цих фахівців в Україні.

Соціальна робота – це надзвичайно затребувана в сучасному суспільстві область діяльності. Фахівець у галузі соціальної роботи безпосередньо працює з окремими особами, сім'ями, групами населення і спільнотами, що потребують соціальної підтримки, допомоги, захисту та обслуговування [1,с.30]. Освоєння нового життєвого досвіду професійної підготовки соціальних фахівців вимагає об'єктивної та всебічної оцінки, оскільки за ним стоїть особливості розвитку сучасної соціальної ситуації яка склалась в нашій країні, економічна криза, бойові дії, формування нових соціальних і культурних цінностей та народження нових традицій.

Використання життєвого досвіду студентів, створює умови для реалізації суб'єктної позиції студентів у навчально-професійній діяльності та її індивідуально-групової диференціації, що сприяє інтеграції соціально-професійного та особистісного розвитку майбутніх фахівців соціальної сфери. Тому для психологічної та педагогічної науки актуальним є вивчення тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців та гарантування їх конкурентоздатності на ринку праці України, що вимагає не тільки надійних знань, а й розуміння та об'єктивної оцінки ситуації в країні.

Застосування засобів, методів і форм здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців у системі базової і неперервної професійної освіти досліджують В. Васильєв, Ю. Галагузова, П. Гусак, О. Дубасенюк, І. Зязюн, А. Капська, І. Козубовська, Р. Куличенко, Л. Міщик, Н. Ничкало, В. Поліщук, О. Пехота, С. Сисоева та інші науковці і практики у сферах соціальної, організаційної та педагогічної психології [2, с.76].

У нашій країні поступово склалася унікальна система навчання студентської молоді, згідно з якою вимоги до фахівців для роботи з дітьми і дорослими в соціальній сфері і соціальних службах є досить високими. Майбутніх фахівців для роботи в соціальних інституціях готують у системі вищої освіти як фахівців так званого «широкого профілю», переважно з акцентом на теоретичній підготовці. Тож студенти здобувають загальну кваліфікацію, що надає їм можливість працювати у широкому полі соціально-психологічної практики. При цьому спеціальні знання і практична підготовка соціального працівника відходять на другий план. У зв'язку з цим на сучасному етапі основними завданнями цієї підготовки є: акценти саме на різних аспектах соціальної роботи, визнання практичних професійних компетенцій соціального працівника, розробка нових засобів його фахової підготовки тощо з метою поглиблення якості соціальної освіти [3, с. 56].

Підготовка майбутніх соціальних працівників в Україні регламентується Державним освітнім стандартом вищої професійної освіти, вимогами до обов'язкового мінімуму змісту і рівня підготовки бакалавра, спеціаліста та магістра за напрямком “Соціальна робота”. Цим документом закріплено ідею трирівневої професійної підготовки фахівців і курс на фундаменталізацію змісту з поєднанням теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців, принципи відбору загально-професійних і спеціальних дисциплін, вимоги до змісту предметів

спеціалізації, введено комплекс нових предметів, зокрема, “Антропологія”, “Соціальна політика”, “Організація волонтерської роботи”, “Проблеми соціальної роботи з молоддю” та інших. Передбачено й певні терміни для практичної підготовки.

Згідно з Державним стандартом України, підготовка соціальних працівників є кількарівневою. Перший рівень підготовки, або допрофесійна підготовка, розпочинається з ще на етапі загальної освіти: в школах, коледжах та на спеціальних курсах (зокрема, курсах волонтерів). Випускники загальноосвітніх шкіл спроможні поповнити лави працівників соціальних служб з обслуговування хворих, самотніх людей, осіб похилого віку. Крім того, вони мають право вступу до середніх спеціальних чи вищих навчальних закладів даного профілю (вийти на другий рівень підготовки). Навчання в середніх спеціальних навчальних закладах та успішне їх закінчення надає право працювати бригадами відділень з обслуговування хворих, самотніх, людей похилого віку і соціальними педагогами. Третій рівень підготовки передбачає вступ і навчання у вищих навчальних закладах, де є відповідні факультети чи кафедри (денні чи заочні відділення).

На всіх етапах професіоналізації соціального працівника реалізується ідея, сенс якої полягає в тому, що для фахівців з соціальної роботи характерна орієнтація на людину як найвищу цінність. [4, с.31]. Отже, професією соціального працівника можна оволодіти тільки в індивідуально-особистісному контексті. Тому в основу підготовки соціальних працівників покладено принцип постійного професійно-особистісного розвитку, тобто професійна освіта орієнтована як на професійне, так і на особистісне становлення майбутнього фахівця, і спрямована на формування його психологічної та професійно-педагогічної культури. Важливо й те, що успіх професійної діяльності майбутнього соціального працівника залежить не тільки від оволодіння ним системою теоретичних і практичних знань, а й від його особистісних властивостей та дотримання ним етичних норм і принципів. Тому професійні стандарти і вимоги до соціальних фахівців базуються на Етичному кодексі спеціалістів із соціальної роботи України.

На основі зазначеного можна констатувати, що в процесі професійної підготовки більше уваги має приділятися: 1) посиленню практичної спрямованості соціально-психологічної підготовки майбутніх фахівців; 2) формуванню їх світоглядних компетенцій; систематизації їх знань про свою професію і про світ взагалі; формування настанов на самостійність і відповідальність за власні рішення і виконувану роботу; навчання творчого, відкритого, гуманного мислення; розвитку здатностей активно діяти на користь вирішенні найрізноманітніших практичних проблем соціально-психологічної практики. [5, с.46].

Можна також стверджувати, що фахова підготовка працівників соціального профілю в Україні має спиратися, з одного боку, на світовий досвід, глибоке осмислення та адаптацію до вітчизняних культурно-історичних традицій та соціально-економічних і політичних умов, а з іншого боку, ця підготовка має спиратися на безпосередній досвід нашої країни, яка нині знаходиться в нових для себе умовах, а отже в умовах інтенсивного розвитку і набуття власного досвіду, який, будучи належно осмисленим і узагальненим, може бути цінним для інших країн світу.

Список використаних джерел

1. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації : навч.-метод.комплекс / Безпалько О. В., Зверева І. Д., Кияниця З.П., Кузьмінський В. О. ; [за заг.ред. І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрочко]. – К. : Фенікс, 2007. – 528 с.
2. Кашпирева, Т. Б. Модернизация образования специалистов социальной сферы в системе многоуровневой подготовки студентов во Франции : дисс. кандидата пед. наук : 13.00.08 / Кашпирева Т.Б. – Тула, 2004. – 214 с.
3. Ковчина, І. М. Сучасні технології соціальної роботи за рубежом : навч.-метод. посібник / І. М. Ковчина. – К., 2001. – 95 с.
4. Корнюшина, Р. В. Зарубежный опыт социальной работы / Р. В. Корнюшина. – Владивосток : Изд-во Дальневосточного университета, 2004. – 85 с.
5. Кремнева, Т. Подготовка социальных работников за рубежом / Т. Кремнева // Социальная работа. – 2005. – № 1. – С. 46–49.

Карась А.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ткач Р.М., к.психол.н.

Теоретичні аспекти методу казкотерапії в психологічній роботі з жінками

У тезах розглянуто дослідження проблеми самопізнання жінки, її самовизначення і призначення в сучасному суспільстві.

Одне з головних питань психологічної науки є дослідження проблеми життєвого шляху людини, її сутності та існування в матеріальному і духовному аспектах, розвиток та призначення, майбутнє особистості це одне з головних питань психологічної науки. Саме процес самопізнання особистості протягом багатьох років цікавить представників найрізноманітніших дисциплін: психології, соціології, філософії, історії, суспільствознавства та ін. Центральною темою самопізнання жінки є питання про її самовизначення і призначення у сучасному суспільстві. Якщо ще сто років тому жінка могла мріяти про рівні права з чоловіком в отриманні освіти, виборчого права, виборі професії і оплати праці, то сьогодні реалізація цих прав є реальністю. Безумовно, в ХХ ст. відбулися значні зміни у становленні положення жінки в суспільстві, та її ролі в ньому. Незважаючи на це, відчуті справжню свободу і незалежність жінки в суспільстві заважають різні патріархальні забобони і стереотипи. Багато жінок стоять перед вибором власних ціннісних орієнтацій – професійної кар'єри або сім'ї та материнства. Міцно вкорінені в суспільній свідомості стереотипи; сім'я і жінка, кар'єра і чоловік, звели стіну з невидимої цегли, яка заважає жінці реалізувати себе в особистому і кар'єрному зростанні. Актуальність дослідження полягає у розробці форм та методів психологічної допомоги жінці, зокрема, казкотерапії, котрі доповнюють та розширюють її знання про саму себе та відповідну ідентичність подану в рольовій поведінці.

У психологічній літературі все частіше робляться спроби відобразити психологічний портрет сучасної жінки за допомогою міфологічної моделі. Ідея вивчення символіки архетипових образів і опис чоловічих і жіночих архетипів отримала розвиток в аналітичній постюнганській психології в роботах М.-Л. фон Франц, Дж. Болен, Дж. Вулджер і Р. Вулджера, Ч. Гілкрайст, К.-П. Естес, Р. Джонсона та ін.

узагальнення та систематизація основних положень самопізнання у жінок та застосування казкотерапії як виду психологічної допомоги, що спрямована на досягнення особистої зрілості.

Казкотерапія – це напрям практичної психології, що використовує ресурси казок для вирішення цілої низки завдань: виховання, освіти, розвитку особистості та корекції поведінки. Це пов'язано з тим, що зміст казки сприймається відразу на двох рівнях, свідомому і підсвідомому [6, с. 193]. До казки, як до джерела народної мудрості зверталися люди творчих професій, педагоги, етнографи, фольклористи. Новою віхою освоєння казок стала поява різних психологічних теорій. З. Фройд, К. Юнг і їх соратники намагалися пояснити зміст тайноказання крізь призму символіки несвідомого. Послідовники К. Юнга розбирають загальну (архетипічну) символіку казки і аналізують її мову з точки зору загальнолюдських та індивідуальних особливостей. Е. Берн і його послідовники в казках шукали відгуки сценарію життя людини. Сценарій особистості часто відбивається в казках, що містять як основні ролі, так і ролі маніпулятора, а також сюжети, за якими ці ролі виконуються.

Незамінною казка виявляється не тільки з точки зору психологічного аналізу, а ще і з боку життєвого змісту. Практики консультування і психотерапії із задоволенням працюють з

казками, як з народними, так і з авторськими. Багато напрямків психологічної допомоги використовують казку при роботі з клієнтами.

У розумінні Т.Д. Зінкевич-Євстигнеєвої, казкотерапія – це не просто напрямок психотерапії, це синтез багатьох досягнень психології, педагогіки, психотерапії та філософії різних культур [4, с. 36]. Т. Василець розглядає казкотерапію як найбільш оптимальний спосіб здобуття жінками і чоловіками зрілості та духовної єдності. В основі казкотерапії лежать поняття архетипової функції та ініціації. Функціонально архетипова функція має негативний і позитивний полюси персоніфікації, що пов'язан з дефіцитом або надлишком енергії. Архетипічні функції утворюють одиниці взаємодії – які є взаємопроникненням чоловічих і жіночих енергій. Архетиповий аналіз – це метод дослідження людської функції; певних бажань людини, її почуттів; патерни її мислення і поведінки, негативний, позитивний та гармонійний стан людини. Ініціації – це проживання жінкою або чоловіком героїчного вчинку чи подорожі, для досягнення бажаного, в процесі якого герой здобуває сакральний досвід і зрілість. Сюжет ініціації визначається станом архетипової функції, її еволюцією, завданнями розвитку.

Р. Ткач вважає, що в практиці психологічної допомоги метафоризація внутрішнього переживання клієнта має особливе значення. Саме в метафорі конкретна проблема перетворюється в образ цієї проблеми, що дозволяє людині на якийсь час дисоціюватися від неї. До того ж завдяки метафорі окремий зміст проблеми знаходить вираз в загальному життєвому змісті людини. Технічно метафору про проблему клієнта: а) може видумати сам клієнт; б) він може співчленити її разом з психологом; в) може сконструювати сам психолог [5].

Отже, казковий сюжет несе різного роду інформацію для слухача і наше несвідоме реагує на його символіку. Людина починає усвідомлювати внутрішні процеси розвитку, співвідносячи їх із зовнішньою та внутрішньою сторонами буття. Метафорична форма викладення сюжету казки дозволяє сприймати її образно, що в свою чергу сприяє підготовці нас до трансформацій, пов'язаних з онтогенезом; формує цілісну картину світу, розвиває творче уявлення про наше місце в суспільстві на даному часовому відрізку. Отже незважаючи на те, що вік казки відноситься до часу зародження цивілізації, вона донині позитивно впливає на свідомість не тільки маленької дитини, а ще й на свідомість та життя дорослої людини, як жінки, так і чоловіка. На нашу думку, знайомство сучасних жінок з міфами та складання казок на тему міфів – це шлях глибинного самопізнання.

Визначено підходи щодо самопізнання особистості методом казкотерапії: а) трактування міфів, легенд і казок та порівняння їх сюжетів з сценаріями власного життя; б) складання авторської казки за мотивами міфів. Доведено, на конкретному прикладі, що казкотерапія є ефективним діагностичним та терапевтичним засобом самопізнання.

Список використаних джерел

1. Болен Д.Ш. Богини в каждой женщине. Новая психология женщины. Архетипы богинь / Дж. Ш. Болен; пер. с англ. — М.: ООО «София», 2007. — 272 с.
2. Василец Т. Б. Мужчина и женщина: Тайна сакрального брака / Т. Б. Василец, Н. В. Романова. – СПб. : Речь, 2010. – 496 с.
3. Джонсон Р. Она: глубинные аспекты женской психологии. / Р. А. Джонсон ; [перев. с англ.]. – М. : Когито-Центр, 2014. – 112 с. – (Юнгианская психология).
4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по сказкотерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : Речь, 2000. – 320 с.
5. Ткач Р.М. Метафоризация внутреннего переживания: от знания к пониманию. /Ткач Р.М./ Матеріали міжнародній науково-практичній конференції «Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень», (м. Переяслав-Хмельницький, 21 березня 2017 р.) – Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, 2017 р. – С.119-121.
6. Ткач Р. М. 50 целебных сказок. Киев ПЦ «Доктор Сказка». 2016. – 214 с.
7. Ткач Р. М. Самораскрытие женщины с помощью волшебной сказки «Василиса Прекрасная» / Р. Ткач. – СПб : Речь, 2010. – 63 с.
8. Франц М.-Л. фон. Кошка. Сказка об освобождении феминности / Пер. с англ. В. К. Мершавки. – М. : Класс, 2007. — 144 с.

Кобзар Є.М.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Васильченко О.М., д.психол.н., старший науковий співробітник

Особливості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх практичних психологів

У тезах досліджено всі означені вектори які виступили, як альтернативні шляхи самовизначення особистості майбутнього практичного психолога згідно системи його бажаних та доступних цінностей.

Професійно-ціннісні орієнтації майбутніх практичних психологів розуміємо як відображення у свідомості особистості професійних стратегічних цілей та світоглядних орієнтирів, що визначають загальне світосприйняття особистості, сприйняття себе як професіонала, суб'єкта власної життєвої та професійної активності. Вони утворюють основу професійної спрямованості майбутнього практичного психолога, визначають його ставлення до себе. Сензитивним періодом розвитку професійно-ціннісних орієнтацій виступає період навчання у ВНЗ. Згідно результатів аналізу, провідна роль професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього практичного психолога полягає: у забезпеченні спрямованості професійної діяльності; наданні їй особистісного смислу; регуляції поведінки та спонуканні професійної активності; формуванні способів самоактуалізації тощо.

У структурі професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх практичних психологів виокремлено психологічні (локус контролю, спрямованість, потреба у досягненнях, особливості мотивації та смисложиттєвих орієнтацій) та аксіологічні (змістовні особливості ціннісних орієнтацій) компоненти.

Особливості професійно-ціннісної сфери майбутніх практичних психологів виявляються через взаємозв'язок її психологічних і аксіологічних структурних компонентів.

Суб'єктність майбутнього практичного психолога відображає поліфункціональність та багатогранність особистості та репертуарну складність його діяльності: вона відзеркалюється в індивідуальному когнітивному та діяльнісному стилях, когнітивній складності та особливостях створення особистісної та професійної моделі світу і визначається провідними параметрами – рефлексією та активністю, що спрямовується змістом особистісних та професійних цінностей.

Отож, що майбутні практичні психологи схильні приймати відповідальність за свої вчинки, вбачати залежність між своїми діями і значущими для них подіями життя, вважають себе здатними впливати на життєві події та контролювати розвиток. У них стійко сформована потреба у досягненні професійного успіху, активно проявляється спрямованість на підтримку добрих взаємин, а їхні вчинки визначаються потребою успілкуванні. Смисложиттєвої орієнтації майбутніх практичних психологів дозволяють їм структурувати взаємозв'язки з довкіллям.

Особливості співвідношення між аксіологічними компонентами професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх практичних психологів. Встановлено, що вершину ціннісної піраміди майбутніх практичних психологів становлять такі цінності як «Кохання», «Здоров'я» та «Наявність вірних друзів». Найбільш доступними цінностями були пізнання, наявність цікавої роботи, наявність вірних друзів, впевненість у собі, – вочевидь, професійно спрямована навчальна діяльність вже надає можливість розширення світогляду, інтелекту, а отримані психологічні знання та навички допомагають підвищити рівень загальної культури, досягти внутрішньої

гармонії, свободи від внутрішніх протиріч. З'ясовано, що майбутні практичні психологи зорієнтовані на такий аксіологічний компонент професійно-ціннісних орієнтацій, як «Щасливе сімейне життя». Означена цінність виявилася найбільш неузгодженою, що, вочевидь, пов'язано із природним віддаленням від батьків та формуванням потреби у створенні власної сім'ї. До складу неузгоджених увійшла також цінність «Свобода у вчинках та діях», що свідчить про неготовність студентів користуватися власною свободою, досягаючи певної автономії, незалежності у власних судженнях та діях, вони ще не оволоділи ефективними механізмами реалізації цих якостей у соціальному контексті. У рейтингу неузгоджених цінностей провідну позицію посідає «Матеріально забезпечене життя». Бажання досягти фінансової стабільності у порівнянні з низьким актуальним рівнем матеріальної забезпеченості виступило виразним мотивом діяльності для респондентів. В цілому, суттєвий розрив між бажаним і можливим забезпечує мотиваційну сферу необхідною енергією, проте не призводить до гострих внутрішніх конфліктів.

Внутрішня структура аксіологічної спрямованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх практичних психологів складає три основні вектори: добробуту, який поєднує цінності фізичного здоров'я та психологічного комфорту, естетично-когнітивний, склад якого сформували цінності творчої самореалізації і пізнання світу, та комунікативно-прагматичний, що об'єднав орієнтації на спілкування та досягнення життєвого успіху. Всі означені вектори виступили як альтернативні шляхи самовизначення особистості майбутнього практичного психолога згідно системи його бажаних та доступних цінностей.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А.Абульханова-Славская. М.: Мысль. – 1991. – 299 с.
2. К. А. Абульханова-Славская. Методологический аспект проблемы субъективности. – Методические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука. 1969. – 427 с.
3. Адлер А. Смысл жизни / А. Адлер // Философские науки. – 1998. – № 1. – С. 15-26.
4. Аллахвердов В.М. Когнитивные стили в контурах процесса познания / В.М. Аллахвердов // Когнитивные стили. – Таллин, 1986. – С.17-20.
5. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания /Б.Г.Ананьев. – М.: Наука, 1977. – 344 с.
6. Андреева Г.М. Зарубежная социальная психология XX столетия: Теоретические подходы / Андреева Г.М., Богомолова Н.Н., Петровская Л.А. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 287 с.
7. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
8. Маркова А.К. Психология профессионализма /А.К.Маркова. – М.: Знание, 1996. – 308 с.

Ковалькова Т.О.

к.пед.н., доцент кафедри психології

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Багатогранність та багатофункціональність професійної діяльності сучасного психолога

Охарактеризовано зміст роботи психолога у різних сферах практичної діяльності. Наголошено на проблемі багатофункціональності праці сучасного психолога.

Особистість фахівця розвивається завдяки здобуттю професійної освіти, особистісному й професійному становленню та саморозвитку. Особистість фахівця – це соціально зумовлена система базових якостей людини, що включає соціальні та професійно важливі якості, риси і прояви, які формують суб'єкта професійної діяльності. Ці якості зумовлюють особливу культуру фахової взаємодії спеціаліста, індивідуальний стиль його професійної діяльності [7].

Фахівцем-психологом стає особистість, яка володіє високими показниками професіоналізму в усіх психологічних напрямках. Вона постійно націлена на саморозвиток, самовдосконалення і самореалізацію, на особистісні та професійні досягнення, які сприяють покращенню життя у суспільстві.

Професія психолога є надзвичайно багатогранною. В залежності від обраної психологом спеціалізації та рівня професійних завдань, що ним розв'язуються, змінюється місце фахівця в системі професій і вимоги до нього. Так, в класифікації професій за цілями фахової діяльності професія психолога-дослідника відноситься до вишукувальних, психолога-консультанта – до перетворюючих, а психодіагноста – до гностичних. За умовами праці психолог-теоретик відноситься до професій з роботою в побутовому мікрокліматі, психолог-прикладник – до професій, пов'язаних з роботою в умовах підвищеної відповідальності за життя і здоров'я людей. При надзвичайній різноманітності психологічних спеціальностей загальним для них є те, що вони належать до групи професій «людина-людина»; вимагають кваліфікованої праці та тривалої професійної підготовки; припускають розвинутий рівень особистісних якостей: рефлексії, емпатії, безоцінності, поваги до людей та ін.

Ефективність діяльності фахівця обумовлена його власним уявленням про своє місце у будь-якій галузі психології та сфері роботи. Так, у *закладах освіти* психолог відповідає за професійне сприяння саморозвитку особистості учнів і студентів на кожному віковому етапі; створення умов для формування у них мотивації до самовиховання і саморозвитку; забезпечення індивідуального підходу до кожного вихованця; профілактику і корекцію відхилень в інтелектуальному і психофізичному розвитку учнів і студентів [3]. Робота психолога у *галузі спорту* включає участь кваліфікованого фахівця у психологічному супроводженні всього спортивного циклу (тренувально-змагальний період), формуванні психологічної стійкості у спортсменів до поразок і готовності до участі у змаганнях [5, с. 3]. У *сфері медицини* відбувається дослідження індивідуальних якостей клієнтів; визначення впливу умов лікування на їхню психіку і поведінку; аналіз психологічних і психосоматичних аспектів хвороби; здійснення психологічної допомоги із застосуванням сучасних напрямів психотерапії [2]. У *військовій сфері* психолог займається здійсненням цілеспрямованої підготовки психіки військовослужбовців до діяльності у складі підрозділу на полі бою в умовах військової діяльності; формуванням психічної стійкості й психологічної готовності військовослужбовців до діяльності в умовах бою; здійсненням психореабілітаційних заходів стосовно подолання негативних психологічних наслідків психо-

травмуючого бойового стресу [6, с. 113]. У юридичній галузі [1, с. 67] психолог відповідає за психологічну діагностику й психологічну корекцію негативних впливів, що спричинені роботою; формування у фахівців відповідальності за свою діяльність; консультування спеціалістів із соціально-психологічних проблем та проведення судово-психологічних експертиз [4, с. 97].

Саме тому науковцями досліджується проблема багатофункціональності праці сучасного психолога. Наприклад, у сфері освіти він бере участь в організації освітньо-виховного процесу з метою забезпечення всебічного особистісного розвитку молодих людей, зміцнення і захисту їхнього психічного здоров'я; виявляє причини, що перешкоджають становленню особистості вихованця. Психолог надає допомогу всім учасникам навчально-виховного процесу у вирішенні питань навчання, виховання і розвитку дітей та підлітків. Фахівець проводить психолого-педагогічну діагностику готовності учнів до навчання, допомагає у виборі навчального закладу, профілю навчання згідно з рівнем індивідуального розвитку. Психолог розробляє та впроваджує в практику розвиваючі, психокорекційні програми навчально-виховної діяльності з урахуванням вікових, статевих та індивідуальних особливостей дітей. За допомогою психологічної діагностики фахівець сприяє відбору та розвитку обдарованих дітей, вибору учнями професій з урахуванням їхньої підготовки та здібностей. Психолог виявляє вихованців, які потребують соціально-психологічної корекції, надає їм допомогу. Він здійснює первинну профілактику девіантної поведінки у підлітків, шкідливих звичок серед дітей. Психолог проводить психолого-педагогічну корекцію асоціальної поведінки, психологічну реабілітацію неповнолітніх. Фахівець дотримується етичного кодексу психолога, захищає дитину від фізичного чи психічного насильства, пропагує здоровий спосіб життя, постійно підвищує свій професійний рівень.

Особистість спеціаліста формується в процесі здобуття фахової освіти, розвивається в процесі професійної діяльності та творчого й самостійного розв'язання професійних завдань. Учені вважають, що одним з факторів формування якостей особистості є врахування її інтересів і потреб та необхідність узгоджувати їх з потребами суспільства. Педагогічна практика вищих навчальних закладів у сучасних умовах засвідчує позитивні зміни. Відбувається перехід до гуманістичної, розвивальної та особистісної вищої школи. Педагогіка з основами гуманізму, яка базується на ідеї співробітництва викладача та студента, здатна сприяти процесу формування професійної підготовки майбутнього психолога, його готовності до вирішення конкретних фахових завдань.

Список використаних джерел

1. Бандурка А. М. Юридическая психология : учебник / А. М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е. В. Землянская. – Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2001. – 640 с.
2. Борисюк А. С. Психологічні особливості формування професійних якостей майбутнього медичного психолога : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / А. С. Борисюк. – Івано-Франківськ, 2004. – 319 с.
3. Гончаренко Т. Документація психолога [Текст] : Збірка / Т. Гончаренко. – К. : Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. – 120 с. – (Б-ка «Шк. світу»).
4. Ковалькова Т. О. Формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності як педагогічна проблема / Т. О. Ковалькова // Родзинка – 2013 : Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих вчених : XV Всеукраїнська наукова конференція молодих вчених, 18-19 квітня 2013 р. : тези доп. – Черкаси, 2013. – С. 96-98.
5. Черепехіна О. А. Особливості психологічної готовності психологів до професійної діяльності у спорті: автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Ольга Анатоліївна Черепехіна; Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К., 2006. – 23 с.
6. Ягупов В. В. Військова психологія : підручник / В. В. Ягупов. – Київ : Тандем, 2004. – 656 с.
7. Ягупов В. В. Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості / В. В. Ягупов // Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2015. – Т. 175. – С. 22-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMApp_2015_175_4

Колеснікова С.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., к.психол.н., доцент

Сприйняття професії психолога в суспільстві

Розглядається проблема сприйняття особистості професіонала та професії психолога в суспільстві.

Соціально-економічні перетворення, які постійно відбуваються у суспільстві, ставлять нові вимоги до особистості сучасного фахівця. Все більшого значення для фахівця набуває здатність бути суб'єктом свого професійного розвитку та самостійно знаходити вирішення соціально та професійно значущих проблем в умовах мінливої дійсності.

Сучасні дослідники майже одноставно відзначають, що наростаючі темпи розвитку нових технологій, інформаційний “вибух” та швидке “застаріння” інформації, різке ускладнення, автоматизація та комп'ютеризація виробничих процесів, висока ймовірність виникнення нестандартних ситуацій у виробничій та соціальній сферах висувають все нові вимоги до фахівців. Адже вони, окрім професійних знань, вмінь та навичок, нині повинні мати ще й спеціальні здібності, вміння та особистісні властивості, що забезпечують гнучкість та динамізм професійної поведінки, креативність у професійній діяльності, самостійність у пошуку та засвоєнні нової інформації і нового професійного досвіду. Особливо підкреслюється необхідність набуття здатності до прийняття адекватних рішень в нестандартних ситуаціях, в умовах дефіциту часу та наявності навичок оптимальної взаємодії з іншими учасниками виробничого процесу у спільній професійній діяльності в колективі.

В дослідженні на тему “Сприйняття професії психолога в суспільстві” був зроблений теоретичний аналіз проблеми сприйняття особистості професіонала, проаналізовані особливості професії психолога та розглянуті особливості сприйняття професії психолога в суспільстві.

Розкрити тему сприйняття професії психолога в суспільстві можливо лише розуміючи загальні проблеми сприйняття особистості професіонала. В суспільстві люди взаємодіють один з одним через спілкування, в ході якого відбуваються процеси розуміння і пізнання один одного. Умовно цей процес називається перцептивною стороною спілкування.

При пізнанні іншої людини, відбувається емоційне оцінювання її, намагання зрозуміти вчинки, спрогнозувати її поведінку та змодельовати власну. Цього досягають завдяки використанню механізмів ідентифікації, емпатії, егоцентризму, рефлексії, стереотипізації, каузальної атрибуції, ефектів соціальної перцепції та ін. Сприйняття особистості професіонала іншими також відбувається через механізми процесу міжособистісної перцепції, а також ефекти, що супроводжують цей процес.

У психології праці поняття “професіоналізм” трактується не тільки як вищий рівень знань, умінь і результатів людини в даній сфері діяльності, але й як певна система організації її свідомості і психіки.

Уявлення про професіонала з боку оточення пов'язане з поняттям соціальної перцепції, з складом інформації (характеристикою суб'єкта), та особливостями процесу соціальної перцепції. Склад інформації залежить від особливостей суб'єкта та об'єкта сприйняття, тому, що до процесу соціальної перцепції залучені дві особи, що взаємодіють та сприймають одна одну. При такій взаємодії представник оточення професіонала (колега, партнер, керівник, підлеглий) оцінює професіонала та інтерпретує його поведінку. Але якщо люди не знають один одно-

го достатньо, то при дефіциті інформації вони приписують один одному причини поведінки, окремі риси характеру, тощо. Приписування будується на базі самоаналізу (аналізу власних мотивів, потреб), подібності до раніше отриманого досвіду. Система способів такого приписування отримала назву каузальної атрибуції. Особливість цього явища в тому, що люди можуть приписувати ті, чи інші мотиви на основі як зовнішньої, так і внутрішньої психологічної подібності, а також у відповідності до певної установки. З феноменом соціальної атрибуції пов'язаний "ефект ореолу", коли завдяки впливу установки на сприйняття певної людини, відбувається приписування їй певних якостей. В уявленні про себе важливу роль відіграють цілісність сприйняття власного образу, адекватна самооцінка, знання особливостей свого характеру, позитивне відношення до себе, об'єктивність, адекватна, або зайва самокритичність.

Професія психолога може розвиватися у трьох основних напрямках: психолог-науковець/теоретик/дослідник, психолог-практик, викладач психології. Психолог може виконувати такі види діяльності: діагностичну та корекційну; експертну та консультативну; навчально-виховну; науково-дослідну; культурно-освітню. Звичайно, поєднання здібностей до двох чи трьох видів діяльності у одного психолога цілком можливе.

Сприйняття професії психолога в сучасному суспільстві неоднозначне. В залежності від приналежності до різноманітних соціальних груп ставлення до професії психолога в суспільстві відрізняється. Існують гендерні особливості в ставленні до професії психолога, вікові відмінності, в залежності від соціального статусу тощо.

Жінки значно частіше звертаються до психологів, їх цікавлять питання виховання та розвитку дітей, взаємовідносин з близькими людьми тощо. Чоловіки налаштовані вирішувати свої проблеми самостійно і тільки в ситуаціях крайнощів налаштовані звернутися за допомогою до професійного психолога. Частіше до психологів налаштовані звертатися молоді та середнього віку люди, в похилому ж віці сформоване більш негативне ставлення.

При майже 100% потребі населення в психологічних послугах цей ринок в Україні поки не сформований. Робота з психологом та психотерапевтом ще часто пов'язана з негативними оцінками ("соромно") та низькими статками більшості населення.

Аналізуючи основні тенденції розвитку світової спільноти і прогнози багатьох вчених, ми робимо висновок, що перше століття третього тисячоліття на історичному календарі науки буде століттям розквіту наук про Людину, віком людинознавства та суспільствознавства. Сучасний світ стає все більш динамічним, нестабільним та непередбаченим, виникає все більше конфліктів та навіть війн, змінюються відповідно правила і умови економічного життя в суспільствах та правила і форми міжособистісних контактів та стосунків. Людина в сучасному суспільстві почуває себе все більш незахищеною, тривога за майбутнє тільки зростає, тому людство стикається все з більшими проблемами психологічної адаптації до умов сучасних реалій. Саме в таких реаліях зростає в суспільстві попит на професійну психологічну допомогу та відповідно формується ставлення до професії психолога.

Список використаних джерел

1. Боднар Э. Л. Основные тенденции исследований представлений о профессии психолога [Электронный ресурс] / Э. Л. Боднар, В. А. Горобец. – Режим доступа: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/4092/3/pv-10-09.pdf>
2. Володина К. А. Изучение образа профессии у студентов-психологов [Эл. ресурс] / А. К. Володина // Концепт (науч.- метод. электр. журнал). – 2013. – № 07. – Режим доступа: <http://e-koncept.ru/2013/13149.htm>.
3. Ключников С. 10 основных мифов по поводу психологии и психологов [Электронный ресурс] / Сергей Ключников. – Режим доступа: <http://www.psynavigator.ru/articles>
4. Ксенда О. Г. Образ психолога в представлении студентов-психологов / О. Г. Ксенда // Психологический журнал. – 2010. – № 2. – С. 55-60.
5. <http://faqukr.ru/kar-era/120550-profesija-psiholog-pljusi-i-minusi-a-takozh.html>
6. <http://bd.fom.ru/report/map/dd062126/>

Корольова К.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрунко О.В., д.психол.н., старший науковий співробітник

Проблема профілактики неблагополучних сімей в Україні

Для українського суспільства є актуальною проблематика неблагополучних сімей. Вона вимагає свого розв'язання, оскільки сім'я – найперший фактор соціалізації дитини, від неї залежить, яким буде наше майбутнє, наше суспільство. На жаль основне уявлення про те, що існує така частина населення, яку так легко можна ідентифікувати та підрахувати як неблагополучних сімей дуже пригнічує.

Протягом останніх сотень років було зроблено ряд спроб знайти відповідний дискурс [1] для опису тих, хто живе «на межі», в умовах бідності і випадковим чином стали в центрі уваги політиків та соціологів. Термінологія може змінитися, але стигматизація деяких сімей залишається постійною [2].

Неблагополучні сім'ї можна умовно розділити на дві великі групи:

1. Сім'ї з явною (відкритою) формою неблагополуччя: конфліктні сім'ї; проблемні сім'ї; асоціальні сім'ї; аморально-кримінальні сім'ї; сім'ї з недоліком виховних ресурсів (неповні сім'ї) [5].

2. Сім'ї з прихованою формою неблагополуччя (або внутрішньо неблагополучні). Це зовні респектабельні сім'ї, де ціннісні установки і поведінка батьків розходяться з загальнолюдськими моральними вимогами, що позначається на вихованні дітей та проявляється в їхній поведінці.

Сім'ї з відкритою формою неблагополуччя характеризуються тим, що це неблагополуччя має очевидний характер, проявляються одночасно в кількох сферах життєдіяльності сім'ї (наприклад, на соціальному та матеріальному рівні), та в неблагополучному психологічному сімейному кліматі (дитина відчуває фізичне та емоційне відторгнення з боку батьків, їй пригнічене відчуття неадекватності, вона відчуває сором за себе і батьків перед оточуючими, страх за своє сьогодення і майбутнє). Це, наприклад, сім'ї з алкогольною залежністю. Підлітки в алкогольній родині виявляються жертвами подвійного стандарту: бачать і розуміють, що відбувається в сім'ї, але бояться про це говорити з іншими, стають замкнутими («Це секрет сім'ї»); живуть у стані секретності, обману («життя в укритті»); відчувають безсилля і безвихідь («Що ж реально робити?»); переживають амбівалентне ставлення до батька-пияки (він уважний, ласкавий, турботливий у тверезому стані і злий, агресивний, жорстокий – у стані сп'яніння) тощо [4].

Внутрішньо неблагополучні сім'ї також мають свою специфіку. Так, сім'я з браком довіри характеризується такими рисами, як підвищена настороженість по відношенню до оточуючих (сусідів, знайомих, педагогів), очікування ворожості; брак контактів з оточуючими; тривалі конфлікти з родичами й іншими людьми і в будь-яких конфліктах вважають правими себе або свою дитину (якщо вона конфліктує з однолітками, з педагогами) [3]. Підлітки з таких сімей характеризуються недовірливо-ворожим ставленням до людей, вони підозріливі, агресивні, конфліктують з однолітками й учителями, їх характерною рисою є невизнання помилок і власної провини, вони не йдуть на контакт з педагогами, бо чекають каверзи і не вірять у щирість.

Неблагополучними можна вважати й сім'ї, які занадто орієнтовані на успіх дитини: ди-

тина відчуває, що всі її позитивні зв'язки з батьками залежать від її успіхів (її люблять, поки вона все робить добре). Докори, повчання, покарання у разі неможливості досягти бажаних успіхів спричиняють у підлітка стан підвищеного емоційного напруження, очікування невдачі, неадекватні реакції на невдачу (суїцид, втеча з дому).

Як бачимо, неблагополучна сім'я – це насамперед сім'я, в якій порушені основні сімейні функції, є явні або приховані дефекти виховання, в результаті чого з'являються «важкі діти». Існують різні типи неблагополучних сімей, але всі вони, щоправда, різною мірою і різними шляхами негативно впливають на сімейний клімат та ціннісно-мотиваційну сферу і дорослих, і дітей. Головним негативним наслідком цього є те, що підліток не має зразка «благополучних» – соціально схвалюваних і прийнятних цінностей і стосунків у сім'ї, і це ускладнює його соціалізацію, спричиняє девіантні прояви у поведінці [6].

Тому служби, які займаються неблагополучними сім'ями, є надзвичайно важливими. Основними напрямками діяльності таких служб є [5; 6]:

- проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання потраплянню в складні життєві обставини сімей, дітей та молоді;
- виявлення сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги;
- здійснення соціального супроводу сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, надання їм соціальних послуг за результатами проведеної оцінки потреб у таких послугах;
- забезпечення взаємодії із структурними підрозділами місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також залучення потенціалу територіальної громади до проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю;
- організує оздоровлення дітей, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки та дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- надання соціальних послуг соціально-незахищеним категоріям населення за місцем проживання;
- робота пунктів соціального обслуговування населення;
- надання соціальної та психологічної підтримки учасникам антитерористичної операції, вимушено переміщеним особам та членам їх сімей;
- попередження відмов від новонароджених дітей;
- соціальний патронаж молоді, яка повернулася з місць позбавлення волі або молоді, яка відбуває покарання без позбавлення волі;
- консультування з питань прийомних сімей, підготовча робота з кандидатами у прийомні батьки та соціальне супроводження прийомних сімей;
- всебічна соціальна підтримка осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- пошук та підготовка наставників для молодих людей, позбавлених батьківського піклування.

Відповідно, основними завданнями цих служб є: 1) здійснення соціальних, психологічних, юридичних заходів, спрямованих на організацію допомоги ветеранам, учасникам бойових дій, антитерористичної операції та членам їх сімей; 2) організація співпраці з державними установами, благодійними та громадськими організаціями з метою соціального забезпечення ветеранів, учасників бойових дій, антитерористичної операції та членів їх сімей; 3) здійснення соціальних заходів, спрямованих на організацію допомоги ветеранам, учасникам бойових дій, антитерористичної операції та членам їх сімей; 4) здійснення контролю за додержанням суб'єктами надання адміністративних послуг строку розгляду справ та прийняття рішень з метою соціального забезпечення ветеранів, учасників бойових дій, антитерористичної операції та членів їх сімей; 5) організація та проведення заходів, спрямованих на відновлення та адаптацію ветеранів, учасників бойових дій, антитерористичної операції та членів їх сімей;

б) здійснення культурно-просвітницької діяльності з метою створення здорового мікроклімату в родинях ветеранів, учасників бойових дій, антитерористичної операції.

Крім того, у воєнний час служби допомоги сім'ї беруть на себе функції з:

1) надання психологічної допомоги учасникам бойових дій та членам їх сімей, а також надання консультацій та юридичної підтримки з питань оформлення соціальних пільг відповідно до вимог чинного законодавства України та видачі посвідчень учасника бойових дій;

2) організації надання медичної допомоги ветеранам, учасникам бойових дій, антитерористичної операції та членам їх сімей;

3) координації роботи з вирішення інших проблемних питань щодо забезпечення першочергових потреб ветеранів, учасників бойових дій, антитерористичної операції та членів їх сімей;

4) підготовки і надання пропозицій до органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо допомоги громадянам, які є ветеранами, учасниками бойових дій, антитерористичної операції та членами їх сімей тощо.

Важливо пам'ятати, що неблагополучні сім'ї (незалежно від форми їх неблагополуччя) породжують так само неблагополучних людей з низькою самооцінкою, що штовхає їх на злочин, обертається душевними хворобами, алкоголізмом, наркоманією, злиднями та іншими соціальними проблемами. Якщо прикласти всі зусилля, щоб сім'я стала тим місцем, де людина може отримати справжнє виховання, то в підсумку забезпечується більш безпечний і людяний світ навколо.

Список використаних джерел

1. Вселенский М. С. Номенклатура. М., 1991; Джилас М. Лицо тоталитаризма. М., 1992 В. М. Быченков
2. Новая философская энциклопедия: В 4 тт. М.: Мысль. Под редакцией В. С. Стёпина. 2001.
3. Галагузова, М.А. Соціальна педагогіка: курс лекцій / М.А. Галагузова. – М., 2000. – 416 с.
4. Гулина, М.А. Словник-довідник з соціальної роботи/М.А. Гулина. – СПб. : Питер, 2008. – 400 с.
5. Курбатов, В.І. Соціальна робота: навч. посібник/В.І. Курбатов, В.Д. Альперович, П.Я. Ціткілов, Л.А. Кайгородова. – Ростов н/Д. : Фенікс, 2003. – 480 с.
6. Савінов, Л.І. Соціальна робота з дітьми в сім'ях розлучених батьків: навч. посібник/Л.І. Савінов. – 2-е вид. – М.: Дашков і К, 2006. – 215 с.

Кудринська Г.В.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Алюшина Н.О., к.психол.н., доцент

Концептуальна модель адаптації новопризначеного державного службовця до роботи на посаді державної служби

У тезах висвітлюється проблематика щодо особливостей адаптації новопризначених працівників, пропонується модель адаптації державних службовців.

Одним з пріоритетних завдань державної кадрової політики є формування, професійний розвиток та раціональне використання кадрів. При формуванні кадрового складу важливим завданням залишається адаптація новопризначеного працівника до роботи на посаді державної служби.

Аналіз наукових досліджень свідчить про наявність значної кількості праць вітчизняних і зарубіжних науковців, що стосуються питань адаптації персоналу та управління персоналом на державній службі, зокрема: Н. Алюшина, М. Армстронг, Т. Базаров, С. Бочарова В. Воронкова, Т. Вернигорова, М. Гуліна, Г. Дворецька, Г. Дмитренко, А. Єгошин, Л. Карамушка, С. Карпенко, О. Конотопцева, О. Пархоменко-Куцевіл, О. Садовнікова, А. Ткаченко, Ф. Хміль, С. Шекшня.

Адаптація – це взаємний процес ознайомлення, при звичання новопризначених державних службовців до змісту та умов службової діяльності у державному органі, що базується на поступовому освоєнні нових професійних, соціальних та організаційних умов праці, соціального середовища та корпоративної культури державного органу, а також процес удосконалення професійних знань, умінь і навичок та особистих якостей цих державних службовців [3].

Дослідниками встановлено, що в середньому процес адаптації нового працівника, за наявності програми адаптації, становить від 3 до 12 місяців. Якщо процес адаптації не регулюється – то він уповільнюється і становить 1 – 1,5 роки [2].

Правильно організований процес адаптації повинен привести до: скорочення плинності кадрів, покращення якості та швидкості виконання поставлених завдань, економії часу безпосереднього керівника і працівників колективу, виникнення у нового члена колективу почуття задоволеності роботою, зниження рівня тривоги та невпевненості.

Визначаючи етапи адаптації науковці акцентують увагу на її професійній складовій, проте не менш важливим залишається психологічний аспект супроводу процесу адаптації державних службовців. Тому нами визначена концептуальна модель адаптації державних службовців на посади державної служби, яка забезпечується роботою фахівців управління персоналу, психологом та фахівцями структурних підрозділів в яких здійснює свою діяльність новопризначений державний службовець (рис.1).

Дана модель включає в себе 5 етапів:

I етап: Визначення індивідуально-психологічних якостей, очікувань стосовно роботи, мотивації, прогноз стилю поведінки державного службовця в конфліктних та складних робочих ситуаціях. Методами роботи на даному етапі можна визначити психодіагностику, анкетування та співбесіду.

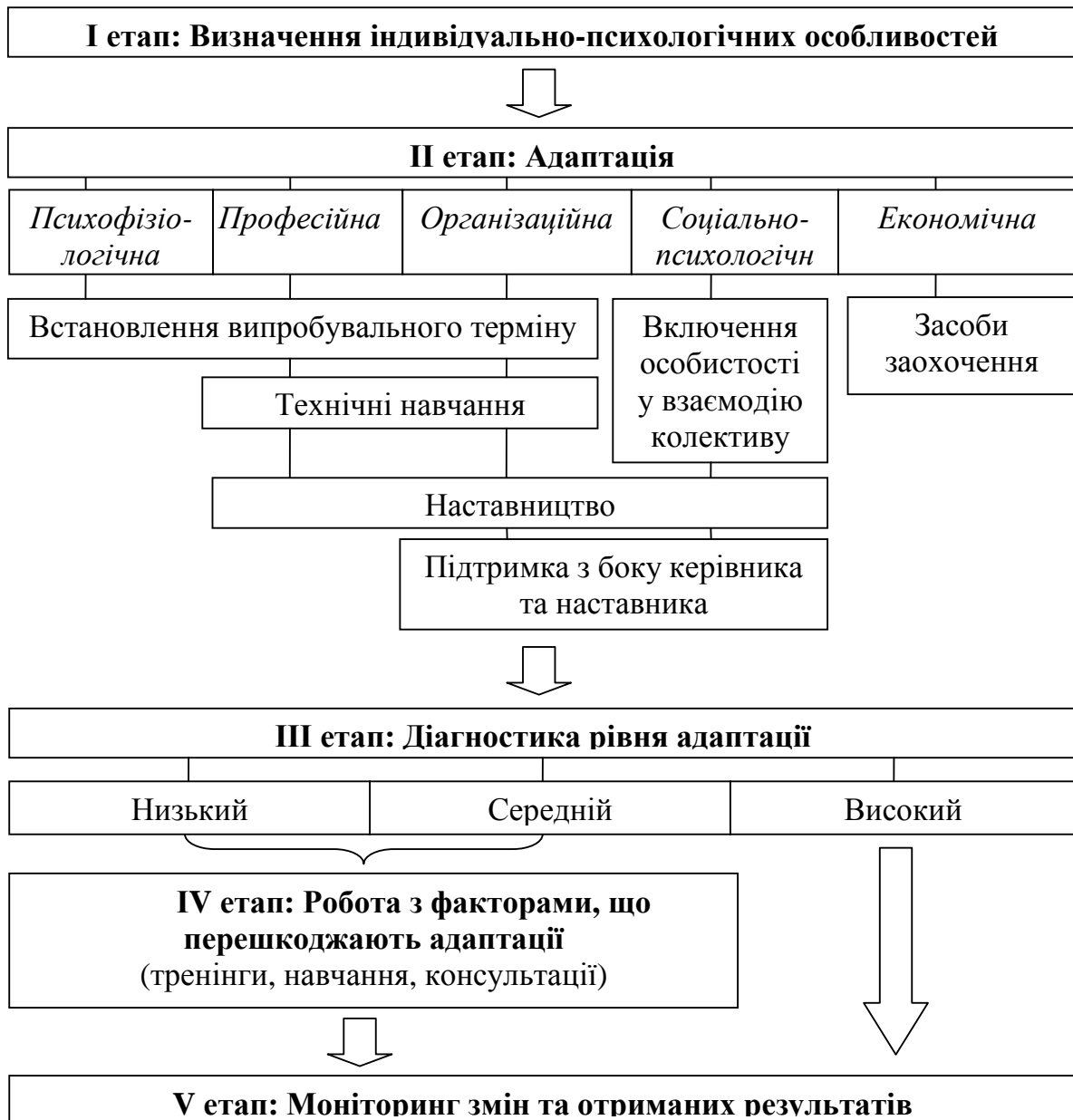

Рис. 1. Концептуальна модель адаптації новопризначених державних службовців

II етап: Адаптація. Передбачає адаптацію новопризначеного працівника на таких рівнях: психофізіологічному (звикання до психологічних та фізичних навантажень, що пов'язані з умовами праці, розкладом робочого часу, особливостями дисципліни на робочому місці), організаційному (усвідомлення своєї ролі в організаційній структурі, вивчення та пристосування до ієрархічних зв'язків в організації), професійному (активне освоєння необхідних знань, умінь та навичок, прийомів, способів прийняття рішень на конкретній посаді органу державної влади), соціально-психологічному (пристосування до взаємовідносин у колективі, формальних та неформальних норм поведінки) та економічному (розуміння умов винагородження результатів власної діяльності) [2].

Комплексна адаптація працівника забезпечується завдяки складанню плану адаптації, встановленню випробувального терміну, технічним навчанням, взаємодії новопризначеного фахівця з керівником, колективом та наставництву (навчання на робочому місці, яке спрямоване на довгострокове оволодіння і розвиток необхідних для виконання посадових обов'язків професійних знань, умінь і навичок, а також особистих якостей) [1].

III етап: Діагностика рівня адаптації працівника після 3 місяців роботи шляхом анкетувань та психодіагностики.

IV етап: Робота з факторами, що перешкоджають адаптації. Передбачає роботу щодо

зниження дії чи ліквідації наявних факторів шляхом проведення тренінгів, навчань та консультацій.

V етап: Моніторинг змін та отриманих результатів.

Завершення адаптації нового працівника характеризується поступовим подоланням виробничих та міжособистісних проблем, переходом до стабільного результативного виконання обов'язків.

Отже, адаптація державних службовців забезпечує процес включення особистості в організаційне середовище органів державної влади. Комплексний підхід до адаптації новопризначених державних службовців забезпечить результативне виконання посадових обов'язків, налагодження ефективних комунікацій з колективом та громадянами, що являється передумовою ефективного функціонування інституту державної служби.

Список використаних джерел

1. Алюшина Н. О. Ефективні інструменти управління знаннями і кадровим потенціалом органів державної влади та органів місцевого самоврядування / Н. О. Алюшина // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 43. – С. 165-175. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_43_23.
2. Конотопцева Ю. В. Адаптація персоналу державної служби / Ю. В. Конотопцева. // Демократичне врядування. – 2014. – Вип. 14. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_14_25.
3. Пархоменко-Куцевіл О. І. Теоретико-концептуальні засади удосконалення механізму адаптації кадрів державної служби / О. І. Пархоменко-Куцевіл // Державне управління: теорія та практика [Електронний ресурс]. – 2010. – № 1. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej11/txts/10poikds.pdf>.

Кузнець О.Ю.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ткач Р.М., к.психол.н.

Проблема переносу та контрпереносу у практиці юнґіанського консультанта

У тезах розглянуто сутність понять «перенос» та «контрперенос». Визначено причини появи переносу та контрпереносу у діяльності юнґіанського психолога та запропоновано шляхи їх подолання.

Постановка проблеми. Діяльність сучасного юнґіанського консультанта спрямована на допомогу людям у вирішенні їх складних життєвих проблем. В той же час, ця діяльність має свої специфічні особливості. Так, у ній мають місце такі феномени, як перенос та контрперенос. Перенос – це психологічний феномен, що полягає в несвідомому перенесенні раніше пережитих почуттів до значимої особи в минулому зовсім на іншу особу. Контрпереносом, у свою чергу, є перенос, який виникає у психолога на клієнта. І правильна інтерпретація переносу та контрпереносу важлива для розуміння того, що відбувається в ході психоаналітичного процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема переносу та контрпереносу у роботі з клієнтами приділяли увагу у своїх роботах багато науковців (З. Фройд, К. Юнг, Дж. Вінер, С. Фрош, Г. Пінтер, Г. Блум, М. Фордхем, М. Уільямс, Д. Девідсон, Д. Ольшанський, З. Зембінський та ін.). Водночас, деякі аспекти проблеми переносу та контрпереносу у практиці юнґіанського консультанта на сьогоднішній день залишаються іще мало висвітленими.

Мета статті: розглянути особливості переносу і контрпереносу у діяльності юнґіанського консультанта.

Основний виклад матеріалу. Взаємодія юнґіанського консультанта з клієнтом відбувається у ході консультативного контакту. Консультативний контакт – це унікальний динамічний процес, у ході якого одна людина допомагає іншій використати свої внутрішні ресурси для розвитку в позитивному напрямку й актуалізувати потенціал осмисленого життя, це почуття й установки, які учасники консультування відчувають один відносно іншого, і спосіб їхнього вираження [2, с. 32]

Водночас, у процесі консультування не може відбуватися адекватна емоційна взаємодія без прийняття до уваги таких дій як перенос і контрперенос. Як показує практика, вони співіснують, і найчастіше їх порівнюють із двома сторонами магнітофонної стрічки.

Перенос (або трансфер) – це психологічний феномен, який полягає в несвідомому перенесенні раніше пережитих почуттів і відносин, що проявлялися відносно однієї особи, зовсім на іншу особу. Тобто, це неусвідомлене проектування пережитих емоцій на людину, якої вони не стосуються [3, с. 82].

У ході консультативного контакту переносу властиві наступні риси:

1. Перенос – це викривлення реальності в тому розумінні, що клієнт представляє юнґіанського консультанта у фальшивому світі, тобто, приписує йому риси, властиві іншим людям і в інших обставинах і часі.

2. Перенос буває позитивним і негативним. Позитивний перенос ґрунтується на залежності клієнта від ідеалізованого образу батька (або іншої значимої людини), негативний – на відчутті в дитинстві почуттів відкидання й ворожості.

3. Виникненню переносу сприяє нейтральність і невизначеність юнґіанського консультанта. Нейтральність визначається безсторонньою поведінкою консультанта й відсутністю з

його боку нав'язування клієнтові своїх цінностей. Невизначеність – це приховування від клієнта своїх почуттів, установок, подій життя.

4. Перенос – несвідомий процес, тому що клієнт не усвідомлює, що ці почуття привнесені з більш ранніх відносин.

5. Перенос частіше виникає в тих сферах взаємодії з оточенням і собою, де є невирішені дитячі конфлікти зі значимими особистостями [3, с. 87].

Цінність переносу в тому, що він дозволяє проникнути в минуле клієнта й побачити, яким чином ранній досвід, пов'язаний зі значимими особистостями, модифікує реакції сьогодення. Юнгіанський консультант, будучи об'єктом переносу, інтерпретує проєкції й надає клієнтові можливість глянути на свою поведінку в ракурсі причинності, щоб позбутися від травм і фантазій минулого.

Як правило, перенос – це досить часте явище у практиці юнгіанського консультанта. У переважній більшості випадків клієнти проєктують на нього роль батька або матері, або іншої значимої у житті людини. Особливість переносу полягає іще й у тому, що не тільки висловлюються претензії, не висловлені колись батькові або матері, а клієнт іще й починає (настільки ж несвідомо) шукати у юнгіанського консультанта всі ті недоліки, якими колись володіли його батьки. Зрозумівши, що на нього іде перенос, юнгіанський консультант повинен зупинити його процес, але не прямою вказівкою, а дочекатися, коли клієнт буде готовий почути про перенос і прийняти цю інформацію [5, с. 121].

Оскільки консультативний контакт подібний до вулиці із двобічним рухом, то і юнгіанський консультант привносить у відносини із клієнтом свої життєві труднощі. Контрперенос є настільки ж універсальним явищем в психологічному консультуванні й психотерапії, як і перенос. Незалежно від зрілості особистості юнгіанського консультанта, він є людиною і неодмінно має невирішені внутрішні конфлікти. Хворобливі теми й породжують контрперенос, якщо клієнт мимоволі їх зачіпає [4, с. 146].

З наукового погляду розрізняють тотальне (занадто широке) і класичне визначення контрпереносу. Так, тотальне визначення охоплює всі емоційні реакції консультанта на клієнта. До контрпереносу тоді відносяться й зовсім природні реакції юнгіанського консультанта, не пов'язані з його внутрішніми конфліктами. Класичне визначення характеризує контрперенос як відповідну реакцію на перенос клієнта. Проміжне визначення обрисовує контрперенос як проєктування юнгіанським консультантом своїх проблем на наданий клієнтом матеріал, як пов'язаний з переносом, так і не пов'язаний з ним.

Причинами контрпереносу можуть бути [4, с. 148]:

1. Прагнення консультанта сподобатися клієнту.
2. Страх консультанта, що клієнти можуть про нього погано подумати, не прийти на зустріч тощо.
3. Еротичні й сексуальні почуття консультанта відносно клієнтів, сексуальні фантазії, пов'язані із клієнтами.
4. Дуже бурхлива емоційна реакція клієнтів, яка може спровокувати у консультанта почуття, обумовлені його внутрішніми конфліктами.
5. Прагнення до влади над клієнтом, що проявляється у видачі клієнтам нав'язливих порад, як їм варто жити, пророцтв («Я вас попереджав», «Я ж говорив вам...»).

Контрперенос також є важливим явищем у психологічному консультуванні. Так, юнгіанський консультант у проблемах пацієнта може бачити якісь свої фіксації, і відповідно, нав'язувати клієнтові (свідомо або несвідомо) своє тлумачення його ситуації. І тут головна його страховка – це його досвід, який стає дійсно клінічним, охоплюючи безліч різних ситуацій, тоді і ймовірність контрпереносу стає набагато нижчою.

Висновки. У підсумку зауважимо, що при виникненні переносу (контрпереносу) у рамках консультативних відносин, у юнгіанського консультанта існує можливість для його опрацювання (обговорення із клієнтом). Однак рішення про роботу з переносом (контрпереносом) завжди приймається, виходячи з реальних об'єктивних умов.

Список використаних джерел

1. Гринсон Р. Р. Техника и практика психоанализа / Р. Р. Гринсон. – М. : Когито-Центр, 2003. – 478 с.
2. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999. – 240 с.
3. Пайнз Д. Психоаналитический диалог: перенос и контрперенос / Д. Пайнз [Пер. с англ. И. Я. Дмитриев]. – М., 2008 – 179 с.
4. Этчгоен Г. Контрперенос: открытие и переоткрытие / Г. Этчгоен. – М. : Прогресс, 1999 – 276 с.
5. Юнг К. Г. Проблемы души нашего времени / К. Г. Юнг. – М. : Прогресс, 1994. – 336 с.

Лаба Д.Д.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., к.психол.н., доцент

Панічна атака, як психічний стан особистості

Висвітлені особливості психічного стану, який набуває все більшого поширення; представлені основні симптоми панічної атаки.

Життя людини в сучасному світі збільшує соціально-стресове навантаження і призводить до зростання поширеності клінічної картини невротичних розладів. Сьогодні кожна людини у своєму житті зіштовхується з проблемою страху. Дана ситуація є дуже емоційно затратною для психічного здоров'я людини. Адже індивід не все може передбачити, витримати або контролювати за тих обставин, які склались. Саме в таких випадках у людини починає формуватися стан так званої тривожної (панічної) атаки.

Починаючи з кінця XIX століття можна знайти описи стану тривожної атаки у практиці Зигмунда Фрейда. У своїх працях він писав, що тривога виникала несподівано, не була спровокована якими-небудь ідеями і супроводжувалася порушеннями дихання, серцевої діяльності і інших тілесних функцій [1].

У своїх дослідженнях З. Фрейд описує такі стани у межах «неврозу тривоги» або «неврозу занепокоєння» [1]. Термін «панічна атака» було запроваджено вже пізніше і виділено як окрему проблему в психології емоційних станів.

В Україні психічний стан тривожної (панічної) атаки діагностують психотерапевти, психологи та неврологи, використовуючи термін вегето-судинна дистонія (ВСД), нейроциркуляторна дистонія, панічний розлад, вегетативний криз, кардіоневроз [4]. Частіше панічні атаки можна зустріти у емоційно чутливих людей, які стримують емоції в собі. У більшості випадків такий стан починає формуватися з дитинства на підґрунті конфліктних ситуацій в межах сім'ї, з подальшим його прогресуванням у підлітковому та зрілому віці. Такий діагноз ставиться людям у віці 19-38 років [2], але зараз все частіше зустрічається й у дітей до 16 років. Це зумовлюється швидкими темпами розвитку суспільства, значним емоційним напруженням та раннім бажанням долучитися до дорослого життя.

Згідно з статистичними даними жінки мають у два рази більшу вірогідність виникнення панічних атак. Діагностувати даний розлад можна за наступними скаргами хворого: страх зійти с розуму, тахікардія, запаморочення, відчуття дереалізації, деперсоналізації, поколювання в серці, підвищена пітливість, задуха або нестача повітря, озноби або припливи жару, шлунково-кишкові розлади, підвищений або низький тиск, страх перед панічною атакою [3]. Виділені симптоми повинні бути пов'язані між собою та виключати фізичні проблеми або більш тяжкі психічні.

Тривалість нападу паніки, як правило, коливається від 2 хвилин до декількох годин, але в більшості випадків складає 10 хвилин – 1 годину. Інтенсивність нападу теж може бути різною: від відчуття незначного дискомфорту, до вкрай виражених нападів. Тривога може розвиватися як на тлі емоційного стресу, фізичної втоми, так і без видимих на те причин. Будь-яких добових закономірностей немає, панічні атаки можуть розвиватися як в денний, так і в ранковий і вечірній час, а також уві сні.

Основними методиками терапії тривожних (панічних) атак є: когнітивно-поведінкова терапія та медикаментозне лікування.

Когнітивно-поведінкова терапія дає змогу навчитись відрізняти реальні загрози життю від вимишлених, які спровоковані фізичною симптоматикою, уникати думок та занять, які провокують почуття тривоги, і таким чином гальмувати наступні приступи тривоги.

Для зниження загального тривожного збудження можуть застосуватись такі втручання, як м'язова релаксація, дихальні вправи, техніки конструктивного управління часом та лікування безсоння. Інші втручання можуть бути скеровані на занепокоєння небезпечністю тривоги; навчати оцінювати схильність робити передчасні висновки про потенційні жахливі події, а також формувати здатність бачити різницю між тривожністю і реальними фактами [5].

Тому когнітивно-поведінкова терапія є ефективною методикою в лікуванні тривожних станів. Оскільки панічна атака відображається у формуванні негативних думок, станів від яких стає важко позбутися. Терапія дає можливість проаналізувати свій стан та навчитись сприймати події реалістично.

Рекомендувати медикаментозну терапію для лікування тривожних станів може лікар-психіатр. Використання медикаментозної терапії доцільне у важких випадках тривожних станів і не є єдиним методом лікування. Ліки не можуть використовуватися в якості постійного лікування, а тільки коли потрібно полегшити деякі з симптомів панічного стану, щоб в подальшому використовувати психологічні методики для зміни сприймання, когнітивних процесів при тривожному стані.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що панічні атаки є проблемою молодого покоління через інтенсивний темп життя, наявність постійних стресів та фізичне виснаження організму, що призводить до збою нервової системи, знижує працездатність, унеможливорює самореалізацію людини та створює значні перешкоди для нормального життя у соціумі. Тому для нормалізації процесів центральної нервової системи і правильного сприймання свого емоційного стану використовують когнітивно-поведінкову терапію. Якщо стан хворого не дозволяє застосовувати даний метод, тоді призначають медикаментозну терапію, щоб знизити емоційні та фізичні симптоми та повернутись до психологічної терапії. Панічні атаки на сьогодні є актуальною проблемою психології та медицини, яка потребує більш глибокого вивчення.

Список використаних джерел

1. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. – М., 1997. – 479 с. – Режим доступу: <https://www.e-reading.club/book.php?book=60703>
2. ANXIETY AND DEPRESSION ASSOCIATION OF AMERICA [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://adaa.org/understanding-anxiety/panic-disorder>
3. Куропатов Андрей. 4 страшных тайны. Паническая атака и невроз сердца [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.e-reading.club/book.php?book=1019984>
4. Елена Скибо. Панические атаки. И как от них избавиться // ЛитРес. – Москва. – 2016. – С. 90 – Режим доступу: https://ridero.ru/books/panicheskie_ataki/read/
5. Олег Романчук. Когнітивно-поведінкова терапія депресії [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.i-cbt.org.ua/Read/cbt%20depression.pdf>

Лінькова М.І.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Живоглядов Ю.О., к.психол.н.

Соціально-психологічний тренінг як форма психологічної практики

Проведено структурно-психологічний аналіз феномену соціально-психологічного тренінгу.

Соціально-психологічний тренінг належить до комплексних методів соціально-психологічного навчання і впливу. Основною ціллю є підвищення компетентності у сфері спілкування.

Поняття «соціально-психологічний тренінг» входить у більш широке поняття «тренінг», яке вживається в багатьох областях діяльності людини для позначення дій, спрямованих на зміну будь-яких характеристик [1].

У короткому психологічному словнику представлено наступне визначення соціально-психологічного тренінгу: сукупність групових методів, формування умінь і навичок самопізнання, спілкування та взаєморозуміння людей в групі.

Для розмежування соціально-психологічного тренінгу та інших сфер застосування активних групових методів слід позначити деякі параметри, сукупність яких характеризує саме соціально-психологічний тренінг:

1. Робота ведеться з психічно здоровими людьми.
2. Застосовується групова форма роботи.
3. Використовуються методи практичної психології, які передбачають активне залучення учасників групи.
4. У ході тренінгу вирішуються завдання з розвитку і вдосконалення особистості в цілому і особистісних якостей, необхідних для поліпшення соціального буття учасників [3].

Основні задачі, які вирішуються в ході соціально-психологічного тренінгу, можна умовно поділити на сім груп:

1. Оволодіння певними соціально-психологічними знаннями;
2. Корекція і формування соціально-психологічних умінь і навичок;
3. Усвідомлення цілісності соціально-психологічного буття людей;
4. Розвиток здатності адекватно пізнавати себе і інших;
5. Оволодіння прийомами декодування психологічних повідомлень, що надходять від оточуючих;
6. Вивчення індивідуалізованих прийомів міжособистісного спілкування;
7. Чуттєве пізнання групово-динамічних феноменів і усвідомлення своєї приналежності до міжособистісних ситуацій, що виникають.

Соціально-психологічний тренінг проводиться у групах по 8-12 осіб під керівництвом психолога, який пройшов спеціальну підготовку. Звичайний цикл занять розрахований на 30-50 годин, але тривалість його можна змінювати в залежності від характеру вирішуваних задач. Найбільш ефективною формою організації роботи є марафон – декілька занять підряд по 8-10 годин безперервної роботи.

В процесі соціально-психологічного тренінгу застосовуються різноманітні методичні прийоми: групова дискусія, рольова гра, невербальні вправи. Використання у ході заняття відеозапису суттєво підвищує ефективність соціально-психологічного тренінгу, дозволяючи учасникам об'єктивний зворотній зв'язок.

Групова робота багатьох спеціалістів припускає застосування різних підходів (методів) при проведенні соціально-психологічного тренінгу: психодраматичного, гештальттерапії, трансактного аналізу, соціального психоаналізу, біографічного методу, методу наведення зміненого стану свідомості та багатьох інших.

Найбільш розповсюдженими і ефективними є групова дискусія і ігровий метод, а в тренінгу ділового спілкування – метод НЛП (нейролінгвістичного програмування).

Основна мета соціально-психологічного тренінгу — підвищення компетентності у спілкуванні — може бути конкретизована в ряді завдань з різними формулювання, але не обов'язково пов'язаних з придбанням знань, формуванням вмій та навичок, розвитком установок, які визначають поведінку в спілкуванні, перцептивних здібностей людини, корекція і розвиток системи відносин особистості, оскільки особистісна своєрідність є тим фоном, що забарвлює діяльність людини, його вербальні та невербальні прояви [5]. Отримані результати роботи вказують на велику потребу у проведенні соціально-психологічного тренінгу в нашому суспільстві. Для цього потрібно проводити просвітницькі заходи, які спрямовані на пояснення людям, що таке соціально-психологічний тренінг і чим він займається.

Список використаних джерел

1. Баклі та Дж. Кейпл. «Теорія й практика тренінга»; Изд. Питер, С-ПБ, 2002;
2. Захаров В.П., Хрящев Н.Ю. «Социально-психологический тренинг». – Л., 1988 г.
3. Петровская Л.А. «Социально-психологический тренинг». – М., 1985;
4. Прутченков М.С. «Социально-психологический тренинг межличного общения». – М., 1991;
5. Смолкин А.М. «Методы активного обучения». – М., 1991.

Мойсеенок О.В.

магистр, старший преподаватель кафедры экономики и управления

Кислая Т.И.

доцент кафедры экономики и управления

УО «Институт предпринимательской деятельности», г. Минск

Гендерные аспекты в бизнесе

Статья посвящена вопросам гендерного неравенства полов. Проанализированы проблемы и основные направления государственной политики гендерного равенства в Республике Беларусь.

Гендерное равенство предполагает, что представители обоих полов могут иметь равный доступ к образованию и здравоохранению, управлению и власти, равные возможности для достижения финансовой независимости, реализации своих личностных и профессиональных потребностей и интересов.

Лидерами в равноправии полов признаны Исландия, Финляндия, Норвегия и Швеция. Россия занимает 75 место из 142, а самой неблагоприятной страной для женщин остался Йемен. Беларусь разместилась на 34 месте рейтинга по индексу гендерного разрыва, который с 2006 года составляет Всемирный экономический форум.

По данным Доклада о человеческом развитии 2015 года, Беларусь входит в число 15 стран мира, где индекс человеческого развития женщин равен или превосходит аналогичный показатель среди мужчин (индекс гендерного развития для Беларуси составляет 1,021).

При этом по данным независимого исследования, 76 % женщин Беларуси являются бедными по доходам. Имея более высокий уровень образования, женщины реализуют его в наименее оплачиваемых профессиональных группах. Они сталкиваются с дискриминацией при приеме на работу и увольнении, с более низкой оплатой труда за равный труд.

Началом проведения политики гендерного равенства в Беларуси можно считать 1995 г., когда белорусская делегация приняла участие в Четвертой всемирной конференции по положению женщин в Пекине. В июне 1996 г. принимается Национальный план действий по улучшению положения женщин на 1996-2000 гг. Положения плана были развиты и конкретизированы в республиканской программе «Женщины Республики Беларусь». Еще одним из элементов государственной политики является Национальный совет по гендерной политике при Совете Министров Республики Беларусь, созданный в 2000 г. В 1998 г. Указом Президента утверждаются «Основные направления государственной семейной политики», в которых были определены меры для повышения экономической самостоятельности семьи и женщин. Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 17 февраля 2017 г. № 149 утвержден Национальный план действий по обеспечению гендерного равенства в Республике Беларусь на 2017–2020 гг.

По данным исследования «Женщины в бизнесе 2017: Новые взгляды на риск и возможности», опубликованном Grant Thornton в 2017 г., доля женщин в мире, занимающих старшие руководящие посты, составила 25%. Это на 1% больше, чем годом ранее. Несмотря на наличие положительных изменений в гендерном соотношении, эксперты отмечают его медленный рост. За 13 лет исследований Grant Thornton, этот показатель увеличился на 6% [2].

В Беларуси 54% населения составляют женщины, они же являются наиболее экономически активными гражданами. Однако около 87% руководителей высшего звена в структурах государственного управления – мужчины. То же наблюдается и в бизнесе. В топ-100 белорусских бизнесменов 2016 года входит всего одна женщина.

Если проанализировать численность персонала по категориям работников в Республике Беларусь за 2010-2014 гг. (рисунок 1), то можно отметить, что количество руководителей-

женщин увеличилось лишь на 0,6 % (с 8,6 % в 2010 г. до 9,2 % в 2014 г.), количество специалистов среди слабого пола увеличилось на 2 %, а рабочих – уменьшилось почти на 3% [1].

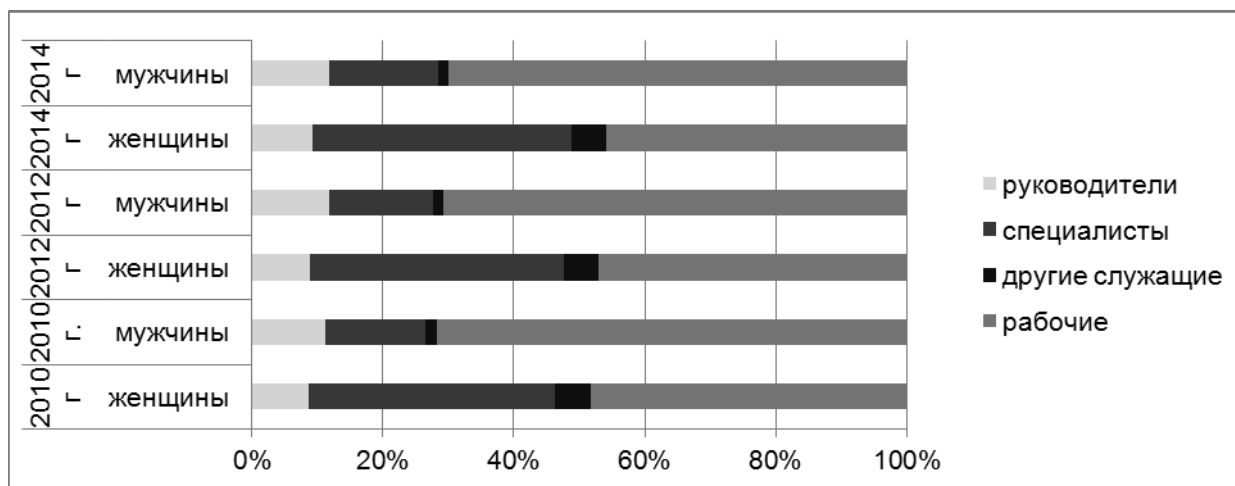

Рис. 1. Численность работников организаций по категориям персонала (на конец года)

Таким образом, официальная статистика Беларуси говорит о довольно слабой тенденции к увеличению количества женщин в управлении.

Опрос, проведенный независимой компанией HeadHunter Беларусь [3], показал, что в целом белорусское общество позитивно воспринимает женщин на руководящих постах. И сегодня уже всем понятно, что женщина может быть успешной как на работе, так и в личной жизни. Неважно, мужчина является управляющим или женщина, главное, чтобы руководитель обладал хорошими профессиональными и личностными качествами. Стиль управления мужчины и женщины, конечно, отличается. Так, 28% из тех, кто работал под управлением женщины, отметили, что женщины-руководители более эмоциональны, чем мужчины, они импульсивно принимают решение. Еще 17% считают, что женский стиль управления мягче и гибче (рисунок 2).

В Беларуси в сознании людей еще глубоко сидит стереотип, заложенный много лет назад: идеальный руководитель – это мужчина.

Рис. 2. Отличия в управлении женщин-руководителей по сравнению с мужчинами руководителями

Действительно, женщине бывает порой сложнее занять пост руководителя, т.к. чаще всего владельцы компаний ищут на должность топ-менеджера мужчин [4]. Однако нередко бывает, что в процессе собеседования позиция руководства меняется и вакансию занимает именно женщина.

Подняться по карьерной лестнице женщина может только при ярко выраженном лидерстве, в то время как мужчина может стать руководителем за какие-то другие заслуги, лежащие в другой плоскости восприятия. Женщины более детально разбираются в проблемах и они терпеливее.

Подводя итог можно отметить, что женщины в бизнесе и управлении требуют определенной поддержки и со стороны государства (образовательные и консультационные мероприятия, финансовые инструменты) и со стороны родных и близких, так как женщина совмещает реализацию своей карьеры и семейные ценности.

Список использованных источников

1. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. Мужчины и женщины Республики Беларусь. Статистический сборник – Минск: РУП Информационно-вычислительный центр Национального статистического комитета Республики Беларусь, 2016. – 215 с.
2. http://www.gtby.by/upload/grant-thornton_women-in-business_2017-report.pdf
3. <https://lady.tut.by/news/work/339068.html>
4. Dragana Radosavljević, Irina Singaevska, Alexios Panagopoulos. Ženski menadžment – opasnost ili šansa? /Application of new technologies in management ANTiM-2016//5 th International Conference. – Volume 2. – Belgrade: Education Council of Faculty of Business Studies and Law, 2016. – С. 263-270.

Окунєва І.Г.

магістрант спеціальності «Психологія»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., к.психол.н., доцент

Чинники розвитку професійної успішності психолога

Розглядаються професійно важливі якості психолога та основні чинники, що впливають на його професійну успішність. Головну увагу приділено особистісним чинникам професійної успішності.

В сучасному суспільстві створюються передумови для формування нового образу працівника – успішного професіонала своєї справи. Це стосується і фахівців, що працюють у сфері «людина – людина», зокрема, психологів. Сучасне українське суспільство очікує від психолога прояву ініціатив у розвитку власної професійної успішності. Підвищення ролі психолога як фахівця в будівництві і реалізації його кар'єри прямо пов'язано з місцем, яке професійна успішність займає в житті суб'єкта. Це припускає необхідність вивчення чинників впливу на професійну успішність психолога.

Згідно з гуманістичним світоглядом, успішність – ідеал розвиненої і вільної людини в гармонійній єдності з іншими людьми, суспільством і природою. Успішність розглядається як право кожної людини на щасливе життя. Успіх як психологічне явище пов'язаний із соціальною природою людини, з виявом її сутнісного начала.

Професійна успішність – це результат усвідомленої позиції і поведінки людини в області трудової діяльності, пов'язаний з посадовим або професійним зростанням [1, с. 55]. Це є самовираження, зміна навичок, знань, здібностей, просування вперед обраним шляхом діяльності, як у межах організації, так і поза нею. Професійну успішність можна розглядати і як просування від однієї посади до іншої, більш високої, і як оволодіння суміжною професією, новими знаннями, досвідом і навичками [3, с. 70]. Але поняття професійної успішності не означає обов'язкове і постійне переміщення вгору в межах організаційної ієрархії. Людина свою кар'єру порівнює не тільки зі службовим просуванням, але й з життєвими цілями, враховуючи особливості внутрішнього і зовнішнього середовища, реальність, власні цілі, бажання й здібності.

Професійна успішність залежить від ряду чинників: випадок, який дав людині шанс; реальний підхід до вибору; можливості, що створюються в сім'ї (освіта, зв'язки); добре знання своїх сильних і слабких сторін; чітке планування.

Отже, професійна успішність працівника може бути зовнішньо обумовленою – тобто бути наслідком сприятливих зовнішньо-середовищних соціальних умов, і внутрішньо обумовленою. Професійно-важливі якості – це сукупність соціально і біологічно обумовлених компонентів особистості, які дозволяють успішно виконувати певний вид трудової діяльності [8, с. 36].

На думку Р. Кочюнаса, професійно важливими є такі особистісні якості психолога: аутентичність, відкритість власному досвіду, розвиток самопізнання, сила особистості та ідентичність, толерантність до невизначеності, ухвалення особистої відповідальності, глибина відносин з іншими людьми [4, с. 200]. Р. С. Немов виділив такі якості важливі психолога як: здатність до емпатії, відвертість, вираження особистої турботи про клієнта з допомогою співпереживання, доброзичливість, безоцінне ставлення до клієнта, відмова від нав'язування клієнтові власних порад, довіра до клієнта, готовність консультанта спрямувати переживання клієнта в конструктивні прагнення (це визначає й Р. Мей [5, с. 98]), уміння тримати оптимальну психологічну дистанцію між собою і клієнтом, уміння вселяти в клієнта впевненість і рішучість змінити себе [7, с. 160]. Л. В. Скрип-

ко, визначивши найважливіші особистісні характеристики, які утворюють основу спеціальних здібностей психологів, об'єднала ці здібності у три блоки: 1. Інтелектуальний блок: високий загальний рівень інтелектуального розвитку, високі пізнавальні потреби; рефлексивність; висока креативність; аналітичність і критичність мислення. 2. Емоційний блок: емоційна стабільність, впевненість, високий рівень самоприйняття, адекватні самооцінка та рівень домагань, високий рівень самоконтролю, фрустраційна толерантність. 3. Комунікативний блок: гуманістична спрямованість, альтруїзм, комунікабельність, зовнішня експресивність поведінки, уміння прогнозувати комунікативну ситуацію, домінування, широкий репертуар поведінкових реакцій [9, с. 200].

На думку П. П. Горностая, психолог, незалежно від спеціалізації, повинен мати такі якості: доброзичливість і низька агресивність, спрямованість на проблему, емпатія, гнучкість мислення, творча інтуїція. Велику роль відіграє високий рівень інтелекту (особливо в психодіагностичній та експертній функціях), перцептивні здібності, спостережливість, уміння помічати на перший погляд малозначущі деталі, комунікативні, сугестивні, експресивні, організаторські здібності [2, с. 1].

Таким чином, узагальнивши дані наукової літератури, серед особистісних та соціальних чинників впливу на професійну успішність психолога можна виділити такі.

1. Високі (загальні) розумові здібності, хист до того, щоб бути проникливим, розважливим, вільнодумцем, скрупульозним аналітиком, експериментатором.

2. Здібності до роботи у сфері «людина – людина»: соціабельність, налаштованість на те, щоб працювати з людьми, схильність до соціального визнання (схвалення).

3. Здатність до спільних дій, можливість підпорядковувати інтереси особистості груповим інтересам, совісність, сумлінність, наявне почуття обов'язку і відповідальності. Сміливість, здатність швидко вирішувати практичні питання.

4. Емоційна стійкість, витриманість, спокій, здатність реально зважувати обстановку, стійкість до стресу.

Отже, з огляду на те, що професія психолога відноситься до сфери «людина-людина», успішна діяльність фахівця обумовлена сформованістю в нього комунікативних та організаторських якостей, необхідних у даній системі. Стимулом і умовою розвитку особистості психолога виступає діяльність, відповідно, професійна діяльність детермінує розвиток особистості в професії. І хоча професія висуває певні вимоги до особистості професіонала, в психології ці вимоги особливо високі, а роль особистісних властивостей і якостей психолога в успішній діяльності важливіша, ніж у більшості інших професій сфери «людина-людина».

Список використаних джерел

1. Гольдштейн Г. Я. Основы менеджмента: Учебное пособие. Изд 2-е, дополненное и переработанное / Г. Я. Гольдштейн – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2013. – 250 с.
2. Горностая П. П. Компетентність психолога: досвід чи творча обдарованість? / П. П. Горностая [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://users.i.com.ua/~p_gorn/publ01d.html
3. Жуковская О.В. Проектирование профессиональной карьеры студенческой молодежи: современное состояние и тенденции реформирования / О.В. Жуковская // Социальные и гуманитарные науки на Дальнем Востоке. – 2008. – № 2 (18). – С. 69–76.
4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас; Пер. с лит.– М.: Академический проект, 2012. – 240 с.
5. Мэй Р. Искусство психологического консультирования / Р. Мэй / Пер. с англ. Т. К. Крутловой. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ihtik.lib.ru/psychology_20sept2007/psychology_20sept2007_1936.rar
6. Назар Ю.О. Психологічні підходи до концептуалізації феномену «професійна успішність» / Ю. О. Назар // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2 (1). – С. 461–469.
7. Немов Р. С. Основы психологического консультирования / Р. С. Немов: Учеб. Для студ. педвузов. – М.: ВЛАДОС, 2009. – 394 с.
8. Силкін О.О. Зміст терміну «професійно значущі якості особистості» і технологія визначення цих якостей для окремого фахівця / О. О. Силкін // Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. Випуск 9 (191) – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2011.
9. Скрипко Л. Социально-психологические факторы адаптации практических психологов в учреждениях образования : дис. канд. психол. наук: спец. 19.00.07 – педагогічна і вікова психологія / Л. Скрипко. – К., 1998. – 216 с.

Пасічна В.Г.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Корольчук М.С., д.психол.н., професор

Технології психологічного супроводу безробітних в процесі професійної перепідготовки

Однією з найважливіших задач держави в сфері зайнятості населення є організація професійної перепідготовки безробітних. Професійне перенавчання безробітних розглядається як частина безперервної професійної освіти. У зв'язку з цим воно не повинно відставати за якістю, технологічністю і мобільністю від професійного навчання в широкому значенні, а повинно випереджати його, оскільки терміни навчання короткі і процес отримання знань має бути інтенсивним, що, безумовно, потребує застосування сучасних технологій психологічного супроводу.

Ефективність працевлаштування безробітних та їх подальша трудова діяльність багато в чому залежить від правильного вибору людиною нової професії (спеціальності). В останні роки помітно збільшилася чисельність науковців – спеціалістів з економіки, педагогіки та психології, які досліджують проблеми професійного перенавчання безробітних. Так, наприклад, О. Коваль, Н. Чорна вивчаючи особливості державного регулювання зайнятості населення, приходять до висновку, що в сучасних умовах, коли зростає чисельність громадян, які звертаються до центрів зайнятості, їх діяльність має бути переорієнтована з пасивної політики на здійснення інвестицій в людський капітал – в організацію професійної переорієнтації, перепідготовки тощо [1, 2]. У даному випадку профнавчання безробітних виступає як один з найважливіших заходів активної політики зайнятості.

Окрім того, професійне перенавчання безробітних розглядається як частина безперервної професійної освіти. У зв'язку з цим воно не повинно відставати за якістю, технологічністю і мобільністю від професійного навчання в широкому значенні, а повинно випереджати його, оскільки терміни навчання короткі і процес отримання знань має бути інтенсивним, що, безумовно, потребує застосування сучасних технологій психологічного супроводу [3, 4].

Сьогодні питання підвищення ефективності державного регулювання професійного перенавчання безробітних та їх психологічної підтримки стоїть особливо гостро. І це зумовлено цілою низкою причин.

По-перше, професійне перенавчання безробітних та їх психологічна підтримка є одним з найважливіших напрямів діяльності служби зайнятості у сфері сприяння зайнятості населення. Експерти Міжнародної організації праці стверджують, що, працевлаштування більш ніж 55% громадян після проходження професійного перенавчання, є результатом, що виправдовує його пріоритетне фінансування.

По-друге, професійне навчання та психологічний супровід безробітних виконує широкі функції: соціальні – підвищення конкурентоспроможності громадянина на ринку праці, його статусу в суспільстві; економічні – розвиток трудових ресурсів суспільства, відтворення робочої сили та інші; політичні – проблему професійного перенавчання не можна розглядати відірвано від політики зайнятості, особливо активної.

По-третє, удосконалення професійного перенавчання та технологій психологічного супроводу безробітних громадян є важливою передумовою покращення якості національної робочої сили та її конкурентоспроможності на ринку праці.

По-четверте, професійне перенавчання та психологічний супровід безробітних є засобом наближення професійно-кваліфікаційної структури робочої сили та потреб ринку праці.

По-п'яте, через підвищення якості кадрового потенціалу, його стресостійкості та конкурентоспроможності, професійне перенавчання та психологічний супровід безробітних вносить свій вагомий вклад в розвиток ринкової економіки нашої країни [3, 5, 6].

У 2015 році за направленням державної служби зайнятості професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації проходили 203,4 тисяч безробітних – 7,2% від тих, хто скористався послугами цієї установи. А за підрахунками спеціалістів більше половини осіб, що зареєстровані у центрах зайнятості, потребують професійної підготовки або перепідготовки та активного психологічного супроводу для оптимізації процесів адаптації на ринку праці. Проте, зважаючи на стрімке зростання безробіття за останні роки: з 2013 по 2016 на 60%, потреба у психологічному супроводі та професійної перепідготовки тільки збільшується [7, с.2].

Подальше нарощування масштабів перенавчання може і не спричинити збільшення працевлаштування, якщо не здійснити низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності адаптації безробітних загалом.

Під ефективністю адаптації безробітних до ринку праці, на нашу думку, слід розуміти співвідношення додаткових економічних і соціальних переваг, що утворюються за рахунок більш повного і продуктивного використання трудового потенціалу осіб, які отримали психологічний супровід протягом професійного перенавчання, до витрат, що здійснюються на ці заходи.

Крім того, ефективність адаптації безробітних громадян до ринку праці залежить не тільки від загальнодержавних заходів, що вживаються в рамках правового регулювання, виділення коштів тощо, а й від того як центри зайнятості співпрацюють з навчальними закладами та соціальними партнерами – роботодавцями і профспілками. Органи державної влади, навчальні заклади, громадськість необхідно забезпечувати інформацією щодо попиту на працівників певних спеціальностей, перспектив розвитку професій, попиту на певних фахівців в майбутньому.

Таким чином, існуючі підходи професійного перенавчання та психологічного супроводу безробітних в Україні потребує змін як у обсягах, так і в структурі професійної перепідготовки незайнятого населення, що сприятиме досягненню продуктивної зайнятості, яка є стратегічною метою сучасного суспільства. Самі ж програми психологічного супроводу адаптації безробітних до нової трудової діяльності мають містити у собі комплексний психологічний вплив, що складається з взаємопов'язаних компонентів: діагностики соціально-психологічних проблем; психологічного консультування з питань успішної психологічної адаптації до трудової діяльності, допомога у вирішенні особистісних проблем; психокорекційної та психотерапевтичної роботи; психологічної реабілітації; професійно-психологічної підготовки, яка включає ряд необхідних тренінгів (профорієнтаційний, комунікативний, тренінг впевненості в собі, тренінг щодо особливостей працевлаштування).

Список використаних джерел

1. Коваль О.М. Державне регулювання зайнятості населення в крупних містах України: Автореф. дис... канд. наук з держ. управління//Академія державного управління при Президенті України. – К., 2002. – 19 с.
2. Чорна Н.В Державне регулювання професійного навчання безробітних: основні напрями [електронний ресурс] : www.dcz.gov.ua
3. Логвиненко В.П. Психологічна підтримка безробітних в процесі професійного навчання [електронний ресурс] : www.dcz.gov.ua.
4. Максименко С.Д. Розвиток конкурентоздатності персоналу як важлива складова організаційного розвитку освітніх організацій / С.Д. Максименко, Л.М. Карамушка, О.А. Філь // Психологічні умови розвитку конкурентоздатності організації : тези VI Міжнар. наук.-практ. конф. з організаційної та економічної психології (м. Керч, 25–27 червня 2009 р.). – К. : Інтерлінк, 2009. – С. 8-12.
5. Савченко В. Визначення перспективних напрямів та обсягів професійного навчання безробітних відповідно до потреб ринку праці //Україна: аспекти праці. – 2004. – №5. – С.12-18.
6. Скульська В. Безробітний змінює професію //Праця і зарплата. – 2007. –№11. – С.5-7.
7. Панченко О. Ринок праці в Україні: підсумки-2016 і прогнози//газета «Сьогодні»: К., 18.01.2017. – С.2.

Петрунко О.В.

д.психол.н, старший науковий співробітник
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Постмодерний ірраціоналізм як сучасний тренд у науках про соціальну поведінку

У постінформаційних суспільствах виникають і набувають популярності нові наукові течії, які тлумачать людину і світ переважно у постраціональний спосіб. Одна з цих течій — постмодернізм як квазі-науковий тренд у сучасних науках про соціальну поведінку, який претендує на роль нової пояснювальної концепції людини в світі.

Прагнення осмислити сенс і логіку людської поведінки завжди було і є нині важливою й актуальною потребою людства. Це одвічне питання, означене філософією, згодом стало предметом науково-психологічних досліджень людини, людських спільностей, суспільств і соціумів у сфері диференціальної, загальної, соціальної й організаційної психології – як емпірично-прикладних наук, що операціоналізують, вимірюють і пояснюють соціально-психологічну реальність.

Проте в сучасних постінформаційних суспільствах, де обмін інформацією надзвичайно високий і технологізований, а її кількість надміри велика, а самі вони перебувають у стані перманентної кризи і турбулентності, створився брак чітких і прозорих пояснювальних теорій щодо породжених цим суспільствам нових феноменів. Старі теорії втратили свою прогностичну силу, а нові не набули такої сили чи не витримали перевірок на надійність.

Одною з нових теорій, яка потребує наукового аналізу, тлумачення й узвгальнення, є постмодернізм (Т. Адорно, Ж. Бодрійяр, Р. Барт, С. Гуссерль, Ж. Дерріда, Ж. Лакан, Ж.-Ф. Ліотар, М. Мерло-Понті, Р. Ранвіц, А. Тойнбі, М. Фуко, І. Хассан, М. Хоркхаймер, В. Глазичев, І. Ільїн та інші).

Упродовж 1960-1970-х р.р. ХХ століття термін «постмодернізм» вживали для позначення нових тенденцій в архітектурі, мистецтві. Та невдовзі відомий теоретик постмодернізму Ж.-Ф. Ліотар означив його як нове вчення про ментальну специфіку епохи в цілому, а відтак він почав осмислюватися як дух часу у всіх сферах людської діяльності: мистецтві, соціології, науці, економіці, релігії тощо [7]. Це мало під собою підставі, адже на постіндустріальному етапі розвитку людства буття і діяльність людини вийшли за межі психічних процесів, якостей і станів, що є традиційним предметом науково-психологічних досліджень у рамках гносеологічної традиції, і разом з цим відбулися «революція світів» і «катастрофа сенсів» і в повсякденно-буденній, і в науковій свідомості [1].

Ознаками постмодернізму є 1) невизначеність (нечіткі, неоднозначні, суперечливі, непостійні смисли); 2) фрагментарність, мозаїчність (відсутність структури, безсистемність, брак цілісності); 3) деканонізація (знецінення норм, правил в діяльності, культурі, науці і т.д.); 4) безособовість (стирання кордонів Я, множинні Я, «смерть суб'єкта»); 5) непередбачуваність (непояснюваність, ірреалізм); 6) перформанс, карнавалізація, примусове залучення (життя – спектакль; використання гри, діалогу як заміників цілі і плану); 7) гібридизація, мутація, мультипарадигмальність, компіляція); 8) символізм (втручання розуму в сферу культури, мистецтва, вираження себе через знаки і символи); 9) іманентність (штучне, створене в технічний спосіб, хибне відчуття власних надможливостей, здатності зрозуміти всі таємниці Світу); 10) ірраціоналізм (який вийшов за межі точних наук і став альтернативою раціонального світорозуміння) [4; 8; 9].

Таким чином, постмодернізм пропонує: відмову від уявлень про цілісність, порядок, ієрархічну структурність, усталені рамки мислення і дій, гармонійне впорядкування; сприйняття світу як хаосу, де всі довкола – симулякри; орієнтацію на агностицизм, на наратив як специфічне вираження і форму передачі думок; на те, що світ потрібно не розуміти, а приймати [4; 5]. Пізнання дійсності прихильниками класичних, модерністських теорій вбачається постмодерністам гонитвою за «химерами», що є не чим іншим, як «глузуванням над людським інтелектом» (І. Ільїн) [5]. Як переконаний Ж. Дерріда, думка ніколи не вільна від способу її вираження, а тому: 1) люди не мають доступу до реальності, і, отже, не існує засобів для досягнення істини; 2) реальність недоступна, тому що люди є бранцями мови, яка надає форму думкам перш, ніж їх можна осмислити; 3) реальність створюється за допомогою мови, а отже природа реальності визначається тими, хто має владу з формування мови, дискурсів, текстів (маніпулятори свідомістю) [4].

З погляду гуманістичного світорозуміння, культура постмодернізму негативно впливає на духовне життя людей і соціумів, для якого характерні перенасичення хаотичною інформацією, нарцисизм як форма психологічного захисту від світу, метушливі й нерозбірливі комунікації, знецінення потреби в чітко сформульованій мети, втрата сенсу життя, нудьга й байдужість до оточуючих тощо. Як висловився В. А. Кутирєв, у постмодерністському просторі люди не народжуються і не вмирають, не переживають події, не вписані в історію, не дивуються одне одним, не дивляться одне на одного, слово втратило для них первинний сенс, Бог перестав для них існувати [6]. Тож постмодернізм – це насамперед протест, заперечення всього старого, матеріального, будь-яких правил і догм, у т.ч. законів. Він є гарним слугою лише для тих, хто висміює, відхиляє, руйнує [2]. І на піку цього протесту, за В. Л. Глазичевим, відхиляється чимало засад культури, на яких ґрунтувалося життя західної цивілізації впродовж кількох останніх століть [3].

Виникнувши як «екологічна» альтернатива суспільствам масового споживання, постмодернізм не лише не виконав свою «екологічну» місію, а й поглибив кризовий стан культури. Історія підкорення світу на засадах раціональності (модернізму, породженого ХІХ століттям) перетворилася на історію поневолення людини іншими людьми на засадах ірраціональності (постструктуралізму, деконструктивізму) [1; 4]. Освіта і просвіта поступово перетворюються на їхні міфічні квазі-відповідники; розвиток людства трендує не в напрямі до цінності індивідуальності, а в напрямі до квазі-індивідуальності (індивідуалізму); знецінюється ідея морального вибору (значимі цінності поступаються квазі-цінностям панівних соціальних спільностей (в т.ч. квазі-спільностей); раціональне поступається ірраціональному [2; 3; 6]. Тому дедалі більше філософів і вчених визнають, що «постмодернізм застарів» (так і не виконавши своєї місії) і що не випадково у сучасних філософських та психологічних енциклопедіях ця новітня течія досі не набула науково-парадигмального визначення і визначається як постнекласичний тип філософствування, що критикує класичний раціоналізм та традиційні орієнтири його мислення [2].

Разом із цим сучасні реалії такі, що постмодернізм вже посів місце нової суспільної ідеології постіндустріальних, постмодерних суспільств, став якісною ознакою їхнього життя, а відтак у нинішньому столітті ці суспільства переживатимуть процеси поширення й урізноманітнення різних – традиційних, модерних і постмодерних – типів практик та вирішуватимуть проблему їх співвіднесення, взаємопроникнення, погодження, вибору найоптимальніших. Це активуватиме науково-психологічні дослідження, в яких за дослідницьку парадигму стане постмодернізм з його не надто коректними, ірраціональними гіпотезами, які верифікуватимуться за допомогою класичних, домодерністських емпіричних методів. Це створює ризик необ'єктивних і ненадійних результатів та створення нових і нових квазі-наукових симулякрів. Тож сучасна наукова думка потрапила в стан цугцвангу (нім. *Zugzwang* – примус до дії), коли вона має доводити цінність постмодернізму як нового наукового напрямку та шукати відповідні методи дослідження або ж визнати те, постмодерний ірраціоналізм є не так науковим, як квазі-науковим трендом у науках про соціальну поведінку.

Список використаних джерел

1. Бодрийяр Ж. Система вещей. – М: Изд. Дом «Рудомино», 2001. – 224 с.
2. Бузгалин А. В. Постмодернизм устарел // Вопросы философии. – 2004. – № 2. – С. 3-15.
3. Глазычев В Л. Социально-экологическая интерпретация городской среды. – М.: Наука, 1984. – 180 с.
4. Деррида Ж. Диссеминация. – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 608 с.
5. Ильин И, П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. – Москва: Интрада, 1998. – 255 с.
6. Кутырев В.А. Духовность, экономизм и «после»: драма взаимодействия // Вопросы философии, 2001. – № 8. – С. 56-66.
7. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. – СПб.: Алетейя, 1998. – 160 с.
8. Фуко М. История безумия в классическую эпоху.– СПб: Универс. книга, 1997. – 576 с.
9. Хоркхаймер М., Адорно Т. В. Диалектика Просвещения: философские фрагменты. – М. – СПб.: Медиум, Ювента, 1997. – 312 с.

Прокопьева О.М.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Васильченко О.М., д.психол.наук, доцент

Творческое мышление как фактор становления личности профессионала: основные условия для становления и развития творческого потенциала

Цель исследования – обозначение основных условий становления и развития творческого потенциала сотрудников и обучающихся, развития у них креативного мышления.

1. Гений умер! Да Здравствует коллективный гений!

Время гениев, как одиноких, ярких представителей креативного мышления, прошло – родился коллективный гений. Решение сложных технологических, творческих задач решаются наиболее эффективно в группах с интенсивным обменом знаний и мнений. Стимуляция работников или обучающихся к обмену знаниями, идеями и проблемами повышает их вовлеченность в смежные сферы деятельности, способствуют развитию креативности в каждом участнике группы, расширяет их общий кругозор и, таким образом, обогащает креативный инструментарий всей группы, что сказывается на эффективности работы, инновационности получаемого продукта, его качестве. В условиях обучения достигается эффект “подтягивания” слабых участников группы, и увеличение их мотивации к учебному процессу.

2. Обеспечения комфортных условий труда или обучения способствуют к стимуляции и развитию креативных способностей у работников и обучающихся.

Неформальная обстановка офиса, неординарные интерьерные решения, присутствие мест для отдыха персонала или обучающихся, способствуют к выработке оригинальных идей и решений. Мировые лидеры IT индустрии, ведущие университеты, эффективно используют неформальную и необычную обстановку своих офисов и аудиторий для повышения творческого потенциала своих сотрудников и учащихся, что в конечном итоге отражается их внутренней мотивации к повышению качества и объема продукта, или, в условиях обучения, усвоению материала и повышению интереса к изучаемой теме.

3. Повышение внутренней мотивации работника к выполняемой работе связано с предоставлением работнику свободы выбора методов и решений для достижения цели, снижением формализации процесса работы.

По опыту ведущих мировых фирм, продукт которых связан с инновациями, предоставление персоналу свободного времени во время рабочего дня, на свои собственные проекты и разработки, стимулирует работника применять креативные способности не только к индивидуальным, собственным разработкам, но и ко всему рабочему процессу. Именно так в компании 3M, был изобретен скотч, стикеры и многие другие инновационные продукты.

4. Создание установки на преодоление проблем, возникающих при решении рабочих или учебных задач, вместо установки наказания за допущенные ошибки – залог успеха в выработке креативных и смелых идей.

Развитие креативности работника или учащегося напрямую зависит от создания комфортной эмоциональной атмосферы процесса работы или получения знаний. Ключевую роль в этом играет отсутствие карательного механизма за допущенные ошибки – поощрение работ-

ников или обучающихся к поиску решения проблем, возникших в процессе учебы или работы, стимулирует в них выработку креативных, смелых идей. В обратном случае – страх наказания купирует внутреннюю мотивацию человека к применению новых, инновационных подходов, снижая эффективность работы или обучения.

5. Выработка критического мышления и поощрение сомнения о существующих подходах и методах решения задач – это способ пересмотреть опыт накопившихся ошибок.

Зачастую, метод выполнения повседневных задач основан не столько на собственном опыте, сколько на опыте предыдущих поколений. Такой подход скорее ориентирован на гарантированный результат, чем на эффективность метода. Развитие критического мышления позволяет переосмыслить методы и подходы решения задач, создавая новые более совершенные структуры. Как извечная борьба поколений, критический подход к существующим установкам в симбиозе с креативным творческим мышлением ведет наш мир к бесконечно недоступному совершенству.

Аргументация разработки. В нашем взрывно развивающемся мире необходимо быстро, эффективно реагировать на появляющиеся изменения. Для многих, выбравших опираться на опыт поколений, не доступна гибкость и возможность к открытиям, так необходимая в современном мире. Только тот, кто разовьет в себе креативные способности, будет на пике развития цивилизации, не утонув в набегающих волнах изменений.

Материал исследования – методы современных организаций, в том числе учебных заведений, к повышению креативных способностей сотрудников и учащихся, развитию их потенциала. Были анализированы различные подходы к созданию условий повышению внутренней мотивации развития креативности, как залогом успешности как в работе, так и в учебе.

Результат исследования – креативное мышление стало единственным способом “удержаться на волне” в современном мире. Специалисты с развитым творческим мышлением стали нефтью новой эпохи, и ведущие корпорации ведут за ними охоту по всему земному шару. Развитие креативности в новом поколении учащихся позволит увеличить экономический потенциал страны, ее привлекательность для инвестиций – ведь настоящую ценность имеет не золото, а умы.

Список использованной литературы

1. Сеть Интернет
2. Информационные статьи, исследования компаний Google, Facebook, Twitter
3. Девид Буркус “The Myths of creativity” 2015 г.

Савочкіна М.І.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Васильченко О.М., д.психол.наук, доцент

Вплив темпераменту керівника на його діяльність

Провідну роль в управлінні організаціями грає особистість керівника, крім його досвіду, ділових якостей, рівень прийняття відповідальності за свої дії і вчинки, велике значення має його темперамент.

Кожна людина – це особистість. І, як відомо, особистість кожного з нас індивідуальна, має набір психологічних властивостей, які притаманні кожному від народження. Ці психологічні властивості проявляються в різних сферах життєдіяльності і залишаються практично незмінними протягом усього життя. Таким чином, це можна назвати одним словом «темперамент» – що означає належне співвідношення частин (від «tempero» – змішую в належному співвідношенні).

Темперамент – якість особистості, що сформувалося в особистому досвіді людини на основі генетичної обумовленості її типу нервової системи і значною мірою визначає стиль її діяльності. Темперамент відноситься до біологічно обумовлених підструктур особистості. Розрізняють чотири основних типи темпераменту: сангвінік, холерик, флегматик і меланхолік.

До властивостей темпераменту також можна віднести темп психічних реакцій, емоційну збудливість, співвідношення реактивності і активності та інші.

В залежності від поєднання таких властивостей нервової системи, як сила, рухливість і врівноваженість, практичний інтерес представляють шість різновидів темпераментів, які зустрічаються найчастіше:

1. Сильний сангвінік (врівноваженість, сила, рухливість);
2. Рухомий холерик (сила, рухливість, неврівноваженість);
3. Неврівноважений холерик (рухливість, неврівноваженість, слабкість);
4. Слабий меланхолік (неврівноваженість, слабкість, інертність);
5. Інертний меланхолік (слабкість, інертність, врівноваженість);
6. Врівноважений флегматик (інертність, врівноваженість, сила).

Для аналізу службової діяльності керівника представляють інтерес узагальнені характеристики даних типів темпераментів.

Керівник з сангвінічним темпераментом володіє такими позитивними якостями, як цілеспрямованість і наполегливість, гнучкість розуму і зосередженість уваги. Сангвінік дуже товариський, легко встановлює емоційні зв'язки, вміє швидко знайти контакт з підлеглими і завоювати авторитет, прагне до лідерства, легко пристосовується до нової обстановки, вміє чітко і впевнено діяти в складних умовах, має високу продуктивність при роботі в динаміці, оптимістичний та має хороше відчуття гумору, постійне прагнення до духовного збагачення і саме вихованню.

Керівнику з холеричним темпераментом притаманні швидкість реакції, рухливість і енергійність у службовій діяльності, товарищескість і колективізм; постійно прагне бути попереду всіх, вміло керує підлеглими. У складних умовах діє сміливо, самовіддано, любить ризикувати і долати небезпеку. У громадській роботі проявляє велику активність, критичність, ініціативність, самостійність. Холерик наполегливо прагне до лідерства, надзвичайно чутливий до громадської думки і оцінками підлеглих.

Керівник з неврівноваженою меланхолійним темпераментом має високу чутливість і рух-

ливість психічних процесів, швидким сприйняттям наказів старших начальників, активністю у громадській роботі, умінням висунути хорошу ідею, провести диспут. У спокійній обстановці добре справляється з обов'язками керівника молодшої ланки, знаходиться в постійній готовності до дій.

Керівника зі слабким меланхолійним темпераментом відрізняють сумлінність, працьовитість. Такий керівник старанний, з підвищеним почуттям відповідальності, принциповості, справедливості, чуйності, делікатного ставлення до підлеглих, критичності і самокритичності. Його іноді називають добрим і хорошим товаришем, душею колективу.

Керівникам з інертним меланхолійним темпераментом притаманні старанність і акуратність при виконанні звичних обов'язків, рівний настрій, скромність і тактовність, самокритичність і постійність у дружбі. З підлеглими підтримує рівні відносини, рідко сперечається, в конфліктах участі не бере, проявляють увагу до прохань і пропозицій підлеглих, спокійно сприймає похвалу, ретельно аналізує свою діяльність

Керівник з флегматичним темпераментом надійний в службі і роботі. Йому притаманні такі риси, як впевненість і самовладання, завзятість і наполегливість, авторитетність серед підлеглих, бажання надати їм будь-яку допомогу, постійність у дружбі з одним або двома колегами, в складних умовах діє безстрашно, стійкий до емоційних перевантажень, в конфлікти не вступає, прагне до кінця виконати намічене.

Слід сказати, що чисті темпераменти зустрічаються вкрай рідко. Як правило, у кожної досліджуваної людини проявляються такі якості, які не можна відносити до одного конкретного типу темпераменту. Кожен тип відрізняється своїми рисами та стилем керівництва, проте це не означає, що таке керівництво не може бути успішним.

Список використаних джерел

1. Рубинштейн С.Л. «Основы общей психологии», СПб: Питер 1998 г. (Серия «Мастера психологии») 688 с.
2. Психология. Словарь./ Под общ.ред. П.Р. Петровского М.Г. Ярошевского – 2-ое изд. испр. и дополн – М.: Политиздат 1990 г. 494 с.
3. Карпов А.В. Психология менеджмента – М.: Гардарики, 1999. – 584 с.
4. Павлов И.П. Полн. собр. Соч. Т.3.Кн.2. М.-Л., 1951. С.269.
5. Психология. Учебник под ред. А.А. Крылова – М: ПРОСПЕКТ, 2000
6. Андреева Г.М. Социальная психология: Учеб.-- М.: Аспект Пресс, – 378 с.
7. Стреляу Я, Митина О., Завадский Б., Бабаева Ю. Методика диагностики темперамента (формально-динамических характеристик поведения). – М.: 2005.
8. Чердниченко І.П., Тельних Н.В. Психологія управління. Ростов-на-Дону: Фенікс, 2004.

Савченко В.С.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Шевченко В.Є., к.психол.н., доцент

Порівняльна характеристика кримінального та кримінально-процесуального конфлікту як психологічної особливості тактики проведення розшукових дій

В кримінальному (маргінальному) середовищі часто спалахують конфлікти з проявами агресії, і тільки випадок вирішує, хто стане злочинцем, а хто – жертвою [2, с. 63].

В рамках слідчих дій яскравим прикладом кримінального та кримінально-процесуального конфлікту є допит. «Адже всі ці дебати – просто гра для тих, хто намагається швидше спіймати один одного» [1, с. 98]. Ці слова належать видатному давньоримському філософу, державному діячу і оратору Луцію Аннею Сенеці. З точки зору психології діяльності в особливих умовах та юридичної конфліктології даний вираз якнайкраще відображає сутність стосунків слідчого та правопорушника.

Етично і тактично неприпустимо, щоб слідчий для встановлення контакту з допитуваним використовував негативні сторони його особистості. Допит – це боротьба за істину. Міць слідчому в цій боротьбі надають різні наукові знання, і одне з перших місць серед них займає психологія спілкування, психологія ведення аргументованого діалогу. Кульмінацією діалогу з допитуваним можна вважати його сповідь як зняття комплексу протиріч, розрядку, зняття внутрішньої напруги, своєрідний «катарсис» [3, с. 88].

Існує погляд, згідно з яким кримінально-процесуальний конфлікт являє собою стадію, етап розвитку кримінального конфлікту. На думку Р. Белкіна, в основі кожного злочину лежить конфлікт правопорушника із законом, з інтересами суспільства і держави. Відновлення порушеного права починається з розкриття та розслідування злочину, в ході якого конфлікт з законом може знайти форму конфлікту зі слідчим – особою, покликаною встановити істину [4, с. 80]. Подібну думку висловлює О.Баєв: «Різновидом, формою кримінально-правового конфлікту є переведення його в кримінально-процесуальні відносини, що виникають між державою та особою, яка вчинила злочин» [5, с. 57].

Через призму конфлікту розглядаються іноді й окремі слідчі дії. Так, Г. Доспулов описує «конфліктну ситуацію допиту», яка виникає коли «допитуваний відмовляється від дачі показань або дає неправдиві свідчення» [6, с. 13]. Ці та подібні їй ситуації складають своєрідну концепцію конфліктного розслідування. З ототожнення процесуального конфлікту з кримінальним (з його етапом, формою) неминує впливає висновок про тотожність підозрюваного (або обвинуваченого) зі злочинцем. Такі ототожнення несумісні з конституційним принципом презумпції невинуватості, за яким обвинувачений вважається невинним, поки його вину не буде встановлено вироком суду, що набрав законної сили.

Думки ж про те, що конфлікт може бути ініційований легковажним або недобросовісним слідчим, який звинуватив невинну особу, в цих міркуваннях не може бути, проте в практиці досудового слідства такі ситуації нерідкі.

З'ясуванню сутності процесуального конфлікту може сприяти зіставлення його з кримінальним конфліктом. Відмінності між ними простежуються по ряду ознак.

1) Сферою кримінального конфлікту можуть бути найрізноманітніші соціальні відносини, що охороняються кримінальним законом: державна і суспільна безпека, права і свободи громадян, громадський порядок і порядок управління, військова служба тощо. Кримінально-процесуальні ж конфлікти виникають, розвиваються і вирішуються в сфері кримінального судочинства (досудове розслідування і розгляд в судах кримінальних справ).

2) Різна юридична природа цих конфліктів. Кримінальний конфлікт – завжди злочин, порушення кримінального закону. Процесуальний же конфлікт у багатьох випадках є порушенням однієї зі сторін (або декількома сторонами) процесуального закону на шкоду інтересам іншого боку. Але поряд з цим існують процесуальні конфлікти, в яких дії протиборчих сторін правомірні.

3) Фактичний зміст кримінального конфлікту становить дію або бездіяльність злочинця, а іноді також відповідні дії потерпілого або інших осіб (необхідна оборона, крайня необхідність) або провокують дії потерпілого.

Кримінально-процесуальний же конфлікт за своїм фактичним змістом складається з дій, рішень, звернень, запропонованих, дозволених або заборонених кримінально-процесуальним законом.

4) Кримінальний та кримінально-процесуальний конфлікти розрізняються за складом учасників.

У кримінальному конфлікті сторонами є злочинець і носій охоронюваних законом соціальних цінностей, порушених або поставлених під загрозу порушення злочином: особистість, організація, суспільство, держава.

Роль арбітра, який вирішує цей конфлікт, належить суду, який констатує наявність злочину, призначає покарання винному або звільняє його від відповідальності.

У процесуальні ж конфлікти вступають обвинувачі і обвинувачені, захисники, потерпілі, цивільні позивачі, цивільні відповідачі, їх представники та інші учасники процесу. Роль арбітрів в цих конфліктах належить органам і представникам влади: слідчому, прокурору, судді.

5) Кримінальний конфлікт – в тому, що стосується діяння, – на момент порушення кримінальної справи, як правило, відноситься до минулого і тому є незворотнім, незмінним.

Процесуальні ж конфлікти можуть відноситись і до минулого (наприклад, порушення обвинуваченим зобов'язання з'являтися за викликами і повідомляти про зміну місця проживання), і до теперішнього (наприклад, ухилення обвинуваченого від явки за викликами при невідомості місця його перебування).

6) Деяке методологічне та практичне значення має класифікаційний поділ, заснований на ознаках, що відносяться не до окремих груп процесуальних конфліктів як таких, а до характеру уявлень, сформованих слідчим або суддею. На цьому підґрунті можна розрізнити конфлікти достовірні і ймовірні. До останніх відносяться, зокрема, очікувані та прогнозовані конфлікти. Для правильного розвитку процесу у кримінальній справі важливо, щоб слідчі або судді своєчасно передбачали можливі деструктивні, спрямовані на зрив розслідування і судового розгляду, дії обвинуваченого і його спільників.

Практичне значення цього поділу полягає в тому, що заходи процесуальної відповідальності за неправомірну конфліктну поведінку припустимі лише у випадках достовірних конфліктів, але не передбачуваних. Заходи ж процесуального примусу профілактичного характеру виправдані і для попередження або припинення обґрунтовано прогнозованих, ймовірних неправомірних конфліктних дій.

7) Зіставляючи кримінальні та процесуальні конфлікти, слід зазначити і відносність відмінності між ними. Ряд конфліктів між учасниками процесуальних відносин кваліфікуються кримінальним законом як злочини, тобто являють собою одночасно і кримінальні конфлікти. Такі злочини проти правосуддя: притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності; винесення завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови; свідомо не-

законний арешт або затримання; примушування до давання показань; завідомо неправдивий донос; завідомо неправдиве показання; відмова або ухилення свідка або потерпілого від дачі показань або експерта від дачі висновку тощо. Деякі з кримінальних конфліктів можливі як в межах процесуальних відносин, так і поза ними. До останніх відносяться втручання в розгляд судових справ, загроза по відношенню до судді, образа судді тощо.

Делікти «подвійний» правової природи, що представляють собою порушення норм кримінального матеріального і в той же час процесуального права, можуть бути названі кримінально-процесуальними конфліктами [7, с. 164].

Психологічною особливістю, що об'єднує кримінальні та процесуальні конфлікти, є синхронність їх вирішення. Вирок чи постанова про припинення справи, що вступили в законну силу, є актом одночасного вирішення кримінального та процесуального конфліктів [8,9].

Список використаних джерел

1. Сенека. Моральні листи до Луцілія (2-е вид.). – К.: «Основи», 1999. – 608 с.
2. Зелинский А.Ф. Криминальная психология / Научно-практическое издание. – К.: «Юринком Интер», 1999. – 240 с.
3. Васильев В.Л. Юридическая психология: Учебник для вузов. 6-е издание. – СПб.: «Питер», 2009. – 608 с.
4. Белкин Р.С. Курс советской криминалистики. – М.: «Наука», 1979. – Т.3. – 407 с.
5. Баев О.Я. Конфликты в деятельности следователя. – Воронеж, 1981. – 160 с.
6. Доспулов Г.Г. Психология допроса на предварительном следствии. – М.: «Наука», 1978. – 112 с.
7. Кудрявцев В.Н. Избранные труды по социальным наукам: В 3 т./ В.Н. Кудрявцев; Рос. акад. наук. – М.: «Наука». – Т.2: Криминология. Социология. Конфликтология, 2002. – 282 с.
8. Ківенко Н.В. Філософсько-психологічні підвалини криминологічної науки: У 3-х т. / Н.В.Ківенко, І.І.Лановенко, П.В.Мельник. – К., 2010. – 678 с.
9. Щербаковський М.Г., Золотухін І.І. Використання спеціальних психологічних знань на різних стадіях кримінального провадження // Вісник університету внутрішніх справ. – Х., 2013. – Вип. 2. – С. 37-44.

Самарцева О.С.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Васильченко О.М., д.психол.н., доцент

Смисложиттєві орієнтації – вікові та ґендерні особливості школярів

Сутністю самовизначення є самостійне і усвідомлене знаходження смислів і всієї життєдіяльності в конкретній ситуації. Основи успішного самовизначення закладаються вже з раннього дитинства, коли починають формуватися психологічні якості дитини, що впливають на ефективність її майбутнього професійного та життєвого вибору. Основним періодом самовизначення вважається старший шкільний вік, головна мета якого полягає в поступовому формуванні у старшокласника внутрішньої готовності до усвідомлення і самостійної побудови, коригування та реалізації перспектив свого розвитку, як життєвого, так і особистісного. Старшокласники готові розглядати себе розвиваючись в часі і самостійно знаходити особистісно значущі смисли в конкретній діяльності.

Метою дослідження є смисложиттєві орієнтації старшокласників у розрізі вікових особливостей.

Україна вступила в новий етап свого політичного, економічного розвитку, що призвело до зміни ціннісних орієнтацій у підростаючого покоління. Актуальність проблеми зумовлена зміною характеру взаємодії дитини з навколишньою дійсністю, що викликає потребу в обґрунтованій системі роботи з формуванням смисложиттєвих орієнтацій у підростаючого покоління в учбових закладах.

Аналіз філософських, психологічних, педагогічних досліджень показує, що проблема вибору моральних цінностей стає все більш значущою для сучасних старшокласників. Основи морального вибору закладаються у відповідному періоді, коли їх свідомість нестабільна та уразлива для негативних впливів, так як життєвий досвід недостатній. Уявлення про цінності нестабільні. Підліток перебуває у психофізіологічному дисбалансі і одночасно має дорослі потреби і не має адекватних можливостей для їх реалізації. Допомога підліткови у пошуку смисложиттєвих орієнтацій, наповнення їх цінним змістом, передбачає організацію роботи з залученням форм та методів навчально-виховної діяльності спрямованих на створення сприятливих психолого-педагогічних умов. Така робота має на меті забезпечити підліткови моральний розвиток, свободу вибору, активну позицію суб'єкта діяльності та спілкування.

Отримані результати свідчать про наявність проблеми виявлення та спрямування морального усвідомлення смислу орієнтацій старшокласників в учбових закладах. Підтримки їх з боку, як батьків, так і педагогів в житті дитини.

Доведено, що смисложиттєві орієнтації підлітка – це значимий компонент особистості, що характеризується спрямованістю на усвідомлення сутності власного «я», вдосконалення духу, душі і тіла, цінностей і цілей, що визначають межі самореалізації в ситуаціях особистісної взаємодії і відображають сукупність поглядів, уявлень і відносин старшокласників, пов'язаних з ближніми і дальніми перспективами його життя.

Встановлено, що педагогічний потенціал в учбових закладах формує змістовні орієнтації старшокласника, які проявляються в спрямованості до суб'єкту, в забезпеченні взаємодії і співтворчості суб'єктів освітнього процесу, відкритості та суб'єктивності змісту.

Проведене дослідження має загальну педагогічну значимість, в той же час, не претендує на вичерпний аналіз проблеми. Отримані в ході дослідження, результати і висновки відкрива-

ють шляхи для подальшого дослідження проблеми формування смисложиттєвих орієнтацій старшокласників, які можуть бути пов'язані із забезпеченням готовності педагогів до формування смисложиттєвих орієнтацій підлітка та розробкою механізмів формування смисложиттєвих орієнтацій в освітньому просторі навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Сапогова Е.Е. Психология развития человека: Учебное пособие. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 461 с.
2. Кравець В. Гендерна педагогіка. Навч. пос. – Тернопіль: Джура, 2003. – 416 с.
3. Забродин Ю.М., Сосновский Б.А. Мотивационно-смысловые связи в структуре направленности человека // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 100–108.

Сафронова К.В.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., к.психол.н., доцент

Використання методу казкотерапії в роботі дитячого психолога

Перераховані психотерапевтичні методи роботи з дітьми, описано метод казкотерапії дитячих проблем.

Методи дитячої психотерапії – збірне поняття, що включає різні психотерапевтичні підходи, що застосовуються для лікування дітей та підлітків з психічними, прикордонними і психосоматичними захворюваннями, спрямовані і впливають на дитину та її оточення. Дитяча психотерапія бере свій початок з 1909 року, коли З. Фрейд опублікував свою роботу «Аналіз фобії у п'ятирічного хлопчика». Це перша робота, в якій описані психологічні труднощі дитини і її захворювання пояснюються емоційними причинами [1].

Вже з 1919 року М. Кляйн стала використовувати ігрові прийоми як засіб аналізу при роботі з дітьми. Вона вважала, що дитяча гра так само зумовлена прихованими і несвідомими мотивами, як і поведінка дорослих. У 1930-ті роки Д. Леві були запропоновані методи, спрямовані на усвідомлення, – структурована ігрова психотерапія для дітей, що переживають деякі психотравмуючі події.

Виділяють такі напрямки психотерапії:

- гуманістична психотерапія, до якої відносять клієнт-центровану терапію, недирективну ігрову терапію, гештальт-терапію і психодраму;
- психодинамічна психотерапія – психоаналіз і психоаналітична терапія, аналітична психологія;
- когнітивно-поведінкова терапія;
- сімейна терапія та інші напрямки.

Розглянемо детальніше один із актуальних методів психотерапії дітей – казкотерапію дитячих проблем.

Казкотерапія – це один із ефективних методів роботи з дошкільниками та учнями початкових класів, які зазнають тих чи інших емоційних та поведінкових труднощів. Суть цього методу полягає у створенні особливої казкової атмосфери, яка робить мрії дитини дійсністю, дозволяє дитині вступити у боротьбу зі своїми страхами, комплексами.

Основний принцип казкотерапії – цілісний розвиток особистості, турбота про душу, зцілення казкою. Казкотерапія добре долає у дітей високий рівень тривожності, різноманітні страхи, агресивність, адаптує до різних дитячих колективів. Казкотерапію можна використовувати у роботі з агресивними дітьми, невпевненими, сором'язливими, брехливими, а також у випадках різного роду психосоматичних захворювань. Процес казкотерапії дозволяє дитині усвідомити та проаналізувати свої проблеми, побачити шляхи їх вирішення.

Суть методу казкотерапії полягає в тому, що казка доступно пояснює, що добре, а що погано. На прикладі позитивних персонажів дитина вчиться бути хорошою, а негативні герої казок викликають у неї лише негативну реакцію. Негативний герой завжди залишається покараним, а доброму дістається красуня-принцеса й півцарства на додаток.

Головне завдання казок: через казкові події показати герою ситуацію з іншого боку, запропонувати альтернативні моделі поведінки [2].

Опишемо для прикладу одну з ситуацій консультування з дитячих проблем.

Клієнтка: дівчинка Оля, 5 років.

Проблема: страх темряви (під час сну).

Методи: діагностична бесіда з батьками, дитиною; казкотерапія.

Опис консультативної роботи:

Після діагностичної бесіди з батьками запитуємо у дитини, чому вона боїться темряви, звертаємо увагу, як вона себе поводить, коли розповідає про свій страх. Виявляємо, чи має вона улюблені іграшки, які подобаються мультфільми, головні герої/персонажі, чим вона любить займатися. Це необхідно знати для того, щоб можна було написати казку, опираючись на інтереси дитини, тоді казка буде дієва. Після цього дівчинці пропонуємо погратися/вигадати казку.

Перший блок казки – повторювані слова ЖИЛИ-БУЛИ, ДАЛЕКО-ДАЛЕКО, ЗА ГОРАМИ ЗА ЛІСАМИ, щоб ввести дитину в необхідний стан-транс, у дівчинки виникає зацікавленість і можна працювати з проблемою.

Зчитуємо казку дитині. Після цього проводиться спільне обговорення казки. Дитина ділиться враженнями від казки, висловлює свою думку відносно поведінки головних героїв, відповідає на питання психолога. Обговорення проходить у спокійній атмосфері, без поспіху. Дуже важливо, щоб дитина самостійно зробила висновки, пояснила та обґрунтувала їх.

Буває, що дитина чогось боїться або про щось хвилюється, а дорослий не знає, як їй допомогти. Справжнім порятунком у такій ситуації буде спеціально придумана казка.

Отже, метод казкотерапії є ефективним для застосування у терапії дитячих проблем. Казка супроводжує людину впродовж усього життя, допомагає їй успішній соціалізації й ефективному засвоєнню життєвих уроків [3]. Казка для дитини – це не просто вигадка, фантазія, це особлива реальність світу почуттів. Казка розсуває рамки звичайного життя; тільки в казковій формі діти стикаються з такими складними явищами і почуттями, як життя і смерть, любов і ненависть, гнів і співчуття, зрада і підступність.

Казка – це стародавній спосіб підтримати людину за допомогою слова. У казках є засоби, які можуть виправити чи відродити будь-яку втрачену душевну пружину [2].

Список використаних джерел

1. Карвасарский Б.Д. Психотерапевтическая энциклопедия /2006 г. / Из.Питер, 752 с.
2. Казкотерапія. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mamka.info/index.php?topic=4855.0>
3. Казкотерапія в роботі психолога. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://volodvios.com.ua/index.php/robova-z-kadrami/310-zasidannya-seminaru-praktikumu-praktichnikh-psikhologiv-doshkilnikh-navchalnikh-zakladiv-z-temi-kazkoterapiya-u-roboti-psikhologa>
4. Музичук О.О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів // Проблеми сучасної психології. – 2012. – №17.

Сингаївська І.В.

к.психол.н., доцент, завідувач кафедри психології
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Про необхідність розвитку психологічної компетентності персоналу вищого навчального закладу

Обґрунтовано необхідність розвитку психологічної компетентності персоналу вищого навчального закладу для його ефективної діяльності.

Вищі навчальні заклади багатьох країн у сучасних економічних умовах, на фоні загострення демографічної проблеми, стоять перед важливим завданням: укріплення корпоративної репутації вузу з метою підвищення його привабливості для споживачів освітніх послуг. Особливо уважно до репутації вищого навчального закладу повинні ставитись засновники та керівники приватних, недержавних навчальних закладів, оскільки їх привабливість для потенційних клієнтів прямо корелює із залученням фінансів для подальшого розвитку вишу.

Серед багатьох чинників, що впливають на репутацію вищого навчального закладу, одними з найважливіших є імідж та репутація керівників вищої та середньої ланки (ректора, проректорів, керівників підрозділів) та інших співробітників (викладачів, методистів, технічного персоналу). На імідж та репутацію персоналу вищого навчального закладу істотно впливають їх поведінка, компетентність, манера спілкування. Ні одна організація не може зробити більше, ніж уміють та хочуть її працівники. Тому важливим засобом удосконалення діяльності вищого навчального закладу, поліпшення якості спілкування й корпоративної поведінки персоналу (в тому числі й по відношенню до клієнтів (студентів)) може бути розвиток психологічної компетентності усіх категорій співробітників.

Безумовно, можна враховувати очікування вищого навчального закладу до якості персоналу при підборі й відборі кадрів. Але ця практика може розповсюджуватись на нових співробітників. А вже наявний персонал потрібно обов'язково навчати, і робити це систематично, регулярно та послідовно. Також навчання необхідне й для адаптації нового персоналу, яким би досконалим не був підбір співробітників на нові вакансії.

Психологічна компетентність є однією з найголовніших для працівників вищого навчального закладу: як для їх успішності в педагогічній діяльності, для особистісного зростання, так і для укріплення іміджу вишу в цілому.

Аналіз напрацювань вчених та практиків, які досліджували компетентність та компетенції, різні аспекти здійснення освітньої діяльності на основі компетентнісного підходу (О. Бермус, Н. Бібік, В. Болотов, О. Волкова, Т. Гериш, Є. Зеєр, І. Зимня, О. Олейникова, П. Самойленко, В. Сериков, Л. Тархан, А. Хуторський та ін.), підтверджує важливість компетентнісного підходу [1, 2, 3, 4, 5].

Важливо уточнити значення й співвідношення понять «компетентність» та «компетенція», оскільки вони не є ідентичними. Компетенція – це сукупність знань, умінь, особистісних якостей, необхідних для ефективної діяльності [2]. Поняття компетенції трактується як потенційна здатність людини до діяльності, в основі якої лежать знання, вміння, досвід, цінності, набуті завдяки навчанню. Компетентність складається з сукупності компетенцій. Компетентність – це загальна здатність фахівця проявляти знання та вміння в конкретній ситуації.

З точки зору розвитку психологічної компетентності викладачів та інших працівників вищої школи, можна виділити такі її складові (за Т. Дюраном): 1) теоретичні знання; 2) здібності людини; 3) особистісні характеристики професіонала [6].

Компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість педагога в сфері

психології, а його уміння грамотно з психологічної точки зору вирішувати проблеми, що виникають у педагогічній діяльності, у взаємодії зі студентами, колегами, керівниками. Тому для реалізації навчання працівників вищого навчального закладу з розвитку їх психологічної компетентності варто використовувати найсучасніші методи, які не лише озброюють знаннями, а й сприяють формуванню умінь та навичок, розвитку особистісних якостей, необхідних педагогу та іншим співробітникам вишу.

Метою навчання працівників вишу повинен бути розвиток їх психологічної компетентності, тому при формуванні змісту навчання потрібно врахувати психологічні компетенції, необхідні викладачам та іншим працівникам вищого навчального закладу для успішного здійснення професійної діяльності.

Психологічна компетентність працівників вищого навчального закладу є однією з складових професіоналізму, що виступає основою їх діяльності. Вивченням проблеми професійної компетентності педагога активно займалися багато вчених (Л. Захарова, В. Соколова, Н. Лобанова, Т. Маркіна, А. Маркова, Н. Матяш, Н. Петровська та ін.). Аналіз цих досліджень дозволяє зробити висновок, що в сучасній психолого-педагогічній науці немає єдності ні у визначенні сутності поняття психолого-педагогічної компетентності, ні в питаннях його змістовного наповнення. Відмінність підходів до інтерпретації поняття психологічної компетентності працівників сфери освіти пояснюється його динамічністю і багатогранністю.

Виділимо окремі компетенції, що складають психологічну компетентність співробітника вищого навчального закладу:

- позитивне сприйняття оточуючої дійсності, управління власним психічним станом, настроєм;
- вміння проявляти емпатію, розуміти ситуацію та особливості внутрішнього світу студентів та колег;
- подолання стереотипів негативного самосприйняття чи сприйняття інших;
- корекція самооцінки в сторону адекватної високої, формування впевненості у власних силах та можливостях;
- наявність інтернального локусу контролю, здатності приписувати відповідальність за свої вчинки та події власного особистого та професійного життя собі;
- уміння викликати симпатію оточуючих, будувати позитивні міжособистісні стосунки;
- уміння аналізувати власні бажання, прагнення, потреби, домагання;
- уміння правильно ставити цілі та досягати їх, орієнтація на реалістичні життєві цілі.

Психологічна компетентність може бути охарактеризована через ефективність, конструктивність діяльності на основі психологічної грамотності. Головна відмінність психологічної грамотності полягає в тому, що грамотна людина знає, розуміє (наприклад, як себе поводити, як спілкуватися в тій чи іншій ситуації), а компетентна – реально й ефективно може використовувати знання при вирішенні проблем. Завдання розвитку психологічної компетентності – не лише передати більше знань про людину, а навчити включати ці знання в психологічну практику працівника вищої школи.

Список використаних джерел

1. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М.: Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с.
2. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Нар. образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
3. Графская Т. А. Психологическая компетентность педагога как фактор профессионализации // Современные наукоемкие технологии. – 2008. – №1. – с.55–63.
4. Сингаївська І. В. Психологічні особливості узгодження особистісних і суспільних вимог до професійної успішності викладача / І. В. Сингаївська // Проблеми сучасної психології. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Вип. 30. – 2015. – С. 574–588.
5. Шулдик Г. О. Ефективність управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / Г. О. Шулдик, А. В. Шулдик. – Умань : ПП Жовтий, 2012. – 224 с.
6. Durand T. Strategizing innovation: competence analysis in assessing strategic change. In A.Heene and R. Sanches (eds) Competence-Based, 1997.

Скуратовская М.О.

доцент кафедры иностранных языков и специальной языковой подготовки
ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

«Перевернутое обучение» как инновационная педагогическая технология

В тезисах уточнено понятие «перевернутое обучение». Автор исследует основные характеристики и преимущества данной дидактической модели.

Flipped learning (русс. «перевернутое обучение») – это относительно новая дидактическая концепция для системы украинского высшего образования. Наличие лишь отдельных публикаций, недостаточная разработанность данной проблематики определили выбор темы нашей работы и ее актуальность.

Целью этого исследования является уточнить понятие «перевернутого обучения» и определить основные преимущества данной модели.

Теоретической основой исследования послужили публикации отечественных и зарубежных педагогов: Л. Андрейко, О. Кузьминской, Дж. Бергманна, А. Самса и др. [1; 2; 4; 6].

Методологической базой работы являются системный подход, сравнение, обобщение, контент-анализ учебных видеолекций, представленных на открытом канале youtube, академии С. Хана [3] и т.д.

Основателями метода «перевернутого обучения» считаются американские учителя А. Самс и Дж. Бергманн.

«Перевернутый класс» – это вид смешанного обучения, когда преподаватель обеспечивает студентов новым материалом в формате разработанных им или загруженных из интернета видеолекций, которые студенты прорабатывают дома, вне аудитории.

Привычное занятие «переворачивают», меняют местами виды учебной деятельности в аудитории и дома. Студенты прорабатывают теперь новый материал асинхронно, они могут просмотреть видеолекцию столько раз, сколько им нужно, могут работать в своем собственном темпе. Модель «перевернутого обучения», таким образом, обеспечивает персонализированное, дифференцированное обучение.

Данная методика, по мнению российской исследовательницы И.О. Саркисовой, «позволяет преподавателю предоставить студентам больше информации, чем на очном занятии, ... за счет предварительного изучения материала уравнивать базовые знания учащихся и говорить с ними на одном языке...» [5, с. 119].

В аудитории появляется больше времени для парной и групповой работы, для применения методики кейсов и т.д. Теперь главным форматом работы на занятии становятся дискуссия, практические упражнения. Преподаватель в начале занятия в виде теста или интерактивной беседы проверяет, как студенты усвоили дома новый учебный материал, определяет «проблемные зоны», недостаточно проработанные аспекты, отвечает на возникшие у студентов вопросы.

При использовании модели «перевернутого обучения» аудиторный этап становится более активным, на выполнение комплекса практических заданий остается больше времени, студенты могут чаще участвовать в обсуждении, создавать и презентовать свои проекты и т.д.

Данная модель обучения требует от преподавателя компетентного использования современных информационно-компьютерных образовательных технологий, а от студента – высокой мотивированности, готовности к саморегуляции процесса обучения.

Базой размещения видеолекций могут быть канал youtube, платформа moodle, социальные сети, собственный блог или сайт преподавателя; инструментарием – различные мобильные веб-приложения; специальные программы для создания электронных курсов, такие как, например, инструмент российского производства iSpring Suite, позволяющий разрабатывать дистанционные курсы – интерактивные упражнения, видеолекции, скринкасты, тесты и т.д. – в программе PowerPoint.

Оптимальным временем длительности учебных видеолекций считается 6-8 минут. Дополнительно к видеолекции можно подготовить также вопросы для самоконтроля понимания учебного материала, тесты, интерактивные упражнения и т.д.

К преимуществам модели «перевернутого обучения» относятся такие аспекты: студенты, даже пропустив занятие, имеют возможность дома проработать новый материал; студенты самостоятельно определяют свою траекторию обучения – время, темп усвоения материала; аудиторские занятия приобретают больший интерактивный характер; по сравнению с традиционной лекцией, видеолекции могут нагляднее представить изучаемую тему с помощью видеоряда, аудиоматериалов, анимации и т.д.; разрабатывая видеолекции, преподаватель создает свой репозиторий учебных материалов, которые можно использовать неоднократно. Это значительно облегчает процесс подготовки дидактического обеспечения учебной дисциплины.

«Перевернутое обучение» активно используется сегодня в образовательных системах США и Западной Европы, в странах Прибалтики и т.д.

В Украине имеются сегодня лишь отдельные попытки разработки учителями собственных обучающих видеолекций и размещения их в сети Интернет, что показал проведенный нами контент-анализ ряда учебных материалов ресурса youtube. Отечественные педагоги только начинают внедрять данную модель в собственную преподавательскую практику.

Соответственно данная методика требует дальнейшего комплексного изучения, уточнения терминологического аппарата, разработки комплекса технологических и методических рекомендаций для подготовки учебных видеолекций и т.д. Ввиду этого данная работа является актуальной, ее теоретическая значимость состоит в том, что было уточнено понятие «перевернутого обучения», определены его преимущества.

Список использованной литературы

1. Андрейко Л. Технологія «перевернутого класу» у викладанні іноземної мови / Л. Андрейко // Емпіричні дослідження для реформування освіти в Україні : збірник матеріалів І Міжнародної наукової конференції Української асоціації дослідників освіти (11 лютого 2017 р.) / За ред. С. Щудло, О. Заболотної, О. Ковальчук. – Київ–Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД», 2017. – С. 9 – 11.
2. Кузьмінська О. Г. Перевернуте навчання : практичний аспект / О. Г. Кузьмінська. – Information Technologies in Education. 2016. – No. 1 (26). – С. 86 – 98.
3. Образовательная организация «Академия Хана» [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://ru.khanacademy.org/>
4. Попадюк С. С., Скуратівська М. О. Методологічні засади використання освітньої концепції «перевернуте навчання» у вищій школі / С. С. Попадюк, М. О. Скуратівська // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету] : Педагогічні науки / Херсон. держ. ун-т. – Випуск LXXVI (№ 76). – Т. 3. – Херсон : 2017. – С. 149 – 154.
5. Саркисова И. О. «Перевернутое обучение» как метод оптимизации процесса подготовки IT-специалистов / И. О. Саркисова. – Перспективы развития информационных технологий. – 2015. – № 27. – С. 114 – 121.
6. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom : Reach Every Student in Every Class Every Day / J. Bergmann, A. Sams. – International Society for Technology in Education, 2012. – 120 p.

Солошенко О.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., к.психол.н., доцент

Психологічні особливості сучасних методів навчання

Інформатизація світу та надприродні вимоги до режиму життя сьогодення вимагають від сучасних методів навчання не лише високо-технологічного, а й глибоко-психологічного розвитку.

Метою даної роботи є методологічний аналіз та емпіричне дослідження психологічних особливостей сучасних методів навчання.

Високий темп сучасного життя разом із бурхливим розвитком інформаційного простору диктує нові вимоги до компетенцій. Відповідно, для їх формування надбань традиційних шкіл вже недостатньо, тому на передову позицію виходять сучасні методи навчання. Враховуючи те, що радикальні зміни у напрямку розвитку технологічних інновацій та висока інформатизація мають неабиякий вплив на людину в психологічному плані, стає дедалі важче оперувати лише педагогічними інструментами. Тому, вагомого значення набуває врахування психологічних особливостей під час навчального процесу.

Аналіз теоретико-методологічних джерел з досліджуваної проблеми виявив відсутність не лише єдиної класифікації сучасних методів навчання, а й лімітовану кількість досліджень у напрямку психології навчання. Отже, важливого теоретичного та прикладного значення набуває поглиблене вивчення видів сучасних методів навчання та сутності їх психологічних особливостей.

Методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних вчених у тематиці традиційних, сучасних та інноваційних методів навчання, а також світові практики застосування сучасних методів навчання.

Сучасні методи навчання, окрім класичних навчальних завдань, мають завдання з розвитку емоційного інтелекту та гармонізації психологічного здоров'я людини. Вони базуються на компетентнісному підході, що відрізняється від традиційних концепцій «знання», «навички», «вміння», «досвід» своєю інтеграційною природою, яка визначає певні вимоги до особистих якостей, наприклад, практико-орієнтованість, мультизадачність, саморегуляція, відчуття власного достоїнства. Вивчення психологічних особливостей учіння допомагає у процесі навчання забезпечувати високу мотиваційну складову, командний дух, свободу самовираження та відображати комплексні компетенції майбутніх спеціалістів.

Важливим дослідженням ХХІ століття є робота на запит міжнародних ІТ компаній Microsoft, Intel та Cisco по визначенню за чотирма категоріями (див табл.) ключових навичок сучасного студента, серед яких були виділені такі як критичне мислення, здатність до спільного вирішення проблемних ситуацій та самонавчання, метакогнітивність, адаптивність та лідерські якості. Найбільша увага надається саме психологічній зрілості визначених навичок, яка підкріплена високим рівнем особистої та соціальної відповідальності. Все це на сьогоднішній день складає основу формування подальших компетенцій для працевлаштування як у вищезазначені, так і в інші передові компанії.

Серед найбільш поширених та зарекомендованих на сьогодні сучасних методів навчання можна виділити такі як тренінг, ціннісне орієнтування, кейс-стаді (або метод розбору конкретних ситуацій), коучинг (або наставництво), рольові та ділові ігри, метод дії за зразком та «слідування за лідером», метод креативних груп, метод розбору «завалів», робота в парах чи в групах (вкл. мозковий штурм), метод рефлексії, метод ротацій, метод «летючки», метод

4 категорії навчальних навичок ХІХ століття та їх характеристика

ТИПИ МИСЛЕННЯ Креативність та іноваційність Критичне мислення, навички вирішення проблем та прийняття рішень Освоєння учіння/метакогнітивних процесів (знання про процеси пізнання)	ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ РОБОТИ Інформаційна обізнаність (начитаність) Обізнаність (начитаність) у інформаційно-комунікативних технологіях
СТИЛІ РОБОТИ Комунікативність Співробітництво (командна робота)	СПОСОБИ ЖИТТЯ У СВІТІ Місце проживання (локально та глобально) Життя та кар'єра Особиста і соціальна відповідальність, вкл. культурну обізнаність та компетентність

міфологеми, обмін досвідом, тематичні обговорення, консалтинг, методи із застосуванням інформаційно-комп'ютерних технологій та освітні тренажери.

Тенденції розвитку сучасних методів навчання цікаві та непередбачувані, адже технологічні інновації все частіше і повніше інтегруються у навчальний процес. Серед них тепер не лише активна гейміфікація та застосування онлайн-ботів, а й робототехніка (напр. робот-викладач англійської Інгкі), 3D технології (напр. 3D заняття Академії GEMS в Дубаї, ОАЕ), віртуальна реальність (напр. навчальні класи з використанням технології віртуальної реальності Expeditions Pioneer Program від Google), і т.д. Також, велику увагу приділяють застосуванню неврології у навчанні. Наприклад, у школі Korakonui, що на Північному острові Нової Зеландії, була введена програма на основі неврології під назвою Brain Gain, що полягає у комп'ютеризованому тренуванні мозку в ігровій формі починаючи з підвищення тривалості концентрації, продовжуючи тренуванням когнітивних навичок та завершуючи підвищенням пізнавальних навичок пам'яті та розуміння. Проте чим стрімкіший розвиток інформаційного простору та віртуальних технологій, тим вища потреба у групових методах навчання, які зосереджені не лише на підвищенні комунікаційних навичок, а й на поліпшенні самооцінки та зменшенні відчуття ізольованості.

Серед ключових психологічних особливостей сучасних методів навчання, які позитивно відображаються на ефективності результатів учіння, можна виділити їх акцентування на зниженні емоційного напруження, полегшення сприйняття інформації шляхом її урізноманітнення та застосування зміни видів діяльності, розвиток творчого та критичного мислення, а також індивідуальний підхід при уніфікації. Прикладом останнього є принцип рівності можливостей фінської моделі навчання, що полягає у загальнодоступності знань при досить індивідуалістичному підході до підготовки навчальної програми кожному студенту, авторського підходу з боку викладачів до викладення матеріалу чи застосування методів навчання. Роль викладача в сучасних методах навчання полягає у ненав'язливій допомозі групі чи окремій людині у пошуку способів виявлення та вирішення проблем, а також у налагодженні комунікаційної взаємодії (так звана «фасилітація»).

Список використаних джерел

1. Иванов, Д. А. Компетенции и компетентностный подход в современном образовании. – М.: Моск. центр качества образования, 2008. – 156 с.
2. Сингаевская, И. В. Особенности организации обучения персонала высшего учебного заведения / *Perspectiva academica*, Vol. IV. – Chisinau: Perspectiva, 2013. – С. 97–102.
3. Honey P., Mumford A. *The Manual of Learning Styles* / Peter Honey, Alan Mumford. – [3rd ed.]. – Peter Honey Publications, 1992. – 94 p.
4. Griffin, P., & Care, E. (2015). The ATC21S method. In P. Griffin & E. Care (Eds.), *Assessment and teaching of 21st century skills: Methods and approaches* (pp. 3–33). Dordrecht: Springer.
5. *Smithsonianmag Magazine* [Режим доступу: <http://www.smithsonianmag.com/innovation/six-ways-schools-are-using-neuroscience-help-kids-learn-180956566/#jeF7EtdFpZEyEzJi.01>]

Soroka I.A.

PhD in psychology, associate prof.,
department of foreign languages and special language preparation
“KROK” University

Using gamification in educational institutions

The notion of gamification and advantages of using it as a mean of motivation in educational process are outlined in the theses.

The Internet, gadgets, computer games have become an integral part of the modern life of the youth. Teaching methods should be adjusted to the needs and interests of young people to motivate and help them in education. Gamification is the opportunity to increase the interest in students and motivate them.

Karl M. Kapp [1] defined gamification as follows: “Gamification is using game-based mechanics, aesthetics and game thinking to engage people, motivate action, promote learning, and solve problems.” When we say gamification, we don’t always think of creating a game. It is actually the use of mechanisms, design and elements in a non-fun environment, with the goal to promote the motivation, effort and loyalty.

There are many tools for gamification as stated by the authors in the article “Gamification in education”. Some of them are web-based (cloud services) and do not require installation of special software and allow access at any time and from any location. Among the most popular gamification tools are: Socrative, Kahoot!, FlipQuiz, Duolingo, Ribbon Hero, ClassDojo and Goalbook. Moodle is one of the most popular learning platforms that allow teachers to manage online learning [2].

Some of Moodle gamification capabilities are: User’s picture/avatar; Visibility of the students’ progress; Display of quiz results; Levels; Feedback; Badges; Leaderboard.

Some specific features of games which play a leading role in gamification:

- challenges/tasks that users (students) perform and progress towards defined objectives;
- points that are accumulated as a result of executing tasks;
- levels which users pass depending on the points;
- badges which serve as rewards for completing actions;
- ranking of users according to their achievements.

As mentioned above, gamification enhances motivation in studying. There are other advantages of using gamification in an English for specific purposes) class as well. They include: perceiving education process as something proactive, dynamic and fun; helping to achieve goals; empowering sharing within educational system; improving learning and problem solving; developing 4Cs (critical thinking, creating, communicating and collaborating) skills; minimizing negative emotions associated with traditional forms of education; approaching knowledge and skills, using the learn-by-failure technique that is common in game-like environments.

But there are some problems of using gamification in a class. Gamed learning can be stressful. Teachers have to remember that gamifying education may require long periods and should not replace the value of traditional teaching. The clear rules have to be stated and implemented. Gamification is not ideal for every learning situation and topic. Gamification is not easy to generate: it is very challenging and complex to create a game that is educational and applicable in a class.

Using games in education has been a usual practice in a foreign language class [3]. Though gamification is not the new term in education, it hasn’t been widely used in Ukrainian educational institutions. Language teachers believe in the learning potential of gamification. In the nearest future a considerable increase of gamification in Ukrainian universities is expected.

List of reference

1. Kapp K. M. The gamification of learning and instruction: game-based methods and strategies for training and education / Kapp K. – John Wiley & Sons., 2012. – 302 p.
2. Gamification in education / Kiryakova G., Angelova N., Yordanov L. – Retrieved from <http://www.sun.ac.za/english/learningteaching/ctl/Documents/Gamification%20in%20education.pdf>
3. Past and future of gamification in the learning of English as a foreign language - March, 2015. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Irina_Argueelles/publication/303783383_PAST_AND_FUTURE_OF_GAMIFICATION_IN_THE_LEARNING_OF_ENGLISH_AS_A_FOREIGN_LANGUAGE/links/5751a5e008ae17e65ec32924.pdf
4. Gamification in education / Ivana Medica Ružić, Mario Dumančić – 2015. – Retrieved from <https://hrcak.srce.hr/file/223125>
5. A Practitioner's Guide to gamification of education / Wendy HsinYuan Huang and Dilip Soman. – 10 December, 2013. – Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/c1df/e1970305f257b08a9f2b9844b346452eb869.pdf>

Счастлива Г.В.

студентка 3 курсу напряму підготовки «Психологія»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Абаніна Г.В., к.психол.н., доцент кафедри психології
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Особливості взаємозв'язку Его-станів та навчальної успішності студентів

Представлено результати пілотного емпіричного дослідження особливостей взаємозв'язку Его-станів та навчальної успішності: на рівні статистичної тенденції визначено позитивний зв'язок між високим рівнем навчальної успішності студентів-психологів 1-3 курсу та Его-станом «Родитель».

Проблема навчальної успішності студентів залишається актуальною для вітчизняного освітнього простору як на соціальному, так і на особистісному рівні.

Фактори впливу на рівень навчальної успішності різнобічно досліджуються у різних галузях наук про людину. Аналіз існуючих психологічних досліджень з цієї проблематики свідчить про недостатнє вивчення питання навчальної успішності студентів у взаємозв'язку з особистісними структурами. Тому метою нашого дослідження було вивчення особливостей зв'язку рівня навчальної успішності та Его-станів людини – структурної моделі особистості, запропонованої Е. Берном в теорії транзактного аналізу [1].

Однією з основних ідей транзактного аналізу є те, що людина запрограмована «ранніми рішеннями» щодо життєвої позиції й проживає своє життя відповідно до певного сценарію, «написаного» за активної участі близьких людей, насамперед батьків. Саме тому вона може приймати рішення в теперішньому часі, виходячи із стереотипів та переконань минулого, таких, що колись були необхідні їй для виживання, але наразі вже неактуальні, й можуть здійснювати обмежувачий вплив.

Одним із основних концептів транзактного аналізу є *Его-стани* (або стани Я) – сукупність взаємопов'язаних (паттернів) думок, почуттів та поведінкових проявів, якими людина виражає певну частину своєї особистості в даний момент. Виділяють три ЕС: 1) «Родитель» (Екстеропсихіка) – думки, почуття, поведінкові прояви, скопійовані у батьків чи батьківських фігур. Тобто, це ЕС, набутий людиною під впливом ззовні: дитина в перші роки свого життя інтеріоризує зовнішні значущі фігури свого найближчого оточення, дорослішаючи також за своє певні моральні, культурні, релігійні уявлення, етичні норми, традиції, правила; 2) «Дорослий» (Неопсихіка) – думки, почуття, поведінкові прояви, що є безпосереднім відгуком на те, що відбувається тут і зараз. Людина у стані «Дорослого» відкрита для світу, вона отримує, накопичує, обробляє та зберігає інформацію із зовнішнього світу, власного організму та психіки, вона мислить і приймає рішення відповідно до отриманої інформації, пристосовуючись до змін; 3) «Дитина» (Археопсихіка) – думки, почуття, поведінкові прояви, що були властиві нам у дитинстві, тобто це ЕС, який дитина розвиває у ранньому дитинстві: її бажання, прагнення, страхи, радості, задоволення, сподівання тощо. [2; 3; 4; 5].

Для реалізації поставленої мети нами було проведено пілотне дослідження, у якому взяли участь студенти-психологи 1-3 курсу ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», загальною кількістю – 64 особи. Для дослідження Его-станів було використано методикку «Структурні Его-Стани» Julie Най. Рівень навчальної успішності досліджуваних оцінювався за середнім балом їхньої успішності у попередніх навчальних роках.

Нами було зроблене *припущення* про те, що високий рівень успішності студентів

пов'язаний з вираженням Его-станом «Дорослий». В результаті проведеного дослідження було встановлено, що 80% досліджуваних нашої вибірки мають середній бал вище 4 (за 5-ти бальною шкалою), при цьому 92% з них продемонстрували найбільш виражений у структурній моделі Его-стан «Родитель». В результаті проведення кореляційного аналізу (з використанням статистичного пакету для обробки даних SPSS-20), на рівні статистичної тенденції було виявлено позитивний зв'язок між показниками навчальної успішності та переважанням Его-стану «Родитель».

Отже, наша гіпотеза не підтвердилася, водночас ми отримали дані, які потребують подальшого вивчення. *Перспективу* дослідження ми вбачаємо у необхідності розширення вибірки, введенні додаткових параметрів дослідження, зокрема показників функціональних Его-станів.

Список використаних джерел

1. Берн Е. Ігри, в які грають люди і люди, які грають в ігри. – К.: ЛІТУР, 2002. – 576 с.
2. Джеймс М., Джонгвард Д. Рожденные выигрывать. Транзактный анализ с гештальт-упражнениями. Пер. с англ. / Ред. Л.А. Петровской. – М., 1993. – 336 с.
3. Макаров В., Макарова Г. Транзактный анализ – восточная версия. – Издательство «Альма матер», 2008. – С. 41.
4. Малкина-Пых И. Г. Справочник практического психолога. Техники транзактного анализа и психосинтеза. – М.: Изд-во Эксмо, 2004. – 350 с.
5. Стюарт Й., Джойнс В. Основы ТА: Транзакційний аналіз: Пер. з англ. – К.: ФАДА, ЛТД, 2002. – 393 с .

Тесленко В.М.

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Петрунко О.В., д.психол.н., старший науковий співробітник

Відповідальність як спосіб життя та альтернатива професійного вигорання

Показано, що одним з психологічних феноменів, який запобігає професійному вигоранню, є відповідальність особистості. Відтак, відповідальність розглядається як важливий чинник, що визначає спосіб життя людини, який запобігає стресам і професійному вигоранню.

Виклики сучасності потребують впровадження у професійну діяльність докорінно нових ознак, таких як самостійність, автономність у прийнятті рішень, персональна відповідальність за наслідки цих рішень здатності робити самостійний вибір. Без цих ознак, як зазначає Т. М. Титаренко, людина втрачає здатність існувати в новому, постмодерному суспільстві. Це є особливо актуальним в часи реформування у сфері освіти, яка традиційно є класичною, ригідною, жорсткою системою, і це стає певним тягарем на шляху професійної діяльності працівника освіти до професійного та особистісного вдосконалення. За Т. М. Титаренко, фіксована ідентичність гарантує надійний і прогнозований життєвий шлях, відчуття безпеки, психологічного комфорту, спокою [Ти]. І в разі слідування цим уявленням, з позиції психологічної герменевтики, загрозливим і неминучим наслідком професійної діяльності вчителя може бути професійне вигорання.

Одним із запобіжників професійного вигорання є ставлення людини до себе і світу, засноване на особистій рефлексії та відповідальності – як осмислені людиною викликів собі від світу, готовності її адекватно на них реагувати та нести відповідальність за результати, в т.ч. і за скоєні помилки. Відповідальність, на нашу думку, є явищем, що динамічно розвивється, і залежить від особистої сили та соціального досвду особистості. У пошуку цієї динаміки на всіх рівнях функціонування особистості в організації необхідно визначитись з детермінантами, що її зумовлюють. Такими детермінантами є: 1) успішність виконання своїх професійних обов'язків; 2) здатність виконувати приписані соціальні ролі; 3) бачення, передбачення і адекватна оцінка отриманих результатів в процесі реалізації менеджерських проектів). Цей пошук можливий завдяки інтегративному [2], особистісно-орієнтованому [3; 4], андрагогічному [5], синергетичному [6] та іншим підходам в дослідженні даної проблематики.

Разом із цим слід ураховати, що відповідальність є досить неоднозначною (згідно закону поляризації, сформульованого П. Сорокіним, за яким ресурсність індивіда визначається його суб'єктивним баченням власних ресурсів та оцінкою їх як достатніх) та потребує від особистості належного виконання своїх професійних обов'язків, впровадженні власних ідей у практичну діяльність. Так П. Сорокін використовував поняття «соціальна динаміка» як ознака нелінійності (множинності, різноякісності, циклічності), що залежить від інтелектуального, творчого і діяльнісного потенціалу особистості та того, як вона справляється з різноманітними впливами, що, своєю чергою, можуть призводити до емоційного напруження [7].

Із законом поляризації П. Сорокіна співвідносяться і висновки Р. Чалдині, а саме: емоційне напруження може зумовити конкурентоспроможну поведінку, а попередження про небезпеку – спокій [8]. Так чи інакше, на якість відповідальності індивіда впливають описані Р. Чалдині принципи дефіциту, принцип взаємного обміну, принцип зобов'язання та принцип соціального доведення як феномен плюралістичного невігластва, що породжує невпевненість індивіда, адже він звично звіряє свої думки і дії з діями «інших». Так звані «професіонали по-

ступливості» (як їх називав Р. Чалдині) розраховують на загальний «автоматизм» дій та вчинків, в той час як самодостатня особистість здатна на психологічний реактанс (спротив), бо має точки опору (спонукання до пошуку істини та прийняття рішень) для внутрішньої відповідальності, що сприяють розвитку впевненості в собі [8].

Таким чином, відповідальність є важливим чинником, що визначає спосіб життя людини і є психологічним феноменом, який запобігає професійному вигоранню. Шлях відповідальності – це шлях «спроб і помилок» людини та спосіб реалізації її права на досягнення результату, що можливо за умови практичного вправлення у відповідальності (самооцінці й самоконтролю), яке гарантує запобігання професійного вигорання.

Динаміка розвитку відповідальності можлива у спробах людини розрізнати певні впливи і намагатися відповідно діяти. У самодостатньої особистості динаміка відповідальності направлена на досягнення мети як актуальної потреба індивіда. Відповідно, як «результат результату», динаміка виражається в подоланні труднощів під час досягнення мети (у системному підході як надійній теоретично-доказовій базі).

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми психології : Психологічна герменевтика / За ред. Н. В. Чепелевої. – К., ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – Том 2, вип. 6. – 194 с.
2. Адізес І. Ідеальний керівник: Чому ви не можете стати ним, і що робити з цього приводу: Нова парадигма менеджменту / Іцхак Адізес ; [пер. з англ. С. Опацька]. – К. : Вид. дім «Кієво-Могилянська академія», 2006. – 266 с.
3. Максименко С. Д. Психологічні механізми розвитку і саморозвитку особистості / Максименко С. Д. // Психолого-педагогічні засади розвитку особистості в освітньому просторі: Матер. методол. сем. АПН України, 19 березня 2008 р. – К. : АПН України, 2008. – С. 30-37.
4. Казмиренко В. П. Социальная психология организаций: Монография / Казмиренко В. П. – К. : МЗУ-УП, 1993. – 384 с.
5. Ковальчук В. І. Технологія навчання дорослих на основі особистісно орієнтованого підходу: тренінг / Ковальчук В. І. – К. : Шк. світ, 2009. – 136 с.
6. Синергетика і творчість: монографія / За ред. В. Г. Кременя. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. – 314 с.
7. Сорокин П. А. Главные тенденции нашего времени / Сорокин П. А. ; пер. с англ., сост. и предисл. Т. С. Васильева. – М. : Наука, 1997. – 351 с.
8. Чалдині Р. Психологія впливу / Роберт Б. Чалдині ; [пер. з англ. М.Скоробогатова]. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 368 с.

Ткач Р.М.

к.психол.н., доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Юнгіанське консультування: як «розговорити» симптом

У тезах дається авторське визначення юнгіанського консультування та розуміння його змісту, мети і завдань, а також пропонується метод «створення метафори».

Актуальність статті обумовлена необхідністю теоретичного осмислення нового напрямку в практиці психологічної допомоги, а саме юнгіанського консультування, та дефіцитом вітчизняних досліджень в області створення нових психологічних методів, які сприяють встановленню динамічного зв'язку між різними частинами психіки людини і розв'язанню нею внутрішніх конфліктів.

Психологічне консультування у рамках надання психологічної допомоги людині було та залишається предметом уваги вітчизняних та іноземних дослідників. Одні автори (А. Адлер, Р. Бендлер, Дж. Гріндер, М. Еріксон, П. Лушин, Ф. Перлз, К. Роджерс, В. Сатір, З. Фройд, К. Юнг, І. Ялом та ін.) пропонують системний підхід щодо надання психологічної допомоги у рамках власної теорії. Інші автори (Ю. Альошина, С. Айві, О. Бондаренко, Р. Браун, І. Булах, С. Васьківська, І. Вачков, Ж. Годфруа, П. Горностаї, З. Кісарчук, Дж. Котлер, А. Співаковська та ін.) досліджують особливості, спільні та відмінні ознаки психологічного консультування, психокорекції та психотерапії. Окремі аспекти застосування методів аналітичної психології та у психологічному консультуванні вивчаються такими авторами, як А. Єлізаров, А. Львовичкіна, Н. Зубалій, С. Раєвський, О. Сербова, Л. Хегай, Г. Хомич та ін. Терапевтична метафора як метод психологічної допомоги розглядається такими авторами, як Д. Гордон, Р. Кроулі, Дж. Міллс, К. Мілютіна, Н. Пезешкіан та ін.

За результатами опрацювання доступних нам джерел можемо констатувати, що нині не існує поняття «юнгіанське консультування» та не визначено його зміст, мету та завдання. А ті поняття, котрі можна зустріти у спеціальній літературі є калькою з визначення «юнгіанського аналізу» з відповідною заміною слів: «аналітик» на «консультант» і «пацієнт» на «клієнт».

К. Юнг у роботі «Проблеми душі нашого часу» описав своє бачення процесу аналізу, виділивши його чотири ступені (сповідь, роз'яснення, виховання і трансформація) та визначив зміст кожної стадії [9]. На першому етапі психолог слухає «сповідь» клієнта і виявляє витіснені в несвідоме «таємниці» клієнта і стримані афекти; на другому – клієнту пояснюється точна психологічна ситуація шляхом перенесення інформації з минулого в його сьогодення; на третьому – психолог допомагає клієнту виробити нормально-адаптивний підхід до життєвих завдань; четверта стадія призначається клієнтам, які вже адаптувалися, внесли свій вклад в суспільство та не мають патологій.

Опираючись на ідеї К. Юнга і власний досвід психологічного консультування, ми визначаємо юнгіанське консультування як коротко- та середньострокову психологічну допомогу в організації індивідуального розвитку особистості. Метою консультування є допомога клієнтові в усвідомленні проблеми і пошуку шляхів її вирішення через дослідження внутрішніх процесів, встановленні динамічного зв'язку між різними частинами психіки і кращого розуміння себе. Завдання психолога полягає в тому, щоб допомогти клієнтові: а) «розговорити» симптом (проблему) і дати йому символічне вираження; б) зрозуміти причину виникнення проблеми та вирішити, що далі робити з проблемою; в) розширити свідомість клієнта та підвищити його психологічну компетентність та відповідальність.

Ефективність консультації залежить і від того, чи буде клієнт готовий прийняти усю силу і відповідальність дорослості, навчитися новій поведінці, виробити нормативно-адаптивний підхід до життєвих завдань, при цьому залишаючись самим собою та усвідомлюючи власну цінність.

Як бачимо, вже на початковому етапі роботи перед психологом стоїть завдання «розговорити» симптом і дати йому символічне вираження. У юнгіанському аналізі для вирішення цього завдання використовують різні методи, наприклад, вільне асоціювання, активну уяву, ампліфікацію образів і символів, які виникли в сновидіннях або в процесі творчої діяльності: малюванні, ліпленні, танцюванні, письменництві тощо. У рамках цієї статті виділимо метод «створення метафори».

В процесі консультації психолог може, наприклад, запропонувати клієнтові: переказати ситуацію від імені іншої особи, порівняти емоційний стан з явищами природи, представити себе якимось предметом і придумати про нього розповідь, байку або казку тощо. Безперечно, що усі ці продукти творчості будуть метафорами. Створені клієнтом метафори мають велику діагностичну цінність для психолога та пізнавальну, ресурсну і терапевтичну цінність для самого клієнта. Проте метафору для клієнта може запропонувати і психолог. Він може використати метафору клієнта або готову метафору у формі чарівних казок, притч, прислів'їв, повчальних повідомлень або спеціально вигадати її для клієнта [2, 4, 5, 6, 7]. Терапевтичними ж вони стануть у тому випадку, якщо, за образним виразом Шелдона Коппа, стануть джерелом «нового світла, яке спрямовують на старі теми» [2].

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : [навч. посібник для студентів ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів] / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996. – 237 с.
2. Гордон Д. Терапевтические метафоры [Електронний ресурс] / Д. Гордон. – Режим доступу : <http://lib.ru/NLP/gordon.txt>.
3. Консультативна психологія : [навчальний посібник] / І. С. Булах, В. У. Кузьменко, Е. О. Помиткін [та ін.]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 459 с.
4. Миллс Дж., Кроули Р. Терапевтические метафоры для детей и «внутреннего ребенка» / Дж. Миллс, Р. Кроули. – М.: Независимая фирма «Класс», 2000. – 116 с.
5. Мілютіна Катерина. Психологія сім'ї. Техніки раціонально-інтуїтивної психокорекції родини / К. Мілютіна. – К.: Главник, 2007. – 143 с.
6. Сингаївська І.В., Ткач В.В., Ткач Р.М. Методи юнгіанського аналізу в розв'язанні внутрішнього конфлікту особистості (на прикладі роботи з пошуком сенсу життя) / Правничий вісник Університету «КРОК». – К.: Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – Вип. 24. – 2016. – С. 229-234.
7. Ткач Р. М. Метафоризация внутреннего переживания: от знания к пониманию. / Ткач Р. М. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень», (м. Переяслав-Хмельницький, 21 березня 2017 р.) – Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, 2017 р. – С. 119-121.
8. Хомич Г. О. Основи психологічного консультування: [навч. посіб.] / Г. О. Хомич, Р. М. Ткач – К. : МАУП, 2004. – 152 с.
9. Юнг К. Г. Проблемы души нашего времени / К. Г. Юнг. – М. : Прогресс, 1994. – 336 с.

Ткаченко Н.В.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Ткач Р.М., к.психол.н.

Використання методу активної уяви в роботі психолога-консультанта

У тезах розглянуто сутність поняття «активна уява», визначено форми та етапи активної уваги, акцентовано увагу на свідому участь Его в процесі діалогу між свідомістю і несвідомим.

У світлі юнгівських ідей про природу і функції психічного, активна уява видається природним наслідком того погляду, що цілісність є результатом перетворення несвідомого в свідоме, і що психічне є цілеспрямованим явищем. Активна уява – один із способів безпосередньої зустрічі з несвідомими прагненнями нашого внутрішнього життя, що підтримує одночасно, наскільки це можливо, і наше свідоме відчуття самості, і нашу здатність до інформованої етичної дії.

В юнгівській літературі описуються два різних процеси, пасивна і активна уява, основна відмінність яких полягає в ступені участі активного і свідомого включення людини в процес фантазування. Термін «активна уява» був вперше використаний К. Юнгом в 1935 році в його знаменитих Тавістокських лекціях. Тоді К. Юнг визначив метод активного уяви як один з основних для пізнання «темної сфери людини», як особливий діалектичний спосіб, за допомогою якого можна прийти до угоди з несвідомим. У той же час Р.Джонсон підкреслює, що саме усвідомлена участь в уявній події перетворює звичайну фантазію в активну уяву. Пізніше Марія-Луїза фон Франц виділила чотири стадії активної уяви: 1) порожній Его-розум, або очищення поля свідомості; 2) дозвіл несвідомому заповнити вакуум; 3) третя фаза полягає в тому, щоб надати внутрішньо сприйнятним образам фантазії форму шляхом їх записування, малювання, ліплення, написання музики чи танцю (в цьому випадку рухи танцю повинні бути задокументовані); 4) моральна конфронтація з тим матеріалом, який був проведений. Як стверджують аналітичні психологи, найважче при оволодінні методом активної уяви – позбутися від критичного мислення і запобігти переключенню до раціонального відбору образів. Тільки тоді щось може абсолютно спонтанно прийти з несвідомого. Треба дозволити образам жити власним життям і розвиватися за своєю логікою.

Мета дослідження: розглянути практичні аспекти використання активної уяви в роботі психолога-консультанта.

Пропонуючи своїм клієнтам метод активної уяви, психологу важливо розкрити і донести ключові моменти і особливості протікання процесу активної уяви, застерегти від можливих труднощів на цьому шляху. Зазвичай психолог пропонує метод активної уяви вже, як правило, підготовленому клієнту, тобто він вже має розуміння щодо діалогічної взаємодії свідомості і несвідомого. А від розуміння сутності активної уяви залежить ефективність використання уяви як методу психологічної допомоги.

Важливо пояснити, для чого можна використовувати метод активної уяви. Суть активної уяви полягає в вашій усвідомленій участі в процесі уяви. Ви не повинні намагатися «прикрасити» вашу уяву і зробити цей процес більш правильним, вивіреним або «витонченим». Мета активної уяви полягає в тому, щоб відчувати і чесно записати всі грубі, природні форми, які видає ваше несвідоме. Тоді результат вашого досвіду буде більш чесним і більш відповідатиме дійсності.

Психологу-консультанту також слід дотримуватись наступних етапів використання активної уяви. *I етап – підготовчий.* Слід вибрати найбільш підходящий час, коли вас ніхто і ніщо не буде відволікати від глибокої внутрішньої роботи; вибрати приміщення, знайти відокремлене місце, де вас ніхто і ніщо не буде відволікати від глибокої внутрішньої роботи. Важливо, щоб ви перебували одні; необхідно визначитися, як Ви фіксуватиме все, що буде відбуватися в активній уяві. Сеанси активної уяви можна замальовувати, записувати і при бажанні обговорювати пізніше з аналітиком. Сама фіксація відбувається після сеансу активної уяви. *II етап – запрошення несвідомого* (або занурення або вхід). Необхідно вибрати точку відліку. Нею може бути існуючий образ (наприклад, берег річки, стежка в лісі і т.д.), і можуть бути і образи з власних сновидінь. *III етап – діалогі відчуття* (або участь). Необхідно слідкувати за образом, що розвивається, та і вести з ним діалог; дотримуватись важливого правила – спрямовувати всю свою увагу на те, що ви робите чи говорите в уяві, точно так же, як ви б робили це в важливій ситуації в реальному житті. *IV етап – етап фіксації і конкретизації.* Не можна проводити сеанс активної уяви довше 30 хвилин. Після цього увага слабшає і підвищується небезпека пасивного подальшого фантазування.

У підсумку зауважимо, що активна уява – метод роботи з несвідомими змістами, ведення діалогів з ними і їх вербалізація. Це дає можливість встановити діалог між свідомістю і несвідомим, що призводить до самопізнання і відкриває доступ до цілющого потенціалу душі. Процес активної уяви передбачає свідому участь Его в процесі діалогу між свідомістю і несвідомим, що супроводжується діяльною і творчою участю сфери «Я». Процес активної уяви вимагає дотримання ряду вимог і послідовності роботи з образами. Тільки в цьому випадку активна уява може виступати засобом саморозвитку і самопізнання, а не зводиться до простого фантазування.

Список використаних джерел

1. Активное воображение. Юнгианский подход / под ред. Б.Дорст, Р.Фогеля [Пер. с нем.]. – Х.: изд-во «Гуманитарний центр», А.В. Коченгин, 2016.– 200 с.
2. Джонсон Р.А. Сны. Воображение. Внутренняя работа / Р.А.Джонсон; [перев. с англ. В.Мершавки]. – М.: Независимая фирма «Класс», 2010.– 248 с. – (Библиотека психологии и психотерапии).
3. Раевский С.О. Методы аналитической психологии К.Г. Юнга [Электронный ресурс] / С.О.Раевский, Л.А.Хегай. – Режим доступа: <http://www.maap.ru/library/book/133/>
4. Ткач Р. Творческое возрождение с помощью сказки о Емеле и волшебной щуке / Р.Ткач, В.Ткач. – К.: Университет «Украина», 2011. – 52 с.
5. Франц М.-Л. фон. Психотерапия / М.Л. фон Франц. – М.: Клуб Касталия, 2016. – 250 с.
6. Ханна Б. Встречи с душой. Метод активного воображения Карла Густава Юнга. – М.: Клуб Касталия, 2015. – 324 с.
7. Юнг К.Г. Отношения между Я и бессознательным / Карл Густав Юнг // Психология бессознательного. – М.: АСТ: КАНОН+, 2001. – С. 125–240.
8. Юнг К.Г. Очерки по психологии бессознательного / К.Г. Юнг. – М.: Когито-Центр, 2013. – 352 с.

Фенканін О.А.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Чаюн Н.С., к.пед.н., доцент

Удосконалення підготовки майбутніх фахівців музично-педагогічної освіти на основі реалізації особистісно-орієнтованого навчання

Актуальною проблемою сьогодення є наповнення сучасної освіти новим змістом, пошук нових форм та методів організації фахової підготовки майбутніх учителів, які б забезпечили перехід від імперативної педагогіки, спрямованої на оволодіння необхідним стандартизованим набором знань, умінь і навичок, до особистісно-орієнтованої, що передбачає створення умов для найповнішого розкриття особистісного фахового та творчого потенціалу студента.

Аналіз сучасних музично-педагогічних досліджень свідчить про істотний інтерес до проблеми специфіки підготовки вчителя музики, зважаючи, що музична освіта визнана сьогодні принциповим чинником гуманізації суспільства. Так, різні аспекти практичної підготовки студентів разом з аналізом музично-освітньої діяльності досліджені такими відомими ученими-педагогами, як О. А. Апраксина, Б. В. Асаф'єв, Л. А. Баренбойм, В. І. Лях, Г. Г. Нейгауз та ін. Проблемам професійної підготовки сучасного фахівця-музиканта присвячені праці Ю. Б. Алієва, Н. К. Бакланової, М. І. Ройтерштейна та ін.

Об'єктом дослідження виступає процес навчання майбутніх учителів музики у вищих закладах педагогічної освіти.

Предметом дослідження є методика особистісно-орієнтованого навчання студентів гри на музичному інструменті.

Для досягнення поставленої мети було вирішено наступні завдання:

- розкрити сутність поняття «особистісно-орієнтоване навчання майбутнього вчителя музики»;
- дослідити сучасний стан становлення та розвитку методики інструментального навчання, вивчити її специфіку в контексті ідей особистісно-орієнтованого спрямування;
- сформулювати основні критерії діагностики процесу інструментальної підготовки майбутнього вчителя музики, їх відповідності сутності та змісту особистісно-орієнтованого навчання.

Рівень якості підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою багато в чому залежить від запровадження у вищому навчальному закладі сучасних технологій навчання. Сьогодні однією з найбільш перспективних в сфері музичної освіти є технологія особистісно-орієнтованого навчання, яка дозволяє студенту усвідомити та реалізувати власні інтереси та устремління, допомагає йому знайти вірний шлях до особистісного та професійного самовдосконалення.

Тому метою статті є визначення та теоретичне обґрунтування ключових організаційно-педагогічних умов особистісно-орієнтованого навчання майбутніх вчителів музики, які сприятимуть підвищенню рівня їх пізнавальних досягнень та розвитку особистісних якостей.

Специфіка освітньо-професійної та науково-навчально-методичної підготовки вчителів музики у вищих навчальних закладах зумовлена тим, що університетська освіта дає можливість майбутньому спеціалісту отримати глибокі знання з суспільно-політичних та психолого-педагогічних дисциплін. Крім цього студенти можуть значно підвищити рівень своєї спе-

ціальної фахової підготовки: музично-теоретичної, вокально-хорової та інструментально-виконавської. Дане завдання успішно виконують спеціальні музичні дисципліни, до функцій яких також входить допомогти студентам опанувати окремі основні методики (викладання сольфеджіо, постановки голосу, навчання гри на музичному інструменті тощо) [2, с.56]. Ці методики мають єдину спрямованість – підготувати майбутнього вчителя музики до здійснення різносторонньої навчально-музичної діяльності у педагогічних закладах різного типу: музичних школах, школах мистецтв, загальноосвітніх школах, гімназіях, ліцеях тощо.

Під особистісно-орієнтованим підходом в системі навчання на факультеті мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова розуміють методологічну спрямованість навчального процесу на всебічний розвиток особистості студента, що дає змогу, на основі його індивідуальних можливостей, здібностей та творчого потенціалу, забезпечувати високу продуктивність процесів професійного саморозвитку, самореалізації й самоутвердження його особистості як майбутнього фахівця та становлення його яскравої виконавської індивідуальності, творчого стилю музично-педагогічної діяльності [4, с.172].

У результаті дослідження розроблено поетапну методику формування творчого підходу до організації навчання, виховання та розвитку майбутніх учителів музики, до забезпечення сприятливого музично-освітнього середовища, яке наближене до умов реальної шкільної практики та передбачає дотримання певної технологічної послідовності.

Перший етап (організаційно-орієнтувальний) – полягає у роз'ясненні поставлених цілей і завдань (проведення педагогічної діагностики, вивчення інтересів, здібностей, проявів характеру, рівня працездатності та наполегливості студентів тощо) та специфіки педагогічного цілепокладання (визначення оперативних, тактичних та стратегічних цілей навчально-виховного супроводу майбутніх фахівців) [3, с.104]. Цей етап включав такі методи, прийоми і форми роботи, як залучення студентів до складання виконавського плану інструментального твору, розробки проєктів концертних виступів із наступним їх обговоренням.

Другий етап (змістово-технологічний) – передбачає розвиток готовності студентів до самостійної реалізації поставлених цілей та завдань, до свідомого вибору ними початково-виконавського матеріалу, що відповідає їх індивідуальним інтересам та перевагам і сприяє їх активному виконавському самовдосконаленню та визначенню власного стильового колориту. [3, с.106]. Формування творчого мислення студентів в освітньому процесі було спрямовано на завдання педагогічного планування (робота з навчальними планами і програмами) та прогнозування майбутньої практичної роботи для досягнення поставлених цілей.

Третій етап (творчо-саморозвивальний) – полягає в створенні в ході навчання сприятливих для майбутніх учителів музики умов для проявів їх індивідуального творчого потенціалу не тільки в сфері виконавської майстерності, а й в організації музично-педагогічної діяльності з майбутніми учнями: володіння вміннями визначати особливості їх здібностей, найбільш яскраві прояви у сприйнятті авторського задуму музичних творів, шляхи та умови розвитку їх творчої індивідуальності тощо [1, с.146].

На четвертому етапі (рефлексивно-контрольному) – формується здатність студентів до творчої оцінно-виконавської діяльності з учнями через спонукання студентів до самостійних оцінювальних суджень та розвиток інтерпретаційних умінь та навичок.

Висновки. Підготовка майбутніх музичних педагогів на основі особистісно-орієнтованого навчання залежить від низки факторів: дотримання основних принципів навчання сучасної дидактики; особливостей організації навчально-виховного процесу; створення педагогічних умов для саморозвитку, самореалізації та розкриття природних можливостей кожної особистості, а саме: створення особистісно-орієнтованого середовища, проведення заходів щодо посилення навчально-професійної мотивації, запровадження комплексу особистісно-орієнтованих занять і найголовніше – від професійної компетентності та педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Вергунова В.С. Педагогічні умови формування художньої свідомості учнів / В.С. Вергунова // Проблеми мистецької освіти: Збірник науково-методичних статей викладачів, студентів і аспірантів факультету культури і мистецтв. – Вип.1/ Відп. ред. О.Я. Ростовський. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2007. – С. 145-153.
2. Майорчак Н. Особистіно-орієнтований підхід в організації самостійної роботи студентів / Н. Майорчак // Гуманітарний вісник : зб. наук праць Львівського держ. фін.-екон. ін-ту. – Львів, 2002. – № 2. – С. 54–63.
3. Попович Н. М. Професійно-особистісний досвід вчителя музики як основа його фахової компетентності / Н. М. Попович // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики» :зб. наук. праць / за ред. Н. В. Гузій (відп.ред.) та ін. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 16 (26). – С. 103–106.
4. Попович Н. М. Професійно-особистісний досвід: категоріальний аналіз проблеми / Н.М. Попович // Зб. Наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2012. – № 3. – С. 172–177.

Filonenko A.

student

“KROK” University

Scientific adviser: Soroka I.A., Associate prof.

What’s the language of the future?

The languages of the future are researched and analyzed in the theses.

Language is amazing: it gives us the ability to communicate complex thoughts, emotions and intent. It is evolving over time as we invent new words and stop using older ones; it gives artists the ability to engage our imagination, but what the language will be like in future – that’s a tricky question.

For decades, English has dominated the world’s languages. Around the turn of the millennium, about a quarter of the world’s population could communicate in English to some extent. But with changing world demographics and globalization, the languages we all use are sure to change in form and popularity. So, what is the future of language?

There are certainly competing ideas about which language will become the most widely spoken. But one thing is pretty widely agreed upon: the total number of languages worldwide will drop considerably.

Today, there are about 7,000 languages spoken around the globe. This number is thought to drop by about 90% although new hybrid languages are expected to spring up, maintaining culture and diversity. Even today, nearly two-thirds of the world natively speaks only one of the 12 languages [1, p.187]. Most language predictions are based on population growth, with China and India taking the lead. But the UN suggests that by 2050, both Chinese and Hindi will be spoken by some 1.3 billion people each [2].

Another, somewhat questionable prediction has been given that French will become the most spoken language within the same time period. Although today French is natively spoken by 220 million, that number is expected to increase to 750 million, and the study suggests it will eclipse both Chinese and English. A major reason for this assumption is that a number of Africans speak French, and African’s current economic growth is a strong predictor of a rapid population growth. Still, many scientists have criticized this view, saying that French-speaking nations in Africa don’t actually represent the total number of French speakers.

But while population growth is a good measure of native language rates, it may actually be English as a second language that dominates the world. For example, although Chinese is spoken by more people, English is spoken in three times as many countries. Furthermore, Chinese is considered more complicated to learn than English, and is not used nearly as often in scientific communication.

It is also important to note that English has the considerable advantage being the predominant language for print, education, media, and most importantly, the internet. No language has spread as widely as English, and it continues to spread everywhere in the world. Internationally the desire to learn it is insatiable. In the twenty-first century the world is becoming more urban and more middle class, and it should be mentioned that English serves as the lingua franca of business and popular culture. It is dominant or at least very prominent in other areas such as shipping, diplomacy, computing, medicine and education. A recent study has suggested that among students in the United Arab Emirates “Arabic is associated with tradition, home, religion, culture, school, arts and social sciences,” whereas English “is symbolic of modernity, work, higher education, commerce, economics, science and technology.”

Many estimates also predict that Spanish and Arabic will see a huge influx of both native and secondary speakers, with Spanish already the second most spoken language in the United States [3].

In conclusion, the future of language is easy to see: most languages will die out, and existing languages in countries with rapid population will naturally see the greatest rise. But the most likely scenario is that the world will continue to globalize through the English language, largely by non-native speakers.

List of reference

1. Hitchens H. *The Language Wars: A History of Proper English* / H. Hitchens. – London: Farrar, Straus and Girous, 2011. – 416 p.
2. Rick Noack. The future of language [Electronic resource]: <https://www.washingtonpost.com/news/world-views/wp/2015/09/24/the-future-of-language/>
3. Rick Noack. What's the future of English? [Electronic resource]: <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/whats-future-english>

Формування компетенції самопізнання в учнів з девіантною поведінкою

У тезах розкрито особливості формування компетенції самопізнання в учнів з ознаками девіантної поведінки. Дано визначення основних понять. Обґрунтовано значущість та конкретні шляхи розвитку способів самопізнання як засобу профілактики девіантної поведінки в учнів.

Проблема девіантної поведінки і правопорушень серед неповнолітніх в Україні є досить актуальною і набула загальнодержавного значення. Тому одним з головних завдань, що стоять перед загальноосвітніми навчальними закладами, безумовно є пошук шляхів надання цілеспрямованої психологічної допомоги учням з ознаками девіантної поведінки.

Вирішенню окресленої вище проблеми сприяють спеціально організовані психологічні заняття з розвитку у школярів навичок самопізнання. Пізнання себе є тією рушійною силою, що регулює розуміння цінностей особистісного життєвого успіху та виступає засобом профілактики девіантної поведінки в учнів різного віку.

Поняттям «пізнання себе» розкривається стійкий, усвідомлено динамічний процес набуття дитиною знань та уявлень про саму себе, результатом якого виступає образ «Я». Пізнаючи себе, особистість вибудовує стосунки з оточуючими, сама розвиває ставлення до життєдіяльності, до тих її умов, що сприяють реалізації її потреб, інтересів, схильностей та здібностей. Уявлення про себе «майбутнього» підтримують емоційне та інтелектуальне задоволення собою щодо власних досягнень.

У психології самопізнання виділився ряд способів, за допомогою яких відбувається процес пізнання себе, а саме: самосприйняття, самостереження, самоаналіз, самоусвідомлення. Застосування того чи іншого способу пов'язане з рівнем розвитку самопізнання. Становлення самопізнання, його функціонування та розвиток відбувається шляхом накопичення знань про себе, їх емоційно-ціннісної оцінки та включення в реальну діяльність і поведінку учня. Держелом цих знань виступає навколишній предметний світ та соціум, з якими взаємодіють діти. Внутрішня ж робота з накопичення знань про себе полягає в механізмах, за допомогою яких відбувалися відображення та переробка інформації, що надходить ззовні.

Провідними лініями цільового розвитку у школярів способів самопізнання у нашому дослідженні визначилися такі: активна динаміка способу самопізнання; прагнення до самодослідження, самовивчення; мотив набуття самооцінки і самоконтролю; ставлення до навчання. Результатом розвитку у школярів способів самопізнання стали стійка потреба у самопізнанні; вміння самовизначатися в життєвому просторі; здатність до самооцінювання, самоконтролю, рефлексії; позитивне, відповідальне ставлення до навчання.

Концептуальними положеннями цільового розвитку компетенції самопізнання в учнів визначено:

1. Тематика завдань, спрямована на пошук інформації про себе, має співвідноситися з віком дітей, враховувати індивідуальні особливості розвитку кожної дитини.
2. Зміст матеріалу доступний, використовувані поняття науково обґрунтовані.
3. У підборі основних тем доцільно враховувати «рівень актуального розвитку» і «зону найближчого розвитку» дитини (за Л.С. Виготським), а також дотримання принципу неперервності розвитку в учнів самоінтересу до «Я», потреб в саморозвитку власного життєвого успіху.

4. Форми роботи, які використовуються під час занять: індивідуальні, групові з використанням мультимедійного супроводу, роздаткового матеріалу.

5. Основними методами пізнання себе виступають: ігри (вербальні, психотехнічні, сюжетно-рольові, ігри за правилами); малювання (проективне, вільне, тематичне); рухові (тілесно-орієнтовані вправи, етюди, пантоміми); мозковий штурм; релаксаційні методи; розповідь, показ, пошук-дослідження, запитальна діалогіка, постановка проблемних запитань, аналіз ситуацій, тренінгові вправи, програма-самопостереження, зосередженість, автобіографічний метод, самоаналіз, самооцінка, самоконтроль, саморефлексія, опис, самодіагностика, психогімнастика; бібліотерапія (читання художніх творів, бесіди, розповіді дітей, імпровізація); презентація особистих досягнень учнів тощо.

Перед учнями ставляться такі завдання: щоденно пізнавати і вивчати себе, своє місце в соціальному середовищі; пізнавати власні психологічні можливості, користуючись самостійно створеними образами, власними почуттями, емоціями; підтримувати стійкий інтерес до інформації про себе, ровесників, людей близького оточення, природи, світу професій тощо; самостійно виправляти помилки; оволодіти діями самооцінки та самоконтролю; приймати й усвідомлювати свої обов'язки, розуміти правила поведінки; виявляти спостережливість та уважність у процесі навчання і під час дозвілля; навчитися розуміти об'єктивні критерії успіху; прагнути до створення індивідуальності і бажаного іміджу.

Організація пізнання себе ґрунтувалася на таких позиціях:

1. Повірити у сили свого розуму і навчитися самостійно ставити нову задачу про своє «Я» та місце у соціокультурному середовищі.

2. Виділити певний час для щоденної практики вирішувати задачі про себе.

3. Вибрати хороше місце для пізнання «Я», постановки і вирішення задач, що стосуються нової інформації про «Я».

4. Підписати щоденник самопостереження (психологічну матрицю) «Мої думки про себе...» і щодня його заповнювати.

Очікувані результати: прагнення до оволодіння способами самопізнання; перевага довільності психічних процесів, вольових якостей особистості, мотивів поведінки, що пов'язані з інтересом до процесу саморозвитку та самовиховання; розвиток нових пізнавальних ставлень до себе, людей близького середовища; розвиток самооцінювання та рівня домагань, оптимізація внутрішньогрупових взаємодій, підвищення рівня навчальних досягнень; опанування учнями навичок самоаналізу й саморозуміння, розуміння почуттів і мотивів поведінки оточуючих, уміння робити вибір і брати на себе відповідальність; складання образів «Я» для різних типів поведінки, правил та видів діяльності; підготовка до свідомої активної участі в суспільному житті, розвиток установки на професійний вибір.

Таким чином, пізнання себе та своїх можливостей, підтримка інтересу до своєї індивідуальності та навколишнього світу, допомога у саморозкритті та розумінні себе, своєї природи, сприяння самоствердженню і самовдосконаленню є ефективним засобом профілактики та корекції девіантної поведінки учнів різного віку.

Список використаних джерел

1. Пізнаю себе: Навчальний посібник з психології для молодших школярів. / О.П. Сергеєнкова, І.В. Підтілок. – К.: Наук. світ, 2004. – 104 с.
2. Сергеєнкова О.П. Самопізнання. / Оксана Павлівна Сергеєнкова. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 184 с.
3. Форноляк І.В. Психічна спроможність пізнавального ресурсу в соціалізації молодшого школяра / І.В. Форноляк // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 25. – 546 с. – С. 483-487.

Шелест Д.В.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права КРОК»

Науковий керівник: Живоглядов Ю.О., к.психол.н., доцент

Деструкції особистості та втрата потенційності: психологія та філософія особистості

Недостатня розробленість проблематики деструкції в цілому та деструктивної поведінки людини зокрема, відсутність однозначного трактування та розуміння термінів як таких, розуміння причин виникнення свідчить про актуальність вивчення даного питання.

Вивчаючи деструктивні зміни особистості, слід з'ясувати сенс самого поняття «особистість». Особистість являє собою потенційну властивість людини, є своєрідною сутнісною можливістю буття індивіда, причому перед людиною розкриваються безмежні перспективи, які включають не тільки позитивні, але і негативні можливості, аж до знищення себе. Аутодеструкція різнопланова, вона включає не тільки суїцид – тотальну форму аутодеструктивної діяльності людини, а й різні форми деструктивних змін особистості.

Дослідження в області філософії і психології переконливо показують «багатовимірний і багаторівневий» характер особистості, індивідуально-неповторного світу «я» людини. Процес розвитку особистості є процес розвитку її відносин із довкіллям, в якому важливе місце належить здатності до самопізнання, що дає людині можливість для самостійного когнітивного пошуку сутності явищ зовнішнього середовища та інтимних за змістом явищ свого «я». Варто виходити з розуміння особистості як потенційної властивості людини. Особистість є своєрідною сутнісною можливістю буття індивіда; конкретне індивідуальне буття може в тій чи іншій мірі відповідати цій позитивній сутності. Можна стверджувати, що потенційно – онтологічна властивість буття особистості, одна з істотних сторін людської природи. Останнє обумовлено остільки, оскільки особистісне буття виступає в якості позитивної перспективи життя людини.

З точки зору С.Л. Франка, потенційність в своєму сутнісному визначенні збігається зі свободою. Адже в найзагальнішому сенсі свобода (як і потенційність) «є ознака всього конкретно-реального, оскільки вона містить в собі момент динамічності [5].

Із здатності онтологічної якості індивідуального людського буття розгортати в своєму становленні і розвитку неповторну, конкретно-історичну сутність – слідує існування потенціалу людини. Можна сказати, що потенціал людської індивідуальності є єдністю потенцій і інтенцій(намірів, прагнень) її буття. Потенційні характеристики буття людини проявляються в тому, як вона реалізує інтенції свого способу існування:

- 1) здійснює їх в повній мірі;
- 2) чи помножує в самостійному пошуку наявні індивідуальні засоби здійснення цих інтенцій;
- 3) чи забезпечує взаємопроникнення інтенціональних особливостей різного рівня в своєму повсякденному житті тощо.

Пристаюючи до аналізу деструктивних змін особистості, слід визначити, яке значення вкладається в поняття цілісної, ще недеформованої деструктивними процесами, особистості. У нормі особистість має такі поведінкові особливості:

- 1) адекватність (відповідність) поведінкових реакцій зовнішніх впливів;
- 2) детермінованість поведінки, її концептуальна впорядкованість відповідно до оптимальної схеми життєдіяльності;

- 3) узгодженість цілей, мотивів і способів поведінки;
- 4) відповідність рівня домагань реальних можливостей індивіда;
- 5) оптимальну взаємодію з іншими людьми, здатність до самокорекції поведінки відповідно до соціальних норм.

Варто звернути увагу на те, що проблема деструктивних змін особистості недостатньо досліджена в науці. Серед вчених, що займаються вивченням різних особистісних патологій, немає термінологічної єдності. Починаючи з XIX ст. в науці традиційно використовуються такі терміни, як «деперсоналізація», «дереалізація», «деіндивідуалізація», «дегенерація» особистості. Термін «деперсоналізація» вперше був запропонований Л. Дюгасом в 1889 р [4].

Хоч наявність в природі людини руйнівного компоненту констатувалася багатьма дослідниками, власне більш детально вивчення цієї теми висвітлюється лише в роботі Еріха Фромма «Анатомія людської деструктивності» [5]. Але, між тим, через недостатню кількість інформації, увагу багатьох вчених привертала часті прояви деструкцій, а саме – вбивства, самовбивства, терористична діяльність. Крім того, окремі прояви деструктивної поведінки вивчалися, як правило, спеціалістами вузького профілю, а для того, щоб зрозуміти суть даного феномену, потрібно користуватися всіма даними, які є на даний момент [1].

Термін «деструкція» стосовно особистісних патологій став використовуватися лише в останні роки. Так, О.О. Бухановський розуміє під деструкцією «патологічний процес руйнування, який склався на момент початку хвороби структури особистості в цілому або окремих її компонентів. Деструкція призводить до різноманітних за вираженістю і структурі дефектів особистості» [2]. Таким чином, проблема деструктивних змін особистості є досить актуальною і не може бути вирішена без їх класифікації.

У 70-ті роки XX ст. Б.В. Зейгарнік, видатний вітчизняний психолог, одна із засновників патопсихології, справедливо відзначала, що в даний час відсутня усталена класифікація особистісних порушень. Ця проблема залишається актуальною і понині. До основних форм особистісних порушень Б.В. Зейгарнік відносить патологію потреб і мотивації, патологію рис характеру, порушення підконтрольності поведінки [3].

Отже аутодеструкція різнопланова, вона включає не тільки суїцид – тотальну форму саморуйнівної діяльності людини, а й різні форми деструктивних змін особистості. Під деструктивними змінами особистості розуміється патологічний процес руйнування структури особистості або окремих її елементів. Аутодеструкції особистості можуть сприяти тривалі, інтенсивно виражені афективні переживання, несприятливі умови соціалізації індивіда, психічні та деякі інші захворювання.

В даній роботі пропонувані думки щодо зв'язку філософського погляду на деструктивність особистості з психологічними конструктами, що використовуються у практиці психологічної допомоги. Пов'язаність цих вимірів відкриває, на наш погляд, перспективи в застосуванні нових, зокрема екзистенційних, підходів у психологічній практиці.

Список використаних джерел

1. Анатомия человеческой деструктивности / Эрих Фромм ; пер. с нем. Э. М. Телятниковой: АСТ- ЛТД; Москва; 2014.
2. Бухановский А. О. и др. Б 94 Общая психопатология: Пособие для врачей / А. О. Бухановский, М. Е. Литвак. – 3-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д: Изд-во ЛРНЦ «Феникс», 2003. – 416 с.
3. Патопсихология: Хрестоматия. Сост. Н.Л. Белопольская. 2-е изд., испр. и доп. – М.: Когито-Центр, 2000. – 289 с.
4. Dugas L. Un cas de dOpOrsonnalisation. RОvue Phylas, 1898; 45:500-7.
5. Деструктивная деятельность человека [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://destructivnost.ru/index.php/chto-takoe-destructivnost>.

Янковська К.Р.

студентка 3 курсу спеціальності «Психологія»

Шамрін В.М.

студент 1 курсу спеціальності «Туризм»

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сингаївська І.В., к.психол.н., доцент

Підвищення рівня толерантності та збільшення бюджету в Україні за допомогою розвитку ЛГБТ-туризму

Розглянуте питання рівня толерантності до ЛГБТ-спільноти в Україні. Подані аргументи щодо ЛГБТ-туризму та надані короткі рекомендації для його розвитку.

Толерантність (від англ., фр. Tolerance – терпимість; лат. Tolerante – терпіння) – терпимість, поблажливість до чужих думок, вірувань, поведінки, звичаїв, культури, почуттів, ідей [1].

ЛГБТ-туризм – галузь туризму, що спеціалізується на подорожах і відпочинку геїв, лесбіянок, бісексуалів і трансгендерів (ЛГБТ). Передбачає подорожі в країни та регіони, толерантні до сексуальних меншин [2].

З ухваленням Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року українська влада взяла на себе зобов'язання щодо вироблення законодавства і державних політик, які б підвищили рівень толерантності та поклали край дискримінації та нерівності ЛГБТ в Україні [3].

За даними ЛГБТ-центру «Донбас-соцпроект» відомо, що: негативні упередження щодо ЛГБТ продовжують домінувати серед населення; з 2013-2016 рік трохи покращилось ставлення до представників ЛГБТ, проте статистично значущих змін у ставленні до вимог щодо прав не зафіксовано; порівняно з 2013 роком відбулось невелике збільшення частки респондентів (приблизно на 10%), які тією чи іншою мірою позитивно ставляться до ЛГБТ й допускають для себе безпосередні соціальні контакти з ними (як з друзями, сусідами або колегами) [4].

Також за даними Київського міжнародного інституту соціології, який провів опитування на тему «Ставлення до людей гомосексуальної орієнтації» у лютому 2016 року, результати були такими: населення України має негативне ставлення до людей з гомосексуальною орієнтацією. Відповідно до результатів опитування, 60% радше або однозначно негативно ставляться до них, в т.ч 42% ставляться однозначно негативно. Лише 4% мають радше або однозначне позитивне ставлення. Третина населення (31%) має індивідуальне ставлення. У випадку групи учнів і студентів простежується переважання тих, хто виступає за рівність прав: 49% проти 36% тих, хто виступає за обмеження [5].

Приблизно такі ж дані на тему ставлення до ЛГБТ спільноти були виявлені Правозахисним центром «Наш світ», який з 2013 по 2017 роки робив опитування та збирав дані у п'яти містах України. У звіті за січень-липень 2017 року, вони зазначили, що ставлення українського суспільства і держави до ЛГБТ питань не продемонстрували принципових змін в порівнянні з минулими роками. Хоча моніторинг преси та соціальних мереж в Інтернеті показує, що ЛГБТ тематика в Україні поступово стає звичною частиною суспільного дискусю, все більше людей усвідомлюють реальну природу проблем, з якими стикаються ЛГБТ у своєму житті, та потребу їх вирішення [6].

Можна зробити висновок, що попри всі заходи, які намагається зробити наш уряд за Європейськими порадами, рівень толерантності до ЛГБТ спільноти в Україні наразі є дуже низь-

ким й покращення цієї ситуації є нагальною проблемою для нашої влади. Починаючи з 2008 року Україна знаходиться у стані економічної кризи. За європейськими стандартами більшість українців живуть за межами бідності і збільшення бюджету України також є великою проблемою як для населення України, так і для уряду. Одним із багатьох варіантів поліпшення ситуації є розвиток ЛГБТ-туризму.

Про важливу роль сегмента ЛГБТ у розвитку туристичної діяльності свідчать наступні цифри (дані по США): 97 % сексуальних меншин у минулому році відправлялися у відпустку; 57 % сексуальних меншин вибирають дорогі тури; 37 % гомосексуальних пар, як мінімум, один раз у житті відправлялися в тривалу подорож; 53 % гомосексуальних пар витрачають за час поїздки більш ніж \$ 5 000 на людину [7].

Іспанія з консервативної та гомофобної країни перетворилась у країну-лідера в сфері гей-туризму Європи. Кожного року ЛГБТ-туристи приносять в економіку країни понад 6,8 млрд. доларів. Економіка Сполучених Штатів має щорічний дохід від ЛГБТ-туристів у розмірі 21,5 млрд. доларів [8].

До 2015 року Франція вважалась лідером європейського напрямку для ЛГБТ-туристів, прибуток якої був приблизно 6,6 млрд. доларів, але в 2015 році лідером стала Іспанія. За доповіддю LGBT Capital ЛГБТ-туризм приносить іспанській економіці близько 6,8 млрд. доларів.

Позитивним прикладом також може слугувати Берлін. З оцінок організаторів гей-прайду, в 2016 році економіка Берліну заробила 177,5 мільйонів євро завдяки тим туристам, які приїхали в місто на захід [9].

Що саме потрібно для розвитку ЛГБТ-туризму: лояльне ставлення місцевого населення і влади до ЛГБТ-туристів, щоб останні відчували себе в місці перебування комфортно; розвинене законодавство в галузі захисту прав ЛГБТ в цілях забезпечення максимально можливої безпеки туристів у місці відпочинку; усталені традиції, події та заходи ЛГБТ-культури; розвинена загальна туристична інфраструктура; наявність супутньої гей туризму інфраструктури: гей заклади, туристичні агенти, які надають послуги ЛГБТ-туристам; умови для організації подієвого гей туризму.

Таким чином, розвиток ЛГБТ-туризму є дуже перспективним в сенсі подолання проблем з низьким рівнем толерантності до ЛГБТ та економічним становищем України. Позитивним прикладом можуть слугувати розвинені країни Європи та Сполучені Штати, в яких рівень толерантності набагато вищий, а економічний прибуток від ЛГБТ-туристів дуже великий.

Список використаних джерел

1. Багадірова С.К., Юрина А.А. Матеріали к курсу «Психология личности» (раздел «Теории личности»): учебное пособие: в 2 ч. Ч. 1 / С.К. Багадірова, А.А. Юрина. – Майкоп: Изд-во «Магарин О. Г.», 2011. – 165 с.
2. «ЛГБТ-туризм» – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%93%D0%91%D0%A2-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
3. Новий початок. Становище ЛГБТІ в Україні у 2016 р. / Центр «Наш світ». – К.: Центр «Наш світ», 2017. – 56 с.
4. Шестаковський О., Трофименко О., Касянчук М., Вознесенський М. Післяреволюційна Україна – толерантність чи ухил вправо : науковий звіт про дослідження [Текст] / ЛГБТ-центр «Донбас-СоцПроект». – Київ, 2016. – 137 с.
5. Ставлення до людей гомосексуальної орієнтації – лютий 2016 // Аналітичний звіт / Київський міжнародний інститут соціології. – Київ, 2016. – 17 с.
6. Становище ЛГБТ в Україні у січні–липні 2017 р. / Правозахисний ЛГБТ Центр «НАШ СВІТ» – Київ, 2017. – 9 с.
7. Шандор, Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму : підручник / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. – К. : Знання, 2013. – 334 с.
8. «ЛГБТ-туризм: прямі інвестиції в Український бюджет» / Інформаційне агентство «Національний ЛГБТ-портал України», 2016 р. – підготував Олексій Симончук – Режим доступу: https://www.lgbt.org.ua/materials/show_3567/
9. «Deutsche Welle» – Режим доступу: <http://www.dw.com/en/berlin-christopher-street-day-parade/a-19421401>

Інформаційні технології

Забіяка Б.Ф.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Ринок криптовалют в Україні

Ще 10 років тому світ не підозрював, що його чекає нова революція валюти. З розвитком технологій і перенесенням в мережу усіх аспектів життя людини, зміни наздогнали й традиційні грошові знаки.

Слово криптовалюта походить від англійського «Cryptocurrency». Це вид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту, таких як Proof-of-work та/або Proof-of-stake. Функціонування системи відбувається децентралізовано в розподіленій комп'ютерній мережі [1].

За останні декілька років в світі криптовалют сталося багато змін, більшість з них – саме на їхню користь. Як один із прикладів значення електронної валюти для сучасного світу, можна назвати справу між Uber та урядом Аргентини. Уряд країни наполягав, що компанія не відповідає стандартам надання транспортних послуг у сфері перевезення пасажирів. Суд підтримав аргументи держави, і на виконання цього рішення мерія Буенос-Айреса видала інструкцію кредитним установам про зупинку обслуговування послуг компанії Uber. Здавалосьь, бізнес можна закрити, оскільки без електронних оплат послуг функціонування компанії є під загрозою, проте біткоїни врятували бізнес Uber.

Після того, як банки заблокували операції Uber, електронний гаманець для біткоїн-операцій Харо запропонував компанії свої послуги. Таким чином, клієнти змогли оплачувати отримані послуги електронно за допомогою біткоїнів. Це стало порятунком для Uber, адже ні уряд Аргентини, ні тим паче влада Буенос-Айреса, не могла заблокувати Харо. А зважаючи на те, що і до цього біткоїни мали популярність серед аргентинців, оплата послуг таксі саме в такий спосіб не стала для багатьох проблемою [2].

Станом на 15 жовтня загальна капіталізація ринку криптовалют складає \$175 055 729 717. Перше місце займає Bitcoin(BTC): його капіталізація оцінюється в \$94,62 млрд. На другому місці тримається Ethereum з капіталізацією \$32,71 млрд [3].

Поки немає великої кількості робіт по цій темі, а одним з найбільш цитованих спеціалістів є журналіст New York Times Натаніель Поппер.

Аналіз досліджень з даної теми дозволяє зробити висновки про те, що в літературі недостатньо висвітлені питання щодо стану ринку, а також про регулювання ринку криптовалют державою.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та визначенні правового статусу криптовалюти, а також розробка пропозицій щодо його покращення стану ринку криптовалют.

Натомість у ЄС досі немає чіткого ставлення до біткоїнів, відсутні законодавчі акти, які б регулювали саме криптовалюту. На даний момент, існує лише декілька судових рішень (наприклад, в Естонії), які дозволяють вести бізнес з біткоїнами після отримання ліцензії та дозволів. В одному з рішень Верховний Суд Естонії зобов'язав власника сайту обміну біткоїнів на гроші заплатити штраф за роботу без ліцензії та за недотримання законодавства щодо відмивання грошей і фінансування тероризму. Та не так давно Маріо Драгі, президент Європейського ЦБ, заборонив Естонії випуск власної криптовалюти, оскільки це може створити конкуренцію основній валюті ЄС [3].

Загалом, питання біткоїнів у Європі актуалізувалося у зв'язку з дотриманням вимог з протидії відмивання грошей і фінансування тероризму. Для вирішення цього питання, Європейська Комісія нещодавно запропонувала поширити правила з протидії відмивання грошей і фінансування тероризму на віртуальні валюти. Для запобігання неправомірного використання

віртуальних валют у відмиванні грошей і фінансуванні тероризму, Комісія пропонує поширити вимоги Директиви ЄС про боротьбу з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (2005/60/ЄС) на віртуальні платформи обміну валюти і платформ, які надають можливість зберігати в електронних гаманцях віртуальні валюти. Ці організації зобов'язують здійснювати перевірку своїх клієнтів (customer due diligence), коли ті використовуватимуть власні електронні гаманці для здійснення операції з біткоїнами або обмінюватимуть їх на звичайні гроші. У такому випадку суть біткоїнів – анонімність — через яку вони цінувалися, зникне.

Наразі криптовалюта не має певного правового статусу в Україні. За даними НБУ, визначення такого статусу ускладнюється відсутністю консолідованого підходу до класифікації криптовалют і регулювання угод з ними у світі.

Національний банк України, 21 вересня 2017 року, визначився зі статусом криптовалюти і не визнає її ані валютою, ані платіжним засобом. Все через те, що «тому що немає центрального емітента. І ми не можемо визнати це платіжним засобом». Про це сказав заступник голови НБУ Олег Чурій на Ukrainian Financial Forum [4].

Таку позицію підтримав і глава Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку Тимур Хромаєв: «Немає жодного інформаційного супроводу, відсутній будь-який захисту прав інвесторів» [5].

31 серпня Рада фінансової стабільності обговорила статус криптовалюти в Україні і дійшла висновку, що треба прийняти окремий законопроект, який визначить статус біткоїнів та інших криптовалют.

Для подальшого дослідження варто виділити проблемні питання, що стосуються ринку криптовалют:

- 1) надання офіційного статусу криптовалюти.
- 2) налагодження регулювання її зберігання, володіння і використання.
- 3) визначення таких понять, як «криптовалюта», «криптовалютна біржа», «криптовалютний кошик», «транзакції», «система блокчейн», «майнінг», тощо.
- 4) визначити правовий статус манерів.
- 5) регулювання криптовалютних бірж.

Криптовалюти, про які мало хто знав ще 2 роки тому, вже починають швидко проникати в наше життя. Вони можуть стати хорошою альтернативою традиційним грошам і врятувати бізнес, як у випадку з Uber у Буенос-Айресі, або можуть містити великі ризики і стати джерелом для злочинців у їхній незаконній діяльності.

Хочемо ми того чи ні, а криптовалюти все більше будуть заявляти про себе з кожним роком, і країни, зрештою, будуть змушені якось врегулювати їхнє використання, оскільки їхній вплив на життя людей також буде ставати все більш вагомим. Вважається, що після фінансової кризи 2008 року криптовалюти можуть стати хорошою альтернативою і запасною валютою традиційним грошам, тому розвиток і популярність криптовалюти все ще попереду.

Список використаних джерел

1. DEFINITION of 'Proof of Work' [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/p/proof-work.asp>
2. «Валюта майбутнього: як біткоїни змінюють світ просто зараз» [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <https://lab.bit.ua/2016/11/bitcoin-now/>
3. Cryptocurrency Market Capitalizations [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://coinmarketcap.com>
4. Bitcoin не являється ні валютою, ні платіжним средством – НБУ [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://finclub.net/news/bitcoin-ne-yavlyaetsya-ni-valyutoj-ni-platizhnym-sredstvom-nbu.html>
5. Нацбанк не визнає Bitcoin валютою чи платіжним засобом [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/natsbank-ne-vyznaie-bitcoin-valiutoiu-chy-platizhnym-zasobom>

Курдибан О.М.

магістрант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Чернозубкін І.О., к.т.н., доцент

Використання хмарних технологій в діяльності вчителя

Актуальність цієї роботи обумовлена активною освітньою діяльністю на теренах України та у світі. Швидкими темпами розвиваються технології навчання, чим власне спонукають до постійного та неспинного розвитку методів та способів подачі, закріплення та перевірки навчального матеріалу. Основними завданнями є осучаснення навчального процесу та активізації використання комп'ютерних технологій. На сьогодні для вирішення як теоретичних так і практичних задач, які виникають в процесі життя та роботи людини в різних галузях та сферах доцільно використовувати комп'ютерну техніку, яка розвантажує людину та, водночас, розширює її можливості.

Об'єктом дослідження є процес використання хмарних технологій в діяльності вчителя.

Предметом дослідження є хмарні технології та їх особливості.

Метою цієї роботи є вивчення особливостей використання хмарних технологій в процесі активної діяльності вчителя та їх ефективність в різних викладацьких процесах.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішували наступні завдання:

- вивчали особливі складові хмарних технологій;
- аналізували сферу використання вчителем хмарних технологій;
- визначали ефективність використання хмарних технологій у навчальному процесі.

Вивченням питання використання хмарних технологій у навчальному процесі займалися як українські так і закордонні вчені, педагоги та психологи, зокрема: О. Левчук, І. Вижгородська, А. Романовський, К. Самойленко, А. Нагорний, М. Берестецький, К. Ніколас, М. Браунс, Дж. Джейкобсон, М. Мартінс, К. Олдрідж та багато інших.

В процесі дослідження використовувалися такі наукові методи: порівняльного та системного аналізу для визначення ефективності використання хмарних технологій в процесі навчання та діяльності вчителя, мисленевого моделювання та аналогії для формування оцінки активності використання хмарних технологій вчителем.

На першому етапі дослідження аналізувалися особливості поняття «хмарні технології». Результати аналізу показали, що хмарні технології – це абсолютно новий сервіс, який дає змогу використовувати засоби обробки та збереження різних даних на відстані. Також встановлено, що сама дисципліна «Хмарні технології в освітньому процесі» спрямована на цільову аудиторію студентів спеціальності «Інформатика» та головною її метою є ознайомлення із базовими методологіями хмарних технологій в освітньому процесі сучасної України. Більше того, дисципліна спрямована на формування свідомого та відповідального ставлення вчителів інформатики до теоретико-практичних основ хмарних технологій.

Також встановили, що хмарні технології – це метод та спосіб навчання, який дає доступ користувачам всесвітньої мережі до електронних ресурсів та дає змогу використовувати їх онлайн.

В рамках дослідження, доцільно також назвати позитивні сторони використання хмарних технологій вчителем:

- не потрібно використовувати надсучасні та надмірно потужні комп'ютери;
- менше коштів витрачається на закупівлю роздаткового матеріалу, наочного матеріалу тощо і не потребує постійного програмного забезпечення;

- можливість доступу із різних пристроїв та не прив'язаність до конкретного місця роботи;
- можливість захисту та збереження тих чи інших навчальних даних від втрат;
- можливість проводити онлайн навчання, тестування та контроль;
- заощадження коштів на спеціалістів із технічних питань.

Доцільно також назвати і переваги використання хмарних технологій вчителем у процесі своєї професійної діяльності:

- зменшення нагальної потреби у спеціальних приміщеннях;
- меншовартість та зниження витрат на придбання програмного забезпечення;
- відкритість та вільний доступ до освітнього середовища як для вчителів так і для учнів;
- збереження місця на дисковому просторі;
- менші затрати на купівлю спеціального програмного забезпечення.

В рамках вивчення питання використання хмарних технологій в діяльності вчителя вважаємо за доцільне назвати сфери їх використання у навчальному процесі:

- електронні щодинники та журнали;
- відеоконференції та відеосемінари;
- онлайн сілкування із вчителями та обмін досвідом;
- використання електронної пошти;
- створення та використання онлайн бібліотек та медіатек.

Хмарні технології (cloud computing) – це вільний спосіб доступу до різного роду ресурсів через призму використання інтернету. Важливим поняттям у використанні хмарних технологій є інфографіка – це візуальне відображення різного роду даних, які націлені швидке сприйняття навчального матеріалу. Зрозумілим є і той факт, що в умовах сучасного активного та кваліфікованого світу економія часу є запорукою успіху, тому хмарні технології є способом, який допомагає швидко структурувати матеріал та лаконічно його презентувати.

Інфографіка - це схеми, діаграми, таблиці, карти тощо. На сьогодні існує багато різних інструментів для створення інфографіки і з кожним роком їх якість покращується, що дозволяє розвивати та удосконалювати навчальний процес.

Наступним важливим терміном та елементом хмарних технологій є скрайбінг. Мова йде про новітню техніку, яка була винайдена художником із Великої Британії Ендрю Парком і активно використовується у процесі створення презентацій. Так за допомогою програми Sparcol VideoScribe можна з презентації зробити невеликий ролик, що допоможе не лише привернути увагу аудиторії, але й швидше запам'ятати поданий матеріал.

Важливими елементом в процесі використання вчителем хмарних технологій є інтерактивні картини. Для цього існує спеціальний сервіс ThingLink, який дає змогу додавати важливу інформацію до окремої картини чи навіть фотографії і таким чином створювати інтерактивне зображення. Таким чином, на вже відоме зображення накладається нове і створює нове підґрунтя до дискусій та обговорень, тим самим активізуючи учнів на уроці.

В той самий час доцільно згадати і про анімовані зображення, які допомагають презентувати навчальний матеріал у вигіднішому для вчителя світлі. На сьогоднішній день відомо багато сайтів з величезною кількістю картинок, які доцільно використовувати під час введення чи закріплення нового матеріалу. Одним із популярних сайтів є Animatron.

Український ринок хмарних технологій ще не розвинений та не працює у повну силу, на відміну від США чи європейських країн. Проте, підґрунтя для розвитку є і потрібно програмістам активно працювати та розвивати цю сферу діяльності. Використання хмарних технологій у навчальному процесі є надзвичайно позитивним, адже сьогоднішні учні на «ти» з комп'ютером та вже самотушки можуть створити презентацію. Тому, вчителям потрібно активно підходити не лише до вивчення цього питання, але й для практичного застосування на практиці.

За даними статистичних досліджень, які проводилися у країнах Європейського Союзу, встановлено, що використання хмарних технологій в діяльності вчителя на 20% полегшують ро-

боту вчителя, на 12% покращують роботу учня на уроці, на 10% покращують запам'ятовування нового навчального матеріалу, на 14% покращують відтворення почутого та побаченого. Таким чином, розуміємо, що використання хмарних технологій – це правильний шлях до вдосконалення навчальних технологій та методів і способів навчання.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г.Р. Теоретико-практичні основи використання хмарних технологій в освітньому процесі/ Г. Р. Абрамова// Основа слова: Київ, 2016. №10. – С. 65–68.
2. Берестецький М. К. Позитивна сторона використання хмарних технологій вчителем/ М.К. Берестецький// Основа слова: Київ, 2017. № 3. – С. 16-20.
3. Самойленко К. Д. Особливості хмарних технологій в освіті України/ К. Д. Самойленко// Світ знань: Харків, 2016. № 4. – С. 36–41.

Управління розробкою штучного інтелекту для додатку «Hearth buddy» з використанням методології Agile

Разом з появою комп'ютерів з'явилися комп'ютерні ігри, які відразу ж знайшли масу шанувальників. На сьогоднішній день існує велика кількість різновидів ігор, і кожен бажаючий може знайти ту саму гру, яка йому до душі.

Всіма відомий всесвіт ігрового світу Warcraft випустила Карткову онлайн-гру Hearthstone. [1] Вона є заснованою на по крокових боях один на один між двома суперниками. Гравці можуть самі обирати режими гри, кожен з яких має невеликі відмінності від інших. Гра повторює характеристики істот з решти ігор серії. Основна ціль гри- гравець бореться проти іншого гравця, його завдання — звести здоров'я героя, що представляє суперника, до нуля. В кожного з гравців на початку 30 очок здоров'я. В боротьбі допомагають картки істот та магії, а також класова здатність героя гравця. Початковий розмір колоди у всіх режимах становить 30 карток. Використання будь-якої картки коштує певну кількість магичної енергії мани, запас якої відновлюється з кожним кроком. Впродовж перших 10-и кроків він поступово зростає, даючи змогу користуватися все сильнішими комбінаціями. Що кроку з колоди «в руку» видається випадкова картка. Битва відбувається на столі, так званому «полі бою».

Основні параметри кожної істоти — здоров'я і атака. Деякі з них здатні посилювати інші картки, або давати випадкові додаткові картки з колоди. Гравець особисто вказує якій істоті яку атакувати. Завдаючи атаки, істота ближнього бою також втрачає частину власного здоров'я. Картки магії дозволяють атакувати й послаблювати ворогів або лікувати й посилювати своїх істот. Поклавши картку істоти на стіл, гравець як правило повинен почекати до наступного кроку, щоб використати її. Картки магії та деяких особливих створінь діють одразу.

Новачки отримують одного героя першого рівня й стартовий набір базових карток для нього. На початковому етапі гравцеві пропонують навчальні бої з іншими героями початкового рівня, якими керує штучний інтелект. Переможений герой разом із його базовими картками додається до колекції гравця. Таким чином можна отримати колекцію з дев'яти героїв. Водночас герої гравця, які беруть участь у навчальних боях, підвищують свій рівень розвитку і відкривають нові базові картки. Повний набір базових карток гравець отримує, коли всі його герої досягнуть десятого рівня. [2]

Проблематика цієї та багатьох інших ігр є в тому, що вони занадто багато займають часу для проходження якихось рівнів або досягнень. Тому в інтернет просторі все більше з'являються різні так звані боти.

Взагалі бот -це програма-робот, керована комп'ютером, що імітує партнерів в мережевій грі, в мережевих поєдинках, командних боях і т. п.

Програма-бот заснована на модулі штучного інтелекту, який адаптований до особливостей даної гри: мапі, правилам, а також до типу гри.

В МПМ (мульти-користувацький світ, англ. Multi User Dungeon, MUD) гравці експлуатують ботів для виконання деяких типових задач у власних цілях, буває, що боти виконують більшу частину геймплея. Використання цієї техніки може заощадити багато часу гравцеві, поки бот збирає ресурси, такі як досвід, для його персонажа.

Найчастіше, МПМ бот – це розширений і вдосконалений скрипт MUD-клієнта зазвичай використовується для підключення до сервера гри.

Досить складний бот не буде відрізнятися від гравця, якщо він здатний досягати цілей, для яких не був запрограмований. Для менш складних ботів, таким є будь-яка подія, на яке вони не запрограмовані реагувати. Для більш складних ботів, це спілкування в чаті, і більш складні завдання.

Тест Тьюрінга використовується для визначення того, чи може машина поводитися точно так же, як людина в певних умовах. До 2007 року, жодна машина не здала такий тест, роблячи цей тест відмінним іспитом на шляху нових розробок. Однак тест втрачає свою ефективність, якщо бот-клієнт може відповісти людині на питання досить короткою фразою. Таким чином, швидкість комп'ютерних ігор і спілкування гравців в реальному часі роблять задачу визначення складніше. [3]

Список використаних джерел

1. Поява гри <https://www.cybersport.ru/news/sostoyalsya-reliz-hearthstone/>
2. Hearthstone: Heroes of Warcraft https://uk.wikipedia.org/wiki/Hearthstone:_Heroes_of_Warcraft
3. Бот (комп'ютерні ігри) [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%82_\(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D1%8C%D1%8E%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%8B%D0%B5_%D0%B8%D0%B3%D1%80%D1%8B\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%82_(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D1%8C%D1%8E%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%8B%D0%B5_%D0%B8%D0%B3%D1%80%D1%8B))

Лобунець В.І., Кочура В.В., Жильцова Д.О.
студенти
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
Науковий керівник: Рач В.А., д.т.н., професор

Використання інформаційних технологій на фондових ринках світу

У цьому дослідженні було використано комплексний аналіз для вияву можливостей удосконалення програмного забезпечення, яке повністю автоматизує торгівлю зі сталим прибутком на фондових ринках.

Термінологія, яка була використана у дослідженні:

Торговці – це особа, яка займається купівлею та продажем фінансових активів на будь-якому фінансовому ринку, як для себе, так і від імені іншої особи чи установи.

Автоматизована торгова система – це комп'ютерна програма для автоматичного прийняття рішень, яка базується на алгоритмах та формулах розроблених програмними інженерами.

Фондовий ринок дозволяє компаніям збільшувати капітал, пропонуючи акції та корпоративні облігації. Це дозволяє інвесторам брати участь у фінансовій діяльності компаній, заробляючи гроші через дивіденди (відсоток від прибутку компанії), або через продаж акцій компаній.

Більшість торговців та розробників програмного забезпечення вірять у міф про те, що процес заробляння грошей на фондових ринках може бути автоматизованим. Деякі люди намагаються розробити автоматичну торговельну систему, а інші купують вже готові системи від розробників. Багато людей витрачають тисячі доларів на пошуки магії, що перетворить кілька сторінок комп'ютерного коду в нескінченний потік грошей.

Мета дослідження полягає у виявленні впливу програмного забезпечення на можливість автоматизації торгівлі на фондовому ринку для власного збагачення або примноження капіталу компанії, базуючись на стрімкому розвитку інформаційних технологій, спрямованих на заміну людини роботом для торгівлі цінними паперами.

Дослідження має три основні складові:

- спектр сучасних інформаційних технологій на фондовому ринку України;
- переваги та недоліки інформаційно-аналітичних систем;
- класифікація інформаційно-аналітичних систем;

У ході дослідження було виявлено що український фондовий ринок має доволі багато інформаційних технологій, основні з яких -

інформаційно-аналітичні системи для прийняття інвестиційних рішень та системи автоматизації:

- депозитарної діяльності;
- реєстраційної діяльності;
- бухгалтерської звітності з цінних паперів;
- організаторів торгівлі;
- діяльності інвестиційних фондів;
- діяльності торговців цінними паперами;
- діяльності зберігачів.

Вище перераховані системи автоматизації лише поліпшують роботу персоналу у фінансових сферах, але не є достатніми для глибокого аналізу та прийняття рішень без залучання

людини. Тому, подальше дослідження було сконцентроване на інформаційно-аналітичних системах.

Переваги автоматизованих інформаційно-аналітичних систем

Існують доволі багато причин за яких більшість торговців та розробників програмного забезпечення вірять у те що комп'ютерна програма зможе переграти людину на фондовому ринку. Нижче проаналізовано найосновніші з них.

Зменшення емоцій. Автоматизовані торговельні системи мінімізують емоції протягом усього торговельного процесу. Тримавши емоції під контролем, торговцям зазвичай простіше дотримуватися плану. Оскільки торговельні замовлення виконуються автоматично, торговці не зможуть сумніватися в зроблених діях або поставити під сумнів свої думки.

Можливість зворотнього тесту. Зворотній тест застосовує торговельні методи на ринкових даних минулих років для визначення життєздатності ідеї перш ніж ризикувати капіталом в реальному часі. Ретельна перевірка дозволить торговцям оцінювати і точно відкоригувати торговельні стратегії та визначити очікуваний результат дії системи - середню суму, яку торговці можуть очікувати при перемозі (або програші) за одиницю ризику.

Зберігання дисципліни. Дисципліна часто втрачається через емоційні чинники, такі як страх втрати капіталу або бажання отримати трохи більше прибутку від торгівлі. Автоматизована торгівля допомагає зберегти дисципліну, оскільки план торгівлі буде точно дотриманий. Окрім того, людська помилка буде зведена до мінімуму.

Досягнення послідовності. Одним з найбільших викликів у торгівлі на фондовому ринку є створення плану та дотримання його. Навіть якщо торговельний план має потенціал бути вигідним, торговці, які ігнорують правила, змінюють очікуваний результат системи. Втрати капіталу можуть викликати багато негативних емоцій які призводять до імпульсивних дій спрямованих на редагування плану, що зазвичай призводить до подальших втрат капіталу.

Покращена швидкість. Оскільки комп'ютери миттєво реагують на зміни ринкових умов, автоматичні системи здатні проводити торгові операції, як тільки будуть виконані торговельні умови. Кілька секунд можуть відіграти вирішальну роль у тій чи іншій ситуації.

Диверсифікація торгівлі. Автоматизовані торгові системи дозволяють користувачеві торгувати із кількох облікових записів або використовувати різні стратегії одночасно. Такий принцип надає змогу зменшити загальний ступінь ризику, розподіляючи капітал на різні види інвестицій.

Недоліки автоматизованих інформаційно-аналітичних систем

Автоматизовані торгові системи можуть мати багато переваг, але існують певні недоліки про які торговці повинні знати.

Механічні несправності. Проблеми підключення, втрата потужності, аварійне завершення роботи комп'ютера, та інші примхи системи призведуть до помилкових рішень стосовно торгівлі. Такі помилки можуть дорого обійтись користувачеві.

Моніторинг. Коли автоматизована торгова система зазнає аномалій, вона зазвичай призводить до помилкових дій системи. Якщо система під наглядом людини, ці події можуть бути швидко ідентифіковані та вирішені.

Надмірна оптимізація. Торговці іноді неправильно припускають, що торговельний план повинен мати близько 100% вигідних торгів, щоб бути життєздатним планом. Таким чином, параметри програми можуть бути так налаштовані, щоб створити "майже ідеальний" план на папері який не виправдає очікувань як тільки він буде застосований до реального ринку. (Ця надвисока оптимізація створює системи, які виглядають добре лише на папері)

Подальший аналіз привів до висновку що незважаючи на таку велику кількість переваг, вирішальну роль у прийнятті рішень все ж таки відіграє людина.

Класифікація Інформаційно-аналітичних систем

Більшість програм технічного аналізу діляться на одну з трьох груп: інструментарій, чорні скриньки та сірі скриньки. Інструментарій призначений для серйозних торговців, чорні

скриньки призначені для людей, які вірять у Санта Клауса, а сірі скриньки знаходяться по середині.

Інформаційно-аналітична система, яка робить підрахунки, базуючись тільки на статистичних та математичних інструментах для аналізу інформації, входить в групу “інструментарій”. Суть такої системи полягає у економії часу людині надаючи набір електронних інструментів для обробки великих масивів даних але не для проведення глибокого аналізу вигідності того чи іншого рішення.

Сіра скринька генерує рішення на основі власних формул. Програма розкриває свої загальні принципи і дозволяє певною мірою налаштувати її параметри. Чим ближче сіра скринька до інструментарію, тим краще вона.

Програмне забезпечення Чорної скриньки – це чиста магія: програма виводь лише інформацію стосовно що і коли купувати і продавати, не обґрунтовуючи свої рекомендації ніяким аналізом. Все, що треба для роботи такої системи – це завантажити дані та натиснути кнопку. Після натискання зазвичай відбувається гарна комп’ютерна анімація, яка закінчується магічним повідомленням, в якому описано, що треба зробити торгівцю для досягнення своєї фінансової цілі.

Чорні скриньки завжди мають вражаючі записи про минулу прибуткову роботу цієї програми. Кожна чорна скринька врешті-решт знищить себе, оскільки ринки постійно змінюються. Навіть системи із вбудованою само-оптимізацією не виживають, тому, що ніхто не знає, яка оптимізація буде потрібна в майбутньому. Немає ніякої заміни людському судженню. Єдиний спосіб заробити гроші з чорної скриньки – продати її. Більшість чорних скриньок продаються шахраями довірливим або незахищеним торговцям.

Кожна чорна скринька запрограмована на провал, навіть якщо купувати її у чесного розробника. Складний вид діяльності людини, такий як торгівля, не може бути автоматизованим. Машина можуть допомогти, але не замінити людей.

Чорна скринька використовує фрагмент чужого інтелекту, який існував в певний момент у минулому. Ринки змінюються, і експерти змінюють свої думки, але чорна скринька продовжує працювати базуючись на застарілу інформацію. Все це було би смішно, коли б не коштувало так дорого для тих хто програв.

Складна діяльність людини не піддається автоматизації. Комп’ютеризовані системи навчання не замінили вчителів, а програми для підрахування податків не спричинили безробіття серед бухгалтерів. Більша частина людської діяльності потребує розсудливості, якої не вистачає комп’ютерним програмам; машини та системи можуть допомогти, але не замінити людей.

Штучний інтелект може бути на рівні з людиною, однак, якщо у світі будуть існувати роботи з інтелектом, як у людини, що має потенціал для самостійного розвитку, швидший ніж людський, людство може зіткнутися з набагато більшими проблемами. Поки що єдиними людьми, які заробляли гроші з автоматизованих торгових систем, це їхні продавці.

Ринки завжди змінюються і перемагають автоматичні торгові системи. Вчорашні суворі правила будуть менш актуальними сьогодні та можливо будуть зовсім недоречні завтра. Компетентний торговець може відкоригувати свої методи та стратегії як тільки трапляється аномалія. Автоматична система менше піддається адаптації ніж людина та має тенденцію на самознищення. Існують хороші торгові системи, але їх треба контролювати та редагувати, використовуючи індивідуальний розсуд користувача. Торговець повинен бути залученим до процесу торгівлі: неможливо перекласти відповідальність за успіх на механічну систему.

Список використаних джерел

1. Олійник, А. В. Інформаційні системи і технології у фінансових установах : Навч. посібник / А. В. Олійник, В. М. Шацька. – Львів : Новий світ: 2006. – 436 с.
2. Alexander Elder, The new trading for a living – Canada: Wiley: 2014.
3. W. Sean Cleary, Charles P. Jones, Investments – Canada: Wiley: 2009.
4. Frederic S. Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets – Canada: Pearson: 2015

Туризм

Андрєєва А.О., Зінченко О.М.

студенти

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Скуратівська М.О., доцент кафедри іноземних мов та спеціальної мовної підготовки

Німеччина як бренд

У тезах уточнені поняття «бренд країни», «національний брендинг». Авторами висвітлюються основні характеристики країни Німеччина як бренда.

Сьогодні в наукових колах популярною є проблематика дослідження країнової іміджеології або територіального брендингу. Дані дослідження виникають на межі дисциплін: політологія, політичний менеджмент, політична психологія, соціологія, культурологія, метагеографія, маркетинг.

Проблематика територіального брендингу висвітлюється в низці робіт сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених, як-от [1, 2, 3, 5], доробками яких ми послуговувалися також у нашій роботі.

Проте, німецький національний бренд є предметом вивчення лише небагатьох розвідок, наявні лише поодинокі спроби системного висвітлення даного поняття, що і зумовило актуальність вибору теми нашого дослідження.

Метою даної роботи є комплексний аналіз характеристик національного бренда Німеччини.

У ході здійснення дослідження ми використовували різноманітні інформаційні джерела – матеріали ЗМІ, сайтів, наукові статті тощо з проблематики дослідження. Інструментарієм роботи стали емпіричні та теоретичні методи: узагальнення, аналіз, порівняння та аналогія, системний та структурний методи, ідеографічний метод: опис індивідуальних особливостей німецьких історичних подій, географічних особливостей країни тощо, проєктивний метод: опосередковане дослідження поняття «бренд країни» через результати продуктивної діяльності населення – промислові товари.

Результатом дослідження стало виокремлення комплексу ключових характеристик німецького національного бренду. Новизна дослідження полягає в тому, що було здійснено спробу характеристики Німеччини як бренда на основі застосування комплексу підходів: психологічний, культурологічний, маркетинговий, лінгвістичний, соціологічний тощо.

Під брендом країни ми розуміємо відображення у свідомості людей реальних фізико-географічних характеристик країни, і, як результат цього процесу, формування масиву знань, образних уявлень, позитивних асоціацій із даною державою.

Серед факторів, що впливають, отже, на формування іміджу країни можна зазначити її природно-кліматичний потенціал, тобто її географічний образ, а також історико-культурну спадщину, стабільність політичної та правової систем, особливості державного управління тощо.

Тобто, це поєднання реального, фізико-географічного та культурного (філософія, література, лінгвістика тощо) просторів держави, її сформований медіаобраз у світі тощо.

Бренд виступає завжди як певна символічна атракція країни, її впізнаваний у світі, обов'язково позитивний образ. Тому, бренд країни повинен завжди доповнюватися візуалізацією – архітектонікою історичних та культурних пам'яток міста чи країни, впізнаваними на світовій арені політичними лідерами, видатними особистостями як «обличчя» країни.

Із психологічної точки зору, поняття «бренд країни» визначається специфікою менталітету місцевого населення, традиціями, національними культурними архетипами, міфологією,

у плані лінгвістики – це, наприклад, відомі національні топоніми – назви міст, місцевостей, а також назви свят, історичних подій, літературних творів та героїв, фірм, товарів тощо.

Дослідниця Т. Нагорняк подає таке визначення країнового бренда: «Бренд країни, політичної сили, лідера – це товари, що є розробленими з конкретною метою на підставі світового чи вітчизняного попиту. Розбіжність між політичними та економічними товарами становить лише ціна, яка у першому варіанті частіше за все не має матеріального виміру, уможливаючи фанатичну прихильність значної кількості людей» [4, с. 220].

Бренд країни можна досліджувати, отже, також і з позицій економіки та маркетингу, коли держава постає як товар, певний промисловий бренд.

Із поняттям країнової іміджеології тісно пов'язане поняття національного брендингу як процесу формування й просування на міжнародній арені бренда країни. Якщо концепція країнового брендингу з'явилась у США та Західній Європі ще в останній третині 20 ст., то для України вона є ще відносно новим термінологічним конструктом.

Часто бренд певної території засновується переважно на історико-культурних особливостях та природно-кліматичній специфіці регіону. Проте Німеччина виступає також лідером економічного розвитку, що теж формує не в останню чергу її позитивний імідж у світі. Так, дана країна стабільно знаходиться в десятці кращих країн-брендів (за щорічним рейтингом міжнародної організації Brand Finance), що спричинено її привабливим інвестиційним кліматом, наявністю низки великих всесвітньовідомих фірм. Бренд «Made in Germany» визнають світовим лідером у плані якості. Тому, зазвичай Німеччина асоціюється з відомими у світі виробниками автовок (Ауді, Опель, Мерседес тощо), фірмами Сіменс, Бош тощо.

У іноземців Німеччина асоціюється також із спортом (футбол, теніс, формула 1), традицією пивоваріння. Найпопулярнішими напрямками туризму вважаються міста Берлін та Мюнхен, а також гірськолижні курорти Альп.

Найбільшими туристичними операторами Німеччини визнано «TUI Deutschland», «REWE- Touristik» та «Tomas Cook». Іноземні туристи в Німеччині відзначають високий рівень сервісу.

У ЗМІ також традиційно пишуть про німецькі різдвяні ярмарки, розгалужену мережу автотрансів і швидкісних залізних доріг тощо. Німеччина – це також країна ділового туризму, країна виставок і конгресів.

Проте у Німеччині є ще багато інших, не так широко відомих у світі атракцій – це країна якісного вина, екологічного туризму, прекрасних лікувальних курортів. Німецькі регіони та міста проводять сьогодні активну політику брендингу. Так, Берлін використовує такі бренди, як «Be Berlin» («Будь Берліном») та «Visit Berlin» («Відвідай Берлін»). У 2017 році, зокрема, по всій Німеччині широко пропагується бренд «Мартін Лютер 500», що пов'язаний із відзначенням 500 років реформації.

Список використаних джерел

1. Важенина И. С. О сущности бренда территории / И. С. Важенина // Экономика региона. – 2011. – № 3. – С. 18–23.
2. Гравер А. А. Образ, имидж и бренд страны : понятия и направления исследования / А. А. Гравер // Вестник Томского государственного университета. Философия. Социология. Политология. – 2012. – № 3 (19). – С. 29 – 45.
3. Машкара-Чокнадій В. В. Німеччина як бренд : що приховує німецький патріотизм? В. В. Машкара-Чокнадій // Єдність у розмаїтті : культурні, політичні та історичні виміри міжнародних відносин у Німеччині : зб. матеріалів Всеукраїнської конференції з міжнародною участю (Ужгород, 10 листопада 2014 р.) / УНУ. – Ужгород, 2014. – Режим доступу : <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/5194>
4. Нагорняк Т. Л. Країна як бренд. Національний бренд «Україна» / Т. Л. Нагорняк // Стратегічні пріоритети, 2008. – № 4 (9). – С. 220 – 228.
5. Руднева В. Публічна дипломатія Німеччини в Україні : практичні аспекти реалізації іміджевої стратегії держави / В. Руднева // Актуальні проблеми державного управління. – 2013. – Вип. 4. – С. 120-122. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2013_4_36

Болінчук О.С.

студентка 4 курсу спеціальності «Туризм»
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сокол Т.Г., к.пед.н., доцент

Місце екскурсійної діяльності в індустрії туризму

В тезах розкривається місце екскурсійної діяльності в індустрії туризму, виділяються види екскурсій, розкриваються проблеми екскурсійної діяльності, пропонуються шляхи їх вирішення.

Екскурсійна діяльність – це надзвичайно складна та проблемна сфера сучасної індустрії туризму, яка і на сьогоднішній день цікавить багатьох туризмознавців.

Екскурсійна діяльність – це діяльність, яка здійснюється суб'єктами підприємницької діяльності юридичними та фізичними особами – фахівцями туристичного супроводу, які отримали на це дозвіл або спеціальний сертифікат в межах країни, за допомогою якого мають можливість організації подорожей, які не перевищують 24 годин, у супроводі фахівця-екскурсовода із задалегідь складеним маршрутом, з метою ознайомлення екскурсантів з пам'ятками історії, культури, природи, музеями та визначними місцями [1].

Основною специфікою даної діяльності є надання туристично-екскурсійних послуг у вигляді екскурсії, під час якої екскурсанти мають можливість пізнати навколишній світ, дізнатись про історичні події, природні явища, відвідати туристичні об'єкти. Попитом серед екскурсантів користуються різні форми проведення екскурсій – як оглядові, так і тематичні.

Аналізуючи екскурсійну діяльність на прикладі Києва, виділимо найбільш популярні екскурсійні маршрути, які користуються попитом (див. табл.).

Таблиця 1

Популярні екскурсійні маршрути м. Києва

Види екскурсій	Приклади
Оглядові	«Древній Київ»
Тематичні екскурсії	«Від Золотих Воріт до Львівської площі»
Тематико-літературні	«Київ Михайла Булгакова»
Тематико-архітектурні	«Шляхами архітектора Городецького»
Тематико-мистецтвознавчі	«В пошуках сучасного мистецтва»
Тематико-виробничі	«ROSHEN»
Тематико-природознавчі	«Конюшня Бутенко»
Культово-релігійні	«Києво-Печерська лавра – духовна святиня християнства»
Екскурсія-прогулянка	«На прогулянку із київською відьмою»
Аудіо та відео екскурсія	«Київський квадрат Малевича»
Екскурсія-обговорення –	«Секретний бункер»
Навчальна екскурсія	«Урок у древньоруській школі»

Екскурсійна діяльність в процесі свого зародження та становлення постійно стикалась із низкою проблем, які актуальні і на сьогоднішній день. Виділимо основні з них: 1) відсутність нормативно-правової бази, яка б забезпечувала підтримку при організації підприємництва в сфері екскурсійної діяльності; 2) недостатньо кваліфіковані кадри екскурсоводів, які б якісно та професійно проводили екскурсії, тим самим збільшуючи попит на них серед різних верств населення; 3) відсутність підготовки у ВНЗ екскурсоводів та гідів-перекладачів для навчання та випуску кваліфікованих кадрів екскурсійної сфери; 4) відсутність державного органу, який

контролював би надання екскурсійних послуг, що в подальшому допомогло б вдосконалювати самі екскурсійні послуги та якість їх надання; 5) недостатньо розвинена інфраструктура екскурсійних об'єктів, яка зробила б доступнішим підхід до визначних місць та пам'яток; 6) недостатнє технічне транспортне забезпечення; 7) відсутність чітких правил правильного оформлення точок реалізації екскурсій – ця проблема пов'язана з оформленням вивісок та стендів екскурсійних бюро; 8) відсутність професійних фотографів в сфері екскурсійної діяльності, що пов'язане з нестатком професійних майстрів фотографії, які зможуть зробити дійсно якісні та гарні фото екскурсійної подорожі; 9) відсутність органу, який би займався покращенням якості сувенірної продукції та її контролем тощо [2, 3, 4].

Маючи таку низку нагальних проблем в сфері екскурсійної діяльності, потрібно задумуватись про дієві способи їх усунення та впровадження нових стандартів роботи у дану сферу діяльності.

На наш погляд, дієві пропозиції щодо оптимального розвитку екскурсійної діяльності в індустрії туризму України, зокрема, є наступні : впровадження відповідної законодавчої бази, якій би підпорядковувалась екскурсійна діяльність, розробка програм навчання для екскурсіводів, як це роблять у ВНЗ для туристичної спеціальності, розширення та покращення інфраструктури екскурсійних об'єктів, розробка інформаційних паспортів об'єктів, які будуть розміщені поруч з ними, облаштування біля об'єктів зон відпочинку, сувенірних магазинів, еко-кабін тощо.

Впровадження цих пропозицій дозволить прискорити розвиток екскурсійної діяльності та допоможе вирішити проблеми, які досі існують в екскурсійній діяльності України.

Список використаних джерел

1. Закон України про туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z950324.html
2. Проблеми екскурсій та екскурсійної діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kyivfresky.com.ua/articles/naiholovni>
3. Проблеми удосконалення екскурсійної сфери в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/1691/>
4. Федорченко В.К. та ін. Історія екскурсійної діяльності в Україні / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. – К.: Кондор, 2004. – 166 с.

Дучков А.М.

викладач секції фізичного виховання та спортивного туризму
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Оздоровчий туризм в процесі формування мотивації студентів до самостійних занять фізичною культурою

У тезах розглядається процес формування мотивації студентів до самостійних занять фізичною культурою. Розкривається значимість оздоровчого туризму в підвищенні рівня функціонального стану організму студента. Запропоновано методіку формування мотивації до фізкультурно-спортивної діяльності на прикладі занять оздоровчим туризмом.

Постановка проблеми дослідження

Студентська молодь – особлива професійна група, а інформаційні та емоційні перевантаження, яким піддаються студенти, дуже часто призводять до зриву адаптаційних процесів організму, за якими слідує різні відхилення в стані здоров'я, погіршення функціонального стану, зниження працездатності.

Дані лікарського контролю свідчать про те, що рівень фізичного здоров'я від курсу до курсу знижується, а число хронічних захворювань зростає.

Погіршення здоров'я студентів вимагає нових, дієвих засобів і методів для рішення проблеми зміцнення фізичного і духовного здоров'я молоді. Рухова активність є одним з визначальних факторів здоров'я людини.

Мета статті – теоретично дослідити й обґрунтувати процес формування у студента стійкої мотивації і потреби до здорового способу життя, до самостійних занять фізичними вправами, використовуючи засоби оздоровчого туризму.

Результати теоретичного і експериментального аналізу проблеми дослідження

Мотивація, на думку вчених, це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, задають межі і форми роботи і надають цій діяльності спрямованість, орієнтовані на досягнення певних цілей. Вплив мотивації на поведінку людини залежить від безлічі факторів, багато в чому індивідуально і може мінятися під впливом зворотного зв'язку зі сторони діяльності людини.

Мотивація – процес формування і обґрунтування наміру що-небудь зробити або не зробити.

У навчальній діяльності проявляються наступні мотиви: пізнавальні, (оволодіння знаннями і способами діяльності, потреби до інтелектуальної активності, рішення важкодосяжних цілей і т. д.); соціальні (мотиви обов'язку, відповідальності, самовизначення, самовдосконалення); особисті (мотиви благополуччя, престижу, уникнення неприємностей і т. д.)

Для підвищення мотивації студентів до систематичних самостійних занять фізичною культурою необхідно дати повний обсяг інформації про засоби і методи фізичної культури. Необхідно показати соціальну значимість фізичної культури, що дозволить підвищити інтерес студентів до активної рухової діяльності. Процес формування мотивації до занять фізичною культурою і спортом – це не одномоментний, а багатоступінчастий процес від перших елементарних гігієнічних знань і навичок до глибоких психофізичних знань теорії і методіки фізичного виховання і інтенсивних занять спортом.

Мотивація є головним компонентом для успішного виконання будь-якої діяльності, в

тому числі і фізкультурно-спортивної. Самостійні заняття фізичними вправами заповнюють дефіцит рухової активності студентів, сприяють більш ефективному відновленню організму.

Студенти, які займаються самостійно фізичними вправами, повинні спиратися на методичну допомогу викладачів секції виховання. Планування таких самостійних занять відбувається при їх безпосередній участі.

Залучення студентів до самостійних занять поза рамками програми дисципліни «Фізичне виховання» є підвищенням їх освітнього рівня в питаннях оздоровчої фізичної культури. Потреба в русі забезпечить нормальний розвиток і життєдіяльність організму студента, буде сприяти залученню його до систематичних занять фізичною культурою як в рамках навчального процесу, так і поза ним.

Для збільшення рухової активності, підвищення фізичного розвитку студентів, ми запропонували найпростіший і доступний всім вид самостійних занять фізичними вправами – це заняття оздоровчим туризмом.

Оздоровчий туризм можна рекомендувати всім – незалежно від віку, фізичної підготовки та стану здоров'я. Для оцінки ефективності впливу компонентів оздоровчого туризму необхідно виділити два найбільш важливих спрямування: загальний і спеціальний ефект.

Загальний вплив на організм пов'язаний зі змінами функціонального стану ЦНС, компенсацією відсутніх енерговитрат, функціональними зрушеннями в системі кровообігу і зниженням захворюваності. Теренкур та ходьба, як вправи на витривалість є незамінним засобом розрядки і нейтралізації негативних емоцій, які виникають протягом навчального дня у студента, і викликають хронічну нервову перенапругу. Під час занять оздоровчим туризмом знімається нервова напруга, поліпшується сон і самопочуття, підвищується працездатність. В результаті позитивного впливу на центральну нервову систему систематичних занять ходьбою по пересічній місцевості, теренкуру в парковій зоні, одноденного туристичного походу в ліс змінюється і тип особистості людини. Психологи вважають, що любителі оздоровчого туризму стають більш товариські, контактні, доброзичливі, мають більш високу самооцінку і впевненість в своїх силах і можливостях. Конфліктні ситуації у так званих туристів виникають значно рідше і сприймаються набагато спокійніше; психологічний стрес або взагалі не розвивається, або ж вчасно нейтралізується. Багато вчених відзначають підвищення творчої активності, плідності інтелектуальних досягнень після початку занять оздоровчим туризмом.

Спеціальний ефект від занять оздоровчим туризмом полягає в підвищенні функціональних можливостей серцево-судинної, дихальної систем і аеробної продуктивності організму, підвищенні м'язової роботи серця, зростанні фізичної працездатності. Регулярні теренкури, походи на свіжому повітрі позитивно впливають на всі ланки опорно-рухового апарату, перешкоджаючи розвитку дегенеративних змін, пов'язаних з віком і гіподинамією. Форми занять оздоровчим туризмом легко регулюють навантаження за об'ємом та інтенсивністю. Вони можуть бути тривалими або короткими, рідкими або систематичними.

На заняттях використовувався інформаційний підхід, який реалізувався, в теоретичній частині практичних занять з фізичної культури, в формі індивідуальних і групових бесід, підбору для студентів спеціальної літератури. Обговорювалися теми: значення фізичної культури в житті студента, значення рухової активності в зміцненні здоров'я і підвищенні рівня фізичної підготовленості студента, методи самоконтролю в ході самостійних занять оздоровчим туризмом. Під час практичних занять особлива увага приділялась техніці виконання різних видів пересування – ходьба, спортивна ходьба, скаутський біг, теренкур і правильному диханню під час занять оздоровчим туризмом.

Таким чином, студентам було дано необхідний обсяг знань і методичних вмінь для самостійних занять оздоровчим туризмом для задоволення духовних інтересів студентів. Знання, отримані при освоєнні обов'язкового мінімуму програмного матеріалу з фізичної культури, повинні скласти базис уявлень про здоровий спосіб життя і забезпечити теоретичну основу формування навичок і умінь з фізичного самовдосконалення особистості протягом усього життя.

Список використаних джерел

1. Апанасенко, Г.Л. Медицинская валеология. / Г.Л. Апанасенко, Л.А. Попова – Рост. На Дон. Феникс. – 2000. – 248 с.
2. Афанасенко, Е.А. Формирование мотивационнооценностного отношения к физической культуре у студентов специальной медицинской группы: автореф. дисс. канд. пед. наук / Е.А. Афанасенко.– Москва, 2006. – 25 с.
3. Леонтьев, А.Н. Потребности, мотивы, эмоции / А.Н. Леонтьев – М. – 1971. – 196 с.
4. Константинов Ю.С. Педагогика школьного туризма / Ю.С. Константинов, В.М. Куликов. – М.: ЦДЮТиК МО РФ, 2002. – 151 с.
5. Стрижев А.Н. Туристу о природе. Фенологические наблюдения в походе. – М. 1986.

Коваленко О.С.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Міхо О.І., доцент кафедри туризму

Фототур як інноваційний турпродукт спеціалізованого туризму

У тезах аналізується спеціалізований вид туризму – фототуризм, як інноваційний напрям туристичного ринку та специфіка його організації.

Інновація – це впровадження, введення досягнень науки, передового досвіду в галузях управління, організації праці, технологій [4]. Туризм – одна з важливих галузей економіки будь-якої країни. У багатьох державах він входить в число основних джерел прибутку. Інновації в туризмі слід розглядати як системні заходи, які мають якісну новизну і призводять до позитивних зрушень, що забезпечує стале функціонування і розвиток галузі в регіоні. UNWTO наголошує на важливості такого стратегічного напрямку як диференціація туристичних послуг в сучасних умовах. Так, ідея створення і реалізації нових туристських проєктів може дати поштовх розвитку туризму і тим самим активно сприяти створенню додаткових робочих місць і зростання доходів населення.

Метою роботи є дослідження особливостей фототуризму, як нового напрямку спеціалізованого туризму.

Фототуризм – спеціалізований вид туризму, який покликаний створити сприятливі умови для проведення фотографічної зйомки, показати нові краєвиди, підвищити фотографічний рівень, поповнити альбоми новими знімками [2]. Появу на туристському ринку такого виду туризму обумовлено наступними факторами: науково-технічним прогресом, що надає нові можливості в організації подорожей; маркетинговими інноваціями, які дають змогу позбутися життєвої рутини і перенасиченості стандартними туристичними програмами [5].

Маршрут фототуру складається, виходячи з тематики. Спочатку необхідно визначити, яка це буде зйомка. У пейзажних фототурах основний акцент робиться на зйомці природи. Відповідно до цієї мети й обирають напрями для пейзажних турів – екзотичні «природні» країни та регіони. Фототури з акцентом на жанрову зйомку припускають фотографування «живої» екзотики, тобто людей, коли фотографії без слів передають емоції, почуття і настрої, якими живуть представники різних культур.

Британським виданням Lonely Planet було складено рейтинг кращих місць у світі для фототуризму: Ісландія, Таїланд, Великобританія, Малайзія, Нова Зеландія [6].

На території України також існує значна кількість місць, які, завдяки належному маркетинговому просуванню, можуть зацікавити, як вітчизняних, так і зарубіжних фотографів. Розглянемо табл. 1.

Даний вид відпочинку включає в себе елементи окремих видів туризму: пізнавального, екологічного, рекреаційного, етнографічного та інших. Наведемо класифікацію фототуризму (табл. 2).

Отже, фототуризм може бути цікавий для людей різного соціального статусу, віку і професій, об'єднаних пристрастю до мистецтва фотографування.

Організаторами фототурів можуть виступати туристичні компанії разом із професійними фотографами або школами фотографії. Перед тим, як запропонувати програму фототуру, організатори самі випробовують маршрут, оцінюють його з точки зору фотографічного потенціалу.

Рекомендовані майстер-класи з фотографування в Україні

Об'єкти зйомки	Приклади	Рекомендовані майстер класи
Пам'ятки архітектури та містобудування	Замки та фортифікаційні споруди Західної України; архітектура Києва, Львову, Чернівців	Архітектурна фотографія, весільна фотографія, інтер'єрна фотографія, панорамна фотографія, пейзажна фотографія, вулична фотографія, нічна зйомка.
Пам'ятки природи	Національні природні парки, заповідники; степи, поля, луки, водойми тощо	Астрофотографування, пейзажна фотографія, мікрофотографія, нічна зйомка, панорамна фотографія, підводна фотографія, фотополування
Культура українського народу	Свята, народні гуляння, фестивалі, стародавні звичаї, обряди і традиції, одяг українців	Вулична фотографія, предметна фотографія, портретна фотографія, фотожурналістика, натюрморт.

Джерело: складено автором.

Класифікація фототурів

За ступенем комфортності	Фототури – походи
	Фототури підвищеної комфортності
За тривалістю	Короткочасні
	Багатоденні
За формою проведення	З академічним ухилом
	Без теоретичних занять
	Workshop
За віком учасників	Молодіжні
	Середнього віку
	Третього віку

Джерело: [1].

Саме організатори беруть на себе обов'язки з планування подорожі, вибирають найбільш привабливі для фототуристів місця, бронюють номери, продумують маршрути і складають програми.

Кожен маршрут фототуру повинен бути прорахований з точки зору «знімального часу». Основним критерієм є максимальне використання ранкового та вечірнього освітлення. Як правило, фотографи піднімаються рано, щоб встигнути на ранкове сонце і лягають пізно, щоб відобразити захід. Вдень у групи фотографів може бути вільний час: вони або переміщуються по маршруту фототуру, або відпочивають після фотосесії. Увечері, зазвичай, відбуваються майстер-класи з актуальних тем фотографування, перегляд відзнятих за день фотографій, обговорення з учасниками результатів минулого знімального дня, де вони можуть проконсультуватися з авторитетним фотографом, супроводжуючим групи.

Безпосередньо фотографічна складова може проходити в різних варіантах – від інтенсивного курсу навчання в академічному стилі до повсякденного спілкування з фотографом.

Фототуризм не є масовим видом туризму. Однак, наразі, туристи надають перевагу унікальним турам, а не масовим туристським програмам і популярним напрямам.

Саме зміни в туристичній мотивації, пошук нового досвіду та вражень змушує туристичні підприємства створювати нові види турів. У зв'язку з цим збільшується кількість незвичних видів відпочинку, у т.ч. фототуризм. Завдяки розвитку технологій, популяризації соціальних мереж та Інтернету заняття фотомистецтвом сьогодні вважається «модним». Все це, безсумнівно, повинно вплинути на подальший розвиток фототуризму.

Список використаних джерел

1. Волошина А.А., Теньгушева В.М. Сборник статей XIII межвузовской научно-практической конференции студентов и аспирантов «Молодёжь, наука, творчество – 2015» /А. А. Волошина, В.М. Теньгушева. – Омск: Омский государственный институт сервиса, 2015. – Ч.2. – С.11–12.
2. Офіційний інформаційний сервер компанії «Agion Travel» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://foto-tur.ru/9>
3. Офіційний сайт Української асоціації активного та екологічного туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaeta.org/ua/tourism/25>
4. Тайгибова Т. Инновации в туризме – как один из важнейших факторов повышения уровня социально-экономического развития Республики Дагестан / Т. Тайгибова // Проблемы современной экономики: материалы междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2011 г.). – Челябинск, 2011. – С.153–156.
5. Фототур – сучасний продукт туристичного ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://igormelika.com.ua/moi-karpati/zbirayemos-v-gori/fototur-suchasnij-produkt-turistichnogo-rinku>
6. Lonely Planet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lonelyplanet.com>

Міжнародний туризм: проблеми та перспективи розвитку в Івано-Франківській області

Розглянуто сучасний стан і перспективи розвитку міжнародного туризму в Івано-Франківській області. Проаналізовано туристичні потоки області за 2012–2016 роки.

Івано-Франківщина є одним з провідних туристичних і курортно-рекреаційних регіонів України із значною кількістю об'єктів культурної спадщини, природно-заповідного фонду, розвиненою туристичною інфраструктурою й зручним географічним розташуванням. Усе це в комплексі створює сприятливі умови для розвитку як внутрішнього, так і міжнародного туризму. В сучасних умовах саме розвиток міжнародного туризму набуває для області особливого значення, оскільки, під впливом глобалізаційних й інтеграційних процесів він стає одним із ключових чинників економічного зростання і створення позитивного іміджу в світі. Туристична галузь Івано-Франківщини має низку проблем, кожна з яких потребує системного вирішення, що в результаті буде сприяти розвитку не тільки міжнародного, а й внутрішнього туризму та виведенню його на якісно новий рівень.

Проблеми розвитку туристичної галузі в регіоні досліджували ряд науковців, зокрема, Г.М. Гуменюк, Ю.В. Зінько, Т.З. Маланюк, Н.М. Паньків, М.Й. Рутинський та інші. При цьому проблемам розвитку міжнародного туризму приділено не достатньо уваги, що і обумовило актуальність даного дослідження.

Метою дослідження є аналіз туристичних потоків, формування проблемних питань і визначення напрямів розвитку міжнародного туризму в Івано-Франківській області.

Міжнародний туризм – це багатогранне явище, що охоплює економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти і тісно поєднується з багатьма галузями економіки. До міжнародного туризму належать: виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни; в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території [1]. Виходячи з цього, проаналізуємо обсяги в'їзного та виїзного туризму в Івано-Франківській області за 2012–2016 роки (див. табл.).

Таблиця

Обсяги в'їзного та виїзного туризму в Івано-Франківській області за 2012–2016 роки (осіб)

Роки	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – всього:	Із загальної кількості туристів:	
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон
2012	110162	3171	9681
2013	77666	5750	12025
2014	63848	567	7609
2015	65885	1324	6853
2016	79973	2473	8588
Усього	397534	13285	44756

Джерело: складено автором на основі [2]

Згідно даних, наведених в табл. 1, загальна кількість туристів, яким надавались послуги, становить 397534 осіб. Із загальної кількості туристів 13285 осіб (3,35%) складають іноземні туристи та 44756 осіб (11,26%) – туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон. Найбільша кількість іноземних туристів, що відвідали нашу область, припадає на 2013 р. – 5750 осіб, а найменша на 2014 р. – 567 осіб. У 2016 р. основна частка іноземних туристів була з Молдови, Білорусі, Румунії, Російської Федерації, Литви, США, Ізраїлю, Польщі, Чехії та Латвії. Серед громадян України, які виїжджали за кордон як туристи, найбільший показник припадає на 2013 р. – 12025 осіб, найменший на 2015 р. – 6853 осіб. Найпопулярнішими країнами для подорожей у 2016 р. були Туреччина, Єгипет, Болгарія, Греція і Польща. За підсумками 2016 року, Івано-Франківська область посіла третє місце в Україні за загальною кількістю туристів, яким було надано послуги, за кількістю організованих внутрішніх туристів, які відвідали область, за кількістю в'їзних (іноземних) туристів, а також друге місце в Україні за доходом від наданих туристичних послуг [3].

Аналіз туристичних потоків дозволив виявити низку проблем, які гальмують розвиток міжнародного туризму на Івано-Франківщині. Зокрема, зростання кількості іноземних туристів перешкоджає складна політична та економічна ситуація в країні, що породжує негативну інформацію про суспільний і політичний стан в ній та створює антирекламу як в Європі, так й у світі. До проблемних питань також належать: низький рівень розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури; незадовільний стан пам'яток історико-архітектурної спадщини; неефективне використання туристично-рекреаційного потенціалу в окремих районах області; незабезпечення професійними кадрами в галузі туризму і рекреації; недостатня інформаційно-рекламна діяльність щодо Івано-Франківщини за кордоном та інше.

Вирішення цих проблем потребує стабілізації ситуації у країні та поглиблення євроінтеграційних процесів, що покращить зовнішній імідж та зміцнить авторитет держави на міжнародному ринку туристичних послуг. Також цьому сприятиме реалізація Комплексної регіональної цільової програми розвитку туризму в області на 2016–2020 роки. Метою програми є перетворення туризму на одну з провідних галузей економіки області, формування конкурентоспроможного на національному та міжнародному ринках туристичного продукту для потреб розвитку внутрішнього і в'їзного туризму. Основними напрямками цієї програми є: забезпечення раціонального й ефективного використання природних, рекреаційних, історико-культурних ресурсів; створення туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури; підвищення якості і розширення асортименту туристично-рекреаційних послуг; забезпечення галузі кваліфікованими кадрами; удосконалення рекламно-інформаційної діяльності, проведення маркетингових досліджень у туристичній галузі, представлення області на національному і міжнародному туристичних ринках та інше [4].

Отже, виконання розглянутих заходів дасть змогу підтримувати позитивний імідж Івано-Франківщини як розвинутого туристичного регіону в Україні та світі, що забезпечить збільшення кількості туристів і екскурсантів, зростання зайнятості населення в туризмі та супутніх галузях економіки, обсягів туристичних послуг, надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Список використаних джерел

1. Гук Н.А. Міжнародний туризм в Україні: реалії та перспективи / Н.А. Гук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 7(1). – С. 99-102.
2. Туристичні потоки Івано-Франківської області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ifstat.gov.ua>.
3. Туризм на Прикарпатті у 2016 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/news/38201>.
4. Комплексна регіональна цільова програма розвитку туризму в області на 2016–2020 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.if.gov.ua/files/uploads/Програма_розвитку_туризму_2016-2020.pdf.

Кондес Т.В.

старший викладач секції фізичного виховання та спортивного туризму
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з туризмознавства на практичних заняттях з дисципліни «Організація анімаційної діяльності»

Тези присвячені проблемі формування готовності до професійної діяльності студентів спеціальності «Туризм» до освоєння майбутньої професії в процесі вивчення дисципліни «Організація анімаційної діяльності». Акцентовано увагу на ролі особистісних компетенцій у професійному становленні і конкурентоспроможності працівника на сучасному ринку праці.

Постановка проблеми дослідження

Індустрія туризму є однією з найпоширеніших у міжнародній торгівлі послугами, що динамічно розвиваються у сучасних умовах. Вона розглядається як національне явище у сфері реалізації прав і потреб людини, як сфера технології організації потреб і попиту в ринкових умовах, як особливий сектор сучасної національної і регіональної економіки, як невід'ємна складова соціально-економічної політики держави і регіонів.

В Україні, яка володіє значним туристичним потенціалом, останнім часом спостерігається підвищений інтерес державних та місцевих органів влади, вчених та спеціалістів до проблем розвитку туризму як високорентабельної галузі економіки та важливого засобу культурного розвитку громадян і міжкультурного обміну.

Головною метою діяльності туризму в XXI столітті є створення сприятливого організаційно-правового та економічного середовища для сфери туризму, формування конкурентоспроможного ринку туристських послуг на основі ефективного використання природного та історико-культурного потенціалу України, забезпечення її соціально-економічних інтересів та екологічної безпеки.

Серед найбільших проблем, окрім нерозвиненої інфраструктури – брак висококваліфікованих фахівців у сфері організації туристичного бізнесу. Підготовка майбутніх фахівців з туризму передбачає оволодіння ними практичних умінь і навичок, формування професійних здібностей, необхідних для ведення організаційної, керівної і наукової роботи у системі рекреаційних закладів, станціях юних туристів, туристичних фірмах, агенціях та базах, у національних парках.

Результати теоретичного і експериментального аналізу проблеми дослідження

Професійно значимі індивідуальні якості виступають як атрибут, в якому зовнішні характеристики й вимоги створюють індивідуальну значимість фахівця. Виходячи з цього, можна визначити наступні складові професійної компетенції фахівця туризму: інтелектуальна, практична, ціннісно-орієнтаційна, емоційно-почуттєва.

Формування професійно компетентного робітника галузі туризму вимагає розвитку всіх компонентів особистісного потенціалу майбутнього фахівця – пізнавального, ціннісного, творчого, комунікативного, соціального, що обумовлює сформованість основного мотиву розвитку потенціалу особистості – потребу в самодіагностиці, саморозвитку та самореалізації.

На сучасному етапі суспільство гостро потребує спеціалістів у сфері туризму, які повинні відрізнятися добротною професійною підготовкою, більш широкою освіченістю, більшою гнучкістю і сприйнятливістю до інновацій і пошуку.

Саме менеджери, що здатні повести за собою людей, забезпечують успіх функціонування. Фахівці з туризму повинні не тільки бути завантажені корисною інформацією в різних ланках організаційної діяльності, але і навчитися бути творчими аналітиками, знаходити нестандартні рішення ділових проблем, вміти переконувати, виражати коректно думки, співпрацювати і вести за собою.

Гармонійно розвинутій особистості характерні високий рівень інтелектуального розвитку, гарна фізична, морально-вольова та психоемоційна підготовка, загартований організм і міцне здоров'я.

Туристична анімація є засобом ефективної психологічної готовності до професійної діяльності та може успішно вирішувати освітньо-виховні задачі, зокрема, формування моральних рис особистості.

При підборі форм, методів та засобів туристичної анімації, для формування професійних здібностей менеджера з туризму необхідно керуватися наступними загальними положенням:

- рухові фізичні якості (витривалість, спритність, швидкість, сила, гнучкість) розвиваються за допомогою спеціальних фізичних вправ для аніматора;

- морально-вольові якості (емоційна стійкість, сміливість та рішучість, ініціативність, кмітливість, наполегливість) формується під час підготовки і проведення різноманітних рухливих ігор, виконання вправ, що містять елементи ризику та небезпеки (пересування на значній висоті по вузькій опорі, стрибки в глибину, вправи на гімнастичних снарядах, що включають стійки, оберти, зіскоки та стрибки, спортивні ігри, виконання вправ в умовах значного психічного стомлення та навантаження);

- професійно-прикладні якості (здатність діяти точно та спритно в умовах фізичного та психічного навантаження, стійкість до перенавантажень, здатність до широкого розподілу та швидкого переключення уваги, просторове орієнтування) удосконалюється шляхом виконання вправ, що потребують точності, в процесі спортивних ігор, виконання комплексних дій з подоланням перешкод.

Професійно-прикладні та особистісні (морально-психологічні) якості та властивості повинні відображати світоглядні характеристики, які організують фахівця на розв'язання найважливіших задач нашого суспільства та світового співтовариства.

На підставі логічного аналізу ми виділили основні загальні та специфічні якості керівника нового типу, що об'єднуються в групи:

1. Фізичні якості (витривалість, спритність, гнучкість, швидкість).

2. Морально-вольові (наполегливість, цілеспрямованість, сміливість та рішучість, ініціативність, самовладання та витримка).

3. Організаційно-ділові (професійна грамотність, творчі здібності та новаторство, принципиальність, активність, організаційність, здатність встановлювати та підтримувати стосунки з людьми).

4. Якості особистісного характеру (працездатність, спостережливість, загострена увага, чесність, справедливість, чемність, тактовність, чуттєвість до підлеглих).

Під час проведення практичних занять з анімаційної діяльності було встановлено, що ці заняття ефективно сприяють не тільки розвитку фізичних якостей студентів, а перш за все, впливають на їх почуття та свідомість, психіку та інтелект, що забезпечує формування стійких соціально-психологічних проявів: позитивних мотивацій, ціннісних орієнтацій, інтересів та потреб в життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / Пер. с англ. – М.:ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 480 с.

2. Демчишин А.А., Мухин В.Н. Спортивные и подвижные игры в физическом воспитании детей и подростков. – К.: Здоров'я, 1989. – 168 с.
3. Максимовська Н.О. Анімація дозвілля як засіб соціального розвитку особистості в соціумі, що глобалізується / Н.О. Максимовська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v35/35-3-3.pdf>.
4. Фопель К. Энергия паузы. Психологические игры и упражнения: практическое пособие. Пер. с нем. – М.: Генезис, 2001. – 240 с.

Кудряшов Є.О.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Мелько Л.Ф., к.пед.н., доцент

Сучасний стан та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Угорщині

У тезах проаналізовано чинники, проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Угорщині.

Здоров'я – найважливіший аспект людського життя. Воно забезпечує тривалість життя, фізичну та розумову працездатність, високий рівень самопочуття, а також відтворення здорового потомства. Зважаючи на безперечну важливість здоров'я у житті кожної людини, лікувально-оздоровчий туризм посідає значуще місце з-поміж видів туризму.

Лікувально-оздоровчий туризм – це вид туризму, який передбачає переміщення резидентів і нерезидентів в межах державних кордонів і за межі державних кордонів на термін не менше 20 годин і не більше 6 місяців в оздоровчих цілях, цілях профілактики та лікування різних захворювань організму людини [1].

Метою дослідження є аналіз особливостей географії лікувально-оздоровчого туризму в Угорщині.

Угорщина – туристична країна у Центральній Європі. Туризм складає близько 17% від усієї економіки країни та щорічно збагачує казну Угорщини більш ніж на 10 млрд доларів. Загальний внесок туризму і подорожей до ВВП Угорщини у 2015 році становили 12 млрд доларів, а у 2016 – збільшилися до 12,2 млрд доларів.

У XIX столітті Угорщина стає європейським центром водолікувального туризму. Нині вже 22 міста і 62 угорських селища мають офіційно визнані лікувальні джерела: близько півмільйона кубічних метрів термальних вод у добу впливає з природних джерел та свердловин, частина з них використовується в медицині. Лікувально-оздоровчий туризм недаремно набув тут значного розвитку.

Виділимо чинники, які цьому сприяють: потужні бальнеологічні ресурси; історичний фактор у розвитку бальнеологічної справи; потужна санаторно-курортна інфраструктура та висока якість обслуговування; помірні фінансова складова у порівнянні з курортами Західної Європи.

Зважаючи на це, відвідування бальнеологічних курортів є однією з головних мотивацій подорожей до Угорщини. Головні туристські потоки спрямовуються у двох напрямках: у «спрастолицю» – Будапешт і на озеро Балатон – найбільше і найтепліше озеро Європи. До відомих угорських бальнеокурортів можна віднести Хевіз, Хайдусобосло, Ньїредьхаза, Мішкольц-Тапольца, Дебрецен, Дьюла, Сегед та інші [2].

Незважаючи на стійкий розвиток галузей медичного туризму в Угорщині, в країні існують проблеми сервісу та туризму, серед яких: 1) висока вартість лікувально-оздоровчих послуг; 2) фактор сезонності; 3) медичні протипоказання; 4) проблеми при отриманні візи; 5) переважання людей старшого віку.

Необхідно зазначити, що сфера лікувально-оздоровчого туризму є ключовою в угорському туризмі, і за багато років вже встигла розвинутися настільки, що виявлені проблеми є цілком вирішуваними.

Туризм в Угорщині продовжує стрімко розвиватися, адже підтримка його розвитку є вирішальним фактором для процвітання економіки держави. Нині у туристичному секторі Угорщини зайнято близько 500 тисяч осіб, що становить понад 12% від загального числа працездатного населення. Щорічно Угорщина приймає близько 30 млн іноземних туристів [4].

Не дивлячись на світову геополітичну напруженість, кількість туристичних прибуттів до Угорщини у 2016 році зросла, порівняно з 2015 роком. Це пов'язано з низкою факторів. По-перше, збільшується кількість закладів розміщення, зокрема спа-готелів, умови розміщення туристів покращуються у відповідності до європейських стандартів.

По-друге, органи угорської влади зі свого боку вжили всіх заходів, щоб зробити Угорщину безпечною для туристів країною. Представники влади відзначають, що туристів приваблюють не лише історичні пам'ятки та оздоровчі курорти, але і рівень безпеки в закладах розміщення. Угорський парламент збільшив кількість співробітників поліції, створив антитерористичний інформаційно-аналітичний центр [3].

По-третє, важливим чинником збільшення кількості іноземних туристів є створення нових транспортних сполучень, зокрема, повітряних. З появою на угорському ринку авіаперевезень дешевих західних авіакомпаній, країна продовжує міцно закріплюватися на світовому ринку туризму, поєднуючи дестинації Угорщини з важливими туристичними сполученнями.

Угорські курорти щорічно відвідують мільйони українських туристів.

Виділимо чинники, які впливають на вибір туристами з України курортів Угорщини:

1) близьке географічне положення; 2) високий рівень медицини; 3) розвинена санаторно-курортна інфраструктура та висока якість обслуговування; 4) культурна спадщина Угорщини.

Пропонуємо розглянути пропозиції ринку туристичних послуг України щодо надання лікувально-оздоровчих послуг в Угорщині (табл.).

Таблиця

Пропозиції ринку туристичних послуг України щодо лікувально-оздоровчих турів до Угорщини (станом на лютий 2017 року)

Назва компанії	Назва туру	Кількість днів	Вартість туру (на одну особу)*
«Аккорд-тур»	«Лікування та відпочинок у м.Хевіз»	8 днів / 7 ночей	від 770€
«Альянс»	«Термальний Будапешт»	6 днів / 5 ночей	від 450€
«Феєрія»	«SPA та лікування на Хайдусобосло»	8 днів / 7 ночей	від 560€
«Saga»	«Спа та відпочинок на озері Хевіз»	8 днів / 7 ночей	від 660€
«ОРТІМА»	«Балатонфюред»	14 днів / 13 ночей	від 720€
«ЗимаЛетта»	«Оздоровлення – Шарвар»	8 днів / 7 ночей	від 420€
«RMG»	«Лікування у печерах Мішкольц-Тапольци»	13 днів / 12 ночей	від 630€
«1000 доріг»	«Термальний курорт Залакарош»	7 днів / 6 ночей	від 510€

Розглянувши дані пропозиції, можна виділити середню вартість лікування на угорських курортах у 2017 році – 590€. Ця вартість, звичайно, залежить і від курорту, і від тривалості перебування на ньому, а також від набору лікувальних процедур. Слід підкреслити, що найдорожчим із запропонованих турів є тур на озеро Хевіз від туристичної фірми «Аккорд-тур». Завдяки неймовірній популярності та світового визнання озера, як унікального природно-лікувального центру, курорт характеризується величезним попитом навіть у період міжсезоння.

Отже, лікувально-оздоровчий туризм Угорщини завдяки природним, історичним, соціально-економічним, культурологічним чинникам має всі шанси продовжувати залишатись, як одним із перспективних, конкурентоспроможних та найприбутковіших секторів туристичної галузі.

Список використаних джерел

1. Бабкин А.В. Специальные виды туризма / А.В. Бабкин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 252 с.
2. Угорщина. Джерела здоров'я [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://ua.gotohungary.com/>
3. Спа, вэлнес, лечение и отдых в Венгрии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thermal.hu/>
4. Central Intelligence Agency. The World Factbook: Europe, Hungary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/hu.html>

Лелюк О.О.

к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту підприємства
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Джерела фінансування туристичних підприємств

В тезах розкрито особливості та джерела фінансування туристичних підприємств. Досліджено специфіку використання венчурного фінансування та краудфандингу при реалізації інноваційних туристичних проектів.

Туризм є невід'ємною складовою життя будь-якого цивілізованого суспільства. Туристична діяльність відноситься до найбільш швидко прогресуючих сфер економіки. Вона стимулює розвиток національної економіки країни, виступає як джерело валютних надходжень, забезпечує поповнення державного та місцевих бюджетів та ефективно використання природного й культурного потенціалів. Частка туризму у світовому ВВП складає близько 10%, а міжнародний туризм формує 6% загального обсягу світового експорту та близько 30% світового експорту послуг. Кожне 11 робоче місце у світі припадає на сферу туризму. Однак туристичний потенціал України на сьогоднішній день використовується не повною мірою (частка туризму у структурі ВВП країни в останні роки становить 1,5–2 %) [1]. Важливу роль у забезпеченні нормальних умов розвитку сфери туризму відіграє надійне її фінансове забезпечення. Тому питання вибору джерел фінансування туристичних підприємств є важливими у практичному і теоретичному плані.

Фінансування туристичних підприємств має ряд особливостей, зумовлених специфікою їх функціонування. Зокрема, до таких особливостей слід віднести:

- необхідність фінансування суміжних сфер діяльності (готельне та ресторанне господарство, транспорт, заклади розваг тощо);
- досить високою є ефективність фінансування туризму, оскільки порівняно невеликі витрати можуть забезпечити значний прибуток, адже оборотність капіталу в даній сфері в чотири рази вища, ніж у середньому в інших галузях світового господарства, а витрати на створення одного робочого місця в інфраструктурі туризму в 20 разів менші, ніж у промисловості [2];
- більшість туристичних підприємств є малими і починають працювати із невеликим стартовим капіталом;
- сезонність роботи окремих туристичних підприємств, у зв'язку з чим вони відчувають гостру потребу в оборотних коштах для розрахунків перед туристичним сезоном.

До основних джерел фінансування діяльності туристичних підприємств слід віднести: власні кошти підприємств; залучений капітал (внески засновників, інвесторів); кредити банківських установ; позичкові кошти інших підприємств (відстрочки по платежах перед готелями, транспортними підприємствами та ін.); спонсорська допомога; кошти із державного і місцевого бюджетів.

Важливу увагу потрібно приділяти державній допомозі туристичним підприємствам. Однак протягом останніх років немає системності щодо бюджетного фінансування туристичної сфери. За програмою «Фінансова підтримка розвитку туризму, створення умов безпеки туристів, розбудови туристичної інфраструктури міжнародних транспортних коридорів та магістралей в Україні» кошти спрямовуються за такими напрямками: підвищення конкурентоспроможності туристичного продукту та умов безпеки туристів; здійснення обліку туристичних ресурсів; проведення досліджень туристичного ринку; просування туристичного продукту шляхом проведення на міжнародному та внутрішньому ринку презентацій про туристичні

можливості України; організація та проведення за участю фахівців та експертів заходів у сфері туризму [3]. Однак і дані напрями фінансуються частково.

Світовий досвід підтверджує важливість застосування таких форм державної фінансової підтримки туристичних підприємств як: субсидії, які надаються на першій стадії реалізації туристичних проектів (застосовуються в Австрії, Франції, Італії); пільгові позики, які передбачають також контроль за реалізацією проекту протягом усього його терміну; боніфікація відсотків і поручительство відносно позик і субсидій; використання гарантій [4].

На сьогодні особливої актуальності набувають такі нові форми фінансування діяльності туристичних підприємств як венчурне фінансування та краудфандинг.

Венчурне фінансування - фінансування, яке здійснюється професійними фірмами, які інвестують капітал із одночасним управлінням в приватні підприємства, що мають значний потенціал зростання на їх початковому етапі розвитку. За таких умов невеликі туристичні підприємства отримують доступ до фінансових ресурсів, а також можливість консультування щодо фінансових питань, управління персоналом тощо.

Для фінансування інноваційних проектів в сфері туризму може використовуватись краудфандинг. Краудфандинг (від англ. «збір коштів натовпом») – це колективна співпраця людей (донорів), які добровільно разом об'єднують свої гроші або інші ресурси, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій (реципієнтів).

Вітчизняний краудфандинг знаходиться ще на етапі становлення. Зараз в Україні діють такі краудфандингові платформи: «Спільнокошт-BigIdea», «Na-Starte». На даних платформах профінансовано декілька туристичних проектів: проект BringMe – доставка мандрівниками будь-яких товарів; «Вишиванковий шлях» – унікальний туристичний пішохідний та веломаршрут Україною; будівництво кемпінгу – соціальний бізнес-проект у сфері туризму, орієнтований на розвиток сільської території поблизу Національного природного парку «Бузький гард».

У 2014 р. почала працювати міжнародна спеціалізована платформа TravelStarter – це краудфандингова платформа для туристичних інноваційних проектів, на яку може вийти будь-яка компанія без обмежень щодо географічної приналежності. TravelStarter сприяє підприємцям туристичного бізнесу в пошуку інвестицій. Спонсори проектів на TravelStarter виступають, як правило, самі мандрівники [5].

Отже, для нормального функціонування туристичних підприємств необхідний комплексний підхід щодо забезпечення достатнім обсягом фінансових ресурсів на основі використання державних та приватних джерел фінансування. Встановлено, що перспективними джерелами фінансування інноваційних туристичних проектів повинні стати венчурне фінансування та краудфандинг.

Список використаних джерел

1. Travel & Tourism Economic Impact 2017 Ukraine / World Travel & Tourism Council. – London, 2017. – 24 с.
2. Захарчук С. Фінансово-економічні проблеми функціонування туристичної галузі / С. Захарчук // Економіка. Управління. Інвестиції: електр. наук. фахове вид. – Електрон. дані. – 2010. – № 1. – URL: http://tourlib.net/statti_ukr/zaharchuk.htm.
3. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки розвитку туризму, створення умов безпеки туристів, розбудови туристичної інфраструктури міжнародних транспортних коридорів та магістралей в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 183 // База даних «Законод авство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183-2017-%D0%BF>.
4. Охріменко О. Г. Фінансові аспекти функціонування туристичної галузі / О.Г. Охріменко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 394-402.
5. Коваленко Л.П. Краудфандинг – інструмент інтернет-маркетингу інноваційних туристичних проектів / Л.П. Коваленко, Н.Б. Колотова// Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – №11. – С. 364-367.

Лєсіна М.Д.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Мелько Л.Ф., к.пед.н., доцент

Чинники та проблеми розвитку релігійного туризму в Україні

У тезах аналізуються чинники та проблеми розвитку релігійного туризму в Україні, виділяються умови його поширення та розвитку.

Під релігійним туризмом зазвичай розуміють види діяльності, пов'язані з наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що прямують до святих місць і релігійних центрів, які знаходяться за межами звичайного для них середовища [1, с.229].

Україна активно розвиває різні види туризму, у тому числі і релігійний. Після краху тоталітарної системи громадяни України отримали можливість здійснювати паломницькі поїздки у відповідності зі своїми релігійними переконаннями, як всередині країни, так і за її межами.

Метою дослідження є висвітлення чинників та проблем розвитку релігійного туризму в Україні.

Виділимо чинники, які сприяють розвитку релігійного туризму в Україні: 1) історична духовна традиція населення, особливо християнства; 2) значна кількість сакральних місць (монастирські комплекси, собори, храми, «святі місця» тощо); 3) законодавча база; 4) доступна фінансова складова.

На теренах України знаходиться величезна кількість абсолютно різноманітних сакральних місць, що можна пояснити наявністю великої кількості конфесій.

У каталозі туристичних об'єктів України поряд з 5285 архітектурно-історичними, природними і індустріальними пам'ятками вказано 1916 храмів [6]. Тобто храми складають 27% усіх зазначених пам'яток країни. Серед 1916 вказаних храмів виділяють: 142 собори, 1298 церков, 255 костьолів, 156 монастирів, 57 синагоги, 14 мечетей, 26 святих місць тощо.

«В Україні є можливості для розвитку паломницького туризму. Це християнські святині монастирів, серед яких найбільші й найвідоміші – Києво-Печерська та Почаївська лаври; святині хасидів – могили цадиків (учителів) у Білій Церкві, Меджибожі, Умані та ін. Разом із перевезенням туристів, забезпеченням їх житлом, харчуванням, часто такі подорожі передбачають створення туристам відповідних умов для відправи культових обрядів», – запевняє фахівець туристичної сфери Сокол Т.Г. [7].

Але у вітчизняній історії саме християнство сприяло національному становленню, вихованню національного характеру та формуванню духовної культури. Тому – особливе значення мають християнські цінності, оскільки саме християнство історично було і залишається головною релігією українців. Саме християнські цінності завжди впливали на формування й розвиток усіх сфер суспільного та духовного життя народу.

На території України найбільше святинь християнських, серед яких виділяються православні та католицькі.

До найбільших православних святинь в Україні належать: Свято-Успенська Києво-Печерська лавра, Свято-Успенська Почаївська лавра та Свято-Успенська Святогірська лавра – три з шести наявних у світі лавр. Володимирський, Мотронянський, Михайлівський та Свято-Борисо-Глібський монастирі – вважаються одними з найстаріших, найгарніших та найбільших монастирів в Україні.

Центром паломництва загальнодержавного рівня безумовно є Київ, де зосереджені свя-

тині православ'я, діють собори та центри управління усіх релігій та конфесій [3]. Києво-Печерська Лавра, Софійський, Володимирський і Михайлівський собори як екскурсійні об'єкти відвідуються практично всіма гостями Києва – як організованими, так і самодіяльними туристами, незалежно від їх конфесії і національності. Релігійні об'єкти міста мають обширну літературу, фотоальбоми, сувеніри, інформацію на сайтах, велику кількість кваліфікованих екскурсиводів.

Серед греко-католицьких святинь найвідомішими є: Зарваницький духовний центр, Латинський кафедральний собор, Архикафедральний собор святого Юрія, Домініканський собор у Львові та ін.

Також, на території України значна кількість іудейських святинь Найвідомішою із них є м. Умань. Щороку сюди приїжджає величезна кількість паломників, щоб відвідати могилу цадика Рабі Нахмана та відсвяткувати Рош-Ха-Шан. У 2016 році Умань відвідало понад 30 тис. іудеїв [5]. До інших місць відвідування євреїв відносяться: м. Садігора, м. Гадяч, м. Ніжин, м. Бердичів та ін.

На території України є й ісламські святині, більшість із яких знаходяться в Криму.

У сучасній Україні релігійні традиції християн, католиків, мусульман і представників інших релігій створюють постійний попит на паломницькі тури, як всередині країни, так і за її межами, що активізує розвиток ринку релігійного туризму. За роки незалежності в Україні спостерігається стійка тенденція зростання релігійних організацій усіх конфесій, чисельності церков, монастирів та інших культових установ.

До основних проблем розвитку релігійного туризму в Україні належать: недостатньо розвинена інфраструктура; віддаленість релігійних об'єктів від головних транспортних вузлів; відсутність комплексної програми розвитку релігійного туризму; недостатньо належний громадський порядок в місцях здійснення паломництва; недостатність рекламно-інформаційної продукції, пропаганди та просування релігійного туризму; відсутність системи управління релігійним туризмом та ін. [4].

Релігійний туризм є складовою частиною сучасної індустрії туризму. В даний час паломники широко користуються послугами туристичної індустрії, створюються спеціальні туристські фірми, що організують такі тури. На сьогодні на ринку туристичних послуг існує небагато підприємств, які займаються релігійним туризмом, працюючи зі специфічним турпродуктом і, усвідомлюючи всі його тонкощі. Одним з найголовніших чинників розвитку вітчизняного релігійного туризму є його доступність практично для всіх верств населення.

Розглянемо умови, які сприятимуть розвитку туризму в цілому, у т.ч. релігійного, зокрема: проведення ефективної політики стосовно розвитку туризму у країні; забезпечення туристам комфортних і безпечних умов для приїзду в Україну, покращення політичного становища у країні; створення розвиненої туристичної інфраструктури; розгортання реалізації проєктів з будівництва готелів та закладів харчування поблизу релігійних пам'яток; розвиток інформаційно-рекламної та маркетингової діяльності; організація виставок та будівництво релігійних музеїв при монастирях; розширення інформаційної мережі тощо [2; 3].

Отже, релігійний туризм набуває все більшої популярності серед населення. При вирішенні певних проблем для розвитку даного виду туризму в Україні буде більш сприятливе середовище для його розвитку і поширення.

Список використаних джерел

1. Бабкин А.В. Специальные виды туризма / А.В. Бабкин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 252 с.
2. Іваськів В. Щоб усі шляхи вели в Україну: Про особливості і можливості туристичної галузі / В. Іваськів // Діловий вісник. – 1999. – №10. – С.16-17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/miroshnyk.htm
3. Любіцева О.О., Романчук С.П. Паломництво та релігійний туризм: Навч. посібник / О.О. Любіцева, С.П. Романчук. – К.: Альтерпрес, 2011. – 416 с.
4. Маїло Я.В. Проблеми розвитку релігійного туризму в Україні / Матеріали Всеукр. студентської наук. конф. «Студентська наука в новому тисячолітті: сучасні проблеми громадського харчування, го-

тельного господарства та туризму» (19-21 квітня 2000 р., м. Київ). – К.: Київський держ. торговельно-економічний ун-т, 2000. – С.119-121. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_tourism/konischeva2.htm

5. Паломництво хасидів в Умань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.112.ua/statji/palomnytstvo-khasydiv-v-uman-navishcho-ievrei-idut-v-ukrainu-257531.html>

6. Путеводитель по Украине (информационно-туристический портал) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.igotoworld.com>

7. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності: Підручник / Т.Г. Сокол / За заг. ред. В. Ф. Орлова. – К.: Грамота, 2006. – 264 с.

Мелько Л.Ф.

к.пед.н., доцент, завідувач кафедри туризму
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Сталий розвиток і туризм

У тезах аналізуються сучасні міжнародні документи щодо сталого розвитку і туризму, розкривається їх глобальне значення.

Взаємодія туризму і навколишнього середовища є важливим фактором сталого розвитку у планетарному масштабі, враховуючи ступінь та масштаби екологічності даної взаємодії. Туризм спроможний як негативно впливати на території, так і сприяти їх соціально-економічному відновленню та процвітанню. Тому питання розвитку саме сталого туризму є ключовим в документах та програмах ООН, ЮНЕСКО, ЮНВТО (Всесвітня туристська організація).

Всесвітня туристська організація визначає «сталий туризм» як туризм, «який повністю враховує його теперішній та майбутній економічний, соціальний та екологічний вплив та відповідає потребам відвідувачів, промисловості, навколишнього середовища і приймаючих громад» [1].

Надзвичайно важливий і амбіційний документ був прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року», в якому зазначається, що це – «план дій для людей, планети і процвітання», який також «спрямований на зміцнення всезагального миру в умовах більшої свободи», в якому наголошується, що «ліквідація бідності у всіх її формах і проявах, включаючи крайню бідність, є найважливішим глобальним завданням і однією з необхідних умов сталого розвитку» [2].

У цьому документі в галузі сталого розвитку оголошено 17 цілей та виділено 169 завдань, серед яких і стосовно розвитку сталого туризму (табл.).

Таблиця

Туризм у контексті цілей та завдань сталого розвитку

Цілі сталого розвитку	Туризм у контексті завдань сталого розвитку
Ціль 8. Сприяння поступальному, всеохоплюючому і стійкому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідної роботи для всіх.	Завдання 8.9: «До 2030 року забезпечити розробку і здійснення стратегій сприяння сталому туризму, який сприяє створенню робочих місць, розвитку місцевої культури і виробництва місцевої продукції».
Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.	Завдання 12.b: «Розробляти і впроваджувати інструменти моніторингу впливу на стійкий туризм, який сприяє створенню робочих місць, розвитку місцевої культури і виробництва місцевої продукції».
Ціль 14. Збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку.	Завдання 14.7: «До 2030 року підвищити економічні вигоди, що отримують малі острівні держави, що розвиваються, і найменш розвинені країни від екологічно раціонального використання морських ресурсів, у тому числі, завдяки екологічно раціональній організації рибного господарства, аквакультури і туризму».

Джерело: [2, 3].

Враховуючи величезне значення туризму для сталого розвитку (можливість вносити вклад в усі три його компоненти: економічний, соціальний, екологічний), його потужний потенціал щодо поширення культури миру, економічного зростання, охорони навколишнього середови-

ща, підвищення якості життя, Генеральна Асамблея ООН проголосила 2017 рік Міжнародним роком сталого туризму в інтересах розвитку (резолуція від 22 грудня 2015 року).

ЮНВТО був прийнятий робочий документ «Туризм в інтересах розвитку», метою якого є сприяння виявлення об'єму потенційного внеску туризму у сталий розвиток, факторів, які сприяють цьому. Також виділено п'ять ключових галузей, в яких туризм може внести значний внесок: 1) стале економічне зростання; 2) соціальна інклюзивність, працевлаштування і скорочення масштабів бідності; 3) ефективне використання ресурсів, охорона навколишнього середовища та зміна клімату; 4) культурні цінності, різноманітність і спадщина; 5) взаєморозуміння, мир і безпека [4].

Всесвітній день туризму відмічається щороку 27 вересня, починаючи з 1980 року. Саме в цей день вступив в силу Статут Всесвітньої туристської організації. Офіційне святкування цього року відбулось в Катарі, де розглядалися теми: «Туризм як двигун економічного зростання», «Туризм і планета: націленість на більш «зелене» майбутнє» та ін. Також відбулась презентація Національної стратегії туристського сектора Катару, в якій застосовується стійкий підхід.

З метою стимулювання відповідального ставлення до подорожей, напередодні Дня туризму, ЮНВТО оголошено конкурс серед мандрівників. Учасників конкурсу запрошують розповісти про свої мандрівки та пояснити свою роль у сенсі «глобального відповідального мандрівника». На переможця чекає навколосвітня подорож, яка буде здійснюватися за підтримки групи «Explore WorldWide», що спеціалізується на пригодницькому туризмі. Подорож буде тривати один місяць з відвідуванням місць, де здійснюються ініціативи в галузі сталого туризму, серед яких: Колумбія, Німеччина, Мексика, ОАЕ, Швейцарія тощо [5,6].

Туризм має величезний потенціал і може стати потужним чинником розвитку територій, одним із основних факторів сталого розвитку у планетарному масштабі. Наскільки це реально може реалізуватися залежить не тільки від відповідальності бізнесу, але й від кожного із нас.

Список використаних джерел

1. Definition: Sustainable Development of Tourism / World Tourism Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>
2. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года / Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей ООН 25 сентября 2015 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/70/1>
3. Цели в области устойчивого развития и туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/events/tourismday/sgd.shtml>
4. Рабочее резюме документа для обсуждения устойчивого туризма в интересах развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tourism4development2017.org/wp-content/uploads/2017/05/12522_iy2017-discussion-paper_executive-summary_ru.pdf
5. Всесвітня туристська організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>
6. ЮНВТО объявляет конкурс среди путешественников для содействия устойчивости туризма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://media.unwto.org/ru/press-release/2017-10-02/yunvto-obyavlyayet-konkurs-sredi-puteshestvennikov-dlya-sodeistviya-ustoichi>

Міхо О.І.

доцент кафедри туризму

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Культурно-пізнавальний та етнотуризм як умови розвитку сталого туризму в Україні

У тезах визначаються перспективи розвитку культурно-пізнавального та етнотуризму в контексті світового тренду – сталого розвитку туризму.

Політика ЮНВТО орієнтована на підтримку сталого розвитку туризму в туристичних дестинаціях та використання трансформуючої сили туризму для досягнення кращого майбутнього. У грудні 2015 року на Генеральній Асамблеї ООН було оголошено 2017 рік – Міжнародним роком сталого туризму для розвитку. Однією із п'яти ключових сфер Міжнародного року визначено «Культурні цінності, різноманіття та спадщина» [1]. До цієї сфери відносяться різноманітні пам'ятки історії і культури, всі види музеїв, звичаї, традиції, фольклор, усна народна творчість. Саме вони є ресурсами культурно-пізнавального туризму.

Метою роботи є дослідження можливостей культурно-пізнавального та етнотуризму для розвитку сталого туризму в Україні.

Системне дослідження такого явища як «сталий розвиток туризму» представлено в монографії Т.І. Ткаченко. Сталий розвиток розуміють як такий, що дозволяє задовольнити потреби туристів у теперішньому часі, враховуючи інтереси туристичної дестинації щодо збереження цієї можливості у майбутньому. При цьому передбачається управління усіма видами ресурсів таким чином, щоб економічні, соціальні й естетичні потреби задовольнялися з підтримкою культурних та екологічних цінностей, без заподіяння шкоди біологічному різноманіттю і системам життєзабезпечення [2, 57]. Одним із принципів сталого розвитку є естетична гармонія туристичного природокористування, яка полягає у тому, що туристична діяльність та інфраструктура повинні органічно вливатися в історично сформоване середовище і зберігати унікальну своєрідність кожної місцевості.

За оцінками Всесвітньої туристичної організації частка культурного туризму до 2020 р. складе 25% від загальних показників світового туризму. Такі організації як Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS), Паневропейська федерація культурної спадщини (Europa Nostra) координують зусилля країн з проблем використання пам'яток історії і культури в туризмі в Європі та світі в цілому. Такі європейські країни як Хорватія, Іспанія, Португалія, Італія, Болгарія розробили стратегії та програми розвитку культурного туризму, що передбачають використання культурного потенціалу не тільки приморської, але й континентальної частини країни. Спільними зусиллями науковців, діячів культури, туристичних підприємств культурні пам'ятки і події перетворюються на туристичний продукт, який урізноманітнює дозвілля туристів і сприяє їх більш тривалому перебуванню в країні [3].

В науковій літературі частіше використовується термін «культурний туризм», адже вважається, що пізнавальна компонента повинна бути присутня в будь-якому виді туризму, це є спонукальним мотивом для подорожування. Культурний туризм понятійно та предметно об'єднує всі види туризму, що мають пізнавальні та ознайомчі цілі, вивчення культурного спадку людства. Один з найважливіших підвидів є етнічний туризм. Наразі існує термінологічна неузгодженість щодо визначення поняття етнотуризм, зумовлена відсутністю закріплення на законодавчому рівні, а також широким науковим дискурсом термінологічних проблем видової кла-

сифікації туризму. Поряд з етнічним туризмом часто використовують терміни ностальгичний, сентиментальний, етнографічний та інші. Світова практика доводить, що саме етнотуризм здатний задовільними духовні потреби людини. Найбільш важливим в організації етнічного туризму є ознайомлення із традиціями різноманітних етносів, розуміння культурного різноманіття світу та формування толерантності по відношенню до представників іншої культури.

Ресурсний потенціал України для розвитку культурно-пізнавального туризму виглядає солідно. На державному обліку в Україні перебуває понад 130 тис. пам'яток, з них: 57 206 – пам'ятки археології, 51 364 – пам'ятки історії, 5926 – пам'ятки монументального мистецтва, 16 293 – пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтні. Функціонує 61 історико-культурний заповідник, 13 з яких мають статус національних. До Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО включено: Софійський собор з архітектурним ансамблем, Києво-Печерську лавру, історичний центр м. Львова [4]. Але є й суттєві проблеми. До 70 % об'єктів культурної спадщини перебуває в незадовільному стані (кожен десятий об'єкт в аварійному) та потребує проведення робіт з реставрації або реконструкції, облаштування для туристичних відвідувань. В Україні не в повній мірі використовується історико-культурна спадщина для формування спільної ідентичності, консолідації громадян різних регіонів, формування позитивного іміджу держави. На сьогоднішній день не розроблено методологічних аспектів аналізу функціонування пам'яток історії та культури в якості екскурсійного туристичного об'єкту. Внаслідок цього складові історико-культурної спадщини залучаються до туристичної галузі безсистемно, а їх пізнавальна функція зводиться до мінімуму. З 418-ти пам'яток археології національного значення лише 54 використовуються як туристичні об'єкти; з 147 пам'яток історії національного значення туристичними об'єктами є 98; з 45 пам'яток монументального мистецтва національного значення в туристичній інфраструктурі представлено 28 [4].

Впродовж багатьох століть на українській етнічній території сформувались різні групи українського етносу. Найкраще зберегли свої особливості етнографічні групи горян Українських Карпат – бойки, гуцули, лемки. Вони мають свою культуру, традиції, унікальний пісенний фольклор, стилістичні особливості одягу, кухню.

Розвиток етнічного туризму є важливим для соціально-культурного й економічного розвитку держави через популяризацію народних звичаїв і традицій серед сучасників, а також їх збереження для майбутніх поколінь. Етнотуризм також сприяє вирішенню соціально-економічних проблем регіону, створює сприятливе макросередовище, що проявляється в розширенні зайнятості населення у сфері обслуговування, формуванні додаткового заробітку, стимулюванні розвитку інфраструктури, зокрема транспортних комунікацій, зв'язку, мережі торгівлі, засобів розміщення, закладів харчування, відпочинково-розважальних комплексів. Регіональна та місцева адміністрації змінюють своє відношення до туризму, вивчають його та слухно розглядають як джерело створення нових робочих місць. Вони намагаються диверсифікувати економіку свого регіону або туристичного центру і за рахунок туризму бажають відродити місцеві об'єкти культурного спадку, реставрувати старі квартали міста історичної забудови та їх архітектурні пам'ятки. Таким чином, культурно-пізнавальний та етнотуризм мають бути пріоритетним напрямком у складі державних цільових програм розвитку економіки, а туристичні оператори мають збагатити туристичний продукт елементами унікальної етнокультурної спадщини.

Список використаних джерел

1. UNWTO Annual Report 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/annual_report_2016_web_0.pdf
2. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Тетяна Іванівна Ткаченко. – 2-ге вид., випр. та доповн. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 463 с.
3. Барна М.Ю. Концептуальні підходи до розвитку культурного туризму // Матеріали наукової конференції «Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції» (м. Львів, 11-12 травня 2017 р.). – Львів: ЛТЕУ, 2017. – 440 с. – С.62-64.
4. Кузьмук О. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/kuzmuk.htm.

Значення видів та форм туризму у фізичному вихованні студентів

У тезах розглядається проблема комплексного використання засобів спортивно-оздоровчого туризму у фізичному вихованні студентів, що сприяє підвищенню рівня фізичної підготовленості студентів за рахунок формування оптимальних навантажувальних режимів занять.

Постановка проблеми дослідження

У програмі дисципліни «Фізичне виховання» як компонента циклу загальногуманітарних дисциплін державних освітніх стандартів вищої освіти відзначається, що «метою фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів є формування фізичної культури особистості і здатності спрямованого використання різноманітних засобів фізичної культури, спорту і туризму для збереження і зміцнення здоров'я, психофізичної підготовки і самопідготовки до майбутньої професійної діяльності».

В даний час реалізація програми в ВНЗ має певні труднощі. Зокрема, виявлені проблеми у фізичному вихованні студентів у зв'язку з орієнтацією на зарубіжну систему фізичного виховання, засновану в більшості на самостійності студентів у виборі засобів і обсягів занять фізичною культурою у ВНЗ, що в перспективі веде до необхідності розширення діапазону засобів фізичної культури, спорту і туризму відповідно до нових реалій.

Зважаючи на зниження рівня життя, погіршення екологічних умов, скорочення медичних і соціальних державних програм, на перший план висуваються проблеми фізичного здоров'я сучасної молоді. Сьогодні успішне оволодіння вищою освітою можливе лише за умови достатньо високого рівня здоров'я, тому врахування особливостей способу життя, а саме фізичної активності і позитивного ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності, є важливим елементом організації фізичного виховання студентської молоді. Проблема використання людиною засобів фізичної культури з метою оздоровлення, відновлення і підвищення якості розумової діяльності, підвищення фізичної працездатності постійно залучала увагу фахівців.

Мета статті – теоретично дослідити й обґрунтувати вплив занять туризмом студентів вищих навчальних закладів на фізичну підготовку студентів.

Результати теоретичного і експериментального аналізу проблеми дослідження

У ході дослідження використовувався метод теоретичного вивчення та аналізу науково-методичної літератури.

З метою виходу з цієї складної ситуації, забезпечення національної безпеки, захисту культурної, духовно-етичної спадщини, історичних традицій і норм суспільного життя нові доктрини здорового способу життя повинні включати такі найважливіші складові, як: освіченість, турботу про власне здоров'я, потребу у творчій праці, духовність і чисте навколишнє середовище. Саме розвитку цих цінностей, особливо покращанню здоров'я і безпеки суспільства, сприяє розвиток туризму.

За класифікацією Всесвітньої туристської організації (СОТ) всі форми туризму (рис.) поділяються на:

Рис. Класифікація форм туризму (за даними СОТ)

У Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» (№1282-1Унід 18Л,2003) у статті 4 зроблена чергова спроба класифікувати різновиди туризму за організаційними формами та видами.

Для більш чіткого розуміння загальної структури багатопрофільного поняття туризм його необхідно систематизувати за визначальними категоріями, цільовими функціями, мотивами занять туризмом та іншими характерними показниками, а саме:

1. *За організаційними формами і територіальним принципом:* міжнародний туризм, внутрішній туризм.

2. *За соціальним та економічним призначенням:* комерційний туризм та некомерційний туризм.

3. *За формою фізичних навантажень на органи людини:* активний (походи, подорожі, експедиції і застосуванням особистих фізичних зусиль) та пасивний (подорожі на транспорті, відпочинок у стаціонарних умовах)

4. *За віковою характеристикою та соціальним статусом:* дитячий, молодіжний, сімейний, ветеранський (для осіб похилого віку), для інвалідів.

5. *За уподобаннями:* культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, сільський, екологічний, “зелений”, підводний, релігійний, мисливський.

6. *Види спортивного туризму:*

Спортивний туризм розподіляється на види за засобами та способами пересування на: пішохідний, гірський, лижний, автомобільний, велосипедний, вітрильний, водний, мотоциклетний, спелеологічний.

Туристська діяльність є потужним засобом оздоровлення і фізичного розвитку молоді. За сучасної екологічної забрудненості великих міст і селищ, високого рівня шуму та інших травмуючих чинників, а також значного часу перебування студентів у закритих приміщеннях суботній і недільний туристський похід є важливим засобом оздоровлення і профілактики різних захворювань. Так, А. А. Остапец, Ю. С. Константинов, В. М. Куликов доводять, що суботні й недільні походи студентів усувають психічне напруження. Дні, проведені на свіжому повітрі, дають потужний заряд бадьорості й енергії, дозволяють активно, з творчим піднесенням та гарним настроєм працювати на заняттях.

Спортивно-оздоровчий туризм передбачає подолання маршруту активним способом, тобто без використання транспортних засобів, покладаючись лише на власні сили, реалізуючи вміння і навички пересування пішки, на лижах, плавання на плотках і човнах, їзди на велосипеді тощо. Долаючи перешкоди, турист залишається фізично активним протягом усього походу, чого не скажеш про інші види фізичної діяльності людини. У туристичному поході студент виконує сукупність фізичних і технічних дій, які є загальноприйнятими в методиці фізичного виховання, але значно ширші, різноманітніші і природніші за своїм змістом. Дії студента можуть бути і швидко-силовими, і власне-силовими, і складнокоординаційними.

Для ефективного оздоровлення та профілактики хвороб необхідно тренувати і вдосконалювати насамперед витривалість, яка у поєднанні із загартовуванням та іншими компонентами здорового способу життя забезпечить організму надійний щит проти багатьох хвороб.

Проаналізувавши та узагальнивши вищезазначене, можна констатувати, що регулярна туристична діяльність та участь у туристичних змаганнях є ефективною компенсацією браку фізичного навантаження за сучасних умов, слугує засобом загартовування і збільшення фізичної працездатності організму.

Список використаних джерел

1. Бурових Л.Н. Зміна окремих показників функціонального стану організму в ході туристського походу // Роль і завдання спортивно-масового туризму у фізичному вихованні та оздоровленні населення: зб. науч. тр. / Під ред. Ю.А. Штюрмер з співавт. – М.: ЦРІБ «Турист», 1990. – С. 109-110.

2. Апанасенко Г.Л. Об оценке состояния здоровья человека / Г.Л. Апанасенко // Врачебное дело. – 1988. – №5 – С.112-114.

3. Константинов Ю.С. Педагогика школьного туризма / Ю.С. Константинов, В.М. Куликов. – М.: ЦДЮТК МО РФ, 2002. – 151 с.

4. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму. / [Жданова О.М., Тучак А.М., Поляковський В.І., Котова І.В.] – Луцьк: Вежа, 2000. – 242 с.

5. Остапец А.А. Могучее средство развития личности / А.А. Остапец. – М.: Агентство ДОК, 1994. – 98 с.

Романова М.І.

асистент кафедри туризму

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Роль оглядової екскурсії по м.Києву у формуванні позитивного іміджу міста

У тезах розкриваються важливість як екскурсійної діяльності в цілому, так і оглядової екскурсії зокрема для формування позитивного іміджу столиці України як і сучасного, і стародавнього європейського міста.

Екскурсійна справа у сучасному суспільстві – це своєрідна духовна скарбниця, що розкриває безцінні пам'ятки історії, культури та мистецтв, відіграє важливу роль в духовному розвитку нації, розбудові її державності. Своєю діяльністю екскурсіводи сприяють піднесенню національної самосвідомості народу, утвердженню ідеалів краси і добра, відновленню історичної справедливості.

Екскурсійний туризм є одним із основних форм рекреаційної діяльності. У структурі рекреаційних потреб екскурсійний туризм становить 10-20% всього обсягу потреб у тривалому відпочинку, а потреби у екскурсійному туризмі у структурі короткочасного відпочинку ж у вихідні становлять 16-20%.

Тема міських оглядових екскурсій нині дуже актуальна. Це обґрунтоване тим, що міські оглядові екскурсії є найбільш відвідуваними та затребуваними; оглядові міські екскурсії представляють найбільше зацікавлення і серед місцевих, і, особливо, для мешканців інших міст. Кількість оглядових екскурсій, проведених туристично-екскурсійними організаціями міста, завжди значно перевищує кількість будь-яких тематичних; на міських оглядових екскурсіях екскурсанти отримують унікальну можливість ознайомитися з основними пам'ятниками й пам'ятними місцями міста, найважливішими сторінками його історії, зі своєрідністю його сьогодення.

Важливе значення в оглядових міських екскурсіях має те, що події викладаються великим планом. Це дає загальне уявлення як про місто, область, так і про державу загалом.

Українській столиці – понад 1500 років. Більш стародавнього міста в Україні, Росії, Білорусі немає. Тут підносяться найдавніші східнослов'янський храм – Софійський собор, і монастир – Києво-Печерська Лавра. Тутешні пагорби – такі ж, як і десятки століть тому, а Дніпро також тече неспішно й велично. Історико-культурна спадщина міста унікальна – це близько 2000 пам'яток археології, архітектури, історії, природи. Андріївська церква та Андріївський узвіз, Батьківщина-Мати, Михайлівський Золотоверхий Собор, Володимирський собор, Києво-Могилянська академія та Старий Поділ, Києво-Печерська лавра, Софія Київська.

Знайомство з містом можна почати від Володимирського собору. Будувався він майже два десятиліття, випробував важку долю «державного довгобуду», зате нині радує відвідувачів і прочан фресками та іконами великих російських художників Васнецова, Нестерова і Врубеля. Тут спочивають моці всесвітньо шанованої Святої Варвари. Неподалік розташований Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка, відкритий в 1837 – 1843 рр. Червоний фасад, чорні деталі на колонах і карнизі співпадають з кольорами стрічки ордену св. Володимира, ім'я якого в царські часи носив університет. Навпроти – затишний міський парк з монументом великому українському поету Т. Шевченка. Сторіччя тому два видатних промисловця та мецената – Ханенків та Терещенків – найбагатші люди України – спорудили на вулиці, що примикає до парку, розкішні особняки. Колекції, які вони збирали протягом життя, склали основу двох музеїв – відповідно західного і східного (музей Ханенків) та ро-

сійського мистецтва (музей Терещенко). Далі увагу привертає Будинок вчителя, біля фасаду якого – пам'ятник першому главі української держави в 1917-18 рр. – Михайлу Грушевському. Саме в цьому будинку збирався в революційні роки уряд України – Центральна Рада. Кварталом вище – Київська опера. Нинішня будівля була збудована в результаті всесвітнього конкурсу, на якому здобув перемогу петербурзький професор архітектури Шретер. Саме в цьому будинку в 1911 р. був убитий прем'єр-міністр Російської імперії Петро Столипін. І ось ми біля Золотих воріт – колишнього парадного в'їзду до Києва. Потужна бойова башта з підноситься над церквою Благовіщення, – шедевр давньоруської архітектури та фортифікації. Завдяки реставраторам ми можемо побачити, якими були Золоті Ворота в XI столітті. Площа біля Золотих Воріт – одна з найпопулярніших в місті. Її оточують оригінальної архітектури будівлі, зокрема, своєрідний особняк з назвою «Притулок лицаря», «герой» чималої кількості міських переказів. Звідси починається Верхнє Місто – колиска княжого Києва, його духовний центр. На найвищій точці Верхнього міста розташувався Софійський собор – головна святиня Русі, архітектурна перлина XI століття, славна своїми мозаїками та фресками. Собор занесений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Більше тисячі років береже Київ Богородиця Оранта – мозаїка у головному куполі собору. Перед собором на площі – пам'ятник Богдану Хмельницькому, історія будівництва якого вже стала міською легендою. Ансамбль Софійського собору перегукується з Михайлівським Золотоверхим монастирем. Собор, зруйнований більшовиками, нині відновлений в колишню розкіш. Перед монастирем є площа з пам'ятником першій християнці-правительці Русі – княгині Ользі. Звідси не так далеко до Старокиївського городища – слов'янського Акрополя, де розташовувалися перші храми і палаци давніх давен. Весь пагорб – суцільний пам'ятник археології. Поруч, над найстаршою площею Русі – Бабином Торжком – ніби летить у повітрі Андріївська церква – шедевр бароко великого архітектора Растреллі. Біля неї – пам'ятник улюбленим героям київського фольклору Проні Прокопівні та Голохвастову – героям фільму «За двома зайцями». Поруч зі Старокиївським городищем розташована Пейзажна алея – унікальна територія історичного Києва, улюблене місце відпочинку киян та гостей нашого міста, центр оригінального ландшафтного дизайну. Центральна вулиця Києва – Хрещатик – свято помпезної, «пряникової», архітектури 1950-х. Перебудований після руйнувань у часи останньої війни, він має в деяких місцях ширину до 100 метрів! Збереглися тут й дореволюційні будівлі. Хрещатик починається біля підніжжя київських пагорбів, на Європейській площі, зазначеної будівлями Філармонії, Українського дому та парламентської бібліотеки. Недалеко – найстаріший київський костел. З Арки дружби народів відкривається прекрасна видова панорама Дніпра і Подолу. Звідси, Володимирським узвозом, яким колись біг перший у Російській імперії трамвай, ми спускаємося на Поділ, древній торговий район Києва. Повз Різдвяної церкви, пов'язаної з іменем Тараса Шевченка, ми проїдемо до Контрактової площі – центру цієї частині Києва ще з давньоруських часів, де відроджено колишній кафедральний храм київського купецтва – церква Богородиці Пирогощої, згадану ще в «Слові о полку Ігоревім». Поруч – фонтан «Самсон» – одне з «щасливих місць» Києва, фото біля якого приносить удачу. На площу виходять і корпуси колишнього Братського монастиря, де в 1615 році була заснована перша у Східній Європі вища школа, майбутня Києво-Могилянська академія. Поруч на площі стоїть Контрактний Дім, де уклалися угоди під час знаменитих київських контактних ярмарків. З Подолу подорож продовжується під тисячолітніми кручами правого берега Дніпра. По дорозі гості побачать пам'ятник засновникам Києва – легендарним Кию, Щеку, Хориву і сестрі їх Либіді. В центрі великої зеленої зони знаходиться пантеон захисників та визволителів Києва – Парк Слави, що примикає до Києво-Печерської лаври. Поруч з обеліском Слави – меморіал жертвам голодоморів в Україні. Поруч розташований найстаріший монастир східнослов'янських земель – Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра, заснована в 1054 році як печерний монастир. Навпроти Лаври знаходиться нещодавно відреставрований комплекс Старого Арсеналу, будівлі 1780-х років. Далі височить величезний монумент «Батьківщина-мати» у комплексі Національного музею історії України у Другій Світовій війні. Від Печерської Лаври починаються аристократичні райони міста – Печерськ і Липки, забудо-

вані старовинними особняками магнатів минулих часів. У Маріїнському парку над Дніпром височіє однойменний палац XVIII століття – нині парадна президентська резиденція. Перед палацом – будівля українського парламенту – Верховної Ради, а неподалік – монументальне «півколо» будинку уряду – Кабінету міністрів. Проїхавши повз легендарний стадіон «Динамо», гості знову опиняються на Хрещатику. Екскурсія закінчується на центральній площі міста – Майдані Незалежності, в самому серці Києва.

Сьогодні вимагає від екскурсуючих формування нових підходів до своєї роботи: інтерактивних екскурсій, активної співпраці з мас-медіа, громадськими організаціями, різними фундаціями, сучасної рекламної діяльності, активного впровадження в систему Інтернет інформації про діяльність, їх збірок, окремих музейних пам'яток, що мають національне, європейське, світове значення тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР
2. Забалдіна Ю. Б. Маркетинг туристичного підприємства. – К.: Музична Україна, 2002. – С. 127, 195.
3. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: Навчальний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 300 с.
4. Любіцева О. О. Методика розробки турів: Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2003. – 104 с.
5. Михайліченко Г. І. Практика організації туристичних подорожей. – К.: ВЦ КНТЕУ, 2003. – 155 с.
6. Правова база України з питань в'їзду та виїзду громадян // Збірник законодавчих та нормативних, актів / Упоряд. М. І. Камлик. – К.: Атіка, 2003. – 224 с.
7. Сокол Т. Г. Організація туристичної діяльності в Україні: Навчальний посібник. – К.: Музична Україна, 2002. – 256 с.
8. Сокол Т. Г. Основи туризмознавства: Навчальний посібник. – К.: Ред Лайн, 1999. – 77 с.

Семенюк М.М.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Сокол Т.Г., к.пед.н., доцент

ЮНВТО – структура, функції, повноваження та роль у світовому туризмі

В тезах проводиться аналіз діяльності Всесвітньої туристичної організації, ролі ЮНВТО в світовому туризмі, шляхів співробітництва з Україною.

Міжнародний туризм пройшов у своєму розвитку довгий шлях і сьогодні є однією з найбільш успішних галузей світового господарства. Нині тенденції розвитку міжнародного туризму носять позитивний характер, що можна побачити з таблиці. Зростаючий інтерес туристів до іншої культури, велика кількість реклами, доступність інформації сприяють збільшенню можливостей спілкування між народами, що дозволяє пересічним громадянам краще розуміти один одного [1, с. 31].

Таблиця

Розвиток світового туризму в 2010-2016 рр.

Роки	Число прибуттів туристів-іноземців, млн. осіб	Доходи від міжнародного туризму, млрд. дол.США
2010	950	986
2011	994	1104
2012	1040	1146
2013	1088	1241
2014	1134	1309
2015	1186	1260
2016	1210	1275

Джерело: складено автором на підставі [2].

Як і будь-яка інша сфера господарської діяльності, індустрія туризму є вельми складною системою, ступінь розвитку якої залежить від ступеня розвитку економіки країни в цілому. Успішний розвиток туризму в країні великою мірою залежить також від її інтеграції у міжнародний туристичний простір.

Всесвітня туристична організація (World Tourism Organization, UNWTO) – установа Організації Об'єднаних Націй. Це провідна міжнародна туристична організація, яка об'єднує понад 130 країн світу і служить справі розвитку міжнародних зв'язків у сфері туризму

Всесвітня туристична організація створена в 1972 році. Її створення – це визнання не лише економічного, соціального, культурного, а й політичного значення міжнародного туризму. Основна мета ЮНВТО – це просування і розвиток туризму як найважливішого засобу сприяння миру та взаєморозуміння між народами, економічного розвитку та процвітання, міжнародної торгівлі, повазі і дотриманню прав і свобод людини.

ЮНВТО займається розробкою єдиної стратегії розвитку індустрії туризму, що передбачає:

- планування розвитку індустрії туризму;
- аналіз проблем і державної політики, які пов'язані з географічним розподілом туризму і відпочинку в країнах – членах ЮНВТО;
- розробку національних і регіональних планів використання земельних ресурсів;

- аналіз взаємозв'язку розвитку індустрії туризму і регіонального планування з урахуванням зв'язку різних потреб у ресурсах і інтересів усього людства;
- урахування екологічних наслідків розвитку індустрії туризму;
- урахування соціальних наслідків туризму;
- розробку спільної стратегії та програмних заходів щодо здійснення планів розвитку туризму [3, с. 87].

Велику увагу ЮНВТО приділяє методам розробки загальної стратегії планів стійкого розвитку туризму в різних країнах і регіонах, нормативно-правовій базі туристичної діяльності, політиці, пов'язаній з ефективним використанням туристичної інфраструктури, правом власності на землю та майно у зонах відпочинку, створенням національних парків і заповідників тощо.

В основному діяльність ЮНВТО зосереджується на інформаційному просуванні туризму, розширенні його значимості та переваг, усуненні небезпек, а також створенні нової матеріально-технічної бази. Організація намагається впорядкувати діяльність різних держав у туризмі шляхом розробки та впровадження певних принципів у галузі туризму. Крім того, ЮНВТО розробляє міжнародні документи та стежить за їх виконанням, а також за реалізацією вже наявних правил, заохочуючи усунення міжнародних туристичних розбіжностей.

ЮНВТО регулярно публікує звіт про стан світового туризму, який ураховує як досягнення, так і перешкоди для подальшого розвитку туристичної індустрії.

Членство України у Всесвітній туристичній організації значно підвищило імідж і авторитет нашої держави у туристичному співтоваристві, створило передумови подальшого розвитку національного туризму відповідно до тенденцій світового туристичного ринку із залученням до інформаційної мережі, прогресивних технологій, інвестиційних пропозицій, системи професійної підготовки, наукових досліджень, передових надбань найбільш розвинутих туристичних держав світу, відкрило нові можливості налагодження взаємовигідної співпраці з країнами-членами на всіх рівнях – двосторонньому, багатосторонньому, регіональному [4].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що Всесвітня туристична організація дуже важлива для туризму. Її створення – це визнання не лише економічного, соціального, культурного, а й політичного значення міжнародного туризму. Основна мета ЮНВТО – це просування і розвиток туризму як найважливішого засобу сприяння миру та взаєморозуміння між народами, економічного розвитку та процвітання, міжнародної торгівлі, повазі і дотриманню прав і свобод людини. І членство України у Всесвітній туристичній організації значно підвищило імідж і авторитет нашої держави у туристичному співтоваристві.

Список використаних джерел

1. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності Підручник / Т.Г. Сокол, за заг. ред. доктора пед. наук, проф. Орлова В.Ф. – К.: Грамота, 2006. – 264 с.
2. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>
3. Чернецька С.А. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму / С.А. Чернецька // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – №232. – С.85-88.
4. Україна та Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://spain.mfa.gov.ua/ua/ukraine-wto>

Сокол Т.Г.

к.пед.н., доцент кафедри туризму

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Сучасний стан готельного господарства України – проблеми та тенденції розвитку

Готельне господарство, сфера готельних послуг як частина індустрії гостинності є невід’ємною складовою великого міжгалузевого комплексу – індустрії туризму. Рік від року обсяги міжнародного туризму зростають. За останніми статистичними даними кількість тимчасових відвідувачів у країнах світу в 2016 році порівняно з 2015 роком зросла на 3,9 % і сягнула 1 мільярда 235 тисяч прибуттів, а грошові надходження – на 2,6% – 1 220 мільярдів американських доларів (1 102 мільярда євро відповідно). Експорт туристичних послуг в 2016 році склав 7 % всього світового експорту і 30 % світового експорту послуг [1, с. 3–5].

Світова статистика поділяє всіх тимчасових відвідувачів на одноденних відвідувачів і туристів, які перебувають в країні більше ніж 24 години і відповідно споживають послуги місцевих суб’єктів господарювання, а відтак – вносять гроші у місцевий бюджет. Тому левову частку доходів від туризму складають саме доходи закладів розміщення.

За даними Всесвітньої туристичної організації нині світове готельне господарство нараховує близько 310 тис. готелів, що мають більш, ніж 14 млн. номерів (29 млн. місць) [2, с.26]. Наявність засобів розміщення в Україні та зміна їх кількості за останні шість років наведено в наступній таблиці:

Зміни кількості засобів розміщення в Україні з 2011 до 2016 року [3]

Роки	Кількість колективних засобів розміщення, од			Кількість місць, тис. од		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі у	
		готелів та аналогічних засобів розміщення	спеціалізованих засобів розміщення		готелях та аналогічних засобах розміщення	спеціалізованих засобах розміщення
2011	5882	3162	2720	567,3	154,2	413,1
2012	6041	3144	2897	583,4	162,8	420,6
2013	6411	3582	2829	586,6	179,1	407,5
2014 ¹	4572	2644	1928	406,0	135,5	270,5
2015 ¹	4341	2478	1863	402,6	132,5	270,1
2016 ¹	4256	2534	1722	375,6	135,9	239,7

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

В 2016 році Україну відвідали 13 333 096 іноземних громадян включно з одноденними відвідувачами, з них – 35 071 іноземний турист, чисельність внутрішніх туристів склала 453 561 особу [4, с.26]. З усіх подорожуючих послугами засобів розміщення скористалися 6 544,8 тис. осіб. В готелях і аналогічних засобах розміщення проживало 5 037, тис., тобто менше половини усіх подорожуючих. Середня завантаженість готельного фонду за останні роки не перевищувала 30 %, що більше ніж у два рази нижче світового показника (67,7 %).

Звичайно, частково зменшення туристичних потоків та зниження завантаження готелів можна пояснити неблагополучною політичною та економічною ситуацією в країні. Так, спостерігається практично повне припинення функціонування готельних підприємств в місцях

загострення військового конфлікту, втрата популярної рекреаційної зони – регіону Крим. Але почасти це сприяло збільшенню туристичних потоків до безпечних зон і центрів рекреації і позитивно вплинуло на показники їх завантаження. Так, за даними прес-служби Управління туризму Львівської міської ради в 2014 році в місті побувало 1,7 млн. гостей, а завантаження готелів у період новорічних і різдвяних свят склало практично 100% [5, с. 158].

Певною мірою низькі показники завантаження більшості українських готелів можна пояснити незбалансованою ціновою політикою готельних підприємств – завищені ціни та часто-густо – невідповідність ціни якості послуг.

Крім того суттєву конкуренцію підприємствам готельного господарства, зокрема великим готелям, створюють фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, власники мініготелів та приватних будинків і квартир. Вони пропонують проживаючим повний спектр готельних послуг значно нижчої вартості, ніж у великих готелях. Питома вага таких закладів в загальній кількості готельних підприємств України у 2014 р. складала майже 59% [6].

Серед проблем розвитку готельного господарства України варто назвати недосконалість його функціональної структури – висока частка готелів і майже повна відсутність (менше 3%) додаткових засобів розміщення, таких як мотелі, кемпінги, туристичні містечка тощо, а також невідповідність більшості готелів вимогам стандартів, що зумовило наявність великої кількості (більше 90%) некатегоризованих готелів або таких, що не змогли підтвердити присвоєну категорію.

Але ситуація на готельному ринку поступово покращується, чому сприяють позитивні тенденції у розвитку готельної справи як в галузі управління і організації, так і в царині готельного сервісу і маркетингової політики.

Серед тенденцій розвитку готельного господарства України в питаннях організації та управління варто назвати поступове проникнення на вітчизняний ринок світових готельних мереж, зокрема таких великих і відомих як Intercontinental, Hyatt, Accor, Radisson SAS, Ramada, Holiday Inn, Fairmont і створення українських (поки що більшою мірою – ланцюгів незалежних готелів), вихід на ринок великих корпорацій нерухомості, розбудова малих готелів і бюджетних закладів типу хостелів, створення концептуальних закладів розміщення.

В галузі готельного сервісу і маркетингу слід згадати тенденції екологізації готельного виробництва і готельного продукту, диверсифікації готельних послуг і їх концентрації безпосередньо в номері, індивідуалізації та гедонізації сервісу, впровадження програм лояльності тощо.

Названі тенденції все більше змінюють обличчя та характер сфери готельних послуг України. Таким чином вітчизняна готельна галузь поступово, але досить впевнено інтегрується до світової та європейської, наближається до світових та європейських стандартів сервісу.

Список використаних джерел

1. UNWTO Tourism Highlights, 2017 Edition: World Tourism Organization (UNWTO). August, 2017 – 15 p.
2. Сокол Т.Г. Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах: підручник. – 2 видання, перероб. і допов. / Т.Г. Сокол – К.: Альтерпрес, 2012. – 447 с.
3. Готелі та інші місця для тимчасового проживання. Колективні засоби розміщування (2011–2017 рр.): Держстат України – 5.05.2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>
4. Туристичні потоки (2000 – 2016 р.р.): Держстат України – 5.05.2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>
5. Подлепіна П.О. Тенденції розвитку готельного господарства України в умовах турбулентності / Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна – 2016. – С. 154–159.
6. Остапенко Я.О. Статистичний аналіз підприємств готельного господарства та прогнозування його розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/256.pdf>

Федорук К.О.

студент

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Уварова Г.Ш., к.пед.н., доцент

Рекреаційна діяльність в Іспанії та Греції: порівняльний аналіз

У тезах проаналізовано чинники та тенденції розвитку рекреаційної діяльності в Іспанії та Греції та перспективи її подальшого розвитку в країнах.

Питання про рекреаційну діяльність вагоме для кожного в сучасному світі. Рекреаційна діяльність важлива складова в життєдіяльності людини, яка спрямована на лікування, оздоровлення, відпочинок і задоволення духовних потреб людей вільний від роботи час. Тому дослідження рекреаційної сфери економічної діяльності в різних регіонах і країнах світу є досить актуальним.

Метою статті є порівняння особливостей розвитку рекреаційної діяльності в Іспанії та Греції, країнах Європи, які вже тривалий час займають провідні позиції щодо надання рекреаційних послуг.

Рекреаційна діяльність – це один із найбільш затребуваних видів економічної діяльності людини на сучасному етапі. Рекреаційна діяльність з боку рекреантів визначається трьома основними чинниками: рекреаційними потребами, рекреаційними ресурсами і наявними грошовими ресурсами. Рекреація набуває дедалі більшого значення для соціально-економічного розвитку країн, оскільки є важливим чинником для підвищення якості життя, створення додаткових робочих місць та підвищення іміджу країн на міжнародному ринку туристичних послуг [2, 105].

Для розвитку рекреаційної діяльності в Іспанії та Греції склалися такі передумови, як:

- 1) наявність і достатність природних рекреаційних ресурсів, їх сприятлива територіальна концентрація;
- 2) наявність унікальних культурно-історичних ресурсів;
- 3) сприятливі соціально-економічні чинники, що проявляються через політику держав у сфері рекреації, особливості управління нею, використання достатніх інвестицій для розбудови інфраструктури;
- 4) наявність традицій щодо ведення рекреаційної діяльності;
- 5) у цілому сприятлива природна, медико-біологічна ситуація в країнах.

Іспанія та Греція привертають іноземних рекреантів сприятливими кліматичними умовами, численними пляжами з добре функціонуючою актуальною смугою узбережжя, наявністю мережі курортів з сучасною інфраструктурою, неповторними культурно-історичними об'єктами, які знайомлять подорожуючих як з історичними пам'ятками минулих епох, так й з пам'ятками сучасної архітектури.

На сьогодні узбережжя Середземного моря та Атлантичного океану Іспанії за рекреаційною привабливістю випереджає всі інші країни Середземномор'я, включаючи Італію і Францію. Рекреаційна інфраструктура Іспанії чудово розвинена, володіє якістю і різноманітністю [3, 347].

За оцінками Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), сучасна Греція входить у десятку передових країн світу щодо забезпеченості рекреаційними ресурсами усіх видів рекреаційного обслуговування населення [4]. За рейтингом літнього відпочинку в Європі, Іспанія лідирує за кількістю відпочиваючих, а Греція займає 4 місце в рейтингу (див. рис.1).

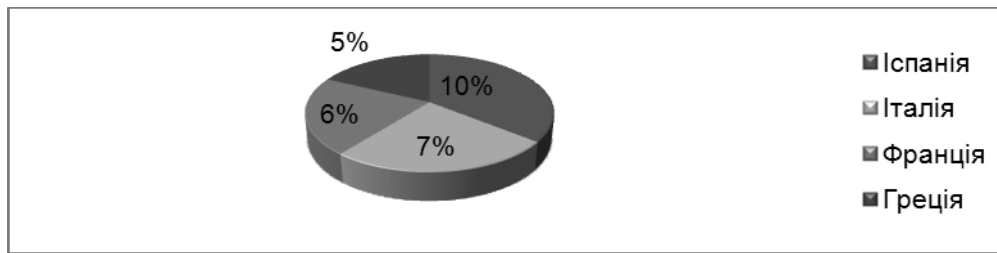

Рис. 1. Рейтинг літнього відпочинку в Європі

Джерело: складено автором на підставі [4].

Іспанія і Греція відрізняється значною різноманітністю територіальних рекреаційних кластерів (ТРК) різної спеціалізації, ефективність яких, на думку більшості споживачів, дуже висока. Потік рекреантів до країн продовжує зростати, зокрема, до ТРК приморської (відпочинково-пляжної) та активно-відпочинкової рекреації міжнародного рівня. В Греції на належному рівні функціонують також ТРК лікувально-оздоровчої рекреаційної діяльності.

Нині найбільш рекреаційно освоєні регіони Іспанії – це Балеарські острови та узбережжя Середземного моря. В майбутньому планується розширення можливостей Атлантичного узбережжя для надання рекреаційних послуг, а також використання Канарських островів для зимового відпочинку на пляжах. Найбільш рейтинговими ТРК Іспанії є: Тенеріфе, Лас-Пальмос Коста-дель-Соль, Коста-Бланка, Коста-Дорада, Коста-Брава, Ібіца, Коста-Верде, Віверо, Віго, Ла-Сальве.

Греція окрім вже освоєних Аттики і Халкідикі, планує створити оптимальні умови для розвитку рекреаційної діяльності в Центральній Греції і Фасалії, а також на островах Егейського і Критського моря. Найбільш рейтинговими лікувально-оздоровчими ТРК Греції є Термопіле, Камена-Вурла, Парнас, Смаковон.

Головними проблеми розвитку рекреаційної діяльності в країнах є:

1) забезпечення безпеки рекреантів.

Нині однією з головних небезпек є тероризм, а також кримінальні прояви відносно особи або групи осіб (пограбування в містах та на дорогах), які в Іспанії та Греції переслідуються відповідно до умов міжнародного та державного кримінального права [1, 94];

2) соціокультурна проблема.

Ця проблема набула регіонального характеру, зокрема, в Іспанії, у зв'язку з протестами місцевих жителів окремих регіонів країни проти напливу туристів з небажаних для них країн. Також ця проблема актуальна в контексті спілкування представників різних етносів і конфесій [1, 335];

3) екологічна проблема.

Стан довкілля є досить актуальним, насамперед, для середземноморської та південної приморських зон Іспанії. Проблема полягає в тому, що узбережжя цих районів буквально перервантажені відпочивальниками, внаслідок чого останнім часом влада цих приморських зон намагається стимулювати збільшення інтересу рекреантів до внутрішніх областей регіону.

Отже, на основі проведеного дослідження встановлено, що Іспанія і Греція мають сприятливі умови для ведення рекреаційної діяльності. Країни належать до ТОП-10 європейських країн за кількістю відвідувань з рекреаційною метою. Спільними для обох країн є формування ТРК міжнародного класу, які спеціалізуються на приморській рекреації. Іспанія і Греція освоюють нові рекреаційні території і успішно долають проблеми ведення рекреаційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Біркович В.І. Розвиток туристичної галузі в регіоні / В.І. Біркович // Університетські наукові записки. – 2006. – 94 с., 335 с.
2. Смаль І.В. Основи географії рекреації та туризму: навч. посіб. / І.В. Смаль. – Ніжин: НДПУ, 2004. – 105 с.
3. Фельтіна А.Н. Все про Іспанію / А.Н. Фельтіна, передмова Ю.В. Макарова; худож.-оформлювачі Б.Ф. Бублик, С.І. Правдюк. – Харків: Фоліо, 2006. – 347 с.
4. Міністерство туризму Греції – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gnto.gov.gr/>.

Шульга З.В.

студентка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Міхо О.І., доцент

Сучасний стан та перспективи розвитку ділового туризму в світі та Україні

В статті проводиться аналіз сучасного стану ділового туризму та перспектив його подальшого розвитку в світі та Україні.

Діловий туризм вже давно є невід'ємною складовою сучасного бізнесу. На сьогоднішній день жодне успішне підприємство не обходиться без участі в різноманітних виставках, семінарах, конференціях та тренінгах, а також без різних корпоративних заходів. Діловий туризм є одним з найважливіших видів туризму. Щорічно у світі здійснюється більше 100 млн. бізнес подорожей [1].

Метою статті є аналіз сучасного стану ділового туризму та перспектив його розвитку в світі та Україні.

В індустрії ділового туризму виділяються два сегменти – класичні ділові подорожі та MICE – заходи. Поняття MICE включає в себе: Meeting, Incentives, Conventions/ Conferences, Event /Exhibitions. Класичні ділові подорожі – це відрядження з конкретними службовими цілями (наприклад, реалізацією бізнес-функцій компаніями та фірмами) або подорожі, що організуються для укладання нових контрактів фірми [3]. Здебільшого метою подорожей в діловому туризмі є корпоративні подорожі.

Ділова індустрія активно розвивається в 115 країнах світу. Щорічно в світі здійснюється понад 100 млн. бізнес-поїздок. Їх територіальний розподіл характеризується нерівномірністю [2].

Займаючи перше місце в світі за кількістю прибутку і витрат на діловий туризм, Європа, тим не менш, поступово втрачає лідируючі позиції в цьому сегменті туристичного ринку. За темпами зростання ділового туризму вона дедалі більше відстає від інших регіонів світу. За потоками ділових туристів в Європі перше місце посідає Німеччина. Щорічно понад 5 млн. німців відправляються у відрядження, з них 3% виїжджають за кордон, 21% подорожує за кордоном і по своїй країні, 76% здійснюють службові поїздки по Німеччині. Окрім Німеччини, також виділяють Великобританію, Францію, Нідерланди, Італію, Швецію, Швейцарію. Особливе місце займає Бельгія з головним містом Брюсселем, що є одночасно і столицею ЄС. У Франції та Бельгії кожне десяте прибуття здійснюється з діловими цілями [2].

Основні потоки ділових людей направляються в США, Канаду і Мексику, які лідирують у всіх сегментах туристичного ринку в Західній півкулі [2].

Потік ділових туристів набирає силу в Латинській Америці. З підйомом в економіці, розширенням і зміцненням торгівельних зв'язків багато країн цього регіону зміцнили свої позиції на ринку ділового туризму. Збільшується кількість прибуттів зі службовими цілями в Парагвай, Гватемалу, Коста-Ріку.

Через внутрішні конфлікти між країнами, досить нерівномірно розвивається діловий туризм в Африці та на Близькому Сході. Підйоми та спади туристичних прибуттів в регіон саме з діловою метою залежать від політичної ситуації в регіоні. В Африці високі темпи зростання ділового туризму демонструють Республіка Конго, Зімбабве та Ефіопія.

В останні роки досить привабливою для розвитку ділового туризму виглядає й Україна,

адже в країні цей ринок знаходиться на стадії зростання. З кожним роком все більше компаній виходить на міжнародні ринки та, відповідно, активно подорожують не лише по Україні, але й за кордон [4].

Хоча Україна і має сприятливі умови для розвитку ділового туризму, вистачає і проблем в цій сфері, без вирішення яких розвиток ділового туризму буде гальмуватись. Основними проблемами для розвитку ділового туризму в Україні є: 1) відсутність стандартів ділового туризму та техніки регламентів, які були б гармонізовані з європейськими, щодо туристичних об'єктів; 2) невідповідність сучасним вимогам інформаційного та інфраструктурного облаштування туристичних об'єктів; 3) брак кваліфікованих кадрів в індустрії ділового туризму; 4) відсутність спеціалізованих бізнес-готелів. Менше 20% українських готелів відповідають сучасним вимогам світових стандартів за рівнем комфорту [2]. Окрім того, якість надаваних послуг у різних регіонах може суттєво відрізнятись, а іноді не повністю відповідати світовим стандартам, що впливає на туристичні потоки з діловою метою (див. табл. 1).

Таблиця 1

Діловий туризм у регіонах України (2014–2016 рр.)

	2016	2015	2014
Україна	176230	178832	1825
Вінницька	5	3	13
Волинська	6	23	23
Дніпропетровська	297	173	115
Донецька	69	41	24
Житомирська	2	31	40
Закарпатська	76	32	5
Запорізька	278	561	5
Івано-Франківська	-	120	-
Київська	6	14	42
Кіровоградська	20	3	34
Луганська	4	5	2
Львівська	658	404	14
Миколаївська	2	1	48
Одеська	12721	4086	2
Полтавська	123	5	137
Рівненська	3	-	5
Сумська	1559	1675	2
Тернопільська	41	43	35
Харківська	89	35	101
Херсонська	2	944	-
Хмельницька	10	1	2
Черкаська	1	81	33
Чернівецька	185	720	150
Чернігівська	4	-	-
М. Київ	160159	169825	990

Джерело: складено автором на підставі [5, 6, 7]

У період з 2014 по 2016 рр. діловий туризм розвивався досить нерівномірно: як по Україні в цілому, так і в розрізі областей. Так, 2014 рік був найбільш збитковим для ділового туризму, що пояснюється зміною та загостренням політичної, соціальної та економічної ситуації в державі, що спричинило негативні зміни в усіх сферах суспільного життя, в тому числі і в підприємницькій діяльності у сфері ділового туризму. Натомість у 2015–2016 рр., діловий туризм демонстрував піднесення, розвиток та збільшення туристичних потоків.

Основними містами розвитку ділового туризму України є Київ, Харків, Львів, Дніпро та

Одеса. В цих містах активно розбудовується інфраструктура для розвитку ділового туризму, відкриваються конференц-зали, організують міжнародні та регіональні туристичні салони, ярмарки, біржі, наприклад, Міжнародний туристичний салон “Україна” у Києві, міжнародний туристичний ярмарок-виставка “Чорноморська Одісея. Туризм. Відпочинок. Здоров’я” в Одесі, Міжнародний туристичний салон у Харкові, Міжнародна туристична виставка “ТурЕкспо” у Львові тощо. Створюються конвенш-бюро для розвитку ділового туризму. Метою подібних кампаній є просування України на міжнародній арені як місця для проведення міжнародних конгресів, ділових зустрічей та конференцій. Наразі конвенш-бюро успішно діють у Києві та Львові.

Беручи до уваги досвід інших країн щодо розвитку ділового туризму та враховуючи його актуальність та стрімкий розвиток в світі, Україна може виробити власну концепцію розвитку ділового туризму. Звісно, українська влада робить для цього, хоч і повільні, але відповідні кроки. Так, програмою розвитку туризму до 2022 р. діловий туризм визнано одним з пріоритетних напрямів розвитку туризму. Проводиться дедалі більше заходів, спрямованих на розвиток ділового туризму в Україні: семінари, конференції, виставки, де головною темою є розвиток ділового туризму.

Для успішного розвитку ділового туризму в Україні сьогодні необхідно сприяти розвитку інфраструктури, створити інформаційну базу даних щодо пропозицій і споживачів послуг шляхом просування і розвитку світової концепції ділового туризму, освітньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Business Tourism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tradeforum.org/business-tourism/>
2. Діловий туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thecity.com.ua/dilovij-turizm.html>
3. Організація ділових подорожей та заходів (MICE) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kiyavia.com/ua/korporativnoe-obslyzhivanie/organizacija-delovyh-puteshestvii-i-meroprijatii-mice.htm>
4. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unwto.org.
5. Туристична діяльність в Україні у 2014 році: Статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 76 с.
6. Туристична діяльність в Україні у 2015 році: Статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 76 с.
7. Туристична діяльність в Україні у 2016 році: Статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2017. – 76 с.

Політологія

Далявська Т.П.

к.політ.н., доцент кафедри суспільних наук
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий дискурс щодо тенденцій дослідження феномену невизнаних держав

Висвітлюється питання невідкладності дослідження проблеми невизнаних держав у політологічній площині. Виявлено низький рівень залученості науковців до вивчення сутності феномену.

Дослідження феномену невизнаних держав нині постає досить важливою та гострою проблематикою. У той час, як низка країн займається тим, що в будь-якій території певні власні приховані інтереси і намагається просунути там свої політичні цінності, інші, невизнані держави, від яких відвертаються, не вбачаючи в них своїх партнерів і союзників, продовжують існувати в обхід світової політики і процесам глобалізації. У наш час, коли так необхідно вміти домовлятися і знаходити консенсусні рішення між учасниками світової політики, ми маємо проблему, яка ніяк не поєднується зі здатністю вести діалог і йти на поступки.

Схожої думки й вітчизняний дослідник В.В. Дівак, яка зазначає, що в глобальному аспекті, на сьогоднішній час, загострення етнополітичних проблем може стати реальною загрозою міжнародній безпеці. Аналізуючи це питання, вона переконливо доводить, що проблема збереження територіальної цілісності держав може виникнути в будь-якій державі, особливо в період політичної нестабільності та слабкості центральної влади [3, с. 4-5].

Неабияке теоретичне та практичне значення має реактивація (від лат. «re» – префікс, який означає повторення дії та «activus» – дієвий; тобто, відновлення здатності функціонувати [7]) теми невизнаних держав у вигляді низки конференцій, круглих столів та семінарів за останні більше ніж 5 років. Зокрема, можна згадати деякі з них, а саме: про місце невизнаних держав в міжнародній системі йшла мова на семінарі «Осмислення невизнаних держав у міжнародній системі», в університеті Ланкастера, у липні 2009 року [8]. У лютому 2010 р. в паризькому Інституті політичних досліджень на колоквиумі «Самопроголошені та де-факто держави: політична економія та зв'язки з державами-патронами» («Self-Proclaimed and De Facto States: Political Economy and Relations with Tutor Powers») розглядалися проблеми політичної економіки невизнаних держав та їх відносин з державами-патронами (*tutor states/tutor powers*) [5]. Конференція під егідою Організації непрезентованих націй і народів аналізувала тему «Самовизначення в XXI столітті» в квітні 2014 року у Брюсселі [6], а також у Московському державному університеті ім. М.В. Ломоносова відбувся міжнародний науковий круглий стіл «Проблема невизнаних держав на пострадянському просторі: досвід Придністров'я» [1].

На жаль, доводиться констатувати, що в нашій державі наукові заходи, безпосередньо присвячені дослідженню й обговоренню проблем феномену невизнаних держав, майже відсутні. Винятком тут може бути Міжнародна наукова конференція «Політичні кризи в державах та регіонах Європи: внутрішні передумови та зовнішні виклики у XX – на початку XXI століття» 16-17 жовтня 2014 року в м. Ужгород, на якій хоч і частково, але все ж таки висвітлювалась тема невизнаних держав. Окрім того, зазначимо, що незважаючи на актуальність та необхідність пошуку нових можливих шляхів та методів врегулювання проблем визнання/невизнання нових держав, цим вкрай складним і суперечливим питанням займається досить обмежене коло вітчизняних вчених.

Аналіз відповідної наукової літератури засвідчує, що феномен невизнаних держав у міжнародно-політичній практиці постав досить давно, проте досліджувати його почали лише в другій половині ХХ століття. Більше того, є підстави стверджувати, що феномен невизнаних держав – це не просто нова тенденція, а історична закономірність.

У цьому контексті слід визначити ще один із факторів актуалізації тенденції народження нових держав, у тому числі невизнаних – глобалізаційні процеси.

Глобалізація виявляється складним питанням не тільки для масової свідомості, а й для наукового аналізу багатьма теоретиками, проте це не впливає на актуальність її дослідження [2, с. 394]. Зокрема, у своїй праці «Глобалізація та суверенітет» західний дослідник Дж. Коен прогнозує можливий майбутній світовий порядок. Він слушно акцентує увагу на зв'язку концепції суверенітету держав зі світовими процесами глобалізації та трансформованою політичною системою [4, с. 428].

У зв'язку з вищевикладеним можна спрогнозувати, що до кінця ХХІ століття в світі може з'явитися значно більша кількість нових держав/державоподібних утворень (у тому числі – невизнаних), ніж існує сьогодні.

Окрім того, існують підстави вважати, що нині відносна стійкість феномену невизнаних держав, постійно присутніх на міжнародній арені, вимагає нових підходів для дослідження. Необхідно наголосити, що ґрунтовних спеціальних праць, присвячених аналізу процесів утворення нових невизнаних держав у сучасних умовах (а саме в умовах глобалізації, глокалізації та інформаційних війн), у вітчизняній науці, наскільки нам відомо, поки що немає.

Проведений аналіз актуальності та стану дослідження феномену невизнаних держав, дає підстави стверджувати, що вивчати цей феномен вкрай необхідно, але займатись цим треба об'єктивно й неупереджено.

Список використаних джерел

1. В Москве прошел круглый стол по проблемам непризнанных государств [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://eurasian.su/news/v-moskve-proshel-kruglyu-stol-po-problemam>
2. Далявська Т.П. Нові державні утворення : науковий дискурс щодо категоріально-понятійного апарату / Т.П. Далявська // Політика і духовність в умовах глобальних викликів. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22. – К. : Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2014. – С. 377-381.
3. Дівак В.В. Деякі проблеми міжнародно-правового визнання невизнаних держав / В.В. Дівак // Держава і право. – 2011. – Вип. 52. – С. 579-587.
4. Cohen J.L. Globalization and Sovereignty : Rethinking Legality, Legitimacy, and Constitutionalism / J.L. Cohen – Cambridge : Cambridge University Press, 2012. – 453 p.
5. Declaration of Independence [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.archives.gov/exhibits/charters/declaration_transcript.html
6. International Conference and Workshop on «Self-Determination in the 21st Century» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.deepsouthwatch.org/node/5488>
7. Oxford Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/reactivate>
8. Workshop : Making Sense of Unrecognized States in the International System [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.lancaster.ac.uk/fass/projects/unrecognised-states/events.php>

Казидуб П.С.

дійсний член КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»,
учень-член секції «Філософія» відділення філософії та суспільствознавство,
учень 10-Б класу гімназії біотехнологій №177

Науковий керівник: Адаменко Н.Б., к.філос.н., доцент кафедри філософії
факультету філософської освіти і науки
НПУ імені М.П. Драгоманова

Філософські афоризми як продукт масового споживання у соціальних мережах

У тезах описано та розглянуто проблематику поширення філософських афоризмів як продукту масового споживання у соціальних мережах.

Нині великої популярності та поширення набули різноманітні служби соціальних мереж – онлайн-платформи, які використовуються людьми для побудови соціальних мереж або соціальних зв'язків з іншими людьми зі спільними особистими чи професійними інтересами, діяльністю, віртуальними чи реальними стосунками. В українському інтернет-просторі найбільш відомими є такі соціальні мережі як Facebook (51,96%), Twitter (32,05%), YouTube (5,73%), Pinterest (4,07%) та інші [статистика gs.statcounter.com за 2017 рік].

Розмаїття даних соціальних служб зумовило появу численних досліджень, які демонструють їх типи, спрямованість, соціальні впливи. Для прикладу, дослідників Facebook цікавлять питання ідентичності, конфіденційності, соціального капіталу, молодіжної культури та освіти. Дослідження, зокрема, продемонстрували, що люди додають друзів у Facebook, щоб підтримувати контакт, що часто розвиває межі між роботою та особистим життям.

Важливим аспектом досліджень є питання того, чи впливає участь людини у соціальній мережі на їх відчуття самотності. Дане поняття було предметом розгляду багатьох відомих філософів, зокрема Микола Бердяєв назвав її основною проблемою людської особистості і філософії людського існування [Бердяєв Н. Філософія свобідного духа. – М.: Республіка, 1994, с. 267, 273]. До речі, письменник Берд Сталберг називає 2017 рік «епохою всеохоплюючої самотності» у той же час, коли самі автори соцмереж заявляють про Кінець самотності. Результати досліджень демонструють факти як дана проблематика вирішується в позитивному та негативному напрямках. Відповідно, вирішення даного питання набуває філософського характеру.

До переваг, які надають соціальні мережі можна віднести можливості для кар'єри, освіти, соціальної комунікації, політичних, фінансових, медичних рішень через різноманітні додатки, краудсорсинг, права людини, тощо. Проте вже точно ясно зрозумілі й недоліки використання соціальних мереж – спам, конфіденційність, інтелектуальний та мережевий аналіз, демографічні дані, рекламні сповіщення, доступ до особистої інформації, вплив на працевлаштування, неавторизований доступ, безпека дітей, тролінг, онлайн-насилля, віртуальне самовбивство та інші. Часто людина у пошуках себе та друзів у соціальній мережі не помічає як стає залежною від нею, активним споживачем усього, що пропонується для прочитання, прослуховування чи перегляду. Процес споживання здатне захопити людину цілком, стати центром її життя. Таким чином, виникає явище споживачества, пов'язане з односторонньою залежністю від речей-продуктів і нестримним бажання їх придбати матеріально чи духовно. Споживання у соціальних мережах яскравий приклад дефініції «суспільства споживання» філософа постмодерну Жана Бодріяра: «Суспільство споживання є таке суспільство, де не лише є предмети та товари,

які можна спожити, а де й саме споживання спожите у формі міфу» [Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры. – М.: Республика; Культурная революция, 2006, с. 3].

Філософія також стає таким собі продуктом споживання у соціальних мережах у формах відкритих академічних лекцій філософів, обговорень у спеціалізованих групах та сторінках фахівців з філософії, а також у публічних виступах, обговореннях пересічних людей, поширеннях цитат, висловлювань, афоризмів мислителів, що несуть мудрість і повчання для людини. Та яке значення та результат споживання, зокрема, філософських афоризмів у мережі? Адже саме через репости «красивих фраз» філософія стала частиною повсякденного інтернет-життя.

Людина використовує для тексту власної думки чужий текст відомого мислителя тоді, коли не здатна створити власного оригінального письма. Філософський афоризм завжди виглядає красиво і культурно. Чужа мудрість публікується як власна, цим ототожнює автора посту з великим, вічним. При цьому втрачається контекст оригіналу, сам автор-філософ. Про жодну популярність філософії тут говорити не можна. Більше того, коли філософські афоризми стають продуктом масового споживання, використовуються без розуміння швидше за все вони перешкоджають, а не сприяють розвитку мислення. Тому, замість популяризації філософії відбувається засмітнення мережі незаслуженими лайками.

Проаналізувавши мережу Facebook, можна зробити висновок, що найбільше цитують Фрідріха Ніцше (ідея надлюдини), Жан-Поля Сартра (поняття свободи), Іманнуїла Канта (антиномії розуму) та інших.

Але, цитовані висловлювання зовні виглядають як поради до щасливого і веселого життя, натомість філософи дають нам глибинний аналіз людини і світу, який слід читати й аналізувати. Тому, тим, хто зіштовхнеться з філософськими афоризмами у соціальній мережі слід уважно вивчити джерела, зокрема Ф.Ніцше, Ж.-П.Сартра, І.Канта та інших. Тільки так, через розмови з історією, з вічним минулим людина зможе подолати самотність та побудувати діалог з сучасним.

Маруховська-Картунова О.О.

к.філос.н., доцент, професор кафедри суспільних наук
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Трансдисциплінарний підхід як новий тренд у розвитку етнополітичної конфліктології

Тези присвячено аналізу сутності трансдисциплінарного підходу, з'ясуванню його переваг над іншими дослідницькими методами та доведенню доцільності використання в етнополітичній конфліктології.

Дані тези є актуальними та інноваційними вже за постановкою самої проблеми і спробами її розв'язання й висвітлення. Адже питання використання трансдисциплінарності для дослідження причин виникнення, ескалації, сутності, перебігу, наслідків, а головне – трансформації та цивілізованого розв'язання етнополітичних конфліктів, що перманентно нуртують в поліетнічних суспільствах, поки що ані у зарубіжній, ані у вітчизняній науці, за деяким винятком [1], поки що навіть не ставилося. Тому метою і завданнями даних тез є стислий аналіз сутності трансдисциплінарного підходу, порівняння його з іншими науковими дослідницькими методами, а також доведення можливості й необхідності переходу етнополітичної конфліктології саме до трансдисциплінарності. Основними методами даного дослідження були такі методи, як: етноконфліктологічний, системний, компаративний, трансдисциплінарний, SWOT-аналіз та ін. У результаті дослідження було доведено, що трансдисциплінарний підхід може і повинен стати головним потужним і креативним трендом, а в перспективі й основною дослідницькою парадигмою етнополітичної конфліктології.

Нагадаємо, що термін і поняття «трансдисциплінарність» винайшов і ввів у науковий обіг ще 1970 р. видатний швейцарський філософ і психолог Жан Піаже (Jean Piaget) (1896-1980). Два роками пізніше у своїй тепер вже добре відомій статті «Епістемологія міждисциплінарних взаємовідносин» він охарактеризував «трансдисциплінарність» як прийдешній, якісно новий, «вищий етап наукових досліджень», який не обмежиться міждисциплінарними стосунками, а розташує їх всередині глобальної дослідницької системи «без жорстких міждисциплінарних кордонів» [2]. Зазвичай «трансдисциплінарність» тлумачиться переважно як науково-дослідницький підхід, який не просто передбачає, а вимагає використання та інтеграцію теоретико-концептуальних та методологічних доробок всіх дисциплін, причетних до вивчення тієї чи іншої складної, суперечливої, багатофакторної, багатовимірної, але життєво важливої проблеми та створення наукових колективів із представників цих дисциплін для об'єднання їх творчих зусиль.

Сьогодні активно діє створений 1987 р. у Парижі «Міжнародний Центр Трансдисциплінарних Досліджень» (The International Center for Transdisciplinary Research) і навіть прийнято «Маніфест Трансдисциплінарності» [3]. В різних країнах світу існують кілька докторських програм з трансдисциплінарності [4]. Починаючи з 1992 р. захищено кілька десятків докторських дисертацій з цієї проблематики [5]. Щороку з'являються сотні довідкових [6] та наукових праць, присвячених різним аспектам даної проблематики [7], серед яких, як і серед дисертацій, на жаль, немає жодної, що стосувалась би етнополітичних конфліктів.

Варто наголосити, що десь до XVII ст. конфлікти з етнополітичною складовою ще не були об'єктом і предметом дослідження якоїсь окремої спеціальної науки чи наукового напрямку і тому підхід до їх вивчення можна назвати «адисциплінарним» (adisciplinarity approach), тобто «поза дисциплінарним». Починаючи з XVIII ст., цей тип конфліктів почав досліджуватися в контексті *монодисциплінарності* (monodisciplinarity), тобто у рамках однієї конкретної науки,

зокрема загальної чи соціальної конфліктології. Але тут конфлікти з етнополітичною складовою посідали друго-чи третьорядне місце, оскільки, як добре відомо, основним об'єктом вивчення соціальної конфліктології були, перш за все, класові, соціальні, релігійні та міждержавні конфлікти, а також соціальні революції й війни.

У 60-70-х рр. ХХ ст. зазначений тип конфліктів почав називатися «етнічні конфлікти» (ethnic conflicts) та досліджуватися і тлумачитися вже в контексті підходу, який заслуговує на назву «бідисциплінарність» (*bidisciplinarity*), зокрема в рамках вже двох наук, а саме – *етнології та конфліктології*, які отримали спільну назву «етнічна конфліктологія/етноконфліктологія» (*Ethnic conflict studies*). На початку 1990-х рр. зазначені конфлікти отримали назву «етнополітичні конфлікти» (*Ethnopolitical conflicts*). З того часу цей тип конфліктів почав досліджуватися в контексті *мультидисциплінарності (multidisciplinarity)*, тобто в контексті вже трьох наукових дисциплін, зокрема етнології, політології та конфліктології, які отримали загальну назву «етнополітична конфліктологія» (*Ethnopolitical Conflict Studies*). Приблизно тоді ж ці конфлікти почали досліджуватися і в контексті *міждисциплінарності (interdisciplinarity)*, тобто вже в *рамках і в певній взаємодії* трьох згаданих дисциплін. І тому автор тез у подальшому буде користуватися терміном «*мульти/міждисциплінарність*», що свідчить про близькість цих дослідницьких підходів чи парадигм.

Отже, є підстави характеризувати еволюцію дослідницьких підходів етнополітичної конфліктології як *транзит від адисциплінарності через монодисциплінарність та бідисциплінарність до мульти/міждисциплінарності*. Це можна вважати надзвичайно важливим *парадигмальним, теоретико-концептуальним та методологічним проривом у дослідженні конфліктів з етнополітичною складовою*, що постійно точаться і справляють потужний вплив практично на всі сфери суспільного життя будь-якої країни з поліетнічним складом населення. Втім, не варто і перебільшувати значення цього прориву. Адже мульти/міждисциплінарність при всій своїй перевазі над адисциплінарністю, монодисциплінарністю та бідисциплінарністю, має певні недоліки. Основні з них полягають в тому, що мульти/міждисциплінарність не передбачає обов'язкового використання знань, набутих етнологією, політологією та конфліктологією в процесі вивчення зазначених конфліктів і не вимагає обов'язкового об'єднання творчих зусиль представників цих трьох дисциплін. А головне – мульти/міждисциплінарність не домагається залучення теоретико-методологічних засад інших т.зв. «етнодисциплін», зокрема: етноїсторії, етнофілософії, етносоціології, етнопсихології, етнодемографії та ін., а також синтезу набутих ними знань і практик. Мульти/міждисциплінарність, поза всякий сумнів, стала важливим і корисним парадигмальним підходом, але лише на початковій стадії свого розвитку і переважно для *дослідження* етнополітичних конфліктів, а не для їх *трансформації* і тим більше *розв'язання*. Все це потребує, ще одного, складного, але важливого і перспективного дослідницького кроку, а саме – переходу до *п'ятого*, більш креативного, по суті справи, синергетичного за своїм характером «*трандисциплінарного підходу*» (transdisciplinary approach).

Список використаних джерел

1. Маруховська-Картунова О.О. Міждисциплінарний підхід в етнополітичній конфліктології / О.О. Маруховська-Картунова // Конфліктологічна експертиза: теорія і методика: Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції 26 лютого 2016 р. – К.: Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 2016. – С. 28-31.
2. Piaget J. L'épistémologie des relations interdisciplinaires / J. Piaget // Apostel L. (ed.) L'interdisciplinarité / L. Apostel, G. Berger, A. Briggs, G. Michaud (eds.) – Paris, 1972. – P. 144.
3. Nicolescu B. Manifesto of Transdisciplinarity. / B. Nicolescu, K. Voss. – New York: State University of New York Press, 2002. – 176 p.
4. Transdisciplinary Doctoral Programmes in the World. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <http://ciret-transdisciplinarity.org/doctorat.php#en>.
5. Transdisciplinary PhD theses // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ciret-transdisciplinarity.org/biblio/theses.php>.
6. Hadorn G. Handbook of Transdisciplinarity. / G. Hadorn (ed.) – New York: Springer, 2008. – 448 p.
7. Nicolescu B. Transdisciplinarity: Theory and Practice. / B. Nicolescu, A. Montuori. – New York: Hampton Press, 2008. – 299 p.

Терещук В.І.

к.політ.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Публічна дипломатія як зовнішньополітичний PR: концептуальний вимір

На сьогоднішній день до понятійно-категоріального апарату політичної науки, теорії міжнародних відносин та зовнішньої політики увійшла ціла низка термінів, пов'язаних із комунікативним виміром діяльності держави на світовій арені. Це і власне PR, і національний брендинг, і так специфічні поняття, як публічна дипломатія, культурна дипломатія, віртуальна дипломатія тощо. Тим не менш, доводиться констатувати відсутність чіткого розуміння сутності цих понять та їх співвідношення. Це пояснюється низкою факторів. По-перше, частина понять (у т.ч. і паблік рілейшнз) самі по собі не мають однозначного трактування. По-друге, поява цих понять у політичному, зокрема, зовнішньополітичному дискурсі відбувалася у формі їх використання у різного роду програмних документах та публічних заявах політиків, нерідко з різним семантичним навантаженням, і лише пізніше вони стали об'єктом уваги з боку академічних дослідників.

Розуміння й сприйняття сутності, змісту, задач та функцій паблік рілейшнз як окремої специфічної сфери діяльності є неоднозначним з огляду на складність та різнонаправленість PR-діяльності в сучасних умовах, трактування його багатьма практиками і дослідниками як технології формування й підтримки іміджу, наявність маніпулятивної складової. Наслідком цього є розмаїття доступних у науковій та практичній літературі визначень паблік рілейшнз, чимало з яких носять ідеалістичний характер і не є операціональними.

Найбільш коректним, на нашу думку, є таке трактування паблік рілейшнз (сформульовано автором): *стратегічні комунікації, реалізовані певним суб'єктом (організацією, установою, окремою особою) з метою формування прихильної до себе громадської думки*. Таке бачення створює підґрунтя для відходу від ідеалістичних поглядів на PR і сконцентруватися на сутності та прагматичних цілях PR-діяльності. Розуміння PR як стратегічних комунікацій, по-перше, виявляє сутність цієї діяльності як комунікативної; по-друге, підкреслює стратегічний, тобто довгостроковий і спланований характер цієї діяльності, яка включає в себе, окрім власне комунікації, підготовку до неї, вивчення особливостей та настроїв цільових аудиторій, оцінювання наслідків комунікації тощо; по-третє, показує що ці комунікації повинні допомагати досягати мети того хто їх здійснює. Включення у пропоновану дефініцію мети — формування прихильної громадської думки — по-перше, визначає реципієнта PR-комунікацій, а саме громадськість, прихильне ставлення якої є важливим для комунікатора (це, вочевидь, передбачає, що в рамках підготовки до комунікації ці важливі, тобто цільові, аудиторії будуть виокремлені); по-друге, визнає можливість застосування певних маніпулятивних технік; по-третє, стратегічний характер формування громадської думки, природно, передбачає формування іміджу суб'єкта — і як головної мети, якій підпорядковані PR-діяльність (але якщо вся стратегічна комунікація зводиться лише до цього, то таку діяльність вже слід розглядати як рекламування чи пропаганду, в залежності від характеру і використовуваних засобів, а не як паблік рілейшнз), і як наслідку ефективних PR-комунікацій. Щодо останнього, то тут можна сказати, що позитивний імідж розглядається як інструмент, що полегшує існування та функціонування його носія, і, знову ж таки, допомагає йому досягати своїх цілей.

Використовуючи описаний підхід як основу для аналізу сутності зовнішньополітичного PR, можна зазначити, що: 1) він реалізується насамперед зовнішньополітичним відомством та

дипломатичною службою держави; 2) метою є формування прихильного ставлення світової громадськості до акцій та ініціатив держави на міжнародній арені, формування позитивного зовнішньополітичного іміджу держави, що в свою чергу має сприяти полегшенню реалізації зовнішньополітичних цілей держави; 3) цільовими аудиторіями можуть бути досить різнохарактерні групи в залежності від конкретних зовнішньополітичних цілей: світова громадськість в цілому, населення певної країни, представники політичних, фінансово-ділових, культурних кіл, молодь тощо. Однією з істотних особливостей, що вирізняє PR-практики у сфері зовнішньої політики від інших сфер (політичної, комерційної тощо), є те що зовнішньополітичні зв'язки з громадськістю значно більше залежать від використання мас-медій як комунікаційного каналу.

Це дає підстави розуміти зовнішньополітичний публік рілейшнз як компонент стратегічних комунікацій, що здійснюється зовнішньополітичним відомством та дипломатичною службою держави з метою формування прихильного ставлення цільових груп зарубіжних аудиторій до зовнішньополітичної активності держави.

Ключовим поняттям, що використовується для позначення зовнішньополітичних PR-практик, є публічна дипломатія, яка розуміється як діалогічна комунікація між урядами та іншими акторами міжнародних відносин через засоби масової комунікації, а також неопосередковані канали контакту з масовою аудиторією зарубіжних країн. Метою публічної дипломатії є створення або зміцнення позитивного іміджу країни та її суспільства, а також вплив на громадську думку задля формування позитивного ставлення до країни, і, в результаті, полегшення досягнення цілей міжнародної політики [1, с.3956]. Як неважко побачити, у визначенні присутні всі елементи PR: акцент на комунікативному характері, вплив на громадську думку та формування іміджу як мета.

Більш конкретним щодо стратегічних цілей є тлумачення Державного департаменту США: «Місією американської публічної дипломатії є сприяння досягненню цілей і завдань зовнішньої політики США, просування національних інтересів, а також зміцнення національної безпеки шляхом інформування та здійснення впливу на іноземні громадськості й розширення та зміцнення відносин між народом і урядом Сполучених Штатів і громадянами решти світу» [2]. Варто зауважити, що на офіційному рівні в США поняття «публік рілейшнз» в зовнішньополітичній сфері не використовується: лише поняття «публічна дипломатія» та «громадські справи» (англ. *public affairs*).

Загалом, доводиться констатувати, що поняття «публік рілейшнз» в контексті здійснюваних державою стратегічних комунікацій практично не вживається з огляду на описані вище неоднозначні конотації. До того ж наявність у понятті «публічна дипломатія», як і у складових поняттях, що позначають окремі напрями чи форми публічної дипломатії (таких, як «культурна дипломатія», «медіа-дипломатія», «віртуальна дипломатія» слова «дипломатія» семантично «прив'язує» їх до зовнішньополітичної сфери і «підвищує статус» позначуваних явищ.

Список використаних джерел

1. Оciepka B. Public Diplomacy / Beata Ociepka // The International Encyclopedia of Communication / ed. by Wolfgang Donsbach. — Oxford: Blackwell Publishing, 2008. — P. 3956–3960.
2. Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. — Режим доступу: <https://www.state.gov/r/index.htm>

Чмирь І.В.

аспірантка

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Картунов О.В., д.політ.н., професор

Нові тенденції у розвитку партології в інформаційному суспільстві

Тези присвячено виявленню нових тенденцій в партології, викликаних процесами формування інформаційного суспільства та впливами цих процесів на трансформацію політичних партій і партійних систем.

Актуальність теми даних тез обумовлена низкою досить складних і суперечливих трансформацій, які відбуваються в умовах формування глобального інформаційного суспільства й охопили практично всі сфери і всі суб'єкти суспільно-політичного життя, включно з політичними партіями та партійними системами. Як відомо, дослідженням сутності останніх та їх трансформацією займаються представники відносно нового наукового напрямку і навчальної дисципліни, яка і в Україні [1] і закордоном [2] отримала назву «партологія». Її головним **завданням**, як і цих тез, є виявлення нових тенденцій у зазначеній сфері та привернення уваги до них з боку політологів та політиків. Основними **методами** цих досліджень, зокрема і даної роботи, стали: політологічний, інформаційно-комунікативний, міждисциплінарний, системний, порівняльний тощо. **Результатами** даного дослідження стало виявлення низки нових тенденцій щодо трансформації політичних партій і партійних систем під впливом процесів інформатизації та формування інформаційного суспільства, які обумовили народження відповідних тенденцій і в самій партології. **Новизну** даного дослідження становлять тенденції, що були виявлені в його процесі.

Серед багатьох таких тенденцій на підвищену увагу і ґрунтовне дослідження, у контексті даної проблематики, заслуговують наступні.

По-перше, зростання уваги до аналізу й висвітлення сутності процесів формування глобального інформаційного суспільства та їх впливів на соціально-політичну сферу суспільного життя, зокрема народження таких феноменів, як: «е-демократія (e-democracy)», «е-уряд (e-government)», «е-урядування (e-governance)», «е-вибори (e-election)», «е-партія (e-party)» [3].

По-друге, зростання уваги до аналізу впливів зазначених процесів безпосередньо на політичні партії та партійні системи, зокрема на всі без винятку напрямки і аспекти їх діяльності [4].

По-третє, загострення дискусій щодо сутності, напрямків та наслідків трансформації політичних партій та партійних систем в умовах формування глобального інформаційного суспільства [5].

По-четверте, зростання кількості досліджень, присвячених аналізу причин і наслідків занепаду давніх, традиційних, класичних, потужних і впливових політичних партій, зокрема у Західній Європі [6].

По-п'яте, посилення уваги до аналізу причин піднесення популізму, популістських рухів та політичних партій, які ним зловживають та представляють ці рухи [7].

По-шосте, концентрація наукових зусиль на дослідженні передумов, причин та наслідків «переможної ходи» радикальних партій, зокрема «правого» спрямування [8].

По-сьоме, загострення академічного і публічного дискурсів щодо майбутнього політичних партій та партійних систем в умовах подальшого розвитку глобального інформаційного суспільства [9].

По-восьме, збільшення наукових публікацій, присвячених пошукам адекватних відповідей на нові виклики для політичних партій і партійних систем, породжених процесами формування глобального інформаційного суспільства, а також протидії зростанню впливів радикальних партій.

По-дев'яте, зростання уваги вітчизняних аналітиків-партологів до зазначеної проблематики взагалі і зокрема до досвіду зарубіжних колег щодо її дослідження і висвітлення, що можна вважати позитивною тенденцією, яка не потребує особливих коментарів [10].

Так чи приблизно так можна сформулювати загальні тенденції у розвитку партології в умовах інформатизації та формування глобального інформаційного суспільства. Звичайно, наведений список нових тенденцій, які притаманні переважній більшості країн, у тому числі й Україні, є далеко не повним. Та й згаданим тенденціям вочевидь бракує характеристики їх сутності, причин народження та наслідків і перспектив подальшого розвитку, що просто неможливо зробити виходячи з обмеженого обсягу тез. Але й з цього простого переліку нових тенденцій стає зрозумілим, що вплив процесів інформатизації та формування інформаційного суспільства на соціально-політичну сферу суспільного життя, зокрема на політичні партії та партійні системи, на розвиток зарубіжної і вітчизняної партології виявився надзвичайно потужним, багато в чому непередбачуваним, далеко не лінійним, вкрай складним і досить суперечливим. Більше того, деякі тенденції свідчать про появу нових викликів і загроз, причому не тільки і не стільки для країн «демократичного капіталізму (democratic capitalism)», скільки для постсоціалістичних, пострадянських країн. Отже, спеціальні, фундаментальні, ґрунтовні дослідження причин зародження, сутності й наслідків нових тенденцій у розвитку політичних партій та партійних систем, а також у партології під впливом процесів інформатизації та формування інформаційного суспільства є нагальною науковою потребою і чекають на своїх дослідників.

Список використаних джерел

1. Обушний М.І. Партологія. / М.І. Обушний, М.В. Примуш, Ю.Р. Шведа. / За ред. М.І. Обушного. – К.: Арістей, 2006. – 432 с.
2. Іванченко І.В. Зародження та становлення європейської партології / І.В. Іванченко // Європейські студії в університетах України. Матеріали науково-методичної конференції (Київ, 22 квітня 2016 р.) – К.: Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Ін-т міжнародних відносин, 2016. – С. 173-175.
3. Картунов О.В. Інформаційне суспільство: аналіз політичних аспектів зарубіжних концепцій: Монографія / О.В. Картунов, О.О. Маруховський. – К.: Ун-т економіки та права «КРОК», 2012. – 314 с. (Серія «Інформаційно-знаннєве суспільство»).
4. Maisel S. The State of Research on Political Parties and Interest Groups. / S. Maisel, J. Berry. // The Oxford Handbook of American Political Parties and Interest Groups. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199542628.001.0001/oxfordhb-9780199542628>
5. Krouwel A. Party Transformations in European Democracies State. / A. Krouwel. – New York: University of New York Press, 2012. – 452 p. Albany: SUNY Press, 2012. – 436 p.
6. Akkerman T. (Eds.) Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe: Into the Mainstream? / T. Akkerman, S. L. de Lange, M. Rooduijn (Eds.) – London-New York: Routledge, 2016. – 298 p.
7. Malone J. Examining the Rise of Right-Wing Populist Parties in Western Europe. / J. Malone. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://digitalcommons.csbsju.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1044&context>
8. Stockemer D. The Success of Radical Right-Wing Parties in Western European Regions – New Challenging Findings. / D. Stockemer. // Journal of Contemporary European Studies. – 2017. – Vol. 25. – № 1.
9. Іванченко І.В. Основні напрями трансформації політичних партій в інформаційну епоху / І.В. Іванченко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: Вид-во «Гілея», 2016. – Вип. 107 (№4). – С. 364-368.
10. Трансформація партійної системи. Український досвід у європейському контексті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2300013-transformacia-partijnoi-sistemi-ukrainskij-dosvid-u-evropejskomu-konteksti.html>

Зміст

Економіка

Candy Barai The economic impact of artificial intelligence.....	4
Бердичевська О.С. Методи просування торговельних марок.....	6
Бойко І.В. Категорії «ризик», «загроза», «небезпека» в теорії безпеки підприємства.....	8
Бузовецька А.В. Наслідки підвищення мінімальної заробітної плати у 2017 році для громадян.....	11
Бурдель Ю.С. Бренд в системі маркетингової діяльності підприємства.....	14
Гнілуша С.І., Казік Т.В. Інформаційне забезпечення міжнародної експансії молоді ІТ-компанії.....	16
Гончарова О.В. Маркетинг освітніх послуг.....	19
Даниленко І.В. Облік процесу реалізації товарів на підприємствах оптової торгівлі за допомогою інформаційних технологій.....	21
Данілов Д.О. Використання електронних грошей в Україні.....	24
Даценко Ю.М. Теоретичні аспекти поняття інституту.....	26
Дубина В.С. Сучасні тренди «зеленої» логістики в умовах глобалізації.....	29
Іщук С.В. Удосконалення технології роботи припортової залізничної станції при виконанні митних операцій.....	31
Козленко П.С. Техніки латерального мислення в бізнесі.....	33
Коляда Д.О. Заощадження домогосподарств як ресурси комерційних банків.....	36
Краснобокий В.В. Стратегічні напрями фінансової політики України.....	38
Кривко М.С. Роль золотовалютних резервів у фінансовій політиці держави.....	40
Лебедєв Б.А. Перспективи розвитку міжнародного транспортного коридору «Південь–Захід».....	42
Літвін Н.М. Експортноорієнтована діяльність суб'єктів малого та середнього бізнесу.....	44
Мевх К.О. Транспортно-експедиційні послуги в Україні: тренди, проблеми та напрями підвищення ефективності.....	46
Могилівська Ю.А. Облік реалізації товарів на підприємствах торгівлі.....	48

Николин Б.Б. Основні поняття франчайзингу та його сутність.....	53
Никишин Е.В. Научные тренды экономической науки в системе логистизации экономики в условиях глобализации.....	55
Опанасенко С.М. Порівняння обліку основних засобів згідно П(С)БО 7 та МСБО 16	58
Орджи Леонард Чибузор Экологический фактор как основа конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции.....	61
Пекна Г.Б., Нікончук А.О. Аутсорсинг в зовнішньоекономічній діяльності	63
Петриченко А.О. Проблеми оподаткування страхової діяльності в Україні.....	65
Підчасюк М.С. ТНК у світовій економіці: досвід для України.....	67
Робенко І.О. Фінансова стратегія підприємства.....	70
Руденко О.Ю. Перспективи розвитку криптовалют в Україні	73
Сивак О.А. Статистичний аналіз рівня безробіття населення України	75
Сингаївська О.О. Підготовка до акредитації випробувальної лабораторії легкої промисловості за вимогами МС ISO 17025 в ДП «Укрметрестестандарт»	78
Сімах Д.Р. Шляхи підвищення конкурентоспроможності українських підприємств в умовах євроінтеграції.....	81
Січиокно Г.Б. Стратегія управління фінансово-економічною безпекою в сучасних умовах.....	84
Olena Sova Local government finance: issues and options.....	87
Спінзак М.М. Особливості ефективного впровадження інновацій на підприємствах будівельної галузі	89
Степенко А.В. Європерспективи для українського середнього бізнесу.....	92
Ташпулатова А.Р. Порядок створення резерву сумнівних боргів на поточну дебіторську заборгованість	94
Терешкова Н.О. Злиття і поглинання підприємств	97
Тищенко Н.А. Організація управління проблемними кредитами в банках України	99
Ткач Д.К. Перспективи розвитку зарубіжного ринку корпорації «Оболонь»	101
Трунов А.В. Кредитування українських бізнес структур іноземним капіталом	104
Філіппов І.В. Підприємство на основі логістичної компанії.....	106
Ципле М.М. Вплив підвищення кваліфікаційної категорії на оплату праці вчителя	109

Шайдоров О.І. Сутність інституційного механізму тіньової економіки.....	111
Шевердін А.В. Організація та управління сімейним бізнесом.....	113
Школа Ю.О. Статистичний аналіз розподілу підприємств України за їх розмірами	115

Менеджмент

Білокур Г.В. Теоретичні засади бізнес-планування в сучасних умовах	119
Валієва О.М. Сутність управління інноваційними процесами в сучасній школі	121
Вінтсі Жое Розвельт Організаційна імпровізація, спрямована на підвищення конкурентності країни та забезпечення її економічної безпеки (приклад Конго).....	124
Галстян Н.М. Методи мотивації працівників відділу продажів у сегменті E-Commerce	126
Гончаренко В.М. Гнучкі методології управління проектами на службі маркетингу	129
Гричик Т.М. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств	131
Jalal Eddin Elbaruni The role of management information systems in decision-making in administration of governmental bodies.....	134
Ehsan Ebrahim Shirazi Developing of Internet Marketing Technologies for a Company's branding policy	136
Жеріхова О.М. .... Особливості управління міжнародних проектів	138
Кобилянський Є.Є., Ярова О.А. Стратегії маркетингових каналів	140
Колос В.М. Шляхи підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств	142
Краснопольський Ю.А. Організація доставки big date вантажів в логістичному каналі.....	144
Лобанова А.Д. Управління комплексом маркетингу у сфері послуг	146
Лотарєв А.Г. «Регіон» та «Інноваційна система регіону» як об'єкти дослідження науки з державного управління	149
Маслова О.І. Внутрішньошкільний контроль в системі управління освітньою установою	151
Мороз М.О. Удосконалення системи управління персоналом підприємства.....	153
Нагірняк В.І. Стратегія маркетингу персоналу на ринку праці.....	155
Нахімі Мохаммад Ясін Мохаммад Хусайн Особливості стандартів управління проектами в будівництві	157
Науменко Є.В. Логістична система морського порту (на прикладі Одеського морського торговельного порту)	159

Остафійчук О.В. Теоретичні основи формування інноваційної стратегії розвитку підприємства	163
Печериця Г.Б. Розроблення та впровадження системи захисту від стороннього втручання засобів вимірювальної техніки в ДП «Укрметртестстандарт»	165
Поскрипко Д.Ю. Організаційні чинники мотивації персоналу	167
Safar H.M. The availability of implementing renewable energy projects in Libya	170
Сипеда Гуаман Д.Ф. Сучасні методи управління проектами у сфері обслуговування літаків	172
Сірчук В.В. Креативні стратегії управління персоналом організації	174
Сивка О.В. Формування інноваційного типу працівника навчального закладу	176
Сташук Т.В. Особливості проведення оцінки відповідності за вимогами технічного регламенту щодо медичних виробів в ДП «Укрметртестстандарт».....	178
Федорова І.Б. Особливості оцінки відповідності електротехнічної та медичної продукції за вимогами технічних регламентів в ДП «Укрметртестстандарт»	181
Федунов М.В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності українських агропромислових підприємств.....	183
Чеберяк А.П. Використання обхідного шляху в управлінні ризиками проекту	185

Право

Ajthyginus Sopuru Henry Types of law in Canada.....	187
Александрова С.Г. Необхідність удосконалення системи правового регулювання акціонерних товариств в Україні	189
Артюх А.Ю. Антимонопольні дії органів влади: проблеми та тенденції правового регулювання.....	191
Balykina-Halanets L. The role of the opposition in a democratic parliament	194
Баликін І.І. Резолюції та рішеннях з'їздів, конференцій та пленумів ЦК КПУ (сер. 1940-х – сер. 1980-х рр.) щодо національної політики як джерело для вивчення історії держави і права України	197
Бобух К.Л. Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні: сучасний стан.....	201
Борщ А.В. Передумови розвитку детективної діяльності в Україні	203
Брага Н.В. Санкції у господарському праві	206
Буравчикова Е.В. Підстави набуття права комунальної власності територіальними громадами згідно чинного законодавства України.....	209
Весніна А.В. Правове регулювання контролю якості надання медичної допомоги: від теорії до практики.....	212

Горелова В.Ю.	
Проблемні питання в застосуванні електронного цифрового підпису в Україні (правовий аспект) .	214
Dodi Corina	
Access to Justice in Eastern of Ukraine	217
Двірська О.В.	
До питання предмету медичного права	220
Деректоренко А.М., Крамаренко Б.С.	
Актуальні проблеми захисту персональних даних в період розвитку соціальних мереж	222
Дермановський О.І.	
Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування	225
Драган О.В.	
Виконання судових рішень у кримінальних справах: повноваження прокурора	227
Жовта А.В.	
Правове регулювання енергопостачання	230
Іванкевич С.Л.	
Договір припинення зобов'язання передачею відступного	232
Клаудіу Константін	
Правове становище приватного детектива у Великій Британії	234
Коновал І.С.	
Контрафакция и пиратство как правовая проблема: пути решения	236
Корнієнко О.О.	
Соціальний захист материнства й дитинства: історико-правовий аспект	238
Корольова В.В.	
Діяльності з примусового виконання судових рішень в системі інших державних повноважень	240
Кривов'яз О.В.	
Етичні норми поведінки адвоката в соціальних мережах	243
Кучеренко О.Є.	
Новий час – нові кадри	246
Миколаєнко Ю.І.	
До питання про суб'єктів правовідносин у сфері реалізації прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання	250
Наумова О.О.	
Проблеми організації та ведення адвокатського досьє	252
Пахар А.О.	
Юридична відповідальність у системі охорони здоров'я в законодавстві України	254
Пижов О.М.	
Категорія «безоплатності» в законодавстві про вищу освіту	256
Поліщук В.С.	
Боротьба з корупцією як один з основних обов'язків держави	258
Пшечук О.В.	
Правові проблеми регулювання банкрутства	261
Рибак Є.О.	
Регулювання цивільних правовідносин щодо засобів індивідуалізації у сфері інтелектуальної власності	264
Саєнко Д.В.	
Порівняльна характеристика Всесвітньої (Женевської) конвенції про авторське право 1952 року та Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів 1886 року	266

Світлак І.І. Порівняльно-правовий аналіз нормативного забезпечення процесу реструктуризації банківської системи Республіки Кіпр та України	268
Степенко А.В. Загальна характеристика судового порядку захисту прав інтелектуальної власності за законодавством України	270
Тарасова І.В. Актуальні питання ефективності інституту затримання особи у кримінальному процесі України... ..	272
Троян Є.М. Правова охорона і захист комерційної таємниці в Україні	274
Француз І.Г. Міжнародні стандарти прав людини у сфері примусового виконання судових рішень	277
Чупрій Д.Ю. Евтаназія як реалізація права людини на смерть	280
Шевчук А.А. Окремі питання застосування примусу в сфері особистих немайнових та майнових відносин	282
Шеляженко Ю.В. Академічна автономія наукового журналу	283
Шемякіна О.О. Теоретико-правові аспекти роздержавлення правоохоронної діяльності в Польщі	286
Яровий Д.М. Права та обов'язки сторін за договором франчайзингу	288

Психологія

Абаніна Г.В. Темпоральна організація взаємодії особистості з екранними медіа	292
Агаєва Т.Р. Отклоняющееся поведение личности как следствие психологической травмы	294
Багдюн Х.Ч. Корпоративний імідж як чинник успішності й конкурентоздатності організації	296
Бєлов В.А. Соціально-психологічний тренінг як форма психологічної підготовки офіцерського складу для роботи в умовах збройного конфлікту	299
Бойченко Н.Г. Кризова інтервенція як модель вирішення проблем	301
Гура Н.А. Психологічні особливості виникнення професійних криз особистості	303
Єрохіна К.А. Психологічний аналіз феномену іміджу особистості	305
Живоглядов Ю.О. Психологическая характеристика и механизмы осознания как ключевой момент самопонимания	307
Іващенко С.С. Особливості підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери	309
Карась А. Теоретичні аспекти методу казкотерапії в психологічній роботі з жінками	311
Кобзар Є.М. Особливості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх практичних психологів	313
Ковалькова Т.О. Багатогранність та багатофункціональність професійної діяльності сучасного психолога	315

Колеснікова С.В. Сприйняття професії психолога в суспільстві	317
Корольова К.М. Проблема профілактики неблагополучних сімей в Україні.....	319
Кудринська Г.В. Концептуальна модель адаптації новопризначеного державного службовця до роботи на посаді державної служби.....	322
Кузнець О.Ю. Проблема переносу та контрпереносу у практиці юнганського консультанта	325
Лаба Д.Д. Панічна атака, як психічний стан особистості.....	328
Лінькова М.І. Соціально-психологічний тренінг як форма психологічної практики.....	330
Мойсеєнок О.В., Кислая Т.И. Гендерные аспекты в бизнесе	332
Окунєва І.Г. Чинники розвитку професійної успішності психолога.....	335
Пасічна В.Г. Технології психологічного супроводу безробітних в процесі професійної перепідготовки	337
Петрунько О.В. Постмодерний ірраціоналізм як сучасний тренд у науках про соціальну поведінку.....	339
Прокопєва О.М. Творческое мышление как фактор становления личности профессионала: основные условия для становления и развития творческого потенциала	342
Савочкіна М.І. Вплив темпераменту керівника на його діяльність	344
Савченко В.С. Порівняльна характеристика кримінального та кримінально-процесуального конфлікту як психологічної особливості тактики проведення розшукових дій	346
Самарцева О.С. Смисложиттєві орієнтації – вікові та гендерні особливості школярів.....	349
Сафронова К.В. Використання методу казкотерапії в роботі дитячого психолога.....	351
Сингаївська І.В. Про необхідність розвитку психологічної компетентності персоналу вищого навчального закладу	353
Скуратовская М.О. «Перевернутое обучение» как инновационная педагогическая технология.....	355
Солошенко О.В. Психологічні особливості сучасних методів навчання	357
Soroka I.A. Using gamification in educational institutions.....	359
Счастлива Г.В. Особливості взаємозв'язку Его-станів та навчальної успішності студентів.....	361
Тесленко В.М. Відповідальність як спосіб життя та альтернатива професійного вигорання	363
Ткач Р.М. Юнганське консультування: як «розговорити» симптом	365

Ткаченко Н.В. Використання методу активної уяви в роботі психолога-консультанта	367
Фенканін О.А. Удосконалення підготовки майбутніх фахівців музично-педагогічної освіти на основі реалізації особистісно-орієнтованого навчання.....	369
Filonenko A. What's the language of the future?	372
Форноляк І.В. Формування компетенції самопізнання в учнів з девіантною поведінкою	374
Шелест Д.В. Деструкції особистості та втрата потенційності: психологія та філософія особистості	376
Янковська К.Р., Шамрін В.М. Підвищення рівня толерантності та збільшення бюджету в Україні за допомогою розвитку ЛГБТ-туризму	378

Інформаційні технології

Забіяка Б.Ф. Ринок криптовалют в Україні	381
Курдибан О.М. Використання хмарних технологій в діяльності вчителя.....	383
Лобанок Д.О., Лобанок О.В., Громадський В.М. Управління розробкою штучного інтелекту для додатку «Hearth buddy» з використанням методології Agile.....	386
Лобунець В.І., Кочура В.В., Жильцова Д.О. Використання інформаційних технологій на фондових ринках світу	388

Туризм

Андреєва А.О., Зінченко О.М. Німеччина як бренд	392
Болінчук О.С. Місце екскурсійної діяльності в індустрії туризму	394
Дучков А.М. Оздоровчий туризм в процесі формування мотивації студентів до самостійних занять фізичною культурою.....	396
Коваленко О.С. Фототур як інноваційний турпродукт спеціалізованого туризму	399
Ковальчук А.П. Міжнародний туризм: проблеми та перспективи розвитку в Івано-Франківській області.....	402
Кондес Т.В. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з туризмознавства на практичних заняттях з дисципліни «Організація анімаційної діяльності»	404
Кудряшов Є.О. Сучасний стан та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Угорщині	407
Лелюк О.О. Джерела фінансування туристичних підприємств.....	410
Лесіна М.Д. Чинники та проблеми розвитку релігійного туризму в Україні	412
Мелько Л.Ф. Сталий розвиток і туризм.....	415

Міхо О.І.	
Культурно-пізнавальний та етнотуризм як умови розвитку сталого туризму в Україні	417
Нікіфорова С.А.	
Значення видів та форм туризму у фізичному вихованні студентів	419
Романова М.І.	
Роль оглядової екскурсії по м.Києву у формуванні позитивного іміджу міста	421
Семенюк М.М.	
ЮНВТО – структура, функції, повноваження та роль у світовому туризмі	424
Сокол Т.Г.	
Сучасний стан готельного господарства України – проблеми та тенденції розвитку.....	426
Федорук К.О.	
Рекреаційна діяльність в Іспанії та Греції: порівняльний аналіз	428
Шульга З.В.	
Сучасний стан та перспективи розвитку ділового туризму в світі та Україні	430

Політологія

Далявська Т.П.	
Науковий дискурс щодо тенденцій дослідження феномену невизнаних держав	434
Казидуб П.С.	
Філософські афоризми як продукт масового споживання у соціальних мережах	436
Маруховська-Картунова О.О.	
Трансдисциплінарний підхід як новий тренд у розвитку етнополітичної конфліктології	438
Терещук В.І.	
Публічна дипломатія як зовнішньополітичний PR: концептуальний вимір	440
Чмирь І.В.	
Нові тенденції у розвитку партології в інформаційному суспільстві.....	442

Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК»

Наукове видання

Наукові тренди сучасності

Матеріали науково-практичної конференції молодих учених
(Київ, 26 жовтня 2017 року)

Комп'ютерна верстка: *В.І. Гришаков*

Підписано до друку 23.11.2017 р.
Гарнітура Times. Наклад 100 прим. Зам. 151.

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 613 від 25.09.2001 р.

Надруковано департаментом поліграфії
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
місто Київ, вулиця Лагерна, 30-32
тел.: (044) 455-69-80
e-mail: polygrafia.krok@gmail.com